AVLI PERSII FLACCI SATYRAE,

Cum antiquissimis commentariis qui CORNVTO *tribuuntur, collatis cum veteribus membranis, & auctis.*

ELIÆ VINETI *Præfatio & Annotationes in easdem.*

P. PITHOEI *IC. variæ lectiones & notæ ad veteres glossas*

THEODORI MARCILII *Professoris Eloquentiæ Regij Emendationes & Commentarius.*

IOANNIS TORNORVPÆI *Notulæ.*

Accesserunt INDICES rerum & verborum quæ in satyris & commentariis.

LVTETIÆ,

Apud CLAVDIVM MORELLVM, via Iacobæa ad insigne Fontis.

CIↃ. IↃCI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

TESTIMONIA VETERVM SCRIPTORVM

DE PERSIO.

M.Fab.Quintil.ex lib.x.Inſtit.Orat.

Multum & vera gloria quamuis vno libro Perſius meruit.

M.Valer.Martialis ex lib.1.Epigr.

Sæpius in libro memoratur Perſius vno,
Quam leuis in tota Marſus Amazonide.

Hieronymi in Chron.

Anno Imp.Tit.xxxij. Olympiade cciij.Perſius Flaccus poëta Volaterris naſcitur, & Olymp.ccx.moritur: cuius præceptor Cornutus Philoſophus à Nerone poſtea in exilium pulſus eſt.

Caſſiodori in Faſtis.

Gallo & Noniano Coſs. Perſius Flaccus Satyricus poeta Volaterris naſcitur.

Diomedis ex lib.III.Gramm.

Satyra dicitur carmen apud Romanos, nunc quidem maledicum, & ad carpenda hominum vitia archææ comediæ charactere compositum, quales scripserunt Lucilius & Horatius, & Persius: sed olim carmen, quod ex variis poematibus constabat, Satyra vocabatur, quales scripserunt Pacuuius & Ennius.

Extraict du Priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy, il est permis à Claude Morel marchand Libraire & Imprimeur en l'Vniuersité de Paris, d'imprimer ou faire imprimer & exposer en vente ce present liure, intitulé *Auli Persij Flacci satyræ, cum Luc. Annæi Cornuti, Petri Pithœi, Eliæ Vineti, Theod. Marcilij & Ioannis Tornorupæi Commentarijs*, &c. Et defenses sont faictes à tous Libraires, Imprimeurs & autres d'imprimer ou faire imprimer, vendre ny distribuer ledit liure d'autre impression que de celle dudit Morel, ou de son consentement, iusques à neuf ans finis & accomplis, sur peine de confiscation desdits liures, & d'amende arbitraire, comme plus à plain est contenu & declaré par lettres sur ce données à Paris le 26. iour de May 1601. seellées du grand seau sur simple queuë & signées, Par le Roy, en son Conseil,

RENOVARD.

AVLI PERSII FLACCI SATYRÆ.

1 *NEC fonte labra prolui Caballino:*
Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, vt repente sic poëta prodirem.
Heliconiadasque, pallidamque Pyrenen
5 *Illis remitto, quorum imagines lambunt*
Hederæ sequaces: ipse semipaganus
Ad sacra vatum, carmen affero nostrum.
Quis expediuit psittaco suum ΧΑΙΡΕ,
Picasque docuit verba nostra conari?
10 *Magister artis, ingeniique largitor*
Venter, negatas artifex sequi voces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Coruos poëtas, & poëtridas picas
Cantare credas Pegaseium melos.

I

15 *O Curas hominum! o quantum est in rebus inane!*
Quis leget hæc? min' tu istud ais? nemo hercule. nemo?
Vel duo, vel nemo. turpe & miserabile: quare?

Ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem
Prætulerint. nugæ. non, si quid turbida Roma
Eleuet, accedas: examénue improbum in illa 20
Castiges trutina: nec te quæsiueris extra.
Nam Romæ est quis non? ac, si fas dicere: sed fas
Tunc, cum ad caniciem, & nostrum istud viuere triste
Aspexi, & nucibus facimus quæcunque relictis,
Cum sapimus patruos: tunc, tunc. Ignoscite, nolo: 25
Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet:
Scilicet hæc, populo pexúsque togáque recenti,
Et natalitia tandem cum sardoniche albus, 30
Sede legens celsa, liquido cum plasmate guttur
Mobile conlueris, patranti fractus ocello:
Tunc neque more probo videas, neque voce serena
Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, & tremulo scalpuntur vbi intima versu. 35
Tun' vetule auriculis alienis colligis escas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus: ohe,
Quo didicisse, nisi hoc fermentum, & quæ semel intus
Innata est, rupto iecore exierit caprificus?
En pallor, seniúmque. o mores! vsque adeóne 40
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, & dicier, hic est.
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendes? ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent. 45

Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna est,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipylas, vatum & plorabile si quid,
Eliquat; & tenero supplantat verba palato.
50 *Assensere viri. nunc non cinis ille poëtæ*
Felix? non leuior cippus nunc imprimit ossa?
Laudant conuiuæ: nunc non è manibus illis,
Nunc non è tumulo, fortunatáque fauilla,
Nascentur violæ? rides, ait, & nimis vncis
55 *Naribus indulges. an erit, qui velle recuset*
Os populi meruisse: & cedro digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus?
Quisquis es o, modo quem ex aduerso dicere feci,
Non ego, cum scribo, si forté, quid aptius exit,
60 *Quando hoc rara auis est, si quid tamen aptius exit,*
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti, finémque, extremúmque, esse recuso
Euge tuum, & belle. nam belle hoc, excute totum,
Quid non intus habet? Non hic est Ilias Atti
65 *Ebria veratro: non si qua elegidia crudi*
Dictarunt proceres: non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis. calidum scis ponere sumen:
Scis comitem horridulum trita donare lacerna:
Et, verum, inquis, amo; verum mihi discite de me.
70 *Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi calue*
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,

Nec linguæ, quantum ſitiat canis Apula, tantæ.
Vos o patricius ſanguis, quos viuere ius eſt 75
Occipiti cæco, poſticæ occurrite ſannæ.
Quis populi ſermo eſt? quis enim? niſi carmina molli
Nunc demum numero fluere, vt per lêue ſeueros
Effundat iunctura vngues? ſcit tendere verſum
Non ſecus, ac ſi oculo rubricam dirigat vno: 80
Siue opus in mores, in luxum, in prandia regum,
Dicere res grandes noſtro dat muſa poëtæ.
Ecce modo heroas ſenſus afferre docemus
Nugari ſolitos Græcè, nec ponere lucum
Artifices, nec rus ſaturum laudare, vbi corbes, 85
Et focus, & porci, fumoſa Palilia fœno:
Vnde Remus, ſulcóque terens dentalia, Quinti,
Quum trepida ante boues Dictatorem induit vxor:
Et tua aratra domum lictor tulit. euge poëta,
Eſt nunc, Briſæi quem venoſus liber Accij, 90
Sunt quos Pacuuiúſque, & verrucoſa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta:
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quæríſne vnde hæc ſartago loquendi
Venerit in linguas? vnde iſtud dedecus, in quo 95
Troſſulus exultat tibi per ſubſellia lêuis?
Nilne pudet, capiti non poſſe pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, decenter?
  Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina raſis
Librat in antithetis. doctas poſuiſſe figuras 100
Laudatur. bellum hoc. hoc bellum? an Romule ceues?

Men' moueat. quippe, & , cantet si naufragus, assem
Protulerim. cantas, fracta te in trabe pictum
Ex humero portes: verum, nec nocte paratum
105 *Plorabit, qui me volet incuruasse querela.*
Sed numeris decor est, & iunctura addita crudis:
Claudere sic versum didicit, Berecynthius Atys,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.
Sic costam longo subduximus Apennino.
110 *Arma virum, nonne hoc spumosum & cortice pingui,*
Vt ramale vetus prægrandi subere coctum?
Quidnam igitur? tenerum, & laxa ceruice legendum,
Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis,
Et raptum vitulo caput ablatura superbo
115 *Bassaris, & lyncem Mænas flexura corymbis*
Euion ingeminat: reparabilis adsonat Echo.
Hæc fierent, si testiculi vena vlla paterni
Viueret in nobis? summa delumbe saliua
Hoc natat in labris: & in vdo est Mænas, & Atys:
120 *Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit vngues.*
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide sis ne maiorum tibi forte
Limina frigescant: sonat hic de nare canina
Littera. Per me equidem sint omnia protinus alba:
125 *Nil moror. euge, omnes, omnes bene miræ eritis res.*
Hoc iuuat; hic inquis, veto quisquam faxit oletum:
Pinge duos angues: pueri, sacer est locus, extra
Meiite. discedo. secuit Lucilius Vrbem,
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis:

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico 130
Tangit, & admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso:
Me mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe? nusquam.
Hic tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle:
Auriculas asini quis non habet? Hoc ego apertum, 135
Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. Audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Aspice & hæc, si forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferueat aure, 140
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gestit
Sordidus, & lusco qui poßit dicere, lusce,
Séque aliquem credens, Italo quod honore supinus
Fregerit heminas Areti ædilis iniquas:
Nec qui abaco numeros, & secto in puluere metas 145
Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Calliroen do.

AD PLOTIVM MACRINVM.

DE BONA MENTE.

II.

HVnc, Macrine, diem numera meliore lapillo, 1
Qui tibi labentes apponet candidus annos.
Funde merum genio. non tu prece poscis emaci,

Quæ nisi seductis nequeas committere diuis.
5 *At bona pars procerum tacita libauit acerra.*
Haud cuiuis promtum est, murmúrq; , humiléſq; susurros
Tollere de templis, & aperto viuere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clare, & vt audiat hospes:
Illa sibi introrsum, & sub lingua murmurat: o si
10 *Ebullit patrui præclarum funus! &, o si*
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule! pupillúmue vtinam, quem proximus heres
Impello, expungam! namque est scabiosus, & acri
Bile tumet. Nerio iam tertia conditur vxor.
15 *Hæc sanctè vt poscas, Tiberino in gurgite mergis*
Mane caput bis, térque, & noctem flumine purgas.
Heus age, responde, minimum est quod scire laboro,
De Ioue quid sentis? estne, vt præponere cures
Hunc cuinam? cuinam? vis Staio? an scilicet heres?
20 *Quis potior iudex, puerísue quis aptior orbis?*
Hoc igitur, quo tu Iouis aurem impellere tentas,
Dic age dum Staio: prò Iupiter, Iuppiter o bone, clamet,
Iuppiter! at sese non clamet Iuppiter ipse.
Ignouisse putas, quia cùm tonat, ocyus ilex
25 *Sulfure discutitur sacro, quam túque, domúsque?*
An quia non fibris ouium, Ergennáque iubente,
Triste iaces lucis, euitandúmque bidental,
Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
Iuppiter? aut quidnam est, qua tu mercede deorum
30 *Emeris auriculas pulmone, & lactibus vnctis?*
Ecce auia, aut metuens diuum matertera, cunis

Exemit puerum, frontémque, atque vda labella
Infami digito, & lustralibus ante saliuis
Expiat, vrentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & spem macram supplice voto 35
Nunc Licini in campos, nunc Craßi mittit in ædes.
Hunc optent generum rex & regina: puellæ
Hunc rapiant: quicquid calcauerit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando vota: negato
Iuppiter hæc illi, quamuis te albata rogarit. 40
Poscis opem neruis, corpúsque fidele senectæ:
Esto, age, sed grandes patinæ: tucetáque crassa
Annuere his superos vetuere, Iouémque morantur.
Rem struere exoptas cæso boue, Mercuriúmque
Arceßis fibra. da fortunare penates, 45
Da pecus, & gregibus fœtum. quo, peßime, pacto,
Tot tibi cum in flammis iunicum omenta liquescant?
Et tamen hic extis, & opimo vincere ferto
Intendit. iam crescit ager, iam crescit ouile,
Iam dabitur, iamiam, donec deceptus, & exspes 50
Ne quicquam fundo suspiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incusáque pingui
Auro dona feram, sudes, & pectore læto
Excutias guttas, lætari pertrepidum cor:
Hinc illud subijt, auro sacras quòd ouato 55
Perducis facies. nam fratres inter aënos
Somnia pituita qui purgatißima mittunt,
Præcipui sunto, sitque illis aurea barba.
Aurum, vasa Numæ, Saturniáque impulit æra,
Vesta-

60 *Vestalésque vrnas, & Tuscum fictile mutat.*
O curuæ in terris animæ, & cælestium inanes!
Quid iuuat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona dijs ex hac scelerata ducere pulpa?
Hæc sibi corrupto casiam dissoluit oliuo:
65 *Et Calabrum coxit vitiato murice vellus:*
Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere venas
Feruentis massæ crudo de puluere iussit.
Peccat & hæc, peccat: vitio tamen vtitur: at vos
Dicite pontifices, in sancto quid facit aurum?
70 *Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine puppæ.*
Quin damus id superis, de magna quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago,
Compositum ius, fásque animo sanctósque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?
75 *Hęc cedo, admoueant templis, & farre litabo.*

INCREPATIO DESIDIÆ.

III.

1 *NEmpe hæc assidue? Iam clarũ mane fenestras*
Intrat, & angustas extendit lumine rimas.
Stertimus indomitũ quod despumare Falernũ
Sufficiat, quinta dum linea tangitur vmbra.
5 *En quid agis? siccas insana canicula messes*
Iamdudum coquit, & patula pecus omne sub vlmo est,
Vnus ait comitum. verúmne? itáne? ocyus adsit

Huc aliquis. nemon'? turgescit vitrea bilis:
Findor, vt Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Iam liber, & bicolor positis membrana capillis, 10
Inque manus chartæ, nodosaque venit arundo.
Tunc querimur, crassus calamo quod pendeat humor,
Nigra quod infusa vanescat sepia lympha;
Dilutas querimur geminet quod fistula guttas.
O miser, inque dies vltra miser? huccine rerum 15
Venimus? aut cur non potius, teneróque columbo,
Et similis regum pueris, pappare minutum
Poscis, & iratus mammæ lallare recusas?
An tali studeam calamo? cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur: & fluis amens. 20
Contemnere. sonat vitium percussa, maligne
Respondet viridi non cocta fidelia limo.
Vdum, & molle lutũ es, nunc, nunc properandus, & acri
Fingendus sine fine rota. sed rure paterno
Est tibi far modicum, purum, & sine labe salinum. 25
Quid metuas? cultrixque foci secura patella est:
Hoc satis an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censorémue tuum vel quod trabeate salutas?
Ad populum phaleras: ego te intus, & in cute noui. 30
Non pudet ad morem discincti viuere Nattæ?
Sed stupet hic vitio, & fibris increuit opimum
Pingue: caret culpa: nescit quid perdat: & alto
Demersus, summa rursus non bullit in vnda.
Magne pater diuum, sæuos punire tyrannos 35

Haud alia ratione velis, cum dira libido
Mouerit ingenium feruenti tincta veneno,
Virtutem videant, intabescántque relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci,
40 *Et magis auratis pendens laquearibus ensis*
Purpureas subter ceruices terruit, Imus,
Imus præcipites, quam si sibi dicat, & intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat vxor?
Sæpe oculos, memini, tingebam paruus oliuo,
45 *Grandia si nollem morituro verba Catoni*
Dicere, non sano multum laudanda magistro,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Iure etenim id summum; quid dexter senio ferret,
Scire erat in voto: damnosa canicula quantum
50 *Raderet, angustæ collo non fallier orcæ:*
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum curuos deprendere mores,
Quæque docet sapiens brachatis inclita Medis
Porticus insomnis, quibus & detonsa iuuentus
55 *Inuigilat, siliquis, & grandi pasta polenta.*
Et tibi quæ Samios deduxit littera ramos,
Surgentem dextro monstrauit limite callem.
Stertis adhuc: laxúmque caput compage soluta
Oscitat hesternum dissutis vndique malis.
60 *Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?*
An passim sequeris coruos, testáque, lutóque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore viuis?
Helleborum frustra, cum iam cutis ægra tumebit,

Poſcentes videas: venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes? 65
Diſcite ô miſeri, & cauſſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ qua mollis flexus, & vnde:
Quis modus argento, quid fas optare, quid aſper
Vtile nummus habet: patriæ, cariſque propinquis 70
Quantum elargiri deceat: quem te Deus eſſe
Iuſsit, & humana qua parte locatus es in re.
Diſce: nec inuideas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu, defenſis pinguibus Vmbris,
Et piper, & pernæ, Marſi monumenta clientis: 75
Mænáque quod prima nondum defecerit orca.
Hic aliquis de gente hircoſa Centurionum
Dicat, Quod ſapio, ſatis eſt mihi: non ego curo
Eſſe quod Arceſilas, ærumnoſíque Solones,
Obſtipo capite, & figentes lumine terram, 80
Murmura cum ſecum, & rabioſa ſilentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes ſomnia, gigni
De nihilo nihilum, in nihilum nil poſſe reuerti.
Hoc eſt, quod palles: cur quis non prandeat, hoc eſt. 85
His populus ridet, multúmque toroſa iuuentus
Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.
Inſpice: neſcio quid trepidat mihi pectus, & ægris
Faucibus exſuperat grauis halitus: inſpice ſodes,
Qui dicit medico, iuſſus requieſcere, poſtquam 90
Tertia compoſitas vidit nox currere venas,

De maiore domo modicè ſitiente lagena
Lenia loturo ſibi Surrentina rogauit.
Heus bone, tu palles. Nihil eſt. Videas tamen iſtud,
95 *Quicquid id eſt. ſurgit tacitè tibi lutea pellis.*
At tu deterius palles: ne ſis mihi tutor:
Iampridem hunc ſepeli: tu reſtas. Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lauatur,
Gutture ſulfureas lente exhalante Mephites.
100 *Sed tremor inter vina ſubit, calidúmque trientem*
Excutit è manibus: dentes crepuere retecti.
Vncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelæ: tandémque beatulus alto
Compoſitus lecto, craßiſque lutatus amomis,
105 *In portam rigidos calces extendit: at illum*
Heſterni capite induto ſubiere Quirites.
Tange miſer venas, & pone in pectore dextram.
Nil calet hic. ſummóſque pedes attinge, manúſque.
Non frigent. viſa eſt ſi forte pecunia, ſiue
110 *Candida vicini ſubriſit molle puella,*
Cor tibi rite ſalit. Poſitum eſt algente catino
Durum olus, & populi cribro decuſſa farina.
Tentemus fauces: tenero latet vlcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
105 *Alges, cum excußit membris timor albus ariſtas:*
Nunc face ſuppoſita ferueſcit ſanguis, & ira
Scintillant oculi: diciſque, faciſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis, non ſanus iuret Oreſtes.

IIII.

REm populi tractas. barbatũ hęc crede magiſtrũ! 1
Dicere, ſorbitio tollat quem dira circutæ.
Quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda, tacendáque calles. 5
Ergo vbi commota feruet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Maieſtate manus: quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puto, non iuſtum eſt. illud male, rectius illud.
Scis etenim iuſtum gemina ſuſpendere lance 10
Ancipitis libræ: rectum diſcernis, vbi inter
Curua ſubit, vel cum fallit pede regula varo:
Et potis es nigrum vitio præfigere theta.
Quin tu igitur ſumma necquicquam pelle decorus
Ante diem blando caudam iactare popello 15
Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas?
Quæ tibi ſumma boni eſt? vncta vixiſſe patella
Semper & aſsiduo curata cuticula ſole.
Expecta, haud aliud reſpondeat hæc anus. I nunc.
Dinomaches ego ſum. Suffla. ſum candidus. Eſto: 20
Dum ne deterius ſapiat pannucea Baucis,
Cum bene diſcincto cantauerit ocyma vernæ.
Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo!
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

25 *Quæsieris, Nostin' Vectidi prædia? cuius?*
Diues, arat Curibus quantum non miluus oberret.
Hunc ais? hunc, dijs iratis, genióque sinistro,
Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
30 *Ingemit, Hoc bene sit: tunicatum cum sale mordens*
Cæpe: & farrata pueris plaudentibus olla,
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti?
At si vnctus cesses, & frigas in cute solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, & acre
35 *Despuat in mores: penémque arcanáque lumbi*
Runcantem, populo marcentes pandere vuluas.
Tu cum maxillis balanatum gausape pectas,
Inguinibus quare detonsus gurgulio extat?
Quinque palæstritæ licet hæc plantaria vellant,
40 *Elixásque nates labefactent forcipe adunca,*
Non tamen ista filix vllo mansuescit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis.
Viuitur hoc pacto: sic nouimus. Ilia subter
Cæcum vulnus habes, sed lato balteus auro
45 *Prætegit: vt mauis, da verba, & decipe neruos,*
Si potes. Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam? Viso si palles improbe nummo,
Si facis, in penem quicquid tibi venit amarum,
Si puteal multa cautus vbice flagellas.
50 *Ne quicquam populo bibulas donaueris aures.*
Respue quod non es, tollat sua munera cerdo.
Tecum habita; noris, quam sit tibi curta suppellex.

AD MAGISTRVM EQVITVM CORNVTVM.

V.

Vatibus hic mos est, centum sibi poscere voces, 1
Centum ora, & linguas optare in carmina centũ,
Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum:
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas 5
Ingeris, vt par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thiestæ
Feruebit, sæpe insulso cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino, 10
Folle premis ventos: nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum graue cornicaris inepte,
Nec sclopo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba Togæ sequeris: iunctura callidus acri,
Ore teris modico, pallentes radere mores 15
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe, quæ dicas: mensásque relinque Mycenas
Cum capite, & pedibus: plebeiáque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo. 20
Secreti loquimur. tibi nunc hortante camena
Excutienda damus præcordia: quantáque nostræ

Pars tua sit Cornute animæ, tibi dulcis amice
Ostendisse iuuat: pulsa dinoscere cautus,
25 *Quid solidum crepet, & picta tectoria linguæ.*
His ego centenas ausim deposcere voces,
Vt quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham pura: totúmque hoc verba resignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
30 *Cum primum pauido custos mihi purpura cessit,*
Bulláque subcinctis laribus donata pependit:
Cum blandi comites, totáque impune suburra
Permisit sparsisse oculos iam candidus vmbo:
Cúmque iter ambiguum est, & vitæ nescius error
35 *Deducit trepidas ramosa in compita mentes,*
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico. Cornute sinu. tunc fallere solers
Apposita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincíque laborat,
40 *Artificémque tuo ducit sub pollice vultum.*
Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Vnum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atque verecunda laxamus seria mensa.
45 *Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo*
Consentire dies, & ab vno sidere duci.
Nostra vel æquali suspendit tempora libra
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
Diuidit in geminos concordia fata duorum:
50 *Saturnúmque grauem nostro Ioue frangimus vna.*

Nescio quod certe est, quod me tibi temperat, astrum.
Mille hominum species, & rerum discolor vsus:
Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini. 55
Hic satur, irriguo mauult turgescere somno.
Hic campo indulget: hunc alea decoquit, ille
In Venerem putret: sed cum lapidosa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tunc crassos transisse dies, lucémque palustrem, 60
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impallescere chartis.
Cultor enim es iuuenum, purgatas inseris aures
Fruge Cleanthea. petite hinc iuuenésque senésque
Finem animo certum, miserísque viatica canis. 65
Cras hoc fiet. Idem cras fiet. quid quasi magnum
Nempe diem donas: sed cum lux altera venit,
Iam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit vltra.
Nam quamuis prope te, quamuis temone sub vno, 70
Vertentem sese, frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curras, & in axe secundo.
Libertate opus est non hac, vt quisque Velina
Publius emeruit scabiosum tesserula far
Poßidet. Heu steriles veri, quibus vna Quiritem 75
Vertigo facit: hic Dama est non treßis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit

Marcus Dama. papæ! Marco ſpondente, recuſas
80 *Credere tu nummos? Marco ſub iudice palles?*
Marcus dixit: ita eſt. adſigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas, hoc nobis pilea donant.
An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non ſim
85 *Liberior Bruto? Mendoſe colligis, inquit*
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio: licet illud, & vt volo, tolle.
Vindicta, poſtquam meus à prætore receſſi,
Cur mihi non liceat, iuſſit quodcunque voluntas,
90 *Excepto ſi quid Maſuri rubrica vetauit?*
Diſce: ſed ira cadat naſo, rugoſáque ſanna,
Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.
Non prætoris erat ſtultis dare tenuia rerum
Officia, atque vſum rapidæ permittere vitæ.
95 *Sambucam citius caloni aptaueris alto.*
Stat contra ratio, & ſecretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inſcitia debilis actus.
100 *Diluis helleborum certo compeſcere puncto*
Neſcius examen: vetat hoc natura medendi.
Nauem ſi poſcat ſibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta periſſe
Frontem de rebus. Tibi recto viuere talo
105 *Ars dedit, & veri ſpeciem dinoſcere calles,*
Ne qua ſubærato mendoſum tinniat auro:

Quæque sequenda forent, quæque euitanda vicißim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.
Es modicus voti, presso lare, dulcis amicis:
Iam nunc astringas, iam nunc granaria laxes: 100
Inque luto fixum poßis transcendere nummum,
Nec glutto sorbere saliuam Mercurialem.
Hæc mea sunt, teneo, cum vere dixeris, esto
Liberque, ac sapiens, Prætoribus, ac Ioue dextro.
Sin tu, cum fueris nostræ paulo ante farinæ, 115
Pelliculam veterem retines, & fronte politus
Astutam vapido seruas in pectore vulpem:
Quæ dederam supra, relego, funémque reduco.
Nil tibi conceßit ratio: digitum exere, peccas:
Et quid tam paruum est? sed nullo ture litabis, 120
Hæreat in stultis breuis vt semuncia recti.
Hæc miscere nefas: nec cum sis cætera fossor,
Treis tantum ad numeros satyri moueare Bathylli.
Liber ego! vnde datum hoc sumis tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat? 125
I puer, & strigiles Crispini ad Balnea defer.
Si increpuit, Cessas nugator? seruitium acre
Te nihil impellit? nec quicquam extrinsecus intrat,
Quod neruos agitet? sed si intus, & in iecore ægro
Nascantur domini, quin tu impunitior exis, 130
Atque hic, quem ad strigiles scutica, & metus egit herilis?
Mane piger stertis: Surge, inquit auaritia: eia
Surge. negas. instat, Surge, inquit. Non queo. Surge.
Et quid agam? Rogitas? saperdas aduehe ponto,

135 *Castoreum, stuppas, hebenum, thus, lubrica Coa:*
Tolle recens primus pipper, & sitiente camelo,
Verte aliquid; iura. Sed Iuppiter audiet. Eheu
Baro, regustatum digito terebrare salinum
Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.
140 *Iam puer is pellem succinctus, & œnophorum aptas*
Ocyus ad nauem: nihil obstat, quin trabe vasta
Ægeum rapias, nisi solers luxuria ante
Seductum moneat, Quo deinde insane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
145 *Intimuit, quam non extinxerit vrna cicutæ.*
Tu mare transilias? tibi torta cannabe fulto
Cœna sit in transtro, Veientanúmque rubellum
Exhalet vapida læsum pice sessilis obba?
Quid petis vt nummi, quos hic quincunce modesto
150 *Nutrieras, peragant auidos sudare deunces?*
Indulge genio, carpamus dulcia: nostrum est,
Quod viuis: cinis, & Manes, & fabula fies.
Viue memor leti: fugit hora: hoc, quod loquor, inde est.
En quid agis? duplici in diuersum scinderis hamo:
155 *Hunccine, an hunc sequeris? subeas alternus oportet*
Ancipiti obsequio dominos: alternus oberres.
Nec tu, cum obstiteris semel, instantíque negaris
Parere imperio, Rupi iam vincula; dicas.
Nam & luctata canis nodum arripit: attamen illi
160 *Cum fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.*
Daue, cito, hoc credas, iubeo, finire dolores.
Præteritos meditor (crudum Chærestratus vnguem

Abrodens ait hæc) An siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscœnum frangam, dum Chrysidis vdas 165
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge puer, sapias. dijs depellentibus agnam
Percute. Sed censen', plorabit Daue relicta?
Nugaris. solea, puer, obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque artos rodere casses. 170
Nunc ferus, & violens: at si vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accersat, & vltro
Supplicet, accedam? Si totus & integer illinc
Exieras, nec nunc. hic hic, quem quærimus, hic est:
Non in festuca, lictor quam iactat ineptus. 175
Ius habet ille sui palpo quem tollit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, & cicer ingere large
Rixanti populo, nostra vt Floralia poßint
Aprici meminisse senes: quid pulchrius? at cum
Herodis venere dies, vnctáque fenestra 180
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moues tacitus, recutitáque sabbata palles.
Tunc nigri lemures, ouóque pericula rupto: 185
Hinc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos,
Incussere deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter mane caput gustaueris allî.
Dixeris hæc inter varicosos centuriones,
Continuo crassum ridet Pulfenius ingens, 190
Et centum Græcos curto centusse licetur.

AD CÆSIVM BASSVM.

VI.

1 ADmouit iam bruma foco te, Basse, Sabino?
Iamne lyra, & tritæ viuunt tibi pectine chordæ,
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
5 Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes? Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernátque meum mare, qua latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se valle receptat.
Lunai pretium est operæ cognoscere ciues.
10 Cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse
Mæonides Quintus, pauone ex Pythagoreo.
Hic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori: securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior: & si adeo omnes
15 Ditescant orti peioribus, vsque recusem
Curuus ob id minui senio, aut cœnare sine vncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius. Geminos horoscope varo
Producis genio. Solis natalibus, est qui
20 Tingat olus siccum muria vafer in calice empta,
Ipse sacrum inrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. vtar ego, vtar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,

Nec tenuem solers turdarum nosse saliuam.
Messe tenus propria viue: & granaria (fas est) 25
Emole. quid metuas? occa: & seges altera in herba est.
Ast vocat officium: trabe rupta, Bruttia saxa
Prendit amicus inops: rémque omnem, surdáque vota
Condidit Ionio: iacet ipse in littore, & vna
Ingentes de puppe Dei, iámque obuia mergis 30
Costa ratis laceræ. nunc & de cespite viuo
Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. Sed cœnam funeris, heres
Negliget iratus, quod rem curtaueris: vrnæ
Ossa inodora dabit; seu spirent cinnama surdum, 35
Seu ceraso peccent casiæ: nescire paratus.
Túne bona incolumis minuas? Sed Bestius vrget
Doctores Graios. Ita fit, *postquam sapere vrbi*
Cum pipere, & palmis venit nostrum hoc, maris expers,
Fœnisecæ crasso vitiarunt vnguine pultes. 40
Hæc cinere vlterior, metuas? at tu, meus heres
Quisquis eris, paulum à turba seductior audi.
O bone num ignoras? missa est à Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis: ac iam postibus arma. 45
Iam chlamydes regum, iam lutea gausapa captis,
Essedáque, ingentésque locat Cæsonia Rhenos:
Dijs igitur, genióque ducis. centum paria, ob res
Egregie gestas, induco: quis vetat? aude.
Væ, nisi conniues. Oleum, artocreásque propello 50
Largior: an prohibes? dic clare: Non audeo inquis:
Exossatus ager iuxta est. Age, si mihi nulla Iam

Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet, patruis sterilis matertera vixit,
Déque auia nihilum superest: accedo Bouillas,
Cliuúmque ad Virbi: præsto est mihi Manius heres,
Progenies terræ: quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater, haud promte, dicam tamen. adde etiam vnum,
Vnum etiam, terræ est iam filius: & mihi ritu
60 *Manius hic generis prope maior auunculus exstat.*
Qui prior es, cur me in decursu lampada poscas?
Sum tibi Mercurius: venio deus huc ego, vt ille
Pingitur, an renuis? vis tu gaudere relictis?
Deest aliquid summæ, minui mihi: sed tibi totum est,
65 *Quicquid id est. Vbi sit, fuge quærere, quod mihi quondam*
Legarat Tadius, neu dicta oppone paterna.
Fœnoris accedat merces: hinc exime sumtus:
Quid reliquum est? reliquum? nunc nunc impensius vnge,
Vnge puer caules. Mihi festa luce coquatur
70 *Vrtica, & fissa fumosum sinciput aure:*
Vt tuus iste nepos olim satur anseris extis,
Cum morosa vago singultiet inguine vena,
Patriciæ immeiat vuluæ, mihi trama figuræ
Sit reliqua, ast illi tremat omento popa venter.
75 *Vende animam lucro, mercare, atque excute solers*
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter,
Cappadocas rigida pingues plausisse catasta.
Rem duplica. Feci, iam triplex: iam mihi quarto,
Iam decies redit in rugam. Depunge, vbi sistam,
80 *Inuentus, Chrysippe, tui finitor acerui.*

FINIS.

INDEX VERBORVM PERSII

OMNIVM QVAECVMQVE in Satyris extant.

Prior numerus Satyram, posterior Versum Satyræ indicat.

A

B

digitus

E

L

FINIS.

L. ANNÆI CORNVTI GRAMMATICI

ANTIQVISS. COMMENTVM IN AVLI PERSII FLACCI SATYRAS, cum veteri codice manuſcripto collatum & multis in locis auctum & emendatum,

Ex Bibliotheca C.V. IOANNIS ROVSSATI, Conſil. Reg. Præfecti Caluimontij & Proprætoris Lingonenſis.

ELIÆ VINETI SANTONIS PRÆFATIO IN ID COMMENTARIVM, & annotationes in eaſdem Perſij Satyras.

Cum P. PITHOEI I C. variis lectionibus, & notis ad veteres gloſſas.

LVTETIÆ,
Apud CLAVDIVM MORELLVM, via Iacobæa ad inſigne Fontis.

CIↃ. IↃCI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Quæ addita ſunt è veteribus membranis eiuſmodi vncis [ ] comprehenduntur.

Quæ aberant à membranis his ( ) parentheſeos notis includuntur.

Ad oram libri reiectæ ſunt variæ lectiones.

ELIAS VINETVS DE CORNVTO PHILOSOPHO, ET GRAMMATICO: DE CORNVTI in Persij Satyras commentario, ac de commentarij commentíque significatione.

ANNEVS CORNVTVS Stoicæ disciplinæ philosophus, quem amicum & magistrum suum tantis effert laudibus Persius Flaccus in satyra quinta: is, siquid Suidæ collectaneis credimus, diues valde fuit. Patriam habuit vrbem Africæ Leptin: sed Romæ tamẽ Claudio & Nerone principibus philosophiam professus est. Idẽ Persius illi se in disciplinam tradidisse fertur anno ætatis suæ quintodecimo: quem inde ea obseruãtia coluit, vt quoad posset & liceret, ab eius latere nunquam discederet. Quin eum quanti faceret hoc ostendit, quod moriens illi totam bibliothecam suam argentíque multum legauit: vnde sustulit Cornutus libros tantum: reliquum legatum, sororibus Persij quas frater hæredes instituerat, vniuersum reliquit. Huius rei auctorem habemus, quisquis veterum, Persij poëtæ vitam scripsit, quæ extat, siue Suetonius Tranquillus hic sit, siue potius eius antiquus interpres. Scriptorum discipuli sui censor & arbiter fuit ille: satyræque Persij iam vita functi non ante fuerunt editæ, quam eas recensuisset emendauißétque ipse magister. Scripsit autem hic Cornutus

philosophica multa & rhetorica, quæ ad nos non peruenerunt: in quem etiam Neronis tyrannidem sæuiisse Dion memoriæ prodidit. Nero enim res Romanas à primordio vrbis carmine perscribere constituerat: & iam ante, quam librum vnum, absoluisset, consultabat cum suis, quot libris rem tantam complecti deberet. In id ergo consilium inter alios Cornutus philosophus ob insignem sapientiam adhibitus, cum censuissent illic quidam quadringentos debere fieri libros, dixit, immensum videri numerum, & neminem tot libros lecturum. Atqui Chrysippus philosophus, obiecit assentatorum vnus, quem laudas, & sectaris Cornute, multo plures composuit. Cui Cornutus, est ita, vt ais, inquit: sed illi libri Chrysippi, humanæ vitæ sunt vtiles. Qua libera Stoici hominis sententia offensus Nero, qui ea videret vanitatem & ineptias suas palam argui, Cornutum in insulam relegauit. In Eusebij autem chronicis legimus annum fuisse à Christo nato sexagesimum nonum, & à Persio mortuo quartum, cum sic ille relegatus est: eodémque anno Octauiam Augustam iussu mariti in exilio interfectam: quam Cornelius Tacitus iisdem consulibus occisam refert, quibus Persium decessisse traditum est. Hæc fere sunt, quæ in antiquis monumentis de Cornuto philosopho Persij magistro legere meminimus. Nam quem memorat Aulus Gellius, & Ambrosius Macrobius Cornutum, quē Gellius vbique Annæum quoq; vocat, Macrobius libro quinto Saturnaliorum, aut Macrobij librarius, Aurelium pro Annæo: hunc volunt alium esse Cornutū, non philosophiæ vniuersæ, sed solius grammaticæ professorem: qui libros de figuris sententiarum scripserit, quos memorat Gellius libro nono Cap. 10.

noctium Atticarum: cōposuitq; in Terentium, Virgilium, Persium, Iuuenalem commentaria, de quibus mentionem fecerunt partim vetusti scriptores, partim noui, qui nostra & patrum nostrorum memoria, grammatica tractauerunt, & scripserunt. Hic itaque Cornutus cōmentariorum & rerum grammaticarum scriptor, quisquis sit, qui Cornuto philosopho annis vix quinquaginta iunior esse potest, si alius fuit eum Gellius doctū & prudentem, Macrobius magnum virum & literarum etiam Græcarum doctissimum appellat: ex cuius plurimis scriptis solum vidimus, quod hic edimus in Persii satyras commentarium. Quod certe ita interim habet, vt nisi Gellius & Macrobius Cornuti grammatici eruditionem nobis cōmendassent, semidoctum hominem fuisse iudicaremus. Nam in hoc cōmentario multa quidem perquam erudita, & antiquitatem multam redolentia, & quæ nisi legissent noui interpretes Persii, non pauca in eius libello ignorassent: sed in eodem id quoque offendes, indocta multa, & inepta. Accidit enim illi, quod Asconij Pediani, Donati, Seruij, Placidi, & aliorū veterum cōmentarijs. Primū enim imperitos librarios nactū est: quod genus nihil non corrumpere solet. deinde qui describere properantes, laborem fugiebant totum describendi, multa contraxerunt. postremo non defuerunt, qui plurima infercirent, in-primísque illi, quibus doctissima enarratio, quæ fortasse pro vetusto more breiuscula erat, ad intelligendū poëtam obscurum & tenebricosum minime sufficiebat: atque ita non pauca interiecerunt & sua & aliena vndique collecta doctorū hominum, indoctorúmque schólia. Sic non magis vnius Cornuti videtur, quod publicamus in Persium commentarium, quam vnius Donati, quod Donati nomine prostat in Terentium: vt illa multis lo-

cis te fallant, nisi cum iudicio legas. Qui autem huius Persiani commentarij meminerunt Hermolaus Barbarus, Baptista Plautius, Lilius Ferrariensis, ac alij horum aequales (antiquiores equidem proferre non possum, qui se illud vidisse, scripto testatum relinquerint) nescio, quam bona habuerint exemplaria: sed nostris scio nihil inueniri posse corruptius. Fuerunt autem haec tria: quorum vnum nos & Guilielmus Martinus Voltanus, clarißimae ciuitatis Burdigalensis procurator, Aquis Augustis in vetusta libraria anno Christi 1585. repereramus. Alterum Francisci Bernae Santonensis: tertium Ioannis Amaritonis Aruerni fuit. Quae magis varia in conferendo deprehendimus, quàm diuersa loca sunt, vnde fuerant conquisita. In ijs ergo libris tale fuit, quale hic vides Annaei Cornuti commentarium. Nihil in describendo mutaui, nisi siqua voculae corruptae videbantur. Nihil detraxi, quod aliquando sum expertus, quam periculosum sit, ea statim contra vetusti codicis fidem auctoritatémque delere aut mutare, quae in alienis scriptis non probes. Optauissem quidem certe hoc cõmentarium in lucem dare purius emendatiúsque: sed ad eam rem antiquis codicibus opus fuit: qui non suppetebant alij, quam quos dixi; neque habui, vnde alios conquirerem. Et haec qualiacumque sint, ita edere melius duxi, quam pati literarum studiosos diutius huius commentarij desiderio se torquêre.

Quod autem ad vocem commẽtum attinet, quam in titulo legisti: COMMENTARIVS *ac neutro genere commentarium, vnde commentariolum fecit Cicero, est scriptum aliquod, & liber ad subsidium memoriae comparatus, breuis, & in quo rerum tantum capita, summáque ponuntur: quas memorias, & instructiones nunc fere vulgus appellat. Huiusmodi fuit*

Valerij Probi commentarius de occulta literarum significatione, cuius meminit Aulus Gellius libro septimo decimo: ac Cap. 9. *tale etiam paulo plenius orationis contra Domitium habitæ cōmētarium, cuius mentionem in Bruto facit Cicero. Horum nominum pluralia commentarij & commentaria, etsi vim sui numeri plerunque retinent, tamen ea nihil esse aliud interdum, quam quod vnius numero significatur, grammaticis nostris iampridem placuit: qui viderint, quam recte hic præcipiant. Vereor enim, ne cum Cæsar commentaria sua inscripsit, quos apud Ciceronem cōmentarios legimus appellatos, multorum librorum opus intellexerit, quorum quisque commētarij nomine appelletur; quomodo Euclidis Alexandrini geometræ elementa, libri sunt tredecim, qui appellantur elementum primum, elementū secundum, tertium, quartum, & reliqua deinceps eodem nomine. Commētarius rursus & cōmentarium, ac multitudinis numero commētarij & commentaria, sæpiusq; cōmentaria, sicut ijdem volunt præceptores, eam significationem habent, vt expositiones interpretationésq; auctorū in literas relatæ, ita vocentur. Seruius in librum septimū Æneidos. Dicit etiam quidam commentarius conuecta legendū. Aulus Gellius libro vicesimo. apud Plu-* Cap. 7. *tarchum in quarto in Hesiodū cōmentario. Idem libro pri-* Cap. 12. *mo. Præterea in commentarijs Labeonis, quæ ad duodecim tabulas composuit. Et, Hyginus autem non hercle ignobilis* Cap. 21. *grammaticus, in cōmentarijs, quæ in Virgilium fecit. Quod igitur cōmentarium vtroq; genere, & cōmentarios & commentaria esse debere tradunt nostri grammatici, id commentum fuit in Aquensi codice; sicut omnes huiusmodi expositiones commenta vulgo dicebantur me puero. Tunc nanque prostabāt passim Virgilius, Ouidius, & alij scriptores, cum*

cōmento: sed postea, quam politiores literæ florere cœpissent, cedente sensim barbarie: quæ commenta primum videram, ea dici commentaria cœpta sunt. Sic multi, qui sibi aliquid præ cæteris sapere videbantur, existimauerunt ista, cōmenta barbare dici, commentaria Latine appellanda: sed vellem tamen ego, vt, qui inter audaces istos emendatores eruditione præcellunt, docuissent, vnde sciant, commentaria hic rectius dici, quam commenta. Veteribus librarijs, quibus strenue omnia perdendi summū studiū fuisse diceres, ex cōmento commentarium, ac ex cōmentario cōmentum facere facile fuit: ipsi interpretes scriptorum alienorum, quomodo suas expositiones appellarint hoc nos quærimus. Priscianus libro sexto. Seruius in commento Virgilij. Et paulò post. Seruius in cōmentario tertij libri Virgiliani. Idem libro decimo. Seruius in cōmentario Æneidos. Et libro quintodecimo. Donatus in cōmento Æneidos. Ita modo cōmentum, modo commentarium res eadem apud Priscianū, antiquum & nobilem grammaticum, appellatur. Est autem COMMENTVM proprie res inuenta, excogitata callide, ac ficta: vnde & verbum commentari pro inuenire, excogitare, fingere: at sicut commētum pro expositione auctoris dictum est, vti ostendimus, ita etiam hoc COMMENTARI pro eo, quod est commentum siue commentarium facere, & interpretationem componere in scriptorem aliquem, legimus vsurpatum. Aulus Gellius libro tertio. Cap.16. Sabinus medicus, qui Hippocratem commodissime cōmentatus est, his verbis enarrauit. Et hinc COMMENTATOR pro interprete & commenti scriptore, frequens in Seruij commentarijs. Quod ergo fuit in antiquissimi exemplaris titulo commentum, siquis minus probet: id in commentarium illico mutare, mihi non leue visum est flagitium.

INCIPIT VITA PERSII DE COMMENTARIO VALERII PROBI.

AVLVS Persius Flaccus natus est pridie Nonas Decembris, Fabio Persico, L. Vitellio Coss. decessit VIII. Kal. Decemb. Rubrio Mario, Asinio Gallo Coss. Natus in Etruria Volaterris, Eques Romanus, sanguine & affinitate primi ordinis viris coniūctus. decessit ad octauum milliarium via Appia, in prędiis suis. Pater eius Flaccus pupillum reliquit moriens, annorum fere sex. Fuluia Sisennia mater nupsit postea Fusio, Equiti Romano: & eū quoque extulit intra paucos annos. Studuit Flaccus vsque ad annum XII. Volaterris: inde Romæ apud Grammaticum Remmium Palæmonem, & apud rhetorem Virginiū* Flaccum. Cum esset annorū XVI. amicitia cœpit vti Annæi Cornuti, ita vt ab eo nusquā discederet: à quo introductus aliquatenus in philosophia est. Amicos habuit à prima adolescentia Cæsium Bassum, & Calpurnium Staturam, qui eo viuo iuuenis decessit. Coluit vt patrem Seruilium* Numanum. Per Cornutum cognouit Annæum etiam Lucanum, æquæuum auditorem Cornuti. Nam Cornutus illo tempore Tragicus fuit.* sectæ Stoicæ, qui libros philosophiæ reliquit. Sed Lucanus adeo mirabatur scripta Flacci, vt vix retineret se illo recitante à clamore, (quin illa esse vera poëmata diceret.) Sero cognouit Senecam, sed nō vt caperetur eius ingenio. Vsus est apud Cornutum duorum cōuictu doctissimorum, & sanctissimorum virorum, acriter tum philosophantium, Claudij Agaterni medici Lacedæmonij, & Petronij Aristocratis Magnetis,* quos vnice miratus est & æmulatus, cum æquales essent, & Cornuto

* ms. Flanum.

* ms. Nomianum.

* ms. Poetica.

* ms. Agaturrus,

minores. Ipse etiam decem fere annis summe dilectus* apud Thrascam est, ita vt peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatam eius Arriam vxorem habente. Fuit morum lenissimorum, verecundiæ virginalis, formæ pulcræ, pietatis erga matrem & sororem & amitam exemplo sufficientis. Fuit frugi & pudicus. Reliquit circa H-S XX. matri & sorori. scriptis tantum ad matrem codicellis, rogauit eam vt daret Cornuto sestertia, vt quidam dicũt, centies, vt alij volũt plus, & argenti facti põdera viginti, & libros circa septingẽtos, Chrysippi, siue bibliothecam suam omnem. Verũ Cornutus sublatis libris, pecuniam sororibus, quas frater hæredes fecerat, reliquit. Et raro, & tarde scripsit. Hunc ipsum librum imperfectum reliquit. Versus aliqui dempti sunt in vltimo libri: & * quasi finitus esset, leuiter recitauit Cornuto: & Cæsio Basso petenti vt ipse ederet, tradidit edendum. Scripserat etiam in pueritia Flaccus Prætextam,* & Ὁδοιπορικῶν librum vnum, & paucos in sororem Thraseæ in Arriæ matrem versus, quæ se ante virum occiderat. Omnia autem Cornutus auctor fuit matri eius, vt ea aboleret. Editum librũ continuo mirari homines, & deripere cæperũt. Decessit autem vitio stomachi, anno, ætatis xxx. Sed mox vt à schola & magistris deuerterat, lecto libro Lucillij decimo, vehementer Satyras componere studuit: cuius libri principiũ imitatus est: sibi primo, mox omnibus detrectaturus, cum tanta recentium poëtarum & oratorum insectatione, vt etiam Neronem illius temporis principem, culpauerit: cuius versus in Neronem cum ita se haberet,

Auriculas asini Mida rex habet,

in hunc modum à Cornuto ipso tantummodo est emendatus,

Auriculas asini quis non habet?

ne hoc Nero in se dictum arbitraretur.

* ms. à Pæto Thrasea.

* quos qu..

* ms. Vescio & ὁπωρικῶν. [?]

ANNOTATIO.

Satyræ proprium est, vt vera humiliter dicat, & omnia cum sanna faciat: quam Sisenna protulit poëta. Item satyra dicitur, quæ varijs rebus continetur. Satyra item lex apud Romanos lata, quæ fucatis verbis fallit audientes, vt aliud dicat, aliud vero significet. In hac præfatione dicit se non poëtam, sed semipoëtam esse: & dicit fame se coactum sicut & cæteros, ad scribendum: quod cùm de se dicit, non dubium, quin de aliis dicat.

ANNÆI CORNVTI COMMENTARIORVM LIBER IN FLACCI PERSII SATYRAS.

IN PROLOGVM.

NEC FONTE LABRA PROLVI CABALLINO. ΙΠΠΟΚΡΗΝΗ. quod & Hesiodus dicit. Dicitur enim Pegasus errando ad Heliconem montem peruenisse, ibique siti oppressus, vngula fodisse: ex quo loco fons editus, Musis sit consecratus. Dicit autem se de illis non esse, qui sunt egregij Musarum amici. *Caballino* autem dicit, non equino, eo quod satyræ humiliora verba conueniant. *Nec in bicipiti somniasse Parnasso.* Parnassum montem Delphorum dicit, qui habet cacumina duo, Nysam Libero sacrum, Cyrrham Apollini. [Vnde Lucanus, — *1. Versus.*

Cardine Parnassus gemino petit æthera colle,
Mons Phœbo Bromioque sacer.]

Tangit autem Ennium, qui dicit se vidisse somnium in Parnasso, Homerum sibi dicentem, quod eius anima in suo esset corpore. *Bicipiti* autē, pro duplicis cacuminis.

Pallidamque Pyrenen. Pyrene fons est Musis consecratus in Helicone. *Pallidam* autem ideo dicit, quod poëtæ palleant scribendi lassitudine. *Lambunt.* id est, *tegunt vel circundant, & quasi lingua tergunt. [Virgilius, — *tergunt, circumducunt.*

—— *& sidera lambit.*]

Hederæ sequaces. quod sequantur & sine fine repant. *Semipaganus.* semipoëta. Et hoc verbo humili, Satyrico modo vsus est. Pagani dicuntur rustici, qui non nouerunt vrbem. [ἀπὸ τῶ πάγυ à villa.] *Ad sacra vatum.* ad numerum poëtarum. *Quis expediuit psittaco suum chære?* Hoc dicit: quod non omnes solummodo natura sua sunt poëtæ, sed ventris & egestatis necessitate coguntur, dum semet studendo vigiliis cruciant: alioqui omnes essent sine labore poëtæ: & hoc de auibus probat. Nam hodiéque videmus psittacos esurientes vocali sono strepere, & χαῖρε dicere. *Suum* autem, quasi proprium, vt naturaliter videantur loqui. ita tamen, si esurierint. *Conari.* & *Blandiri* legitur. (*Venter.* Apologiam facit poëta. nam excusat se non inuidiose scripsisse, vt poëta appareret, sed causa vi-

ctus, vt salarium mereretur. Nam *Salarium* est victus vnius diei. *Voces. humanas.)* *Negatas.* per naturam. *Dolosi nummi.* callidi & potentis ad suasionem: quòd ad omne facinus facile impellat. *Refulserit.* refulgeat. *Coruos poetas.* quod coruino lucro inducti, non solum cantare possint, sed etiam carmen effingere. *Pegaseium nectar.* In aliis est *Melos.*

IN SAT. PRIMAM.

15 O Curas hominum. Semetipsum redarguit, quod ipse relinquit carmina, quæ vulgus lecturum non sit, quoniam non sunt vulgaria: & quod minime conueniant robusto ingenio, & libidini iuuentuti. Sed hæc satyra scribitur de iis, qui publice captant famam eloquentiæ ex fauore imperitorum. Et hoc velut dialogi genus in principio ex persona interrogantis inducit. Ait ergo *Curas Hominum* inanes, quod sine fructu laborare velint. *Quantum est in rebus inane.* Græcum est, ὅσον τὸ κενόν. Deest autem, humanis, vt sit, in rebus humanis. *Inane* autem vacuum ac ratione carens. *Quis leget hæc?* Hunc versum de Lucilij primo transtulit, & [humanæ vitæ vitia increpans] ab admiratione incipit. Dicit autem sibi. *Min' tu?* pro mihíne? Figura synæresis. *Min' tu istud?* Sic pronunciandum est, quasi de re non manifesta audiat. *Nemo Hercule.* affirmatiue & aduerbialiter. *Nemo?* Interrogat admirans. *Nemo* ergo si * acuta prima Persius dicit, vel duo lecturi erunt: & cum repetitione intulit *vel.* & quia hâc vitiorum materiam dubitat etiam à paucis legi, intercisiue dixit *vel,* non addens, vnus, vel tres. *Nemo.* Persistit in eo, quod dixit, *Nemo Hercule. turpe & miserabile.* Turpe, si duo, & miserabile, si nemo. & quasi corrigit dicendo, *Quare? ne mihi Polydamas,* id est, multinuba. Polydamas autem Nero, quod multis nupsit: aut quod timidus & imbellis fuit, vt apud Homerum inducitur. *Troiades,* Romani accipiuntur. Alij Polydamanta, populi personam accipiunt, quæ loquax est & inepta, cuiusmodi naturæ fuit Polydamas: Troiades verò nobiliores. *Labeonem.* quia Labeo transtulit Iliada & Odysseam, verbo ex verbo, ridicule satis, quod verba potius quam sensus secutus sit. Eius est ille versus:

*Crudum manduces Priamum, Priamíque * Phisingos.*

* ms. Adiuncta persona dicat.

* ms. pysinnos.

20 *Nugæ.* Vim habet reprehensionis. *Turbida Roma.* Ab aqua translatio. vel quod multis gentibus repleatur. *Eleuet.* altum faciat laudando, vel incuset. *Accedas.* assentiaris. *Examen ve improbum.* Ἀλληγορικῶς dicit. hoc est, non debere quæri iudicium in vulgari iudicio, cum in eo æquitas non sit. Examen autem est lingua vel lignum, quod mediam ha-

ſtam ad pondera adæquanda tenét. *Caſtigare* autem eſt digito libram percutere, vt temperetur, & præ agitatione poſt in æquum conquieſcat. *Trutina* verò eſt foramen, intra quod eſt lingula, de qua examinatio eſt. *Nec te quæſiueris*. Id eſt, noli iudicium de te extrinſecus quærere, [quæ eſt Chilonis Lacedæmonij ſententia.] *Nam Romæ quis non?* In populo, inquit, quis non eſt rudis & imperitus? *Tunc cum ad canitiem*. cum riſu pronunciandum. Id eſt, cum ad ſenes reſpicio poëtas. *Et noſtrum iſtud viuere triſte*. Figura Græca eſt, pro, noſtram vitam triſtem. *Nucibus relictis*. ludis puerilibus depoſitis. *Cum ſapimus patruos*. Eleganter patruos. Id eſt, cum veram ſeueritatem ſapimus. Patrui enim ſeueri circa fratrum filios. [Sic Cicero: obiurgauit Cœlium, vt quidam patruus Cenſor.] Horatius, 25

Lib. 3. ode 12.

--- metuentis patruæ verbera linguæ.

Tunc, tunc, ignoſcite, nolo. ἐκλείψις ſc. dicere vel ridere. *Tunc*. præcipue: vel eſt aſſeueratio valde dolentis, vt,

Gl. Defectus per indignationē.

Me, me adſum, qui feci, &, *Aeneid. 9.*

Tunc tunc ô liceat crudelem abrumpere vitam. *Aeneid 8.*

Sed ſum petulanti ſplene Cachinno. Id eſt, non me contineo. Laſciuior fio riſu. & hoc dicit. Date mihi veniam. talis ſum naturæ, vt rideam. Et hoc ſecundum phyſicos dicit, qui dicunt homines ſplene ridere, felle iraſci, iecore amare, corde ſapere, {& pulmone iactari.} *Splene petulanti*. luxurioſo pectore. vehementius enim ſplenetici ſolent ridere. *Cachinno* autem dupliciter exponitur. Si quidem nomen eſt & verbum: nomen eſt, cum per caſus inflectitur, vt hic cachinno, huius cachinnonis, quomodo leno lenonis, palpo palponis. Eſt & verbum, cum per modos & tempora declinatur, vt cachinno, cachinnas, cachinnat, & facit cachino ab eo quod eſt rideo. Cachinnus autem riſus eſt laſciuior cum voce, {quem Græci * μοιοχέσματα dicũt.} *Scribimus incluſi*. Aut ordo eſt verborum, Cum ad canitiem venerimus, tunc ſcribimus incluſi: aut ad poëticam artem retulit, quod ait *Incluſi*, ac ſi dicat, ab omni cura remoti: aut certe *Incluſi*, metri lege coarctati. Ab hoc ergo loco incipit de malis poëtis loqui. *Numeros ille*. Numeri proprie rhythmi ſunt. nunc vero metrum ſignificat. *Hic pede liber*. Id eſt, proſaicam orationem componit: quamuis Cicero præcipiat proſaicam orationem ita componendam eſſe, vt etiam certis quibuſdam pedibus & fiat, & terminetur. *Grande aliquid*. Hoc per ironiam dicit: id eſt, putat ſe tragœdiam ſcribere. *Quod pulmo, animæ prælargus, anhelet*. Id eſt, ſermone non humili, imo poëtico ſpiritu, qui proferendo in recitatione pene rumpitur, dum vult hoc, quod ſcribit, inflatius pronunciare. *Animæ* autem *Prælargus*, dicit, vento abundans [ἀπὸ τοῦ αἰϊμαν. Vt Virg.

* *Fed. Morellus legit* μωεὸν γίλωτα.

Quantum ignes animæque valent. Et alibi.

Ille regit dictis animos. Et Horat.

Impellunt animæ lintea Thraciæ.]

Scilicet hoc populo. qui talia ſcribis, vt populi iudicio digna ſint, qui nunquam recte iudicat, neque ſapit. *Pexúſque.* pectinatus vel tonſus. [Vnde, *propexam in pectore barbam.* Barbitondium eſt tonſuræ genus quo iuuenes tondentur. Vnde ſic tonſi, pexibarbi vocantur. Cuius rei meminit Virgilius,

—Candidior poſtquam tondenti barba cadebat.]

Togaque recenti. noua vel nitida valde. Abuſiue pro noua. Non enim quicquid eſt nouum, recens eſt: ſed naturalia intacta, recentia ſunt.

30 *Et natalitia tandem cum Sardonyche albus, ſede leges celſa.* Id eſt, pulpito. [vel in roſtris recitantes.] & hoc dicit. Ad hoc recitaturus, ornatus & feſtiuus incedebat, vt corporis habitu, non dignitate carminis ſe audientibus cōmēdaret. *Albus*, aut feſtiua veſte indutus, aut † cogitādi pallore confectus, {vel veſte cādida, nondū purpureum adeptus veſtimētū, quod laticlauium dicitur.} *Sardonychem* autem gēmam dicit, aut quam ipſe habebat, aut quam ab amico accepit natali die. *Tandem.* In hoc ambiguitas exiſtimatur: quia poteſt dici vel tandem legens, vel tandem cum ſardonyche, vel etiam tandem albus. Alia ambiguitas in *Natalitia*, vtrum eam natali ſuo, munere acceperit, an tantum eo die gerere ſoleat: quia quidam habent anulos, quos die tantum natali gerunt. Sardonyches gemmæ ſunt ſpecioſæ in anulis, quibus in natalibus ſuis* vſi ſunt, & ſacris diebus. *Liquido cum plaſmate.* Πλάσμα dicitur medicamentum, quo recreantur fauces clamore ſauciatæ. [Item *liqu. cum plaſm.* qua vox formatur, hoc eſt per humidas fauces venit, vt Virgil.

& vda Vocis iter.]

Vel plaſma lenis cantilena, veluti deficientis gutturis medicamentū. Vel *liquido plaſmate*, id eſt, exquiſito, tanquam eo laueris, & purum reddideris guttur, ac ſi fletu fœmineo agitatum. *Patranti fractus ocello. Fractus*, id eſt, ſolutus, effœminatus. *Patranti*, conſummanti. Patratio eſt rei venereæ perfectio vel conſummatio: vnde & patres dicti eo, quod patratione peracta, filios procreant. vnde Iuuenalis,

—oculóſque in fine trementes.

Item *ocello* per ὑποκόρισμα: quia illum contrahendo minorem facit. [& eſt hypallage, vt pictus acu chlamidem, quod fieri ſolet non ſolum ablatiuo caſu, verum etiam accuſatiuo, vt Nuda genu.] *Hic neque more probo.* *Hic*, dicit, in auditorio, vbi recitant poëtæ: vel *hic* pro tunc: & hoc dicit. Cùm molliter leguntur carmina, audientium quoque animi ad libidinem excitantur, Laudantium lætitiam inſequatur. Cum aut tumultuoſe clamant, aut obſcœnos motus eduntad dulcedinem carminum, quæ effœminant aures intantum, vt audientium quoque animi diſſoluantur. *Ingentes* autem *Titos*, dicit, aut ge-

Barbitondum pexibarbi.

† recitandi pauore ac meditandi & ſcribēdi tadio perfunctus.

* & conſecratis diebus vtuntur.

neraliter Romanos Senatores à Tito Tatio Sabinorum rege,aut certe à membri virilis magñitudine dicti Titi.[Idem valuisset si Lucios aut Marcos aut Publios dixisset.] Titos, εἰρωνικῶς Romanos equites,principes magnæ auctoritatis & honoris.[Titos.Tres enim curiæ fuerunt primo Romæ, Titiens, Samnes, Nuceres: Titiens à Tito Tatio Rege Sabinorum participe in regno Romuli.Samnes à Romulo qui Romam condidit.Nuceres à Nucismone qui aliquando Romulo auxilium dedit. Alij à luco nominauerunt. Et est sensus. Hæc enim cum effœminate leguntur carmina, audientium quoque 35 soluuntur animi.Itaque neque more honesto, neque voce virili laudant.] Item σωτικῶς autem Titos,scholasticos,quòd sint vagi,neque vno magistro contenti, & ad libibinem proni, sicuti aues, quibus comparantur. Nam Titi,columbæ sunt agrestes, quibus rustici auditores designantur. *Cum carmina lumbum intrant.* Id est tangunt. Bene dicit lumbum, & non animum. Dicitur enim libido lumbis immorari. Vel certe cum carmen effœminate recitatum fuerit, repræsentare ipsos concubitus solet. Quomodo enim tactus mulierum, mouet intima, sic & versus eneurues non animum intrant, sed lumbum. *Et tremulo scalpuntur.* Tremulo versu, id est, fragili voce cantãte, vbi modulanti versu pruriunt eorum viscera,sicut tempore coitus.*Scalpuntur* dicit,in libidinem excitantur,vt Iuuenalis,

-- Quod enim non excitant inguen Lib.2.
Vox blanda, & nequam? digitos habet. --

Tun' vetule auriculis. Inuehitur Poëta in captatorem laudis incommodæ.*Vetule*,stulte,qui senescis in vilibus carminibus. Et non dixit *senex*,sed vetule.Et dictum est satyrice *vetule*, id est, eius ætatis homo vanæ gloriæ non debet esse captator. Scribis ergo,quod te non delectet,sed quod capiatur auribus imperitis:& ideo laboras, palles,& tibi otia denegas,vt tempore recitationis à pueris tibi plaudatur euiratis & dissolutis. *Escas* autem dicit fauorem vel delectationem:id est,existimationem tibi concilias ex fauore imperitorum. *Auriculis, quibus*. id est imperitis & spurcissimis. *Et dicas cute perditus ohe.* Id est, vigiliis & solicitudine ad tenuissimam cutem perductus. Aut certe *cute perditus*, senectute pallidus: vel, manifeste cute perditus, vt vitium,quod intrinsecus habes,etiam in cute possis habere. *Ohe* interiectio est percontantis cum eadem ratione. *Quid didicisse.* Verba poëtæ illius ad quem scribit. sed ἀπαγγελτικῶς dicit. hoc est: Quid proderit didicisse aliquid,nisi recitatione pandatur?Et est tracta μεταφορὰ à fermento & caprifico. Sicut enim fermentum massam corrumpit, & caprificus saxa:ita ingenium pectus. Fermentum enim intra massam plus vna hora non potest contineri. Crescit enim & caprificus ex lateribus in quibus est concepta. Inuehitur autem in eum, qui

carmina sua intra se non potest continere, nisi ea diuulget, licet vana sint. Et bene caprificum posuit, quæ cùm exierit, nullos fructus ex se profert. Item hic est schema ἀνθυποφορά, καὶ προσωποποιΐα, id est, à se in alium, cùm per suam in illius transit poëtæ vocem, quam corripiebat: nec tamen recessit à sua persona. Ergo difficultas imposita sustollitur interrogante se, & alio respondente. & erit sensus ipsius Flacci quasi dicentis, Et hoc tu putas dulce; quod magis acidum est, quàm fermentum: & fructus putas ingenij, quod in iecoribus tuis caprificus innata erumpat. *En pallor seniumque.* ὀκφώνησις per indignationem. Pallor est anxietas quædam animi, præmaturam faciens se-

40 nectutem. Vel certe pallorem dicit cogitandi. siquidem pallent poetæ cogitando. Senium est veluti arcessita miseria senectutis. *O mores.* defecti & peruersi. *Vsque adeone scire tuum nihil.* Hoc dicit. In tantùm scientia tua nihil est, & ad nihilum redacta, vt aliquid te scire nescias, nisi alterius iudicium de tua scientia consulas: Hæc periodus apud Lucilium posita est.

* Sic reposuit Fed. Morellus.

**Vt me scire volo, [dicimus] mi mi conscius sum,*

Ne damnum faciam. Scire hoc se nescit, nisi alios id scire scierit.

Scire tuum, vt viuere triste. *Vt pulchrum est digito monstrari.* Obiectio est stulti Poëtæ. Sed magna gloria est in digitos extédentium manus. Hic requiritur historia Demosthenis, qui cum transiret, & à mercenario tabernæ, digito monstraretur, fertur lætatus esse, quod ab ignobilibus sciretur. Et Horatius libro quarto carminum sic posuit,

Totum muneris hoc tui est,

Ode. 3.

Quòd monstrer digito prætereuntium.

Tén' cirratorum centum. Potest ex persona Persij ridicule admirantis accipi: potest & ab illo dictum putari, qui gaudet æstimatione poëtica. Si Persius dicit, ita est intelligendum. Cur non debes lætari; certe maxima est gloria laudari à centum cirratis. Si ille dicit poeticæ laudis cupidus, ita. An tu, Persi, exiguum putas laudari à centum *Cirratis*, id est, scholasticis? *Cirratis*, capillatis pueris. [quoniam apud antiquos criniti erant adolescentes, vsque ad certam ætatem, quod de Ascanio Virgilius ait,

Fusos ceruix cui lactea, collaque.]

Nescis maximam hâc æstimationem videri? Et hoc dicit, Pro nihilo ducas scripta tua à magistris ludi dictari pueris: Mos enim erat magistrorum, ex aliquo libro dictare discipulis. Occulte autem tangit Neronem, cuius carmina, quia imperabat, per scholas celebrabantur. *Centum* autem, finitum pro infinito posuit, vt Virgilius,

Aeneid. 6.

Non mihi si linguæ centum sint, oráque centum.

Ecce inter pocula. Hoc dicit. Quod iustum ab iis expectes iudicium,

45 qui iam madentes vino, discernunt de carminibus, quæ vix integrius

etiam

etiam virginis discerni possent? Bene autem dixit *inter pocula*, vbi sunt ... libidinis. Romulidæ id est Romani a Romulo, vt Aeneadæ ab Aenea. Dia. id est, sancta, magnifica, clara, [vt Horatius *Sententia dia Catonis,* & Virg. *Dia Camilla.*]

Quid dia poemata narrent. Id, quod sentiendum sit de poematibus: aut ... anum poemata celebrentur. *Hic.* facta in conuiuiis, poematum mentione dicit aliquis locuples, amatorios versus, putida cum vox eius videatur emittere per nares.] *Cui circum humeros.* Qualitaté vestis posuit, vt per cultum corporis, animi cultum monstraret. *Hyacinthina læna,* est pallia variis coloribus tincta: per quam locupletem quempiam vult intelligi. *Rancidulum quiddam.* Id est putidú, vel quasi asperi saporis, corruptæque gulæ. *Balba de nare.* balbutiente lingua. Linguæ est enim proprium balbutire. Et hoc dicit. Refert quosdam versus ita putide, vt vox eius videatur emitti per nares, repetita ex vitio linguæ. *Phyllidas, Hypsipylas.* Phyllidis Hypsipylesque reginarum exitus tristes fuisse noscuntur. Nam Phyllis ægre ferens peregrinationem Demoophontis, qui ad Troiam profectus, die constituto non remeauit, suspendio periit: & conuersa est in arborem Amygdalum sine foliis. Reuersus Demoophō, cognita ea, amplexus truncum est: qui velut sponsi sentiens aduentum, folia emisit. Hypsipyle vero vna ex Lemniadibus mulieribus, Thoantis filia, Liberi patris neptis, postquam eā, * natis duobus filiis apud Lemnios, Iason * reliquit, qui eo tempore cum Argonautis venerat, nec ad eam rediit ex Colchis: comperto postea illum ad suam patriā * rediisse: se neglectam, ingratum eius amorem diu secum fleuit. His itaque siquid simile carminibus suis Poetæ defleuerunt, ita sine vocis asperitate pronunciant, vt audientium aures emolliant. & ponit historias & ea nomina, quæ in carminibus necessaria non sunt: sed quia * rara, & amatoria sunt, ideo ponuntur. [*Prorabile siquid.* siquid flebile.] *Eliquat.* cum lenocinio vocis pronunciat, & vocem dissoluit in cantilenam. *Et tenero supplantat.* tenero palato dicit, molli, gracili. *Supplantat.* supprimit: mutatis accentibus curtat. Quasi sonus vocis canoræ in vltimi palati cauo leniter infringitur, quo iucundior fiat. *Assensere viri.* προσωπικῶς viros dicit auditores. Id est, qui eiusmodi dicta voce sua laudant. *Nunc non cinis ille.* Verba adulantium per εἰρωνείας. Cinis poetæ fœlix est. Et reprehensibile notat, quotiens de mortuis, etiam si bene loquitur. Veteres autem dixerunt prægrauari corpora eorum, qui tantum corpori studuerunt, nihil memorabile reliquerunt. *Nunc leuior cippus.* Cippum pro sepulchro posuit, vt fermentum pro acido. Proprie autem cippus est lapis sepulchri. *Laudant conuiuæ.* poetæ personam dicit, hoc est, versus poetæ ab vno conuiua recitatos. Hoc autem irridens dicit. *E manibus illis.* Hic manes pro ossibus

* ms. factis.
* ms. deseruit.
* ms. remeasse.
* ms. cara.

posuit. Iterum facit vocem illius recitantis in conuiuio. *Non de tumulo.* Violæ, res voluptariæ vel amœnæ, quoniam in sepulchris eorum, qui bene meruerunt, violæ nasci memorantur. Hæc autem verba eius personæ facit, quam retulit versus poetæ in conuiuio recitare, existimantis & dicentis fœlicem poetam esse, & illi defuncto lenem terram futuram, cuius scripta omnibus dulcia sunt. Tumulus dicitur terræ aggestio, vbi nulla est memoria [illegible] &c. Est αἰσθητικῶς, id est, obiectatio illius culpati poetæ ad Persium. & hoc dicit. Rides & nimium das operam cachinno. Bene autem dicit *vncis naribus*. Incuruantur enim nares, cum eas soluto risu contrahimus. Vt Horatius in primo sermonum.

——nimus abtus acutis
Naribus —— & alio loco,
—— *[illegible] suspendis adunco.*

An erit qui velle recuset os populi meruisse. Id est fauorem. & hoc dicit. An inueniretur homo, qui contemnat fauorem, nec velit, si hoc detur à præsentibus auditoribus, famam sibi, ac existimationem poetæ perennem linquere? *Et Cedro digna locutus.* Carmina digna cedro ideo dixit, quod mos apud veteres erat, vt chartæ in quibus nobilia carmina scribebantur, oleo cedrino inungerentur: quia & diuturna bilem faceret, & à tineis conseruaret. Alij dicunt cedrum genus ligni esse, quod dignum bibliotheca habebatur. Hoc ergo dicit. Quis non velit ea carmina scribere, quæ & populus laudet, & cedro perungantur, quo diutius durent? [illegible] est *vel [illegible] scombros [illegible] carmina nec tus.* Quæ carmina nullum periculum habeant apud salsamentarios & turarios. Ideo hoc dicit, quod chartæ, in quibus vilia carmina scribuntur, quasi non necessaria, aut ad tus incidunt ad inuoluendum, aut ad sallamentum. Scombri dicuntur pisces [illegible] ex quibus fit optimum garum. Per scombros ergo significat salsamentarios, per tus pigmentarios [Hoc & Horatius in lib. [illegible] Epist. [illegible]

Aut fugit Vticam aut nunc tus mitteris Ilerdam.]

Quisquis es, o, modo quem. Hæc verba sunt Persij ad quemlibet poetam laudis cupidum: & hoc dicit. At tu quem mihi in hoc libro [illegible] fatum assimulaui aduersarium qui mihi obiicis risum importunum audi. Et est mimica & comica exclamatio. quoniam poetæ nonnunquam omisso recto sermone, extra scenam soli loquuntur, fulcientes personam suam: aut aliquorum hominum verba interponunt. Ideo tu quem induxi extra dicentem, * & eam induxit personam, quam ab initio induxit, alterna narrantem. *Non ego cum scribo.* Ordo est, Non ego laudari metuam: & iam dico fauorem expetendum & esse gratum, si versibus laudabilibus exhibetur: & si forte aliquid inueniretur in meis versibus gratiosum (quod raro quidem contingit)

non fugio laudem, cum scribo *Quando hæc rara auis.* Translatio à phœnice, quæ dicitur sexcentesimo anno solorem habere senectú: quæ omnes [illegible] odoriferas colligit, & [illegible] parat, quæ dicuntur solis ardore incendi. nox autem vt sol occiderit, se flammis [illegible]: & cum sol oriri cœperit, de cineribus suis cum sole renascitur. Et hoc prouerbialiter dicitur. Raram autem eam quam post longum tempus vidimus. Et hoc verecunde Persius raro se commode dicit scribere: ut phœnix, quæ circa partes Indiæ est, tarde se ad videndum hominibus profert. Item *scribo* præsentis est: *exit* similiter, vnde penultimam syllabam non dubito Persium doctissimum hominem exit, dixisse [illegible], quamuis quidam producant eam, & verbum præteriti temporis faciant. *Laudari metuam.* Id est, nolim laudari. *Neque enim mihi cornea fibra.* [illegible] i. corneum pectus. metaphoricos duram quoque & adamantinam dicimus frontem. [Improbam notam pars est iecoris] Sinecdochicos pro tota fronte accipi debet. Vnde qui affectibus non mouentur, duram fibram habent, id est, præcordia. Ergo hoc dicit, Non tam ab humanitate dissentio aut adeo duro sum sensu, vt ea, quæ humanitatis sunt, solus * respuam id est, vt possim non lætari laudatus, nec dolore culpatus. [Relatum ad regulam patientiæ, quia non negligit laudem & culpa spernit.] *Sed recti finemque extremumque.* Id est, quod quæro: & hoc dicit. Laudem quidem ambio non fallam, sed quæ ad finem & ad extremum recti, id est, ad veritatem intendit. Finem recti & extremum dicit secundum philosophos, qui summum bonum in recto atque honesto constare dicunt. [Vt Lucanus,

Seruare modum finemque, &c.]

Esse recuso euge tuum & belle. Neque enim durauit sensus tantum scribendi, vt statim me recte fecisse, perfectumque crediderim, cum tuú *euge* & *belle* audiero. Hoc enim dici solet de Accio Labeone, quod ita voluerit, tanquam in iis summum iudicium sit. Solent namque dici auditores *euge*, & *belle* respondere recitantibus. Sed laudationem nunquam [illegible] recti definitionem. Neque enim scribentes debent hoc fine esse contenti, vt *euge* & *belle* audiant. *Nam belle hoc excute totum.* Translatio à vestimento pleno sordibus, vel quibuscunque corpusculis, quod dum excussum fuerit, quicquid habet absconditum, proijcit. *Quid non intus habet?* reprehensionis, vel ineptiarum, [vel turpitudinis] vel derisionis. *Non hic est Ilias Acci.* Hic, id est, in satyra mea. Accius Labeo poeta indoctus fuit illorú temporum, qui Iliadem Homeri versibus fœdissime composuit, ita, vt nec ipse poeta intellexisset, nisi helleboro purgaretur. *Ebria veratro.* Id est vitiis plena [vel nimis insana Græcè autem] [illegible] dicitur, Latinè veratrum, quod datur insanientibus, vt eos ad integram mentis valetudinem

* *spernam.*

60

65

perducat. In hac [illegible] quidam [illegible] spexeris hoc genus [illegible] uoris, [illegible] etiam ipsum [illegible] tum Accio Labeoni, à quo Iliadem Homeri male translatam [illegible] diximus: cui carmen suum negat simile esse Persius. [illegible] autem dicit, quod versus non stant: aut quod propter ingenium, [illegible] borum biberit: & quanquam ebrius eodem, tamen nihil profecerit [nam helleboro sumpto sepius, non possunt perducere ad sanitatem.] *Non si qua elegidia crudi dictarunt proceres.* Id est non sunt hic elegidia quæ crudi proceres soliti sunt facere. [illegible], * Cacotami, indigesti vel temulenti. *Elegidia* dixit deriuatiue ab elegis: vt & hoc nomen mollitiem aliquam significet. Ergo hoc dicit, Nolo me laudes verbis, quibus soles laudare elegos principum versus, qui nunquam nisi crudi poemata faciunt. *Non quicquid denique lectis scribitur in citreis* à nobilibus, scilicet. Nec ea quoq; probas, quæ in lectulis citreis scribuntur. Apud antiquos citreis tabulis parietes ornabâtur, quas & cera [illegible] rabant, vt quicquid in animũ veniebat, statim notaretur, ne vis ingenij periret. Citrum quippe Romanis antea pretiosum notabatur, & auro comparandum. Vel certe quod locupletes recumbentes in pretiosis lectulis, delicate sine cura scribebant. Belle & hoc dicit, Non sunt carmina hæc, quæ super lectulos citreos discumbentes faciant. siquidem non potest ibi aliquid rei politæ, & doctrinæ inueniri. Belle igitur & Euge contigisse sæpe locupletibus dicit, crudis, & super lectulos citreos discumbentibus, [qui crudi lectulos citreos [illegible] centes male scribunt, oscitantes, vel delicatè ac sine cura, & ideo [illegible] gant quod laudantur locupletum poemata, quia & cœnas præstare solent & vestes donare: & hoc dicit.] Vnde dicit *tu [illegible] Euge & [illegible] recuso,* id est carmina quæ interim componis, dum tibi dicitur Euge. *Sponda* autem exterior pars lecti, *Pluteus,* interior. *Calidum scis ponere sumen.* conuiuiis scilicet: & dicit illi poetæ, Nosti captare animos audientium tua carmina, cum eos sic pascis delicate. *Scis comitem horridulum trita donare lacerna.* Id est, scis & byrrum attritum comiti con[illegible] donare. Illare donare dicimus, vt Virgilius,

Hac te nos fragili donabimus ante cicuta.

Et facit apostrophen ad diuitem poetam, propter quod fauorem velit iniuste acquirere. *Tritam* autem lacernam dixit veterem, aut certe tenuiter textam. Lacerna pallium fimbriatum, quo olim soli milites velabantur. Penula autem est pallium cum fimbriis longis. *Et verum inquis amo.* Et dicis mihi te cupidum esse iudicij veri de tua scriptura. 70 vtrum * scripseris bene an male. *Qui [illegible].* Hoc dicit. Tu verum tamen ab iis audire desideras, quibus non habenda est fides: qui [illegible] te putant poetam esse * causa gulæ. *Vis dicam nugaris, &c.* hoc dicit, Quomodo potes verum amare, cum sis nugigerulus. Vel cum tu

* κακόχυμοι pro ἄπεπτοι ex coniect. Fed. Morelli.

Eclog. 5.

* bene dixerim.

* ms. ob causam.

o ci[illegible] a* [illegible]borum pingui[illegible] sis, & ventrem habeas vina* [illegible] quomodo tanta obtusus crassitudine, po[illegible] [illegible] sapere. Operâ scribendo perdis, cum v[illegible] indulges, vt pinguedine crescat. Tractus sensus ex Græco v[illegible], qu[illegible] [illegible]catur, ex ventre crasso tenuem sensum non [illegible]. [illegible]ulus [illegible] venter porci est. hic ad ventrem translatio, [illegible] est hyper[illegible], omnes senatores stulti sunt. *O iane à tergo.* Ianus dicitur b[illegible]s esse, qui nec poterit derideri, nec ei à tergo sanna fieri: per q[illegible] vult, quemuis sapientem intelligi. [Ac per hoc solus Ianus est sapiens qui duas habet facies.] *Nulla ciconia.* quam [illegible] formare [illegible] irrisores. qui vnitate* colligatos digitos agunt, ad [illegible] partem inclinata, similitudine ciconini rostri: quod cum præsentant post tergum* motantes, derideant quos volunt. Ideo sannam Ianus, si à tergo fiat, intelligit, quomodo ciconiam pinsit manibus, vt pote cui nemo per absentiam detrahere potest. *Pinsit*, dixit assidue percussit. dictum à pistoribus. Pilo enim apud veteres frumenta tundebantur: vnde & pistores dicti sunt, quasi pinsores: vel à pindendo. Pindo enim, id est, ferio: vnde & pistillum dicimus, quo terimus in mortario *Nec manus mobilis*, id est facilis, docta. *Auriculas albas.* id est asininas. nam sic stulti ridentur, apposito temporibus pollice, imitantes aures asini aliis digitis, quasi sannam facientes. Aut protendunt linguam, quantum *Apula canis* multa siti. Et bene Apulam, canem dicit, propterea quod Apulia æstuosa est. Etiam hoc genus ridendi est. Nam tria genera sunt sannarum. aut manu significare Ciconiam, aut auriculas asini, aut linguam sitientis canis, *Tantæ*. Id est tantum prolatæ. *Auriculas albas*, stolidas esse hoc prouerbio significatur, ex quo fabula quoque prodidit Midam animi stolidi asinarias quoque habuisse aures, quas albas dicit per synecdochen. Est enim interior pars aurium alba, vt populum quoque dicimus albam, quod vtque folia eius alba sunt vna parte, alia parte viridia. *Vos ô patricius* [illegible] V[illegible]itur nobili loco nati, (quorum vita ex* debet esse,) qui videre quid à tergo fiat non curatis: date operam, vt non derideamini. *Quos viuere fas est occipiti cæco.* Id est, quos vos fas est in occipitio oculos non habere. (Occipitium dicitur posterior pars capitis, sinciput anterior) ac si diceret, qui non sentitis vos à tergo irrideri. *Posticæ occurrite sannæ*, id est irrisioni, cui non estis [Iani] nec potestis à tergo nisi videre, nolite vos deridendos præbere. [Posticæ à post factæ.] Antiqui ita fores [illegible]orum vel ædium dixerũt antiquas & posticas. *Posticæ* ergo *sannæ* quæ fit à posteriori parte. Sanna autem dicitur os distortum: cum vultu: quod facimus, cum alios deridemus. Inde sanniones dicti, qui non rectum vultum habeant. *Quis populi sermo est?* Ad eius personam redit, quam superius fecerat di-

* ms. ciborũ plenus.
* ms. semis & vno pede.
* ms. collatos.
* ms. motitãtes. s. mouentes.

75.

centem, *verum* mihi dicite de me. Deinde [illegible] indignation[illegible] pranæ digressionis parenthesin facit. Nam [illegible] hic est, *verum mihi* dicite de me, Quis populi sermo est [illegible] populus loquitur? an bonum poetam me dicit [illegible] responsio conuiuæ illius adulatoris est, aut ipsius Persij. Quid aliud, nisi quod talia carmina facis, quæ molli[illegible], & tenero læ[illegible] fensa defluunt, & vnguis [illegible] iudic[illegible] non f[illegible]dant? Quid autem dicit *vngues*, tractum a marmor[illegible] qui qu[illegible]tiens volunt bene coaptatam iunct[illegible]ram marmoreis app[illegible] vngue experiuntur [illegible] vlla inæqualitas ipsam leuitatem off[illegible]. Et versus ita d[illegible] dirigi oportet, vt solent fabri rub[illegible] lin[illegible] [illegible] d[illegible]gere, quo [illegible]tius videantur: ad quorum similitudine[illegible] dilige[illegible] versus [illegible]

80 ma faciunt, versificationi tantum studentes. *Ac [illegible]* Tractum à fabris, qui quotiens volunt rect[illegible] lineæ [illegible]probare, retort[illegible] in vnam pa[illegible] oculis ambo[illegible] lineam ex [illegible]ca factam inspiciunt, ob hoc scilicet ne per o[illegible] iudicij veritas confundatur. *[illegible] opus in mor[illegible]*, in comœdiam: *In [illegible]*, in satyram, *in pran[illegible]ia Regum*, in tragœdiam: & hoc dicit. Qu[illegible]cq[illegible] eis poetis operis imposueris, non inuenies illos dissimiles sui. Si volueris eum scribere comœdias, id est mores. nam Com[illegible] s hominum exprimit, conuersationémque. *In luxum* dicit, [illegible] vo[illegible] scribere satyram, quæ inuentionem continet hominum. Nam [illegible]rici hoc habent. *In prandia Regum*, hoc est, in tragœdia[illegible] O[illegible]s, Atre[illegible], Thyestæ & Progne. Nam tales tragœdiæ [illegible] continent descriptionem, qualiter scilicet appo[illegible]erunt T[illegible] ignoranti membra filij comedenda. *Ecce modo [illegible]*. Ad[illegible] de malis poetis loquitur, & dicit. Videmus e[illegible]s, qui h[illegible] sciunt, Græcas nugas verbis componere, velle tamen e[illegible] & nobiles sensus carminibus pangere cum neque vlla [illegible] carmina * didicerint scribere. *N[illegible]* [illegible] vel idoneos. Ponere dicit scribere, vt Ho[illegible],

Scriptor honoratum si forte repon[illegible] A[illegible]. & [illegible]

Semper ego auditor tantum? nunquam ne reponam?

Et hoc dicit. Nec scribere a[illegible]ces ne[illegible]ra, ita, vt v[illegible] ar[illegible] enumeretur decenter, vt non * tam scribe[illegible] quam loci[illegible] cisse videantur. Ecce, inquit, sensus nobis [illegible] vt solent Græcorum moribus p[illegible]satu[illegible]es * [illegible] autem *saturum* dicit rebus [illegible] abundans. *[illegible] & porci*. Id est, fertilem agrum, qui nec[illegible] habet, & [illegible] porcos, & Palilia. *Palilia* dicit diem factum in honorem [illegible] pastoriciæ, cognominatum quo die po[illegible]tis in foco [illegible] ludibundi rustici saliebant: qui expiari se hoc sacrificio credebant.

* ms. apti sint explicare. 85

In arte poet. Satyr. 1.

* ms. tantum scripsisse.

* ms. nugis.

idemque *fumosa* dixit. Aliter. Si Palilia dié dicit sacrum in honorem [Iliæ] quæ peperit Remum & Romulum, quorum mentionem sacrificiorum Cicero in Philippicis sic commemorat. Palilia, quæ nunc Parilia mutatis literis dicimus, vel quod eo die condita Roma est accensis manipulis, accenso fœno colitur. aut Palilia dies festus Pali dea [illegible] seu pastorum habitus à veteribus. Varro sic ait. Palilia tam priuata quam publica sunt, & est genus hilaritatis & *luxus apud rusticos, vt congestis cum fœno stipulis, igné magnum transiliant his palilibus se expiari credentes. *Vnde Remus* Hic occulte taxat Romanos, ex rusticus & pastoribus eos originem trahere. Vnde Remus, deest natus: id est, de saturo rure. [Vt Virgilius qui hoc mire laudauit

Hoc olim veteres vitam.] &c.

* ms. lusus.

Sulcoque terens dentalia. Sensus duplex est, & hoc dicit. Non possunt rudes poetæ *saturum rus laudare*, vnde Remus ortus est, vnde & tu, ô Quinti * Atili Serrane, cum te ante boues dictaturam lictor induit, & tua vxor trepida domum aratrum tulit. Alter sensus est, aduenientе ad se lictore cum insignibus dictatoris, Quintius Atilius Serranus iussit vxori, vt has à lictore vestes acciperet, & sibi ad locum, in quo arabant, afferret. Ordo enim sermonum est iste: Cum te ô Quinti, *trepida vxor*, id est, rei nouitate perterrita, ante boues dictaturam induit: & tua aratra domum lictor tulit. Quintius autem Cincinnatus cum suum agrum exararet & sereret, dictatura ei à populo Romano vel decreto senatus delata est: qui contra Samnites progressus, victor exutit: qui à serendo Serranus appellatus est: vt Virgilius,

* ms. Taci.

——*vel te sulco Serrane serentem.* lib. 6. Aen.

Euge poeta Ironia per [illegible], quæ laudando deridet. *Est nunc Brisæi quam venosus.* asper, fortis, & valens: Et est sensus, Sunt qui contemnentes carminis nobilitatem, solos student [veteres] poëtas legere, vt Accium, qui fortia carmina scripsit, cuius venosum ait librũ: vel Pacuuium, qui tragœdiam de Antiopa scripsit. Brisæum Accium ideo dixit, quia poetæ in Liberi patris tutela esse noscuntur. Est autem Brisæus Liber pater cognominatus, vel, vt quibusdam videtur, à melle vsum: quod ipse primum inuenisse dicatur mel, & ex fauis exprimere. Bris enim iocundum dicimus, vt etiam quidam Breseida existimant dictam, quod Achilli iocunda fuerit. Vel certe, vt aliis videtur, ab vua, quod vuam inuenerit, & expresserit [pedidus.] Brisare enim dicimus exprimere. Vel certe Brisæum dictũ ex nomine nimphæ, quæ eum nutrisse dicitur. Brisæus ideo, quia barbatus colitur Liber pater Brisæus cognomine, & venosus, quasi inæqualis, horridus: similiter & verrucosa Antiopa, quæ est tragœdia nobilis Brisæi [illegible], & tractum à Libero patre, qui in Græcia est, vbi eius duæ sunt

90

ſtatuæ, vna hirſuta, quæ dicitur Bri[illegible]xi, altera [illegible], id eſt, [illegible] quæ dicitur Lenæi. *Sunt quos Pacuuius, & [illegible] moretur Antiopa.* Id eſt, delectet, & detineat. Antiopa * Filia [illegible] regis [illegible] ab Epapho per dolum ſtuprata, ob hoc à viro ſuo Lyco eſt ſpreta. [illegible] relictam Iuppiter conuerſus in ſatyrum compreſſit. Iratus L[illegible] Dircem in matrimonium duxit, cui ſuſpitio incidit virum [illegible] Antiopa concumbere: itaque imperauit famulis, vt eam vinctam in tenebris clauderent. Deinde euenit vt includeretur: & inſtante p[illegible]a Antiopæ, Iuppiter pulchritudine ſeductus, & ardore concubitus, eam à vinculis liberauit, & impregnauit: ex quo concubitu in Cytherone monte Zethum & Amphionem procreauit, qui educati à paſtoribus ſunt: quos poſtquam mater cognouit Antiopa, & ei [illegible] tulit, quomodo fuerat à Dirce tractata, Lycum interfecerunt, & [illegible] iuriam Antiopæ matris, Dirces ſupplicio vindicauerunt. Nam o[illegible] crudele ſeruitium, quod ei fuerat à Dirce impoſitum, crudeli ta[illegible] alligatam, in ſiluam dimiſerunt. Hinc fons ille appellatus eſt Dirce, qui Thebis vicinus eſt, & ex ipſo loco, in quo & ipſa olla collocata ſunt Dirces, ſubtus fluuius emânat. *Pacuuius* & ipſe poëta tragicus, legitur ab ipſis maxime, qui quondam ingenio eius quamuis horrido delectati ſunt: cuius eſſe Antiopam verrucoſam Perſius [illegible], quæ apud Dircem in ſqualore fuit ſeruitio oppreſſa. *Verrucæ* populæ [illegible] nentes. Squalore ergo & oppreſſione Dirces, dixit Verrucoſa. *Ærumnis cor luctificabile fulta.* Id eſt, [ærumnis] miſeriis & calamitatibus cor luctuoſum habens, ex eo, quod ſeruiret Dircæ. *Hos pueris monitus patres.* Hoc dicit, Cum videas, quod in ſenectute fere ita aſſi[illegible]tur oculis, & cum videas non recto parentum iudicio hæc ad filios vitia permanaſſe, non bene ſequendo poeticam materiam, cur miſeris & interroges, vnde in linguis iuuenum hæc loquendi [illegible] perſonet: aut hoc genus loquendi tam ſordidum in locutionem venerit Latinorum? Metaphora pro garrulitatis ardore arguta & [illegible]e ſenſu, qualis ſtrepitus eſt * *ſarcaginis. Vnde iſtud dedecus.* Locutionis ſcilicet, in quo *Troſſulus exultat tibi.* Troſſulos equites Romanos [illegible]t, qui impudentiſſime exultant. Troſſulum autem oppidum fuit Etr[illegible]riæ non longe à Volſcis. Hoc equites Romani ſine peditibus ex[illegible]gnauerunt, Numio quodam duce, vnde equites Romani Troſſuli dicti ſunt. Aut torosi adoleſcentes. Troſſulus, id eſt, [illegible], & compactæ naturę. Poteſt & ſic intelligi. Ita, inquit, exultant, ſine [illegible] honeſtatis, tanquam Troſſulum cępiſſent. *êuis* .i. [aut] E[illegible] [illegible] eo quod eques léuis, aut citus in leuando ſe, aut certe [illegible] ſe habens ſeueri iudicij] *Nil ne pudet capiti.* Hoc dicit. Non [illegible] tibi pudori & verecundiæ, vt de capite tuo tam grandæuo & ſenili, di[illegible] crimina non abiícias? hoc eſt, vt illa quæ inepta ſunt, & ſine viribus,

[illegible]eat

*ms. Nictei regn.

liceat te fauorabiliter audire? *Pedius quid? crimina rasis.* Id est, expolitis & purgatis. Pedius quidam illo tempore damnatus [est pecuniarum] repetundarum: cui cum crimen obiectum esset furti; non se fortiter respondendo purgauit; sed ex compositione versuum fauorem quaerebat, figuris dictionum seruiens, securus criminum diuersorum. 105

Antitheta autem sunt haec.

Fortia neglecti velabant colla capilli:
Et per neglectos velabant colla capillos:
Aut quotiens vmbra porrexi brachia mota:
Aut quotiens vmbra reduxi brachia mota.

Et est sensus. Cum proposuerit Pedius in carmine suo, crimen obiecti furti purgare, omissa criminis materia ad versuum figuras & antitheta commigrauit: quae quidem essent in libris eius laudabilia, nisi ordinem materiae perturbassent. *Librat,* id est, quadam moderatione verba trutinat. *Antitheta* autem ista sunt, quae contra se ponuntur, vt hac parte [pudor] pugnet [illinc] petulantia: hinc pudicitia: illinc stuprum: hinc castitas, hinc fides, illinc fraudatio. *Doctas posuisse figuras laudatur.* Quia laudatur Pedius docte posuisse figuras, non crimen soluisse, vituperat aduocatum, qui breui sermone obiectum crimen non diluit, sed ambagibus distulit. *Bellum hoc, bellum est.* *An Romule ceues?* Hoc dicit, O Romane, hoc quod laudas, & dicis esse bellum, vere est bellum. An ceues, id est ad turpitudinem inclinatus non syncere iudicas. *Ceues,* mollescis? Molles & obscoenos clunium motus significas. An tu ô Romule, id est, Romane, vir non es? *Men' moueat quippe.* Ab exemplo vituperat. Haec similitudo ducta est ab iis, qui mendicant & cantant. Hoc ergo dicit. Naufragus si velit ad misericordiam meum animum flectere sola dulcedine cantilenae: materiam autem suae calamitatis opprimat, in nihilo proficit, neque ei assem pro concinentia conferam: sicut & poëta à me laudem non meretur, qui in solis figuris versuum, neglecta carminis materia vigilat. *Cantas cum fracta te* Apud veteres, passi naufragia, tabulam, qua fuerant liberati, pingebant, ne omnibus cladem suam mendicantes narrare cogerentur. Inuehitur ergo in illos, & dicit, Qui me volet flectere ad misericordiam, lachrymis flectat, non cantu vocis. ἀλληγορικῶς arguit malum poëtam scripta sua canore vocis commendantem non dignitate carminis. *Verum, nec nocte paratum.* Verum nomen pro aduerbio vere posuit, hoc est non simulate: & hoc dicit: Qui * nostram cupit elicere misericordiam, non exerceat lamentationem nocte paratam: & cogitatam: qua me non inflectet, eo, quod otium omni die habeat, & se plorare fingat. *Sed numeris decor est.* Obiectio superioris. 106
Sed vide, quia si versus laeuigatus sit, non pro nihilo est. Et est ordo, Numeris crudis addita iunctura decor est, id est, metris addita iun-

* ms. με̃ξ.

ctura decor est, id est, metris addita iunctura honorem affert. Ergo quemadmodum semicrudus cibus lacerat mentes: sic & versus semicrudus interficit. Sarcasmos obiicit. Sed videlicet, inquit, putant se nouum facere, decorémque inuenisse crudis & duris sensibus, si compositi sint aliqua lenitate: & statim legitima poëmata putant se scribere, si versus spondaicos ponunt, duobus vltimis spondæis claudentibus, vt Virgilius,

lib. 3. Aen.

Cornua velatarum obuertimus antemnarum

& disyllabo spondæo terminant. *Claudere sic versum.* Hi versus exempli causa proferuntur. non autem sunt Persij, sed poëtæ nescio cuius Græcissantis, qui cum mare describeret, ita dixit Atyn, delphin in extremitate versuum: quod * huius sæculi poëtæ affectant, suorum * iudicia versuum *Berecynthius atys.* Non quod Atys Berecynthius carmina scripserit sic composita, sed * nomen tale positum à poëta illo in fine versus. Similiter & delphin bene sonat. Et dicit hos versus Neronis in hæc nomina desinentes. *Et qui cæruleum dirimebat.* Id est, separabat. Arionem dicit Citharœdum, qui à piratis captus, cùm ab iis imperaretur, vt caneret, delphines venerunt. Ille se in mare proiiciens, ab iis exceptus, & ad littus perductus est. *Sic costam longo.* Costam, id est, syllabam. [Sicut robur carminis leuitate euirauimus linguæ, intermiscendo græcas glosulas. hac etiam consuetudine: Et spôdaicos versus temperauimus facere &] de longitudine metri Heroici, syllabam ita subtraximus, tanquam de longitudine Apennini montis partem aliquam demeremus. [*Sic cost. lon.* sic longo versu. i. Heroico, qui prolixior est.] Ergo sic & huic versui costam, id est, syllabam, subduximus, & fecimus molliorem versum σπονδαΐζοντα, vt est Apennino vna syllaba sublata. Costam dixit, & molliorem versum factum, quod fœminæ dicantur vna costa minus nasci. Omnia Epicorum carmina ita fere sunt composita, vt proximus pes ab vltimo, dactilus non sit, exceptis admodum paucis, quos spondaizontas appellant, vt apud Cornelium Seuerum,

** ms. huiusmodi.*
** ms. vitia.*
** ms. quod positum sit à poeta illo in fine versus sua cantilenæ tale nomen & similiter delphin bene sonat.*

Pinea frondosi coma murmurat Apennini.

Ex dactylo enim, qui tribus syllabis constat, transit in spondæum detracta syllaba vna, pro qua *costam* dixit. Sed ita placuit, vt exempli loco daretur. Longum igitur Apenninum, non quod à superiori mari ad inferius extenditur, sed * quia duobus spondæis terminatur. Hoc genus versus si quando euenit, præstat decorem: si affectetur, mouet risum. [Sunt tamen, qui affectent longo Appennino in longis syllabis extenso] *Arma virum, nonne hoc spumosum.* Quæritur de iis, qui carmina Virgiliana reprehendunt. Nonne, inquit [Persius] in hoc est laudandus Virgilius quod ita inchoauit? Arma virumq; cano? [Quid habet in se iocunditatis vel lætitiæ] εἰρωνικῶς dicit carmina arida Vir-

** ms. quod dactylus & spôdeus versus.*

110

gilij videri: & hos versus horridos nihil lætitia habentes: placere autem ea, quæ ipsi vitiosissime scribunt Græcis decorata nominibus: atque ita molli & flexa ceruice debeant legi, velut versus, qui sequũtur. non ita asperum carmen est, vt spumam remitteret. Ergo puto ita durum esse hoc vitium, vt corticem arboris vetustissimæ. *Suber.* autem dicitur cortex arboris. Virgilius.

Huic natam libro, & syluestri subere clausam. *Aeneid.11.*

Quidnam igitur tenerum? Id est fluxum, & delicatum. *Laxa ceruice*, molli, madente. *Torua Mimalloneis.* Dicit εἰρωνικῶς carmina poëtarum illius temporis plena Græcissationibus, nullum habere intellectum, quæ tamen cum nescio qua modulatione resonent. Mimallones dicuntur ministræ Liberi patris ἀπὸ τῆς μιμήσεως, id est, ab imitatione furoris dictæ. [Vnde & maniam dicimus quasi mamiam & per compositionem quasi ἄμιμον nominamus] *Torua Mimalloneis.* Hi versus Neronis sunt, & huic sunt compositi. Calandrus Illyriorum rex, ad Macedoniam cum exercitu venit: Macedones cum paruum exercitum haberent, plurimas mulieres coturnis & thyrsis in modum Baccharum ornauerunt. Illi credentes exercitum aduentare, discesserũt. [Mimallones autem dictæ ἀπὸ τῆς μιμήσεως, quod imitarentur furoré Liberi. Dicuntur autem bombisonę & Mimallones:] *Bombus* autem sonus est tubarum raucus, nec valde acutus. Idcirco in sacris Liberi patris Bacchæ hos sonos tubarum faciunt, quia primus triumphauit, primus militiæ ordinem dedit & docuit. Ipse autem Persius finxit hos versus, velut alij dicunt, in aliorum imitationem, quorum scripta sonum grandem habent, sensum nullum. *Et raptum vitulo.* Pentheum significat, Agaues & Ethionis filium, qui Liberum patrem negabat Deum, quem mater Libero sacra faciens, furore correpta, sub imagine vituli trucidauit: quem mox deposito furore cognouit, cum in suis manibus caput filij cerneret, conuitiata Libero est. *Superbo* autem, sacrilego conuicianti Libero. *Bassaris.* ipsa Agaue: à qua Bassaride, omnes Bacchæ dictæ sunt: sed etiam Liber pater, vt Horatius. 115

——Non ego te candide Bassareu *lib.1.ode*
Inuitum quatiam.—— *18.*

Quibusdam videtur, à genere vestis, qua Liber pater vtitur, demissa ad talos, quam Thraces Bassarin [vocant.] Quidam à vulpibus, quarum pellibus Bacchæ succingebantur, & lyncum pantherarúmque pellibus. Vulpes inde Thraces Bassares dicunt. *Et lyncem Mænas flexura corymbis.* Corymbis, id est, racemis hederarum. Lynx est bestia Libero patri consecrata. [vt Virgil. ait

Quid Lynces Bacchi.]

Mænas Baccha, à furore dicta. μαίνεσθαι enim Græce, Latine dicitur furere, quod significat currui Liberi patris Lynces subiectas, eásque

hedera & pampinis indutas regere. [vt Virgil.

Nec qui pampinei victor iuga, &c.]

Euchion ingeminat. id est, clamat, quæ vox Libero patri celebratur à Bacchis. Liber autem pater Euchius dictus est ex eo, quod in bello giganteo non apparuisset, & credidit eum pater discerptum à gigantibus, & dixit *heu*, quę vox gementis est: & deinde adiiciebat *υἱὲ*, id est filium miserum, vel vbi es. Clamantium ergo Baccharum vox Euchion ingeminat, & *assonat reparabilis Echo.* Epitheton est Echonis, quæ reparat verba audita *Hæc fierent, si testiculi.* Quasi prius increpantis verba: & hoc dicit. Tam mollia & virtute [rerum] carentia carmina, qualia sunt hæc de Bacchis & de Satyris scripta, si in nobis aliquid paternæ virtutis remansisset, componeremus? id est, non talia poëmata à quoquam scriberentur, si quicquam in nobis virilitatis esset, vel si aliquam partem haberemus bonorum, * quæ patres priores habuerunt. Alij tradunt, si non degenerassemus à nostris parentibus: vel si masculi essemus non delumbes. *summa delumbe saliua.* Delumbe est carmen, id est adumbratium, nihilquè solidi habens, sed fractum & eneruę: quia in lumbis vel renibus virtus est: quam dicit istos non habere. *In vdo est Mænas & Atys.* Hæc prouerbialiter dicuntur posita esse in vdo linguæ: & soluta sunt, & nihil rigidi & astricti habentia, vt est Mænas & Atys, vt ex his verbis constet ipsos, qui recitant, in vdo esse, id est, in palato, vnde humor nascitur. Athyn namque & Mænada dicere promptum est, & sine tormento cogitatum venit ore primo emissum *Nec pluteum cædit.* Lecticæ siue plutei lecti. Sponda est exterior pars lecti, pluteus interior. Et est sensus. Quomodo potest esse sensatum carmen scribentis, cum ingenium leuitas non pondus sequatur? quod nec diu cogitatum est, nec factum manu quærentis aliquid mirificum afferre. Aut quo *vngues* rursum præ indignatione rasi non sunt. Nam qui cum cura scribunt, ita intenduntur animo, vt pluteum vel tabulam feriant interdum, & etiam vngues corrodant: vnde Horatius in primo sermonum,

Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues:

quorum nihil [id est vngues non rodunt nec pluteum cedunt, nec vt bene faciant laborant,] faciunt leuium carminum, auctores *Sed quid opus teneras*, id est molles, vel tractabiles. Vel se castigat, quod nimiū libere se gerat. Vel libellus respondet, apud quem Persius, vt supra dictum est, inchoato sermone singulariter inductis personis locutus est. Ergo vera sunt inquit, quæ dicis, sed minime opus est mordaci vero auriculas *radere*, id est, perstringere vel lacerare. Et bene *mordaci vero* dixit Veritas enim morsum habet, & odium parit seu creat. *Vide sis.* Id est sodes, vel si vis [aut certe caue]: ecce prædico, tibi caue, ne noceat tibi potentiū familiaritas, & excludaris de domo amicorum.

* ms. qua patres esse possemus.

120

Sat. vltima.

cum vis vera loqui: aut certe *limina frigescant*, id est, frigus tibi afferant, id est mortem. *Sis* pro suis apud antiquos ponebatur, & sos pro suos, sas pro suas, detracta v litera. Interdum sis pro si vis sonat. *Sonat hic.* in domo diuitum. Nam canes lacessiti, conantur R literam minitabundi exprimere. Idem facturos diuites ait, si verum audiant. *Per me equidem* Et Persius, Quia irascuntur ergo, si aliquid de ipsis dixero, nihil dico. *Sint omnia alba*, id est, bona: quomodo & nigrum malum dicimus, vt Horatius. *lib.1, ser.4.*

——*Hic niger est, hunc tu Romane caueto.* [& Iuuenalis 125
Mancant qui nigrum in candida vertunt.]

Euge. Hæc pars orationis est laus. *Hoc iuuat, hic inquis. Veto.* Inquis, quod hoc delectet aures eorum, vt veritatem non audiant. Si ita est, consentio & ego voluntati tuæ, neque audeo carmina tua in quoquã vitiare, non veritati sed voluntati tuæ inseruiens, vt pueris ne in loco sacro micturiant, anguium pictura terrori est. Ergo tam valde interdicunt diuites, ne vituperentur, quam qui aliquem locum vrina infectum olere nolunt, & pingunt duos serpentes iuxta consecrationis similitudinem. *Faxit* prisca consuetudine, dixit, pro faciat. *Oletum*, locum putidum, in quo solet pueri mingere. ἀμηγεαχῶς, nolo me quisquam vituperet. Hic quasi secunda persona loquitur. *Pinge duos angues.* sub specie religionis, qui meiere volentes summoueant. Mos erat, vt tabernarij cupientes terrere pueros, ne mingerent per stationum suarum angulos, pingerent supra duos angues: deinde interdicerent micturientibus, ostendentes religionem loci, per quod designat sacrum: quoniam, inquit, pueri si videant pictos dracones, sacrum locum existimantes mingere illic cessabunt. Ita volo, vt nullus poëta faciat oletum, id est, satyram apud me. Tabernariorum ergo exemplo interrogat amicum, Vis à me neminem maledici? desine, quæ vitia non oporteat, tangere. *Secuit Lucilius vrbem.* Quid ergo? Quod aliis licuit, mihi non licebit? Certe nouimus Lucilium in vrbe Roma satyrographum, ita inuectum esse in vitia, vt videretur non mores carpsisse, sed homines vulnerasse & necasse. Quos enim non vituperauit, & vitiauit? Considera * Lupum, Mutium, & alios proceres nostræ reipublicæ: nec tamen ei nocuit iracundia laceratorum sed profuit. Ita autem inuectus fuit in vitia nimio furore iracundiæ elatus, vt frangeret genuinum illorum. *Genuinus* proprie Deus, qui sub genis est, qui simul cum homine nascitur, & vna cum eo interit: qui Deus à Græcis συγγενήτωρ vocatur. Vel dentes vehementer mordentes Genuini dicuntur, quos Græci κυνόδοντας appellant. Alij eiusdem numeri molares vltimi in vtrisque maxillis, qui post vicesimum annum accrescunt, & sponte nascuntur. *Vrbem* autem ideo dixit *secuit*, quia tribus omnes * triginta quinque lacerauit,

* *ms. Luciū.*

* *ms. viginti quinque.*

130 ex quibus Vrbs tota constat. *Omne vafer vitium.* Horatius Flaccus non cum inuectione, vt Lucilius, hominum vitia castigauit, sed vt rideret: & is qui emendabatur, circa viscera eius medendi præcepto versabatur ita, vt amici, qui eum audirent recitantem, putarent non tangi vitia eorum. Deinde cum dicta diligentius apud se pertractarent, viderent vitia sua per illum descripta. tamen laudem eum lacerando minuere passi non sunt. *Callidus excusso populum.* sciens populũ secundum arbitrium suum tractare. *Excusso naso*, emuncto, vnde intelligitur prudenti: vt è contrario qui stulti sunt, mucosi dicuntur, ita prudentes emuncti. Horatius Flaccus subtili oratione, eos, quibus recitauit, lacerabat. *Men' muttire nefas?* Hoc dixit. Lucilius libere reprehendit alios, & Horatius: mihi autem aliquid muttire nimium est? Prouerbialiter dicimus, Muttum nullum emiseris, id est, verbum. *Nec clam*: id est, non occulte. Ita dictum est, vt si dixisset, men' muttire nefas nec clam, nec cum scrobe? *Nec cum scrobe.* Midæ historiam tangit, quæ talis est. Mida rex Lydiæ fuit cognitor adhibitus à Marsia & Apolline decertantibus inter se: quorum audita cantilena præposuit Marsyam. Iratus Apollo damnauit eius stultitiam auribus asininis, quas ab omnium aspectu corona imposita prohibebat. Dum tonderetur autem, à suo liberto tonsore metuens hoc ab eo diuulgari, ei pœnam imposuit. Cum silentium quoque intra se continere nõ posset, scrobem fecit, & ita quod viderat, canna terræ incusauit. Siquidem ex eadẽ canna, (quæ in scrobe nata fuerat,) pastores fecerunt fistulam, & cum ipsi aliquid cantare vellent, fistula, tunsoris verba
135 narrabat, id est, Mida rex auriculas asini habet. Quod autem terræ seminibus inculcatum fuerat, hoc ipsum canna cantabat. Hoc ergo Persius dicit. Nec illius more tonsoris clam licebit super scrobem garrire, quia mihi non licet aperte nec clam conquestionibus vti. *Hic tamen infodiam*, vt quod ille scrobi insusurrauit, ego tibi libello meo infodiam, id est, committam & inscribam, vel incipiam ad librum meum dicere, O libelle, Vidi homines stultos in hac ciuitate. Et dicitur Neronem & Claudium tetigisse sub allegoria Midæ, qui aures maximas habuerunt. Denique Persius hoc mutauit, ita ponens, *auriculas asini quis non habet?* veritus, ne Nero in se dictum putaret. Perseuêrat autem in metaphora, quod dixit *infodiam*, quia superius dixit in *scrobe*. *Quis non habet*, pro rege Mida posuit. *Hoc ego opertum.* Sensus est. Hoc carmen meum, quod latens est, obscurum, nullius momenti, & ridiculosum, atque ineptum, quod ego composui, quo rideo, quo delector: non tibi illud dem, si mihi Iliada Labeonis, aut Neronis Troicon tradas. Scripsit enim Nero Troicon. Hoc autem per ironiam dicit. Risus occultus significat non plebeiam personam annotari, quoniam in Neronem dixit. *Audaci quicunque afflate.* Metaphora

ab incendio, afflatus es. Cratinus, Eupolis, & Aristophanes comœdiarum auctores fuerunt, vt meminit Horatius. lib. 1. Serm. 4.

Eupolis atque Cratinus, Aristophanésque poetæ.

Primi etiam exemplum dederunt liberè scribendi, qui cum amaritudine multa inuecti sunt in principes ciuitatis: propter quod lege duodecim tabularum cautum est, vt fustibus feriretur, qui publice inuehebatur. Nam vnicuique suum epitheton dedit. siquidem audacem Cratinum dixit, iratum Eupolidem, Aristophanémque prægrandem, quia nullus eum poëta satyrographus antecedit. & hoc dicit. Qui afflatus es Cratino, & palles legendo Aristophanem: & mea carmina lege. *Aspice & hæc. Si forte aliquid decoctius.* μεταφορά à à vino quod coquitur ad dulcedinem. aut certe translatio est de conflato auro vel argento, quæ quanto magis coquuntur, tanto magis præfulgent. Ergo hoc dicit, Vide mea * carmina si possunt tibi placere: siquidem in meis dictis aliquid pulchrum inuenies, quicunque instructus animum Cratini satyra, mihi venis auditor. *Decoctius, vaporata,* translationes pulchræ. *Inde vaporata.* Id est, illorum scriptis accensus, veniat, qui vult mea carmina legere. *Non hic, qui in crepidas.* (Crepidis Græci à se repertis vsi sunt. Est autem genus calciamenti singulari forma, & idem vtrique pedi aptum. Crepidas autem dictas, quod cum sono stringantur: siue à pedum crepitu inambulando. Cothurni sunt, quibus calciabantur tragœdi, qui in theatro dicturi erant. *sordidus.*) nullius verbi pensator, moribus scilicet sordidus. & hoc dicit, Non ille me legat, qui habitum Græcorum cupit deridere, cum sit impudicus, & iocari sibi sine vrbanitate permittet. Hoc de Nerone, qui inuehitur contra tragœdiographos. Vel aliter, Alter, qui patitur philosophorum calciamenta risu digna iudicare, *gestat,* gaudet. *Crepidas,* caligulas, quibus vtuntur philosophi. *Et Lusco, qui possit, dicere luce.* Naturalia vitia sunt, vt homo sit Luscus: hominum vitia sunt, vt sit quis improbus in moribus. Ergo qui sapiens est, quod naturale est vitium non imputat. Hoc ergo dicit, Nec ille mihi sit auditor, qui fortunæ vitia deducit ad iocos, id est, stultus, dum de moribus debeamus esse obnoxij. *Sese aliquem credens. Supinus,* id est, superbus. Hoc inquit. Nec ille mihi sit auditor, qui se putat honoratum esse & incomparabilem propterea, quod meruit dignitatem ædilitiam in aliquo oppido Italiæ, fracturus inæquales mensuras, id est, minora vasa, ex Aretio municipio, vbi fiunt Aretina vasa. *Nec qui Abaco numeros.* Id est, stultam vrbanitatem habens. Nec ille sit auditor mihi, qui deridet stulta vrbanitate geometras. Abacus enim dicitur mensa, in qua Geometræ designant loca vel mensuras. *Et secto in puluere.* Nec illo delector, qui alienus literis liberalibus deridet Geometriam. Geometræ consueti sunt in abaco radio, id est aliquo.

* ms. dicta.

140

145

ſtilo formas aliquas & menſuras in ſummo terræ annotare. *Multum gaudere paratus.* Ille ſtultus paratus gaudere, ſi viderit meretricis manum, delicatam philoſophi barbam, tenentem: quod de Diogene Cynico philoſopho dicitur, & Laide meretrice, (vel Phaide.) *Cynico* ideo, quia habebant philoſophi communem vitam. Item quibuſdam videtur in philoſopho derideri iſta res, ſed minime. nam impudentia potius meretricis vituperanda eſt, non patientia pholoſophi deridenda. *Nonaria* autem dicta eſt meretrix, quia apud veteres à nona hora proſtabant, ne mane omiſſa exercitatione [militari] illo irent adoleſcentes. [Significat autem Laydem quam Diogenes amabat] *His mane edictum.* In vſu fuit, vt Prætores edicta proponerent certis temporibus compellentia debitores ſatisfacere creditoribus. Ergo ſi huiuſmodi homines deriſores ſunt rerum propoſitarum à me, inuicem mutabo eorum riſum in lachrymas, oſtendendo eis edictum Prætorium, cuius aſpectus debitoribus horribilis eſt: ac ſimulátque incaluerint potu, do eis cantandam tragœdiam poëtæ cuiuſdam indocti, qui Calliroën vel aliquam hiſtoriam pueriliter & indocte ſcripſit. [Velut alij dicāt] Hæc Callirhoë nympha fuit, quam Paris ante Helenæ raptum habebat, quæ deſerta, multum dicitur rupti amoris dulce fleuiſſe conſortium. Hanc comœdiam ſcripſit Atines Celer pueriliter vel certe Calliroë pantomima (fuit.) Mane ergo edictum Prætoris, ſcilicet ob culpam, vel [vt propter] æs alienum: deinde poſt prandium animi voluptates. Nolo me legant circulatores, qui mane edictum conſulis aut imperatoris populo recitant, meridie leuia carmina dicunt.

IN SATYRAM SECVNDAM.

1 NVNC MACRINE DIEM. Hanc Satyram ſcribit ad Plotium Macrinum de bona mente: ſignificátque eodem die eiuſdem Macrini natalem eſſe, quem diebus latis albo calculo more Cretenſium, indicat aſſignandum. Nam Cretenſes diffinientes vitam ex lætitia conſtare, dies lætos albo lapillo, & triſtes nigro indicabāt: poſtea computo facto lapillorum, videbant, quantos dies in anno lætos vixerant, [vel habuerunt] & eos ſe vixiſſe teſtificabantur. Nam etiam in tumulo cuiuſdam ita ſcribebatur. Vixit annos tot, durauit autem tot. Eſt autem hic ſenſus & in Horatio,

Lib. 1. Ode 36.

Creſſa ne careat pulchra dies nota.

Et dicit

Et dicit placandos Deos non sumptuosis sacrificiis, sed solo mero, ideo quod Macrinus nihil iniustum ab eis peteat, nisi hoc solū, quod possit etiam sine sacrificiis mereri. Bona enim hominibus dij sponte concedunt. Irridet autem eos, qui putant suæ malitiæ effectum sumtuosis sacrificiis promereri. Alloquitur Macrinum hominem sane eruditum, & paterno se affectu diligentem, qui in domo Seruilij didicerat: à quo agellum comparauerat indulto sibi pretio aliquanto. *Annos labentes*. Labentes dicit natura lubricos, vt Ouidius,

> *Labitur occulte fallitque volatilis ætas,*
> *Et nihil est annis velocius.* & Horatius,
> *Heu heu fugaces Posthume, Posthume,*
> *Labuntur anni.*

Lib. 10. Met.
Lib. 2. Ode. 14.

Apponit autem dicit adiungit: quia ad præteritos alij accedunt. [Item Horatius

> *Et illi quos tibi dempserit apponet.*]

Non tu prece. Non tu, inquit, ea poscis emaci prece, quæ nisi secreto optari non possunt propter turpitudinem ipsius voti: sed illa scilicet aperte petis, quæ bonæ fidei sunt. Et notandum *prece* numero singulari, vt Horatius,

> ——*prece qua fatigent*
> *Virgines sacræ minus audientem.*

Lib. 1. Ode. 2.

Emaci prece dixit ab emendo, quod emat votum Deorum precibus. *Sed illis* id est, dono corruptis diis: quia putant impia postulantes, promissis votis, Deorum redimere voluntates. *At bona pars procerum* Satyrice carpit nobiles personas, licet ad amicum scribat: & cum aliud agere videatur, efficit tamen aliud. *Bona* autem ait, id est, magna. *Acerra autem*, patera in qua libatur. Virgilius, 5

> *Et plena supplex veneratur acerra.*

Aen. 5.

aut Acerra, id est arca turis. *Tacita* autem ait, pro taciti ipsi, qui ideo palam non orant, ne iniqua eorum petitio audiatur. Iusta vero principum pars, cum sacrificat, nihil neque murmure, neque clam à Diis petit, sciens Deum nosse, quibus indigeat. *Tacita acerra*, id est, sine hostia, aut tacita prece acerra libabit. *Haud cuiuis promptum est.* Non cuiuis facile est, nec potest hoc inueniri in homine, vt faciat vota euidenter & dilucide, asciscens omnium notitiam testem. Difficulter potest inueniri, qui sine murmure & susurro vota faciat. Pene enim æqua nemo precatur. Alia expositio. Non potest quiuis sine murmure optare, nec facile cuiquam contingit clare à diis postulare, quæ petit pro eis, qui humiliter fundunt humiles susurros. [Vt Virgilius

> *pergentes humilis strauit pauor*

id est, qui est humilium animorum. *Mens bona, fama, fides, hæc clare, & vt audiat hospes.* Hospes pro quolibet ignoto posuit, & hoc dicit,

Mentem bonam, famam, fidem, clare optant, ita, vt omnis præsens audiat. *Et* subaudiendum. Hoc dicit, quia hæc nullum luctum in se habeant sine aliqua dubitatione: & ideo peregrinis auribus committunt, vt bene sentiant eorum mentes, & vt existimationi eorum placeant. *Illa sibi introrsum.* At ea, de quibus erubescerent, nequis audiat, murmure intra suam conscientiam celebrant, & magis hæc animo deprecantur, neque vltra murmur vota * sua necessaria efferunt: conscientia sua deterriti. Hæc intra se nequiore voto agunt, vt patruus moriatur, vt pecunias inueniat aut pupillus cuius hæredi ac ipse proximus est, intereat. *O si ebulliat patrui.* Hypallage. non præclarum funus, sed quia præclaram dat hæreditatem. [vel præclarum funus si patruus ebulliat] *Ebullire* autem proprie expirare, metaphora sumpta à bulla, quæ aliquo venti tenore sustentatur: quæ bullæ cum in aqua fiunt cadentibus guttis, rumpuntur, & spiritum, quo continentur, amittunt: ex quo etiam prouerbialiter dicitur, *homo bulla est*: propterea *ebullit*, id est, expirat. Nam cum ebullit aqua igne subiecto, altius quidem vapor emittitur. Ideo elegāter dixit *ebulliat*. siquidem senum fata tarde coquuntur, hoc est, terminantur, hæredum cupiditate præcipiti. *Et ô si sub rastro.* Item optat, vt dum * suum opus exercet, Hercule propitio thesauros inueniat. Et idcirco Herculem posuit, quod aut ipse sit Deus lucri, aut quod diuitiæ non sine virtute acquirantur, aut quod Hercules labore proprio omnia adeptus est bona. *Seria*, dolium fictile oblongum. *Pupillumue vtinam.* Non vtique cuius tutor sit, sed puerum adhuc, inter pupillares constitutum annos, & nondum * sine tutela: cuius secundus hæres substitutus est, quem scabiosum biliosumque & vitiosum ideo dicit, tanquam ex hoc speret celerius moriturum. *Expungam*, proprie forasmittam. Tractum à militibus, qui expuncti dicuntur, dum foras è militia emittuntur. *Impello* autem ait, id est, prosequor. *Namque est scabiosus.* Merito sperat eum esse cito moriturum, & Deos precatur, qui illum faciant & plenum scabie, & vehementi * chole a frequentius excitari. *Et acri bile.* Id est, melancholia. metaphora à bello, in quo cadente qui primus est, succenturiatur, id est, subrogatur alius, cui mortuo secundus succedit. [Itidem in capiendis pro meritis accipiunt mercedem, & primo mortuo secundus succedit.] *Nerio iam tertia.* Nomen fictum est. Nerius quidam morte coniugum locupletibus fœnerator factus est notissimus: de quo Horatius ait,

Scribe decem Nerio.

Ille, inquit, nobilitatus coniuges tumulando, mea vxor iam æternitare patitur. Dos enim à parte Romano data, non ex patris dotis nomine, si repudium non interuenerit, post mortem vxoris ad maritum pertinet. *Hæc sancte vt poscas.* Tempore quo hæc postulas, tu,

* ms. nefaria.

* ms. rusticum.

* ms. sine tutela eius.

* ms. calore.

Lib. 2. Ser. 3.

quisquis es auatus, putas te caste petere, si lotus petieris, lotus propterea quod nocturno coitu sis inquinatus. *Heus age responde.* Ad auarum dicit poeta votorum talium editorem, Non te pigeat vno verbo *Minimum est, quod scire laboro.* Id est, quod te consulo. Iouem illum, quem tu postulas talia, qualem esse putas? excordem & dementem, esse qui assentiat, id est, qui consentiat huiusmodi precibus? *Vis Staio?* Nomen fictum, quomodo supra Nerio. Alius Staius in Iuniano iudicio & consortio sedit, qui pecuniam à reo & accusatore accepit: decepitque vtrumque. Erat ergo inter nouissimos ciues. Potest igitur Iuppiter vel hoc melior videri? An etiam in hoc dubitas, quis possit melior iudex esse, Iuppiter an Staius? An adhuc dubitas vel Staio præponere Iouem? Elige tibi quemuis pessimum, cui ducas anteponendum Iouem innani bonitate. Staius autem tutor pupillarius fuit; Gutta & Albus & cæteri præpositi fuerunt iudices: qui in Iuniano iudicio corrupti, Oppianicum damnauerunt. *Hoc igitur, quo tu Iouis.* Sensus est. Si ille Staius comesor omnium innocentium, non potest sine iracundia per hæc se postulantem audire, sed statim dicet, O Iuppiter? & ipsum inuocabit Iouem: at se non Iuppiter clamet? Huiuscemodi non indignatur, non obtestatur maiestatem numini sui, dicendo, O Iuppiter? At Staius ipsum inuocabit Iouem, quem tu non credis perfidia tua moueri: & clamabit tanquam de importuno. Nam & mali sentiunt, quid turpe & nefarium sit, & aspernantur, vbi ipsorum nulla vtilitas est. Referuntur autem hæc ad vota, quę ad funus patrui & pupilli pertinent & sese faceto ait. Sensus autem est, Ioui non videatur importunum, quod Staio videtur. *Ignouisse putas, quia.* An putas Iouem veniam prosecutum petitioni tuæ, quia te necdum fulmen perculit? Nescis dilationem non esse in pœnam? Crede, dilatio periculi, illud quod imminet, grauius facit, vt ait Iuuenalis,

——Cura grauiore timetur
Proxima tempestas. Lib.5.Sat.1

Aliter. Putas tibi Iouem veniam dedisse, quia tonitru facto fulminantur arbores ocyus, quam tu, & domus tua? *Sulfure* autem pro fulmine. Ex eo enim, quod sequitur, intelligitur quod præcedit. Fulmen enim præcedit, sulfur sequitur: [vt Virgilius
Sulfureum late loca, &c.]
quia dum fulmen ceciderit, loca vicina odore sulfuris implentur. Vnde *sacrum* dixit. *An quia non fibris.* Hoc dicit. Putas Deos tuorum scelerum oblitos, quia non iaces fulminatus in lucis bidentalium? In vsu fuit, vt augures vel aruspices adducti de Etruria certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terram abscondebant, cuius impetratione rei oues immolabantur. Hoc ergo dicit. Et

qui nec dum te fulmen percussum sepelivit cum hostiis [illegible], ideo derides Iouem. *Ergenna* nomen aruspicis fictum, secundum morem Etruscorum. *Bidental* autem id est, dicitur fulmen, aut quia duos dentes habeat, aut certe quod in eo loco, ubi ceciderit, bidentes mactentur. Cætera autem fulgura quælibet hostia procurantur: sed omnia calcare nefas dicitur: ideo *triste* [illegible] dixit esse. *Triste* [illegible], Id est, quod leto tuo alij tristes efficiuntur [illegible], quia fulminati supra terram positi mandantur sepulturæ. *Bidental* dicitur locus sacro percussus fulmine, qui bidente ab aruspicibus consecratur, quem calcare nefas est. [Ergo bis eodem de cœlo tacta qua expiari non possunt nisi immolata qualibet hostia *Bidental*, cætera fulgurata teneantur] *Aut quidnam est, qua.* Aut dicas mihi, qua confidentia tales superis offers preces. [*Emeris auriculas*] An forte quædam commercia cum Ioue habuisti, quibus ille compellatur obedire iniustis petitionibus tuis? *Lactes* sunt loca in lateribus sub vmbilico pube tenus, adeo delicata, vt plagam ferre non possint. Inde est, quod lactidiatum dicimus, qui male sit calce percussus. Vel certe *lactibus*, intestinis pinguibus. Vel vt alij dicunt, membranæ sunt, quibus cohærent inter se intestina. *Ecce auia aut metuens.* Dicit nunc quæ mala, & inania ab eis petantur. Sunt auiæ quædam & materteræ, quæ statim puerum a cunabulis solutum, votis suis, dijs cælestibus commendant, postulantes eis diuitias, formam, vires, eloquium. In hoc petendo ostendit vota hominum nimium esse importuna. *Metuens diuum*, vt Terentius, fugitans litium, id est, fugiens lites. Transit iterum ad nouas superstitiones mulierum, quæ dum ad nutriendum infantes acceperint, eos digito turpi, id est medio, (vel saliuis,) expiari fascino putant: & hoc obscœnitatis indicium est. *Frontemque atque vda.* Tollit eum de lectis, & incipit eius puerili fronti aliquid incantare, & labellis eius tenerrimis. *Infami digito* ait medio, qui obscœnitatis est, vt ait Iuuenalis

Lib. 4. Satyr. 1.

> —— [illegible]um fortunæ ipse minacit
>
> *Præberet la[illegible], [illegible] ostenderet [illegible].*

Sunt autem nomina digitorum, Pollex, Salutaris, Infamis, Medicinalis, Vltimus. *Lustralibus saliuis.* purgatorijs, liberantibus puerum ab omni malo quod dicunt mulieres, fascino. vel quia frequenter [illegible]tibus saliuæ fluant. *Vrentes oculos.* merito, quia fascino vrunt, [illegible] consumant. [Virgilius

> *Nescio quis, &c.*]

Vrentes ergo, id est, fascinantes, *inhibere perita*, Id est prohibere ne fascinet. *Et spem macram supplice voto*, id est precatione supplici, *spem macram*, id est modicam: quæ recte mediocribus optatur. Vel certe *macram*, dubiam. Nihil enim tam dubium, quam expectatio summa de infante. *Nunc Licini in campos.* Licinius Crassus inter Romanos lo-

cupletissimus ideo diues cognominatus. Huius ergo diuitias optat puero. Alij volunt Licinum tonsorem ac libertum Augusti Cæsaris significari, prædiuitem, cuius monumentum est pretiosi operis. sepultus via Salaria prope vrbem ad lapidem secundum. De hoc homine non inuenustum Varronis epigramma fertur.

Marmoreo Licinus tumulo iacet: at Cato paruo:
Pompeius nullo. quis putet esse Deos?

Metri vero causa fecit synæresin nominis Licini pro Licinij: & à nomine cognomen deiunxit, vt Virgilius,

non hæc tibi litora suasit — Aen. 3.
Delius, aut Cretæ iussit considere Apollo.

Interdum epitheton à nomine, vt,

—— ac talia passus Vlixes, — Lib. 3. Aen.
Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.

Ordo est spem maciam voto supplici modo in campos Licinij, nunc in ædes Licinij Crassi mittit, dicens: Da illi, quantum Crassus habuit. Sed hic quoque admonet, ignorare stultos, quid sit petendum à diis: ideo ait, *nutrici non mando vota. Nunc optent generum.* Id est, ametur iste ab imperatore & tollatur gener à rege & à regina: quod est felicitatis immensæ, vt optetur gener etiam à regibus, & à puellis ob pulchritudinem suam rapiatur. *Quicquid calcauerit hic.* Id est, vbicumque pedem posuerit, statim exinde rosa nascatur: & pullulet terra floribus pede calcata pueri. *Ast ego* inquit, contemptor diuitiarum, nolo à diis talia mihi impetrare nutricem. Arguit quoque imperitos, qui nesciunt, quid sit consequens optare: se vero dicit non solum ineptis votis non teneri, sed & omnibus modis se denegare vota Ioui, adiungens precem, vt cum fuerit rogatus, non audiat, tanquam pecuniarum contemptor. Et non dicit hæc, aut huiusmodi vota, sed omnino nulla. & veto quicquam infanti meo optari. *Non mando*, verbo vsus est aruspico, cum eis dicitur, Mando tibi, vt maximum Iouem audias, vt quemadmodum procurationis assertio fit, ita fiat & in sacris & in prece. *Negato Iuppiter hæc illi.* Id est, si nutrix mea voluerit à te talia flagitare, o Iuppiter, noli illi annuere, licet te albata *rogarit*, id est, petat. *Albata* autem festiua, aut certe albata, pura, & vitiis carens. *Poscis opem neruis.* vt fortis sis. *Corpusque fidele senectæ.* vt sit robustus in senectute. *Esto age sed grandes patinæ.* Ad alios transit, qui sua intemperantia votis officiunt. Bonam valetudinem optas, quæ te etiam in senectute non deserat: & in membris auxilium poscis: sed hoc tibi à diis præstari quotidianæ epulæ, ac luxuriæ non permittunt. Tuceta apud Gallos Cisalpinos bubula dicitur caro condimentis quibusdam crassis oblita, ac macerata, ac ideo toto anno durat. Solet etiam porcina eodem genere condita seruari,

ant ad saturarum iura. Hinc Plotius Virgilij amicus in eadem tempore est nominatus Tuceta. Tuceta autem sunt condimenta gulæ deliciosæ, quibus bona hominum valitudo corrumpitur. Iterum agit de hominum optationibus cum petant, vt fortes sint corpore, & eadem fortitudo vsque perseueret in senectam: sed hoc à diis non potest concedi, dum quotidie ipsum corpus crapula corrumpitur. *Corpúsque fidele* Id est, validum, quod non timeat senectam, quæ morbis omnibus abundat: (vnde dictum est, senectus ipsa morbus est.) Vel *tuceta* dicuntur loca, in quibus tunsæ carnes ponuntur. *Iouemque morantur*, id est, à beneficio retinent. *Rem struere exoptas cæso boue* Id est, sacrificio.* Hodie sunt aliqui, qui poscunt sibi patrimonia augeri sine damno: & petentes diuitias, ipsi prius impendunt sacrificia Deorum. Et bene ad inuidiam *cæso boue* dixit, quasi auctore [illegible] familiaris. Cultura enim boum ditescunt homines. Mercurio ideo dixit sacrificium facere, quod Deus est lucri, quomodo supra dixit Herculem,

——*& ô si*
Sub rostro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule. ——

Sed illum dixit absconditi lucri esse * præsulem, Mercurium autem euidentis lucri. *Rem struere exoptas.* Dum exoptas, vt negotia tua impleantur, Mercurio sacrificas cæso boue, dicens, vt locupletior efficiaris, & è gregibus tuis * fortuna plenius tribuat. Cui Mercurium inducit respondentem, Qua ratione hæc tibi contingant, cum quotidie vitulas, quæ possent gregem multiplicare, occidas? Iunices dicuntur ætate viridiores vaccæ, inter vitulas & vaccas. Iunices fœminæ

45 iuuenci masculi dicuntur. *Da fortunare penates.* Id est, fortunatos facere. *Quo pessime pacto.* Hic quasi Mercurius respondeat, Quo pacto possum augere rem tuam, cum hoc, quod habes, consumas & dilapidas, hostias faciendo? Vel certe Persius in eum indignatur, vel irridetur, Iunicum autem ait iuuencarum. Iunices autem dicuntur teneræ ætatis boues, quæ iam cesserunt vitulis, necdum tamen ad summam magnitudinem peruenerunt. Dicuntur autem à iuuenibus, vnde comparatiuus iunior: quia sint iuniores iuuenibus. *Omenta* autem sunt membranæ, quæ exta continentur. *Attamen hic extis & c.* Bene ait vincere, quod superstitione sua contendat Mercurium superare. *Optimo* ait pingui vel * plurimo. *Fertum* autem genus est panis vel libi, quod diis infertur à pontificibus in sacrificio. Dictum autem fertum à ferendo. Alij vas dicunt, quod ornatum certis speciebus sacris & refertum, diis infertur. Et est sensus. Cum hæc sæpe clamantem audiat Deum, tamen, inquit, perseuerat in voto, & effecturum se putat, quod improbe petit: donec omni re consumpta, ad vnicum redactus

* ms. Hoc dicit: sunt alij qui.

* ms. præsidem.

* ms. fœturam.

* ms. pleno.

nummum, quem inexhausta arca & sine censu inuenit, superstitionem suam gemens excrucietur. Veruntamen quamuis audiat talia, non cessat Deos sacrificiis fatigare, & sperando diuitias futuras, arcam suam exhaurire, quandiu vllus nummus in * arca suspiret. *Iam crescit ager*. Intra se * cogitantis verba re[illegible]. *Donec deceptus & expes*. Id est, donec decepta expectatione & spe accessionis, pecunia vsque ad vltimum consumta nummum, in eo * deficiat, posita in *imo*, id est, in fundo arcæ, frustra iam gemitu & suspiriis prosequente parium suorum, aut certe * ipse suspiret, quia nihil videt in imo fundo, nummorum. Non minus [illegible], vt tacita libabit acerra, pro ipse tacitus. *S[illegible] crat[illegible]*. Ad alteram animi infirmitatem transit: & aggreditur eos, qui inaniter vota soluunt, credentes Deos iis delectari, quibus ipsi delectantur. Si tibi ergo argentea vel aurea vasa donauero, *sudes* gaudio, & *guttas excutias*, quod cor tuum hinc sit lætum, *incussa* autem dicit cælata, id est, producta, vnde incus dicitur, à cudendo: (cælata, castigata spei vanitate.) *Pingui auro*, id est lamina. Transit igitur iterum ad aliorum hominum voluptates, qui cupiditate tenentur: qui, si contingat, vt subito diuitias inueniant, statim eis inuentis potius fatigantur. *Sudes, & pectore læuo*. Ideo *læuo* dixit *pectore*, quia in parte sinistra pectoris cor habemus. [Vt Iuuenalis

culpa docentis scilicet arguitur quod læua parte, &c.]

Vel læuo certe contrario. *Excutias guttas*, aut sudoris, aut lachrymarum. Nam & hoc potest intelligi de sudore, quia de sudore iam dixerat: vt est illud Terentianum: Lachrymor præ gaudio. *Lætaris pertrepidum*, propter sudorem præ gaudio innatum toto corpore trepidabis. vel quod ad lætitiam festines, & *pectore læuo*, id est malo, sudoris guttas excutias. *Hinc illud subiit*, id est euenit è tali dissolutione: aut subiit, vt auro putes numina delectari, quod tu diligis: & iis vultus deaurando existimes. *Ouato* siue quod ouo perfunduntur statuæ, vt bractea melius inhærescat: siue quod bractea talis est, qualis ouimembrana *ouato*, quia medium oui simile est auro: hoc est, in modum oui. *Nam fratres inter ahenos*. Acron tradit, quod in porticu quadam Apollinis Palatini fuerit L] Danaidum effigies, & contra eas sub diuo totidem equestres filiorum Ægisthi. Ex iis autem statuis quædam dicebantur postulantibus per somnum dare oracula. Alij autem *fratres ahenos*, Pollucem & Castorem, qui vtique fratres fuerunt & aliquando nocte * Persen Macedoniæ regem nunciauerunt victum: in quorum templo somniorum interpretes haberi solent qui puros à pituita visus hominum exponebant. [Aliter: Cum Romani pestilentia laborarent, Castor & Pollux in somnis populum monuerunt quibus remediis morbi curarentur, &c. licet eorum multæ essent statuæ Romæ tamen cum non essent, pa-

* ms. fundo arcæ.

50

* ms. cogitationes eius.

* ms. desinens.

* ms. in se.

55

* ms. Xersen.

ratæ sunt illis similes quas postea Romani deaurauerunt.) *Somnia pituita,qui purgatissima.* Id est,certa: quia pituita pleni, nihil veri somniant. *Pituita* autem est purgatio cerebri,vel morbus gallinarum, qui ex edacitate nascitur: vnde euenit, vt grauati homines somno [illegible] bona somnia videant. Alter sensus est: Dum ouato auro effigies [illegible] nit,expulit antiquum ordinem ministerij,quia Numa instituit, quibus aliis modis oporteat venerari Deos. Sensus ergo est. *Nam fratres inter aenos*, quorum sacras effigies ouato auro producit, *præcipui sunto*,id est,sint præcipui honoris, magis colendi, honoratiores. Est autem *præcipui* aduerbium. *Aurum, vasa Numæ.* Numa Pompilius rex Romanorum,vasis fictilibus vsus est etiam ad religionem Deorum ex,quo Numa dictus est,quod numinibus deseruiret. Nam primus religiones inuenit(apud Romanos.) *Saturniaque impellere æra.* Saturno enim in Italia regnante, æs in vsu fuit: quod etiam postea in æde Saturni condebatur. vnde ærarium dictum est. Nondum enim fuit argentum neque aurum: Virginésque Vestales vasis fictilibus in sacris etiam vsæ sunt. Illud enim æs vna parte capite Iani notatum erat, altera,naue,qua Saturnus fugiens ad Italiam vectus est. Bene autem in illo nummo geminum erat signum, & hospitalitatis Iani, & aduentus Saturni:quod æs postea dictum est:in æde Saturni condebatur. nondum argento auróque signato. vnde ærarium nomen accepit. Fuit autem assis [hoc est libra appensus] libralis, & dipondius duarum librarũ, quod hodie in vsu remansit: & solebat pensari potius quam numerari:vnde & dispensatores dicti prorogatores.) Et est sensus. Mysteria innocentium ac simplicium valorum auaritia cęca remouit ambitio. Vel quia Saturnus æreis vasis placabatur. *Vestalésque vrnas*,aut Vestæ aut Vestalium virginum. Vtrunque enim est.
60
Sunt autem vasa,quæ seruiunt Vestæ,fictilia. *Tuscum fictile*, hic quod in Etruria creber vsus [vasorum] fictilium fuerat: siue quod Tusci Deorum simulachra fictilia fecerunt, Hæc omnia luxuriante mundo mutata sunt. *O curuæ in terris.* Dicit in terris spiritum diuinum hominibus natura esse inditum, & intelligentiam summã, animósque; nostros originis diuinæ immemores esse factos, & more pecudum humi spectantes,vt Salustius ait: quæ natura prona atque ventri obedientia finxit. *Et cælestium inanes.* Id est,qui ignorent cælestia,e quibus originem ducunt. *Quid iuuat hoc, templis nostros.* Id est, Quid prodest, vt credamus Deos cupiditate aliqua,vel ambitione,sicut homines,tangi? vel vt humana corpora credamus Deos luxuria, vel pompa, aut ambitiosis delectari carnibus, & felicitatem Deorum [illegible] putatam? (*Hæc sibi corrupto.* Hanc eandem ca[illegible] multis delectamur aromatibus,vestium magnitudinibus,margaritarum dignitatibus, & auri copia. *Casiam*, quam scilicet terra Orienti proxima, homines

toto

toto corpore contecto,paulum oculis relictis ad visum in terris propter multitudinem auium infensatum, quæ sunt Vespertilionum similes,& gladicibus colligunt,& se colligentes aquarum superficiem in limi modum. Hæc casia oliuo mista vnguentum facit.) *Hæc sibi.* Incipit iam de vitiis corporalibus loqui, & tangit delitias, quas sibi homines inuenerunt. Casiam ad carnem reperimus. Corpus enim nostrum omnium vitiorum causa est.Est autem *Casia* odoris genus, quod oleum corrumpit,vt Virgilius,

Et Casia liquidi corrumpitur vsus oliui. Lib. 2. Geor.

Et aliter. Casia herba,vel pigmenti genus,quo oleum meliore odore inficitur:quod oleum odoribus vitiatur. *Et bona diis ex hac.* Quid delectat credere cupiditate Deos tangi,& bona eorum malis nostris existimare? *Pulpa* est caro sine pinguedine, dicta quod palpitet. resilit enim sæpe,& viscum vocatur,propterea quod glutinosa sit. Pulpa dicta,quod cum pulte mista olim vescebatur: vnde & pulpamentarium & pulmentum dictum.) *Hæc* eadem pulpa, id est, hoc corpus nostrum omnium vitiorum est,quod detractiue sceleratum appellauit *Hæc Calabrum coxit.* Lanæ coloribus tinctæ corporis vsibus inquiruntur ad ambitionem.Sensus est,Apulam lanam conchylio inficit. Ideo in Apulia, quod ibi oues plurimum nascuntur. *Vitiato murice.* cocto, vel fracto conchylio, quo tingitur purpura. *Vellus* autem ob hoc dictum,quod prius lanæ vellerentur non tonderentur. *Hæc baccam conchæ rasisse.* pro,radere margaritas de conchis marinis. Vniones enim nascuntur in conchis,pro quibus baccas posuit,vt Horatius, 65

Quærunt vnionibus onusta baccis.

Bacca ergo gemmæ genus,quod in conchis nascitur. *Et stringere venas.* Quia aurum & argentum è terreno puluere separatur, & in fornace coctum in massam confertur. Ideo autem *crudum puluerem* dixit,quia coquitur,vt metallum fiat.Et bene *stringere*, quia coquendo redigitur in massam. *Peccat & hæc,peccat.* Hoc faciendo ab integritate sua mores humani vacillant:quo tamen crimine possumus hominibus ignoscere,eis scilicet,qui concupiscentiis non vtuntur.Nam crimen est ambitione petere. Vtitur tamen ea quamuis peccet, superuacua reperiendo. Cum habet tamen aliquem vsum appetitorum, (fortius)peccat (&) amplius. *At vos dicite pontifices.* Hoc dicit, Sacerdotes, reddite mihi rationem, quid opes in templis faciant? cur diis & non vsutis consecrantur? quibus diis tam sunt opes superuacuæ, quam Veneri puppæ,quas virgines nubentes donant.Solebant enim Virgines ante quàm nuberent, quædam virginitatis suæ dona Veneri consecrare. Hoc & Varro scribit. Si homines,inquit,auri cupiditate corrupti vitia incurrunt, vt quid aurum superis, quibus solent hæc vitia displicere. *Nempe hoc.* ibi facit aurum, quod puppæ in terra-

pſo Veneris: & cum hoc faciunt homines naturæ vitio corrumpuntur. Verum vos pontifices, dicite, in templis aurum quid facit? *Quin damus id ſuperis.* Feramus, inquit, ad templum dona, conſcientiam bonam: & ſic fiet, vt tantum mola ſalſa litantes exaudiant dij, quod poteſt & pauper. quod genus ſacrificij non locupletibus tantum, ſed maxime pauperibus facile eſt. Per *Meſſalæ* autem *propaginem* eos vult * oſtendere, qui non pura conſcientia diis ſacrificant. Hic autem Cottam Meſſalinum dicit, qui tam vitioſos oculos in ſenectute habuit, vt palpebræ eius in exteriorem partem verterentur. Fuit enim & multis deditus vitiis. Hic ab Aurelio Cotta adoptatus, Marcus Aurelius Maximus vocabatur, originem trahens ab Aurelio Meſſala, qui ſepties fuit conſul: qui cum à quodam Gallo ad monomachiam in prælio vocaretur, coruus ſuper galeam in capite eius ſedit, & victo hoſte Coruinus appellatus eſt. *Compoſitum ius.* honeſtam cogitationem: & ius compoſitum in animo: & ſecretas cogitationes & ſanctas, & honeſti tenacitatem, vt erui non poſſit. Animi virtutes enumerat, quas cum quis frequentat, nullis victimis, ſed farre tantummodo Deos placat. & diſcretas cogitationes honeſtatémque ſanctam ſignificat. Nam qui quærit, inquit, iuſtus & innocens & fidelis eſſe, per hæc honeſtus habetur. & iam ture placabit Deos. *Et incoctum Generoſo.* Incoctum, id eſt, valde coctum, ac maturitate animi & honeſtatis plenum. Generoſi dicuntur, qui propitio Genio naſcuntur, & ideo beniuoli & honeſti. *Hæc Cedo, vt admoueam templis.* Ce in hoc loco adiectio ſyllabica. nam in Cedo verbo producitur. Hic quoque ſenſus ab Oratio ſumptus eſt, qui ait,

* ms. accipi.

Lib. 3. Ode. 23.

Immunis aram ſi tetigit manus
Non ſumptuoſa blandior hoſtia,
Molliuit auerſos penateis
Farre pio, & ſaliente mica.

IN SATYRAM TERTIAM.

NEMPE HOC ASSIDVE? Id eſt, nunquid non aſſidue hoc facis? Nempe enim eſt nunquid non. In hac Satyra in deſidiam & intemperantiam hominum inuehitur, & ita heſterno vino onerari, vt edormire ante horam quintam non poſſint: quam deſidiam nunquam dicit euitari. Et quæritur ſubinde cauſas nectî, quominus ſtudia celebrentur. Ad hoc ergo ſatyræ principium pertinet, quod philoſophi dicunt, neceſſe eſſe vitiis ſapientem incidere.

Sed hoc inter ſapientem ſtultúmque intereſt, quod ſe vitiis ſapiens cito euoluit, ibidem * inciſo atque inuoluto ſtulto. Ergo ne is, quem Perſius hac ſatyra ob deſidiam culpat, ad excuſationem ſui criminis dicat ſapientem quoque poſſe aliquotiés vitio detineri: hoc primum ei poëta oppoſuit: quod is non aliquando ſed aſſidue vitiis ſemet tradiderit. Hanc ſatyram poëta ex Lucilij libro quarto tranſtulit, caſtigantis luxuriam diuitum & vitia: & cum inducit pædagogum obiurgantem ſcholaſticum, increpat humanam vitam: & dum exprobrat vni, omnium notat ſegnitiem: & inducit vnum ex comitibus alium caſtigantem. *Iam clarum mane. mane* nomen eſt temporis, non tempus. Nam mane quando ipſum tempus ſignificat aduerbium eſt & verbo cohæret, vt mane vênit, mane fecit: quando autem nomen eſt, epitheton ſumit, vt eſt clarum mane, vel mane nouum. *Feneſtras intrat, & anguſt.* [Figuratè quod lux prima per feneſtras intrat.] Mane ſcilicet per rimas feneſtrarum ſe tota lux infundit, [& ea capi non poteſt piger.] *Stertimus, indomitum quod deſp.* Indomitum Falernum, id eſt, vinum multæ virtutis, vt Virgilius ait,

*ms. merſo.

Geor. 2.

Geor. 4.

& dux Bacchi domitura ſaporem.

& Lucanus,

Indomitum Meroë cogens ſpumare Falernum. Lib. 10.

Senſus autem iſte eſt. Tam diu heſterno ſopore deprimimur, vt poſſint hi, qui nimia ebrietate grauati ſunt, tam longo ſomno crapulam Falerni vini diſcutere. *Falerna* autem regio dicitur Campaniæ, vbi optima vina naſcuntur, (vnde dicitur mons Falernus. Vel aliter.) Vtrum tantum dormimus, vt in tanto tempore, qui Falernum bibunt, concoquere poſſint, id eſt, digerere? Vnde & crudi dicuntur indigeſti. aut quando concoquimus Falernum, aut quantum ſufficiat Falerno tempus in nobis.

Deſpumare, id eſt, deferueſcere. *Quinta dum linea.* Dum vmbra medij ſtyli, qui in horologio eſt, quintam lineam attigerit: ac per hoc, ac ſi diceret, vſque ad horam quintam. *En quid agis?* Vnum ex comitibus inducit caſtigantem tandiu dormientis deſidiam & dicentem, Quid tandiu dormis, cum iam æſtus meridianus cœperit? *Siccas inſana canicula.* Canicula ardētiſſimum ſidus, quam ideo inſanam ait, quod ſub ortu eius multi ægrotent. aut certe inſanam, nimiam. [Vt Virgilius 5

Inſanam vatem, &c.]

Et patula pecus. Id eſt, iam meridianæ horæ ſunt, in quibus ſole feruentiſſimo tactæ ſegetes, matureſcunt, & pecora nemoris vmbras requirunt. [Vt Virgilius,

Nunc etiam pecudes vmbras & frigora captant]

Ordo eſt, *en quid agis?* vnus ait comitum dormienti. *Verum ne? Itáne?* Perſonam ponit interrogantis, An veræ meridianæ horæ ſint. *Ocyus*

adsit huc aliquis. Verba sunt surgentis de somno, vel vocantis famulos, & quod tarde respondeant, irascentis, & clamantis pueros, & irascentis, quod tardius respondeant clamanti. *Turgescit vitrea bilis.* Id est, ira *vitrea*, id est. viridis, perspicua, quod iratus intelligitur ex vultu. Ira enim virides & pallidos facit homines. *Vitrea*, quæ cito apparet. [ac velut aliquid apparet in vitreo vase ponas, ita qui cholera patitur, cito paret] *Findor vt Arcadiæ.* Hoc dicit. Ita rumpor clamore, vt asinos credas clamare *Arcadiæ pecuaria* asinos dicit, qui plurimum in Arcadia nati sunt. *Findor*, id est rumpor, vt existimes Arcadicos asinos rudere, qui campum nacti, insane exultant. *Iam Liber, & bicolor positis.* Bicolor. id est, vna parte croceata capillis demptis. Ea, quæ causantur, qui pigre student, enumerat. [& hoc dicit] Incassum excusas, quod vacatio alicuius officij te desidiæ tam longæ tradidit, cum habeas, quod agas, nisi tibi inuentis vanis occasionibus vanas necessitates procures, dum vel crassum, vel nimis remissum causaris atramentum: aut non bonam calami dispositionem accusas, tuo quærens otio consulere. Ambigua est enim *bicoloris* membranæ ratio. aut enim bicolor membrana, quia quondam capillos habuit. aut quæ bicolor facta est, vt posuit capillos. aut merito bicolor, quod pars crocea, pars glutinata apud antiquos erat. Vel hoc dicit, quod vigilans sibi occupationes per desidiam generat, dum aut de calamo intemperato quæritur, aut de pingui aut aquoso atramento. & notandum fœminino genere membrana. *Nigra quod infusa vanescat. Sepia* pro atramento, à colore posuit, quamuis non ex ea, vt Afri, sed ex fuligine cæteri conficiant atramentum. Nigra sepia vanescit ex infusa lympha, quia ita sepia piscis nigrum habet sanguinem, vt atramentum ex ea conficiatur. *Dilutas querimur.* Id est, dissolutas nimia aqua fistula geminet.) *Fistula* pro cannali calamo posuit exquisite. Et eum reprehendit, quod quærendo hoc & illud tempus perdit, nec proficit. *O miser, inque dies.* O magis atque magis periture desidia, qui tàm inepte pigres, & ad hanc dissolutionem lapsus es. & hoc dicit. Solent enim vitia processu temporis minui, cum in te contra accessu temporis augeantur, qui stultam imitaris mollitiem delicatorum, vel nobilium puerorum, quos ipsa magnarum diuitiarum frangit luxuria: qui voces mutilas imitaris. & *pappare* pro comedere, & *lallare* pro velle dormire. Nam qui paruulas aues nutriunt, commanducatos cibos, diducto earum rostro inserunt. Hoc genere nutrices etiam infantes delicatos instituunt. *Palumbos* & Columbos melius est, vt pueros intelligamus, quos quæ nutriunt blandientes, columbos, pullos, & passeres vocant. Aut cur non commanducatos cibos poscis? aut cur à nutrice iussus dormire, ploras? quę infantibus, vt dormiant, solent dicere sæpe, *lalla, lalla, lalla*, aut dormi, aut lacte: quod quasi

irati infantes nolint. *An tali studeam calamo?* Eius obiurgati verba sunt scholastici. Tu inquit, calamum causaris. *Cui verba?* Hic poëta dicit. Tanquam fatuus ista loqueris, qui dum aliam rem ex alia causaris, tibi perit tempus. in quo nihil agis. Quid mihi has excusationes succantas? *Succinis.* Vt concinis, ita succinis, id est, submurmuras *Tibi luditur.* Id est, te illudis. *Effluis amens.* Id est, desidia deceperis, tempore siue actibus trito. Alludit autem à vase vitiato, quod nihil in se continet: quemadmodum hic effusus per vitia, nihil sapientiæ in se continet: vt Terentius in Eunucho, Plenus rimarum sum, hac atque illac effluo. *Effluis amens.* tempore quo tibi necessarium fuerat te facere aliquid, desidia laberis & deceperis. *Contempnere.* scilicet, à vitiis, relicta virtute: quia virtus in te & rigiditas mentis & sapientiæ, quæ vitia expellat, non est. Item *contemnêre,* hæc ab Horatio (male) translata, (intempestiua) sunt. 20

—— quin tu
Inuidiam placare paras, virtute relicta?
Contemnere miser. ——

Lib. 2. Ser. 3.

Sensus est. an * virtutem paras, qua relicta contemnere? Hic quippe efficaciter. Neque enim officia extorquenda, sed voluntario petenda. *Sonat vitium.* {Vt Virgilius

Nec vox hominem sonat.}

* ms. inuidiam virtute relicta placare paras.

Ambiguum est, cum non sit vitium sonare, & cum non sit proprium fideliæ respondere, vtrum sonat vitium. an percussa maligne respondet. Cæterum & sonat vitium actiue dicimus, vt nec vox hominem sonat (nec præsentat) & *maligne* pro acriter dici potest. Hoc dicit ergo. Quomodo vas non bene coctum, non acutum sonum reddit & tinnitum, & prodit vitium suum: ita & homo non bene sapientia politus, vitium suum tentatus ostendit: & apparet, qualis futurus est, id est, miser. Allegoricõs *viridi limo*, quod sono tam cruda, quàm cocta vasa explorantur. *Viridi limo.* id est.* creta non cocta, vel adhuc habens limum, id est, argillam. Sed dubium vtrum similitudine vsus est, an allegoria. Nam & *vdum & molle* translatio. Et reddit ad allegoriam cum ait *rota* esse effingendum, pro, erudiendum. *Nunc nunc properandus.* Translatio est à figulis. *Vdum lutum es*, id est non bene fictus, nec decoctus es sapientia: ideóque *acri rota*, id est, veloci politáque doctrina debes omnia, quæ in te vitiorum labes mollierat, corrigere. Item *vdum & molle lutum*, figurate, adhuc crudus es, & assidua exercitatione formandus, vt fictilia circumactu rotæ formantur. *Sine fine.* sine interuallo, incessanter. *Sed rure paterno.* Hic antypophora vsus est. Sed inquies, vel respondebis mihi, esse tibi rem familiarem *mediocri frugalitatis farre contentam, & tibi posse sufficere, etiam si minus proficias: vel etiam farris modicum, & salinum ac patellam,

Lib. 1. Aen.

*ms. cruda.

* ms. media.

quibus rebus in ſacrificiis vtimur. ματονομικῶς vóta & ſpes non improbaſſe concipere dicit, vnde ſecurior ſit, & minus timeat in penetrali-
25 bus, & quæ releuare hominem frugi poſſiut. *Purum, & ſine labe ſalinum.* Sine labe dicit, ſine macula. *Salinum* vas fictile, in quo ſal ponitur. *Cultrixque foci.* quia delibantiæ dapes in ea poſitæ, ad focum feruntur. Ideo *cultrix foci* dicitur, (quaſi integram domum) vt, hortor amare focos. *Secura patella.* Id eſt, ſecuros faciens. Item, *cultrixque foci ſecura patella,* quia in rebus diuinis vtuntur & non ſecura patella: Sed ille quaſi ſecurus. (& ſine dubio) hoc ſatis poteſt etiam intelligi; tanquam modo anthypophora ſit, & ille adhuc reſpondeat. *An deceat pulmonem.* Id eſt, inflatum eſſe? *Stemmate quod Tuſco.* Poëtica & familiaris figura eſt. Dicit ergo, An oportet te arrogantia inflatum diſſilire, quod in aliquo nobili Tuſco ſtemmate, mileſimus à magno auctore numerêris, & ramum aliquem ac lineam ſucceſſionis à genealogo in ſtemmate numeratus obtineas? Vel in equitum Romanorum recognitione trabeatum cenſorem donis militaribus inſignis ſalutas? Cognitio enim Equitum Romanorum Cẽſoribus erat ſubiecta, quæ nunc conſulum eſt officij. (Trabea erat togæ ſpecies ex purpura & cocco, qua operti nobiles Romanorum initio præcedebant. Trabea autem dicta, quod in maiori gloria hominem transbearet, hoc eſt, vltra & in poſterum, ampliori dignitate honoris, beatum faceret.) *Stemmata* dicuntur ramuſculi, quos etiam faciunt aduocati in iure, cum cauſam partiuntur: vt puta, Ille filius illius, ille pater illius. Proprie autem dicuntur ſtemmata rotundæ imagines: quoniam στέψαι Græce, Latine dicitur coronare. *Tuſco* autem dixit, quod nobiliter in Etruria natus eſt. Vel quod Tuſci fuerunt nobiles apud antiquos. Hoc & Horatius de Mæcenate dixit,

Lib. 3. Od. 29.

> *Tyrrhena regum progenies tibi.*

30 *Ad populum phaleras.* Ornamenta quæ beneficio fortunæ habes, quæ te ornant extrinſecus, aliis oſtende: *Ego te intus & in cute noui*, id eſt animo & conſcientia, quod vitioſus es. *Non pudet ad morem.* Diſcinctum dicit negligentem, & perditum, (infra obeſum:) vt Horatius,

Epod. Ode 1.

> *Diſcinctus aut perdam nepos.*

Vel *diſcinctum*, obeſum & ventricoſum luxuria, qui cingi non poſſit. Nam ob pinguedinem incaluiſſe hunc *Natam* induxit: quod poteſt ab Horatio videri tranſlatum, qui ait,

Lib. 1. Ser. 2.

> ——*Vngor oliuo*
> *Quo non fraudatis immundus Nata lucernis.*

Apud vtrunque tamen *Nata* nomen fictum eſt. Alij putant Natam fuiſſe quendam luxurioſum, qui patrimonium ſuum perdiderit, & nobilitatem male viuendo exturpauerit. *Sed ſtupet hic vitio.* Sed hic incalluit, & tam craſſi cordis eſt, vt peccare ſe non ſentiat, & ſemel

mersus nesciat * euadere, id est, à malis suis ad bona verti non possit: & miserabilis magis quam reprehendendus. *Et alto demersus.* Hoc dicit: quod sicut ij, quos vorago cœnosa absorbet, nec rursus ab alta vndarum fauce ebulliunt: ita hos quoque, quos magnitudo criminum mersit, necesse est vitiorum mole grauatos nescire quomodo virtutem agnoscant: vel qua arte sceleribus careant. *Magne pater diuum.* Vt ostendat, quid mali patiuntur, qui cum cognoscant & videant bonam vitam, malam tamen sequuntur: hic precatur Iouem, vt tyrannos hostes publicos hac pœna deiiciat, cum vindicat, vt faciat eos videre bonã vitam & gloriæ probitatem, nec tamen sequantur, possessi actibus prauis. Ergo *haud alia ratione*, non dissimili pœnarum conditione, quam vt virtutem cognoscant, & cognitam deserant. *Cum dira libido.* Id est, cum malignitas eorum & cupiditas praua surrexerit. *Feruenti tincta veneno.* Nunc animi venenum ait: ideo feruenti vel prona voluntas circa quamlibet rem. { Metaphora à lana quæ corrupta ad pristinum colorem reuerti non potest } *Anne magis Siculi.* An maiora tormenta passi sunt ij, quos Phalaris Agrigentinorum tyrannus tauro aëneo torquebat inclusos: an grauior sollicitudo Democritum Philosophum torsit, quẽ Dionysius tyrannus opes & felicitatem mirantem, inuitauit ad cœnam, appositóque apparatu omni eum magnis epulis frui iussit, sed ita, vt gladius ligatus seta ex laquearibus, supra ceruices eius penderet, quam torquerentur huiusmodi suis cogitationibus, cum se decipi intelligunt, neque tamen corrigunt, & apud se ita murmurant, vt nec vxori credant, vt secretum eorum ea nesciat, quæ scire debeat. [item *Quod prox. nesciat vxor:* Vxor inquit quæ est proxima. i. corpore adiuncta] *Imus imus præcipites.* Quomodo ille, qui sibi soli dicit vitia sua, & ne culpetur, non ea pandere: ita, vt vxori hoc secretum abscondat, & tamen tormentum inani animi silentio sustinet. *Quam si sibi dictat.* non furore compulsus, sed interna conscientia [furtim] obmurmuret. *Sæpe oculos memini.* Sensus est. Tu autem, cuius desidiam & inertiam culpo, non potes tua crimina pueritiæ venia refugere. Omnes quidem sapientiæ, propter ætatis ignorantiam pueriles ludos præponimus: tu vero iam potes & vitia morum corripere, & sapientiam cognoscere, & vitæ viam meliorem indagare. Et enumerat, quæ puer fecit, ne ad scholam iret. Merito, inquit, mihi lippitudinem accersebam, ne Catonis deliberatiuam orationem recitarem, Vtrum moreretur, an non: aut quibus verbis vti potuit, cum se destinaret interficere. Oculi autem oleo tacti, perturbantur ad tempus: & tamen tormentum hoc nimio silentio sustinebat, vt turbatis oculis ad scholam non iret. Quasi diuisus sensus à superioribus est. Sed eo respondet à pueritia nos auersum ab eruditione habere animum. Poetico autem more finxit hunc.

* ms. emergere.

35

44

ſenſum. Merito mihi accerſebam lippitudinem. Id enim mihi potiſſimum erat, talis ludere, & vim vniuſcuiuſque caſus noſſe: & in collum orcæ nuces iactare, & turbines flagellare. & hinc dicit quibus

Aen. 3.

modis pueritia euitabat ſtudia. *Inſano magiſtro.* Id eſt, nimis ſano, vt eſt illud Virgilij: inſanam vatem, aſpicies: pro valde ſanam. Aut certe *inſano*, qui diſcipulorum ſuorum carmina laudabat, cum aliorum debuerant iudicio comprobari. *Quæ pater ſudans*, id eſt, ſollicitus de ſpe filij recitantis. *Iure etenim id ſummum.* Hoc erat, inquit, mihi potiſſimum talis ludere, id eſt, teſſeris, & vim cuiuſcunque caſus noſſe. *Dextrum ſenionem* dicit propicium: quia in iactura talorum ſemper boni aliquid affert (Aut ſenio maior miſſus, vt Sceua, Immerito, inquit, flebam iſtam, cum ſemper laudarem.) [Tali in hoc loco tres teſſeræ ſunt, numerum impreſſum tenentes in alea. Senio autem & canicula & Venus, propria nomina iactus teſſerarum ſunt. Verbi gratia. Dum tres ſeni prouenjunt, is iactus ſenio eſt: In quo notandum, quia interdum etiam eſt ſiniſter: Dum vero tres vni, canicula, Venus autem dum iactus iuxta rationem numeri optime conectuntur: Quam connexionem vnio. i. canicula in fine tabulæ efficere ſolet.] *Damnoſa canicula.* Canicula pro Cane, quæ in calculis ex omni iactu talorum quinq; detrahit, excepta Venere, in qua ſola prodeſt. Canicula enim genus eſt aleæ, quod de numero quinque ſubtrahan-

50 tur. *Anguſtæ collo non.* Collo amphoræ ex diſtanti loco ait nuces mittere, vt manus non erret: qui ludus vbique celebratur, & ita præſtat, vt extra collum miſſæ nuces non colligantur: ludo nucum (circa) orcæ collum ponitur: & qui certo iactu iacit in eodem (collo,) victor exiſtit. *Orca* eſt Amphoræ ſpecies, (cuius minore vocabulo orcius, diminutiuo orculus eſt.) *Buxum torquere flagello.* Id eſt, turbine buxeo ludere potior flagello. [Vt Virgilius,

Dant animos pelago.]

Haud tibi inexpertum curuos. Interrogatiue legendum, tanquam ſi dixiſſet: Ignotum tibi non eſt, corrupti mores qui ſunt, intelligere, id eſt praui? certe deguſtaſti philoſophiam? [Item interrogatiuè aut pronunciatiue legendum dicens, Non illi eſſe incognitum prauos & turpes & peccantes mores quos curuos appellauit, Ergo ne vidiſti dextrum litteræ Pythagoricæ?] Aut magis pronunciatiue, Certe deguſtaſti philoſophiam *Quæque docet ſapiens* Athenienſium porticum

* ms. Porſenna.

dicit, in qua picta erat pugna Athenienſium eorum, qui cum * Xerxe Perſa ad oppugnandam Græciam venerant, geſta apud Marathonios campos: quam porticum ſapientem dixit, quoniam ſapientes in ea philoſophabantur: ex qua etiam Stoici dicti. Græce enim porticus στοα dicitur, quam & ipſi ποικίλην vocant. *In ſomnis, quibus & detonſa iuuentus.* Id eſt, noſti etiam & illa præcepta, quibus inuigilat iuuentus

uentus *intonsa*, id est, philosophi, qui non tondebantur. *Siliquis & grandi pasta polenta.* Id est, naturalibus cibis viuere contenta, id est, leguminibus & farre: vel victu facili esuriem suam implens: aut quia philosophi non vtantur carne, dicentes animas animabus non debere dari. Vnde Ouidius, 55

Heu quantum scelus est, in viscere viscera condi: Lib. 15. Metam.
*Congestóque * auidum pinguescere corpore corpus:* * ms. cauũ.
Alteriúsque animam animantis viuere leto!

Et tibi quæ Samios. Haud tibi inexpertum est, quæ Pythagoras Samo insula ortus præcepit: qui literam Y * inuenit ad modum humanæ vitæ: quæ in infantia vel in initio monitionum pædagogi. & paterno metu secta non est. Nam postquam in adolescentiam quis venerit, diuidit. Et in sinistra parte rami, velut vitia sunt, quæ deuexioribus facilem ad se præstat ascensum. Et altera dextera, in qua virtutis opera celebrantur arduum ac difficilem limitem pandit: qua qui euaserit, quieta sede excipitur: quas parteis quisque ab anno sextodecimo obtinebit. In iis fueris staturus: de qua similitudine dicebat pueritiam ad perniciem cito tendere ac peruenire: ad felicitatem per virtutem tarde veniri. Aliter. Litera Y, quam Samius Pythagoras inuenit instar humanæ vitæ, quæ in dexteram partem angustiorem ascensum præbeat, habens in summitate planitiem: in sinistra vero facilem ascensum, sed nullum cacuminis retentaculum, qua per vitia eũdum esset. & ideo eos præcipitari necesse est, qui illuc ascendunt & perueniunt. Altera in qua virtutis opera celebrantur, arduum & difficilem habet limitem: quem qui euasissent, experirentur quietissimas sedes (quem vtrunque limitem quisquis ab anno sextodecimo obtinebit, in hoc staturus erit.) Qua similitudine docebat, vt dictum est, per vitia ad perniciem cito tendi: per virtutem ad felicitatem tarde veniri. *Surgentem dextro monstrauit limite callem.* arduum ac difficilem, sed gloriosum & certum. *Stertis adhuc.* Cuius ætas apta est sapientiæ, & philosophicis præceptis. *Laxúmque caput compage soluta,* Id est, crapula marcidus, vix caput sustinens iuncturis maxillarum extensis in rectum, & vehementer patefactis. *Oscitat hesternum.* Crapulam significat. [Vt est illud Virgilij * ms. figuramé.

Hesterno venas vt semper Iaccho]

Est aliquid, quo tendis? Interrogantis est. Proposuistíne tibi aliquod genus vitæ, quod sequi debeas, & in quo neruos animi extendas? An vagus sine proposito vitæ rectioris peragrans, vt libuit, omnia facis? *& coruos* lapidibus insectaris, quod est inertiam & stultorum iudicium. (Corui enim instabiles sunt, huc illuc transuolantes, & non curant aut in alta arbore sedere, aut in palustribus, in aquaticísque locis: & adulteros figurant.) *Ex tempore viuis.* Hoc est, non quo te sa- 60

pientia, sed quo vitiorum impetus duxerit, traheris. *Atque ex tempore viuis.* Cum tua nihil putes interesse, quo te pedes ferant. ad horam, & nihil de crastino cogites: [Habes, inquit, iam propositum rectioris vitæ, an adhuc titubans nondum inuenis firmiorem sententiam quæ te non cogat aliquod remedij genus quærere, vt tuæ vitæ victus iam turpitudine non subuenias] *Helleborum frustra cum iam.* Stulti quidam solent membris inueteratis in se vitiis, medendi remedia implorare: cum vtique primo cauendum sit, ne quis sanis membris morbus irrepat. Αλληγορικῶς à medicis tractus intellectus. sic hominibus captis turpitudine subueniri non posse, sicut à medicis non potest valetudine diutina victis subueniri. *Helleborum* autem medicaminis genus est, quod hydropici sæpe bibunt: quod si nimium sumpserint, necat.

65 *Magnos promittere montes.* In prouerbio est, *montes aureos.* Grandia enim promittunt, qui in periculo sunt. Antequam morbus veniat, cauete. Satius est ipsis venientibus morbis occurrere. Vt quid enim prodest, post morbos sera remedia quærere, & Cratero medico multa promittere? Hic *Craterus* Augusti temporibus nobilis fuit: de quo Horatius dicit,

Lib. 2. Ser. 3. *Non est cardiacus: Craterum dixisse putato.*

Per hunc vult omnem medicum accipi. *Discite, & ô miseri, & causas cog.* Id est, philosophiam. Dicit vnum quemque debere discere omnium rerum rationem, vt sciat, quid ipse est, & ob quam causam natus est. Sed & finem vitæ debet intueri, & quæ fugiat, quæ exoptet, quemadmodum in cupiditate teneat se: quod bonum, quod asperum nummus habeat, vel quantum suis parentibus largiri oportet: vnde est,

Virg. 2. Ge. *Felix qui potuit rerum cognoscere causas.*

[Sapientem ergo & felicem esse dixit, qui rerum potuit cognoscere causam] Discite ergo aut naturalem philosophiam aut moralem. Naturalis est, quæ tractat de rerum naturis. Moralis quæ de moribus nostris. & hoc dicit, Discite in quem vsum nascimur victuri, aut qualiter victuri, & quid futuri. *Quid sumus, aut quidnam.* Quia mortales & rationis capaces: & à cæteris animantibus sola ratione discernimur, quam nosse quemque decet. [Nam ideo facti sumus vt cum hac viuamus, quæ ratio officiorum, & quæ finis beatæ vitæ: vel si facilis vitæ finis, vel quam cito vita nostra terminetur, quam debemus virtute protendere.] *Ordo quis datus, aut meta.* Id est, vnde & vbi vertamur: vel quem ordinem viuendi natura constituerit. quia decet sapientem, vt in bono vitæ proposito constitutus, si necesse est inflecti, ad meliora flectatur. *Quis modus argento.* Quis habendi diuitias modus sit. *Quid*

70 *fas optare.* Quid maxime optandum sit: quia solent stulti optare sibi sæpe contraria. *Quid asper vtile nummus habet.* Hoc est, quid in se vtili-

tatis diuitiæ habeant: quia ille bene possidet diuitias, qui eis non abutitur, sed cum honestate dispensat. *Asper nummus*, aut male parcus, aut criminosus. *Patriæ carisque propinquis.* Quomodo patriæ vel propinquis sit largiendum. siquidem largitatem remuneratio, tenacitatem pœna subsequitur. vt Virgilius hoc volens ostendere, ait,

——& qui diuitiis soli incubuere repertis, Aen. 6.

Nec partem posuere suis.

& Horatius,

Cur eget indignus quisquam te diuite? Lib. 2. Ser. 2.

Quem te Deus esse. Hoc est, rationabilem, & disciplinæ capacem. *Et humana qua parte locatus es in re.* Id est, in humana re, ad quos vsus constitutus sis, scilicet, vt sapientiam consequaris. Vel, quod regnum teneas inter omnia animalia. *Disce.* subaudi philosophiam, & non inuideas diuitibus, quæ sapientia non est: in quorum cellariis tanta est dapium abundantia, vt etiam putrescant epulæ, quæ consumi præ multitudine non possunt: quæ cellaria muneribus pinguium Vmbrorum vel clientum referta sunt, quibus defensionem patrocinando præbet Persius. Pingues autem Vmbros dixit nobiles, populos Tusciæ (Vmbria enim Tuscia est) vt Virgilius,

Totáque turiferis Panchaia pinguis harenis. Geor. 2.

Et bene *peno* dixit non penore, vt Virgilius,

Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo Aeneid. 1.

Cura penum struere.

quia ab eo quod est penus, facit huius penoris ab hoc penore: ab eo, quod est penum, huius peni, ab hoc peno. Ergo quas tibi partes iniunxerit Deus in victu, qui cum hominibus est, summa illarum partium omnium est philosophari: nec te abstrahat admiratio abundantiæ & potentiæ causidicorum à sapientia, quod plerisque iuuenibus accidit. *Et piper & perna.* subaudi putent. *Monumenta* sunt munera, quæ memoriam efficiunt, eo, quod memoriæ hæreant, qui ea dant: aut quia mentem moneant. *Mænáque quod prima.* Mæna salsamenti genus est ex pisce minuto: quæ locupleti oblata est prius, quam finiret illa, quæ in cellario primum habuerat. *Hic aliquis de gente hircosa.* Hircosa dixit aut ab odore corporis, quia ex multo labore & cibo & somno fœtidum sudant: aut ad mores barbaros retulit, vt quidam eorum dici putidi solent. Et hoc poëta dicit, ne de philosophia tractantem si quidam militum audiat, hoc dicat, *quod satis est, sapio mihi*, hoc est, sufficit mihi naturalis sensus, nulláque de philosophia eruditione delector. *Non ego curo Esse quod Arcesilas.* Non curo esse hoc, quod Arcesilas philosophus, aut Solon, qui & apud Athenienses philosophus & legislator erat, qui duas tabulas legibus addidit. Solones autẽ sane more Romano dixit, vt Catones, Camillos, Drusos. 75

Ærumnos autem, quia frugalitas philosophorum misera videtur luxuriosis & prodigis, eo quod animum colétes, corporis cultum abiiciant. Arcesilas Scythi filius Pitanæus [cirenaticus] philosophus
80 peritissimus fuit, qui Academiam primus inuênit. *Obstipo capite.* quod tacita & intenta cogitatione quasi obstupidi videantur. *Obstipo*, id est, inclinato, & grauitatem simulante, & cum obliquitate fixo. *Et figentes lumine terram.* Id est, luminibus immobiliter in terram fixis, vt Virgilius,

Aen.I. ——*Obtutuque hæret defixus in vno.*

& alibi,

Aen.I. *Diua solo fixos oculos auersa tenebat.*

Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodunt. Id est, cogitationes, atque inuentiones suas susurro immurmurantes, & disputationes suas minutas & sensim prolatas. *Atque exporrecto trutinantur.* Id est, dialectico more verba examinantes, quorum disputatio talis est, vt quasi diu ægrotantium hominum somnia videantur, hoc disputantes, *de nihilo nihil, in nihilum nil.* Prima Physicorum quæstio est, & de qua inter omnes conueuit, Nihilum de nihilo nasci, & nihil in nihilum solui: & Mundus de nihilo factus est, & in nihilum redigitur. Ideo autem Mundum nihil esse dixerunt, non quod hoc est, sed eo quod erit: quia ex nihilo est, in nihilum vadit: quæ omnia negat Centurio velle se discere: & dicit ita. Philosophi sibi oculis formant, de quibus scripturi sunt, vt scilicet diuturna infirmitate homines, quibus siccitate febrium & in somnietate, diuersorum imagines, oculis eorum formantur. Stoici asseuerant non posse ad nihilum aliquid reuerti, & aliquid non in nihilum dissolui. Nam corpus atomis constat, quod cum decidit, in atomos dissoluitur. Et ad vtrumque respondet,
85 posse gigni de nihilo nihilum, ad nihilum nil posse reuerti. *Hoc est, quod palles.* Ipse adhuc loquitur. Ex tali studio palles. Ecce ieiunij fructus: quia tam diuturna cogitatio tanquam lucubratio vel inedia pallorem corporibus iniicit. *His populus ridet.* Verba poëtæ. Id est, de talibus verbis. *Multúmque torosa iuuentus.* Istis ergo disputationibus ridet populus, & torosa iuuentus. Aut multum ridet, aut multum cachinnos ingeminat, aut multum tremulos, aut multum naso crispante. *Inspice, nescio quid.* De iis nunc dicit, qui infirmitate inualidi, vitia cupiditatum suarum superare non possunt, & ebrietate aut aliis vitiosis desideriis tracti, in maius ægritudinem suam corroborant, vt etiam vsque ad mortem perueniant. Et sunt verba ægri loquentis impatienter, quod salutem suam negligit. Item, *inspice, nescio quid.* Ad superioris sensus vim redit.

Helleborum frustra, cum iam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas ——

& in eos inuehitur, qui non opus sibi medicinam esse dicunt, dant & pœnas huius contumaciæ. *Grauis halitus.* Id est maèl olens, vt Virgil.

——& grauiter spirantis copia tymbræ. Georg. 4.

& *——graue olentia centaurea.* Georg. 4.

Inspice sodes. Sodes, id est sodalis: aut antiquæ affectionis est, adeo, vt soluto eo quidam vsi sint, vt Plautus, qui per solutionem sic ait, *Dic mihi si audes, quæ est, quam ducere vis vxorem? Iussus requiescere, postquam.* Hoc poëta dicit, Postquam ille æger à medico iussus est requiescere: & tertia dies eum sanum inuênit: rogat famulos, vt de nobili apotheca, lagæna Surrentino plena vino sibi antequam lauet prius adducatur. *Surrentinum,* oppidum Campaniæ, quod bona vina mittit, id est [electa.] *lenia.* Vel vina Surrentina, quia sunt fortissima, (dixerit lenia) [Vnde & Horatius 90

Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna]

Modice sitiente lagena. Id est, non valde plena: quia non impleatur nisi vsque ad collum. *Modice sitiente.* Id est, minus plena: vel quod vetustate decoquatur: ac per hoc sese tanquam sitiens ebibat. *Heus bone tu palles.* Verba ad ægrotum medici, quæ ostendunt non laborem esse finitum. Et introducuntur moriens & monitor loquentes: quorum alterna responsio est. *Nihil est.* Verba ægri curam spernentis. & medicus, *videas tamen istud* quicquid id est. *At tu deterius palles.* Item ægrotus incandescit, & dicit, Quid me mones? *Ne sis mihi tutor,* ego iampridem tutorem meum extuli, id est, obrui. *Surgit tacite tibi lutea pellis.* Id est, tumescit. Hydropicis enim luteus color est, id est, subcroceus. *Tu restas.* Id est resistis: aut certe, tu alter tutor es, aut ille, quem sepeliui. *Perge, taccbo.* Et medicus, Quia perseueras non curari, sileo, & discedo. *Turgidus hic epulis.* Ostendit esse hoc, dum impatientia gulæ tantos cibos sumit, quos digerere difficile sit. *Turgidum* dicit crudum, indigestum, (vt Iuuenalis, 95

Turgidus & crudum pauonem in balnea portas.) Satyr. 1.

Albo ventre, hydrope pallido. *Gutture sulphureas.* Id est, non coctum cibum ructans. *Sulphureas mephites,* à loco fœtido dixit, qui in Italia grauiter spirat, vt Virgilius,

——sæuámque exhalat opaca mephitin, Aen. 7.

id est, indigestionem * gemitus sulfurei. Vel sulfureas, indigestas, corruptum ructans, aut putidas. *Calidúmque triental excutit.* Triental dicit calicem talem, qui tertiam partem sextarij capit, aut tres heminas. *Hinc tuba candelæ.* Quia sepultura tubis apud antiquos celebrabatur: vt Virgilius, 100

* ms. vomitus.

It cælo clamórque virum, clangórque tubarum. Aen. 11.

Candelæ etiam in sepulturis ante mortuos præcedebant: vt idem Virgilius,

Aen.11. *— & de more vetusto*
Funereas rapuêre faces.—

Tandémque beatulus. Beatulus dicit,non quod beatus sit,sed quod nũquam splendidior habitu fuerit, quàm eo, quo effertur. Aut certe, quia Romanæ consuetudinis fuit simpliciter sepelire, merito * æstimeris. Ambitionem irridet, (non quia μάκαρες & μακάριοι dicuntur mortui.)non est enim Romanæ consuetudinis: (ὑπομειρακιώδης derisum significat) sed quia pretiosa in funeribus veste, stragula, cæteríque, etiam paupercul i exponebantur. *Crassisque lutatus amomis.* Id est,multis óblitus vnguentis, foras pedibus exibit mortuus de domo sua *alto compositus lecto*: quia lecto melius strato in porta effertur, quam

*ms.etiã funeru amb.

105 eo,quo dum viueret,vtebatur. *At illum hesterni capite induto.* Hesterni, ait,à defuncto prius manumissi, id est,liberti,& ciues Romani facti. *Capite induto.* Quia manumissi,[pileati incedebant ante funus. *Subiere*, quod plerumque ipsi manumissi]ante manumissoris corpus portandum subirent. *Tange miser venas.* Ad hos dicit,qui desidiæ suæ consulentes, infirmitatem fingunt: quam mox visis cupiditatibus suis abiiciunt,vt vel auaritia vel libidine trahantur. *In pectore* ideo dicit, quia quotiens plus solito cor aut salit aut calet,infirmitatis indicium est. Considera,inquit, tui corporis qualitatem:& ex venarum motu, sanum te esse cognosce. Sed si aut pecuniæ capiendæ spes fuerit, aut puella mollis riserit forsitan,caleas (inquit) necesse est, & corde palpites,donec effectum res, quam desideras, sortiatur. Modo in auarum,eúmque luxuriosum inuehitur,& dicit. Intelligo te male valere. *Summósque pedes at.* Digitorum summitates siue in manibus siue in pedibus,si frigidæ fuerint,infirmitatem insinuant. Ergo *nil calet*, & *nil friget* quod ait,aut ipsius ægroti interrogantis verba sunt,& aliter pronunciandum est, quoniam ex cupiditate manuum summitates

110 pedúmque frigescunt: aut verba sunt respondentis. *Visa est si forte pecunia, siue Candida vic.* Hæc dicit esse vitia, quibus perduntur ij, qui infirmitates simulant. *Rite* autem dixit, iam non vt infirmi, sed recte vt sani. *Positum est algente catino.* Ad illum dicit, qui sese mollitiei dedicauerat. Fingis, quod non posset os tuum delicatum cibos durissimos transglutire,& panem non delitiosius cribro discussum,sed plebeium,de populi annona,id est fiscalem:licet frustra hoc fingis. Alia enim sunt animi tui vitia vel vlcera, quæ non possunt leuibus purgari remediis. Est alter sensus. Non leuibus aut popularibus cibis, tui fastidij vlcera possunt purgari. Hoc est, quod ait, *plebeia radere beta.* Beta genus est cibi. *Radere* autem dicit extergere,vt Horatius,

Lib.2.ser.2. *Hoc potius,quam gallina,tergere palatum.*

intimidum & iracundum dicit frigidum ex febre frigida habentem algente catino, non frigidum pulmentarium habentem[vt miserum

& egestuosum, vel tale vt qui sumunt algeant] Positum est in catino olus, & posita farina non scilicet in catino. *Farinam* nunc panem dicit: & hunc fingit gregalem & plebeium esse positum. Hoc valet, Fingamus apponi tibi, quibus consuesti elegantius viuere. *Tentemus fauces.* Inuitantis verba. *Tenero latet vlcus.* Allegoricῶs vitium labij dicit vsum vescendi. Quod autem non deceat radere, aut quod non oporteat, quod impatiens sit: hoc exasperare dicit vlcus. *Alges, cum excußit membris.* Adiicitur etiam, Quod instabilitas tuæ mentis furiosum te facit: siquidem modo frigore, id est, timore tremebundus efficeris, & pilos erigis (*Aristas* enim pro pilis posuit) modo in iram, calefacto sanguine, commutaris, & ea dicis ac facis, quæ etiam ipsis furiosis furiosa videantur. *Timor albus* dicitur pallidus, eo, quod timor homines pallidos faciat, sicut

113 115

Pallida mors æquo pulsat pede. — *Horatius lib. 1. Od. 4.*

Scintillant oculi. Id est, nimio calore inflantur: & cum times, frigore horrescis.

IN SATYRAM QVARTAM.

1

REM POPVLI TRACTAS. Hic de iis dicit, qui honoris cupidi supra modum ætatis suæ, publici moderaminis gubernacula quærunt suscipere: quod significat per Alcibiadem, qui relictus à patre sub tutela Periclis philosophi, præ nobilitate & diuitiis puer rem publicam Atheniensium administrauit. Et est sensus. Cum puer es, possis rem publicam ministrare? *Barbatum hoc crede magistrum dicere.* Hoc est, Puta Socratem loqui cum Alcibiade suo: qui Socrates in carcere cicutam bibit, & periit. ob hoc, quod in hunc discipulum infamis diceretur. Hic autem Socrates cum incriminaretur (à turbis) de turpi amore Alcibiadis discipuli sui, venenum * bibit in carcere, quo puniretur, & crimen suum purgaret. & dum ei diceretur, quod illud venenum, quod sumturus erat, accusatoribus daret, noluit, sed vt ostenderet, nihil esse morte absolutius, à crimine sumsit. *Quo fretus?* Id est, vnde præsumis, vt rem populi tractes? *Dic hoc magni pup.* Merito dicit *pupille Pericli*: quia sub tutela Periclis philosophi auunculi sui degebat: & tutores dicunt pupillos suos, quibus tutelam gerunt. *Scilicet ingenium.* Credendum est tibi ante pubertatem magnum ingenium vel prudentiam venire, vt scias, quid vel loquaris vel taceas. *Velox prudentia.* ideo dixit, quod celeritate sua pubertatem præueniat, [Sapientia] autem antequam pili nascantur, debet intelligi. *Pilos* autem pro barba posuit. *Ergo vbi commota feruet.*

*ms. accepit

Sensus est, Dum commota plebs fuerit, poterisne manu tua seditionem populi sedare? *Calidæ turbæ*, id est, feruore iracundiæ excitatæ: Vel, peritus es dicendorum & tacendorum. *Maiestate manus.* Quia * quasi magna & profutura hominibus locuturi, tacere iubent mouentes manum. *Quirites.* Abusiue dixit, id est, ciues. Quirites enim ciues Romani sunt. *Quid deinde loquere?* Ergo cum seditio orta erit, quibus eam verbis compesces? *Scis etenim iustum.* Hoc per ironiam dicit. Reuera scis iustitiam in lance pensare: & ipsius dubiæ lancis rectitudinem calles discernere: & curuam regulam momentare, vbi inter curua subit. *Regulam*, dicit ipsum momentaneæ stylum. *Varo pede*, id

*ms. tanquam.

10 est torto, hoc est decliui post pondus. *Scis etenim iustum* æstimare, huc illuc inclinans iudicium, donec in liquido stet sententia. *Lance*, id est libra. *Pede varo*, id est, inflexo, & aliorsum quam ad rectitudinem deducto, aut *regula* nunc pro norma abusus est (Est enim ea Vara.) *Et potis es nigrum.* Potis es, id est, possibilis es, vt Virgilius,

At non Euandrum potis est vis vlla tenere.

Est sensus. Potésne damnare vitium, & tuo iudicio annotare *Theta*, id est suam notam? Quoniam iudices literam Theta apponunt ad eorum nomina, quos supplicio afficiunt. Merito θῆτα ἀπὸ τοῦ θανάτου, id est, à morte, eo quod quasi habeat telum suum: ideóque triste intelligitur. Vel mortis signum: vnde quidam ait,

Aen. 11. *O multum ante alias infelix litera Theta.*

Quin tu igitur summa. Quin tu, id est, nunquid tu desinis ante diem, populi fauorem adulationibus captare, quorum adumentis hono-

15 re fungaris, cum sis tantum *summa pelle* decorus, & non animo? *Ante diem* autem dicit in comitiis: quia Comitiales dicebantur dies, in quibus ad futuros honores homines designabantur. Ideo autem *summa pelle*, quod verborũ blanditiis malitiam sui cordis, donec ordinentur, abscondant. *Blando caudam iactare popello.* Id est, populo blandiri? Translatio est à canibus, qui cum blandiuntur dominis, caudam mouent. *Popello* diminutiue à populo. Vel, desine igitur, speciose, populi iudicia adulationibus captare, & helleborum potius bibe, vt purgatus conualescas, nec optes quod implere non possis. *Anticyras melior sorbere.* Pro tali ergo animi cupiditate eum insanum simulat poëta, quem & dicit non nisi multo helleboro posse purgari. *Anticyra* oppidum Phocidis, vbi helleborum nascitur: quod propter ingenium meliorandum percipitur: vnde Horatius,

Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.

Merito pluraliter Anticyras dixit, vt appareat eius tam magnæ insaniæ vnam sufficere non posse. Ideo adiecit & *meracas*, id est, pingues, ac si diceret pingues Anticyras. Anticyras τοπικῶς dixit. neque enim ipsa ciuitas sorbetur, sed helleborum, quod in ea nascitur. *Quæ tibi*

summa

summa boni est? Adhuc hic sermo Socratis est ad Alcibiadem, & quærit, quid summum bonum æstimet. Culpat per hunc etiam eos, qui in cultura corporis student, & ingenium negligunt: quod Horatius dicit,

Si bene qui cœnat, viuit bene, lucet, eamus
Quo ducet gula.

Luxuriosum & otio deditum interrogat consequenter, quod summum bonum in cœna lautiore, & in nitore corporis ducat [hoc est nitido cultu, & epularum vrbano apparatu] In quo fine beatam vitam reponis? Potest & respondentem eum facere. *Vncta vixisse patella.* Traditur autem Socrates ita Alcibiadi ad aurem dixisse: sed turpe responsum est. Itaque sic adaudiendum est, nempe scilicet *summa boni* est tibi, vncta vixisse patella. *Semper & aßiduo curata cuticula sole:* subaudi, summa boni est tibi. *Curata*, scilicet à chromatiariis. Nam chromatiarij dicuntur, colorarij, vel qui toto die in arena sunt, vel in sole. Antiqui enim vngebant se, & in sole erant, vt oleum corpus inbiberet: vt, Iuuenalis,

*Nostra * bibat vernum contracta cuticula solem,* — Lib. 4. Sat. 1.
Effigiátque togam. — * mi iuuat.

Expecta. inspice: [vt Lucanus,
Omnis in Ionios spectabat nauita fluctus]

& hoc dicit. Inspice, si non ea, quæ dicis, quælibet anus respondeat. *I nunc. Dinomaches ego sum*, Alcibiades: cui respondet poëta, *suffla*, id est extende te. & intumesce nobilitate, quod Cliniæ & Dinomaches filius sis: quorum Alcibiades filius traditur. *Dinomaches*, subaudi filius sum. *Sum candidus. Esto: dum ne deterius sapiat pannucea Baucis.* Est anula. Id est, nunc suffla, & iacta te Dinomaches esse filium. consentio te & ditem esse & formosum, dum te non minus intelligat Baucis pannucea: quæ quotiens vendit ocymum, non sine modulatione vocis, id est, adulatione, ad ementes clamat. *Baucis* nomen fictum. inopis anus. *Pannucea* vulgariter pannosa dixit, id est, pannis obsita. Dicit hoc etiam summum bonum esse cœnandi, anum esse dicturam. *Discincto verna*, à seruitio absoluto vernaculo: vel quod secure & simpliciter viuat: vel quod præcincta tunica linteo amiciuntur vernæ. *Vernæ* dicuntur vel qui Romæ nati sunt, aut serui domi nati, aut vtroque modo dicuntur. Est autem proprie verna domi natus. Aut dicit, qui pridie verna fuit, vel absolute verna dictus. *Vt nemo in sese tentat.* Id est, vt nemo intrinsecus se considerat: nemo vult sese experiri! *Sed præcedenti spectatur.* Æsopus apologorum scriptor dicebat vnumquenque hominem duas manticas ferre vitiis plenas: & in ea, quæ ante pectus est, aliena vitia: in ea vero, quæ à tergo, nostra ferri: eóque euenit, vt aliena potius vitia delictáque videamus, quam nostra. vn-

de merito Persius ait *præcedenti tergo*, hoc est, pectore, vbi aliena vitia cernimus. & hoc dicit. Quam difficile est, vt quis se ipsum intelligat! quia cum omnes propriis vitiis palleant, aliena vitia * tamen culpant. Item, *vt nemo in sese tentat.* Facilius enim quis aliena vitia notat, quam sua. [Ab Æsopo vt diximus tractum qui ait, nos manticas, id est, duos follis vitiis repletos referre, & in ea mantica quæ ante pedes, alia vitia esse. In ea quam à tergo ferimus nostra cernimus. Dopyrius aut φυσιόλογος de vultu hominum mores agnoscebat: qui cum ad Socratem veniret, ait ei libidinosus es, Alcibiades risit. At illum iniuriis discipuli afficere voluerunt, quod de Magistro eorum iniuriose locutus sit. Tunc ille ait, Parcite, sum quidem libidinosus: sed meum

* ms. tantū.

25 est ipsam libidinem vincere] *Quæsieris: nostin' Vectidi prædia?* Ab aliquo quæris, an norit Vectidij prædia. Quorsum hoc dicat ambigitur, nisi ostendat, quod de alienis vitiis dicere solemus. Prudentes autem, iniquitates hominum notant: ex quibus iniquitatibus nec sordidi nec mundi placent. *Vectidium* autem quendam dicit, in Sabinis possidentem prædia non pauca Curibus: quod nomen loci est, vnde & Iuno Curitis dicitur, quia ibi vehementer colitur. *Quantum non miluus oberrat.* Quod dici solet secundum prouerbium, Quantum milui * volant. [quia milui multum volant] Vel hyberbolicῶς ex prouerbio tantam dicit regionem, quantam volans miluus circumire non possit. Inducit ergo (per Vectidium) diis iratis & malo genio natos: qui cum diuites sint, esuriunt: & sale & cæpe vescuntur: & poscam etiam in sacrificio libant, dum non velint dolium vini reserare. Hoc ergo aut poëta loquitur, aut ille, quem aliena vitia culpantem inducit, & dicit alij, *quæsieris: nostin' Vectidi prædia?* Et ille, *cuius?* Et poëta, *Diues arat Curibus, quantum non miluus oberrat?* Et ille, *hunc ais?* Et poëta, *hunc*: & sequitur, *diis iratis, geniόque sinistro*, natum subaudi, quasi sibi sinistro, quod diues esuriat, & sale & cæpe vescatur: quod & Terentius ait, suum defraudans genium, comparsit miser.

* ms. non volant.

30 *Tunicatum cum sale mordens cæpe.* Tunicatum, multis coriis purgatum. Non comedit, nisi pultem, farra, & cæpe, *pueris plaudentibus*, atque ea desiderantibus quia pueri pultes amant. *Qui quandoque iugum pert.* Qui quotiens diem festum aratro fixo, in compitis celebrat: timens *seriolam* vini aperire, aceto potatur. *Compita* sunt loca in quadriuiis quasi turres, vbi sacrificia, * finita agricultura, rustici celebrant: merito *pertusa*, quia per omnes quatuor partes pateant. Item pertusa compita dicta sunt, id est, vetusta. Aut compita proprie à cōpotando, id est, simul bibendo: pertusa autem, quia [peruius] transitus est viris & fœmininis. Vel compita sunt, non solum in vrbe loca, sed etiam viæ publicæ ac diuerticulæ aliquorum confinium, vbi ædiculæ consecrantur patentes, ideo pertusa ad compita in his fracta

* ms. pro fin.

iuga ab agricolis ponuntur velut ab emeritis quod est elaborati operis indicium, siue quòd omne instrumentum existiment sacrum. Vel compita dicuntur, ad quæ plura itinera competunt. Quamuis rei diuinæ operatur: nec sic tamen ab auaritia discedit: timétque dolium aperire, diu seruatum. *Seriola* est orca, vel vas fictile vini, vel * dolium, vel apotheca. *Limum* pro luto posuit, quo dolia oblinuntur. *Morientis sorbet aceti.* Morientis, dicit, euanescentis: & mira αὔξησις non boni vini (saltem) in aceto morientis. Sæpe enim videmus, vt euanescenti sapore corrumpatur, quod vulgo Vappa dicitur. *At si vnctus cesses, & figas.* Hoc dicit. Si contra corpori curando indulgeas, & vncto corpori, non deerit, qui alium cubito tangendo de moribus loquatur. Et infra subiicit, dicens aliquem tam peruersos mores habere, vt excrescere barbam vel pilos non sinat: quam pectat, & balano vnguento vngat, & pilos in pudendis vellat. Est iuxta te, quem nescis, qui te sic vitiis deditum emendet, & sputo castiget. *Runcantem populo marcentes.* Runcantem, depilantem. Runcari enim proprie segetes vel herbæ dicuntur, cum extirpantur. *Vuluas* dicit secreta pudendi corporis, quæ inhonestæ & muliebriter viuens, libidini dedicauit. *Arcanáque lumbi.* scilicet podicem. Et notandum singulariter *lumbi.* *Vuluas* vero pro natibus posuit: & vuluas multo audacius. Nam fœminarum loca vuluæ sunt. *Tu cum maxillis balanatum.* Balanum genus vnguenti: vnde & Horatius, —— *&*

Pressa tuis balanus capillis.

Et hoc dicit. Cum barbam nutrias, & vnguento madidam pectas: quare inguina tua psilothro denudas? Item *gausape* dixit propexam barbam. Id est, cum pexa barba delecteris, quam in maxillis tuis velut gausape habeas vnguentatam, & defricatam balano: cur pubem vulsam habes? *Gurgulionem* autem nunc penem dicit, cum proprie in gutture sit gurgulio. Hinc iterum translationes sunt fortes, sic fere à tonsoribus curantibus, vt in maxillis pexa barba sit & vnguentata: infra mentum autem detondeatur. Ideo autem dixit Gurgulionem detonsum extare, scilicet libidini alienæ. *Quinque palæstritæ licet.* Sensus est, licet athletæ aut certe tonsores capillos tuos semper euellant: fieri tamen non potest, vt euulsi non iterum crescant, quemadmodum filix herba, quæ multas radices mittit: & licet aratro vellatur, non tamen eius radices funditus extirpantur. Et bene ait *plantaria* permanens in metaphora: pro quo superius dixit *runcantem.* *Elixásque nates.* Id est psilothro demollitas labefactant, & pilis demptis expoliant. *Cædimus inque vicem præbemus.* Allegoria à sagittariis, qui aliena crura sagittis feriunt, & sua ferienda aliis præbent: & ad superiorem sensum pertinet, quo dixit, Sed præcedēti spectatur mantica tergo. Ita & nos vitam obiurgamus aliorum, & alij nostram: & hoc omni-

* ms. doliolum.

35

Lib. 3. Ode 29.

40

bus commune esse dicit, quod in vicem nos carpamus inter nos, atque alios reprehendimus & reprehendimur. *Viuitur hoc pacto: sic nouimus*. Vt culpemus & culpemur. *Ilia subter cæcum vulnus habes*. De gladiatotibus tractum, qui accepto vulnere, inaurato balteo tegunt. Ita & nos vitia nostra aliquo dignitatis velamine, vel prætextu diuitiarum, cælamus. *Sed lato balteus auro*. Hoc est, Nobilitas cælat vitia: vel & hoc videri potest, quod omnes habent, quod occultent. *Ἀμυγευκῶς* expressit intellectum gladiatorum. Nam & nos habitu & di-

45 gnitate tegimus mala nostra, cum ipsi eis assentimur. *Vt mauis, da verba*. Qui vulnus accepit dissimulat, & aliorum visus vel suspitiones illudit: cæterum neruis, id est, viribus suis, verba non potest dare, id est, non potest fallere conscientiam suam. *Egregium cum me vicinia*. Verba illius culpati interrogantis poëtam. Si bonus & honestus vulgo videar, non credam, aut iudicio populi fidem non habeam? aut si boni vulgo dicimur, quid ad rem, si sine ratione viuimus? *Viso si palles improbe*. Si cupidus es & ad conspectum pecuniæ pallescis: si libidinosus, & grauis debitoribus fœnerator: superuacue aures tuæ laudantium vocibus inflantur. *Puteal* vicus est apud Vrbem, vbi fœneratores debitoribus pecuniam credebant. Puteal autem dictum est, quod ibi debitor creditori dans bona sua, tanquam in puteum mittat. *Vibices* dixit cicatrices *ἀμυγευκῶς*. quod fœneratores debitoribus suis vsuras innodantes, tanquam vulnerum in eis cicatrices aperiant. *Flagellas* dixit, id est, ad exigendum eos commoues. Hæc omnia faciens, frustra opinioni vel existimationi popelli credulas aures accommodas. Quid enim ad rem pertinet, si vitiosis moribus sumus, & sine ratione ac modo viuimus? Tunc bonum te (inquit) ciues iudicabunt, si contemnens pecuniam, incorrupte vixeris. Fœneratores ad puteal Scribonis Licinij, quod est in porticu Iulia ad Fabianum arcum cõsistere solebant. *Puteal* autem dictum est, in quo fœneratores deambulabant. Est hyppallage, id est, sensus conuersio. Non puteal flagellas, sed debitores, qui illo conueniunt. *Multa vibice*. Id est, multa & graui vsura. Siquidem vt vibices, hoc est, plagarum cicatrices, faciunt homines recordati: ita vsuræ damnum patrimonij facientes, cogunt

50 mendicare debitores. *Vibice flagellas*. asperas vsuras pecuniæ. *Vibices* sunt plagarum tumores, [ac liuoris vestigia. Vel Vibicem dicimus genus arboris lentæ, quod vulgus Biduuium vocat] *Respue, quod non es*. Id est respue laudibus capi, quas in te non habes, nec agnoscis. *Tollat sua munera cerdo*. Adulationis. Barbarus ille, imperitus nescio quis ex populo, sibi habeat, quo te laudat: aut vnus ex vicinis, quem alloquitur, habet falsum testimonium. *Per cerdonem*, plebeiam turbam significat. Ideo cerdo populus dictus ἀπὸ τοῦ κέρδους. Nam κέρδος lucrum dicitur. *Tecum habita*. Id est, quod nemo magis, quid sis, scire potest,

quam tu, qui conscius es tui. *Vt noris, quam sit tibi curta supellex.* Hoc est, quam multa tibi desint, vt sis vir egregius. Translatio ab angusta re familiari, ad inopiam virtutum.

IN SATYRAM QVINTAM.

VATIBVS *hic mos est.* Hanc satyram scribit ad Cornutum, in qua eos culpat poëtas, qui solent ad [ornanda] sua carmina, tanquam sint graui, & difficilia, centum linguas, & centum voces exposcere, quodcunque opus velint scribere, siue bella, siue tragœdias. Dicit autem sibi ijs vocibus opus non esse, vtique qui mediam & vilem satyrici carminis materiam scribit. [Superciliosa poëmata scribentibus mos est, forsitan intra se optare hoc: Alioquin in nullo carminum notorum. tale aliquid votum est] *Fabula seu mœsto.* Sensus est, siue tragœdiam, siue bella describant. *Mœsto* dixit, rem mœstam scripturo: quoniam omnes fere tragœdiæ sceleribus constant, & earum argumenta ex rebus luctuosis sumuntur. *Ponatur.* scribatur: vt idem Persius.

—— nec ponere lucum Artifices ——

Hianda. à vocis magnitudine, vel oris diductione: vel etiam ab habitu personarum, quasi acturi accipiunt. *Vulnera seu Parthi.* siue heroïco carmine virorum fortium facta narranda sint. Specialiter Parthi nomine vsus est, cum generaliter Parthos barbaros significet. [Hoc & Horatius ait

Vel labentis equo descripsit vulnera Parthi.]

Quorsum hæc? aut quantas. Hoc dicit: Quid proficit hoc, vt carminibus centum ora poscas? Nunquid habes in robore & crassitudine tuorum scriptorum tam immensas delitias, vt possint centum patentia ora implere? quæ tanta materia est, vt centum linguis opus sit? *Grande locuturi, nebulas.* Grandia locuturis huiusmodi poëtis concedendum. *Nebulas*, id est, vanos spiritus dicendi ex fonte Helicone captent, vt insolita & tumida carmina scribant. Ideo Helicona petunt, qui Musis sacer est. *Si quibus aut Procnes.* Illi scilicet Helicona petant, quibus propositum & libitum est carmina vel tragœdias de rebus luctuosis facere. Nam Procne ob stuprum sororis, quod à marito est compressa, dolens, filios suos, quos de Tereo marito habuit, occidit, & ei epulandos apposuit. Similiter & Atreus, Thyestis fratris filios interfecit, propterea quod eius vxoris adulterio vtebatur. *Ollam* dixit, in qua occisorum corpora decocta sunt, & ei de filijs suis epulas præparauit: qui Atreus habere dicebatur agnum purpureis velleribus, de quo, oraculo respon-

ſum fuerat, tam diu imperaturum, donec eſſet, qui eum immolaret; & cum eum adultera mœcho tradidiſſet immolandum, ille recognita filios adultero comedendos appoſuit: ex quo maximo crimine ſcripta tragœdia eſt. *Sæpe inſulſo cœnanda Glyconi.* Hic Glycon tragœdus fuit, Neronis principis temporibus. *Inſulſo*, quod ſine iocis fuit, vel moribus inſulſus. Alij Glyconem pantomimum [ſignificant.] *Cœnanda* bene dixit, tanquam interſit feralibus cibis, qui de talibus rebus aſſidue tragœdiam compoſuit. Glycon tragœdus populo mite placuit, & ideo à Nerone manumiſſus eſt, datis Virgilio tragœdo, domino eius, pro parte dimidia, quam poſſidebat ſeſtertiorum trecentis millibus. Hic fuit ſtaturæ longæ, fuſci corporis, labio inferiori demiſſo, antequam ſubornaretur deformis, neſcius iocari: propter quod eum inſulſum Perſius dixit. *Tu neque anhelanti coquitur.* Hoc dicit. Tu non deſcribis more poëtico, Vulcani officinam, in qua dicuntur venti clauſi follibus ignes tam diu adiuuare, quandiu rigor ferri molleſcat. Vnde & Horatius ait,

Lib. I. Serm. 4.

At tu conclusas hircinis follibus auras
Vſque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
Vt mauis, imitare.

Vel, tu cum ſcribis, non inflas te, vt fabrilem follem ventos exprimentem follem premis, non profers res tumentes. *Nec clauſo murmure raucus.* Mos eſt alta cogitantium carmina frequenti deambulatione, donec reperiant apta, tacite ſecum murmurare. Et hoc dicit, Tu Cornute, neque tecum *Cornicaris*; id eſt, more cornicis lentus cum murmuratione incedis: quæ raucum quiddam ſecum murmurat. Nam de inceſſu eius Virgilius ait:

Georg. I.

Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur harena.

Cornicaris, nouum à poëta verbum compoſitum. Cornicaris, ſubmurmuras, & quaſi more cornicis voces profers, id eſt, & ſumme ſcribis, & ſumme pronuncias, quod tecum cum murmure loqueris, in modum cornicis murmuras: vel certe iratus, vt cornices, clamas ſuperflue, tumido gutture (vel ſuccinis homonice.) *Nec ſclopo tumidas.* Neque talia ſcribis, quæ ventoſis & inanibus verbis inflata ſint, ſed quæ æqualitate ſua ſint robuſta & pinguia. *Sclopo* dixit μιμητικῶς, à ludentibus pueris, qui buccas inflatas ſubito aperiunt, & totum ſimul flatum cum ſonitu fundunt. *Verba togæ ſequeris.* Id eſt, apta paci, vel foreſia, quibus cauſidici in ſermone quotidiano vtūtur. (*Toga* eſt dicta, quod velamento ſuo corpus tegat atque operiat. Eſt autem purum pallium, forma rotunda & fuſiore, atque inundante ſinu: & ſub dextro veniens, ſuper humerum ſiniſtrum ponitur: cuius ſimilitudinem in operimentis ſimulacrorum vel picturarum aſpicimus: eáſque ſtatuas, togatas vocamus. Toga vero, Romani in

pace vtebantur: belli autem tempore, paludamentis. Mensura togæ iustæ senas vlnas habebat. Toga palmata dicebatur, quam merebantur ij, qui portabant de hostibus palmas.) Sic ergo scribis, vt sermo tuus vrbane atque aperte iungatur. *Iunctura callidus acri*. Hoc dicit, Præcepta philosophica plane & bene captatis verbis exequeris, doctus * mores pallentes erradere, & sale satyrico vitiorum culpas signare: vel bona compositione tantum, id est, versificatione discedens à vulgo. *Ore teris modico*. Id est, ita formato ore, vt compte loquentibus figuretur. *Teris*, id est, expolis. *Modico*, id est, breui sermone. *Pallentes radere mores*. Peritus mores obtrectare vitiosos, scribendo satyram, & obiurgationis animaduersione corrigere, vt medici radere dicuntur carnem de vulneribus putrem, dum ad viuum perueniant, quo facilius curent. *Pallentes* autem conscientia, aut vitiosos generaliter, aut ægros. *Et ingenuo culpam defigere ludo*. Ingenuo, id est, liberali ludo: *defigere*, id est, ferire culpam, vel ingenuis iocis notare, subaudi cautus. Vel defigere dixit notare. Vel ingenuum ludum dixit satyram: quoniam nisi ingenuus & liber à criminibus non iocatur. *Hinc trahe quæ dicis*. Id est, aut ex simplicibus verbis, aut ex ludo, id est, moribus corrigendis scribe, & tragœdias prætermitte. *Cum capite & pedibus*. Dixit, ad superiorem sensum referens, vbi Atreum Thyestis filios coxisse commemorauit. Deinde cum ille minus, quod comedebat agnosceret, capite & pedibus filiorum oblatis, intellexit (Thyestes filios proprios comedisse.) *Plebeiáque prandia noris*. Securos & sine sceleribus plebeios cibos, id est, satyram: aut ἀμηχανῶς, mediocritatem sectare. *Non equidem hoc studeo*. Nec studium meum est tale vt more Græcorum, culpatus tragœdiam scribam: sed contentus sim satyras scribere. *Pullatas* autem *nugas* tragœdiarum ait, propter tristes fabulas, & quod maxime pulla veste, id est, lugubri tragœdi vtebātur. Legitur & *Bullatis*, id est, ornatis. Hoc non est propositi mihi genus, vt studeā bullatis nugis quicquam scribere, id est puerilibus iocis ac verbis: sed nos loquimur digna grauibus verbis, ô Cornute. [vel pullatis. i. palliatis vel Græcis.] *Dare pondus idonea fumo*. quæ digna sunt incendio, allegorice, quod fumum res vanas & leues extollere, vt villissimas res pro ponderosissimis commendare. *Dare pondus idonea fumo*. Hoc dicit. Sic est is, qui velit vanam rem, & leuem aut vilem materiam nobilibus verbis describere, & ad res nugosas, centum voces vel multa pectora exoptare, quomodo si velit fumo pondera ferenda imponere. *Secreti loquimur*. Hoc est, ea quæ scribimus, digna non sunt theatro, nec magnis auditoribus recitanda, sed tibi ô Cornute, placitura. *Tibi nunc hortante camœna*. Tibi præbeo [purganda vel] probanda carmina mea. *Quantáque nostræ pars*. Similiter ab Horatio de

*ms. morbos eradere & facile sat. vitio.

15

20

Virgilio, *Et serues animæ dimidium meæ.*
[Ad Annæum Cornutum philoſophum egregium virum, qui eius auditor fuit, loquitur. Sententia à Pythagora tracta; ille enim interrogatus quid eſſet amicus, reſpondit quæ Horatius ſic poſuit,

Et ſerues animæ dimidium meæ.]

Perſius autem vt aliquid ſcilicet amicitiæ nouaret, permiſit Cornuto æſtimare quantam vellet propriæ animæ partem ſuam dicere. (*Tibi dulcis amice oſtendiſſe iuuat.* aut carmine aut præcordia.) *Pulſa dignoſcere cautus.* Allegoria ab ijs, qui pulſando explorant, an integra ſint vaſa. Et hoc dicit: Scis enim intelligere, quid ſit integrum aut vitioſum: vt idem infra, Reſpondet viri non cocta fidelia limo. *Et pictæ tectoria linguæ.* Id eſt, qui noſti hominum vitia, quæ verbis celant inuenire. *Hic ego centenas.* Ad hoc mihi centum voces opto, vt talem te dicam, qualem te habeo in pectore. *Sinuoſo*, capaci, (& imis præcordijs fixi.) *Voce pura*, fideli. Ego ad hoc centum ora habere cupiam, vt digne dicam, quantum mihi curæ tui ſit. *Totúmque hoc verba reſignent.* Et hoc totum, quod te in infimo pectore, & in imis præcordijs fixe diligo, verborum referetur indicijs. *Cum primum pauido cuſtos.* Dicit ſe poëta mox prætexta depoſita Cornutum ſequi. *Prætexta.* virilis eſt veſtis, quauſque ad ſextumdecimum annum pueri vtebantur: in quo cultu dicit ſub diſciplina eſſe. *Pauido* ergo, ait, timenti: quod ſub metu pædagogorum prætextati pueri magiſtros timent. *Bulláque ſuccinctis laribus.* Genus veſtis puerilis eſt *Bulla*, quam ſolent pueri depoſita pueritia dijs penatibus donare. Vel certe ornamenti genus eſt, quod ante pubertatem habent. [Vt Iuuenalis

Dic ſenior bulla digniſſime.

id eſt, qui dignus eſt dici puer] *Succinctis laribus.* Quia Gabino habitu cinctúque dij Penates formabantur, obuoluti toga ſupra humerum ſiniſtrum, dextro nudo. *Cum blandi comites.* adulatores dicit adoleſcétium ſeruos, qui blandiri domino adulto conſueuerunt: quos prætextatos coërcebant. *Totáque impune ſubura.* Subura pars frequentiſſima Vrbis, illecebris plena. Et eſt ſenſus, Cum mihi iuuentus conceſſit libere ambulare, & ſine correctione cuſtodis quæ vellem, aſpicere *Vmbo*, toga virilis, qua iuuenes vtebantur. *Sparſiſſe oculos.* huc illuc detuliſſe. [Permiſit ſparſiſſe quia hoc turpe prætextatis. Idem in iuuenibus minus notabile eſt] *Candidus vmbo, συνεκδοχικῶς* pro toga. alioquin & in prætexta candidus Vmbo eſt. *Cúmque iter ambiguum eſt.* Adoleſcentiam vel pueritiam dicit inter virtutes & vitia nutãtem eſſe, ideo, quod in ea poſiti, neſcientes erremus, dum ambigitur vtrũ ad virtutes an ad vitia declinare velimus. Hoc ergo ſecundum Pythagoræ rationem, qui Y literam, ſimilem vitæ noſtræ dicebat. *Ramoſa*

mosa compita dicit plures vias habentia, vt in stemmate rami sparsi solent esse. *Compita* proprie dicuntur, vbi multæ conueniunt viæ, vt triuium, vel quadriuium. Aut *error* qui est *vitæ nescius*, id est, quomodo viuendum sit: aut vitæ error, qui est nescius [vel imprudens] & stultus. *Deducit trepidas.* Alternare proposita facit, & modo hoc, modo illud iter cogitatione apprehendere. *Me tibi suppofui*, tanquam aliquod pignus. Et est ordo: Cum primum pauido custos mihi purpura cessit, Me tibi suppofui. *Teneros tu suscipis annos.* Hoc est, ineuntem adolescentiam meam sapientiæ contubernio, & morali *erudi- tione suscepisti. Et bene hic *suscipis* dixit, propterea quòd ait supra *suppofui*. *Tunc fallere solers apposita.* Mox vt me excepisti, apposita mihi à te regula viuendi est: quæ regula solers fallere, intortos meos mores extendit, & de vitæ prauitate ad melioris vitæ rectitudinem adduxisti. *Solers fallere* ideo dixit, quod cum stultis obrepat: sapientes oportet recte cognoscere, vt ipsa emendatio lente ac sine tormento fiat: ne per asperitatem doctrinæ in ipsis rudimentis non tolerantes, impatienter ferant corrigi. Vel siquid in me corrigendum fuit, ratione emendasti. *Artificémque tuo ducit.* Præceptis tuis ita formatur animus meus, sicut artifices simulachra pollice & manu depingunt. *Artificem vultum.* per artem factum, secundum intellectum simulachrorum, quæ ab artificibus finguntur. *Memini consumere soles.* Soles dixit dies. [vt Virgilius

Tris adeo incertos cæca caligine soles
Erramus pelago.]

Et tecum primas. pro primis partibus noctis posuit. *Vnum opus & requiem.* Id est, simul studiis exercemur, simul otiis fruimur. *Atque verecunda.* Honestis iocis ad mensam vtimur, vt animus seriis remittatur. Ad mensam enim cuiuslibet ref relaxanda est asperitas, vbi nihil colloquimur, nisi certa lege, [& decreto naturæ] *consentire dies.* Natalis sui dicit atque Cornuti. *Et ab vno sidere duci.* Hoc secundum astrologos dicit, qui dicunt natiuitates hominum in sideribus constare. Et hoc dicit. Non puto discordare genesin in natiuitatibus nostris, sed ab vno sidere nos procreatos. *Nostra vel æquali.* In diuersas eiusdem libræ lances imposita, æquale examen habuerunt. *Libram* autem dicit, quæ est ex duodecim signis. *Parca tenax veri.* Id est, fatum immutabile. [vt Virgilius

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

Æqua libra quia mensuræ vices fungitur in equinoctio, vt Virgilius

Libra die somnique pares vbi fecerit horas.]

Horam nostram, fatum, quod mutari nescit, libræ coniunxit. *Seunata fidelibus hora.* Quia tantum possunt Gemini, quantum possit & Libra Mathematicis. Ergo quia aut in libra sumus nati, aut in signo

*ms. tuitione.

35 40 45

geminorum:merito concordant mores & animi. Sub Geminis enim nati, in amicitiis permanent, vt & ipsi concordissimi fratres sint. *Seu nata fidelibus.* Ad generandos fideles inter se, quod verisimile est in geminis existere: quia vnum ex duobus corpus hoc signum est, id est, in signum Geminorum fata nostra *diuidit*, id est, diuidendo coniungit. Sensus ab Horatio tractus.

Lib. 2. Ode 17.

Seu Libra, seu me scorpius aspicit
Formidolosus. ——

50 *Saturnúmque grauem.* Stellam Saturni grauem præ cæteris stellis dicit, meliorem Iouis stellam memorat. Nam stella Saturni malefica est illis, quorum natalem diem aspicit: Iouis benefica quæ cum radiauerit, Saturni astrum frangit. Et hoc dicit, Si quid erat, quod malum genituræ meæ signum Saturni inferret, prosperitate stellæ Iouis est depulsum. [*Saturnum grauem*, qui est grauis in genesi vtriusque: *frangimus nostro Ioue*, quia & mitis à nostro Ioue est, fauente hominibus & succurrente aduersus grauem Saturnum, vt non sinat obesse Saturnum.] *Quod me tibi temperat astrum.* Coniungit, æqualem facit. Hoc dicit, Siue sub libra, siue sub geminis nostra natiuitas vno astro lustrata est: credo tamen aliquod astrum me tibi concordare. *Mille hominum species.* Varios homines exprimit, & quasi reprehendit vltus esse dissimiles, ita actus diuersos esse monstrat, vt Horatius,

Lib. 2. ser. 1.

—— *Quot capitum viuunt, totidem studiorum*
Milia. ——

Et Terentius,

Quot capita, tot sententiæ.

Hoc dicit. Cum variæ hominum voluntates sint, & diuersa proposita: optimum est ea, quæ imbutus horto etiam cæteros affectare: Aliter. Vt variæ figuræ hominum, & rerum non vnus vsus, ita variæ quoque voluntates, nec idem omnes appetunt. *Et rerum discolor vsus.* Variis actibus in vita vtuntur. *Velle suum cuique est.* Et Virgilius,

Ecloga 2.

—— *Trahit sua quenque voluptas.*

Sub sole recenti. sub regione orienti vicina, & nondum fatigato. Et est hic sensus ab Horatio tractus.

Lib. 1. ser. 4.

Hic mutat merces surgente à sole.

Et hoc dicit, Hunc delectant mercimoniorum lucra, dum alias merces ab his mercibus mutat. *Rugosum piper.* Bene dixit, epitheton ipsius 55 est *Et pallentis grana cumini.* Quia etiam hoc pallidum est: Vel quia, qui id bibunt, pallere soleant: aut quod pallidos faciat, non quod palleat. Est enim contrarium sanguini, quo accepto hebescit sanguis, & nascitur pallor. Vnde Horatius,

Lib. 1. epist. 19.

—— *quod si*
Pallerem casu, biberent exangue cuminum.

Hic ſatur irriguo mauult turgeſcere. pingueſcere: quia pleniores ſunt venæ in ſomno, & corpus eo inflatur. *Satur* ergo, cibo plenus. [alium dicit ſomno operam dare.] *Irrigo*, eo quod ſomnus corpora irriget, [vt Virgilius ait,

Somno irrigari corpora.]

Hic campo indulget. Aut campo Martio pro honoribus appetendis: aut certe campo, agriculturæ. Vel campo, luſibus, & exercitationibus vacat, vel militiæ. *Hunc alea decoquit.* Alium ſtudium aleæ labefactat, & re familiari ſpoliatur: vnde decoctores, rerum ſuarum venditores, [dicimus] alieno ære cogente.) *Ille in venerem putris.* Alter aſſiduo coïtu eneruis, afficitur ad concubitum inutilis & ſolutus & libidinoſus, & ipſa re infirmus. [Legitur & in venerem putrit, i. putreſcit, conficitur.] *Sed cum lapidoſa chiragra.* Lapidoſam chiragram dicit articularem morbum, id eſt, dolorem manuum: quia chiragricorum articuli tubercula habent, quæ lapidis duritiem exercent, & ſunt ramorum fere tumidorum ſimilitudine pares. [Legitur, & curnauerit ſicut vetus arbores vel earum ramos. [Conſtat autem hoc de libidinoſis, quos morbidos ait factos, ſero ſe intemperantiæ ſuæ corrigere pœnitentia: quoniam ſenectus eos debiles excipit. Vel quia dicuntur chiragricis lapides inter artus, id eſt, inter nodos exire. (Artus enim membra ſunt maiora:) vnde articuli dicti: qui morbus cum manus tenuerit, eius humor in lapides conuertitur, & digitos frangit, ac tortuoſos facit, vt ſint ſimiles tortis ac veteribus ramis (fractis) fagi. *Tunc craſſos tranſiſſe dies.* Per intemperantiam & libidinem dicit homines debiles fieri, & ſero vitiorum ſuorum pœnitentiam velle agere: quæ vitia emendare volentes, ingemunt, quod etiam tranſacta meliori vita fraudati ſunt. *Craſſos dies* dicit, in quibus obtuſe & ſine vlla ratione vixerunt. *Lucémque paluſtrem.* obſcuram, propter nebulam, quæ de paludibus naſcitur: ſed hoc ad animi cæcitatem transfertur. *Et ſibi iam ſeri.* eo quod vita eos reliquit in vitio poſitos: vel non ſufficiente ad correctionem tempore, vita relicta, tanquam non viuant, qui vitijs ſemper indulgent. *Ingemuere* autem bene expreſſit: quia tales ſenectus excipit. *At te nocturnis.* Verum tibi, ô Cornute, libitum eſt, ſtudendo de vigilijs pallorem contrahere. *Cultor enim iuuenum.* Cultor enim ait non cliens: ſed emendator vel eruditor adoleſcentium. *Purgatas inſeris aures.* Tractum eſt ab agricolis, qui arbores infructuoſas, vt ſint fertiles, purgant & inſerunt. Ita & tu perſuaſionibus tuis aures iuuenum à vitijs emundatas, bono cultu doctrinæ inſtituis. *Fruge Cleanthea.* Fructu philoſophiæ vel Stoïcorum præceptis: cuius ſectæ Cleanthes philoſophus fuit. *Petite hinc iuuenes.* Diſcite, ô ſenes, & pueri, quo debeat animus tendere, id eſt, ad philoſophiam: & ſenectuti veſtræ diſcite *Viatica*, hoc eſt præſidia,

60

65

[vel ſolatia] ſenectutis. *Cras hoc fiet*. Verba ſtudiorum deſidis ad poëtam. *Idem cras fiet*. Perſius. *Quid quaſi magnum nempe diem donas*. & ille ſtudiorum deſes, Quaſi aliquid magnum concedis, ſi vnius diei ſpatio * vitioſus ſim. *Sed cum lux altera venit, iam cras*. Et Perſius, Nulla dilatio eſt interponenda ſtudijs. Siquidem ij decipiuntur, qui tolerabiliter exiſtimant vnam diem indulgere vacationi: qua tranſacta delectabit vacare in alia. Sic dum leue videtur vna die otioſum eſſe annus per ſingulos dies in otio conſumitur. *Ecce aliud cras egerit hos annos*. Id eſt, Hoc cras, quod ait, *annos*, eliquat & conſumit, [vel præterire facit.] *Et ſemper paulum erit vltra*. Id eſt, differendo ſemper ſtudium, deſidia nullum finem inueniet: quia dum venerit cras, aliud

* ms. otioſus.

70 ſupereſt, quod iterum differas. *Nam quamuis prope te*. Hunc locum poëta per ſimilitudinem *Redæ*, quod eſt genus vehiculi quatuor rotarum, exprimit, dicens. Licet *Sub vno temone* præcedens & ſubſequens *Rota* decurrat: nunquam tamen poſterior præcedentem conſequitur, licet paruo ſpatio interpoſito, tantundem prior, quantum poſterior voluitur: Ita & nos docet: quia diem, quam differendo, doctrinam perdimus, nunquam die ſequente ad ſtudia reparamus. *Libertate opus eſt*. ad ſapientiam opus eſt. Hortaturus, materiam hanc ſibi delegit [dicens] ſolum liberum eſſe ſapientem. Conſtat autem & Ariſtippum ſic iuuenes ſolere ad ſtudium ſapientiæ hortari. *Libertate opus eſt*. tanquam ſi diceret, ſapientia in omnibus neceſſaria eſt. *Non hac, Qua, vt quiſque vel*. Non illam libertatem dicit, quam quiſque per manumiſſionem ciuis Romanus factus, conſequitur: & in tribu *Velina* cenſetur, publicum frumentum accipere: ſed eam libertatem, quæ de ſtudio philoſophiæ naſcitur. Velina tribus numero aliarum tribuum acceſſit. Nam qui circa Velinum lacum habitabant, Romam tranſlati ſunt. Romæ autem erat conſuetudo, vt omnes, qui ex manumiſſione ciues Romani fiebant, in numero ciuium Romanorum frumentum publicum acciperent. Ergo ſenſus eſt, *Libertate*, hoc eſt ſapientia, vtendum eſt: non autem illa, *Quam Publius emeruit*, qui per *teſſeram ſcabioſum far poßidet*, id eſt corruptum & putre frumentum.

75 *Heu ſteriles veri*. id eſt, ignari veritatis. Sunt qui exiſtimant libertatem per ſolam manumiſſionem acquirere. *Quibus vna quiritem vertigo facit*. Quia quotiens manumittebant eos, alapa percuſſos circumagebant, & liberos confirmabant: vnde manumiſſio dicta, quod manu eius mitteretur. *Quiritem* autem ſingulariter abuſiue dixit, licentia poëtica. Nam ſicut pater conſcriptus non dicitur, ita nec quiritem dicere poſſumus. *Hic dama eſt non treßis*. Quaſi interrogans poëta dicit: Hic, qui liber eſt factus, iam *dama* eſt, id eſt nobilis ſenator, & non ſeruus? *Agaſo* iumentorum miniſterio deputatus appellatur: quem ſic nullius meriti eſſe dicit, vt cum tribus nummis valere con-

cedat. *Vappa & Lippus*. Vappa proprie sordes sunt aceti. Lippus, prauus. Hunc autem prauis moribus significat, & fraudulentum: quia nec dum iumentorum cibariis se temperat. *Verterit hunc Dominus*. Hunc, qui liber efficitur. *Papæ*. Interiectio, quasi vox admirantis. *Marco spondente*. Id est, fidem dicente. *Marco sub iudice palles?* Hoc *epu-* 80
****** dicit: quia neque illo fidem dante, pecuniam credere dubites: neque illo iudicante formides, id est qui iudicet: apud quem non timeas, ne iniuste damneris. *Aßigna Marce*. Id est, sigilla. *Hæc mera libertas?* Hanc tu arbitraris certissimam libertatem, quam ex seruo factus liber & ciuis Romanus acceperit? *Hanc nobis pilea donant*. seruis, qui beneficio dominorum manumittebantur, vt superius dixit, At illum hesterni capite induto subiere quirites. *An quisquam est alius liber*. Propositio talis est syllogismi. Alius liber non est, nisi si cui licet vitam secundum suam voluntatem producere. Assumptio est hæc, Mihi autem licet viuere, vt volo. Deinde infertur conclusio, Sum ergo Bruto liberior. *Mendose colligis, inquit*. Contradicit autem philosophicis 85
propositionibus hic Persius, syllogismi dicens falsam eius esse collectionem, Quod omnis, qui viuit, sicut vult, liber sit. Hic autem facit, quod in assumptione superius dixit, quod voluntati suæ seruiens viuat, cum vitiis sibi dominantibus trahatur. *Mordaci aceto*. acri & pungente sapientia eruditus. *Vindicta postquam meus*. Rursus ille manumissus proponit, & dicit. Ex quo meus Prętoris vindicta factus sum: cur mihi non liceat secundum voluntatem meam viuere, excepto, quodcunque legum tituli prohibent? *Meus* dicit, id est, liber, mei iuris. *Vindicta*, virga est, qua manumittendi à prætore in capite pulsantur: ideo dicta, quod eum vindicat libertati. Hic *Masurius Sabinus* legis consultus fuit: cuius *rubricam* vocat minium, quo tituli legum annotabantur. *Disce: sed ira cadat naso*. Et poëta, Disce, inquit, & desine irasci: quo possimus aniles fabulas, quas nutris, de tuis præcordiis extrahere. *Ira cadat naso*. Tractum à canibus, qui iram rugosis naribus demonstrant. *Veteres auias* dicit aut aniles ineptias, aut inueteratam stultitiam. *Non prætoris erat*. Sensus est, officium est Prætoris libertatem stultis non sapientiam concedere. *Tenuia rerum officia*, ait, subtile acumen sapientiæ, ingenij. *Vsum rapidæ vitæ* eandem sapientiam dicit. *Rapidæ*. celeris, citius transeuntis. *Sambucam citius Caloni*. Calones dicuntur militares serui. *Alto* dixit, quod alte cingantur: aut alto, quia proceri eliguntur propter belli necessitatem: aut certe alto, quod superbi sint. Significat autem rem ineptam facilius doceri, quam necessariam. *Sambuca est genus* ligni fragilis, vnde quasi tibiæ componuntur. *Stat contra ratio*. Hoc dicit. Resistit ratio, id est, sapientia, ne alicui liceat illud facere malum, quod agendo peius vitiosum efficiat. *Secretam gannis in aurem*. in intimo pectore. *Publica lex homi-*

num. Tam publica quam ipsius naturæ lege cautum est,licita permitti fieri: illicita prohiberi, vt illa mala, quæ efficienda non sunt,ignorantiæ tradamus. *Inscitia debilis.* ignorantia, quæ ratione caret. *Diluis Helleborum.* Sensus est, Diluis dixit, lauas: quoniam lauatur Helleborum primo, vt acrimonia letali carere possit aut certe diluis, id est, alijs herbis admisces. *Certo compescere puncto.* Non ad trutinam sed ad stateram retulit, quæ punctis & vncijs signatur. *Compescere*, id est, temperare. *Nauem si poscat.* Hoc dicit: Si velit rusticus nauem gubernare, cum nec freta, nec siderum rationem nouerit: exclamet Melicerta nullum esse pudorem. Templum enim pudoris est frons. *Melicertes*, deus marinus, Inus filius, in deorum numerum relatus: qui Græcè Παλαίμων, Latinè Portumnus dicitur. *Tibi recto viuere talo.* (Tali sunt dicti à talo. Nam talus est eminens rotunditas, vnde & fastigium templi rotundi talus vocatur.) Licet possint simpliciter ad Cornutum dicta intelligi, manifestè tamen εἰρωνικῶς ad illum dicit, quem castigat doctrina. *Et veri speciem.* Ita callidus es similitudinem veritatis agnoscere, vt æs obuolutum auro percutiendo intelligas, sicut nummularij faciunt, qui nondum instructi, denarios auro infectos pro auro accipiunt: quia vsum dignoscendarum rerum earum non habent. *Subærato mendosum tinniat.* ἀλληγορικῶς, vitia hominum verbis decoris ornata vult intelligi: vt Horatius,

Lib. 2. serm. 7.

——*verbisque decoris*
Obuoluis vitium.

Quæque sequenda forent. Scis enim quæ sunt sequenda, & quæ respuenda. *Illa prius creta.* Modo, quæ probanda sunt, creta: quæ damnata sunt, carbone adnotasti: vt Horatius,

Lib. 2. serm. 3.

Quorsum abeant sani? creta, an carbone notandi?

Iam nunc astringas. Scias quando parsimonia opus sit, & quando largè viuendum sit. *Inque luto fixum.* Id est, Sordidum lucrum spernis: aut certe visum in luto nummum prætermittis: quia solent pueri, vt ridendi causam habeant, assem in silice plumbatum infigere: vt qui viderint, se ad colligendum inclinent, nec tamen possint auellere: quo facto pueri etiam acclamare solent. *Nec gluto sorbere saliuam.* Cupidi pecuniæ, cum lucrum vident, veluti gulosi visis delitijs, saliuam glutiunt. *Mercurialem* ideo dixit, quia ipsum deum lucri dicunt: vnde & cum sacello pingitur, & à negotiatoribus plurimum colitur. *Hæc mea sunt, teneo.* Dinumeratis ijs, quæ sequi vel spernere sapiens debet: Cum tua esse dixeris, & apud te verius detinueris: tunc te liberum esse dico tam Ioue, quam prætore propitio. Iouem ad libertatem animi, id est, ad sapientiam: prætorem autem dixit ad eam libertatem, quæ seruitutis caret conditione. *Sin tu cum fueris.* Sensus est, Si vero tu, qui te dudum vnum de numero philosophorum

dicebas, pristinis vitijs detineris, quæ vitia sub pectore virtutis abscondis: quæ tibi dudum tanquam sapienti concesseram, tollam. *Nostræ farinæ*, dixit nostræ sectæ: ac si diceret, nostræ vitæ. [Aut illud intendit quod idem Persius supradixit,

—— quibus & detonsa iuuentus
Inuigilat siliquis & grandi pasta polenta.]

Pelliculam veterem. antiquum vitium. (Tractum est Æthiope, qui non mutat pellem suam, nec pardus varietatem suam. sed in qua pelle natus est, in ea moritur.) *Astutam vapido seruas sub pectore vulpem.* id est, fraudem & versutias. Vulpem enim astutam & ad decipiendum callidam dixit. *Quæ dederam supra, repeto.* Eum superius concesserat liberum ac sapientem, si à vitijs, quæ enumerauerat, recessisset. *Funem reduco.* Vel habenas licentiæ, quas dederam traho, dum libertatem, quam tibi concesseram, adimo. *Nil tibi concessit ratio.* Id est, sapientia nihil tibi sui permittit habere. *Digitum exere.* Digito sub lato ostende victum te esse à vitijs. Tractum à gladiatoribus, qui victi, ostensione digiti veniam à populo postulabant. *Et quid tam paruum est?* Hoc est, quàm sapientia. Siquidem accomodato naturæ studio facile capitur. *Sed nullo ture litabis.* Sed quanuis paruum sit sapientia, eam sacrificijs adipisci non possis, neque aliquam ipsius particulam minimam. per *Semunciam* enim minimam particulam accipimus. *Hæc miscere nefas.* Id est, sapientiam stultitiæ commisceri impossibile est. *Nec cum sis cætera fossor.* Cætera, id est, ad supremum: & hoc dicit. Cum sis fossor, non possis moueri vel ad tres numeros satyri Bathylli: * ideo mutari non possis. Bathyllus autem Pantomimus fuit Mœcenatis libertus. Ergo vt impossibile est rustico pantomimum imitari, sic impossibile stulto sapientiam sequi. *Numeros possis.* dicit tonos, vel rythmos. *Liber ego.* Verba culpati vitiosi, quibus ex populi responsione vtitur. *Vnde datum hoc sumis.* Et poëta: Quomodo te liberum esse dicis, cum vitiorum seruus sis? Et transit vt doceat, quam multos stulti dominos habeant, tanquam qui nihil arbitrio suo, sed iussu vitiorum efficiant. *An Dominum ignoras.* An existimas nullum esse dominum, nisi eum, qui cum manumiserit, desinit esse dominus, & dominatum virga serui caput tangens dissoluit? Quia manumittendo tam seruus à domino, quam dominus ab illius, quem manumittit, seruitio absoluitur. *I, puer, & strigiles.* Strigiles dicuntur, illa velaria, vnde athletæ post laborem terguntur: hoc est à tergendo (quod Græce στλεγγίζω dicitur.) *Nec quicquam extrinsecus intrat.* Hoc est, si non te compellit seruitium proprium, vel minæ meæ tuam mētem exterrent. *Sed si intus & in iecore.* Colligit vel non minus vel magis seruire eum, qui vitio deditus est, quam eum, qui à domino ob segnitiem ministerij potest verberari. Quo pacto ergo te seruum negas,

120

* ms. i. pantomimum imitari non

125

cuius pectus animúmque tot dominationes obsederunt? id est, auaritia, cupiditas, aliáque vitia, quæ pro dominis posuit. *Scuticam*, habenam dicit, quod eius vsus lori ad plagas apud Scythas inuentus sit. *Mane piger stertis*. Demonstraturus, quæ vitia intra pectus hominis dominentur, inducit dormientem excitari ab auaritia, & ab ea obiurgari. *Eia, surge. negas*. Inquit, Surge. *Instat*, & tu dicis, *Nequeo* surgere. *En, quid agam?* Iterum & sæpius ille dominus excitat. tandem surgit. *Eia* vox est ad excitantes. *Saperdas aduehe ponto*. Saperda genus est salsamenti, quod ex pisce fit. *Castoreum*. subaudi, aduehe *Hebenum* genus ligni nigri. *Lubrica Coa*. Vina ex Co insula. Lubrica, id est, lenia, aut quæ ventrem soluant. *Tolle recens*. Recens dixit, nuper de camelo depositum. *Sitiente* autem dixit, quod illis regionibus raræ sunt aquæ: aut quod præ cæteris animalibus sitim ferat. *Verte aliquid*. Id est, negotiare, & speciem pro specie commuta. *Iura*. Hoc est, * pecuniam falsitate iuramenti auge. *Sed Iuppiter audiet*. Verba illius, quem excitat auaritia. *Eheu varo, regustatum Dic*. Auaritia ad illum: Si Iouem testem & periurij tui vindicem putas: pauper necesse est viuas, & solo sale contentus discum tuum digito tuo terendo pertundas. *Varones* dicuntur serui militum, qui vtique stultissimi sunt, serui scilicet stultorum. (*Et Oenophorum aptas*. Oenophorum vas vinum ferens. οἶνος enim vinum est: de quo est illud,

Vertitur œnophori f. f. n.)

Nisi solers luxuria. Iam te suasionibus auaritiæ priuatum luxuria castigat, ac crebro vocat dicens, ideo nauigare vis, vt locuples fias? *Quid tibi vis?* Quam rem cupis, vt periculosum mare pertentes? An auaritiæ furor sic tuum pectus incendit, vt vrna cicutæ extingui tuus furor non valeat? *Mascula bilis*. Valida cupiditas, cuius ardorem nec copiosa cicuta * sedare potest. *Cicuta* hic genus liquoris est, quod calorem in nobis, frigoris sui vi extinguit. Ideóque sacerdotes Cereris Eleusinæ, quibus vsus veneris interdicebatur, hoc liquoris genere vngebantur, vt à concubitu se abstinerent. *Veientanúmque rubellum*. Hoc dicit: Vinum malum tu poscis in malo vase, deterius pice vitiatum in naui sitiens potare. *Veientanum* dixit vinum, in Veiento oppido natum. *Rubellum*, id est, * roseum, sed non magni pretij: vnde Horatius, culpans auarum:

Qui Veientanum festis potare diebus.

Vapida, aceti fæce vitiata. *Obba* genus vasis ex sparto factum. *Quid petis, vt nummi, quos hic*. Cur nauigas? an vt pecuniam, quæ tibi *Quincunces* verecunde præstitit, cum periculo *Deunces* præstet? *Indulge genio*. Id est, conuiuare. *Carpamus dulcia*. absolute posuit: hoc est, delitijs fruamur. *Nostrum est, quod viuis*. Mihi soli natus es, id est, ad luxuriam. Post mortem enim nihil es. *Cinis & manes & fabula*. Ac

135 · * ms. falsitate peculium auge. · * ms. sanare. · 145 · * ms. russeum. · Lib. 2. ser. 3. · 150

la. Ac si diceret, hæc, quæ te moneo, vitæ conueniunt. nam eis post mortem vti non licet. *Viue memor leti*. Id est, sciens te moriturum, delitijs vtere. *Fugit hora*. Hoc est, tempus, quod loquendo transigimus, de tuo conspectu perit: vt Horatius,

Lib. 1. Od. 11.

—— dum loquimur, fugerit inuida Aetas.

En quid agis? Rursus post auaritiam & luxuriam, poëta alloquitur, interrogans, quem de duobus dominis sequatur. Ecce te dissimilia vitia deducunt. Hinc tibi auaritia labores imperat: hinc luxuria te vexare non patitur: tamen nec tu cum alterutris restiteris, liberum te in totum credas. *Subeas alternus oportet*. Sensus est, Dum te vitia in diuersum trahunt, necesse est, vt modo isti, modo illi vitio obedias. *Nec tu cum obstiteris*. Nec tu cum imperantibus vitijs semel repugnaueris, continuo dicas te solutum à pessima seruitute. Est enim vitiorum maxima pars, quæ te quasi fugientem retineat. Nam licet *canis* abrupto fugiat vinculo, vinculi tamen partem post se trahit. *Daue, cito hoc credas*. Nunc de amoribus inducit adolescentem seruo loquentem. Hunc igitur locum de Menandri Eunucho traxit, in quo Dauum seruum Chæréstratus adolescens alloquitur, tanquam amore Chrysidis meretricis derelictus: idémque tamen ab ea reuocatus, ad illam redit: [apud Terentium personæ immutatæ sunt] quod exemplum inducit ad similitudinem vitiorum, à quibus recedere non possumus. [Hoc & Horatius & Terentius in Eunucho cum dicit: *Quid igitur faciam?*

Non eam ne nunc quidem cum accessor vltro.]

155

Ergo hoc ait. Daue mihi crede: dispono præteritis renunciare moribus. *An siccis dedecus obstem*. *Siccus* dixit parcis: & hoc ait: An [frugi & affinibus] sobrijs cognatis turpissime viuens dedecus afferam? *An rem patriam*. An mala & infami opinione hæreditatem mihi à patre dimissam, dum ante fores meretricis ebrius, extinctis facibus canto? *Vdas fores* dixit, quas amatores solent * vnguento perfundere, & ante ianuam earum (noctem) vigilijs, & cantu transigere. *Euge puer sapias*. Hoc est: Sacrifica [dijs] depulsoribus qui te inde depellunt, vel arte mala coërcent. aut hoc intelligi potest: Dijs sacrifica, cum te dij depellant ab hoc turpi & damnoso amore meretricis. *Sed censen plorabit*. Adolescentis verba sunt ad seruum: & hoc dicit. Deliberas aut certe credis, quia à me Chrysis relicta non plorabit? *Nugaris, solea puer*. Sensus hic est. Tu qui te dicis ab amore meretricio iam discedere, falleris: nisi festinus discedas: ne eius amoribus implicaris, ab ea rubra solea vapules. *Solea rubra*, calciamentum muliebre significat. *Arctos casses* dixit spissa retia. Tractum à feris, quæ inclusæ retibus, dum ea (trahunt, aut) rodunt, magis implicantur. *Nunc ferus & violens*. Hoc dicit. Propterea quod

165

* ms. mingendo perf.

170

nunc te excludere visa est, merito eam, quasi turpem amorem respuens, contemnis: si vero te solita oblectatione illiciat, sine dubio tecum tacitus dices, *Quidnam igitur faciam?* Si ad eam exclusus accedere non valui, neque vocatus accedam. *Sit totus & integer.* Hoc est: Si autem turpi amore postposito, etiam de omnibus vitijs emergas, tunc te sapientem pronuncio. *Totus & integer* dixit, vt ipso exeunte, ne vel animo quidem apud meretricem remaneat. *Quem quærimus.* hoc est sapientem. *Non in festuca lictor.* Sensus est. Ille, qui manumittitur, non in ea virga, qua à lictore percutitur, ius libertatis certissimum acceperit, cum in animo liber non sit, sed vitijs trahatur. *Palpo* proprium nomen. [præcipuè tamen ei blanditur] *Cretata ambitio.* quasi pulchra, & à superficie illita, vt largiendo, honores à populo mereatur: quibus honoribus innotescat. *vigila, & cicer ingere.* Sparge igitur (inquit) populo cicer. Hoc enim in ludis Floralibus inter cætera munera iactabatur, quando terræ ludos colebant, & omnia semina super populum spargebant, vt tellus veluti * visceralibus suis placaretur. Et hoc dicit. Perfice ista omnia, vt sic in memoria hominum sint, vt etiam à senibus memorentur. *Apricos senes* dixit, ad solem sedere consuetos. *Quid pulchrius?* scilicet, quam hoc facere? *At cum Herodis venere dies.* De superstitionibus tractat, ostendens etiam, qui superstitionibus sit deditus, seruire. Hic *Herodes* apud Iudæos regnauit temporibus Augusti Imperatoris in partibus Syriæ. Herodis ergo diem natalem Herodiani obseruant, vt etiam sabbathi: quo die lucernas accensas, & violis coronatas in fenestris ponebant. *Rubrúmque amplexa catinum.* Rubrum catinum fictile, quod thynni cauda amplectitur. *Amplexa* dixit, aut breuitatem catini, aut magnitudinem thynni ostendens. *Thynnum* autem genus piscis est, quod ad templum diebus festis portare solebant, vt ibi pro die festo epulis vescerentur. *Tumet alba fidelia vino.* Id est, plena vino est, hoc est, grande vas. *Alba* dicit, aut à coloris proprietate, aut certe argentea. *Labra moues tacitus.* [Ordo. Tunc quando hæc celebras, labra moues tacitus.] Tacite enim, vel murmurantes Iudæi præces effundunt. *Recutitáque Sabbata.* Instituta Iudæorum significat propter circuncisionem, quam auctores suos secuti faciunt. Id est, times sabbata recutita, ideo *Palles*, quia Iudæi eo die non manducant. *Tunc nigri lemures.* Non dicit tunc, cum hanc religionem obseruas: sed hoc dicit, Diuersi generis superstitio te versat. *Lemures* autem dicuntur dij manes, quos Græci Δαίμονας vocant, velut vmbras quasdam diuinitatem habentes. *Lemures* autem dicuntur dij (vel vmbræ: quæ apparent) quando manes placantur. *Ouóque pericula rupto.* Sacerdotes, qui explorandis periculis sacra faciebant, obseruare solebant, ouum igni impo-

175 · 180 · 185

* ms. muneribus.

ſitum vtrum in capite (id eſt, in ſummitate) an in latere inſudaret. Si autem ruptum effluxerat periculum ei portendebat, pro quo factum fuerat, vel rei familiari eius. *Tum grandes Galli.* miniſtri ſcilicet matris deûm, *grandes*, id eſt, pingues ſacrificijs. *Et cum ſiſtro luſca.* Siſtrum ſacerdotes Iſidis portabant. *Luſca* autem, quod omnes * nobiles aut deformes cum maritos non inuenerint, ad miniſteria deorum ſe conferant. [Vel quod Ægyptij tam Deos quam Sacerdotes de monſtris habeant: Ordo autem prædictorum verſuum hic eſt,

Tum nigri lemures ouôque pericula rupto:
Tum grandes Galli & cum ſiſtro luſca ſacerdos.]

Incuſſere Deos inflantes corpora. Id eſt, terentes homines, & malum futurum denuntiantes, niſi hoc, mane guſtato allio, expiaſſent. Nam & hoc dicunt, ſi allium ieiuni guſtauerint, contra artem magicam remedium eſſe. *Dixeris hæc inter varicoſos.* Si hæc ante ſtultos milites dicas, qui ſolent etiam de ſapientibus ridere, quantum cachinnis indulgebunt, dicentes, centum philoſophos nummos centum non valere! *Centuſſe* poëtica licentia abuſus eſt. Nam cum ſit centum nomen monoptotum indeclinabile, tamquam ſi percaſus declinare poſſet, & faceret nominatiuo caſu centus, genitiuo centuſſis, ita quaſi ablatiuum caſum poſuit dum dicit centuſſe. *Centuſſe* ergo *curto*, tanquam diceret, nonaginta nouem. *Varices* ſunt venæ miſtæ neruis in pedibus, nimio labore tumentes. Inde *Varicoſos centuriones* dicit abſolute milites. *Craſſum ridet.* Stultorum riſus exprimit. *Licetur.* Liceri enim eſt licitare, hoc eſt pretium ponere. 190

* ms. debiles.

IN SATYRAM SEXTAM.

ADMOVIT *iam bruma.* Hanc Satyram ſcribit Perſius ad Cæſium Baſſum poëtam lyricum, quem fama eſt in prædijs ſuis poſitum ardente * Veſunio monte Campaniæ, & late ignibus abundante, cum villa ſua vſtum eſſe. Hic ergo dum viueret, de Roma ad Sabinos neceſſario tranſibat, vbi * brumali tempore in callido loco carmina ſcribebat. Hunc ergo Perſius dicit, quod iam propter hiemem foco caleret, & vt daret operam carminibus, quæ ſcriberet, laudans grauitatem librorum, & tenorem verſuum eius. ſed eum dicit Perſius apud Liguriam fuiſſe, in loco vbi portus naturali flexu curuatus, fluctus in ſe recipit: qui propter curuationem portus Lunæ vocatur. [Cuius etiam Ennius in principio annalium ſuorum meminit hoc verſu: quem etiam Perſius carminibus

* ms. Veſubio.
* ms. hiemali.

ſuis iunxit, & refert ab Ennio ablatum.] Scribit vero Perſius in hac ſatyra de ijs, qui hæredibus rem ſuam auctam reliquerunt, inedia ſe, & labore in vita conficientes. Se autem dicit in eo loco, id eſt, in Liguria, vbi poſitus erat, neque ambitione, neque iniuria, neque deſiderijs, neque auaritia laborare, & in nullo ſe eis ſimilare, quod culpat. *Iámne lyra.* Eundem Baſſum interrogat, qui de Vrbe ad Sabinos ſeceſſerat, ſi iam ſcriberet *Tetrico pectine*, Id eſt, graui ſtylo ac ſeuero, id eſt, graui carmine. *Mire opifex numeris.* Senſus eſt, O mirande opifex varietate numerorum, quam de metris Græcis excerpis, & maſculos ſonos Latinis aptas carminibus. *Numeris.* id eſt, metris. *Marem ſtrepitum.* maſculum & fortem ſonitum, non quomodo ſolent quidam velut muliebri voce & molli, cantare. *Fidis*, genus citharæ, vel chordæ, quod tam ſingulariter quam pluraliter dicitur. [vt Horatius

-- Et fide Teia dices Laborantes in vnum, &c.

Pluraliter, vt Virgilius,

Threicia fretus cithara fidibúſque canoris.]

5 *Mox iuuenes agitare iocos.* Id eſt, iuueniles iocos: ideo, quod Lyricum carmen de iuuenum ſit amore compoſitum. *Et pollice honeſto.* Quia citharizantes non ſolum plectro, verum etiam digito de chordis ſonos educunt. [vt Virgilius,

Iámque eadem digitis e.p. p. e.]

Mihi nunc Ligur ora. Seipſum Perſius ſignificat ſeceſſiſſe in Liguriæ fines, videlicet propter Fuluiam Siſenniam matrem ſuam, quæ poſt mortem prioris viri ibi nupta erat: vel quia in brumali frigore tepidum cælum præbeat. *Ligur ora*, ac ſi diceret, Liguria ora. *Hibernat.* ſæuit, vel à nauigijs vacat, ſicut enim naues hibernare dicimus, quum non nauigant, [Sic & mare hibernare dicimus dum non nauigatur.] *Qua latus ingens dant ſcopuli.* Vbi ſcopuli ingens latus ponto obijciunt: & incluſis inter ſe aquis, naturalem efficiunt portum. *Lunai portum eſt operæ.* Ordo eſt, O ciues, operæpretium eſt, id eſt, delectabile eſt, portum in modum Lunæ factum, cognoſcere. [Lunai autem ſecundum antiquam declinationem dixit, vt Virgilius, *Furit intus aquai.*]

10 *Cor iubet hoc Enni.* Hunc verſum ad ſuum carmen de Ennij carminibus tranſtulit. Merito ergo ait,

Cor iubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe.

Sic enim ait Ennius in annalium ſuorum principio: vbi ſe dicit vidiſſe in ſomnis Homerum dicentem fuiſſe ſe quondam pauonem, & ex eo tranſlatam in ſe animam eſſe, ſecundum Pythagoræ philoſophi diffinitionem, qui dicit animas humanas per παλιγγενεσίαν, id eſt, per iteratam generationem exeuntes de corporibus, in alia poſſe

corpora introire. Ideo *quintus* dixit, propter eam opinionem, quæ dicit animam Pythagoræ in pauonem translatam: de pauone vero ad Euphorbum, de Euphorbo ad Homerum, de Homero autem ad Ennium. *Hic ego securus vulgi*. Hic, id est, apud Liguriam. *Securus vulgi*. de vulgari existimatione non solicitus, quicquid de me populus sentiat: quia nec eorum laudibus subleuor, nec vituperatione demittor. *Et quid præparet Auster*. Nec illud timeo, si auster morbidus, pecori noceat: id est, nec damno pecoris nec detrimento rei familiaris frangor. *Et angulus ille vicini*. Nec angor inuidia, si vicini mei ager fœcundus sit, cum mihi sit ager sterilis. *Etsi adeò omnes ditescant*. Sensus est: Nec si humilium nati, steterint locupletiores, idcirco [minui] senectutem 15 desiderem. Solent enim sibi optare mortem, hi qui minorum substātiam augmentari vident, ne quos oderunt, felices videant. *Sine vncto*. sine delitiis. Solent enim frugalitati indulgere nati, vt opes maiorum sequantur, si se eis æquare non possunt. Horum ergo ait Persius se neutrum efficere. *Et signum in vapida*. Solent auari signum in vasis vinariis ponere, & sic diligenter aspicere, vt oculos propius admouendo, naso tangant. [Vapida dicit acetosa] *Discrepet his alius*. Id est, dissentiat his rebus à me, qui volo mediocriter viuere: cum alius prodige, alius tenuiter viuat. *Geminos horoscope varo*. Sensus est, Licet horoscope sub vna hora geminos producas, dissimilibus tamen fatis & voluntatibus eos in vitam trahis. *Horoscopus* autem est, qui horas natiuitatis hominum speculatur. *Varo genio*, id est, dissimili & diuerso fato. *Solis natalibus*. Auarum significat, qui tantum modo in diebus festis caules oleo vnctos putans delitias, comedit. *Muria* dicitur li- 20 quamen malum, vel liquaminis fæces, vel, quod proprium est, aqua mista cum sale. *In calice empta*. Miseram parcitatem ostendit, dum sibi in calice modicum liquaminis [miseri] dicit comparasse. *Ipse sacrum irrorans*. Quod parcitate sua, sacrum existimat. *Hic bona dente*. Hic aliū è contrario prodigum significat, & dicit: Alius vero à pueritia bona sua consumit. *Vtar ego vtar*. De se hoc poëta dicit, *vtar ego vtar*, id est, mediocritate: nec maiores delitias clientibus meis apponam: nec adeo in hac re callidus sum, vt turdorum sapores discernam. Solent enim gulæ quidam dediti, tantæ subtilitatis habere palatum, vt cognoscant turdos, an cellarius, * an terrarius sit: & si masculus sit, an fœmina: quos velut peritia procacis gulæ, facit in hac re attentos. *Turdarum* abusiue posuit, cum *turdorum* dicere debuerit, vt Horatius ponit,

** ms. an acinarius an vinarius sit.*

Pene macros, arsit, dum turdos versat in igni. *Lib. 1. ser. 5.*

Rhombus autem genus est piscis, qui non priuatis, sed diuitum mensis inseruit. *Messe tenus propria viue*. Incertum est, an se hortetur, an 25 alium quemlibet dicens ad modum redituum, *viue*. *Fas* enim est,

quod in terra nascitur,consumere omnino,cum sit cultura reparabile: Vel cum iam alter fructus in terra sit, & succrescat. *Occare* autem est,cum rustici,satione facta,bobus dimissis, grandes glebas cædunt, ac ligonibus frangunt. Dicta occatio, (quasi occæcatio:) quod quasi cooperiat semina. *Ast vocat officium.* Id est,humanitatis lex,aut certe philosophiæ,quæ hoc præcipit: & magno cum sumptu dicit egenti vel naufrago debere succurrere, qui substantiam suam vna cum vo-

30 tis naufragio perdidit. *Ingentes de puppe Dei.* Nauium tutelam dicit, quam quasi in puppibus habent vel pingunt. *Iámque obuia mergis.* Iam illius pars naufragæ ratis,mergis occurrit. *Mergi*,aues marinæ sunt,de quibus Virgilius,

Lib.5.Æn. *& apricis statio gratißima mergis.*

De cespite viuo frange. Hoc est, de patrimonio tuo minue aliquid, quod tribuas naufrago. *Ne pictus oberret.* Quia solebant naufragi casus suos in tabula pingere, per quod ad misericordiam videntes mouerent,vt eorum miseriis subuenirent: vt idem superius, Cantas,cum fracta te in trabe pictum. *Sed cœnam funebris hæres.* Verba auari,vel misericordis ad Persium: Hoc non faciam, ne hæres meus mihi irascatur,quod largendo,hæreditatem diminuam: aut funeri meo, vt solet fieri,nec cœnam, impendat. Nam in funeribus cœnam delitiosam apparare solebant, quæ ad rogum allata, cum ipsis corporibus cremebatur: quod & Virgilius commemorat dicens,

Lib.6.Æn. *—— congesta cremantur*
Turea dona, dapes,fuso crateres oliuo.

35 *Vrnæ ossa innodora dabit.* Id est,sine odore,hoc est,sine vnguentis. Aut *inhodora*,id est,mortis honore carentia,sine sepultura. *Seu spirent cinnama surdum.* Hoc est, siue bonis, siue corruptis vnguentis corpus meum dealbetur, hæres tanquam offensus diminuta hæreditate, negliget. *Surdum spirent cinnama.* acutum odorem non reddant. *Seu ceraso peccent casiæ.* Solent pigmentarij, ceraso casiam admiscere, sicut & alias merces adulterant,& emptoribus vendunt. *Tune bona incolumis minuas?* Verba auari,quæ sibi à suo hærede dicta fingit. Tune rem familiarem ad me morte defluxuram minuas? *Sed bestius vrget doctores graios.* Id est philosophos, bestiarum more ferocibus animis culpat auarus eo, quod ipsi præcipiant largiendum esse amicis egentibus. *Ita fit postquam sapere.* Verba hæredis auari: & hoc dicit. Eo modo contigit, vt externam sapientiam pariter cum peregrinis mercibus emeremus. *Sapere hoc nostrum*, nostra sapientia. *Maris expers.* Quæ na-

40 uigij ante ignara,ad nos per mare vel per philosophos transiuit. *Fœnisecæ crasso vitiarunt.* Rusticorum vitam dicit, quod edunt hæc, qui fœnum secant. *Crasso vnguine.* Quia cum rusticis oleum defecerit,adipem pecudum in pultes missum pro oleo accipiunt. Ergo hæc tam

dura vita, qua etiam philosophi vtuntur, in largitatem nostræ vitæ murmurat se mutauit. *Hæc cinere vlterior metuas!* Verba Persij ad auarum, qui se de verbis sui hæredis, ne largiretur inopi, excusabat: & hoc dicit. Nunquid postquam sepultus fueris, timeas, ne sine odoribus hæres tibi faciat sepulturam? *Cinere vlterior.* Id est, postquam factus fueris cinis. *At tu meus hæres.* Verba poëtæ ad suum hæredem futurum dicentis: Tu meus hæres, quicunque eris, semotus *à turba audi.* Id est, dissimilis esto ab istius cupidi hæredis sententia. *O bone num ignoras?* Volens ostendere Persius, & probare largitatem suam à quolibet hærede nullo modo posse impediri, sic ei, qui naufrago non est largitus, hæredi suo dicit: O mi hæres, ne te scire dissimules: cognoscere Cæsaris grandem de Germanis triumphum. Donis aræ & victimis ab omnibus cumulantur. Et ego in honorem deorum vel principis genij [sacrificus] præparo omnia centena mactare, hoc est, centum tauros & centum oues. *Et aris frigidus excutitur cinis.* Id est, ad sacrificium aræ parentur, vt Virgilius, 45

Impositum cinerem, & sopitos suscitat ignes. Æn. 8.

Ac iam postibus arma. subaudi Cæsonia locat. Nam captiuorum arma, ob indicium victoriæ, in postibus figebantur. Virgilius.

Captiui pendent currus, curuæque secures. Æn. 7.

Iam chlamydas regum. Et hic subaudi, iam Cæsonia parat. Ad splendorem triumphi, vestes nobiles ipsius vxor principis parat Cæsonia. *Iam lutea gausapa.* Gausapa genus est pilei, quo captiuorum capita induebantur. *Essedа.* vehiculorum genera sunt. [vt Virgilius

Belgica vel molli melius f. e. c]

Ingentésque locat. Quia captiuos in conspectu triumphantis incedere faciebat in ordine. [Vnde Virgilius ait

Incedunt victæ longa ordine gentes.]

Quis vetat? aude. vt sciat se malum habiturum, si de largitate quæratur. Hoc dicit, Habeto audaciam in hac re obstare mihi. *Væ, nisi conniues.* Id est, si illi auaro consentis, & eo modo me non prohibes largiri: vt ille suum testatorem ne largiatur, prohibet. *Oleum artocreásque popello.* Omnia populo expendam. Hoc ait, volens ostendere hæreditatem, testatoris non hæredis dominio subiacere. *An prohibes?* Hæredem interrogat. *Non audeo, inquis. Exossatus.* Verba hæredis, quem dialogice secum poëta loqui inducit: & hoc dicit. Non te audeo prohibere, quicquid velis, de hæreditate tua vt non facias: quia ager plenus lapidibus longe non est, quo me contradicentem obruas. Nam *exossatus*, lapidibus plenus, secundum eos, qui diffiniunt lapides esse ossa terræ: vnde Ouidius, 50

—— lapides in corpore terræ
Ossa reor dici.

Age, si mihi nulla. Hic poëta tangit hæredipetas, qui quamuis nulla cognatione testatoribus adhærent, tamen propinquos vel hæredes se videri volunt. *Amita* est soror patris. *Patruelis*, filia patrui: *Patruus* frater patris. *Proneptis*, filia nepotis. *Matertera* [patrui, hoc est, soror auiæ maternæ] soror matris. *Auia* & patris & matris mater. *Accedo*

55

Bouillas. Bouillæ sunt vicus ad vndecimum lapidem Appiæ viæ: quia aliquando in Albano monte ab ara fugiens taurus iam consecratus, ibi comprehensus est, inde *Bouillæ* dictæ. *Cliuúmque ad Virbi.* Quatuor milibus ab Vrbe est Virbij cliuus, qua iter est ad Ariciam & ad nemus Dianę, vbi Virbius colitur, id est, Hippolytus, quod bis in vitam prolatus sit. Nam cum *Hippolytus* à Phædra nouerca ob pulchritudinem corporis amaretur, eam spreuit, patrios thalamos nolens violare: & ne Hippolytus patri suo narraret, eum nouerca verso crimine vltro apud Theseum maritum accusauit, quo agnito Hippolytus fugit: & dum curru in littore exerceretur, petiit à Neptuno Theseus, vt ei phocas, id est vitulos marinos immitteret: quo facto equi eius expauescentes, eum iactauerunt, & mortuus est. Dolens Diana speciosum venatorem amisisse, * Æsculapium auctorem medicinæ petiit, vt sua arte ad vitam reuocaret: quo facto * Æsculapius eum viuum Dianæ restituit: & acceptum in luco suo ociose vt viueret, consecrauit, & *Virbium* vocauit merito, quod bis in vitam prolatus esset. *Præsto est mihi Mannius.* Ergo huc cum processero, aut ad Bouillas, aut ad cliuum Virbij, continuo mihi *Mannius* occurrit, qui se hæredem meum esse dicat, cum eum nesciam. Aut certe Mannium dicit deformem & ignotum hominem, eo, quod Mannij dicuntur indecori vultus personæ, quibus pueri terrentur. *Progenies terræ.* Hoc dicit, Hic Mannius tam longe ante nascitur, vt terræ filius videatur. *Quære ex me, quis mihi quartus.* Hoc dicit. Si proaui nomen à me inquiris, non facile dicam. Quartum enim patrem dicit abauum, quia primus, Pater: secundus, Auus: inde Proauus, deinde Abauus. *Tamen adde etiam vnum, vnum etiam.* Deest, vt dicam: & est sensus. Pone me scire Atauum, pone & Tritauum: hunc tamen Mannium ignoro. *Terræ autem est iam filius.* Non secundum cognationis ordinem, sed secundum humanitatis legem mihi propinquus est, cum sit terræ filius. *Et mihi ritu Mannius hic gen.* Hic Mannius tam grandis natu est, vt * sanguine proximus parens sit, secundum generis ritum, auunculus est mihi maior. *Maior* autem *auunculus*, auiæ frater. *Qui prior es, cur me.* Apud Athenas ludi celebrabantur, in quibus cursu iuuenes certabant: & qui victor primus erat, facem tollebat: deinde sequenti se tradebat, & secundus tertio. similiter omnes faciebant, & sibi inuicem tradebant, donec currentium numerus compleretur. & est sensus: Cum tu ætate me antecedas, cur hæreditatem meam tradi tibi à me

60

*ms. Asclepium.

*ms. Asclepius.

*ms. si ei verè.

à me expectas? *Sum tibi Mercurius, venio.* Id est, cum lucro venio ad te. *Mercurium* enim Deum lucri dicebant. *Vt ille pingitur.* quia eum cum sacello pleno pecuniæ pingebant. *An renuis?* An forte ea, quæ tibi offero, spernis? *Vin' tu gaudere relictis?* Vis etiam tu gratis accipere,& gaudere ad ea,quæ tibi dimitto? *Deest aliquid summæ.* Hoc dicit: Accipe quod fero, nec rationem exegeris diminuti patrimonij: quia huic aliquid minuitur, cuius fuerit iure integrum. Si quid cōsumpsi de meo fractum est:at quod superest,*tibi totum est.* 65 *Vbi sit,fuge quærere.* Id est, quicquid mihi quondam à *tedeio tacio* per legatum dimissum est, ne requiras. *Neu dicta repone paterna.* Ne me de more paterno discutias. *Fœnoris accedat merces.* Tractum est hoc à patribus,qui dicunt filiis suis:Hoc quod vobis lucri de fœnore accessit,ad fructum, id est, ad vsum vitæ vobis proficiat: reliquum vero pecuniæ reseruate integrum. *Reliquum? Nunc, nunc impensius.* Quia induxerat hæredem computantem, quid dereliquisset: ipse velut indignatus, hoc verbum repetit dicens, *reliquum?* Deinde velut exardescat ira, lautius se & sumtuosius viuere minatur, & multo magis abuti suis rebus: & præcipit lautiores escas sibi iam parari. *Vnge puer caules.* quod dixit, quia auarus præ nimia parcitate impensiores epulas putauit caules vnctos oleo, comedere. *Mihi festa luce coquatur vrtica.* Sensus est, An ego fame moriar,& festis diebus *vrtica* vescar,& *sinciput fumosum*, quod est dimidium caput porcinum, vt dum ego parce viuo: tuus nepos, id est, tuus filius perditus hæc omnia, quæ seruo, impensius viuenda abliguriat? & saturatus anserum iecinoribus, in patriciarum turpibus stupris bona mea consumat,cum in eo libido exarserit? *Mihi trama figuræ.* Hoc dicit: Ego ad summam maciem, & tenuitatem deducar, vt ille deliciis pinguescat. *Trama figuræ,* tractum est à muliebribus telis, quæ sine stamine inanes videntur. *Tremat omento.* Omento dicit pinguedine. *Popa venter,* pinguis: quia *popeana*, genera sunt panis, quibus sacerdotes & eorum ministri vescebantur, quibus assidue pasti pingues fiebant. Merito *popa venter*, pinguis significat. *Vende animam* 75 *lucro.* Verba sunt poëtæ ad illum, qui vt multum hæredi derelinqueret ipse se in lucrorum desiderio atterit. Aut certe periculis obiice te lucri causa, vt gladiatores faciunt, qui studio lucrandi animas suas morti opponunt. *Mercare, atque excute solers.* Mercis mutandæ gratia, ac pecuniæ complicandæ, vniuersos mundi recessus percurre: ne sit te mercatorum quis ditior. *Cappadocas rigida pingues.* Gladiatores significat. Nam apud antiquos, gladiatores venales in *catasta* ponebantur, vt in eis possent omnia membra conspici Vel quia Cappadocas dicerent habere studium naturale ad falsa testimonia proferenda: qui nutriti à pueritia in tormentis,

equuleum ſibi facere dicuntur, vt in eo ſe inuicem torquerent: & cum in pœna perdurarent, ad falſa teſtimonia ſe bene venundarent. Legitur & *plauſiſſe*: quoniam venales ante, quam in cataſta imponantur, cantant vniuerſi pariter more gentis ſuæ. *Feci. Iam triplex.* Feci, & rem meam duplicaui, iam in triplo, iam in quadruplo. Ecce iam duplex mihi res familiaris facta eſt. *In rugam.* ἀνηγρεικῶς, dixit, à veſtibus, quod ad rugam plicentur. *Depinge, vbi ſiſtam.* Id eſt, pone modum cremento ſubſtantiæ: & dic, quouſque ſubſtantiam augeam. *Inuentus Chryſippe.* Chryſippus philoſophus Stoicus, ſyllogiſmum σωρείτην poſuit & vocauit: quem per adiectionem & detractionem, ex acerui frumentarij ſimilitudine oſtendit. Ergo poëta hoc dicit: Quantumcunque auaro abundantia creſcit ſubſtantiæ, non ſatiatur: & ſic in infinitum, cupiditatis deſiderium extendit, vt qui ei auaritiæ finem voluerit imponere, facile videatur etiam ſyllogiſmon Chryſippi diffinire.

ELIAS VINETVS.

IVA habuit in noſtris exemplaribus, antiquiſſimi grammatici enarratio: ſiue Cornutus is ſit, quem Gellius & Macrobius inter alios Virgilij commentatores celebrant, ſiue alius quiſpiam Cornutus, ſiue aliquis alius veterum grammaticorum, nominis alterius. Me namque non fugit, quæ extant in Perſium & Iuuenalem vetuſta commentaria, Hermolao Barbaro, Georgio Vallæ, Antonio Mancinello, & quibuſdam aliis placuiſſe, Probi eſſe, non Cornuti cuiuſquam: ſed antiqui codices, & quem Berna noſter habet alium Iuuenalis interpretem non pœnitendæ antiquitatis, Cornuto commentaria illa aſcribunt. Et ea qui Probi eſſe contendunt, videant, quem Probum eſſe hunc velint. Aulus Gellius, Suetonius, Euſebij chronicorum interpres Hieronymus, Marcum Valerium Probum, Berytium illum grammaticum, ſeniorem, vt arbitror, eſſe eſtendunt, quam qui in Perſium & Iuuenalem commentaria potuerit facere.

INDEX COMMENTARIORVM CORNVTI IN PERSII SATYRAS: IN QVO INDICE, NOTAE LATINAE, SATYRARUM ORDINEM: BARBARICAE, NUMERUM VERSUUM CUIUSQUE SATYRAE SIGNIFICANT.

K ij

FINIS.

ELIÆ VINETI SANTONIS ANNOTATIONES IN SATYRAS AVLI PERSII FLACCI.

QVOD ait CORNVTVS, Persium decessisse anno ætatis tricesimo, Hieronymus in Eusebij chronicis tradit, mortuùm esse anno ætatis suæ vndetricesimo. Et Cornutus si compertum habuit, quibus natus mortuusque diebus ac consulibus esset Persius: simul Haloandri rationes si veræ sunt, quæ illos, quibus natum ac mortuum esse dicit Persium Cornutus, consules faciunt anno Christi tricesimo sexto, & sexagesimo quarto: profectò Persius annum ætatis vicesimũ octauum non compleuerit. Ita possunt pro more librarij hîc quoque aliquid corrupisse. Poëtam porrò Persium multi veterum celebrauerunt, Censorinus, Lampridius, Lactantius Firmianus, Diomedes, Seruius, Hieronymus, Augustinus, Priscianus, & alij: inter quos Martialis sic eius meminit in epigrammate ad Pudentem libro primo.

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Et Marcus Fabius Quintilianus libro decimo institutionum oratoriarum, de satyra loquens. Multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit.

In quartumdecimum versum satyræ primæ.

Vnicum fuit exemplar ex multis antiquis, quæ inspeximus, quod hic *Melos* haberet pro *nectar*. Et vtrúnque quidem legit vetus interpres: sed nectar prætulit: quod & probauit Politianus in Miscellaneis. Cum autem *nectar*, deorum potus sit suauissimus: Persius Πηγαῖον νέκταρ dixerit aquam eius fontis, quem Pegasus equus, volans, vngula aperuit: ex quo fonte qui potassent, poëtas repente fieri, & quidlibet metro canere, fabula erat.

V.70. Sicut *mage* pro magis dicitur: ita hîc *pote* pro potis, auctore Seruio in decimum Æneidos. Qui potis es, quomodo potes? Sequens autem versus protento pro *protenso*, apud Priscianum lib. 6.

V. 88. Hic *Dictaturam* habuerunt nostra exemplaria, & dictatorem: sed vetus interpres *dictaturam* legisse videtur.

V. 90. *Brisæum*, Bacchum à Brisa oppido cognominatum asserit Stephanus περὶ πόλεων. Vide Lilium Gregorium de dijs gentium. Versus autem sequens, *Quæ* non habet in vetustis codicibus.

Sunt, quos Pacuuius, & verrucosa moretur.

V. 96. *Trossulus* in nostris exemplaribus fere geminat ss, sicut Trossuli & Trossulum oppidum apud Plinium, Festum, Marcellinũ.

V. 127. Seruius in versum octogesimumquintnm libri quinti Æneidos, hunc Persij versum adducit: vbi dicit, nullum locum esse sine Genio, qui per anguem plerúnque ostendatur.

In tertium versum Satyræ secundæ.

Censorinus in libro de die Natali quærit, cur Genio fundendum vinum, non hostia faciendum putauerit Persius.

V. 14. Seruius in illud libri quarti Georgicôn,

—— & tristitia funera ducunt,

Scribit, *ducere* esse proprie funerum, eáque significatione in hoc Persij versu esse accipiendum

V. 69. *In sacro*, in sacris, in sancto, in sanctis hîc scribunt nostra exemplaria. Ælius Lampridius de Alexandro Augusto. In templis sane nunquam præter quatuor aut quinque argenti libras, auri-ue guttulam quidem aut bracteolam, posuit, susurrás versum Persij,

—— in sanctis quid facit aurum?

In quartum versum Satyræ tertiæ.

Tempus ab exoriente sole ad solem occidentem, dies proprie dicitur: *Diémque naturalem* appellat Censorinus. Cuius contrarium tempus (inquit) est *nox*, ab occasu solis ad ortum. *Dies* etiam dicitur tempus vno cæli circumactu factum, diem verum & noctem continens. Quod tempus, veteres Romani *diem ciuilem* appellabant, eodem Censorino, Aulo Gellio, & alijs testibus. Hoc diei genus, vmbri gens Italica, meridiebus: Athenienses, solis occasibus: Romani medijs noctibus olim definiebant: antiquósque illos, vmbros astrologi, Atticam gentem Itali, Romanos Galli, Hispani, & multi alij nunc in huius diei obseruatione imitantur. Dies hi ciuiles, inter se sunt cuncti æquales: aut si qua adeò inter illos extat inæqua-

litas (de qua disputat Sacroboscanus in capite tertio libri de sphæra, ea est ita exigua, vt vix sentias. *Naturales* vero dies sic se habent, vt sub solis mundi verticibus, & sub æquinoctiali circulo, æquales semper sint: in omnibus alijs plagis semper inæquales. Vt in his cæli inclinationibus, à solstitio æstiuo ad hiemale (quam *brumam* Latini dixerunt) decrescunt hi dies: ab hiemali solstitio vsque ad æstiuum, sensim perpetuo augentur. Eadem inæqualitas & noctibus quoque contingit. Quæ cum suis diebus ita conueniunt, vt crescentibus illis hæ decrescant: & contra, iisdem decrescentibus, hæ augeantur. Cum ergo quod alteri detrahitur, id ita alteri accedat: fit, vt dies naturalis & sua nox, idem temporis spatium semper contineant, qui dies ciuilis dictus est: vnde dies ciuiles semper inter se æquales, quemadmodum diximus, esse videantur. In hoc autem tam vario incremento lucis, decrementóque, contingit semel tantum inter duo solstitia, vt dies naturalis nocti suæ euadat æqualis: quod tempus Latini *æquinoctium*, Græci *ἰσημερίαν* appellauerunt, illi à noctis, hi à diei æqualitate nomina sua componentes. Primi autem hominum, qui diem naturalem in partes diuiserunt, non est mihi dubium, quin varie primum distribuerint: sed constitisse tamen tandem in illa duodenarij numeri diuisione, tanquam omnium commodissima. Diuiserunt autem illi non solum diem naturalem, sed etiam noctem in partes æquales duodenas: quasi Græci Latinique *horas* dixerunt. Inter quas horas hæc fuit inæqualitas, quod cum dies æstiua longior sit, quam brumalis, horam æstiuæ diei longiorem esse, quam horam hibernæ, necesse erat. Et dies ipsa æstiua cum longior sit, quam sua nox: hora eius diei longior necessario erat, quam noctis eius hora. In solo æquinoctio, diei & noctis erant horæ inuicem æquales: vnde & *æquinoctiales horæ* Plinio aliisque appellatæ sunt horæ æquales: quales vigintiquatuor diem ciuilem constituere vulgo dicuntur. Hoc enim diei genus postquam diei naturalis & noctis tempus continet: ipsi eorum horas duodenas attribuere par fuit. Iam de *horologiis* hoc cognosce, quod ad hunc Persij locum intelligendum pertinet, aliter vetusta horas dedisse, atque nunc nostra. Antiquorum namque horologia, horas istas inæquales inæqualium dierum naturalium, & noctium, duodenas dabant: dieique hora prima cum ortu solis incipiebat. Sextam terminabat meridies, duodecimam occasus solis. Inde noctis principium: cuius horam sextam media nox, & proximus solis ortus horam duodecimam definiebat. Sic in omnium veterum Græcorum Latinorúmque scriptis horæ tibi accipiendæ, quotienscúnque earum mentionem ibi factam inuenies. Nostra vero horaria non istas inæquales horas designant: sed quasi modo æquinoctiales diximus, diei ciuilis horas

vicenasque quaternas. Vetus ratio, quam in quibusdam regionibus adhuc seruari audimus, quando mutata sit apud nos, id ego certe compertum non habeo: sed quod altera sit illi iure prælata, hoc alibi fortasse aliquando ostendam. Quam ergo Persius hoc loco dicit, horam in solario dari quintam: ea diei naturalis hora est: quæ in Romana cæli inclinatione, naturalibus æstiuis diebus longissimis, diei ciuilis hora erat decima & tres quadrantes, vt illi veteres diem ciuilem à media nocte more nostro incipiebant. Sic Persiano isti scholastico pulchrum erat in medios dormire dies, vt ait ille. Quod autem nouorum Persij interpretum quidam hoc loco per ea, quæ in sacris libris scripta sunt de solis regressu in regis Esefciæ morbo, probare conatur; horologia esse antiquiora, quam à quibus inuenta Vitruuius & Plinius tradiderint: vellem scire, homo ille an satis cõtulisset Latina sua cũ Hebraïcis, vnde erant conuersa. Miror enim valde, quod Hieronymus locum illum non ex suo, sed ex alieno iudicio sensuque, sit interpretatus. Eius verba apponam ex commentarijs in Esaiam. Datur autem signum, vt sol decem gradibus reuertatur: quos hos iuxta Symmachum, in lineas & horologium vertimus: qui gradus intellexit in lineis, vt manifestiorem sensum legentibus faceret. Siue ita extructi erant gradus arte mechanica, vt per singulos vmbra descendens, horarum spatia terminaret. Et Iosephus, homo Hebræus Hebraïcarum rerum scientissimus, solarij non meminit in ea historia, sed scalas potius esse significat, in quarum gradibus sole illustratis prodigium illud visum sit.

Horat. ep. 2.

V. 31. De *natta* hoc nuper monuimus Burdigalæ, apud Horatium, Persium, Iuuenalem, Apuleium libro nono de asino, varie scribi hoc nomen, Natam, Nattam, Nacam, Naccam, & Nactam: de cuius orthographia nihil disci potest ex veterum commentarijs. Tantum scripsit Porphyrio Nattam poni Horatio pro sordido homine: & Cornutus ab Horatio & Persio fictum nomen esse, sed aliis tamen placêre, Nattam fuisse luxuriosum quendam, qui patrimonium suum prodegerit, & nobilitatem male viuendo deturpauerit. Aldus vero Manutius, & quidam alij noui Grammatici, qui huic nomini suam restituere rectam scripturam tentauerunt, Nacam scribendum censuerunt, quod *νάκην* ouium pellem dici Græcis legissent apud Suidam: & quod inuenissent apud Festum Pompeium, fullones esse dictos Latinis nacas, quia nauci sint, id est nullius pretij.

V. 46. Aulus Gellius libro octauodecimo cap. 7. Domitio homini docto celebrique in vrbe Roma grammatico cognomentum *Insano* fuisse, quoniam erat natura intractabilior & morosior: sed quem Gellius cum Fauorino suo disputantem vidit, is vix natus ante fuerat, quam Persius è vita migrauisset. Alius itaque fuit, quem

Insanum magistrum hoc loco vocet Persius. Quinimo patrem suum Persius cum amiserit annos vixdum sex natus, quemadmodum in eius vita ab auctore antiquissimo scripta legitur, dubium esse non debet, quin, quod vetus monuit interpres, ea Persius hoc loco de se finxerit, quæ de multis vere dici poterant.

V.66. *Discitéque, ô miseri, & causas, hic legitur,*

&, *Discite, & ô miseri causas cognos.*

V.68. *Qua* & *vnde* aduerbia hic agnoscuntur ab interprete vetusto. Pro *qua*, quam, multi inepte legerunt: & vnde genitiuum casum ab vnda, pro *vnde*, Ludouicus Viues in librum Augustini secundum de ciuitate dei, cap. 6.

V.160. Triental vetus interpres, pro illo *Trientem* aliorum.

V.103. Scribit Seruius in libri quinti Aeneidos versum centesimum tricesimum octauum, quod maioris ætatis funera solebant ad tubam proferri, minoris vero ad tibiam: vtráque, Persii & Statii auctoritate probat.

V.107. *Vena* pro arteriis. Aulus Gellius libro duodeuicesimo. c.10.

In vicesimum primum versum satyræ quartæ.

Et hîc & apud Martialem in epigrammate quadragesimo septimo libri vndecimi scribitur *Pannucea* & *Pannucia*, ab eo, quod est pannus.

In centesimum tricesimum-octauum versum satyræ quintæ.

Vare hic habebant omnia impressa exemplaria ante, quam has satyras Burdigalæ emendauissemus: omnésque id noui probant interpretes, & exponunt, male feriâte, inepte, stulte, mente minus recta, sed torta, læua, & non sana, metaphora à corpore ad animum, quod *vari* proprie dicantur, quibus crura obtorta sint. *Vare* hic etiã legit, & verbum corruptum aliquando Pictauis mihi adolescentulo exposuit Petrus Brunus Turonensis: sub quo præceptore, qnia locum hunc Persii satis pulchre intellexisse mihi videbar, cum eas satyras auide ediscerem: in eo aliquid esse vitii nunquam equidem suspicatus fuissem, nisi quis mihi indicasset. Fuerunt autem tria vetusta exemplaria, quæ *varo* pro *vare* haberent: atque vnum etiam illorum,

hoc in margine scholion. *Nota quod varo* dicitur vir vaste & perdite viuens. Hic suspicatus sum primum in mihi noti & familiaris verbi locum irrepere propter similitudinem facile potuisse nomen, quod nec vsquam legere, neque de illo quicquam vnquam audiuisse memineram. Consului itaque Nebricensem, aliósque nouos commentatores: ac inueni Ioannem Britannicum inter alios multos, *Varo* quoque hic legisse: sed cum auferendi casum, quem putabat esse, metrum hoc loco consistere non pateretur, *Vare* ab eodem recto vatus, ei placuisse. Sciebam autem istorum falsorum & audacium emendatorum plena esse omnia: quare non statim ille mihi persuasit idem vocabulum in tam multis libris frustra reperiri. Antiquum postremo commentarium inspicio, quod Annæo Cornuto, vetustissimo grāmatico titulus attribuat: in quo tum *Varo* scriptum inueni, tum *Varones*, seruos militum dici, & stultos. Ex eo dubitare desij, quomodo hic legendum foret: atque ita *Varo* pro *Vare* reposui, verbum mehercule, quod nescio quantum eruditioribus familiare antea fuerit, cæterum mihi (quemadmodum dixi) neque vsquam lectum antea, neque auditum: nisi si forte sit, quod suspicor, Marci Ciceronis *Baro*, vocula, quæ veluti scopulus in medio literarum Latinarum æquore, peritissimos quosque adhuc fefellit. Atque suspicionis huius causæ sunt duę præcipuę. Vna, quod *Varo* & *Baro* adeo sunt similia, vt siquis Biturigum Viuiscorum, aut Vasconum nostrorum, Persianum Varo scriptum inueniret pronunciarétque, Baro Ciceronianum prorsus audires: & contra, ex hoc, illud omnino faceret. Sed sunt & aliæ gentes, quæ consonantium B & V sonos ita inuicem commutantes, pro altera alteram ponere solent. Sic in antiquis libris, quotiens Fabios Fauios reperimus scriptos? Liuios Libios, Laberios Lauerios, Bituitum Vituitum, ac huiusmodi alia? Et Francisci Bernæ codex, Baro, & non Varo habuit. A Cicerone vero, quis de tam insolente & inaudito verbo compertum habet, *Baro*, anne *Varo* scriptū fuerit? Fuit enim cum apud eum pro Barones legerentur Varones, & geminata tandem ab imperito librario consonante, Varrones, sicut etiam in Bernæ nostri Cornuto scribitur, cum Varo & Baro in omnibus sit Persianis exemplaribus, non Varro neque Barro: & *Varones* habeat vnico r, non solum Aquēsis noster Cornutus, verum etiam nescio quis alius Persij interpres, quem ob antiquitaté inter meliores vtriusque linguæ auctores reconditum habet Arnoldus Ferronus consiliarius regius Burdigalæ, idémque rerum nostrarum scriptor nobilis. Ad hæc in aliquot locis scriptorum Ciceronis, qui primi *vero* coniunctionem scripserunt pro *Baro*, eos ibi *Varo* diceres primum reperisse: quod cum non viderent, quid esset, vero ex varo, vnius literulæ mutatione, fecisse. Quomodo apud alios quoque auctores facile vitiari potuit verbum, quod apud solum Ciceronem

inueniri iam multi asseuerauerunt. Altera suspicionis nostræ causa est, quod à Persij Varone Baronem Ciceronis nihil diuersum significare video. Ciceronis loca subiiciam: in quibus Baronis nomen lectum meminimus. In epistola vltima libri noni earum, quæ familiares vulgo appellantur. An tu id melius, qui etiam philosophum irriseris? cum ille, Si quis quid quæreret, dixisset, Cænam te quærere à mane dixeris? Ille Baro, te putabat quæsiturum, Vnum cælum esset, an innumerabilia. In extremo libro secundo de diuinatione. Sed ad cursorem redeo. Ad interpretem detulit, aquilam se in somnis visum esse factum. at ille, Vicisti. Ista enim aui volat nulla vehementius. Huic equidem Antipho, Baro (inquit) victum te esse non vides? Ista enim auis, insectans alias aues & agitans, semper ipsa postrema est. Quem locum Andreas Alciatus nimis oscitanter legisse mihi videtur. Libro secundo de finibus. At vero illa, quæ Peripatetici, quæ Stoici dicunt, semper tibi in ore sunt, in iudiciis, in senatu, officium, æquitatem, fidem, recta, honesta, digna imperio, digna populo Romano, omnia pericula pro republica, mori pro patria. Hæc cum loqueris, nos Barones stupemus: tu videlicet tecum ipse rides. Libro quinto epistolarum ad Atticum. Apud Patronem, & reliquos Barones te in maxima gratia posui: & Hercule merito tuo feci. Hæc sunt omnia illa, quatuor loca Ciceronis: in quorum postremo non ignoro à duobus magni nominis scriptoribus nuper *Barones* pro primariis & principibus viris acceptos esse: verum cur non eadem verbi contumelia *Barones* hic vocet Cicero Epicureos (de illis enim ibi loquitur) ineptum & ridiculum genus, à quibus tam vehementer in philosophia dissentiebat, & quos arguit passim, ac ridet? Sed epistolam primam libri tertiidecimi familiarium legas, velim: in qua videas, quid sentiret de Patrone Epicuri sectatore, quantuncunque amicis, eum commendet, ac amare profiteatur. Alij *Baro* fœminam quandam sapientiæ studiosam nouerant ex Suidæ collectaneis: vnde continuo asseuerauerunt, Barones à Cicerone appellatos esse illos philosophorum, qui molles & effœminati essent, quales fuisse dicuntur Epicurei: cæterum quam recte id diuinarint, aliorum esto iudicium. Idem porro Alciatus in capite sextodecimo libri quinti parergon, de *Baronis* voce disputans, ea an sit Latina dubitat quod quæ apud recentiores iurisconsultos historicósque barbaros frequens est, apud vnicum Latinum scriptorem reperiretur: & singulari testi in his non tuto credi, præsertim cum omnia eius auctoris scripta, esse misere deprauata constet: sed non legerat, puto, Alciatus, quæcunque ante Latinum à barbaris subactum, Latine scripta extant, quantumuis abundet Italia libris hauddam cuiquam

externo visis: aut si legerat quidem, meminisse omnium nō poterat. Nam cum quæreret illic de *Baronum* nostrorum appellatione, quos quidam non sine risu nostro à grauitate trahunt, quæ Græcis βάρος dicitur, si Persij Varonem & veteris commentarij Varones nouisset, Cassianos illos Barones ad eosdem Barones asserendos, nunquam(vt arbitror)ex Hispania acciuisset. Sed *Baro* apud Italos, Gallos, Hispanos, Germanos quid sit, hic disserere non instituimus, qui tantum hoc voluimus: primum, monere literarum studiosos, à nobis verbum *Varo* pro Vare restitutum ex veterum codicum fide, atque antiquorum grammaticorum auctoritate: vt nequis rursus sciolorum id tam secure ausit corrumpere. Deinde, conferre cum *Barone* Marci Tullij Ciceronis, si forte possit idem videri vocabulum, & ij leuari molestia, quos circa vocem apud solum Ciceronem lectam, sæcula iam aliquot torquere se video.

In decimum versum satyræ sextæ.

Hoc iubet Rudinus ille Quintus Ennius, egregie cordatus poëta, postquam tria corda habuit, (ita ipse dicebat, teste Aulo Gellio libro septimodecimo cap. 17. Noctium Atticarum) cuius est & ille versus,

Lunai portum est operæ cognoscere, ciues:

iubet, inquam, in suis annalibus: quos scripsit post, quam desiisset dormire & stertere, excitatus ex somno illo, in quo somniauerat animam se Mæonidæ, id est, Homeri, poëtarum nobilissimi, habere, ex Homero mortuo in pauonem, & ex hac aue in se Quintum Ennium profectam: quemadmodum animas morte carere cum persuadere conabatur Pythagoras, dicebat, quod

Ouid. lib. 15. Metam.

—— quoslibet occupat artus
Spiritus: éque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster: nec tempore deperit vllo.

Idem autem philosophus, qui Aethalidem quandem, Euphorbum, Hermotimum, Pyrrhum Delium piscatorem, & alios multos fuisse se prædicat apud Ouidium Nasonem, Plutarchum, Philostratum, Diogenem Laërtium, Lactantium Firmianum, aliósque vetustos scriptores: quod is se pauonem etiam, & Homerum fuisse aliquando dixerit, hoc ego apud probatum auctorem non memini legere. Legitur id quidem in commentariis, quæ composuerunt antiqui in Horatium, Persium, & Statium. sed glossaria esse existimo, quæ indocti eruditis veterum grammaticorum interpretationibus interfuerunt.

fuerunt. Primum enim (habet Lactantius Placidus) in Euphorbum migrasse dicitur Troiano prœlio: secundo in Pythagoræ, tertio in pauonis, quarto in Homeri, quinto in Ennij poëtæ corpus. Sic prorsus habet, quod Lactantij huius fertur commentum in versum quadringentesimum octogesimum quintum libri tertij Thebaidos Statij: sed Pythagoram Homero antiquiorem faceret doctus interpres? Idem nugamentum barbarie imperitiáque pari, Cornuti quoque commentario insertum ab eo est, qui pulchre sibi exponere videbatur, quid esset *Quintus* in illo versu vndecimo, numeri nomen esse omnino credens, quod Ennij prænomen videri poterat. Delenda itaque sunt illinc, vt notha, hæc. Inde *Quintus* dixit propter eam opinionem, quæ dicit animam Pythagoræ in pauonem translatam, de pauone vero ad Euphorbum, de Euphorbo ad Homerum, de Homero ad Ennium: & intelligendus locus tum ex præcedentibus in eundem versum verbis vetusti commentatoris, ac ex ijs, quę ab eo scripta sunt in secundum versum iambici carminis, tum ex ijs, quæ de hac re Cicero, Tertullianúsque aliquot locis repetiuerunt: nempe quod Ennius in principio suorum annalium, per somnum in Parnasso Apollini & Musis poëtarum numinibus sacro monte, Homerum se vidisse, scripserit: qui ipsi Ennio dixerit, suam Homeri animam, defuncto Homero, in pauonem auem migrasse: & rursus ex illo pauone mortuo eandem animam in Ennij corpus translatam: atque ita Enninm Homeri animam habuisse, eúmque fuisse sapientem, & fortem, & alterum Homerum. Melius qnidem cognosceretur Enniana fabula ex ipsis eius poëmatis: sed illa interciderunt, vt omnino necesse sit eam aut prorsus ignorare, aut ex aliorum veterum scriptis cognoscere, qui eius meminerunt. Tertulliani loca aliqnot subscribemus, in eorum gratiam, quibus copia librorum non suppetit. Sic ille scribit in libro de resurrectione carnis. Vt Euphorbus in Pythagorem, Homerus in pauum recenseantur. Et in libro de anima. Pauum se meminit Homerus Ennio somniante: sed poëtis nec vigilantibus, & si pulcherrimus pauus, & quo velit colore cultissimus, sed tacent pinnæ, sed displicet vox: & poëtæ nihil aliud, quam cantare malunt. Damnatus est igitur Homerus in panum, non honoratns. Et post pauca, Sed necessarie hanc quoque speciem intulimus, & exclusimus, vt superioribus cohærentem: quo perinde in pauone tunderetur Homerus, sicut in Pythagora Euphorbus. Ita Ennianum commentum festiuiter ridet Tertullianus. Fuerit ergo pauus iste, Quinti quidem Ennij totus: sed quem tamen ideo Pythagoricum Persius appellarit, quod ab Ennio confictus esset secundum eam, qnam Græci ex Pythagoræ dogmate, παλιγγενεσίαν, μετεμψύχωσιν, & μετενσωμάτωσιν dicunt, Pythagoras ipse

Horat. l. 2. ep. 1.

M

eius rei auctor palingenesian, Plato metempsychosin, vt meminit Seruius, sexagesimumseptimum versum libri tertij Æneidos enarrans.

V. 46. *Phœnisecæ* prima declinatione omnia nostra exemplaria: pro quo fœnisecæs tertia legere maluit Philippus Beroaldus: quod fœnisecis tanquam à recto fœnisex scriptum inuenisset apud Columellam libro secundo: quo loco fœnisecæ nunc legitur, pro illo fœnisecis.

V. 51. Inter multa exemplaria vetusta, quæ excussimus euoluimúsque, vnicum fuit, quod hic haberet, haud audeo, pro, non audeo. Quidam nouorum commentatorum contendit rectè scribi, non audeo: pro quo Iodocus Badius legeret, non ausim.

Hæc autem paucula ELIAS VINETVS *annotabam in* PERSII FLACCI *Satyras, cum eas, & earum antiquum interpretem ex diuersis exemplaribus pro viribus emendarem Berbezili in patria, & apud Engolismenses, quo vêre Burdigala secesseram, anno post Christum natum millésimo quingentesimo quinquagesimo septimo.*

PETRI PITHOEI IC.

VARIÆ LECTIONES QVÆDAM, IN PERSIVM.

IN vetustiss. & opt. exemplari, quod in his notis L. littera interdum designaturi sumus, singulæ huius libri paginæ hunc titulum constanter habuere, THEBAIDORVM PERSI SATYRA: quo quid significetur, necdum diuinare potui. Qui coniecerit, is melior vates esto.

Vers. 14. *Pegaseium melos*) L. & tres veteris codices, Perpegaseum melos.

IN SATYRAM I.

V.48. V*Atum & plorabile siquid*) Sic & apud Prisc. VIII. At in L. Vanum & plorabile si quis.

100. *Doctas posuisse figuras*) Sic L. Doctissimus tamen Scaliger malit, - doctus posuisse figuras. Laudatur. vt infra, - pallentes radere mores Doctus.

107. *Berecynthius Atys*) Idem ille legit *Attin*. & paulo post *Mænas & Attyn*; & cum vtrumque dicatur, Ἄττιν, δέλφιν, Ἄττις, δέλφις, illud à Persio irrideri putat.

111. *Prægrandi subere*) Sic L. vetus interpres in Horat. Satyr. II. lib. I. vægrandi.

115. *Bassaris & Lyncen*) L. Lyncæ.

II. AD PLOTIVM MACRINVM, DE BONA MENTE.

11. E*bullit*) L. Ebulliat, deleta postea a litera.

14. *Iam tertia conditur vxor*) Apud Seru. IV. Æn. ducitur.

42. *Tucetáque crassa*) L. tuccetáque.

45. *Arceßis*) L. Accersis.

57. *Qui purgatißima*) L. purgantissima.

69. *In sancto*) Sic L. sic Lamprid. Alexandro.

73. *Fasque animo*) L. animos.

75. *Hæc cedo admoueant*) L. Hæc cedo vt admoueant templis. quod retinendum censeo.

III. INCREPATIO DESIDIÆ HVMANÆ.

13. *Nigra quod infusa*) L. Nigra sed infusa vanescit f. l.

14. *Geminet quod fistula*) L. quo.

23. *Lutum es*) L. est.

66. *Discite & ô miseri*) L. Discite, ô miseri, & caussas. nec hoc vnicum est in his Satyricis huius licentiæ exemplum.

81. *Silentia rodunt*) L. produnt.

IV.

21. *Pannucea Baucis*) Scribe pannucia, vt in L. & apud Donatum in illud Andriæ, Vidi Cantharam subfarcinatam.

25. *Vectidi prædia*) L. Vettidis.

33. *Frigas in cute*) L. figas. non male. al. fricas.

37. *Tu cum max.*) L. Tunc cum.

V.

9. *Sæpe insulso cenanda Gliconi*) L. sæpe inuiso cenanda Cycloni. & Glossæ loco adiectum, deformi.

15. *Rodere mores*) L. habuit olim, *radere*.

19. *Bullatis vt mihi nugis*) L. pullatis, & adscriptum pro glossa recentiore manu, togatis. Vetus interpres pridem editus ab Elia Vineno opt. & doctiss. sene, legisse videtur, bullatas vt mihi nugas. quod Scaligero nostro magis placet.

26. *Centenas a.d. voces*) L. fauces. non inepte.

29. *Quot latet*) L. Quo.

58. *In venerem putret*) Et hoc loco vetustiss. ex. corruptum fuit.

64. *Fruge Cleanthea*) L. Cliantea petite hinc iuuenésque senésque.

77. *Vappa & lippus*) L. Vappa lippus, & in tenui ferragine médax.

83. *Hoc nobis pilea donant*) L. hoc nobis pillea donat.

87. *Licet illud*) L. licet illud de tuo tolle. corrupte. sed optimi ex. etiam næuos referre interdum placebit,& proderit.

93. *Dare tennia*) L. tenua.

112. *Nec glutto*) L. Nec gluttu. In vet. gloss. scriptum est, Gluttus, βρόχθος.

129. *In iecore ægro*) L. in pectore ægro. & post paulo, Et quid agam rogas? en saperdas a.p.

147. *Veientanúmque*) L. Vellentanumque.

150. *Peragant sudare deunces*) L. suadere deunces.

174. *Exieras, nec nunc*) L. ne nuc.

VI. AD CESTIVM BASSVM LICVRIVM POETAM. sic L.

24. T*vrdarum nosse saliuam*) In L. saliuas, & emendatum turdorum.

27. *Ast vocat*) L. Auocat.

44. *Insignem ob cladem*) L. laudem.

51. *Non audeo inquis*) Quidam codices, haud audeo. Sunt qui malint, Non adeo, inquis.

55. *Accedo Bohillas*) L. Bobillas.

60. *Maior auunculus exit*) L. exstat.

EXPLICIT PERSII THEBAIDORVM SATYRA. FELICITER. sic L.

EIVSDEM PITHOEI,
IN GLOSSAS PERSII,
VARIÆ LECTIONES.

Pag.147. F*vluia Sisennia*) In quibusdam codicibus, Fuluia Sisenna mater nupsit postea Fuscio eq.Ro. & paulo post, Cessium Bassum & Calpurnium Statucam.

ibid. *Mirabatur scripta Flacci*) Al.scripturam Flacci vt v.r.s.i.r.a.c.quin illa esse vere poëtica diceret.

ibid. *Claudij Agaterni*) Vet. Claudij Agatumni medici Lacedæmonij,& Petronij Aristotegratis magnatis Aristotelici, quos vnice imitatus est.

148. *Reliquit circa* H-S xx.)Vet. Circiter Sestertium vicies matri & sorori;scriptis tamen ad matrem codicellis.

ibid. *Et libros circa* DCC.) In quibusdam codicibus additur,Chrysippi.

ibid. *Prætextam*) Quidam codices, Prætextam Vescio & opericarum.corrupte. Et paulo post, mirari homines & deperire ceperunt. Et,detractis mox omnibus.

149. *Ridicule satus*) Al.ridiculose.

ibid *Priamum Priamique phisingos*) Al. pisinnos. & in aliis glossis, Pisinni,liberi.

ibid. *Examen est lingua vel lignum*) Al.ligua vel linum.& infra,intra quod est linum,de quo examinatio est.

150. *Per tus pigmentarios*) Al.vnguentarios.

ibid. *Ex Græco versu*) Γαχῦα γαστὴρ λεπτὸν ὑ πηλὴ νόον.

ibid. *Fortia neglecti*) Velabant,al. volitabant. & versu seq. Et per neglectos volitabant colla capillos.

151. *Aut quotiens*) Ah quotiens.

ibid. *Coma murmurat Apennini*) Sibilat,apud Charis.

ibid. *Vulpes Thrases Bassares*) Vide Hesychium.

152. *Bidental*) Κεραυνόπληξ.Artemid.lib.II.vide infra 203.

ibid. *Quis putet esse Deos*) In quibusdam codicibus,Credimus esse Deos?

ibid. *Aut ad Saturarum iura*) Al. ad assaturarum iura.

153. *Hoc & Varro scribit*) Fortassis, Aboriginibus. Nonius in Puppæ. Græci *ἱππια* fictitio etiam verbo dixerunt. Zonar. Cedr.

ibid. *In exteriorem*) Al. dexteriorem. Cæterum hic esse videtur Aurelius, cuius meminit Ouidius Ponto.

ibid. *Quod pars crocea*) Isidor. lib. vi. Etym.

ibid. *Ex fuligine*) Al. ex figulinis. male.

154. *Scæna*) Al. Sena.

ibid. *O multum*) Isidor. lib. I. Etym.

155. *Scribonij Licinij*) Al. Libonis, &c, ad Fab. circum.

ibid. *Tercentis milibus*) Al. sexcentis.

156. *Cinctuque*) Al. cinctique.

157. *Cicuta*) Idem Tertull. Hieronym.

ibid. *Herodiani*) Hinc illa lucem accipient, quæ de Herodianis in sacra historia legimus Mat. xxii. Marc. iii. & xii. Quod sequitur de circuncisione, non videtur ab homine Christiano scriptum.

158. *An terrarius sit*) Al. viuarius.

ibid. *Bouillæ*) Non. in Hillas.

159. *Maniæ*) Fest. Sic & Manius legendus accipiendúsque in Epigrammate Augusti apud Martialem.

ibid. *Tractum à patribus*) Et illud Isidor. lib. x. Etym. De tutore in consuetudine vulgari dicitur, Quid me mones? & tutorem & pædagogum pridem obrui, est ex Satyr. iii. v. *96*. Adeo plerísque veteribus similitudine quadam ingenij Persius in deliciis fuit, vt inter maiorum gentium scriptores suos commentatores habuerit, etiam ante tempora Hieronymi: qui & eius verbis frequẽter vtitur, Iuuenalem ne nominat quidem, quod meminerim: etsi Apologetico ad Domnionem versum illum vsurpet, Et nos sæpe manum ferulæ subduximus, vt & Macrob. lib. iii. Sat. cap. x. Adscribam sancti viri verba ex Apologia aduersus Rufinum, quod aliis etiam locis vsui esse possint, & ad hunc quodammodo pertineant. Puto, inquit, quod puer legeris Aspri in Virgilium & Sallustium Commentarios, Vulcatij in orationes Ciceronis, Victorini in Dialogos eius, & in Terentij Comœdias præceptoris mei Donati, æque in Virgilium, & aliorum in alios, Plautum, Lucretium, Flaccum, Persium, atque Lucanum. Argue interpretes eorum, quare non vnam explanationem secuti sunt, & in eadem re quid vel sibi, vel aliis videatur, enumerent.

AVLI PERSII FLACCI SEVERI
SATYRARVM LIBER.

Ad hunc emendationes, & Commentarius
THEODORI MARCILII
Professoris eloquentiæ Regij.

LVTETIÆ PARISIORVM,
Ex officina CLAVDII MORELLI, via
Iacobæa ad insigne Fontis.

CIↃ. IↃCI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO D. D. REGINALDO BELNÆO

Patriarchæ & Archiepiscopo Biturigum, Primati Aquitaniæ, magno Franciæ Eleemosynario, designato Senonensium Archiepiscopo, sacri consistorij Consiliario.

PALLIATVS quidam flori principum delibato Augusto, εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἐδίδουν inquit, *Si maior copia mihi, liberalitas maior esset*: ego item tibi præsulum gemmæ, Patriarcha & primas inlustrissime dixero, si quid meliùs & te dignius de ingenij mei officina exiret, tibi vni offerrem. Sic amplissima tua in rem huius regni florentissimam, in Musarum ciuitatem Academiam Parisiensem, in

Iuo Carnutensis, & Fulbertus in epistolis.

omnes communiter quos ſemel Muſæ *naſcentes placido lumine viderunt*, beneficia merentur. Quæ cum recogito vereor ſubinde ne tam diſpar munus tibi offerens, parum aut ingenij mei tenuitatem, aut fortunæ tuæ & dignitatis amplitudinem ſcire videar: ſed tuorum in omnes copia & magnitudo meritorũ ſpẽ mihi certã facit, fore vt conatus hic meus tibi gratias agẽdi, & de iuuentute quæ ad Muſarũ ſigna frequens eſt, bene merẽdi voluntas, grata tibi acceptáque ſit. Scio quanta Eccleſię, Regis Regníq. negociorũ cura diſtrictus viuas, quàm *nullum* à ſalutari hoc *labore, te reclinet ocium*, tamẽ ſi pateris narro fabellam tibi, qua rei Romanæ dominum rhetor ille olim & criticus oblectauit. Vellem vt ille potuit *μελιχρᾷ τῇ φωνῇ ἀπαγγέλλειν*, item ego ſcriptione mellita exſequi poſſem. Bœotijs ſtatum & ſollenne ſacrũ Herculi erat. Inſtabat dies, victima Herculi

Iul. Pollux. lib. I.

aries, hunc qui ducebant interclusit Asopus fluuius qui aqua cælesti creuerat. Bœotij ne dies sacrificij status effluerét, tali ingenio victimam simulauêre. Pomo specie & magnitudine eximia festucas supposuêre, hi pedes arieti, duas item ad latus pomi festucas infixêre, hæc arieti cornua. Tum simulatione sacris solita, *Hercules*, inquiunt, *Promache, mactus hoc pomo ariete esto.* Delectatus fertur illa sacrificij indole Deus, supra quàm si ariete fecissent. Opto & spero nõ dissimilem à te mihi benignitatis euentum, fore vt pro munere aliquo tibi hæ cũ meis notationibus Persij Satyræ sint. Et hæ quidem vultum præsulis tanti & Primatis subire forte non indignæ sunt, siquidem & in D. Chrysostomi manu & sub ceruicali Aristophanes: at meis opus commendatione fuit, quibus nisi & à Poëta quem explicant, & à benignitate tua pretium ac-

cesserit, iacent.

Hæc in meam Persij donationem paucula præfatus, tibi pręsul & Primas inlustrissime Deum Opt. Max. veneror vt ecclesię, regi regnóq. Academię, & Musarum militię, florentem seruet, quã fauentiam prope est cum pleniùs exsequar, regiam eloquentię professionem ordiens, cuius iam nunc specimen exstaret, ni curę interuenissent. Vale pręsulum decus Lutetię a. d. x. Calend. Iunij cIↄ. IↄcI.

Amplissimæ tuæ dignitati nexu & mancipio.

Theodorus Marcilius.

LECTOREM MEVM SALVTO THEODORVS MARCILIVS.

ETIAM te lector de meis ad Persium curis monitum cupio, magnam illas mihi partem quasi sub manu natas, & pro penso librarij operarum perscriptas. Explicatæ mihi iam olim prælectionibus illæ quotidianis, sed adolescentulo, & in his tenebris ἀμφαφόωντι. Nunc itaque pauculis diebus, & per hos ipsos vix horis subcesiuis labor hic interpretationis subeundus mihi, qui non facilimus. Testis mihi obscuritas illa ipsa omnibus nota Persij. Huic caligini dico an noctis facem inferre, tali in luco prælucere, varium est opus & multiplex. Notanda vestigia quibus Horatium sequitur, & vnde Aulo huic Flacci *cognomentum: Stoicæ familiæ sacra & quasi opertum inspiciendum, vnde* Seuerus *indigetatus. Alia parte in Neronem & proceres Romanos aculei retegendi, qui allegoriis & omni velamentorum genere tectissimi. Mitto ritus Quiritium priscos, verba notæ rarioris, criticæ, rhetoricæ, poëticæ, aliarúmque artium semina in hoc quasi campo sparsa. Personarum item mutationes vt in proscænio. Sexcenta denique alia quæ si quis ante susceptum interpretationis mu-*

nus perpenderit, næ ille nisi omni literarum supellectile probe instructus & subornatus non accesserit: extra quàm si quis de gente illa quam Hippocrates ita pingit in lege sua. ἡ ἀδοξίη ἣ τιτρώσκει τοὺς ἐξ αὐτῆς συγκειμένους. *Cogites hic amice lector in me. Quid? tu ita instructus venisti? Vt venirem, à limine ipso vitæ opera mihi data est, & alias vitæ* περιηγείας *mihi negaui propter quas vulgò viuitur. Neq. tamen aliqua in his notationibus notari posse negem, sæculo tam erudito, cùm Gallia, Italia, Germania, Britannia vt cælum stellis sic ingeniorum luminibus distinguitur. Vera* ὑγιεινῶν α. *enim Galeni & sapiens vox.* Πολλάκις ἡρμόσθαι δοκοῦσαν ἄριστα λύραν, ἕτερος μουσικὸς ἀκριβῶς ἐφηρμόσατο. Sæpe lyram, cuius aptissima neruiarum series visa, alius musicus accuratiùs aptauit. *Ab his Musarum deliciis notari mea, & in seriem redigi concinniorem gaudebo si euenerit: stolones, & maledicos, imperitorum ante magistros quàm doctorum discipulos, non fero, quibus* dicta feralia, *floralia sunt. Quid enim hos buccones, rupicones curem? quid his Vettianis linguis responsum velim præter quàm illud Lasi sapientis olim,* ὀλίγον μοι μέλει; *Equitem mihi plaudere satis est, inter hos tu lector* ἀδέκαστε. Ἀδεκάστοις δὲ, *inquit Philostratus,* καλῶ, τοὺς μήτε εὔνοις, μήτε δύσνοις. *Vale feliciter.*

Glossæ, dicta feralia, βαρεῖαι ὕβρεις. meliùs βαρεῖαι ὕβρεις.

A. PERSII

A. PERSII FLACCI
PROOEMIVM.

GLOSSÆ veteres, siue is Cornutus est, iunxere prologium hoc Satyræ primæ; at non esse partem Satyrę vel cæcus perspexerit. Neque autem Cornuto illi peruisa mens huius antelogij. Nam poëtam hoc velle ait, scripta sibi hæc fame cogente & vt salarium, siue diei vnius victum mereretur. Apage commentum hoc. Aliud longè Persius tinnit. Nempe. Satis epicorum, lyricorum, anathematicorum & omne genus poëtarũ esse: sibi Satyram cordi esse, ex qua Reipubl. major vtilitas, quia pugnat Satyra corruptelæ morum. Ea vero tunc Romæ summa principe Nerone. Ego, inquit, semipaganus siue Satyricus sum. Aliúsmodi poëtas non moror qui nunc Romæ ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε, & inter hos Nero ipse. Plures etiam futuri,

Aliqua si dolosi spes refulserit nummi,

si exstiterint Mæcenates.

NEC FONTE.

Hesiodum hic notari ait quiqui est vetus ille interpres. At Hesiodus nihil vsquam de tali potione. Forte an autem olim tale commentum in Theogonia, anteriùs versu illo Καί με κέλον —— &c. Indicio Asclepiades Antholog. lib. iiij. Epigr. in imaginem Hesiodi. Facta enim laurei surculi mentione subiungit

Δῶκαν δὲ κρήνης ἑλικωνίδος ἱερὸν ὕδωρ. &c.

Et dederunt laticem sacrum mi Heliconidis vndæ.

Quod expressum carmen videtur, vt & sequens, ex Ascræi verbis. At de Q. Ennio illud tritum Propertij est eleg. ij. lib. iij.

Vnde pater sitiens Ennius ante bibit.

CABALLINO.

Infractus numerus vt esset σκάζων, & aptior Satyræ & conuicio. Plin. epist. xj. lib. v.

NEC IN BICIPITI.

Bene hic vetus interpres de Q. Ennio. Duplex vero Q. Ennij somnium, vt indicio Tullius in Lucullo. Vnum de his somnijs narrauerat Q. Ennius in Epicharmo suo versib. trochaicis: alterum

in primo annali versibus hexametris. De his somnijs Lucret. lib. j. Propert. eleg. ij. lib. iij. Horat. epist. ad August. Tertyll. c xv. de anima.

MEMINI.

Verbo ipso Ennij vsus, quod & Tertyllianus loco anted. tangens. *Pauum, inquit, se meminit Homerus Ennio somniante.* Ennij verbum profert Carisius lib. j.

Commemini fieri me pauum. —— Rectiùs

Tum memini fieri me pauum. ——

Tum nempe postquam ex alijs in alia corpora migraui. Nam ex multis alijs Homerus in pauum, ex pauo deinde in Q. Ennium. vt infra dicere occasio ad Sat. vj. Verbis itaq. traiectis apud Donatum est ad Andr. Act. ij. Sc. v. & Phorm. Act. j. Sc. ij.

Memini me tum fieri pauum,

VT REPENTE SIC POETA PRODIREM.

Vt repente poëta Æschylus. De quo Pausanias lib. j. c. xix. Ἔφη δὲ Αἰσχύλος μειράκιον ὂν καθεύδειν ἐν ἀγρῷ φυλάσσων σταφυλάς, καί οἱ Διόνυσον ἐπιστάντα, κελεῦσαι τραγῳδίαν ποιεῖν. ὡς δὲ ἦν ἡμέρα (πείθεσθαι γὰρ ἐθέλειν) ῥᾷστα ἤδη πειρώμενος ποιεῖν. Facio Latinum. *Ait verò Æschylus, adolescentulum se, cum esset custos vuis adpositus obdormisse, in agro, & Liberum patrem sibi superstantem præcepisse vt tragœdiam faceret. Cum autem diluxisset, ac viso illi obtemperare vellet, experienti sibi iam id factu facilimum fuisse.*

QVORVM IMAGINES HEDERÆ SEQVACES.

Quorum dedicatæ imagines in bibliotheca Apollinis Palatini & hedera coronatæ. Iuuenal. Sat. vij.

Vt dignus venias hederis & imagine macra.

L. Seneca c. ix. lib. j. de tranquill. *Ista exquisita & cum imaginibus suis descripta sacrorum opera ingeniorum.* Sueton. Caij c. xiv. *Sed & Virgilij & T. Liuij scripta & imagines paullum abfuit quin ex omnibus bibliothecis amouerit.* Idem Tiberij. cap. lxx. Plin. cap. ij. lib. xxxv. & iunior Plinius epist. xxiix. lib. iv. Martial. prologio lib. ix.

Eæ imagines pleræque coronatæ ex hedera, quia & ipsi ante Poëtæ sic coronati victores in commissionib. vt Horat. epist. iv.

Prima feres hederæ victricis præmia. ——

Et Od. j. lib. j.

—— *Doctarum hederæ præmia frontium.*

Propert. eleg. iv. lib. ij.

Cuius non hederæ circumiere caput.

Hinc iocus Polliani in Florum malum Poëtam.

Χαίρω νὴ τὴν κλῆρον ὃν ἀκληρήσας ἐν ἄθλοις,
Ὡς σεῖο χρήϊζε τὸ στεφάνου μείζονος.

Tam quod agone aliqua est, quàm si tibi nulla corona
Gaudeo, per sortes, sorte beate tua.

Lego *ἐπὶ στεφάνου*. Et aculeus est in nomine *χρείας*. Tam optabile corona prorsus carere, quàm sic parere vt tibi parta est, nempe inmerentissimo. Et interduco, *ὡς περὶ χρείας*; & *μερίδα* sortem accipio. Dixi *plerœ*. Nam & lauru coronati aliqui & myrto. Lauru vt Oda ij. lib. iv. Et vlt. lib. iij. Valer. Flaccus lib. j.

—— si laurea digna

Fronte viret ——

Varro Atacinus

En quibus indicas vt crinem frondea Phœbi

Succingant, hederáue comas augustiùs ornent.

Myrto vt Ouid. principio v. Fast. Amor. eleg. j. & vlt. lib. j. Coronati nempe hedera quoniam Bacchi tutela est, lauru quia Phœbi, myrto quia Veneris. Eorundem numinum tutelæ, & Poëtæ. Bacchi quoniam potæ, & *συμπόται*. Apollinis quia vates. Veneris quoniam amasiones. Latissimus hic campus, sed alia eius decurrendi occasio.

De commissionibus quidem siue certaminibus Poëticis. Sueton. Augusti c. xxcix. Caij liij. Domitiani iv. Horat. epist. ij. lib. ij. Sat. x. lib. j.

———— hæc ego ludo

Quæ nec in æde sonent certantia iudice Tarpa.

Veniebant ad commissiones illas coronati. Sic illud cape Horatianum epist. ij. lib. ij.

Mox etiam si forte vacat sequere, & procul audi,

Quid ferat, & quare sibi nectat vterque coronam.

Qui commissione siue agone victus is detractam sibi coronam dabat vincenti. Quo Flaccus ludens Sat. vlt. lib. j. de se & Lucilio quem carpserat, dixit

—— neque ego illi detrahere ausim

Herentem capiti multa cum laude coronam.

Hæc pœna ignaui Poëtæ principe Augusto. Caius autem postmodo commissione Lugdunensi hoc amplius, *victi vt victoribus præmia conferrent* voluit, *& eorundem laudes componerent. Eos autem qui maximè displicuissent scripta sua, spongia linguáue delere iussit, nisi ferulis obiurgari, aut flumine proximo mergi maluissent.* Sueton. c. xx. *Spongia linguáue*, non vt displicuorum esset optio illa, sed Caij.

Neque semper tamen sic combinati & quasi paribus compositi in agonibus illis, sed sæpe corona proposita, quam de multis vnus auferret, vt Suetonij Domitiano c. xiij. Palfurius Sura *coronatus de oratoribus*. Et eiusdem c. xij. Neronijs suis Claudius ille, *orationis carminisque Latini coronam, de qua honestißimus quisque contenderat, ipsorum consensu concessam sibi recepit.* Coronamenta illa ad exemplum Græciæ. Nam ludis Pythijs & Isthmicis agones Poëtici, & coronati victores.

Plutarch. Sympoſiac. Problem. ij. lib. v. τῶν ποιητικῶν στεφάνων ἐπινικίων τυγχάνουσαι, &c. *Poeticam coronarum victricium compotem.* ἀποφαίνειν relege ἀποφαινομένην. Mentio ibi & de agonibus Poëtarum Pythijs & Iſthmicis, vt & Problem. iv. lib. ij. De Pythico agone Poëtarum & Pauſanias Phocicis. Et Athenis eiuſmodi coronamenta. Euſebius Chronicis. *Herodotus Athenis libros ſuos in Concilio legiſſet, honoratus eſt.* Repono. *Herodotus Athenis cum in Concilio libros ſuos legiſſet coronatus eſt.*

Datæ vero vincentibus prorſa vorſaue oratione coronæ conſenſu iudicum. Vetus inſcriptio Hiſconij 152. 22.

L. VALERIO L. F.
PVDENTI.

HIC. CVM. ESSET. ANNORVM
XIII. ROMÆ. CERTAMINE
IOVIS. CAPITOLINI. LVSTRO
SEXTO. CLARITATE. INGENII
CORONATVS. EST. INTER
POETAS. LATINOS. OMNIBVS
SENTENTIIS. IVDICVM
HVIC. PLEBES. VNIVERSA
HISCONENSIVM. STATVAM
AERE. COLLATO. DECREVIT.

Hinc & κλήρεσι εὐκληρῆσαι ἐν ἄθλοις. *Sortiri feliciter* nempe coronam, *in agone* Poëtico. Polliani epigr. anted. Similitérque in Græcia vt Plutarchi Sympoſiac. Problem. ij. lib. v.

LAMBVNT.

Sic Macrob. Saturn. c. xix. lib. 1. *Thyrſi mucro hedera lambente protegitur.*

IPSE SEMIPAGANVS.

Satyricus. Nam Satyra, originem ſi ſpectes, ruſtica & paganica eſt. Itaq. *agreſtes Satyri* pro Satyra, Horatio ad Piſones:

Et, *ſiluis deducti Fauni.*

In tragœdia nempe Satyrica. Tragœdia eſt duplex, mera & mixta ſiue Satyrica. In mera perſonæ tragicæ, in mixta etiam Satyri ad delectationem & riſum. Horat. ad Piſones. Vitruuius c. iix. lib. v. Origenes l. vij. contra Celſum vbi inquit, τὰ σατυρικὰ δράματα ἐμποιεῖ γέλωτας. *Satyricæ fabulæ riſum mouent.* &c. Iſacius prolegomenis ad Lycophronem. Laërtius in Bione. Ἐνατος ποιητὴς τραγῳδίας τῶν Ταρσικῶν λεγομένων. Corrige τῶν σατυρικῶν λεγομένων. Male in aduerſarijs c. iix. lib. xxj. reponitur τῶν Θαρσικῶν.

A Satyris itaque origo Satyræ, & Ixionius Grammaticis labor eſt, alias huius nominis originationes quærere.

AD SACRA VATVM.

Pſeudocornutus interpres. *Ad ſacra vatum. Ad numerum Poëtarum.* A quo non abit longè alius in aduerſarijs c.vj. lib. xxj. At nihil liquidius, quàm *ad ſacra vatum adferre* carmen, qui adfert in ædem Apollinis Palatini recitaturus. Ædes Apollinis Capitolini ſiue Athenæum. recitabulum Poëtis Latinis, & commiſſionum quaſi arena, vt ædes Mineruæ ſiue Athenæum Græcis. Horat. epiſt.ij.lib.ij.Sat. x. lib. j.

Quo pacto, inquies, ædes Apollinis Athenæum ſiue Mineruium eſt? Quia ibi Poëtæ recitarent Romani, vt in Athenæo Græculi: ſiue quia vſus idem ædis vtriuſq. Sic Suidam cape interpretantem, Ἀθήναιον, ὅτι Ἀπολλώνιον βραχέως, τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Lege Ἀθηναῖον, κατ' Ἀπολλώνιον βραχέως, &c. Βραχέως correptè, accentu in penultima. Syllaba correpta quæ ſine accentu, longa cui accentus. A. Gell. c. xxiv. lib. x. Interpr. Terentij ad Eunuch. Act. iij. Sc. iv. alij. In Athenæo illo ſacra vatum ſiue recitationes. Iul. Capitolin. Pertinace. *Cum Pertinax eo die proceſſionem quam ad Athenæum parauerat vt audiret Poëtam, ob ſacrificij præſagium diſtuliſſet.* Ait Lamprid. Alexandro: *Ad Athenæum, audiendorum & Græcorum & Latinorum rhetorum vel Poëtarũ cauſa, frequenter proceſſit.* Iul. Capitolin. in Gordianis. *Poſtea vbi adoleuit in Athenæo controuerſiis declamauit, audientibus etiam imperatoribus ſuis.* &c. Lege, *Controuerſias.* D. Hieronymus De obitu Paullinæ ad Paumachium. *Quando omne Athenæum ſcholaſticorum vocibus perſonabat.* &c.

QVIS EXPEDIVIT PSITTACO SVVM ΧΑΙΡΕ? vt apud Martial. epigr. lxxiij. Pſittaci vox. *Cæſar aue.*

Benè verò Perſij membranæ literis Latinis chære. vox enim eſt Græcula ſed facta iuris Romanici. Similiter & apud ſcribam illum Philomelæ,

Pſittacus humanas depromit voce loquelas,
Atque ſuo domino chære valéque ſonat.

Philoſtrat. Apollonij lib. j. Τὸ γὰρ χαῖρε, καὶ τὸ δὲ ὁρᾶτε, καὶ τὸ ζεὺς ἵλεως, καὶ τὰ τοιαῦτα αἱ ὄρνιθες φθέγγονται. Scilicet μαθοῦσαι παρ' ἀνθρώπων. *Nam chære, & benè rem gere, & Iupiter propitius, hæc taliáque aues hominibus vouent. doctæ ab his*, ſcilicet. Hoc Pſittaci *ingenium*, inquit Iul. Solin. c. lv. *ita Romanæ deliciæ miratæ ſunt, vt barbari Pſittacos mercem fecerint.* Facilè hic Solino fides. Nam & Varronis Terentij ſæculo iam Pſittaci promercales. Varro Virgula diuina, Marcellus in *Limen. Ad quos cum volucris venti vt eos vſque ad limina nitidabilis.* & in *Vile. Atabos cum volucres venit, apud illos vſque ad limina indica vilis.* Comparemus loci vtriuſque mendas, & vera lectio eluceſcet. *Pſittacus cum volucris venit apud illos, vſque à limine Indico vilis.* Pſittacum eis nempe voluptarijs vilem ſiue non carum videri, quanquam venit ſiue venumdatur delatus Romam à limine Indico, eóque carior. Sic P. Ouid.

Amor. eleg. vj. lib. ij.

Psittacus ales imitatrix ab Indis.

VERBA NOSTRA CONARI.

Auium enim est *conari* magis quàm *eloqui*, vt de Psittaco Apuleius Florida ij. *Eloqui* Psittacum aut picam dixerit audiens, *conari*, videns. vt Martialis epigr. lxxvj. lib. vlt. Pica,

Si me non videas esse negabis auem.

VENTER ARTIFEX.

Seruius profert in illud 1. Georg.

——— *& duris vrgens in rebus egestas.*

Horatius epist. poster. lib. ij.

——— *paupertas impulit audax*
Vt versus facerem ———

L. Seneca epist. xv. *Quos noua artificia fames docuit.*

CORVOS POETAS.

Etiam qui quæúe ingenio Poëtico non sunt, siue carmen arte non natura scribunt tamen dulciter canent. Natura Poëtæ vt aquilæ, arte vt corui. Pindar. Olymp. Oda ij.

PEGASEIVM MELOS.

Aliqui legunt, *Pegaseium nectar*, vt & Pseudocornutus, & Politianus Miscellan. alij

Cantare Pegaseium melos credas.

vt in aduers. c. xiij. lib. x. Sed ita numerus ille destructissimus. Bene in membranis est; *Pegaseium melos*. Putes facere illud Q. Ennij annali xiij. *Matronæ melos complent spectare fauentes.* apud Iun. Philargyr. ad iv. Georg. Sed facilis coniectura Ennium scripsisse *Matronæ mœros complent*. Enimuerò nihil opus accersitis longè auxilijs. Nota enim res Grammaticorum pueris, longari syllabas liquidis λ. μ. ν. ρ. Sæpe hoc Isacius literator inculcauit ad Alexandram suam Lycophronis, & verò quia res proletaria est, etiam irascitur inscientibus.

AD SATYRAM I.

SATYRICO suo sale perfricaturus corruptos Quiritium mores, quasi ἀφ' ἑστίας siue à lare ipso, à suis conforaneis, siue eiusdem Musæ æmulis Poëtis nempe orditur. In his multa notat, vt j. scribillandi pruriginem, *Scribimus indocti.* &c. ij. Pompam recitationis. *Scilicet hæc.* &c. *Hic aliquis.* &c. iij. Glorias inanes. *Quid didicisse.* &c. iv. Verborum & sententiarum ἀπειρίας siue inertias. *Ecce modo heroas sensus.* &c. v. φιλονεικίας & vindictæ cupiditatem *Sed quid opus teneras.* &c.

Strictim & auditores ipsos tangit, vt. *Hic neque more probo.* &c.

Principium autem Satyræ quasi deliberationem habet, An vtilis & honesta scriptio Satyræ? Deliberatio illa personas habet Poëtæ & Monitoris, vt Horatij Consultatio personam ipsius, & A. Trebatij legisperiti, Sat. j. lib. ij.

O CVRAS HOMINVM.

Imitatus Lucretium ex principio lib. ij.

O miseras hominum menteis, ô pectora cæca. &c.

QVANTVM INANE.

Inanitatem siue inaniam in rebus siue rerum siue negociorum accipit generatim, non solum laudis adpetitum, vt est in aduersar. cap. j. lib. x.

QVIS LEGET HÆC.

Satyras meas. Satyris eius nomen à principio illo & quasi limine. *O curas hominum.* vt post paullò. *Arma virum* — pro Æneide. vbi hæc notatio plenior. Admonent glossæ veteres, hunc versum esse translatum ex primo Satyrarum Lucilij.

MIN' TV ISTVD AIS?

Monitoris hoc, pro Men' rogas vt Plauti Menæchm.

NEMO?

Admirans Persius hoc interrogat.

VEL DVO VEL NEMO.

Respondet monitor Atticè *Vel duo vel nemo.* ἤ τις ἢ οὐδείς hoc est, paucissimi. Xenophon Pædiæ vij. *τούτων δὲ τῶν περιεστηκότων ἢ τινα ἢ οὐδένα οἶδα. Horum circumstantium perpaucos noui.* Dio lib. xlvij. ἤ τις ἢ οὐδεὶς εἰς ἔχθραν ἀπ' ἰδίας τινὸς αἰτίας ἐκείνοις ἐλελόθη. *Paucißimi eis ex causa priuata odio fuère.* Idem Caracallo. ἐδίκαζε μὲν οὖν ἢ τι ἢ οὐδέν. *Rarenter ius dixit.*.

TVRPE ET MISERABILE.

Hoc Persius. Etenim Poëtæ alijsq; scribis turpe, non legi. Itaque lectorum copia eis vita est, & triumphus, vt Martiali epigr. xxcvij. lib. vij. Item alijs.

QVARE?

Monitor. Quare hoc tibi tam turpe? Potes enim paucis contentus esse lectoribus, vt Horatius Sat. vlt. lib. j.

NE MIHI POLYDAMAS.

Persius. Vereor enim ne à Nerone & fece Romuli anteponatur mihi Labeo pessimus Poëtarum. Vera nempe Menandri vox.

Ὄνον θεωρεῖν κρεῖττον, ἢ τοὺς χείρονας
Ὁρᾶν ἑαυτοῦ ζῶντας διαπρεπέστερον.
Satius' st asellum nascier, quàm cernere
Deteriores si beati prænitent.

Polydamas autem Doricè Πωλυδάμας aut Πουλυδάμας Ionicè. Homer. Iliade xxij.

Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει.

Polydamas labem atque notam mihi primus inuret.

Quem Persius in animo nunc versum habuit. Polydamantis notam veretur Hector vt viri fortis. Neque rectè est Propertij eleg. j. lib. iij.

——— *& Polydamanta sine armis,* aut vt alij

——— *& Polydamantas in armis.*

Paruulo interductu sana lectio erit,

——— *& Polydamanta, sine armis*

Qualemcunque Parin vix sua nosset humus.

Parin sine armis siue inermum, & qualemcunque. *&c.*

Polydamas autem hic Persij, Nero παχυλῶς. Satis hoc planè Cornutus.

ET TROIADES.

Molles ac delicatuli Romani. vt Iliade ij. Ἀχαιΐδες pro Achæis. Et Æneide ix. Phrygiæ pro Phrygibus. Et Catulli Galliambo Gallæ pro Gallis Cybelæ. Tullij ij. de Orat. Egilia pro Egilio. Horat. Sat. iix. lib. j. *Fragilis Pediacia*, pro Pediacio. Et significanter dictum. *Fragilis.* Glossæ ἀσθένεια φύσεως, ἐς γυναῖκας Fragilitas. *Filiola Curionis.* Tull. epist. xiv. lib. j. ad Att. Aimilius Lepidus orat. contra L. Sullam. *Fufidius ancilla turpis*, pro seruo. Pomponius apud Carisium lib. j. *Mimatius ebria*, pro Mimatio ebrio. Neque rectè Carisius hinc elici voluit ebriam dici à Pomponio genere virili.

In animo Persij fortean & ille Homeri versus Iliade vj.

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρωάδας. &c.

Troianos vereórque & Troiadas ———

LABEONEM PRÆTVLERINT.

Pingit hunc Labeonem Cornutus, & illum ex eius Iliade versum profert.

Crudum manduces Priamum Priamíque pisinnos.

Ridiculè tralatum ex Homerico illo Iliadis ij.

Ὠμὸν βεβρώθοις Πρίαμον, Πριάμοιό τε παῖδας.

Pisinnos dixit pro liberis. *Pisinni*, liberi Isidor. lib. x. Idem hic Attius Labeo de quo Persius post paullò

——— *non est hic Ilias Atti*

Ebria veratro? ———

NVGÆ.

Monitor.

EXAMEN'VE IMPROBVM.

Iniquum. vt contra Æneide vlt.

——— *duas æquato examine lances.*

NEC TE

NEC TE QVÆSIVERIS EXTRA.

L. Seneca epist. vij. Introrsum bona tua spectent. Decretum hoc Stoïcum. Sapientem ex sese aptum esse.

NAM ROMÆ QVIS NON?

Κατ' ἔλλειψιν. Nam Romæ quis non auriculas Midæ siue asini habet? vt post paullò

Auriculas asini quis non habet?

AH SI FAS DICERE.

Monitor. *Si fas dicere*, hoc tam acerbum. Videlicet. Neminem esse Romæ sine auriculis asini.

SED FAS.

Persius. Immo enim fas dicere.

TVNC CVM AD CANICIEM.

Tunc fas hoc dicere, cum respicio ad seniores. Nam hi omnes auriculis Midæ, multo itaque magis iuniores. Ergo sic auriti omnes.

NOSTRVM ISTVD VIVERE TRISTE.

Ὀξύμωρος. Nostram illam vitam tristem. Vitam intus voluptariam, & iuuenalem: extrorsum tristem & senilem viuere, bellè viuere & voluptariè. Quod & benè viuere dixerunt. Sic voluptarijs mortuis elogium Terentij Hecyra.

—— *vixit, dum vixit, benè.* Nota & vetus inscriptio; *Amici dum viuimus viuamus.* Græcis duplex ea in re verbum. Viuere quoquo modo βιοῦν: viuere iucundè ζῆν. Itaq. Similis præfectus prætorio Adriani tale sibi mortuus elogium scribi voluit. Σίμιλις ἐνταῦθα κεῖται, βιοὺς μὲν ἔτη τόσα, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτά. *Similis hic situs est, qui vixit annos tot, benè vixit annos septem.* Ne rectè verteris vt alij. *Cuius ætas multorum annorum fuit.* &c. Dio in Adriano.

Profert vero hunc Persij locum Fabius c. iij. lib. ix.

NVCIBVS RELICTIS.

Nuces pro studijs pueritiæ. Pueris nuces in delicijs. Hinc Ferentini inscriptio vetus A. Quinc. Tilij die natali suo legantis annam *pueris plebeis, sine distinctione libertatis, nucum sparsionem*, &c.

CVM SAPIMVS PATRVOS.

Supercilio censorio sumus, & obiurgatores. Catull in Gellium,

—— *Patruum obiurgare solere*, &c.

Apuleius Flor. iij. *Patruus obiurgator.* &c. Tullius pro Cælio. Suetonius Caio c. ix.

TVNC TVNC IGNOSCITE.

Tali ætate vos respiciens auriculis asini esse, ignoscite si dico, nepotes Romuli omnes sic esse auritos, auriculis Midæ.

NOLO.

Scripserat si forte Persius, *nolont*. vt Horatij Sat. j. lib. j. membranæ.

Quid statis? nolont. Hinc itaque natum, *nolo* in vulgarijs. Nolunt illi sic viuentes in specie tristitiæ & seueritatis, ignoscere si quis eos Midæ aut Arcadicę pecudis geminos germanos dixerit.

QVID FACIAM?

Quid faciam ergo? Anne omitto scriptionem Satyræ?

SED SVM.

Non omitto. Sum enim cachinno, siue natus Satyræ. Cachinnus & risus siue inrisio conuenit Satyræ. Hinc Satyri *dicaces, risores, proterui,* Horatio ad Pisones. Persius ipse fine huius Satyræ cum dixisset,

Auriculas asini quis non habet? subiungit,

Hoc ridere meum. Hanc meam Satyram, qua rideo auriculas Quiritium & maximè Neronis. Tetigi & ante ex Origenis lib. vij. contra Cellum. Scoppa literator coniectaneis c. xij. lib. ij. legit *si sum.* nullius libri veteris fide, & verò inuita mente Persij. Deliberat enim Poëta, quia non ignoscunt, Satyram pergat scribere necne? Quid faciam? Scribo an omitto? Sed scribam hercle, quia sum cachinno. &c. Fundus receptæ lectioni & Seruius ad Æneidem xij.

PETVLANTI SPLENE CACHINNO.

Seruius ad illud Æneidis iix. *Atro felle dolor. Quo,* inquit, *irascimur secundum Physicos, vt splene ridemus. Persius. Sed sum peculanti splene cachinno.* Refellit hanc de splene persuasionem vulgi, Alexander Trallianus Problem. cxxxvj. lib. j. Plinius vero in præcordijs locat officinam risûs cap. xiix. lib. xjv. c. xxxvij. lib. xj.

SCRIBIMVS INCLVSI.

Sequitur campus Satyræ ipse, quem nunc decurrere pergit Poëta. Inclusos accipe in cællæ Poëticæ gurgustio tanquam carcere. Iuuenal. Sat. vij.

Qui facis in parua sublimia carmina cælla.

Et apud Horat. ad Pisones, Poetæ

—— *secreta petunt loca* —— noti secessus & antra Poëtarum.

NVMEROS ILLE, HIC PEDE LIBER.

Inuitus identidem à veteribus glossis abeo, sed cogit Persius. Scribæ numerorum in ijs glossis Poëtæ: libero autem pede, oratores. At enim nulla huic Satyræ oratorum mentio. Fides à Persio ipso vbi cis paucos versus ait —— *cum carmina lumbum intrant.* &c.

Numerorum itaque scribæ, & pede liberi, duplex Poëtarum genus sunt. Vnum epicorum, alterum dramaticorum. Epici Poëtæ numeris adstricti & pedibus certis: dramaticis maxima libertas aut vt melius dixero licentia est, Latinis duntaxat. Latinorum dramatis siue tragœdijs & comœdijs summa pedum licentia ex resolutione spondei. Itaque Horatio ad Pisones hæc *immodulata poemata.* Sic Comœdiarum *numeri innumeri* epitaphio Plauti apud A.Gellium c.xxiv.lib.

j. Aliter *innumeros numeros* Auſon. dixit in Protreptico ad Nepotem, neque rectè, qui eiuſdem modi eſſe opinati, vt aliâs dicendi campus. Nunc quidem munerorum ſcriptores accipio epicos, pedis liberi tragicos. Itaque ſequitur. *Grande aliquid.* &c.* Epos aut tragœdiam.

QVOD PVLMO ANIMÆ PRÆLARGVS.

Anhelitus ex pulmone. Q. Cornufic. iv. ad Herenn. *Anhelans ex imis pulmonibus præ cura ſpiritus ducebatur.* Nunc itaq. *quod pulmo anhelet*, quod magno anhelitu recitetur. vt Ariſtophani Ranis *πλευμόνων πολὺς πόνος. Pulmonum plurimus labor*, de contentione vocis.

SCILICET HÆC POPVLO.

Hæc, grandia, epos tragœdiam. Pergit porrò pingere ſcænam recitationis, & proponere vt in tabella, quam operæpretium eſt articulatim quaſi radio intento præire.

Recitabant ſcribæ ſiue ſcriptores omnimodi. vt *Poëtæ* & *hiſtorici*. Iuuenal. Sat. vij. Plinius epiſt. xxvij. lib. ix. xvij. lib. vij. *philoſophi*, L. Seneca epiſt. vij. Arrianus Epicteti cap. xvij. lib. ij. cap. xxiij. lib. iij. *Rhetores* item actiones ſuas ſiue orationes quas habuiſſent ad iudicem, poſt recitauere & amicis. M. Seneca proœmio lib. iv. Controuerſ. Plin. epiſt. xvij. lib. vij. epiſt. xix. lib. ij. Martial. epigr. lxx. lib. x. Etiam *literatores* ſiue *Grammatici*. Martial. loco quem dixi.

Sed propriiſſimè quidem Poëtarũ recitationes, vt eiuſdem epigr. xxciix. lib. ij. Plinij epiſt. xvij. lib. vij. Et de hoc genere ſermo hic nobis maximè.

Recitabant Poëtæ in Mineruio ſiue Athenæo vt dixi ad proœmium. Subinde & in ædibus à rege aliquo ſiue diuite commodatis. Honori enim hoc regis ſui tribuebant quaſi potioris Minerua, & cœtu Apollinis. Iuuenal. Sat. vij. aut & alia de cauſa, quam mox dico, domum mutuati vbi recitarent. Auctor dial. de oratorib. agens de Poeta recitaturo. *Nam*, inquit, *& domum mutuatur, & auditorium exſtruit.* &c. Arrrian. Epicteti c. xxiij. lib. iij. *Ἄκουσόν μου σήμερον διαλεγομένου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ Κοδράτου. Audi me diſſerentem hodie, in ædib. Quadrati.* Martial. epigr. vj. lib. iv.

In Stellæ recitat domo libellos.

Et Plinij epiſt. xij. lib. iix. *Titinnius Capito, domum ſuam recitantibus præbet.* Et in ædib. Frontonis auditorium, Iuuenalis Sat. j.

Domus cum Poetæ inuenta vbi recitaret, tum auditorium ſibi exſtruebat, pulpitum, & ſubſellia, impenſis ſuis ſcilicet. Auctor dialogi de oratoribus. *Et domum mutuatur, & auditorium exſtruit., & ſubſellia conducit, & libellos diſpergit.* Arrianus Epicteti c. xxiij. lib. iij. *Δεῖ παραθεῖναι χίλια βάθρα, καὶ παρακαλέσαι τοὺς ἀκουσομένους, καὶ σὲ ἐν κομψῷ στολίῳ ἢ τελεστηρίῳ ἀναβάντα ἐπὶ πούλβινον διαγράφειν πῶς Ἀχιλλεὺς ἀπέθανε. Diſponere oportet mille ſubſellia, & vocare audituros, & te in togula aut palliolo*

nitido, in puluinum escendere, & pingere quemadmodum occubuerit Achilles. &c. *In puluinum* nempe siue pulpitum, quod tu impensa tua exstruxisti. Vt ante dialogus de Oratoribus dixit, *Auditorium exstruit.* Auditorij pars potissima Puluinus siue pulpitum. Sic & Iuuenal. Sat. vij. Poetæ recitantis auditorium describit,

Nemo dabit regum quanti subsellia constent,
Et quæ conducto pendent anabetra tigillo,
Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.

Pulpitum illud siue pluteus quasi *orchestra*, *anabetra* illa tanquam gradus theatri. In pulpito siue puluino sedes Poëtæ altior ceteris. Persius post paullò.

Sede leget celsa ——— &c.

His autem paratis facta deinde inuitatio amicorum, & auditorum corrogatio. Inuitati amici per codicillos, & libellos, aut tali denunciatione, *si commodum ipsis venire.* Plinius epist. xiix. lib. iij. Sic auctor dialogi anted. à recitaturo *libellos dispergi*, quibus nempe aduocet sibi amicos & auditores. Et tamen libellis & codicillis inuitati, & multo ante rogati, & sæpius siue identidem admoniti, sæpe aut non veniebant, aut pæne inuiti veniebant. Plin. epist. xiij. lib. j. Neque dubites à plerisque ne rubori eis infrequens auditorium esset, emtos sæpe auditores, vt ternis denarijs redimunt causidici, Plinij epist. xiv. lib. ij. Hinc enim celebritas causidicis, quæ & laudi eis & lucro. Honorarium enim maius celebri patrono quàm ignobili vt hodierno iure l. 1. §. Si cui D. De extraordin. cognit. Sed olim sportulæ patronis & sine lege, aut & contra legem: hodie honoraria legitima. Recitatores quidem vt captarent auditorij frequentiam, diuitis alicuius siue regis ædes requirebant, cuius liberti & comites frequentiam ei facerent. Iuuenal. Sat. vij. de diuite ædes commodante.

Scit dare libertos, extrema in parte sedentes
Ordinis, & magnas comitum disponere voces.

Cœnis quoque & sportulis & munusculis vt togula trita siue decote, redemtos auditores à recitaturis fidem facit mox Persius ipse.

——*calidum scis ponere sumen*
Scis comitem horridulam trita donare lacerna.

Horat. ad Pisones.

Vt præco ad merces turbam qui cogit emendas,
Adsentatores iubet ad lucrum ire Poeta
Diues agris. &c.

Et negat se hoc facere Q. Horatius epist. xix.

Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & tritæ munere vestis.

Tangit & Martial. epigr. xxvij. lib. ij.

Paratum iam auditorium; sequuntur ipsius recitaturi ornamenta. Præter illa quæ noster hic recenset, sunt & alia, quæ paucis præmitto.

I. Focalia, id est, vellera siue lanæ quibus lector ille fauces suas foueret, ne in recitatione longa raucescerent. Hæc Martiali *lana* epigr. xlj. lib. vj.

Qui recitat lana fauces & colla reuinctus.

siue *Vellera*, epigr. xlj. lib. iv.

Quid recitaturus circumdas vellera collo?

Malè ibi focalia interpretati, *aurium ligamina*, vt & epigr. cxlij. lib. vlt. Vbi cucurbita illa adpicta est. *Focal siue focale tegmen capitis aurium tenus demissum.* Haud vidi magis. Scilicet Fabius nesciuit focal quid esset cap. vlt. lib. xj. *distinguens focalia & aurium ligamenta?* Vbi & palliolum ante recensuit. Palliolum capitis, focal faucium, ligamen aurium. Pallio velare caput magnarum deliciarum fuit, siue hominis voluptarij, vt Mæcenas *pallio velatus caput*, L. Senecæ epist. cxiv. & Trimalcio Petronianus *pallio coccino adrasum incluserat caput.* Benè itaque palliolum & focal iunxit L. Seneca fine lib. iv. Natural. quæst. *Videbis*, inquit, *quosdam graciles, & palliolo focalique circumdatos, pallentes & agros.* Idémque *malacum pallium.* Plauti Bacchid. Valdissimè caligant quibus de pallio humeris iniecto, siue amictu togæ opposito ibi aliquid in mentem est. Etenim palliolum speciatim tegumen capiti. Duplex Romanis caput tegendi ritus, popularis, togæ lacinia: voluptarius, palliolo, idémque & inualidis. Alius hæc nobis dicendi campus. Pictura illius pallioli patet commentariolo de reb. bellicis adiuncto vtriusque imperij notitiæ. Forte an igitur & palliola poëtis plerisque, focalia quidem certe vt dixi, ne raucescerent: forte an & vox eis cæca raucáue si esset naturâ, vt dissimularent focali, tanquam casu hoc vitium eis, vnde & præfationes interdum Poëtis ante lectionem, vt Martial. epigr. xiix. lib. iij. Sic & ad anginam focal A. Gellij. c. ix. lib. xj. vbi Demosthenes *Lana multa collum ceruicesque circumuolutus.* Neque ad rauim tantum aut anginam focal, verum & delicijs datum, vt Horatij Sat. iij. lib. ij. Et Trimalcionis Petroniani *oneratas veste ceruices*, accipe focali, vbi & focal circumdatum *laticlauia mappa, fimbrijs hinc atque illinc pendentibus.* Dixi faucium esse focal non aurium: putes obstare Martialem epigr. cxlij. lib. vlt. & epigr. xlj. lib. vj. Frustra putes. Non enim auribus ibi Martialis focal vt proprium tribuit, sed vrbanè & ioco in libri mali recitatione auditorum auribus magis focali esse opus, quàm faucibus poëtæ.

II. Aliud instrumentum lectionis, *aurium ligamenta* siue ἀμφωτίδες. ne aures delicatulo recitatori strepitus aliquis conuulneraret.

III. Neque dubitem aliquos & *splenatos* ad speciem & delicias prodisse in pulpitum, quasi oculis adsidua lectione & scriptione im-

becillis. Sic enim & ſpleniatus cauſidicus Regulus. Plinij epiſt. ij. lib. vj. Splenia illa impoſita ſupercilijs vt Plinij loco quem dixi. Hinc & Martiali epigr. xxxiij. lib. iix. *ſplenia lunatæ frontis.* *Lunata frons*, pars frontis vbi ſupercilia, nam hæc tanquam lunulæ. Itaque & ſupercilia, mulierum præſertim ſacra Iunoni Lucinæ. Varro iv. de ling. Lat. Feſtus in *Supercilia*. Lucina vero non alia quàm Luna. Varro eodem. Horat. Carmine ſæculari. Alij. Splenia verò & in delicijs fuiſſe liquet epigr. xxix. lib. ij.

IV. etiàm *pexi* recitatores. Perſius nunc ——*pexúſque.* &c. ἐκτενισμένος, κτενιστής. Atque hoc ipſum quoque in delicijs, vt Martial. epigt. cix. lib. v. epigr. xxxvj. lib. ij. Tullij Catilin. ij. Fruſtra in Electis eſt c. xiij. lib. j. pexum Perſio nunc pexatum eſſe. Ineptiret hoc ita ponens Perſius, ſequitur enim

——togáque recenti. Si toga recens etiam pexa illa.

V. lectionis inſtrumentum *toga recens & candida.* Perſius ipſe

——togáque recenti *Albus*—— Arrianus Epicteti c. xxiij. lib. iij. recitaturum proponit ἐν κομψῷ σολίῳ, ἢ τριβωνίῳ. *In nitida togula, aut palliolo.* Et tangere velle dixerim diſcrimen. Si Latina recitarent togatos fuiſſe: ſi Græca palliatos.

VI. *Anulus.* Perſius nunc. *Et natalitia tandem cum ſardonyche*—— *Tandem*, ſiue ne longum faciam, etiam lector hic manu ſardonychata vt Martial. loquitur epigr. xxix. lib. ij. ſiue anulum habens gemmatum ſardonyche. Anulus Poëtis inſtrumentum recitationis, vt equites ſe declararent. Sic de Paride hiſtrione Iuuenal. Sat. vij.

Semenſtri vatum digitos circumligat auro.

Sic & cauſidicis anulus in actione lenocinium. Iuuenal. Sat. eod.

——niſi fulſerit anulus ingens.

& *——conducta Paullus agebat*

Sardonyche—— Eaque in re ſic nimij vt pleríque digitos omnes anulis onerarent. Fab. c. vlt. lib. xj. *Manus non impleatur anulis.* In huius Perſiani recitatoris anulo, illud quaſi auctarium & mantiſa, quod natalitius ille anulus, ſiue natali die à cliente miſſus, vt rectè vetus interpres. Nam hoc ipſo carior anulus ille, & oſtentatio illa duplex, anuli ſimul & clientis. Neque ſummus iuris interpres bene ad l. cxciv. D. de verb. ſignific. qui aliter accepit. Quanto in pretio illi natalitij anuli, & vt cum cura ſeruati, liquet Plauti Curcul. Scæna penult. vbi & inter cetera illud

——Anulus

Hic eſt quem ego tibi miſi natali die.

Sic & cariora diſpenſatori Petroniano *veſtimenta cubitoria*, quod *natali miſſa die* à cliente. Non mouet nugonem illum iactura, ſed caritas muneris natalitij. Alia de muneribus natalitijs alij decantauêre iam.

VII. *Plasma*, potio leniendæ voci. Ante recitationem illa, vt Fabij c. xiv. lib. j. Plinij c. vj. lib. xix. De plasmate hoc aliqui male nunc Persium interpretati, vbi ait

—— *liquido cum plasmate.* &c.

Hæc de plurimis Poëtæ recitaturi ornamentis paucula libaui, nunc & de recitatione ipsa, quia semel hoc tanquam circi intermetium ingressi, cursim aliqua pergamus. Ea verò multiplex, nam differentiæ sunt.

I. Recitauêre aut ipsi, aut per alium, vt aliquem de amicis. Plinius epist. xxxiv. lib. ix.

II. Recitauêre aut totum poëma, orationémve, aut electa de opere aliqua. Idem epist. xxj. lib. iix.

III. Recitatio duplex. Vna in auditorio siue publica: altera inter amicos, vt in Triclinio. Publicam siue recitabuli lectionem Flaccus hic noster iam pingit, à qua & vulgarem siue ineptam separemus licet, vt in medio foro, in balneis. Horat. Sat. iv. lib. j. De hoc genere & Eumolpus Petronianus recitator *in pinacotheca, in balneo.* De priua autem siue inter amicos lectione Persius post paullò

—— *ecce inter pocula quærunt.* &c.

Publicæ lectionis ritus & Græcis & Romanis antiquissimus, Poëtarum maximè: rhetorum autem & causidicorum recitationes ortæ Romanis primitùs à Pollione Asinio. M. Seneca proœmio lib. iv. Controuers. Priua item siue inter amicos lectio crebra Romæ. Horat. Sat. ead.

Non recito cuiquam, nisi amicis ——

Plinius epist. xix. lib. ij. epist. xvij. lib. vij. Eiusmodi lectiones ferè in triclinijs & inter conuiuas, vt Ciceronis epist. iij. lib. xv. ad Att. *Lege in Arcano conuiuis tuis.* Plin. epist. xxj. lib. iix. *Vt iam nunc adsuescerem & in triclinio audiri.*

Sed longa iam hæc λόγου ἐκβολή: tempus audire Persium.

SEDE LEGET CELSA.

Legere, recitare, ἀκρόασιν ποιεῖσθαι apophthegmate Theocriti apud Anton. Melissæ Serm. l. lib. j. Vbi malè πιουμένου pro ποιούμενος. Epicteto Arriani est ἀναγινώσκειν ἐπιδεικτικῶς. c. xxiij. lib. iij.

LIQVIDO CVM PLASMATE GVTTVR COLLVERIT.

Cum liquarit vocem. sine, leget voce liquata, vt voces liquatas Hostius poëta dixit, Macrobij Saturn. c. iij. lib. vj. vt & Persius ipse mox, *eliquare.* Græcis vox liquida, πεπλασμένη. Plutarchi, Cicerone, Fabij c. xj. lib. j.

Liquida autem vox siue liquata, eadem & plenior in aures, hinc *deliquare* pro *explanare, aperire, indicare,* Cæcilius Obolostate, apud Marcell. in *Delica..*

——*si linguas decem*
Habeam, vix habeam te satis qui laudem ache
Imò verò hic ante solitus sum delicas. Lego.
——*si linguas decem*
Habeam, vix habeam qui satis rem delicem.
Imò verò hic soli sumus, iam delica. Antiquè scriptum *delicare*, pro *deliquare*.

MOBILE.

Mobile guttur quia per id voces mouentur. Itaque dictum à Virgilio Æneide vij. *Vocis iter.*

PATRANTI FRACTVS OCELLO.

Διὶ τὸ αὐτό. Ocello patranti & fracto. Quis oculus patrans, Seruius interpretatus laudans Persij hunc locum ad Eclog. iij. Quid patrare interpres Terentij tradit in Hecyram. Isidor. cap. v. lib. ix. & Glossæ.

Patrans oculus libidinosi: fractus effeminati & parum viri, vt ὄμμα κεκλασμένον. Aristoteli Physiognom. c. iij.

NEQVE MORE PROBO.

More improbo, improbè, impudenter, libidinosè. Glossæ. Improbus ἀναιδής. Sic definitus à Saluio Iuliano *raptor, fur improbus.* hoc est, impudens. l. xiv. §. Qui rem. Quod met. causa, l. ij. §. Ceterum. De vi bonor. raptor. D. Impudens raptor, quia propalam rapit. Plaut. Epid. Sc. j. Sic impudentes hi Titi, quia flagitiose trepidant propalam.

NEQVE VOCE SERENA.

Voce non serena. voce turbida, siue gannitu, qualis in libidine, non vt explicat Pseudocornutus, *tumultuoso clamore.* Iuuenal. Sat. vj.

Chironomo Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicæ non imperat, Appula gannit
Sicut in amplexu —— —— Idem,
——*quæ vox saltante libidine.*

TREPIDARE.

Trepidare vt in libidine. Sic palpitare. Iuuenal. Sat. iij.

——*donat Caluinæ vel Catienæ*
Vt semel atque iterum super illam palpitet—— Sic equos ex libidine. *tremore pertentari.* Maro iij. Georgic. Et, *saltare libidinem.* Iuuenal. Sat. ead.

INGENTES TITOS.

Titos accipe *Augustianos* Neronis, siue qui Neroni auditorium, & *bombi, imbrices, testæ.* Sueton. Nerone c. xx. Hi propriè dicti *Augustiani*. Suetonius Nerone c. xxv. Dioni Nerone sunt Αὐγούστειοι. Hi verò auditores & plausores Neronis dicti nunc à Persio *ingentes*, quia

dilecti à Nerone viribus & proceritate insignes, siue vt locutus Suetonius, loco quem dixi, *robustissima iuuentutis.* Cur autem illi Augustiani, Titi? Quia equites plerique, siue vt inquit Sueton. *adolescentes equestris ordinis.* C. Tacito annali xiv. *equites Romani, ętate ac robore conspicui, cognomento Augustani.* Titi autem equites à Tito Tatio Sabinorum rege. Aliouorsum celsi Ramnes Horatio ad Pisones, neque rectè hoc in aduersar. c. xix. lib. ij. c. xxvj. lib. xxiix. Pseudocornutus autem miserè vt naufragus & fluctuans in fragmine, *Titos* interpretatus modo *senatores*, mox *equites*, post *scholasticos*. Ipsissimam chimæram scilicet.

Bombos, qui ad Suetonij c. xx. adclamationes faustas interpretati, ne ijs elucus molestus, nisi forte an Suetonio ipsi obscurum, quales bombi Neroniani. *Qui plausuum*, inquit Suetonius, *genera condiscerent; bombos, & imbrices, & testas nominabant.* Triplex plausuum ibi genus, *bombi*, *imbrices*, *testæ*. Omnibus his nomina ex plaudendi sono. Grauiore sonitu bombi, medio imbrices, acuto testæ. Bombi vt è cornu, imbrices, quasi imbricum collisione, testæ, vt testarum. Hæc omnia nempe, vt & cymbala manibus imitati artificio complosis, quod penicillo suo sic pingit Aristænetus epist. x. lib. j. *ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑποσταλμένοις, ὑποκοιλαμένην τὴν ἀριστερὰν ἔπληττεν εἰς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες εὔφωνοι συμπληττόμεναι τύπον κυμβάλων.* Dico Latinè: *Dextera digitis iunctis & demissis, in manus leuæ cauum pulsabat, & complosione illa dulcisonæ manus erant instar cymbalorum.* &c. Sic Plinianum illud cape epist. xiv. lib. ij. *Plausus tantùm, ac potius cymbala.* De ijsdem plausibus & Corippum interpretor lib. ij.

Emittunt dextras . . . . . pariterq. remittunt.

Lego, *Emittunt dextras pariter, paritérque remittun.*

Et post paullò. *Ingeminántque cauos dulci modulamine plausus.*

Neronianos plausus tangit & C. Tacitus annali xvj. *Certis modis, plausuque composito.* Modis adclamationum: plausu manuum. Et adclamabant quidem etiam Augustiani illi vt patet Dionis Nerone, sed nihil adclamationes illæ ad locum Suetonij quem explico.

CVM CARMINA LVMBVM INTRANT.

Iuuenal. Sat. vj. —— *cum tibia lumbos*

Intrat ———— Varro apud Marcell. in Virginis. *Quam sympathiam oculi cum lumbis habeant.*

TREMVLO VERSV.

Pronunciato Neronianè & flagitiosè, & sic trepidè, vt antedixit *trepedare Titos.* Et moneo. Neronem hæc celox petit, vt magnam partem Satyra j.

TVN' VETVLE.

Dixeris, Nero vetulus nunquam fuit. Sanè, sed vetulum Persius Satyricè dixit, pro eo qui vir ætate, mente puer, vt Iuuenal. Sat. xiij:

——*dic senior bulla dignißime.*

AVRICVLIS ALIENIS COLLIGIS ESCAS.

Escam, Priscian. c. iij. lib. iij. *Escas auriculis alienis colligis:* poemata condis & recitas quæ tanquam pabulum sint auriculis auditorij tui. Dicta quæ placent, auriculis tanquam esca sunt. Plautus Euclionis Sc. xvij.

Nimium libenter edi sermonem tuum.

Et Patruo. Sc. xiv.

Quàm orationem hanc aures dulcem deuorant;

Et Cistell. Sc. ix.

——*istuc mi cibus est quod fabulare.*

CVTE PERDITVS.

Intercutitus, impudens.

OHE.

Scripsit Persius, *Euohe*, respiciens ad Horatianum *Euohe*, Oda penult. lib. ij.

Euohe recenti mens trepidat metu.

Tangit Iuuenal. Sat. vij.

——*satur est cum dicit Horatius euohe.*

Sic & Nero in dithyrambis suis, *euohe*. Et, *quibus dicas euohe*, est quibus recites dithyrambos tuos. Exorsus eos Nero sic videtur. *Euohe*, &c. Itaq. à principio *Euohe*, dithyrambos intelligi vult, vt mox Arma virum dixit pro Æneide, vbi hæc dicendi meta.

QVID DIDICISSE.

Nero. Frustra, inquit, sum poeta, si non recito. Et tangit si forte Persius Neronianum illud, *Occultæ Musicæ nullum esse respectum.* Sueton. c. xx. Ex Græco veriuerbio, Τῆς λανθανούσης μουσικῆς οὐδεὶς λόγος. Respectus siue λόγος pretium & honor. Glossæ. Respectus ἐντροπή. Martial. epigr. xiix. lib. iix. *Respectus amici*, id est, [illegible]. Sic & ille apud L. Senecam epist. vij. *Cur ergo ista didici?* &c.

NISI HOC FERMENTVM.

Hæc scientia, siue disciplina, siue quod didici, quo inflata mihi mens, vt massa fermento.

ET CAPRIFICVS EXIERIT.

Nisi hæc scientia mea exierit, vt caprificus erumpit ex parietinis, Isidor. c. vij. lib. xvij. Martial. epigr. ij. lib. x.

Marmora Messallæ findit caprificus.——

Et apud Iuuenal. Sat. x. *Saxa cinerum*, id est, monimenta, *discuti fico sterili*, siue caprifico. Et apud Plin. c. xxvij. lib. xvij. Caprifici gaudent *petrosis.*

RVPTO IECORE.

Iecur sedes scientiæ. Paccuuius Cicer. j. de diuin. *Sapere ex iecore suo.*

Sed omnia hæc Persius Satyricè, *fermentum, caprificum, iecur.* Nam fermentum & caprificus etiam vituperationi est, & iecur sedes quoq. adpetitus & libidinis, Horat. Oda j. lib. iv. Oda iv. lib. iij. Oda xxv. lib. j. Et epist. xiix Qua de re locus dicendi, & post paullò. Fermentum nempe & malitia, & caprificus scientia sterilis. Quantumuis copiose hoc dicerem, si operæ nunc esset.

EN PALLOR SENIVMQ.

Pallor & senium ex poëtico studio, vt Horatij. epist. xiix. *Senium Camenæ.* Frustra, inquit, pallescis studio, & insenuisti libris, qui tam recitationis, & auræ, & plausus adpetens.

SCIRE TVVM.

Admonent glossæ mutuaticum ex Lucilio esse. Lucilij locum illum scio vt reposuerint alij sed magis est vt ita scripserit vetus ille Poëta.

—— —— id me
Nolo scire, mihi cuius sim consciu' solus,
Ne damnum faciam. Scire est nescire, nisi id me
Scire, alius scierit. —— ——

AT PVLCHRVM EST DIGITO MONSTRARI.

Nero. Sic auctor Dial. de oratorib. *Quos vulgus imperitum transeuntes nomine vocat, & digito demonstrat.* In glossis verbo vno *Digitare.* Δακτυλοδείκτω *Digito.*

HIC EST.

Vt de Demosthene Tullius V. Tuscul. Laërtius in Diogene. Ælian. Var. c. xvij. lib. ix. Plin. epist. xxiij. lib. ix.

TEN' CIRRATORVM.

Vt, *cirratorum turba.* Martiali epigr. xxx. lib. ix. &, D. Hieronymo apol. j. in Ruffinum. Et *cirri puerorum.* Ammian. Marcellin. lib. xxij. Et apud Martian. Felicem lib. iij. Grammatica *inter cirratos.* Eosdem *crinitos.* Martialis epigr. xlix. lib. xij. Et *capillatos.* epigr. lxij. lib. x.

Sic te frequentes audiant capillati,
Et delicatæ diligat chorus mensæ. Non vt aliqui, *Musæ.* Sic, *femina cirro crispata.* Mæcenas apud L. Senecam epist. xciv. Glossæ Isidori. *Cirrus, cirritus, cirritudo.* Distinguere velle videtur, nempe vt *cirrus* sit calamister, *cirritus* ipsi anuli qui calamistro fiunt. *Comarum anulos* dixit Martial. epigr. lxvj. lib. ij. Fabius c. x. lib. xij. *Vndas* Manilius lib. v.

Aut vndis reuocare comas —— ;

Dixi de cirris & ad Martial. Spectaculor. epigr. iij.

DICTATA FVISSE.

D. Hieronym. epist. lj. *Et in tantam venit opinionem eloquentiæ, vt soleant dicta eius cirratorum esse dictata.*

ECCE INTER POCVLA.

Pergit de recitatione priua siue inter amicos & in triclinio. Plin. epist. xxj. lib. iix. *Vtque iam nunc adsuescerem ab otiosis & in triclinio audiri.* Et post paullò. *Positis ante lectos cathedris amicos collocaui.* &c. Huiusmodi lectiones odiosæ Martiali vt epigr. xlv. & l. lib. iij. epigr. lxxix. lib. v. epigr. liij. lib. xj. In ventrem quippe legere ille, quàm librum legi mauult.

HIC ALIQVIS.

Ex hoc isto loco D. Hieronymi quasi parodia est, epist. x.

HIACYNTHINA LÆNA EST.

Sic & D. Hieronymus legit, & glossæ veteres: sed meliùs membranæ. —— *& ianthina læna est.* Vt lib. j. C. Quæ res venire non poss. *Lana hiacynthina*, sed in membranis, *Lana ianthina*. Læna ianthina, purpurea violacei coloris. Sic *purpura ianthina* l. lxx. §. vlt. De legat. iij. Et Horatij. epist. ad Augustum.

Lana Tarentino violas imitata colore.

id est, Læna ianthina. Et meliùs ibi. *Læna Tarentino.* &c. Læna nempe siue palla mimi. Plin. c. vj. lib. xxj. *Violæ purpureæ Græco nomine Ia, ab his ianthina vestis.* Martiali *ianthina* vestimenta. epigr. xxxix. lib. ij. At Pseudocornutus legit, *hiacinthina læna*, & interpretatur, *pallam varijs coloribus tinctam*. Nihilo hercle meliùs quam alij in Saturnalib. c. ij. lib. j.

Læna autem purpurea Romanis diuitibus vestis cœnatoria, Cornelius Nepos. Plin. c. xxxix. lib. ix. *Purpura dibapha, quis non iam tricliniaria facit?* Iuuenalis. Sat. iij. de diuite qui reuertit à cœna, *Pauper,*

—— cauet hunc, quem coccina læna

Vitari iubet, & comitum longissimus ordo.

Sic Trimalcionis Petroniani dispensator. *Vestimenta*, inquit, *mea cubitoria perdidit, Tyria, sine dubio sed iam semel lota.* &c. Corrigunt in Saturnalib. c. ij. lib. j. *Vestimenta mea accubitoria.* At Petronius *cubitoria* voluit, vt Plauto Asinaria & identidem *cubare*, pro accubare. *Cubitoria vestimenta*, vt *cœnatoriæ vestes*, Capitolin. in Maximino. *Tricliniaria*. Cornel. Nepos loco prædicto. vbi tamen acceperis & de stragulis. Sic & coccina læna vestis cœnatoria. Etiam illud Saturnalia mutant. *Sed haud semel lota.* Contra Petronianus ille nugo vult, Tyria quidem esse, non tamen dibapha. Et intellige, *Sed iam semel lota.* Sed tamen, vt L. Senecæ epist. vj. *Intelligo Lucili non emendari me tantùm sed transfigurari. Nec hoc promitto iam aut spero, nihil in me superesse quod mutandum sit*, &c. Pro. *Nec hoc promitto tamen.* &c. Extenuat Petronianus ille rem ciuiliter. Itaq. & sequitur. *Quicquid ergo est dono vobis.* &c.

RANCIDVLVM QVIDDAM.

Martial. epigr. xxxiij. lib. vij.

Non deest protinus ecce de malignis,

Qui sic rancidulo loquatur ore.

Benè iunxit *malignos* & os *rancidulum*, vt enim obseruat Polemo Physiognomicis c. xij. lib. j. ὅσοι ἐν ῥινὶ φθέγγονται, ψεῦσται, κακοήθεις, φθονεροί, ἄγροι εἰς βλάβην ἄλλων. Quiqui balba nare loquuntur, ij mendaces, maligni, inuidi, callidi ad nocendum alijs. Eademq. Adamant. Martyrius c. xxix. lib. j.

BALBA DE NARE LOCVTVS.

Ἐν ῥινὶ φθεγγόμενος. Per nares locutus, vt locis antedictis.

PHYLLIDAS HYPSIPYLAS.

Tragœdias. Tragœdiarum eliquator hic Nero. Sueton. Nerone c. x. *Recitauit & carmina non modo domi, sed in theatro.* &c. De carminum hoc studio Neronis, C. Tacitus annali xiv. *Ne tamen ludicræ tantùm imperatoris artes notescerent; carminum quoq. studium adfectauit, contractis quibus aliqua pangendi facultas. Nec dum insignis ætatis nati, considere simul, & allatos vel ibidem repertos versus connectere.* &c. Repono ego. *Ne tamen ludicræ tantùm imperatoris artes notescerent, carminum quoq. studium adfectauit, contractis quib. aliqua pangendi facultas, necdum insignis æternitati. Hi consulere simul.* &c. Hoc Tacitus dicit. Non admissos à Nerone in sodalitium illud poëtas insignes æternitati, siue ad æternitatem, siue poëtas qui iam scriptis suis noti, ne notesceret vulgo mimus ille compositus, & Nero laudem Poëticam in se ab alijs transferens. Sic *æternitas fama* C. Taciti xj. oratione Suillij ad Claudium. Alij correxere, *Quib. aliqua pangendi facultas, necdum insignis erat. Ii considere simul.* &c. Alij. *Quibus aliqua pangendi facultas, necdum insignis. Ii alternatim considere simul.* &c. Neutri ad mentem Cornelij. non facit autem hac in re cum Tacito Tranquillus. Nam refellit eos qui Neronem aliena pro suis edidisse putant. c. lij.

ELIQVAT.

Liquida voce legit, vt anteriùs *—liquido cum plasmate guttur colluerit.* Apuleius Florida ij. *Canticum ore tereti, semihiantibus in conatu labellis eliquare.* Sic ὑγρὰ μελῳδεῖν. Appian. lib. j. *Gargaridare* hoc Varroni Terentio epist. ad Fufium. *Quinctiporis Clodiani forias ac poemata gargaridans.* &c. Marcell. in Gargaridare, & in, Fors fortuna.

SVPPLANTAT VERBA PALATO.

Infringit verba, vt blæsa & dulciora sint. Horat. Sat. iij. lib. ij.

Quid cum balba feris annoso verba palato.

ADSENSERE VIRI.

Propriè *adsensère*, vti adsentatores. Adsentiri pro adsentari. Plaut. Pyrgopolinice. Sc. j.

— *& adsentiendum est quicquid hic mentibitur.*

Benè sic legit Marius Victorinus in ortographia, vulgarij malè *& adsentandum est.* &c. Sic Terentianus parasitus Gnatho in Eunucho.

——— *postremo imperaui egomet mihi*

Omnia adsentari..&c. Lege, *adsentiri.* Sic malè *adsentabor*, & *adsentari*, pro *adsentibor*, & *adsentiri.* Plauti Menæhm. Sc. vj. & iix.

LAVDANT CONVIVÆ.

Laudant parasiticè, vt Gnatho ille Terentij Eunucho.

Quicquid dicunt laudo ———

Hinc laudicœni parasiti Plinio epist. xiv. lib. ij. Huiusmodi laudicœnus. Petronij Ascyltus, cui Encolpius, *Multo*, inquit, *me turpior es tu hercle, qui vt foris cœnares poëtam laudasti.*

NASCENTVR VIOLÆ.

Vt Iuuenal. Sat. vij. ——— *in vrna perpetuum vèr.*

Hoc volunt illi conuiuæ siue concœnæ, dignum illum poëtam esse vita immortali & sempetflorente. Ex tali fauentia & florum sparsio ad sepulchra vt Æneide v. Æneas ad tumulum patris, *Purpureos iacit flores.* Funere Marcelli Æneide vj. Et vt funere Scipionis Serapionis, Plinij c. iij. lib. xxj. Et in vetere epitaphio Irenæ.

——— *cineres quoq. flore tegantur.*

Propert. eleg. xvij. lib. j. Et Isidor. cap. j. lib. xij. *Purpureos flores mortuis præberi.*

NVNC LEVIOR CIPPVS.

Formula protrita proculcatáq. tumulis inscribi solita. eadémque proclamari in funere exequijs peractis vt Properti S. T. T. L. Propert. eleg. xvij. lib. j. Idémq. ritus & Græcis vt Euripidi Alcestide Theocrito epitaphio Eurymed. Suidas, κούφη γῆ τὸν καλύπτοι.

ET NIMIS VNCIS NARIBVS INDVLGES.

Nimis, *naso suspendis adunco.* Vt Horatius locutus. Sat. vj. lib. j. vt idem, *Suspendere* naso. Sat. iix. lib. ij. *Vncæ nares* aptæ suspensioni, vt *acutæ*, inrisioni apud Horat. Sat. iij. lib. j.

OS POPVLI MERVISSE,

Venire in ora virûm.

ET CEDRO DIGNA LOCVTVS.

Oleo cedrino L. Dioscorid. c. vj. lib. j. Interp. Nicandri in Theriaca. Plin. c. v. & xiij. lib. xiij. Vitruuius c. ix. lib. ij. Marcian. Felix lib. ij. Marcell. Empir. c. xij.

LINQVERE CARMINA.

Relinquere posteris poëmata, vt hereditatem. Tull. Philipp. iv. *Virtutem vobis maiores tanquam hereditatem reliquerunt.* Sic & Græcis in testamento verbum καταλείπω. Patet Laërtij Platone, alijs.

QVISQVIS ES.

Quisquis, ne apertè nimis in Neronem.

SI FORTE QVID APTIVS EXIT.

Tanquam ex officina. Tullius procemio Paradox. *Vt ex eadem officina exisse adpareat.*

SI QVID TAMEN APTIVS EXIT.

Imitatus Fabius c. x. lib. xij. *Et si quid exierit numeris aptiùs, fortasse non poßit, sed tamen si quid exierit.* &c.

CORNEA FIBRA.

Iecur insensum. Id est, non sum nullo sensu laudis. Imitatus verò Sidonius epist. j. lib. iv. *Bestialium rigidarúmq. nationum corda cornea, fibraq. glaciales.* &c. Et epist. xj. lib. iix.

Saxa, & robora, corneásq. fibras
Mollit ——— &c. Fibra pro iecore. Sed propriè quidem fibræ iecoris ore extremæ. Festus in Fiber. Glossæ. *Fibra* λοβὸς ἥπατος. Plinius c. xxxvij. lib. xj. *Murium iecusculis fibræ.* In iecore autem Persio sedes sensus, nempe vt Platoni alijs in iecore τὸ ἐπιθυμητικόν. Et anterius Platone sic Homerus. Notat Heraclid. Ponticus allegorijs.

Et cum Persius negat sibi corneam fibram esse, respicit ad calumniam ἀπαθείας Stoïcæ.

FINEMQ. EXTREMVMQ.

Stoïcè multinonium siue multis nominibus insigne facit τὸ τέλος, vt Stoïcus Cato lib. iij. de finibus. *Sentis enim credo me iamdiu quod* τέλος *Græcus dicat, id dicere tum extremum, tum vltimum, tum summum: licebit etiam finem pro extremo aut vltimo dicere.* Sic Sat. iij. *Summum,* pro fine.

EVGE TVVM ET BELLE.

In pulpitum Poëtam paullo ante produxi, pergo & aliquos ritus notare qui soliti in recitationibus ipsis. Vt

I. Quod mutua se audiuêre, siue quod cum recitatiunculæ finis vni, alter in vicem legeret. Patet Epicteto Arriani c. xvij. lib. ij. Θέλεις ἀναγνῶ σοι ἀδελφέ, καὶ σὺ ἐμοί; *Vis tibi legam frater & tu mihi?* Plin. epist. xiij. lib. j. Sic Horatianum illud audi epist. ij. lib. ij.

Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem.

Quod ea de qua dico legendi mutuitatione inobseruata, crux interpretum fuit. Cædimur nempe tædio recitationis longæ, & totidem plagis, libri æquè longi.

II. multiplicem auditorum fauentiam fuisse, siue multa signa quib. recitanti fauerent, vt, adsurgere si quid recitaretur eximium, & placens inter cetera. Itaq. Plinius epist. xvij. lib. vj. irascitur illis.

qui non adſurrexerant cuidam ipſius amico recitanti. Martial. epigr. x. lib. x.

Sæpiùs adſurgam recitanti carmina?

Et quidem priſcus ritus ille. Nam & *populus* Rom. *auditis in theatro verſibus Virgilij ſurrexit vniuerſus, & forte præſentem ſpectantémq. Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum.* Auctor Dial. de oratorib. Ritus nempe is duplex. Adſurgere ſimul & venerari. Vt venerarentur lectorem, ea ſurgendi cauſa fuit.

III. Manus tendere ad recitantem, Martial. epigr. x. lib. x.

Sæpiùs adſurgam recitanti carmina? tu ſtas
Et pariter geminas tendis in ora manus.

Maior ille honor manus tendendi, quam adſurrectio, vt & Plinij loco anteà. Vbi hoc, *manus mouere* eſt. Tendere nempè ſoliti manus deferentes ei quaſi victoriam.

IV. Si liber longior, interrogante dicis cauſa lectore, *Deſinam ſi vultis.* ad clamabant. *Recita, recita*, etſi maxime illum *obmuteſcere ilico cuperent.* L. Seneca epiſt. xcv.

V. Vt quidque placens illis in recitatione, ita conuenienter illius qui legeret perſonæ, laudes adclamauêre. Vt nunc Perſiano huic lectori adclamant, *euge & bellè.* Et Martial. epigr. xxvij. lib. ij. legenti adclamatur ——*Euge, beatè.* Et Tullij iij. de Orat. patronis adclamant, *Benè, præclare, belle, feſtiuè, non poteſt meliùs.*

Dixi, *perſonæ conuenienter.* Nam aliæ philoſophis, aliæ ſophiſtis, aliæ Poëtis, aliæ ſeni, aliæ iuueni adclamationes. Itaq. Plutarch. lib. de ratione audiendi, peccare ait ſi quis philoſopho adclamet, δριμέως ſiue *acriter*, nam hoc quidem ſophiſtæ aptius: aut ſeni εὐφυῶς ἢ ἀνθηρῶς *facetè, aut floridè*, idoneïus enim diceretur iuueni: aut ſi quis ſicco & ſobrio lectori exclamet, *nequiter*, hæc enim amationes ſuas, vt Ouidio ſi fortè nequitiæ ſuæ libros recitanti, laus debita: aut ſi quis oratori, *tenerè* adclamet, hiſtrioni autem *diſertè*, vt ſolitum Romæ. Sic enim iraſcens quiritatur auctor dialogi de oratorib. *inde*, inquit, *oritur illa fœda & præpoſtera, ſed tamen frequens quibuſdam exclamatio, vt oratores noſtri tenerè dicere: hiſtriones diſertè ſaltare dicantur.* &c. Ex qua ſic exclamandi putilagine Trimalcio Petronianus Publium mimum Cicerone diſertiorem putat. Sic itaq. Martialem accipe epigr. xxvij. lib. ij. multas cumulantem adclamationes.

Effœtè, grauiter, citò, nequiter, euge, beatè.

Pro varietate nempe rerum quæ legerentur. *Nequiter*, eſt amatoriè, qui ἐρωτικὸς ἔπαινος. Plutarchi loco quem dixi. Neutiquam ſcriptum ibi Martialis voluit, *nquiter*. Sic & adclamationum voces Græcis variæ vt καλῶς, σοφῶς, ἀπροσίτως, θαυμαστῶς, εὐφυῶς, μεγάλως, δαιμονίως, ἀνεφικτως, θείως. *Præclare, ſapienter, inacceſſabiliter, ſiue inimitabiliter, admirabi-*

admirabiliter, felicißimè, granditer, beatè, deoplene, diuinitus. Plutarch. loco quem prænotaui, & lib. περὶ φιλαυτολογίας, & Arrian. Epicteti c xxiij lib. iij. Sed omnium huiusmodi adsentatiuncularum cumulus illa. θείως siue diuinitùs. Eaq. recepta posteriùs alijs, & primitùs dicta Æschini sophistæ. Philostratus in Æschine, Τὸ γὰρ θείως λέγειν οὔπω μετ᾽ ἐπιχείρησιν πρισιῶν σπουδῆς, ἀπ᾽ Αἰσχίνου δ᾽ ἦρξατο. *Nam adclamari, diuinè, necdum receptum erat in studijs sophisticis: initium autem eius factum in auditorio Æschini.* Sapienter hanc vituperat exclamationem. Plutarchus lib. de φιλαυτολογ. Summa itaq. adclamatio Græculis θείως: sed creberrima σοφῶς. Vnde & Latinis hoc in lingua, vt *grande sophos* Martiali, epigr. iv. & epigr. l. lib. j. epigr. xliix. lib. vj. & identidem Sidonio, alijs.

V I. adclamauêre laudes non ipsi libro tantum qui legeretur, sed & legenti. Vnde in laudationibus Antipatri sophistæ adclamatum ei à discipulis, θεῶν διδάσκαλος, *Deorum magister*, nempe quod magister liberorum Seueri principis fuisset, Bassiani & Getæ. Philostratus in Antipatro.

V I I. In sophistarum auditorijs magis magisq augente ritu illo, tam crebræ tandem adclamationes illæ, vt vituperans Themistius Euphrades orat iv dixerit, κεκραγότες καὶ ἀναβοῶντες ἐπ᾽ ἑκάστῳ ῥήματι ὧν ἂν λέγω. *Clamitantes & vociferantes ad verba singula quæ dixero.*

NAM BELLE HOC EXCVTE TOTVM.

Nam dic. quare adclamas *euge, bellè*? Nulla præter adsentationem parasiticam causa est. Nam quæ recitari audis, non alius sortis sunt quàm foriæ & nugæ, vt Ilias insani Labeonis, aut elegidia inepta quæ proceres crudi scripsere in epulis & vino.

NON EST HIC ILIAS ATTI EBRIA VERATRO?

Interrogatoriè & κατωμωτικῶς Annon hic est? &c.

Ebria veratro insana, vt Plautinæ Rudentis Sc. xxj. Elleborosus. & Græcis ἐλλεβοριῶν, & ἐλλεβορίζων.

Ebrius veratro plenus veratri potione Labeo. Ebrietas enim quæuis expletio & saturitas. Marcellus *Ebrios*, inquit, *& ticinios non vinolentos aut si nociuo, sed expletos qualibet re possumus dicere.* Variè tentatus locus ille, sed varè, scriptura enim recta erit. *Ebrios & tricinios non vinolentos solùm, aut vino & cibo, sed expletos qualibet re possumus dicere.* &c. Tricinios pro tricœnios, qui tanquam trina siue multiplici cœna saburrati, & trisatulli. Sic glossæ, *Cupidicinus* τρεχέδειπνος, pro cupidicœnus.

CRVDI PROCERES.

Adiungunt glossæ. *Catomi.* lege, *Romani.*

NON QVICQVID DENIQ. LECTIS SCRIBITVR IN CITREIS?

Quicquid ludunt procęres in tricliniaribus lectulis citreis. Ritus hic poetandi in triclinijs, & inter cœnam est epigrammate Catulli ad Licinium Calum.

Hesterno Licini die ociosi
Multum lusimus in meis tabellis
Vt conuenerat esse, delicatos
Scribens versiculos vterq. nostrûm
Ludebat numero modo hoc modo illo,
Reddens mutua per iocum atque vinum.

Esse, ibi cœnitare, vt Terentij Eunucho, *Esse de symbolis*. Sic meliùs quàm qui legunt, *esse delicatos*, & accipiunt, *esse delicatos*, viuere, curare genium. *Vt conuenerat esse*, tempore cœnæ. Horat. epist. ad August.

——pueri patrésq. seueri
Fronde comas vincti cœnant & carmina dicunt.

CALIDVM SCIS PONERE SVMEN.

Imitatus Horatium ad Pisones.

Si verò est vnctum rectè qui ponere possit. &c. Et benè, *Calidum*: aliud enim hesternum & semesum, quod ponere minoris lautitiæ est, vt ius hesternum Terent. Eunucho.

Quid autem sumen patebit ex his quæ Plutarchus de ventre porcæ, lib. ij. περὶ σαρκοφαγίας. Ex epigrammate item Martial. xxxvij. lib. ij. xlv. lib. xiij. Benè Plautus differre facit abdomen suis & sumen Curcul. Sc. vj. Nec Plinium moror qui eadem fecit cap. lj. lib. iix. nam perspicuè differunt. At inquies abdomen dixêre antiqui pro sumine, vt notat idem c. xxxvij. lib. xj. & c. lj. lib. iix. Sanè, sed abdomen illi dixêre, vt à natura est, sumini ars accessit, nempe illa quam ostendit Plutarchus loco quem dixi. Martialis sic audiendus epigr. xliv. lib. xiij. Mentita & Plinio memoria est c. lj. lib. iix. cum suminis nomine vsum primitùs P. Mimum inquit. Est enim & Curculionis Plautinæ Sc. vj. & Pseud. Sc. ij. Respondet Hieronymus Mercurialis Varijs c. v. lib. ij. Plinium velle P. Mimum fuisse qui primus sumen dixerit pro cœna cui flos & caput sumen. Negat hoc Plinius ipse, ni surdè auditur.

SCIS COMITEM HORRIDVLVM.

Horrentem frigore salutationis matutinæ. Martial. epigr. xxxvj. lib. iij.

Horridus vt primo semper te mane salutem.

Profert autem hoc Persianum Seruius ad iij. Georg. & *horridulum* explicat *trementem*.

ET VERVM INQVIS AMO.

Vt Phasmatis Plautinæ Sc. iij. *Ego verum amo, verum volo dici mihi.* Et Martial. epigr. lxxvj. lib. iix. *Dic verum mihi Marce, &c.*

QVI POTE?

Vt Martial. eodem epigr.

> *Vero verius ergo quid sit audi,*
> *Verum Gallice non libenter audis.*

Profert autem Persianum hoc Diomedes c. iv. lib. j. & notat dictum *pote*, pro *potes*. Etiam Seruius promit ad Æneid. x. & *pote* ait accipi pro *potis*. Etiam Priscian. laudat c. j. lib. xv. & *qui pote* interpretatur, *Quomodo poßibile est?*

NVGARIS.

Nugaris, inquit Pseudocornutus, *nugigerulus es*. Sed planè quidem nugas ille agit. Legendus enim versus hic interrogatoriè,

> —— *nugaris cum tibi Calue*
> *Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet?*

Tun' ventre tam pingui, tanto abdomine, tam hebes ac bellutus etiam versus factitas, & te Poëtam facis?

Versus factitare bonos ingeniosorum & capitalium est, at præpingues ac porci, iidem exsensi & hebetes. Ex aruina enim & abdomine stupor & hebetudo. Legend. Aristotel. c. v. lib. ij. de partib. animal. Polemo physiognom. c. xxij. lib. j. Γαστέρες λαγαραὶ καὶ σαρκώδεις, εἰ μαλθακαί εἰσι καὶ ἔξω κρέμανται, ἀνόητον, οἰνόφλυγα, καὶ ἀκόλαστον δηλοῦσιν ἄνδρα. *Ventres laxi & carne onusti, si molles sunt & foras propendent, denotant stolidum, vinosum, libidinosum* Et Adamant. Martyrius c. xij. lib. ij. Γαστέρες μεγάλαι, σαρκώδεις, εἰ μὲν μαλθακαὶ εἶεν καὶ ἐκκρεμεῖς, ἀναισθησίαν, οἰνοφλυγίαν, ἀκολασίαν ἐμφαίνουσι. *Ventres magni, carne onusti, siquidem molles sint & propensi, insulsitatem declarant, & bibacitatem, & nequitiam.*

Nugari autem & ludere dicti Poëtæ. Horatius epist. xiix.

> ———— *nugaris rure paterno.* id est Poëtaris. Et epist.

ad Augustum. *Græciam*, inquit nugari, pro deditam esse poësi. Sic & poemata sua poëtæ ipsi ἀπομειζόμενοι nominare soliti nugas. Valer. Catullus,

> *Meas esse aliquid putare nugas.*

Horatius Sat. ix. lib. j.

> *Nescio quid meditans nugarum.* Et ad Pisones,
> ———— *cur ego amicum*
> *Offendam in nugis?*

Et Valer. Martial. paginis pæne omnibus.

CVM TIBI CALVE.

Vt ante, Tun' vetule. Potest & dilogia esse, *calue*, mime aut morio. Mimi & moriones calui. Notaui ad legem xij. Tabular. c. j.

PROPENSO SESQVIPEDE.

Priscian. cap. j. lib. vj. legit *protento*, vt & D. Hieronym. lib. ij. in Iouinianum. *Protensus*, inquit, *aqualiculus*. Sed videtur melius,

propenso, vt Polemonis Physiognomicis c. xxij. lib. j. *γαστέρες αἱ ἔξω κρέμανται*, *ventres qui foras propendent*. Et Physiognomicis Adamantij *γαστέρες ὀκχημῶς*, *ventres propenduli*. c. xij. lib. ij.

O Iane.

Qui tuas aliorumq. procerum inquit nugas tibi coram & in os laudant, & *euge*, ac *belle*, tibi adclamant, ijdem à tergo rident albis dentibus. Hoc ipsi videretis si *in occipitio quoque*, sic Plautus loquitur, *haberetis oculos*, vt Ianus: sed non videtis, quia in occipitio nulli vobis oculi.

A tergo qvem nvlla ciconia.

Πελαργὸν, & interpretatus D. Hieronymus epist. iv. *Ne credas*, inquit, *laudatoribus tuis*, *immo irrisoribus aurem ne libenter accommodes*, *qui cum te adulationibus fouerint*, *& quodammodo impotem mentis effecerint*, *si subitò respexeris*, *aut ciconiarum deprehendes post te colla curuari*, *aut manu auriculas agitari asini*, *aut æstuantem canis protendi linguam*.

Pinsit.

Profert Diomedes cap. iv. lib. j. & quærit, *pinsit* meliùs an *pinsat*. Pinsere autem D. Hieronym. epist. iv. intellexit colli incuruatione exprimere gestum ciconiæ. Glossæ autem accipiunt digitis motis exprimere gestum ciconiæ crepitantis rostro.

Avricvlas albas.

Auriculas asini intorsum plenas pilis albis. Ouid. lib. xj. de auriculis Midæ ——— *villisq. albentib. implet*.
Magis tamen est vt albæ auriculæ sint auriculæ asini albi. Asini omnes derisores & contumeliosi, eóq. magis asini albi, quia in delicijs. Hinc Iunius Bassus dicentarius quod dicax & irrisor esset, vocitatus *asinus albus*. Fabius c. iij. lib. vj. simul & lusum in colorem togæ candidæ. Bassi nempe illius toga candida, vt & aliorum rhetorum cum causas dicerent. Aliter de asino illo albo, neq. rectè est in aduersar. c. xxxv. lib. xxiix.

Asinos autem esse irrisores patet prouerbio vetere quo vsus Xenophon *ἀναβάσ*. lib. v. *ὄνων ὑβριστότερος* *contumelior asinus*. Et Aristoteli Physiognom. c. vlt. *ὄνοι ὑβρισταί*. Et *ὄνοι καθηγηλᾶντες* in apophthegmate Diogenis cynici apud Laert.

Vos ô patricivs sangvis.

At tu calue siue Nero, & vos patricij qui Iani non estis. *Caluus* Nero figuratè, vt inante, *vetulus*.

Qvos vivere fas est occipiti coeco.

Irrisoriè dictum, vt Horatianum illud epist. ad Pisones.
——— *sit ius liceátq. perire poetis*.

Venienti occvrrite sannæ.

Cauete adrisorum derisiones siue sannas venientes à tergo, siue

Arnobij verbo vti licet postergaueas. Sannæ derisiones vt & Iuuenal. Sat. vj. Glossæ *μῶκος hæc sanna.* Sed sumitur sanna & pro sannione, siue sannatore. Glossæ. *Sanna*, Subsannator. *μῶκος.* Esse autem originis Græcè liquet Eustathij verbis ad x. xv. & xvj. Odyss.

QVIS POPVLI SERMO EST.

Non modo non occurris tali sannæ venienti, sed & prouocas vltro, interrogans. Quis populi sermo est?

VT PER LEVE SEVEROS EFFVNDAT IVNCTVRA VNGVES.

Quasi ὀλισθηρῶς eccilla Sidonij epist. vij. lib. ix. *Structura*, inquit, *orationis liquida prorsus & ductilis, veluti cum crystallinas crustas aut onychinas non impacto digitus vngue perlabitur: quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum, tenax fractura remoretur.* L. Seruius in illud ij. Georg.

——— *nec secius omnis in vnguem.*

Acro in Horat. ad Pisones.

SCIT TENDERE VERSVM.

Hic populi sermo de te. *Scit* poëta ille *tendere versum*, &c. *Tendere*, diregere ἀπευθύνειν.

NON SECVS AC SI DIRIGAT.

Diregat. Diregere ἀπευθύνειν. Apuleius Florida j. *Ad limam & lineam certam redigitis.* Malo, *diregitis.* Et ante. *Si ad oculos & obtutum istum terrenum redigas*, melius, *diregas.* Tota nempe florida illa de examine & regula philosophi. Et in glossis, ἀπευθύνω, *Derigo.* lege, Dirego.

OCVLO RVBRICAM VNO.

Oculo enim vno cernere est ἀκριβοῦν & directius quàm vtroque. Causam reddit Aristoteles Problem. ij. Tomi xxxj. Lucianus. Icaromenippo. ἐπεὶ καὶ τοὺς τέκτονας πολλάκις ἑωρακέναι μοι δοκῶ, θάτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἄεισον πρὸς τοὺς κανόνας ἀπευθύνοντας τὰ ξύλα. *Nam & fabros sæpe vidisse videor, altero oculo melius ad amussim ligna diregentes.* &c. Facta directione illa, tunc lignum amussitatum, directum nempe ad amussim, vt tralatitiè *amussitata indoles*, Plauti Milite S. iix. ne rectè apud Festum & Marcellum est, *emussitata.* Amussitato ligno contrarium, *robur inornatum.* Argutè apud C. Tacitum annali xv. cum L. Seneca discipulo Neroni dixisset. *Superest tibi robur*, Nero ei refert, *Quin si qua in parte lubricum adolescentiæ nostræ declinat, reuocas, inornatum robur subsidio impensiùs regis?* vt si diceret, superest mihi robur, sed inornatum, siue indirectum, siue non amussitatum. Quin tu illud diregis, amussitas, exascias, ornas? neque opus rescribere, *inordinatúmq. robur.*

SIVE OPVS IN MORES DICERE.

Explicat Priscian. c. iix. lib. *Dicere in mores, luxum, & prandia regum, esse, dicere laudes in mores,* &c. vt Attici ἐγκώμιον κατά τινος λέγειν. Demosth. Philipp. ij. ὃ δὲ μέγιστόν ἐστι καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον. Meliùs glossæ ve-

teres. Dicere in mores scribere Comœdiam, dicere in luxum scribere satyram, dicere in prandia regum, tragœdiam, vt in prandium Atrei ac Thyestæ.

Aculeus verò & hic in Neronem. Nero satyram scripsit. Iuuenal. Sat. iv.

Et tamen improbior satyram scribente cinædo.

Satyra eius in Quinctianum, quod *probrosum carmen* C. Taciti annali xv. Tragœdia Neronis, Ilij halosis. Itaq. canit eam *tragico habitu*, Paull. Orosius c. vij. lib. vij. *scænico*, Sueton. Neron. cap. xxxıx. Quam Sueton. Ilij halosin, C. Tacitus annali xv. Troianum exscidiuum Orosius Iliadem dixit: vt & glossæ veteres in hanc Satyr.

ECCE MODO HEROAS SENSVS ADFERRE.

Iliadas scribere. Neronis Troica petit hæc celox, quæ tanquam Ilias. Patet episodio quod ex Neronis Troicis Seruius profert ad Æneid. v. De Troicis Neronis etiam Iuuenal. Sat. iix. Et verò etiam Persius, nomine Iliadem Attij Labeonis carpit hac satyra, re autem, Troica siue Iliadem Neronis.

NVGARI SOLITOS GRÆCE.

Vt Nero in Troicis nugas persequens Græcanicas, puta, agonale certamen Troiæ olim certatum, & agnitum in eo à fratre Hectore Troilum. &c. Seruius loco quem dixi.

NEC PONERE LVCVM ARTIFICES.

Iliadas scribit Nero & Heroas effingit, qui ne cucurbitas quidem, & communia illa ἐπεισόδια, & pannos purpureos ponere & pingere potest, quæ possunt etiam illi qui alia non possunt. Ἐπεισόδια nempe illa *simulationes cupressi*, ἐκβάσεις Seruius vocat in Æneid. x. Has ridet Horatius ad Pisones. De ijsdem Aristoteles c. xij. & xvij. lib. de Poët. Tragici episodij specimen vide sis, Stobæi Serm. cclj.

Lucum autem accipe Dianæ, siue nemus Artemisium. Videtur nempe ruminasse Persius illud Horatij ad Pisones,

—— cùm lucus & ara Dianæ describitur.

De nemore illo Geographus lib. v. Ouid. ij. Fastor. T. Liuius lib. j. Martial. epigr. xix. lib. xj.

In aduersar. c. iix. lib. xx. lucus hic Martis accipitur, de quo Iuuenal. Sat. j. sed Horatio Persius non Iuuenali æmulus, cui nec potuit esse. Et aliorsum Iuuenal. lucum Martis trahit quàm suspicati, nempe ad Valerij Argonautica. Adde. Iuuenalis lucum Martis, & Monychum vult intelligi grandia. Persius autem episodia tangit. Iuuenalis se grandia nolle, satyram velle: Persius, Neronem heroica velle, at ne communia quidem scire & ἐπεισόδια.

NEC RVS SATVRVM.

Nec pingere aut ponere in versu siue ἔκθεσις rusticum prædium, &

fundum instructum, & cum instrumento, *vbi corbes.* &c.

Rus saturum dixit, vt Horatius *beatum* epist. x. & Martial. epigram. xlvij. lib. iij.

ET POCVS.

Qui ruri quàm in vrbe luculentior. Martial. epigr. xlvj. lib. x.

ET FVMOSA PALILIA FOENO.

Patet Tibulli eleg. v. lib. ij. Propert. eleg. j. & iv. lib. iv. Ouid. iv. Fastor.

VNDE REMVS.

Vnde creatores ipsi vrbis Remus & Romulus. Remus pro conditore vrbis vt epigr. Gæco ἄςυ Ῥώμοιο. Catulli epigr. in Lesbiam. Propert. eleg. j. lib. ij. eleg. j. lib. iv. Martial. epigr. lxvi. lib. x.

SVLCOQ. TERENS DENTALIA.

Theocrit. ecloga xiij.

Αὔλακας ὀρμεῦντι βόες τρίβοντες ἀρότρῳ.

Maro i. Georg.

——*& sulco adtritus splendescere vomer.*

QVINCTI.

Cape de L. Quinctio Cincinnato dictatore. Patet Dionysij lib. x. T. Liuij lib. iij. Iunij Columellæ Procemio lib. j. At Pseudocornutus de C. Atilio Serrano accepit, mox eundem facit Serranum & Cincinnatum, haud multo meliùs quàm Cedrinus, qui Cincinnatum refert in sæculum Neronis.

TREPIDA VXOR.

Racilia. T. Liuij lib. iij. *Ercilia,* Sidonij epist. iix. lib. iix.

DICTATVRAM INDVIT.

Meliùs alij libri, & membranæ, *dictatorem induit.* Senatus Quinctium misso viatore, dictatura induit: vxor autem togulâ. Fides à Plinio c. iij. lib. xiix. vbi viator Quinctio. *Vela,* inquit, *corpus, vt proferam S. P. Q. R. mandata.* Hæc postquam à viatore dicta, vxor eum toga induit, nempe vt viator cum eo in veste ageret ciuica. Toga insigne ciuis Romani. T. Liuius lib. iij. narrans de Quinctio, *Rogatus,* inquit, *vt, quod bene verteret ipsi reiq. publicæ, togatus mandata senatus audiret.* Cognitis mandatis oblati ei xxiv. secures, equi falerati, toga purpurea, aliáq. insignia. Dionys. lib. x.

At Sidonius panegyrico Auiti soceri sui Persium sic imitatur, quasi qui scripserit, *dictaturam induit.*

Sic quondam ad patriæ res fractas pauper arator
Cincinnate venis, veterem cum te induit vxor.
Ante boues trabeam ————

EVGE POETA.

Hæc si bene, quanquam cucurbitas, & notissima pinxeris, adela-

mabo ipse, tibi recitanti, *Euge*.

EST NVNC.

Pergit aceto suo adspergere & poëtas antiquarios, amatores Attij & Paccuuij, puto imitatus Lucilium, qui & ipse Paccuuij Attijque obtrectator. A. Gellius c. xxj. lib. xvij. *Clariórq. tunc in poematis Paccuuij Attijq. obtrectandis Lucilius fuit. Clarior*, nempe quàm Poetæ ipsi.

BRISÆI.

Sic glossæ veteres legunt, item aduersaria c. xxvj. lib. xxjix. & Attium Brisæum vocari aiunt quia Bacchus cognomento Brisæus. Bacchi autem tutela Poëtæ. Attius ergo Brisæus. Ita? Cur non & Paccuuius Brisæus, & Q. Ennius, item alij? Apertiùs dixeris. Attium Brisæum vocari quia Bacchas tragœdiam scripserit. *Attius Brisæus*, perinde vt si diceres, Attius Baccharum scriptor. Combinat Persius Attium & Paccuuium poëtas; item tragœdias, Bacchas Attij, Antiopam Paccuuij, & vtrique suum sibi elogium adponit, Bacchis, *venosus liber*, Antiopæ, *verrucosa*, & *ærumnis cor luctificabile fulta*.

VENOSVS LIBER.

Venosus, venis inflatis quasi bacchio furore siue vt bacchantium venæ inflatæ. vt Silenus inflatus venas Baccho vel inero, vel numine, Virgilij Ecl. vj. Aculeus itaque in Attij est sufflatum carmen in Bacchis, forte an & in tragœdiis reliquis, vnde Attius *senex altus*, Horatij epist. ad Pisones.

VERRVCOSA.

Salebrosa, aspera. Martial. epigr. xcj. lib. xi.

ANTIOPA.

Hanc tamen valde Cicero laudat j. de finibus. Sed auctor Dialogi de oratorib. Paccuuij *veternum* ridet.

ÆRVMNIS COR LVCTIFICABILE FVLTA.

Quæ sic ærumnosa vt ærumnæ ipsæ pro fultura ei sint, & quasi puluinus. Expressumq. hoc mimesi ex Paccuuij Antiopa ipsa.

HOS PVERIS MONITVS.

Seruius profert ad Æneid. iv.

PATRES LIPPOS.

Qui mente lippiunt. Lippi Persio mente vari, vt nunc & Sat. sequente, & v.

SARTAGO LOQVENDI.

Locutio aspera, odiosaque, & quasi strepitus sartaginis, de quo Isidor. c. xxvj. lib. xxiix.

DEDECVS.

D. Hieronymus lib. j. in Iouinianum. *Rogo quæ sunt hæc portenta verborum, quod dedecus descriptionis.*

TROSSV-

TROSSVLVS.

Eques, Auguſtianus Neronis, Nam & hæc de antiquarijs, Neronem petunt.

Troſſulos autem dictos equites Romanos liquet Plinij c. ij. lib. xxxiij. Feſtus. & benè hic gloſſæ veteres.

Sic & Varro SeſquiVlyxe accepit, quem locum ſibi repugnantem Marcellus profert docere volens *Troſſulos* eſſe *toroſulos*. Sed Varro equites tangit, vt & L. Seneca epiſt. lxxvi. & xxcvij. Neque moueor Philoxeni gloſſis, vbi *Truſulus*, ὁ ἐν μικρῷ παχύς. Nam menda illa ibi, *Truſulus*, pro *Turuſulus* ſiue *Toroſulus*.

Duo igitur hæc iſta, troſulus eques, toroſulus ὁ ἐν μικρῷ παχύς. Troſſulus à Troſſulo oppido: toroſulus à toris. Sic *toroſulum*. D. Hieronymus dixit epiſt. xlvij. *Toroſulum & in ſordibus delicatum.* Et lib. ij. in Iouinianum. *Formuloſi noſtri & toroſuli, & vix ſummis pedibus adumbrantes veſtigia, quorum verba in pugnis ſunt, & ſyllogiſmi in calcibus.* Hic D. Hieronymi locis aliqui legunt troſſuli, inemendatè. Hæc Perſij Sat. iij. *Toroſa iuuentus.*

Troſſulum autem, ſiue Auguſtianum, ſiue Auguſtanum Neroni *exſultare* inquit, vt & anteriùs *Titos trepidare.* Sic & in verſu veteris Poëtæ, *Tremuli modi Galliambi.* Victorini lib. iv. de metris.

NIL NE PVDET.

Pergit in Pedium Blæſum, ſacrilegij, & peculatus à Cyrenenſibus accuſatum. C. Tacitus annali xiv Pedius ille capitis cauſam dicens non ſe oratoriis defendit lacertis, ſed Neroni placiturũ ſperans, leuia carmina & faciles verſus in ſenatu recitauit. Benè ſic gloſſæ veteres.

CAPITI NON POSSE PERICVLA CANO PELLERE.

Planè non potuit, condemnatus enim eſt, & motus ſenatu. C. Tacitus. nec profuit ei ὁμοτεχνία illa ſtudij Neroniani.

QVIN OPTES AVDIRE.

In Senatu audire, & vt opinari licet, præſide Nerone.

TEPIDVM DECENTER.

Potuit, *calidum decenter*, noluit Perſius, oſtendens adclamatum Pedio in ſenatu, *decenter*, ſed tepidè, quippe damnabili; calidum fuiſſet *decenter*, ſi abſoluendus.

FVR ES AIT PEDIO.

Ait patronus Cyrenenſium Pedio. Accuſauere nempe Cyrenenſes, *violatum ad eo theſaurum Æſculapij, delectúmq. militarem pretio & ambitione corruptum.* C. Tacitus.

CRIMINA RASIS LIBRAT IN ANTITHETIS.

Inquiunt gloſſæ veteres. *Antitheta hæc ſunt.*

Fortia neglecti velabant colla capilli,
Et per neglectos velabant colla capillos.

Aut quoties vmbra porrexi brachia mota
Aut quoties vmbra reduxi brachia mota.

Melius, *Et per neglectos velabam* ——— Et
Au quoties ———

Hinc itaq. patet cur antitheta Persius dixerit, nempe vt *velabant, velabam*; *porrexi, redduxi*: Eadémque *rasa*. Radit enim aliquid semper sequens versus ex antecedente. Versus enim & antithetici & rhythmici, & rasiles, ineptiæ illæ.

DOCTAS POSVISSE FIGVRAS, LAVDATVR.

Adclamatum illis ineptiis, *euge*, & *bellè*, & *decenter*.

AN ROMVLE CEVES?

Tu Nero, & tu senator & auditor in corona circumstante senatum, quiqui es. Nero hîc Romulus, vicem Romuli, & tyrannus. Aimilius Lepidus in L. Sullam apud Sallustium Crispum. *Quæ cuncta scæuus iste Romulus quasi ab externis rapta tenet.* Volunt aliqui, *scæuus iste Romulus*, negat se velle Crispus. Sequitur enim. *Sed tum crudelior, cùm.* &c. Catullus in Cæsarem. *Cinæde Romule.* Et clamator ille tanquam Sallustius in Ciceronem. *Romule*, inquit, *Arpinas*, tyranne ex municipio. Senatores etiam ipsi Romuli figuratè, vt & ceteri Quirites siue Romani Catullus epigr. in Memmium.

Opprobria, Romuli Remiq.

Interpretando autem huic loco & glossæ ad Persium veteres, & Marcellus in *Conquiniscere*, & Probus Catholicis

MEN' MOVEAT.

Nulla tibi Romule exsultandi causa & adclamandi *decenter*. Nam sic antithetis & rhythmis ludere, tam hercle ineptum, quàm vulgarius ritus ille quo naufragi cantantes stipem petunt, quos æquius petere flentes.

CANTAS CVM FRACTA TE IN TRABE PICTVM EX HVMERIS PORTES?

Ritus notissimus ex Horatij ad Pisones, Iuuenalis Sat. xiv. Persij Sat. vj. Martialis epigr. lvij. lib. xij.

VERVM NEC NOCTE PARATVM CANTABIT.

Carmen lucubratum recitabit. Ars nempe cum adparet perit, & detrahit fidem. Fabius c. iij. lib. ix. c. j. lib. iv.

SED NVMERIS.

Apologismus Neronis, laudantis carmina sua vt Maronianis meliora. Nam Virgiliana sine rhythmo esse, sua rhythmica.

ET IVNCTVRA ABDITA.

Scripsit Persius, *addita*. Virgiliani, inquit Nero, versus crudi & impoliti, quia sine iunctura. Iuncturam accipe rhythmum, quæ in Romanicis vulgarijs hodiéq. iunctura. Rhythmus iunctura, nempe

quasi combinatio distichorum, & in ipsis quoque incisis versuum, vt in antithetis Pedij.

CLAVDERE SIC VERSVM.

Profert iuncturæ illius rhythmicæ exempla Nero ex Poëmatis suis.

BERECYNTHIVS ATYS.

Repone, *Berecynthius Attin.* vt rectè vetus glossa. Notat clausulas versuum rhythmicas Persius, *Attin & Delphin.* Versus hi ex Neronis Attine de quo Dio in Nerone. ἐκιθαρῴδησεν Ἄττιν, ἢ Βάκχας. Ex Bacchis alij versus post paullò, *Torua Mimallyneis,* &c.

SIC COSTAM LONGO.

Rhythmus *longo, Apennino.* Multa hic Pseudocornutus, sed folia.

ARMA VIRVM.

Comparat rhythmos suos cum Æneide Nero, & hanc esse ait plenam ruris, rhythmos suos elegantiæ.

Διαλύτως autem Arma, virum. Arma, virum, Æneis. Opus ex principio. Martial. epigr. lxvj. lib. iix.

Protinus Italiam concepit & arma virúmq.

Et cxxcv. lib. xiv.

Accipe facundi culicem studiose Maronis
Ne nugis positis, arma virúmq. canas.

In alijs *Ne nugis positis arma virúmq. legas.*
Ego.. *Nei nugis positis arma virúmq. legis.*

Accipe culicem, nisi nugis positis legis Æneidem robustiore iam ingenio. *Nei*, pro nisi. Sæpe ignoratus hic articulus corrumpendis libris fuit, vt Martial. epigr. xj. lib. iix.

Nullum Roma ducem, nec te sic Cæsar amauit.

Valerij manus fuit.

Nullum Roma ducem, nei te, sic Cæsar amauit.

Nullum sic Roma ducem amauit, nisi te, extra quàm te, te excepto. Virgil. Æneide iij.

—— leti discrimine paruo,
Nei teneant cursus —— Falsi Grammatici cum legunt. *Ne teneant.* &c. Donat. in Eunuch. Priscian. cap. j. lib. xv. Tiberius Donatus apud Donatum, verus ille non qui hodie Pseudotiberius Donatus. Sed de semita in viam.

Vt *arma virúmq.* Æneis, sic Μῆνιν ἄειδε θεὰ, Ilias, Aristoteli c. xv. de repreh. Sophist. Et epigr. Luciani in Grammaticos. *Æneadum genetrix*, Physica Lucretij, Ouid. ij. Trist. *Passer* pro hendecasyllabis Catulli, Martial. epigr. iix. lib. j. xiv. lib. iv. Sic & legisperiti Romani. Sed *cui non dictus Hylas?*

VT RAMALE VETVS.

L. Seneca epist. xc. Ouid. Pers. Sat. v. Alij.

VEGRANDI SVBERE.

Legit Seruius in xj. *Prægrandi subere.* Sic Persius post paullò, *Prægrandi cum sene.*

COCTVM.

Explicat Seru. ad Æneid. xj. *annosum.*

QVIDNAM IGITVR.

Persius Neroni. Si Æneis edura & rustica est: quid tenerum obsecro?

ET LAXA CERVICE LEGENDVM.

C. Mæcenas apud L. Senecam epist. cxiv. *Incipitque suspirans vt ceruice laxa ferantur. nemo,* &c. Corrigunt ad catalecta. *incipitq. suspirans vti laxa ceruice ferantur,* &c. Ego. *Inspicitq. suspirans, & ceruice laxa, furiatur animo.* &c. ἐκμαίνεται θυμὸν ἔρωτι. Volo etiam & in transitu spargere alterum Mæcenatis flosculum. *Tyranni*, inquit, *inremediabilis factio, rimantur epulis, lagenâque tentant domos, & sæpe mortem exigunt.* Accipiunt ad catalecta, de domo quæ deriperetur. Haud vidi magis. Voluit Mæcenas quod Horatius ad Pisones.

> *Reges dicuntur multis vrgere culullis*
> *Et torquere mero, quem perspexisse laborant*
> *An sit amicitia dignus.* ———

Ad hoc exemplum & apud Fl. Vopiscum est in Bonoso. Et apud L. Senecam epist. xix. *Amicum probare conuiuio.*

Laxa autem ceruix nota teneritudinis & mollitiarum, vt apud Dionem orat. iv. de regno, & orat. de regno & tyrannide, hominis voluptarij nota, ἀποκλίνειν τὸν τράχηλον. Sic ἐγκλινοῦς κεφαλῆς. Aristoteli Physiognom. Et τραχήλου κλάσις, Adamantij Martyrij Physiognom. c. xvj. lib. ij. Polemonis Physiognom. c. xv. lib. j.

TORVA MIMALLONEIS.

Iunctura ex Bacchis Neronis. Iunctura illa Neroniana, Mimalloneis, bombis.

Profert autem Lactant. ad Thebaid. iv. & Mimallonas inquit Macedonum lingua esse Bacchas. Plutarch. principio Alexandri.

IMPLERVNT CORVA BOMBIS.

Talis iunctura & Catulli epith. Pelei.

> *Multáq. raucisonos efflabant cornua bombos.*

Sic bombi editi cornu. Lucret. lib. iv. Hinc & Βομβαύλιοι.

ET VITVLO.

Alia ex Bacchis Neronianis iunctura. *Vitulo, superbo.* Hæc autem Bacchi sacra omophagia. Arnobius lib. v. ex Clementis Alex. Protreptico. De his & interpres Apollonij Argonaut. lib. j. Epiphan. lib. iij. aduers. hæres.

RAPTVM CAPVT ABLATVRA.

Vt apud M. Senecam Controuerſ. ij. lib. vij. *Humerotenus reciſum amputa caput.* Cæſar j. libelli ciuil. *Hoſtes procul viſos conſpexi.* Propert. eleg. iv. lib. iv. *Sidera lapſa cadunt.* Homer. Iliade xiix. Δινήσας ἀνέδυσεν. Interpres Ariſtophan. in Nebulas, χεῖμα eſſe ait ἐκ παραμήλου. Notat & Priſcian. cap. iix. lib. xiix. Sed forte an Nero ſcripſerat, *Et raptim.*

ET LYNCEM.

Hic iunctura non eſt: ſed fuit ſi forte in Neronis verſu,

Baſſaris, & lynceus Mænas flexura corymbeis.

FLEXVRA.

Vel corymborum copia quib. coronata: vel corymbis hederæ ramis flexura vice freni, vt *flectere virga* equum. Lucret. lib. iv. Silius lib. j. Oppian. Venat. lib. iv. πίθοντα δὲ λύγκες. *&c.* Sic *effrenæ lynces* Bacchi, Papinio.

EVION INGEMINAT.

Neq. hic iunctura, neq. perpetua Neroni iunctura. Perſius tamen ſcripſerit ſi forte, Neronem ridens. *Euion ingemino.* vt & hic iunctura eſſet, *ingemino, echo.* Ingemino ego Nero Euion, canens Bacchas. Hic, vt ille Plautinus loquitur, *niſi de opinione certum nihil dico.*

REPARABILIS ADSONAT ECHO.

Hinc echo, *Reſona.* in gloſſis, & *Imago.* Imago illa Neroni puto in gymnaſio illo, in quo canere ſolens, vt depingit Philoſtratus Apollonij lib. iv.

HÆC FIERENT.

Caſtigat Neronem Perſius. Et, *fierent*, nempe à Poëta, qui ποιεῖ.

SI TESTICVLI VENA VLLA PATERNI.

Honeſtè ex Perſio. Seuerus Imp. epiſt. ad Rogonium Celſum, apud Ail. Spart. vita Peſcennij. *Hæc*, inquit, *ſi vlla vena paternæ diſciplinæ in nobis viueret, fierent?*

SVMMA DELVMBE SALIVA.

Pronunciat Nero has iuncturarum ineptias molliter, effeminatè, ὑγρῶς.

NEC PLVTEVM CÆDIT.

Geſtus poëtæ cogitantis aliquid δεινότερον. Itaque *nec pluteum cædit*, nulli nerui, nulla δεινότης in Attine hoc, & Bacchis.

NEC DEMORSOS SAPIT VNGVES.

Etiam ſine arte ſiue iners. & ſine cura ſiue ſecura illa Neronis Attin & Bacchæ. Qui acriter intenti cura & meditatione, ij vngues rodunt ſubinde. Horat. Sat. x. lib. j.

—— & in verſu faciendo.

Sæpe caput ſcaberet, viuos & roderet vngues.

qui non adſurrexerant cuidam ipſius amico recitanti. Martial. epigr. x. lib. x.

Sæpiùs adſurgam recitanti carmina?

Et quidem priſcus ritus ille. Nam & *populus* Rom. *auditis in theatro verſibus Virgilij ſurrexit vniuerſus, & forte præſentem ſpectantémq. Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum.* Auctor Dial. de oratorib. Ritus nempe is duplex. Adſurgere ſimul & venerari. Vt venerarentur lectorem, ea ſurgendi cauſa fuit.

III. Manus tendere ad recitantem, Martial. epigr. x. lib. x.

Sæpiùs adſurgam recitanti carmina? tu ſtas
Et pariter geminas tendis in ora manus.

Maior ille honor manus tendendi, quam adſurrectio, vt & Plinij loco antea. Vbi hoc, *manus mouere* eſt. Tendere nempe ſoliti manus deferentes ei quaſi victoriam.

IV. Si liber longior, interrogante dicis cauſa lectore, *Deſinam ſi vultis.* ad clamabant. *Recita, recita*, etſi maxime illum *obmuteſcere ilico cuperent.* L. Seneca epiſt. xcv.

V. Vt quidque placens illis in recitatione, ita conuenienter illius qui legeret perſonæ, laudes adclamauêre. Vt nunc Perſiano huic lectori adclamant, *euge & bellè.* Et Martial. epigr. xxvij. lib. ij. legenti adclamatur —— *Euge, beatè.* Et Tullij iij. de Orat. patronis adclamant, *Benè, præclare, belle, feſtiuè, non poteſt meliùs.*

Dixi, *perſonæ conuenienter.* Nam aliæ philoſophis, aliæ ſophiſtis, aliæ Poëtis, aliæ ſeni, aliæ iuueni adclamationes. Itaq. Plutarch. lib. de ratione audiendi, peccare ait ſi quis philoſopho adclamet, δριμέως ſiue *acriter*, nam hoc quidem ſophiſtæ aptius: aut ſeni εὐφυῶς ἢ ἀνθηρῶς *facetè, aut floridè*, idoneïus enim diceretur iuueni: aut ſi quis ſicco & ſobrio lectori exclamet, *nequiter*, hæc enim amationes ſuas, vt Ouidio ſi fortè nequitiæ ſuæ libros recitanti, laus debita: aut ſi quis oratori, *tenerè* adclamet, hiſtrioni autem *diſertè*, vt ſolitum Romæ. Sic enim iraſcens quiritatur auctor dialogi de oratorib. *Inde*, inquit, *oritur illa fœda & præpoſtera, ſed tamen frequens quibuſdam exclamatio, vt oratores noſtri tenerè dicere: hiſtriones diſertè ſaltare dicantur.* &c. Ex qua ſic exclamandi putilagine Trimalcio Petronianus Publium mimum Cicerone diſertiorem putat. Sic itaq. Martialem accipe epigr. xxvij. lib. ij. multas cumulantem adclamationes.

Effœtè, grauiter, citò, nequiter, euge, beatè.

Pro varietate nempe rerum quæ legerentur. *Nequiter*, eſt amatoriè, qui ἐρωτικὸς ἔπαφος. Plutarchi loco quem dixi. Neutiquam ſcriptum ibi Martialis voluit, *nquiter*. Sic & adclamationum voces Græcis variæ vt καλῶς, σοφῶς, ἀπροσίτως, θαυμαστῶς, ἐμφρόνως, μεγάλως, δαιμονίως, θεοφορήτως, θείως. *Præclare, ſapienter, inacceſſabiliter, ſiue inimitabiliter, admirabi-*

admirabiliter, felicissimè, granditer, beatè, deoplene, diuinitus. Plutarch. loco quem prænotaui, & lib. περὶ φιλαυτολογίας, & Arrian. Epicteti c xxiij lib. iij. Sed omnium huiusmodi adsentatiuncularum cumulus illa θείως siue diuinitùs. Eaq. recepta posteriùs alijs, & primitùs dicta Æschini sophistæ. Philostratus in Æschine, Τὸ γὰρ θείως λέγειν οὔπω μὲν ἐπιχωριάσαν περὶ σοφιστῶν σπουδαῖς, ἀπ' Αἰσχίνου δ' ἦρξαν. *Nam adclamari, diuinè, necdum receptum erat in studijs sophisticis: initium autem eius factum in auditorio Æschini.* Sapienter hanc vituperat exclamationem. Plutarchus lib. de φιλαυτολογ. Summa itaq. adclamatio Græculis θείως: sed creberrima σοφῶς. Vnde & Latinis hoc in lingua, vt *grande sophos* Martiali, epigr. iv. & epigr. l. lib. j. epigr. xliix. lib. vj. & identidem Sidonio, alijs.

V I. adclamauêre laudes non ipsi libro tantum qui legeretur, sed & legenti. Vnde in laudationibus Antipatri sophistæ adclamatum ei à discipulis, θεῶν διδάσκαλος, *Deorum magister*, nempe quod magister liberorum Seueri principis fuisset, Bassiani & Getæ. Philostratus in Antipatro.

V I I. In sophistarum auditorijs magis magisq augente ritu illo, tam crebræ tandem adclamationes illæ, vt vituperans Themistius Euphrades orat iv dixerit, κεκραγότες καὶ ἀλαλάζοντες ἐφ' ἑκάστῳ ῥήματι ὧν ἂν λέγω. *Clamitantes & vociferantes ad verba singula quæ dixero.*

NAM BELLE HOC EXCVTE TOTVM.

Nam dic. quare adclamas *euge, bellè*? Nulla præter adsentationem parasiticam causa est. Nam quæ recitari audis, non alius sortis sunt quàm foriæ & nugæ, vt Ilias insani Labeonis, aut elegidia inepta quæ proceres crudi scripsere in epulis & vino.

NON EST HIC ILIAS ATTI EBRIA VERATRO?

Interrogatoriè & κατωμωτικῶς Annon hic est? &c.

Ebria veratro insana, vt Plautinæ Rudentis Sc. xxj. Elleborosus. & Græcis ἐλλεβοριῶν, & ἐλλεβορίζων.

Ebrius veratro plenus veratri potione Labeo. Ebrietas enim quæuis expletio & saturitas. Marcellus *Ebrios, inquit, & ticinios non vinolentos aut si nociuo, sed expletos qualibet re possumus dicere.* Variè tentatus locus ille, sed varè, scriptura enim recta erit. *Ebrios & tricinios non vinolentos solùm, aut vino & cibo, sed expletos qualibet re possumus dicere.* &c. Tricinios pro tricœnios, qui tanquam trina siue multiplici cœna saburrati, & trisatulli. Sic glossæ, *Cupidicinus* τρικόδημος, pro cupidicœnus.

CRVDI PROCERES.

Adiungunt glossæ. *Catomi.* lege, *Romani.*

NON QVICQVID DENIQ. LECTIS SCRIBITVR IN CITREIS?

Quicquid ludunt proceres in tricliniaribus lectulis citreis. Ritus hic poetandi in triclinijs, & inter cœnam est epigrammate Catulli ad Licinium Calum.

Hesterno Licini die ociosi
Multum lusimus in meis tabellis
vt conuenerat esse, delicatos
Scribens versiculos vterq. nostrûm
Ludebat numero modo hoc modo illo,
Reddens mutua per iocum atque vinum.

Esse, ibi cœnitare, vt Terentij Eunucho, *Esse de symbolis*. Sic meliùs quàm qui legunt, *esse delicatos*, & accipiunt, *esse delicatos*, viuere, curare genium. *Vt conuenerat esse*, tempore cœnæ. Horat. epist. ad August.

—— pueri patrésq. seueri
Fronde comas vincti cœnant & carmina dicunt.

CALIDVM SCIS PONERE SVMEN.

Imitatus Horatium ad Pisones.

Si verò est vnctum rectè qui ponere possit. &c. Et benè, *Calidum*: aliud enim hesternum & semesum, quod ponere minoris lautitiæ est, vt ius hesternum Terent. Eunucho.

Quid autem sumen patebit ex his quæ Plutarchus de ventre porcæ, lib. ij. περὶ ἀφροδισιακῶν. Ex epigrammate item Martial. xxxvij. lib. ij. xlv. lib. xiij. Benè Plautus differre facit abdomen suis & sumen Curcul. Sc. vj. Nec Plinium moror qui eadem fecit cap. lj. lib. iix. nam perspicuè differunt. At inquies abdomen dixêre antiqui pro sumine, vt notat idem c. xxxvij. lib. xj. & c. lj. lib. iix. Sanè, sed abdomen illi dixêre, vt à natura est, sumini ars accessit, nempe illa quam ostendit Plutarchus loco quem dixi. Martialis sic audiendus epigr. xliv. lib. xiij. Mentita & Plinio memoria est c. lj. lib. iix. cum suminis nomine vsum primitùs P. Mimum inquit. Est enim & Curculionis Plautinæ Sc. vj. & Pseud. Sc. ij. Respondet Hieronymus Mercurialis Varijs c. v. lib. ij. Plinium velle P. Mimum fuisse qui primus sumen dixerit pro cœna cui flos & caput sumen. Negat hoc Plinius ipse, ni surdè auditur.

SCIS COMITEM HORRIDVLVM.

Horrentem frigore salutationis matutinæ. Martial. epigr. xxxvj. lib. iij.

Horridus vt primo semper te mane salutem.

Profert autem hoc Persianum Seruius ad iij. Georg. & *horridulum* explicat *trementem*.

ET VERVM INQVIS AMO.

Vt Phasmatis Plautinæ Sc. iij. *Ego verum amo, verum volo dici mihi.* Et Martial. epigr. lxxvj. lib. iix. *Dic verum mihi Marce*, &c.

QVI POTE?

Vt Martial. eodem epigr.

> *Vero verius ergo quid sit audi,*
> *Verum Gallice non libenter audis.*

Profert autem Persianum hoc Diomedes c. iv. lib. j. & notat dictum *pote*, pro *potes*. Etiam Seruius promit ad Æneid. x. & *pote* ait accipi pro *potis*. Etiam Priscian. laudat c. j. lib. xv. & *qui pote* interpretatur, *Quomodo poßibile est?*

NVGARIS.

Nugaris, inquit Pseudocornutus, *nugigerulus es*. Sed planè quidem nugas ille agit. Legendus enim versus hic interrogatoriè,

> *——— nugaris cum tibi Calue*
> *Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet?*

Tun' ventre tam pingui, tanto abdomine, tam hebes ac bellutus etiam versus factitas, & te Poëtam facis?

Versus factitare bonos ingeniosorum & capitalium est, at præpingues ac porci, iidem exsensi & hebetes. Ex aruina enim & abdomine stupor & hebetudo. Legend. Aristotel. c. v. lib. ij. de partib. animal. Polemo physiognom. c. xxij. lib. j. Γαστέρες λαγαραὶ καὶ σαρκώδεις, εἰ μαλθακαί εἰσι καὶ ἔξω κρέμανται, ἀναίσθητον, οἰνόφλυγα, καὶ ἀκόλαστον δηλοῦσιν ἄνδρα. *Ventres laxi & carne onusti, si molles sunt & foras propendent, denotant stolidum, vinosum, libidinosum* Et Adamant. Martyrius c. xij. lib. ij. Γαστέρες μεγάλαι, σαρκώδεις, εἰ μὲν μαλθακαὶ εἶεν καὶ ἐκκρεμεῖς, ἀναισθησίας, οἰνοφλυγίας, ἀκολασίας ἐμφαίνουσι. *Ventres magni, carne onusti, siquidem molles sint & propensi, insulsitatem declarant, & bibacitatem, & nequitiam.*

Nugari autem & ludere dicti Poëtæ. Horatius epist. xiix.

> *——— nugaris rure paterno.* id est Poëtaris. Et epist.

ad Augustum. *Græciam*, inquit nugari, pro deditam esse poësi. Sic & poëmata sua poëtæ ipsi παιγνιαζόμενα nominare soliti nugas. Valer. Catullus,

> *Meas esse aliquid putare nugas.*

Horatius Sat. ix. lib. j.

> *Nescio quid meditans nugarum.* Et ad Pisones,
> *——— cur ego amicum*
> *Offendam in nugis?*

Et Valer. Martial. paginis pæne omnibus.

CVM TIBI CALVE.

Vt ante, Tun' vetule. Potest & dilogia esse, *calue*, mime aut morio. Mimi & moriones calui. Notaui ad legem xij. Tabular. c. j.

PROPENSO SESQVIPEDE.

Priscian. cap. j. lib. vj. legit *protento*, vt & D. Hieronym. lib. ij. in Iouinianum. *Protensus*, inquit, *aqualiculus*. Sed videtur melius,

propenso, vt Polemonis Physiognomicis c. xxij. lib. j. *γαστέρες αἱ ἔξω κρέμανται*, *ventres qui foras propendent.* Et Physiognomicis Adamantij *γαστέρες ἐκκρεμεῖς*, *ventres propenduli.* c. xij. lib. ij.

O IANE.

Qui tuas aliorumq. procerum inquit nugas tibi coram & in os laudant, & *euge*, ac *bellè*, tibi adclamant, ijdem à tergo rident albis dentibus. Hoc ipsi videretis si *in occipitio quoque*, sic Plautus loquitur, *haberetis oculos*, vt Ianus: sed non videtis, quia in occipitio nulli vobis oculi.

A TERGO QVEM NVLLA CICONIA.

Πελαργᾶν, & interpretatus D. Hieronymus epist. iv. *Ne credas*, inquit, *laudatoribus tuis, immo irrisoribus aurem ne libenter accommodes, qui cum te adulationibus fouerint, & quodammodo impotem mentis effecerint, si subitò respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curuari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam.*

PINSIT.

Profert Diomedes cap. iv. lib. j. & quærit, *pinsit* meliùs an *pinsat*. Pinsere autem D. Hieronym. epist. iv. intellexit colli incuruatione exprimere gestum ciconiæ. Glossæ autem accipiunt digitis motis exprimere gestum ciconiæ crepitantis rostro.

AVRICVLAS ALBAS.

Auriculas asini introrsum plenas pilis albis. Ouid. lib. xj. de auriculis Midæ —— *villisq. albentib. implet.*
Magis tamen est vt albæ auriculæ sint auriculæ asini albi. Asini omnes derisores & contumeliosi, eóq. magis asini albi, quia in delicijs. Hinc Iunius Bassus dicentarius quod dicax & inrisor esset, vocitatus *asinus albus*. Fabius c. iij. lib. vj. simul & lusum in colorem togæ candidæ. Bassi nempe illius toga candida, vt & aliorum rhetorum cum causas dicerent. Aliter de asino illo albo, neq. rectè est in aduersar. c. xxxv. lib. xxiix.

Asinos autem esse inrisores patet prouerbio vetere quo vsus Xenophon *ἀναβάσ.* lib. v. *ὄνων ὑβριστότερος contumelior asinus.* Et Aristoteli Physiognom. c. vlt. *ὄνοι ὑβρισταί.* Et *ὄνοι καταγελῶντες* in apophthegmate Diogenis cynici apud Laërt.

VOS Ô PATRICIVS SANGVIS.

At tu calue siue Nero, & vos patricij qui Iani non estis. *Caluus* Nero figuratè, vt inante, *vetulus*.

QVOS VIVERE FAS EST OCCIPITI COECO.

Inrisoriè dictum, vt Horatianum illud epist. ad Pisones.
—— *sit ius liceátq. perire poetis.*

VENIENTI OCCVRRITE SANNÆ.

Cauete adrisorum derisiones siue sannas venientes à tergo, siue

Arnobij verbo vti licet postergaueas. Sannæ derisiones vt & Iuuenal. Sat. vj. Glossæ *μῶκος hæc Sanna*. Sed sumitur sanna & pro sannione siue sannatore. Glossæ. *Sanna*, Subsannator. *μώκος*. Esse autem originis Græcè liquet Eustathij verbis ad x. xv. & xvj. Odyss.

QVIS POPVLI SERMO EST.

Non modo non occurris tali sannæ venienti, sed & prouocas vltro, interrogans. Quis populi sermo est?

VT PER LEVE SEVEROS EFFVNDAT IVNCTVRA VNGVES.

Quasi *ἀδιόρθωτος* eccilla Sidonij epist. vij. lib. ix. *Structura*, inquit, *orationis liquida prorsus & ductilis, veluti cum crystallinas crustas aut onychintinas non impacto digitus vngue perlabitur: quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum, tenax fractura remoretur.* L. Seruius in illud ij. Georg.

—— *nec secius omnis in vnguem.*

Acro in Horat. ad Pisones.

SCIT TENDERE VERSVM.

Hic populi sermo de te. *Scit* poëta ille *tendere versum*, &c. Tendere, diregere *ἀπευθύνειν*.

NON SECVS AC SI DIRIGAT.

Diregat. Diregere *ἀπευθύνειν*. Apuleius Florida j. *Ad limam & lineam certam redigitis*. Malo, *diregitis*. Et ante. *Si ad oculos & obtutum istum terrenum redigas*, melius, *diregas*. Tota nempe florida illa de examine & regula philosophi. Et in glossis, *ἀπευθύνω*, *Derigo*. lege, Dirego.

OCVLO RVBRICAM VNO.

Oculo enim vno cernere est *ἀκριβέστερον* & directius quàm vtroque. Causam reddit Aristoteles Problem. ij. Tomi xxxj. Lucianus. Icaromenippo. *ἐπεὶ καὶ τοὺς τέκτονας πολλάκις ἑωρακέναι μοι δοκῶ, θατέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπευθύνοντας πρὸς τοὺς κανόνας ἀπευθύνοντας τὰ ξύλα.* *Nam & fabros sæpe vidisse videor, altero oculo melius ad amußim ligna diregentes.* &c. Facta directione illa, tunc lignum amussitatum, directum nempe ad amussim, vt tralatitiè *amußitata indoles*, Plauti Milite S. iix. ne rectè apud Festum & Marcellum est, *emußitata*. Amussitato ligno contrarium, *robur inornatum*. Argutè apud C. Tacitum annali xv. cum L. Seneca discipulo Neroni dixisset. *Superest tibi robur*, Nero ei refert, *Quin si qua in parte lubricum adolescentiæ nostræ declinat, reuocas, inornatum robur subsidio impensiùs regis?* vt si diceret, superest mihi robur, sed inornatum, siue indirectum, siue non amussitatum. Quin tu illud diregis, amussitas, exasciás, ornas? neque opus rescribere, *inordinatúmq. robur*.

SIVE OPVS IN MORES DICERE.

Explicat Priscian. c. iix. lib. *Dicere in mores, luxum, & prandia regum*, esse, *dicere laudes in mores*, &c. vt Attici *ἐγκώμιον κατὰ τινος λέγειν*. Demosth. Philipp. ij. *ὃ δὲ μηκέτι ὅτι καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον*. Meliùs glossæ ve-

teres. Dicere in mores ſcribere Comœdiam, dicere in luxum ſcribere ſatyram, dicere in prandia regum, tragœdiam, vt in prandium Atrei ac Thyeſtæ.

Aculeus verò & hic in Neronem. Nero ſatyram ſcripſit. Iuuenal. Sat. iv.

Et tamen improbior ſatyram ſcribente cinædo.

Satyra eius in Quinctianum, quod *probroſum carmen* C. Taciti annali xv. Tragœdia Neronis, Ilij haloſis. Itaq. canit eam *tragico habitu*, Paull. Oroſius c. vij. lib. vij. *ſcænico*, Sueton. Neron. cap. xxxiix. Quam Sueton. Ilij haloſin, C. Tacitus annali xv. Troianum exſcidiuum Oroſius Iliadem dixit: vt & gloſſæ veteres in hanc Satyr.

ECCE MODO HEROAS SENSVS ADFERRE.

Iliadas ſcribere. Neronis Troica petit hæc celox, quæ tanquam Ilias. Patet epiſodio quod ex Neronis Troicis Seruius profert ad Æneid. v. De Troicis Neronis etiam Iuuenal. Sat. iix. Et verò etiam Perſius, nomine Iliadem Attij Labeonis carpit hac ſatyra, re autem, Troica ſiue Iliadem Neronis.

NVGARI SOLITOS GRÆCE.

Vt Nero in Troicis nugas perſequens Græcanicas, puta, agonale certamen Troiæ olim certatum, & agnitum in eo à fratre Hectore Troilum. *&c.* Seruius loco quem dixi.

NEC PONERE LVCVM ARTIFICES.

Iliadas ſcribit Nero & Heroas effingit, qui ne cucurbitas quidem, & communia illa ἐπιμύθια, & pannos purpureos ponere & pingere poteſt, quæ poſſunt etiam illi qui alia non poſſunt. Ἐπιμύθια nempe illa *ſimulationes cupreſſi*, ἐκφράσεις Seruius vocat in Æneid. x. Has ridet Horatius ad Piſones. De ijſdem Ariſtoteles c. xij. & xvij. lib. de Poët. Tragici epiſodij ſpecimen vide ſis, Stobæi Serm. cclj.

Lucum autem accipe Dianæ, ſiue nemus Artemiſium. Videtur nempe ruminaſſe Perſius illud Horatij ad Piſones,

——*cùm lucus & ara Dianæ deſcribitur.*

De nemore illo Geographus lib. v. Ouid. ij. Faſtor. T. Liuius lib. j. Martial epigr. xix. lib. xj.

In aduerſar. c. iix. lib. xx. lucus hic Martis accipitur, de quo Iuuenal. Sat. j. ſed Horatio Perſius non Iuuenali æmulus, cui nec potuit eſſe. Et aliorſum Iuuenal. lucum Martis trahit quàm ſuſpicati, nempe ad Valerij Argonautica. Adde. Iuuenalis lucum Martis, & Monychum vult intelligi grandia: Perſius autem epiſodia tangit. Iuuenalis ſe grandia nolle, ſatyram velle: Perſius, Neronem heroica velle, at ne communia quidem ſcire & ἐπιμύθια.

NEC RVS SATVRVM.

Nec pingere aut ponere in verſu ſiue ἐκθεῖναι ruſticum prædium, &

fundum instructum, & cum instrumento, *vbi corbes.* &c.

Rus saturum dixit, vt Horatius *beatum* epist. x. & Martial. epigram. xlvij. lib. iij.

ET FOCVS.

Qui ruri quàm in vrbe luculentior. Martial. epigr. xlvj. lib. x.

ET FVMOSA PALILIA FOENO.

Patet Tibulli eleg. v. lib. ij. Propert. eleg. j. & iv. lib. iv. Ouid. iv. Fastor.

VNDE REMVS.

Vnde creatores ipsi vrbis Remus & Romulus. Remus pro conditore vrbis vt epigr. Græco ἄςυ Ῥέμου. Catulli epigr. in Lesbiam. Propert. eleg. j. lib. ij. eleg. j. lib. iv. Martial. epigr. lxvi. lib. x.

SVLCOQ. TERENS DENTALIA.

Theocrit. ecloga xiij.

Αὔλακας ὀρμώοντι βόες τείβοντι ἀρότρον.

Maro i. Georg.

——— *& sulco attritus splendescere vomer.*

QVINCTI.

Cape de L. Quinctio Cincinnato dictatore. Patet Dionysij lib. x. T. Liuij lib. iij. Iunij Columellæ Proœmio lib. j. At Pseudocornutus de C. Atilio Serrano accepit, mox eundem facit Serranum & Cincinnatum, haud multo meliùs quàm Cedrinus, qui Cincinnatum refert in sæculum Neronis.

TREPIDA VXOR.

Racilia. T. Liuij lib. iij. *Ercilia*, Sidonij epist. iix. lib. iix.

DICTATVRAM INDVIT.

Meliùs alij libri, & membranæ, *dictatorem induit.* Senatus Quinctium misso viatore, dictatura induit: vxor autem togulâ. Fides à Plinio c. iij. lib. xiix. vbi viator Quinctio. *Vela*, inquit, *corpus*, *vt proferam* S. P. Q. R. *mandata.* Hæc postquam à viatore dicta, vxor eum toga induit, nempe vt viator cum eo in veste ageret ciuica. Toga insigne ciuis Romani. T. Liuius lib. iij. narrans de Quinctio, *Rogatus*, inquit, *vt, quod bene verteret ipsi reiq. publicæ, togatus mandata senatus audiret.* Cognitis mandatis oblati ei xxiv. secures, equi falerati, toga purpurea, aliáq. insignia. Dionys. lib. x.

At Sidonius panegyrico Auiti soceri sui Persium sic imitatur, quasi qui scripserit, *dictaturam induit.*

Sic quondam ad patriæ res fractas pauper arator
Cincinnate venis, veterem cum te induit vxor.
Ante boues trabeam ——— ———

EVGE POETA.

Hæc si bene, quanquam cucurbitas, & notissima pinxeris, adcla-

mabo ipse, tibi recitanti, *Euge*.

EST NVNC.

Pergit aceto suo adspergere & poëtas antiquarios, amatores Attij & Paccuuij, puto imitatus Lucilium, qui & ipse Paccuuij Attijque obtrectator. A. Gellius c. xxj. lib. xvij. *Clariórq. tunc in poematis Paccuuij Attijq. obtrectandis Lucilius fuit.* Clarior, nempe quàm Poetæ ipsi.

BRISÆI.

Sic glossæ veteres legunt, item aduersaria c. xxvj. lib. xxijx. & Attium Brisæum vocari aiunt quia Bacchus cognomento Brisæus. Bacchi autem tutela Poëtæ. Attius ergo Brisæus. Ita? Cur non & Paccuuius Brisæus, & Q. Ennius, item alij? Apertiùs dixeris. Attium Brisæum vocari quia Bacchas tragœdiam scripserit. *Attius Brisæus*, perinde vt si diceres, Attius Baccharum scriptor. Combinat Persius Attium & Paccuuium poëtas; item tragœdias. Bacchas Attij, Antiopam Paccuuij, & vtrique suum sibi elogium adponit, Bacchis, *venosus liber*, Antiopæ, *verrucosa*, & *ærumnis cor luctificabile fulta*.

VENOSVS LIBER.

Venosus, venis inflatis quasi bacchio furore siue vt bacchantium venæ inflatæ. vt Silenus inflatus venas Baccho vel mero, vel numine, Virgilij Ecl. vj. Aculeus itaque in Attij est sufflatum carmen in Bacchis, forte an & in tragœdiis reliquis, vnde Attius *senex altus*, Horatij epist. ad Pisones.

VERRVCOSA.

Salebrosa, aspera. Martial. epigr. xcj. lib. xi.

ANTIOPA.

Hanc tamen valde Cicero laudat j. de finibus. Sed auctor Dialogi de oratorib. Paccuuij *veternum* ridet.

ÆRVMNIS COR LVCTIFICABILE FVLTA.

Quæ sic ærumnosa vt ærumnæ ipsæ pro fultura ei sint, & quasi puluinus. Expressumq. hoc mimesi ex Paccuuij Antiopa ipsa.

HOS PVERIS MONITVS.

Seruius profert ad Æneid. iv.

PATRES LIPPOS.

Qui mente lippiunt. Lippi Persio mente vari, vt nunc & Sat. sequente, & v.

SARTAGO LOQVENDI.

Locutio aspera, odiosaque, & quasi strepitus sartaginis, de quo Isidor. c. xxvj. lib. xxiix.

DEDECVS.

D. Hieronymus lib. j. in Iouinianum. **Rogo quæ sunt hæc portenta verborum, quod dedecus descriptionis.**

TROSSV-

TROSSVLVS.

Eques, Augustianus Neronis. Nam & hæc de antiquarijs, Neronem petunt.

Trossulos autem dictos equites Romanos liquet Plinij c. ij. lib. xxxiij. Festus. & benè hic glossæ veteres.

Sic & Varro SesquiVlyxe accepit, quem locum sibi repugnantem Marcellus profert docere volens *Trossulos esse torosulos.* Sed Varro equites tangit, vt & L. Seneca epist. lxxvi. & xxcvij. Neque moueor Philoxeni glossis, vbi *Trusulus*, ὁ ἐν μικρῷ παχύς. Nam menda illa ibi, *Trusulus*, pro *Turusulus* siue *Torosulus.*

Duo igitur hæc ista, trosulus eques, torosulus ὁ ἐν μικρῷ παχύς. Trossulus à Trossulo oppido: torosulus à toris. Sic *torosulum.* D. Hieronymus dixit epist. xlvij. *Torosulum & in sordibus delicatum.* Et lib. ij. in Iouinianum. *Formulosi nostri & torosuli, & vix summis pedibus adumbrantes vestigia, quorum verba in pugnis sunt, & syllogismi in calcibus.* Hic D. Hieronymi locis aliqui legunt trossuli, inemendatè. Hæc Persij Sat. iij. *Torosa iuuentus.*

Trossulum autem, siue Augustianum, siue Augustanum Neroni *exsultare* inquit, vt & anteriùs *Titos trepidare.* Sic & in versu veteris Poëtæ, *Tremuli modi Galliambi.* Victorini lib. iv. de metris.

NIL NE PVDET.

Pergit in Pedium Blæsum, sacrilegij, & peculatus à Cyrenensibus accusatum. C. Tacitus annali xiv Pedius ille capitis causam dicens non se oratoriis defendit lacertis, sed Neroni placiturũ sperans, leuia carmina & faciles versus in senatu recitauit. Benè sic glossæ veteres.

CAPITI NON POSSE PERICVLA CANO PELLERE.

Planè non potuit, condemnatus enim est, & motus senatu. C. Tacitus. nec profuit ei ὁμοηχία illa studij Neroniani.

QVIN OPTES AVDIRE.

In Senatu audire, & vt opinari licet, præside Nerone.

TEPIDVM DECENTER.

Potuit, *calidum decenter*, noluit Persius, ostendens adclamatum Pedio in senatu, *decenter*, sed tepidè, quippe damnabili; calidum fuisset *decenter*, si absoluendus.

FVR ES AIT PEDIO.

Ait patronus Cyrenensium Pedio. Accusauere nempe Cyrenenses, *violatum ad eo thesaurum Æsculapij, dilectúmq. militarem pretio & ambitione corruptum.* C. Tacitus.

CRIMINA RASIS LIBRAT IN ANTITHETIS.

Inquiunt glossæ veteres. *Antitheta hæc sunt.*

Fortia neglecti velabant colla capilli,
Et per neglectos velabant colla capillos.

——si linguas decem
Habeam, vix habeam te satis qui laudem ache
Imò verò hic ante solitus sum delicas. Lego.
——si linguas decem
Habeam, vix habeam qui satis rem delicem.
Imò verò hic soli sumus, iam delixa. Antiquè scriptum *delicare*, pro *deliquare*.

MOBILE.

Mobile guttur quia per id voces mouentur. Itaque dictum à Virgilio Æneide vij. *Vocis iter.*

PATRANTI FRACTVS OCELLO.

Δὶς τὸ αὐτό. Ocello patranti & fracto. Quis oculus patrans, Seruius interpretatus laudans Persij hunc locum ad Eclog. iij. Quid patrare interpres Terentij tradit in Hecyram. Isidor. cap. v. lib. ix. & Glossæ.

Patrans oculus libidinosi: fractus effeminati & parum viri, vt ὄμμα κεκλασμένον. Aristoteli Physiognom. c. iij.

NEQVE MORE PROBO.

More improbo, improbè, impudenter, libidinosè. Glossæ. Improbus ἀναιδής. Sic definitus à Saluio Iuliano *raptor, fur improbus.* hoc est, impudens. l. xiv. §. Qui rem. Quod met. causa. l. ij. §. Ceterum. De vi bonor. raptor. D. Impudens raptor, quia propalam rapit. Plaut. Epid. Sc. j. Sic impudentes hi Titi, quia flagitiose trepidant propalam.

NEQVE VOCE SERENA.

Voce non serena. voce turbida, siue gannitu, qualis in libidine, non vt explicat Pseudocornutus, *tumultuoso clamore.* Iuuenal. Sat. vj.

Chironomo Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicæ non imperat, Appula gannit
Sicut in amplexu ———— Idem,
—— quæ vox saltante libidine.

TREPIDARE.

Trepidare vt in libidine. Sic palpitare. Iuuenal. Sat. iij.

—— donat Caluinæ vel Catienæ
Vt semel atque iterum super illam palpitet —— Sic equos ex libidine *tremore pertentari.* Maro iij. Georgic. Et, *saltare libidinem.* Iuuenal. Sat. ead.

INGENTES TITOS.

Titos accipe *Augustianos* Neronis, siue qui Neroni auditorium, & *bombi, imbrices, testæ.* Sueton. Nerone c. xx. Hi propriè dicti *Augustiani*. Suetonius Nerone c. xxv. Dioni Nerone sunt Αὐγούστειοι. Hi verò auditores & plausores Neronis dicti nunc à Persio *ingentes*, quia dilecti

dilecti à Nerone viribus & proceritate insignes, siue vt locutus Suetonius, loco quem dixi, *robustissima iuuentutis.* Cur autem illi Augustiani, Titi? Quia equites plerique, siue vt inquit Sueton. *adolescentes equestris ordinis.* C. Tacito annali xiv. *equites Romani, ætate ac robore conspicui, cognomento Augustani.* Titi autem equites à Tito Tatio Sabinorum rege. Aliouorsum celsi Ramnes Horatio ad Pisones, neque rectè hoc in aduersar. c. xix. lib. ij. c. xxvj. lib. xxiix. Pseudocornutus autem miserè vt naufragus & fluctuans in fragmine, *Titos* interpretatus modo *senatores*, mox *equites*, post *scholasticos*. Ipsissimam chimæram scilicet.

Bombos, qui ad Suetonij c. xx. adclamationes faustas interpretati, ne ijs elucus molestus, nisi forte an Suetonio ipsi obscurum, quales bombi Neroniani. *Qui plausuum*, inquit Suetonius, *genera condiscerent; bombos, & imbrices, & testas nominabant.* Triplex plausuum ibi genus, *bombi*, *imbrices*, *testæ*. Omnibus his nomina ex plaudendi sono. Grauiore sonitu bombi, medio imbrices, acuto testæ. Bombi vt è cornu, imbrices, quasi imbricum collisione, testæ, vt testarum. Hæc omnia nempe, vt & cymbala manibus imitati artificio complosis, quod penicillo suo sic pingit Aristænetus epist. x. lib. j. ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑποτεταμένοις, ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν ἐπάταξεν εἰς τὸ κοῖλον, ἵν' ὥσπερ αἱ χεῖρες εὔφωνοι συμπληττόμεναι ἦχον κυμβάλων. Dico Latinè: *Dextera digitis iunctis & demissis, in manus leuæ cauum pulsabat, & complosione illa dulcisonæ manus erant instar cymbalorum.* &c. Sic Plinianum illud cape epist. xiv. lib. ij. *Plausus tantùm, ac potius cymbala.* De ijsdem plausibus & Corippum interpretor lib. ij.

Emittunt dextras . . . . . pariterq. remittunt.

Lego, *Emittunt dextras pariter, pariterque remittun.*

Et post paullò. *Ingeminántque cauos dulci modulamine plausus.*

Neronianos plausus tangit & C. Tacitus annali xvj. *Certis modis, plausuque composito.* Modis adclamationum: plausu manuum. Et adclamabant quidem etiam Augustiani illi vt patet Dionis Nerone, sed nihil adclamationes illæ ad locum Suetonij quem explico.

CVM CARMINA LVMBVM INTRANT.

Iuuenal. Sat. vj. ——— *cum tibia lumbos*

Intrat ——— Varro apud Marcell. in Virginis. *Quam sympathiam oculi cum lumbis habeant.*

TREMVLO VERSV.

Pronunciato Neronianè & flagitiosè, & sic trepidè, vt antedixit *trepedare Titos.* Et moneo, Neronem hæc celox petit, vt magnam partem Satyra j.

TVN' VETVLE.

Dixeris, Nero vetulus nunquam fuit. Sanè, sed vetulum Persius Satyricè dixit, pro eo qui vir ætate, mente puer, vt Iuuenal. Sat. xiij:

——— *dic senior bulla dignißime.*

AVRICVLIS ALIENIS COLLIGIS ESCAS.

Escam, Priscian. c. iij. lib. iij. *Escas auriculis alienis colligis:* poemata condis & recitas quæ tanquam pabulum sint auriculis auditorij tui. Dicta quæ placent, auriculis tanquam esca sunt. Plautus Euclionis Sc. xvij.

Nimium libenter edi sermonem tuum.

Et Patruo. Sc. xiv.

Quàm orationem hanc aures dulcem deuorant;

Et Cistell. Sc. ix.

——— *istuc mi cibus est quod fabulare.*

CVTE PERDITVS.

Intercutitus, impudens.

OHE.

Scripsit Persius, *Euohe*, respiciens ad Horatianum *Euohe*, Oda penult. lib. ij.

Euohe recenti mens trepidat metu.

Tangit Iuuenal. Sat. vij.

——— *satur est cum dicit Horatius euohe.*

Sic & Nero in dithyrambis suis, *euohe.* Et, *quibus dicas euohe*, est quibus recites dithyrambos tuos. Exorsus eos Nero sic videtur. *Euohe*, &c. Itaq. à principio *Euohe*, dithyrambos intelligi vult, vt mox Arma virum dixit pro Æneide, vbi hæc dicendi meta.

QVID DIDICISSE.

Nero. Frustra, inquit, sum poeta, si non recito. Et tangit si forte Persius Neronianum illud, *Occultæ Musicæ nullum esse respectum.* Sueton. c. xx. Ex Græco veriuerbio, Τῆς λανθανούσης μουσικῆς οὐδεὶς λόγος. Respectus siue λόγος pretium & honor. Glossæ. Respectus ἀντροπή. Martial. epigr. xiix. lib. iix. *Respectus amici*, id est, ἀγάπη. Sic & ille apud L. Senecam epist. vij. *Cur ergo ista didici?* &c.

NISI HOC FERMENTVM.

Hæc scientia, siue disciplina, siue quod didici, quo inflata mihi mens, vt massa fermento.

ET CAPRIFICVS EXIERIT.

Nisi hæc scientia mea exierit, vt caprificus erumpit ex parietinis, Isidor. c. vij. lib. xvij. Martial. epigr. ij. lib. x.

Marmora Messallæ findit caprificus. ———

Et apud Iuuenal. Sat. x. *Saxa cinerum*, id est, monimenta, *discuti fico sterili*, siue caprifico. Et apud Plin. c. xvij. lib. xvij. Caprifici gaudent *petrosis.*

RVPTO IECORE.

Iecur sedes scientiæ. Paccuuius Cicer. j. de diuin. *Sapere ex iecore suo.*

Sed omnia hæc Persius Satyricè, *fermentum, caprificum, iecur*. Nam fermentum & caprificus etiam vituperationi est, & iecur sedes quoq. adpetitus & libidinis, Horat. Oda j. lib. iv. Oda iv. lib. iij. Oda xxv. lib. j. Et epist. xiix Qua de re locus dicendi, & post paullò. Fermentum nempe & malitia, & caprificus scientia sterilis. Quantumuis copiose hoc dicerem, si operæ nunc esset.

En pallor seniumq.

Pallor & senium ex poëtico studio, vt Horatij. epist. xiix. *Senium Camenæ*. Frustra, inquit, pallescis studio, & insenuisti libris, qui tam recitationis, & auræ, & plausus adpetens.

Scire tvvm.

Admonent glossæ mutuaticum ex Lucilio esse. Lucilij locum illum scio vt reposuerint alij sed magis est vt ita scripserit vetus ille Poëta.

——— id me
Nolo scire, mihi cuius sim consciu' solus,
Ne damnum faciam. Scire est nescire, nisi id me
Scire, alius scierit. ———

At pvlchrvm est digito monstrari.

Nero. Sic auctor Dial. de oratorib. *Quos vulgus imperitum transeuntes nomine vocat, & digito demonstrat*. In glossis verbo vno *Digitare*. Δακτυλοδείκτω Digito.

Hic est.

Vt de Demosthene Tullius V. Tuscul. Laërtius in Diogene. Ælian. Var. c. xvij. lib. ix. Plin. epist. xxiij. lib. ix.

Ten' cirratorvm.

Vt, *cirratorum turba*. Martiali epigr. xxx. lib. ix. &, D. Hieronymo apol. j. in Ruffinum. Et *cirri puerorum*. Ammian. Marcellin. lib. xxij. Et apud Martian. Felicem lib. iij. Grammatica *inter cirratos*. Eosdem *crinitos*. Martialis epigr. xlix. lib. xij. Et *capillatos*. epigr. lxij. lib. x.

Sic te frequentes audiant capillati,
Et delicatæ diligat chorus mensæ. Non vt aliqui, *Musæ*.

Sic, *femina cirro crispata*. Mæcenas apud L. Senecam epist. xciv. Glossæ Isidori. *Cirrus, cirritus, cirritudo*. Distinguere velle videtur, nempe vt *cirrus* sit calamister, *cirritus* ipsi anuli qui calamistro fiunt. *Comarum anulos* dixit Martial. epigr. lxvj. lib. ij. Fabius c. x. lib. xij. *Vndas* Manilius lib. v.

Aut vndis reuocare comas ———

Dixi de cirris & ad Martial. Spectaculor. epigr. iij.

Dictata fvisse.

D. Hieronym. epist. lj. *Et in tantam venit opinionem eloquentiæ, vt soleant dicta eius cirratorum esse dictata*.

ECCE INTER POCVLA.

Pergit de recitatione priua siue inter amicos & in triclinio. Plin. epist. xxj. lib. iix. *Vtque iam nunc adsuescerem ab otiosis & in triclinio audiri.* Et post paullò. *Positis ante lectos cathedris amicos collocaui.* &c. Huiusmodi lectiones odiosæ Martiali vt epigr. xlv. & l. lib.iij.epigr. lxxix. lib. v. epigr. liij. lib. xj. In ventrem quippe legere ille, quàm librum legi mauult.

HIC ALIQVIS.

Ex hoc isto loco D. Hieronymi quasi parodia est, epist. x.

HIACYNTHINA LÆNA EST.

Sic & D. Hieronymus legit, & glossæ veteres: sed meliùs membranæ. —— *& ianthina læna est.* Vt lib. j. C. Quæ res venire non poss. *Lana hiacynthina*, sed in membranis, *Lana ianthina*. Læna ianthina, purpurea violacei coloris. Sic *purpura ianthina* l. lxx. §. vlt. De legat. iij. Et Horatij. epist. ad Augustum.

Lana Tarentino violas imitata colore.

id est, Læna ianthina. Et meliùs ibi. *Læna Tarentino.* &c. Læna nempe siue palla mimi. Plin. c. vj. lib. xxj. *Violæ purpureæ Græco nomine Ia, ab his ianthina vestis.* Martiali *ianthina* vestimenta. epigr. xxxix. lib. ij. At Pseudocornutus legit, *hiacinthina læna*, & interpretatur, *pallam varijs coloribus tinctam.* Nihilo hercle meliùs quam alij in Saturnalib. c. ij. lib. j.

Læna autem purpurea Romanis diuitibus vestis cœnatoria, Cornelius Nepos. Plin. c. xxxix. lib. ix. *Purpura dibapha, quis non iam tricliniaria facit?* Iuuenalis. Sat. iij. de diuite qui reuertit à cœna, *Pauper,*

—— cauet hunc, quem coccina læua
Vitari iubet, & comitum longissimus ordo.

Sic Trimalcionis Petroniani dispensator. *Vestimenta*, inquit, *mea cubitoria perdidit, Tyria, sine dubio sed iam semel lota.* &c. Corrigunt in Saturnalib. c. ij. lib. j. *Vestimenta mea accubitoria.* At Petronius *cubitoria* voluit, vt Plauto Asinaria & identidem *cubare*, pro accubare. *Cubitoria vestimenta*, vt *cœnatoriæ vestes*, Capitolin. in Maximino. *Tricliniaria.* Cornel. Nepos loco prædicto. vbi tamen acceperis & de stragulis. Sic & coccina læna vestis cœnatoria. Etiam illud Saturnalia mutant. *Sed haud semel lota.* Contra Petronianus ille nugo vult, Tyria quidem esse, non tamen dibapha. Et intellige, *Sed iam semel loca.* Sed tamen, vt L. Senecæ epist. vj. *Intelligo Lucili non emendari me tantùm sed transfigurari. Nec hoc promitto iam aut spero, nihil in me superesse quod mutandum sit*, &c. Pro. *Nec hoc promitto tamen.* &c. Extenuat Petronianus ille rem ciuiliter. Itaq. & sequitur. *Quicquid ergo est dono vobis.* &c.

RANCIDVLVM QVIDDAM.

Martial. epigr. xxxiij. lib. vij.

Non deest protinus ecce de malignis,
Qui sic rancidulo loquatur ore.

Benè iunxit *malignos* & *os rancidulum*, vt enim obseruat Polemo Physiognomicis c. xij. lib. j. ὅσοι ἐν ῥινὶ φθέγγονται, ψευσταί, κακοήθεις, φθονεροί, δεινοὶ εἰς βλάβην ἄλλων. Quiqui balba nare loquuntur, ij mendaces, maligni, inuidi, callidi ad nocendum alijs. Eademq. Adamant. Martyrius c. xxix. lib. j.

BALBA DE NARE LOCVTVS.

Ἐν ῥινὶ φθεγγόμενος. Per nares locutus, vt locis antedictis.

PHYLLIDAS HYPSIPYLAS.

Tragœdias. Tragœdiarum eliquator hic Nero. Sueton. Nerone c. x. *Recitauit & carmina non modo domi, sed in theatro.* &c. De carminum hoc studio Neronis, C. Tacitus annali xiv. *Ne tamen ludicræ tantùm imperatoris artes notescerent; carminum quoq. studium adfectauit, contractis quibus aliqua pangendi facultas. Nec dum insignis ætatis nati, considere simul, & allatos vel ibidem repertos versus connectere.* &c. Repono ego. *Ne tamen ludicræ tantùm imperatoris artes notescerent, carminum quoq. studium adfectauit, contractis quib. aliqua pangendi facultas, necdum insignis æternitati. Hi consulere simul.* &c. Hoc Tacitus dicit. Non admissos à Nerone in sodalitium illud poëtas insignes æternitati, siue ad æternitatem, siue poëtas qui iam scriptis suis noti, ne notesceret vulgo mimus ille compositus, & Nero laudem Poëticam in se ab alijs transferens. Sic *æternitas fama* C. Taciti xj. oratione Suillij ad Claudium. Alij correxere, *Quib. aliqua pangendi facultas, necdum insignis erat. Ii considere simul.* &c. Alij. *Quibus aliqua pangendi facultas, necdum insignis. Ii alternatim considere simul.* &c. Neutri ad mentem Cornelij. non facit autem hac in re cum Tacito Tranquillus. Nam refellit eos qui Neronem aliena pro suis edidisse putant. c. lij.

ELIQVAT.

Liquida voce legit, vt anteriùs *—liquido cum plasmate guttur colluerit.* Apuleius Florida ij. *Canticum ore tereti, semihiantibus in conatu labellis eliquare.* Sic ὑγρὰ μελῳδεῖν. Appian. lib. j. *Gargaridare* hoc Varroni Terentio epist. ad Fufium. *Quinctiporis Clodiani forias ac poemata gargaridans.* &c. Marcell. in Gargaridare, & in, Fors fortuna.

SVPPLANTAT VERBA PALATO.

Infringit verba, vt blæsa & dulciora sint. Horat. Sat. iij. lib. ij.

Quid cum balba feris annoso verba palato.

ADSENSERE VIRI.

Propriè *adsensère*, vti adsentatores. Adsentiri pro adsentari. Plaut. Pyrgopolinice. Sc. j.

—*& adsentiendum est quicquid hic mentibitur.*

Benè sic legit Marius Victorinus in ortographia, vulgarij malè *&* *adsentandum est.* &c. Sic Terentianus parasitus Gnatho in Eunucho.

—*postremo imperaui egomet mihi*

Omnia adsentari. &c. Lege, *adsentiri.* Sic malè *adsentabor*, & *adsentari*, pro *adsentibor*, & *adsentiri.* Plauti Menæhm. Sc. vj. & iix.

LAVDANT CONVIVÆ.

Laudant parasiticè, vt Gnatho ille Terentij Eunucho.

Quicquid dicunt laudo—

Hinc laudicœni parasiti Plinio epist. xiv. lib. ij. Huiusmodi laudicœnus. Petronij Ascyltus, cui Encolpius, *Multo*, inquit, *me turpior es tu hercle, qui vt foris cœnares poëtam laudasti.*

NASCENTVR VIOLÆ.

Vt Iuuenal. Sat. vij. —*in vrna perpetuum vèr.*

Hoc volunt illi conuiuæ siue concœnæ, dignum illum poëtam esse vita immortali & semperflorente. Ex tali fauentia & florum sparsio ad sepulchra vt Æneide v. Æneas ad tumulum patris, *Purpureos iacit flores.* Funere Marcelli Æneide vj. Et vt funere Scipionis Serapionis, Plinij c. iij. lib. xxj. Et in vetere epitaphio Irenæ.

—*cineres quoq. flore tegantur.*

Propert. eleg. xvij. lib. j. Et Isidor. cap. j. lib. xij. *Purpureos flores mortuis præberi.*

NVNC LEVIOR CIPPVS.

Formula protrita proculcatáq. tumulis inscribi solita. eadémque proclamari in funere exequijs peractis vt Properti S. T. T. L. Propert. eleg. xvij. lib. j. Idémq. ritus & Græcis vt Euripidi Alcestide Theocrito epitaphio Eurymed. Suidas, *κούφη γῆ ζῶντι καλύψοι.*

ET NIMIS VNCIS NARIBVS INDVLGES.

Nimis, *naso suspendis adunco.* Vt Horatius locutus. Sat. vj. lib. j. vt idem, *Suspendere* naso. Sat. iix. lib. ij. *Vncæ nares* aptæ suspensioni, vt *acutæ*, irrisioni apud Horat. Sat. iij. lib. j.

OS POPVLI MERVISSE,

Venire in ora virûm.

ET CEDRO DIGNA LOCVTVS.

Oleo cedrino L. Dioscorid. c. vj. lib. j. Interp. Nicandri in Theriaca. Plin. c. v. & xiij. lib. xiij. Vitruuius c. ix. lib. ij. Marcian. Felix lib. ij. Marcell. Empir. c. xij.

LINQVERE CARMINA.

Relinquere posteris poëmata, vt hereditatem. Tull. Philipp. iv. *Virtutem vobis maiores tanquam hereditatem reliquerunt.* Sic & Græcis in testamento verbum *καταλείπουσι.* Patet Laërtij Platone, alijs.

QVISQVIS ES.

Quisquis, ne aperté nimis in Neronem.

SI FORTE QVID APTIVS EXIT.

Tanquam ex officina. Tullius procemio Paradox. *Vt ex eádem officina exisse adpareat.*

SI QVID TAMEN APTIVS EXIT.

Imitatus Fabius c.x. lib. xij. *Et si quid exierit numeris aptiùs, fortasse non posit, sed tamen si quid exierit.* &c.

CORNEA FIBRA.

Iecur insensum. Id est, non sum nullo sensu laudis. Imitatus verò Sidonius epist. j. lib. iv. *Bestialium rigidarúmq. nationum corda cornea, fibraq. glaciales.* &c. Et epist. xj. lib. iix.

Saxa, & robora, corneásq. fibras
Mollit ———— &c.

Fibra pro iecore. Sed propriè quidem fibræ iecoris ore extremæ. Festus in Fiber. Glossæ. *Fibra* λοβὸς ἥπατος. Plinius c. xxxvij. lib. xj. *Murium iecusculis fibræ.* In iecore autem Persio sedes sensus, nempe vt Platoni alijs in iecore τὸ ἐπιθυμητικόν. Et anterius Platone sic Homerus. Notat Heraclid. Ponticus allegorijs.

Et cum Persius negat sibi corneam fibram esse, respicit ad calumniam ἀπαθείας Stoïcæ.

FINEMQ. EXTREMVMQ.

Stoïcè multinonium siue multis nominibus insigne facit τὸ τέλος, vt Stoïcus Cato lib. iij. de finibus. *Sentis enim credo me iamdiu quod* τέλος *Græcus dicat, id dicere tum extremum, tum vltimum, tum summum: licebit etiam finem pro extremo aut vltimo dicere.* Sic Sat. iij. *Summum,* pro fine.

EVGE TVVM ET BELLE.

In pulpitum Poëtam paullo ante produxi, pergo & aliquos ritus notare qui soliti in recitationibus ipsis. Vt

I. Quod mutua se audiuêre, siue quod cum recitatiunculæ finis vni, alter in vicem legeret. Patet Epicteto Arriani c. xvij. lib. ij. θέλεις ἀναγνῶ σοι ἀδελφέ, καὶ σὺ ἐμοί; *Vis tibi legam frater & tu mihi?* Plin. epist. xiij. lib. j. Sic Horatianum illud audi epist. ij. lib. ij.

Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem.

Quod ea de qua dico legendi mutuitatione inobseruata, crux interpretum fuit. Cædimur nempe tædio recitationis longæ, & totidem plagis, libri æquè longi.

II. multiplicem auditorum fauentiam fuisse, siue multa signa quib. recitanti fauerent, vt, adsurgere si quid recitaretur eximium, & placens inter cetera. Itaq. Plinius epist. xvij. lib. vj. irascitur illis.

qui non adſurrexerant cuidam ipſius amico recitanti. Martial. epigr. x. lib. x.

Sæpiùs adſurgam recitanti carmina?

Et quidem priſcus ritus ille. Nam & *populus* Rom. *auditis in theatro verſibus Virgilij ſurrexit vniuerſus, & forte præſentem ſpectantémq. Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum.* Auctor Dial. de oratorib. Ritus nempe is duplex. Adſurgere ſimul & venerari. Vt venerarentur lectorem, ea ſurgendi cauſa fuit.

III. Manus tendere ad recitantem, Martial. epigr. x. lib. x.

Sæpiùs adſurgam recitanti carmina? tu ſtas
Et pariter geminas tendis in ora manus.

Maior ille honor manus tendendi, quam adſurrectio, vt & Plinij loco anted. Vbi hoc, *manus mouere* eſt. Tendere nempe ſoliti manus deferentes ei quaſi victoriam.

IV. Si liber longior, interrogante dicis cauſa lectore, *Deſinam ſi vultis.* ad clamabant. *Recita, recita*, etſi maxime illum *obmuteſcere ilico cuperent.* L. Seneca epiſt. xcv.

V. Vt quidque placens illis in recitatione, ita conuenienter illius qui legeret perſonæ, laudes adclamauêre. Vt nunc Perſiano huic lectori adclamant, *euge & bellè.* Et Martial. epigr. xxvij. lib. ij. legenti adclamatur —— *Euge, beatè.* Et Tullij iij. de Orat. patronis adclamant, *Benè, præclare, belle, feſtiuè, non poteſt meliùs.*

Dixi, *perſonæ conuenienter.* Nam aliæ philoſophis, aliæ ſophiſtis, aliæ Poëtis, aliæ ſeni, aliæ iuueni adclamationes. Itaq. Plutarch. lib. de ratione audiendi, peccare ait ſi quis philoſopho adclamet, *δριμέως* ſiue *acriter*, nam hoc quidem ſophiſtæ aptius: aut ſeni *εὐφυῶς ἢ ἀνθη-ρῶς facetè, aut floridè*, idoneïus enim diceretur iuueni: aut ſi quis ſicco & ſobrio lectori exclamet, *nequiter*, hæc enim amationes ſuas, vt Ouidio ſi fortè nequitiæ ſuæ libros recitanti, laus debita: aut ſi quis oratori, *tenerè* adclamet, hiſtrioni autem *diſertè*, vt ſolitum Romæ. Sic enim iraſcens quiritatur auctor dialogi de oratorib. *Inde*, inquit, *oritur illa fœda & præpoſtera, ſed tamen frequens quibuſdam exclamatio, vt oratores noſtri tenerè dicere: hiſtriones diſertè ſaltare dicantur.* &c. Ex qua ſic exclamandi putilagine Trimalcio Petronianus Publium mimum, Cicerone diſertiorem putat. Sic itaq. Martialem accipe epigr. xxvij. lib. ij. multas cumulantem adclamationes.

Effœtè, grauiter, citò, nequiter, euge, beatè.

Pro varietate nempe rerum quæ legerentur. *Nequiter*, eſt amatoriè, qui *ἐρωτικὸς ἔπαινος*. Plutarchi loco quem dixi. Neutiquam ſcriptum ibi Martialis voluit, *nequiter*. Sic & adclamationum voces Græcis variæ vt *καλῶς, σοφῶς, ἀπροσίτως, θαυμαστῶς, εὐφυῶς, μεγάλως, δαιμονίως, θεοφορήτως, θείως.* *Præclare, ſapienter, inacceſſabiliter, ſiue inimitabiliter, admirabi-*

admirabiliter, felicißimè, granditer, beatè, deoplene, diuinitus. Plutarch. loco quem prænotaui, & lib. περὶ φιλαυτολογίας, & Arrian. Epicteti c xxiij lib. iij. Sed omnium huiusmodi adsentatiuncularum cumulus illa, θείως siue diuinitùs. Eaq. recepta posteriùs alijs, & primitùs dicta Æschini sophistæ. Philostratus in Æschine, Τὸ γὰρ θείως λέγειν οὔπω μετ' ἐπιχειρήσει περὶ σοφιστῶν σπουδῆς, ἀπ' Αἰσχίνου δ' ἦρξατο. *Nam adclamari, diuinè, necdum receptum erat in studijs sophisticis: initium autem eius factum in auditorio Æschini.* Sapienter hanc vituperat exclamationem. Plutarchus lib. de φιλαυτολογ. Summa itaq. adclamatio Græculis θείως sed creberrima σοφῶς. Vnde & Latinis hoc in lingua, vt *grande sophos* Martiali, epigr. iv. & epigr. l. lib. j. epigr. xliix. lib. vj. & identidem Sidonio, alijs.

VI. adclamauêre laudes non ipsi libro tantum qui legeretur, sed & legenti. Vnde in laudationibus Antipatri sophistæ adclamatum ei à discipulis, θεῶν διδάσκαλος, *Deorum magister*, nempe quod magister liberorum Seueri principis fuisset, Bassiani & Getæ. Philostratus in Antipatro.

VII. In sophistarum auditorijs magis magisq augente ritu illo, tam crebræ tandem adclamationes illæ, vt vituperans Themistius Euphrades orat iv dixerit, κεκραγότες καὶ ἀναβοῶντες ἐπ' ἑκάστῳ ῥήματι ὧν ἂν λέγω. *Clamitantes & vociferantes ad verba singula quæ dixero.*

NAM BELLE HOC EXCVTE TOTVM.

Nam dic. quare adclamas *euge, bellè*? Nulla præter adsentationem parasiticam causa est. Nam quæ recitari audis, non alius sortus sunt quàm foriæ & nugæ, vt Ilias insani Labeonis, aut elegidia inepta quæ proceres crudi scripsere in epulis & vino.

NON EST HIC ILIAS ATTI EBRIA VERATRO?

Interrogatoriè & κατωμαδικῶς Annon hic est? &c.

Ebria veratro insana, vt Plautinæ Rudentis Sc. xxj. Elleborosus. & Græcis ἐλλεβοριῶν, & ἐλλεβορίζων.

Ebrius veratro plenus veratri potione Labeo. Ebrietas enim quæuis expletio & saturitas. Marcellus *Ebrios, inquit, & ticinios non vinolentos aut si nociuo, sed expletos qualibet re possumus dicere.* Variè tentatus locus ille, sed varè, scriptura enim recta erit. *Ebrios & tricinios non vinolentos solùm, aut vino & cibo, sed expletos qualibet re possumus dicere.* &c. Tricinios pro tricœnios, qui tanquam trina siue multiplici cœna saburrati, & trisatulli. Sic glossæ, *Cupidicinus* τρικόρητος, pro cupidicœnus.

CRVDI PROCERES.

Adiungunt glossæ. *Catomi.* lege, *Romani.*

NON QVICQVID DENIQ. LECTIS SCRIBITVR IN CITREIS?

Quicquid ludunt proceres in tricliniaribus lectulis citreis. Ritus hic poëtandi in triclinijs, & inter cœnam est epigrammate Catulli ad Licinium Calum.

> *Hesterno Licini die ociosi*
> *Multum lusimus in meis tabellis*
> *Vt conuenerat esse, delicatos*
> *Scribens versiculos vterq. nostrûm*
> *Ludebat numero modo hoc modo illo,*
> *Reddens mutua per iocum atque vinum.*

Esse, ibi cœnitare, vt Terentij Eunucho, *Esse de symbolis.* Sic meliùs quàm qui legunt, *esse delicatos*, & accipiunt, *esse delicatos*, viuere, curare genium. *Vt conuenerat esse*, tempore cœnæ. Horat. epist. ad August.

> —— *pueri patrésq. seueri*
> *Fronde comas vincti cœnant & carmina dicunt.*

CALIDVM SCIS PONERE SVMEN.

Imitatus Horatium ad Pisones.

> *Si verò est vnctum rectè qui ponere possit.* &c.

Et benè, *Calidum*: aliud enim hesternum & semesum, quod ponere minoris lautitiæ est, vt ius hesternum Terent. Eunucho.

Quid autem sumen patebit ex his quæ Plutarchus de ventre porcæ, lib. ij. περὶ σαρκοφαγίας. Ex epigrammate item Martial. xxxvij. lib. ij. xlv. lib. xiij. Benè Plautus differre facit abdomen suis & sumen Curcul. Sc. vj. Nec Plinium moror qui eadem fecit cap. lj. lib. iix. nam perspicuè differunt. At inquies abdomen dixêre antiqui pro sumine, vt notat idem c. xxxvij. lib. xj. & c. lj. lib. iix. Sanè, sed abdomen illi dixêre, vt à natura est, sumini ars accessit, nempe illa quam ostendit Plutarchus loco quem dixi. Martialis sic audiendus epigr. xliv. lib. xiij. Mentita & Plinio memoria est c. lj. lib. iix. cum suminis nomine vsum primitùs P. Mimum inquit. Est enim & Curculionis Plautinæ Sc. vj. & Pseud. Sc. ij. Respondet Hieronymus Mercurialis Varijs c. v. lib. ij. Plinium velle P. Mimum fuisse qui primus sumen dixerit pro cœna cui flos & caput sumen. Negat hoc Plinius ipse, ni surdè auditur.

SCIS COMITEM HORRIDVLVM.

Horrentem frigore salutationis matutinæ. Martial. epigr. xxxvj. lib. iij.

> *Horridus vt primo semper te mane salutem.*

Profert autem hoc Persianum Seruius ad iij. Georg. & *horridulum* explicat *trementem.*

ET VERVM INQVIS AMO.

Vt Phasmatis Plautinæ Sc. iij. *Ego verum amo, verum volo dici mihi.* Et Martial. epigr. lxxvj. lib. iix. *Dic verum mihi Marce*, &c.

QVI POTE?

Vt Martial. eodem epigr.

Vero verius ergo quid sit audi,
Verum Gallice non libenter audis.

Profert autem Persianum hoc Diomedes c. iv. lib. j. & notat dictum *pote*, pro *potes*. Etiam Seruius promit ad Æneid. x. & *pote* ait accipi pro *potis*. Etiam Priscian. laudat c. j. lib. xv. & *qui pote* interpretatur, *Quomodo possibile est?*

NVGARIS.

Nugaris, inquit Pseudocornutus, *nugigerulus es*. Sed planè quidem nugas ille agit. Legendus enim versus hic interrogatoriè,

——— nugaris cum tibi Calue
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet?

Tun' ventre tam pingui, tanto abdomine, tam hebes ac bellutus etiam versus factitas, & te Poëtam facis?

Versus factitare bonos ingeniosorum & capitalium est, at præpingues ac porci, iidem exsensi & hebetes. Ex aruina enim & abdomine stupor & hebetudo. Legend. Aristotel. c. v. lib. ij. de partib. animal. Polemo physiognom. c. xxij. lib. j. Γαστέρες λαπαραὶ καὶ σαρκώδεις, εἰ μαλθακαί εἰσι καὶ ἔξω κρέμανται, ἀσύνετον, οἰνόφλυγα, καὶ ἀκόλαστον δηλοῦσιν ἄνδρα. *Ventres laxi & carne onusti, si molles sunt & foras propendent, denotant stolidum, vinosum, libidinosum* Et Adamant. Martyrius c. xij. lib. ij. Γαστέρες μεγάλαι, σαρκώδεις, εἰ μὲν μαλθακαὶ εἶεν καὶ ἐκκρεμεῖς, ἀναισθησίας, οἰνοφλυγίας, ἀκολασίας ἐμφαίνουσι. *Ventres magni, carne onusti, siquidem molles sint & propensi, insulsitatem declarant, & bibacitatem, & nequitiam.*

Nugari autem & ludere dicti Poëtæ. Horatius epist. xiix.

——— nugaris rure paterno. id est Poëtaris. Et epist. ad Augustum. *Græciam*, inquit nugari, pro deditam esse poësi. Sic & poëmata sua poëtæ ipsi ἐμπαιζόμενα nominare soliti nugas. Valer. Catullus,

Meas esse aliquid putare nugas.

Horatius Sat. ix. lib. j.

Nescio quid meditans nugarum. Et ad Pisones,

——— cur ego amicum
Offendam in nugis?

Et Valer. Martial. paginis pæne omnibus.

CVM TIBI CALVE.

Vt ante, Tun' vetule. Potest & dilogia esse, *calue*, mime aut morio. Mimi & moriones calui. Notaui ad legem xij. Tabular. c. j.

PROPENSO SESQVIPEDE.

Priscian. cap. j. lib. vj. legit *protento*, vt & D. Hieronym. lib. ij. in Iouinianum. *Protensus*, inquit, *aqualiculus*. Sed videtur melius,

propenso, vt Polemonis Physiognomicis c. xxij. lib. j. γαστέρες αἱ ἔξω κρέμανται, *ventres qui foras propendent.* Et Physiognomicis Adamantij γαστέρες ὀκχρεμεῖς, *ventres propenduli.* c. xij. lib. ij.

O IANE.

Qui tuas aliorumq. procerum inquit nugas tibi coram & in os laudant, & *euge*, ac *belle*, tibi adclamant, ijdem à tergo rident albis dentibus. Hoc ipsi videretis si *in occipitio quoque*, sic Plautus loquitur, *haberetis oculos*, vt Ianus: sed non videtis, quia in occipitio nulli vobis oculi.

A TERGO QVEM NVLLA CICONIA.

Πελαργᾶν, & interpretatus D. Hieronymus epist. iv. *Ne credas*, inquit, *laudatoribus tuis, immo irrisoribus aurem ne libenter accommodes, qui cum te adulationibus fouerint, & quodammodo impotem mentis effecerint, si subitò respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curuari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam.*

PINSIT.

Profert Diomedes cap. iv. lib. j. & quærit, *pinsit* meliùs an *pinsat*. Pinsere autem D. Hieronym. epist. iv. intellexit colli incuruatione exprimere gestum ciconiæ. Glossæ autem accipiunt digitis motis exprimere gestum ciconiæ crepitantis rostro.

AVRICVLAS ALBAS.

Auriculas asini introrsum plenas pilis albis. Ouid. lib. xj. de auriculis Midæ —— *villisq. albentib. implet.*

Magis tamen est vt albæ auriculæ sint auriculæ asini albi. Asini omnes deriiores & contumeliosi, eóq. magis asini albi, quia in delicijs. Hinc Iunius Bassus dicentarius quod dicax & irrisor esset, vocitatus *asinus albus*. Fabius c. iij. lib. vj. simul & lusum in colorem togæ candidæ. Bassi nempe illius toga candida, vt & aliorum rhetorum cum causas dicerent. Aliter de asino illo albo, neq. rectè est in aduersar. c. xxxv. lib. xxiix.

Asinos autem esse irrisores patet prouerbio vetere quo vsus Xenophon *αἰακαι.* lib. v. ὄνων ὑβριστότερος *contumelior asinus.* Et Aristoteli Physiognom. c. vlt. ὄνοι ὑβρισταί. Et ὄνοι κανθήλιοι πῶς in apophthegmate Diogenis cynici apud Laërt.

VOS Ô PATRICIVS SANGVIS.

At tu calue siue Nero, & vos patricij qui Iani non estis. *Caluus* Nero figuratè, vt inante, *vetulus*.

QVOS VIVERE FAS EST OCCIPITI COECO.

Irrisoriè dictum, vt Horatianum illud epist. ad Pisones.

—— *sit ius liceátq. perire poetis.*

VENIENTI OCCVRRITE SANNÆ.

Cauete adrisorum derisiones siue sannas venientes à tergo, siue

Arnobij verbo vti licet postergaueas. Sannæ derisiones vt & Iuuenal. Sat. vj. Glossæ *μῶμος hæc Sanna.* Sed sumitur sanna & pro sannione, siue sannatore. Glossæ. *Sanna*, Subsannator. *μῶμος.* Esse autem originis Græcè liquet Eustathij verbis ad x. xv. & xvj. Odyss.

QVIS POPVLI SERMO EST.

Non modo non occurris tali sannæ venienti, sed & prouocas vltro, interrogans. Quis populi sermo est?

VT PER LEVE SEVEROS EFFVNDAT IVNCTVRA VNGVES.

Quasi παράφρασις eccilla Sidonij epist. vij. lib. ix. *Structura*, inquit, *orationis liquida prorsus & ductilis, veluti cum cristallinas crustas aut onychitinas non impacto digitus vngue perlabitur: quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum, tenax fractura remoretur.* L. Seruius in illud ij. Georg.

——— *nec secius omnis in vnguem.*

Acro in Horat. ad Pisones.

SCIT TENDERE VERSVM.

Hic populi sermo de te. *Scit* poëta ille *tendere versum*, &c. *Tendere*, diregere ἀπευθύνειν.

NON SECVS AC SI DIRIGAT.

Diregat. Diregere ἀπευθύνειν. Apuleius Florida j. *Ad limam & lineam certam redigitis.* Malo, *diregitis.* Et ante. *Si ad oculos & obtutum istum terrenum redigas*, melius, *diregas.* Tota nempe florida illa de examine & regula philosophi. Et in glossis, ἀπευθύνω, *Derigo*. lege, Dirego.

OCVLO RVBRICAM VNO.

Oculo enim vno cernere est ἀκριβέστερον & directius quàm vtroque. Causam reddit Aristoteles Problem. ij. Tomi xxxj. Lucianus. Icaromenippo. ἐπεὶ καὶ τοὺς τέκτονας πολλάκις ἑωρακέναι μοι δοκῶ, θάτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἄμεινον πρὸς τοὺς κανόνας ἀπευθύνοντας τὰ ξύλα. *Nam & fabros sæpe vidisse videor, altero oculo melius ad amußim ligna diregentes.* &c. Facta directione illa, tunc lignum amussitatum, directum nempe ad amussim, vt tralatitiè *amußitata indoles*, Plauti Milite S. iix. ne rectè apud Festum & Marcellum est, *emußitata.* Amussitato ligno contrarium, *robur inornatum.* Argutè apud C. Tacitum annali xv. cum L. Seneca discipulo Neroni dixisset. *Superest tibi robur*, Nero ei refert, *Quin si qua in parte lubricum adolescentiæ nostræ declinat, reuocas, inornatum robur subsidio impensiùs regis?* vt si diceret, superest mihi robur, sed inornatum, siue indirectum, siue non amussitatum. Quin tu illud diregis, amussitas, exascias, ornas? neque opus rescribere, *inordinatúmq, robur.*

SIVE OPVS IN MORES DICERE.

Explicat Priscian. c. iix. lib. *Dicere in mores, luxum, & prandia regum*, esse, *dicere laudes in mores*, &c. vt Attici ἐγκώμιον κατὰ τινος λέγειν. Demosth. Philipp. ij. ὁ δὲ μηδὲν ὧν καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον. Meliùs glossæ ve-

teres. Dicere in mores ſcribere Comœdiam, dicere in luxum ſcribere ſatyram, dicere in prandia regum, tragœdiam, vt in prandium Atrei ac Thyeſtæ.

. Aculeus verò & hic in Neronem. Nero ſatyram ſcripſit. Iuuenal. Sat. iv.

Et tamen improbior ſatyram ſcribente cinædo.

Satyra eius in Quinctianum, quod *probroſum carmen* C. Taciti annali xv. Tragœdia Neronis, Ilij haloſis. Itaq. canit eam *tragico habitu*, Paull. Oroſius c. vij. lib. vij. *ſcænico*, Sueton. Neron. cap. xxxiix. Quam Sueton. Ilij haloſin, C. Tacitus annali xv. Troianum exſcidiuum Oroſius Iliadem dixit: vt & gloſſæ veteres in hanc Satyr.

· ECCE MODO HEROAS SENSVS ADFERRE.

Iliadas ſcribere. Neronis Troica petit hæc celox, quæ tanquam Ilias. Patet epiſodio quod ex Neronis Troicis Seruius profert ad Æneid. v. De Troicis Neronis etiam Iuuenal. Sat. iix. Et verò etiam Perſius, nomine Iliadem Attij Labeonis carpit hac ſatyra, re autem, Troica ſiue Iliadem Neronis.

NVGARI SOLITOS GRÆCE.

Vt Nero in Troicis nugas perſequens Græcanicas, puta, agonale certamen Troiæ olim certatum, & agnitum in eo à fratre Hectore Troilum. *&c.* Seruius loco quem dixi.

NEC PONERE LVCVM ARTIFICES.

Iliadas ſcribit Nero & Heroas effingit, qui ne cucurbitas quidem, & communia illa ἐπεισόδια, & pannos purpureos ponere & pingere poteſt, quæ poſſunt etiam illi qui alia non poſſunt. Ἐπεισόδια nempe illa *ſimulationes cupreſſi*, ἐκβάσεις Seruius vocat in Æneid. x. Has ridet Horatius ad Piſones. De ijſdem Ariſtoteles c. xij. & xvij. lib. de Poët. Tragici epiſodij ſpecimen vide ſis, Stobæi Serm. cclj.

Lucum autem accipe Dianæ, ſiue nemus Artemiſium. Videtur nempe ruminaſſe Perſius illud Horatij ad Piſones,

—— cùm lucus & ara Dianæ deſcribitur.

De nemore illo Geographus lib. v. Ouid. ij. Faſtor. T. Liuius lib. j. Martial epigr. xix. lib. xj.

In aduerſar, c. iix. lib. xx. lucus hic Martis accipitur, de quo Iuuenal. Sat. j. ſed Horatio Perſius non Iuuenali æmulus, cui nec potuit eſſe. Et aliorſum Iuuenal. lucum Martis trahit quàm ſuſpicati, nempe ad Valerij Argonautica. Adde. Iuuenalis lucum Martis, & Monychum vult intelligi grandia. Perſius autem epiſodia tangit. Iuuenalis ſe grandia nolle, ſatyram velle: Perſius, Neronem heroica velle, at ne communia quidem ſcire & ἐπεισόδια.

NEC RVS SATVRVM.

Nec pingere aut ponere in verſu ſiue ἐκθέσει ruſticum prædium, &

fundum instructum, & cum instrumento, *vbi corbes.* &c.

Rus saturum dixit, vt Horatius *beatum* epist. x. & Martial. epigram. xlvij. lib. iij.

ET POCVS.

Qui ruri quàm in vrbe luculentior. Martial. epigr. xlvj. lib. x.

ET FVMOSA PALILIA FOENO.

Patet Tibulli eleg. v. lib. ij. Propert. eleg. j. & iv. lib. iv. Ouid. iv. Fastor.

VNDE REMVS.

Vnde creatores ipsi vrbis Remus & Romulus. Remus pro conditore vrbis vt epigr. Græco ἀπὸ Ῥέμου. Catulli epigr. in Lesbiam. Propert. eleg. j. lib. ij. eleg. j. lib. iv. Martial. epigr. lxvi. lib. x.

SVLCOQ. TERENS DENTALIA.

Theocrit. ecloga xiij.

Αὔλακας ὀρμεύοντι βόες τείβοντες ἄροτρον.

Maro i. Georg.

—— & sulco attritus splendescere vomer.

QVINCTI.

Cape de L. Quinctio Cincinnato dictatore. Patet Dionysij lib. x. T. Liuij lib. iij. Iunij Columellæ Proœmio lib. j. At Pseudocornutus de C. Atilio Serrano accepit, mox eundem facit Serranum & Cincinnatum, haud multo meliùs quàm Cedrinus, qui Cincinnatum refert in sæculum Neronis.

TREPIDA VXOR.

Racilia. T. Liuij lib. iij. *Ercilia*, Sidonij epist. iix. lib. iix.

DICTATVRAM INDVIT.

Meliùs alij libri, & membranæ, *dictatorem induit.* Senatus Quinctium misso viatore, dictatura induit: vxor autem togulâ. Fides à Plinio c. iij. lib. xiix. vbi viator Quinctio. *Vela*, inquit, *corpus, vt proferam* S. P. Q. R. *mandata.* Hæc postquam à viatore dicta, vxor eum toga induit, nempe vt viator cum eo in veste ageret ciuica. Toga insigne ciuis Romani. T. Liuius lib. iij. narrans de Quinctio, *Rogatus*, inquit, *vt, quod bene verteret ipsi reiq. publicæ, togatus mandata senatus audiret.* Cognitis mandatis oblati ei xxiv. secures, equi falerati, toga purpurea, aliáq. insignia. Dionys. lib. x.

At Sidonius panegyrico Auiti soceri sui Persium sic imitatur, quasi qui scripserit, *dictaturam induit.*

Sic quondam ad patriæ res fractas pauper arator
Cincinnate venis, veterem cum te induit vxor.
Ante boues trabeam —— ——

EVGE POETA.

Hæc si bene, quanquam cucurbitas, & notissima pinxeris, adla-

mabo ipse, tibi recitanti, *Euge*.

EST NVNC.

Pergit aceto suo adspergere & poëtas antiquarios, amatores Attij & Paccuuij, puto imitatus Lucilium, qui & ipse Paccuuij Attijque obtrectator. A. Gellius c. xxj. lib. xvij. *Clariórq. tunc in poematis Paccuuij Attijq. obtrectandis Lucilius fuit.* Clarior, nempe quàm Poetæ ipsi.

BRISÆI.

Sic glossæ veteres legunt, item aduersaria c. xxvj. lib. xxjix. & Attium Brisæum vocari aiunt quia Bacchus cognomento Brisæus. Bacchi autem tutela Poëtæ. Attius ergo Brisæus. Ita? Cur non & Paccuuius Brisæus, & Q. Ennius, item alij? Apertiùs dixeris. Attium Brisæum vocari quia Bacchas tragœdiam scripserit. *Attius Brisæus*, perinde vt si diceres, Attius Baccharum scriptor. Combinat Persius Attium & Paccuuium poëtas; item tragœdias, Bacchas Attij, Antiopam Paccuuij, & vtrique suum sibi elogium adponit, Bacchis, *venosus liber*, Antiopæ, *verrucosa*, & *ærumnis cor luctificabile fulta*.

VENOSVS LIBER.

Venosus, venis inflatis quasi bacchio furore siue vt bacchantium venæ inflatæ. vt Silenus inflatus venas Baccho vel mero, vel numine, Virgilij Ecl. vj. Aculeus itaque in Attij est sufflatum carmen in Bacchis, forte an & in tragœdiis reliquis, vnde Attius *senex altus*, Horatij epist. ad Pisones.

VERRVCOSA.

Salebrosa, aspera. Martial. epigr. xcj. lib. xi.

ANTIOPA.

Hanc tamen valde Cicero laudat j. de finibus. Sed auctor Dialogi de oratorib. Paccuuij *veternum* ridet.

ÆRVMNIS COR LVCTIFICABILE FVLTA.

Quæ sic ærumnosa vt ærumnæ ipsæ pro fultura ei sint, & quasi puluinus. Expressumq. hoc mimesi ex Paccuuij Antiopa ipsa.

HOS PVERIS MONITVS.

Seruius profert ad Æneid. iv.

PATRES LIPPOS.

Qui mente lippiunt. Lippi Persio mente vari, vt nunc & Sat. sequente, & v.

SARTAGO LOQVENDI.

Locutio aspera, odiosaque, & quasi strepitus sartaginis, de quo Isidor. c. xxvj. lib. xxix.

DEDECVS.

D. Hieronymus lib. j. in Iouinianum. *Rogo quæ sunt hæc portenta verborum, quod dedecus descriptionis.*

TROSSV-

TROSSVLVS.

Eques, Augustianus Neronis. Nam & hæc de antiquarijs, Neronem petunt.

Trossulos autem dictos equites Romanos liquet Plinij c. ij. lib. xxxiij. Festus. & benè hic glossæ veteres.

Sic & Varro SesquiVlyxe accepit, quem locum sibi repugnantem Marcellus profert docere volens *Trossulos* esse *torosulos*. Sed Varro equites tangit, vt & L. Seneca epist. lxxvi. & xxcvij. Neque moueor Philoxeni glossis, vbi *Trusulus*, ὁ ὢν μικρὸς παχύς. Nam menda illa ibi, *Trusulus*, pro *Turusulus* siue *Torosulus*.

Duo igitur hæc ista, trosulus eques, torosulus ὁ ὢν μικρὸς παχύς. Trossulus à Trossulo oppido: torosulus à toris. Sic *torosulum*. D. Hieronymus dixit epist. xlvij. *Torosulum & in sordibus delicatum*. Et lib. ij. in Iouinianum. *Formulosi nostri & torosuli, & vix summis pedibus adumbrantes vestigia, quorum verba in pugnis sunt, & syllogismi in calcibus*. Hic D. Hieronymi locis aliqui legunt trossuli, inemendatè. Hæc Persij Sat. iij. *Torosa iuuentus*.

Trossulum autem, siue Augustianum, siue Augustanum Neroni *exsultare* inquit, vt & anteriùs *Titos trepidare*. Sic & in versu veteris Poëtæ, *Tremuli modi Galliambi*. Victorini lib. iv. de metris.

NIL NE PVDET.

Pergit in Pedium Blæsum, sacrilegij, & peculatus à Cyrenensibus accusatum. C. Tacitus annali xiv Pedius ille capitis causam dicens non se oratoriis defendit lacertis, sed Neroni placiturū sperans, leuia carmina & faciles versus in senatu recitauit. Benè sic glossæ veteres.

CAPITI NON POSSE PERICVLA CANO PELLERE.

Planè non potuit, condemnatus enim est, & motus senatu. C. Tacitus. nec profuit ei ὁμοηχία illa studij Neroniani.

QVIN OPTES AVDIRE.

In Senatu audire, & vt opinari licet, præside Nerone.

TEPIDVM DECENTER.

Potuit, *calidum decenter*, noluit Persius, ostendens adclamatum Pedio in senatu, *decenter*, sed tepidè, quippe damnabili; calidum fuisset *decenter*, si absoluendus.

FVR ES AIT PEDIO.

Ait patronus Cyrenensium Pedio. Accusauere nempe Cyrenenses, *violatum ad eo thesaurum Æsculapij, delectúmq. militarem pretio & ambitione corruptum*. C. Tacitus.

CRIMINA RASIS LIBRAT IN ANTITHETIS.

Inquiunt glossæ veteres. *Antitheta hæc sunt*.

Fortia neglecti velabant colla capilli,
Et per neglectos velabant colla capillos.

Aut quoties umbra porrexi brachia mota
Aut quoties umbra reduxi brachia mota.

Melius, *Et per neglectos velabam* —— Et
Au quoties ———

Hinc itaq. patet cur antitheta Persius dixerit, nempe vt *velabant, velabam*; *porrexi, redduxi*. Eadémque *rasa*. Radit enim aliquid semper sequens versus ex antecedente. Versus enim & antithetici & rhythmici, & rasiles, ineptiæ illæ.

DOCTAS POSVISSE FIGVRAS, LAVDATVR.

Adclamatum illis ineptiis, *euge*, & *bellè*, & *decenter*.

AN ROMVLE CEVES?

Tu Nero, & tu senator & auditor in corona circumstante senatum, quiqui es. Nero hîc Romulus, vicem Romuli, & tyrannus. Aimilius Lepidus in L. Sullam apud Sallustium Crispum. *Quæ cuncta scæuus iste Romulus quasi ab externis rapta tenet.* Volunt aliqui, *scæuus iste Romulus*, negat se velle Crispus. Sequitur enim. *Sed tum crudelior, cùm.* &c. Catullus in Cæsarem. *Cinæde Romule.* Et clamator ille tanquam Sallustius in Ciceronem. *Romule*, inquit, *Arpinas*, tyranne ex municipio. Senatores etiam ipsi Romuli figuratè, vt & ceteri Quirites siue Romani Catullus epigr. in Memmium.

Opprobria, Romuli Remiq.

Interpretando autem huic loco & glossæ ad Persium veteres, & Marcellus in *Conquiniscere*, & Probus Catholicis

MEN' MOVEAT.

Nulla tibi Romule exsultandi causa & adclamandi *decenter*. Nam sic antithetis & rhythmis ludero, tam hercle ineptum, quàm vulgarius ritus ille quo naufragi cantantes stipem petunt, quos æquius petere flentes.

CANTAS CVM FRACTA TE IN TRABE PICTVM EX HVMERIS PORTES?

Ritus notissimus ex Horatij ad Pisones, Iuuenalis Sat. xiv. Persij Sat. vj. Martialis epigr. lvij. lib. xij.

VERVM NEC NOCTE PARATVM CANTABIT.

Carmen lucubratum recitabit. Ars nempe cum adparet perit, & detrahit fidem. Fabius c. iij. lib. ix. c. j. lib. iv.

SED NVMERIS.

Apologismus Neronis, laudantis carmina sua vt Maronianis meliora. Nam Virgiliana sine rhythmo esse, sua rhythmica.

ET IVNCTVRA ABDITA.

Scripsit Persius, *addita*. Virgiliani, inquit Nero, versus crudi & impoliti, quia sine iunctura. Iuncturam accipe rhythmum, quæ in Romanicis vulgarijs hodiéq. iunctura. Rhythmus iunctura, nempe

quasi combinatio distichorum, & in ipsis quoque incisis versuum, vt in antithetis Pedij.

CLAVDERE SIC VERSVM.

Profert iuncturæ illius rhythmicæ exempla Nero ex Poëmatis suis.

BERECYNTHIVS ATYS.

Repone, *Berecynthius Attin.* vt rectè vetus glossa. Notat clausulas versuum rhythmicas Persius, *Attin & Delphin.* Versus hi ex Neronis Attine de quo Dio in Nerone. ἐκιθαρῴδησεν Ἄττιν, ἢ Βάκχας. Ex Bacchis alij versus post paullò, *Torua Mimalloneis*, &c.

SIC COSTAM LONGO.

Rhythmus *longo, Apennino.* Multa hic Pseudocornutus, sed folia.

ARMA VIRVM.

Comparat rhythmos suos cum Æneide Nero, & hanc esse ait plenam ruris, rhythmos suos elegantiæ.

Διαλύτως autem Arma, virum. Arma, virum, Æneis. Opus ex principio. Martial. epigr. lxvj. lib. iix.

Protinus Italiam concepit & arma virúmq.

Et cxxcv. lib. xiv.

Accipe facundi culicem studiose Maronis
Ne nugis positis, arma virúmq. canas.

In alijs *Ne nugis positis arma virúmq. legas.*

Ego. *Nei nugis positis arma virúmq. legis.*

Accipe culicem, nisi nugis positis legis Æneidem robustiore iam ingenio. *Nei*, pro nisi. Sæpe ignoratus hic articulus corrumpendis libris fuit, vt Martial. epigr. xj. lib. iix.

Nullum Roma ducem, nec te sic Cæsar amauit.

Valerij manus fuit.

Nullum Roma ducem, nei te, sic Cæsar amauit.

Nullum sic Roma ducem amauit, nisi te, extra quàm te, te excepto. Virgil. Æneide iij.

—— leti discrimine paruo,
Nei teneant cursus ——

Falsi Grammatici cum legunt. *Ne teneant.* &c. Donat. in Eunuch. Priscian. cap. j. lib. xv. Tiberius Donatus apud Donatum, verus ille non qui hodie Pseudotiberius Donatus. Sed de semita in viam.

Vt *arma virúmq.* Æneis, sic Μῆνιν ἄειδε θεά. Ilias, Aristoteli c. xv. de repreh. Sophist. Et epigr. Luciani in Grammaticos. *Æneadum genetrix*, Physica Lucretij, Ouid. ij. Trist. *Passer* pro hendecasyllabis Catulli, Martial. epigr. iix. lib. j. xiv. lib. iv. Sic & legisperiti Romani. Sed *cui non dictus Hylas?*

VT RAMALE VETVS.

L. Seneca epist. xc. Ouid. Pers. Sat. v. Alij.

VEGRANDI SVBERE.

Legit Seruius in xj. *Prægrandi subere.* Sic Persius post paullò, *Prægrandi cum sene.*

COCTVM.

Explicat Seru. ad Æneid. xj. *annosum.*

QVIDNAM IGITVR.

Persius Neroni. Si Æneis edura & rustica est: quid tenerum obsecro?

ET LAXA CERVICE LEGENDVM.

C. Mæcenas apud L. Senecam epist. cxiv. *Incipitque suspirans vt ceruice laxa ferantur. nemo,* &c. Corrigunt ad catalecta. *Incipitq. suspirans vti laxa ceruice ferantur,* &c. Ego. *Inspicitq. suspirans, & ceruice laxa, furiatur animo.* &c. ἐκμαίνεται θυμὸν ἔρωτι. Volo etiam & in transitu spargere alterum Mæcenatis flosculum. *Tyranni*, inquit, *inremediabilis factio, rimantur epulis, lagœnáque tentant domos, & sæpe mortem exigunt.* Accipiunt ad catalecta, de domo quæ deriperetur. Haud vidi magis. Voluit Mæcenas quod Horatius ad Pisones.

Reges dicuntur multis vrgere culullis
Et torquere mero, quem perspexisse laborant
An sit amicitia dignus. ——————

Ad hoc exemplum & apud Fl. Vopiscum est in Bonoso. Et apud L. Senecam epist. xix. *Amicum probare conuiuio.*

Laxa autem ceruix nota teneritudinis & mollitiarum, vt apud Dionem orat. iv. de regno, & orat. de regno & tyrannide, hominis voluptarij nota, ἀποκλίνειν τὸν τράχηλον. Sic ἐγκλινὴς κεφαλῆς. Aristoteli Physiognom. Et τραχήλου κλάσις, Adamantij Martyrij Physiognom. c. xvj. lib. ij. Polemonis Physiognom. c. xv. lib. j.

TORVA MIMALLONEIS.

Iunctura ex Bacchis Neronis. Iunctura illa Neroniana, Mimalloneis, bombis.

Profert autem Lactant. ad Thebaid. iv. & Mimallonas inquit Macedonum lingua esse Bacchas. Plutarch. principio Alexandri.

IMPLERVNT CORVA BOMBIS.

Talis iunctura & Catulli epith. Pelei.

Multáq. raucisonos efflabant cornua bombos.

Sic bombi editi cornu. Lucret. lib. iv. Hinc & βομβαύλιοι.

ET VITVLO.

Alia ex Bacchis Neronianis iunctura. *Vitulo, superbo.* Hæc autem Bacchi sacra omophagia. Arnobius lib. v. ex Clementis Alex. Protreptico. De his & interpres Apollonij Argonaut. lib. j. Epiphan. lib. iij. aduers. hæres.

RAPTVM CAPVT ABLATVRA.

Vt apud M. Senecam Controuerſ. ij. lib. vij. *Humerotenus reciſum amputa caput.* Cæſar j libelli ciuil. *Hoſtes procul viſos conſpexi.* Propert. eleg. iv. lib. iv. *Sidera lapſa cadunt.* Homer. Iliade xiix. Ἀνώσας ἀπέδυσε. Interpres Ariſtophan. in Nebulas, χῶμα eſſe ait ἐκ τοῦ ἀγκῶνος. Notat & Priſcian. cap. iix. lib. xiix. Sed forte an Nero ſcripſerat, *Et raptim.*

ET LYNCEM.

Hic iunctura non eſt: ſed fuit ſi forte in Neronis verſu,

Baſſaris, & lynceus Mænas flexura corymbeus.

FLEXVRA.

Vel corymborum copia quib. coronata: vel corymbis hederæ ramis flexura vice freni, vt *flectere virga* equum. Lucret. lib. iv. Silius lib. j. Oppian. Venat. lib. iv. πίθοντο δὲ λύγοισι. *&c.* Sic *effrenæ lynces* Bacchi, Papinio.

EVION INGEMINAT.

Neq. hic iunctura, neq. perpetua Neroni iunctura. Perſius tamen ſcripſerit ſi forte, Neronem ridens. *Euion ingemino.* vt & hic iunctura eſſet, *ingemino, echo.* Ingemino ego Nero Euion, canens Bacchas. Hic, vt ille Plautinus loquitur, *niſi de opinione certum nihil dico.*

REPARABILIS ADSONAT ECHO.

Hinc echo, *Reſona.* in gloſſis, & *Imago.* Imago illa Neroni puto in gymnaſio illo, in quo canere ſolens, vt depingit Philoſtratus Apollonij lib. iv.

HÆC FIERENT.

Caſtigat Neronem Perſius. Et, *fierent*, nempe à Poëta, qui πυῶν.

SI TESTICVLI VENA VLLA PATERNI.

Honeſtè ex Perſio. Seuerus Imp. epiſt. ad Rogonium Celſum, apud Ail. Spart. vita Peſcennij. *Hæc*, inquit, *ſi vlla vena paternæ diſciplinæ in nobis viueret, fierent?*

SVMMA DELVMBE SALIVA.

Pronunciat Nero has iuncturarum ineptias molliter, effeminatè, ὑγρῶς.

NEC PLVTEVM CÆDIT.

Geſtus poëtæ cogitantis aliquid ἀγωνιᾶν. Itaque *nec pluteum cædit*, nulli nerui, nulla ἀγωνίας in Attine hoc, & Bacchis.

NEC DEMORSOS SAPIT VNGVES.

Etiam ſine arte ſiue iners, & ſine cura ſiue ſecura illa Neronis Attin & Bacchæ. Qui acriter intenti cura & meditatione, ij vngues rodunt ſubinde. Horat. Sat. x. lib. j.

—— & in verſu faciendo.

Sæpe caput ſcaberet, viuos & roderet vngues.

Perſ. Sat. v. ——*crudum Chæreſtratus vnguem*

Abrodens——

Sic & çalamum ſoliti prærodere, vt Demoſthenes. De quo Plutarch. mortem eius narrans. *προσάγων τῷ σόματι τὸν κάλαμον, καὶ δάκνων ὥσπερ ἐν τῷ διανοεῖσθαι καὶ γράφειν εἰώθει. Admouit calamum ori, & præmordens vt in cogitatione & ſcriptione ſolitus.*

SED QVID OPVS.

Romulus hoc aliquis Perſio, amicè præmonens, caueat ſibi à Nerone. Malè in gloſſis libellus ipſe hoc Perſio. Reſellit ſequens illud Perſij. *Hoc iuuat*, &c.

AVRES TENERAS.

Auriculas Neronis, omnia reſpuentes præter oleum & palpos.

MORDACI VERO.

Vt *mordaci aceto*, Sat. v.

RADERE.

Hinc Fabio illud natum c. j. lib. iij. *Ne ieiuna atq. arida traditio auerteret animos, & aures præſertim tam delicatas, raderet.*

VIDE SIS.

Vide, correptum vt *caue* Næuij Lycurgo apud Marcell. in *Contendere*. Plauti Aulul. Sc. xvij. Catulli epith. Manlij. Propert. eleg. ij. & vij. lib. j. Horat. epiſt. xiij. *Reſponde* Martial. epigr. iv. lib. iij. Manil fine lib. vlt. *Iube*, Plauti Amphitr. Sc. vij. Seru. ad Æneid. iv. Donat. in Andr.

NE MAIORVM TIBI FORTE LIMINA FRIGESCANT.

Ex Horatiano illo. ——*Maiorum ne quis amicus*

Frigore te feriat. ——*Maiorum limina.*

Neronis. Et dilogia eſt, frigeſcant, vel refrigeratione gratiæ, vel refrigeratione corporis, ſiue morte.

CANINA LITTERA.

De qua Lucilius.

Irritata canes quod homo quàm planiu' dicat.

Cariſius lib. j.

PER ME EQVIDEM.

Reſponſum Perſij quaſi qui acquieſcere velit conſilio illius Romuli, & iam nunc proijcere ſcriptionem Satyræ. De verſu autem hoc Seruius ad Æneid. j.

HOC IVVAT.

Nunc tu places, inquit Romulus ille.

HIC INQVIS VETO.

Nolo tangas poëmata Neronis, ſacroſancta illa ſunto.

PINGE DVOS ANGVES.

Adpinge ergo, inquit Perſius, duos angues vt locis ſacris adpingi

ſolent, qui notent Genios ſiue cuſtodes loci. Benè ſic interpretatus hunc locum Seruius ad v. Æneid. ex eoq. Iſidor. c. xij. lib. iv. Vide ſis & Macrob. Saturn. c. xx. lib. j.

PVERI SACER EST LOCVS.

Et adſcribe formulam. *Pueri*. &c.

EXTRA MEITE.

Vt elogio illo vetere Romæ.

Hoſpes ad hunc tumulum ne meias oſſa precantur
Tecta hominis. ———

Iuuenal. Sat. j.

Cuius ad effigiem non tantum meiere fas eſt.

Ariſtoph. Veſpis,

Κ' οὐ μή ποτε σου παρὰ τὰς κάννας οὐρήσω.

Explicat interpres. οὐκ ἀσεβήσω γὰρ τὸ ἡρῷον, ἀλλὰ τιμήσω. Ail. Spartian. in Caracal. *Damnati ſunt eo tempore, qui vrinam in eo loco fecerant, vbi ſtatuæ aut imagines erant principis.*

SECVIT LVCILIVS VRBEM.

Redit ad ingenium Perſius. Atqui, inquit, Lucilio impunis Satyra fuit, cur non & mihi?

Secuit autem genuino, quem fregit in eis.

TE LVPE TE MVTI.

Imitatus Horat. Sat. j. lib. ij.

ET GENVINVM FREGIT IN ILLIS.

Sic & veteres ad Iuuenal. Gloſſæ Sat. j. legunt explicantq. Aliquis tamen commentariolo in nouam editionem Horatij reſcribi velle ait.

Te Lupe, te Muti & genuinum fregit Iulis.

Sed bene libri omnes, etiam membranæ ——— *in illis*. Non fregit Iuſis, aut Lupo, aut Mutio genuinum Lucilius, nihil hoc ad mentem Perſij: ſed ita validè tanquam aper his dentem Satyricum impegit, vt pænè frangeret. Αὔξησις poëtica, *fregit*, validiſſimè impegit.

RIDENTI FLACCVS AMICO TANGIT.

Ex Horatij Sat. j. lib. j.

——— *ridentem dicere verum Quid vetat?*

NEC CVM SCROBE.

Ouid. lib. xj. in Fabula Midæ.

NVSQVAM.

Romulus ille qui ante, *Sed quid opus*. &c.

HIC TAMEN INFODIAM.

Facit ingenium ſuum Perſius, & hic, inquit, tamen, hoc in libello tanquam ſcrobe infodiam, ſiue obſcurè dicam, διὰ σημείων, ἐν αἰνιγμοῖς.

Ergo & ſequitur,

——— *vidi, vidi ipse libelle.*

QVIS NON HABET.

Fecerat Persius, *Mida rex habet.* mutavit, ne apertè nimis in Neronem. Notant glossæ veteres.

HOC RIDERE MEVM.

Hunc Satyricum meum risum, hanc Satyram meam, qua rideo Neronem & proceres.

NVLLA TIBI VENDO ILIADE.

Non Iliade Labeonis, non Iliade Neronis, siue Troicis.

IRATVM EVPOLIDEM PALLES.

Palles studio legendi Eupolidis & Aristophanis siue comœdiæ veteris.

SI FORTE ALIQVID DECOCTIVS AVDIS.

Aliquid breuius, Satyras meas quasi decoctas vt ad tertias, ad medium, heminam, ad sextarium, si comparentur ad copiam veteris comœdiæ.

INDE MIHI LECTOR.

A tali, nempe comœdiæ veteris auditione vaporatum siue calentem lectorem mihi opto.

VAPORATA AVRE.

Calefacta. Vapor calor vt identidem apud Lucretium, alios. Hinc Augustus Suetonij c. xxcvij. *vapidè se habere.* id est calidè, siue febricula tentari. Febricula calor vt Tibulli lib. iv. Iuuenal. Sat. xij. Febris magna, feruor.

NON HIC.

NON hic mihi ferueat, non hunc opto lectorem.

QVI IN CREPIDAS.

Romulum aliquem spretorem aut osorem philosophiæ, Neronem videlicet. Nam hunc *à philosophia mater auertit, monens imperaturo contrariam esse.* Sueton. Neron. c. lij.

Nec Neroni tantùm sed & alijs Romanis odio philosophi, vt Tullij ij. de orat. Procemio Tuscul. j. Paradoxo iij. L. Senecæ epist. v. Planissimè Galenus lib. περὶ τοῦ προγινώσκειν cuius locum Latinum feci. *Philosophiam Romani prorsus non curant, sed omnium disciplinarum maximè inutilem ducunt, & perinde esse philosophari, ac milium perforare.*

Propriè autem Graiis siue philosophis crepidas tribuit. Calcei nempe Romanorum: crepidæ siue soleæ Græcorum, vt Suetonij Tiberio c. xiij. A. Gellij c. xx. lib. xiij. Græcorum pallia & crepidæ: contra Appiani Mithridatica, calcei ὑποδήματα Ἰταλικά. Crepidæ vinculis adstrictæ, calcei sine vinculis. Heliodorus Æthiopicis lib. iij. κρηπὶς μὲν αὐτῇ ἱμάντι φοινικῷ διάπλοκος, ὑπὲρ ἀστράγαλον ἐσφίγγετο. *Crepida quidem eius, implicita purpureo vinculo, superiùs talo adstricta erat.*

GRAIORVM.

GRAIORVM.

Graij Romani Græcissantes, vt Plautus diceret. Sic Q. Ennius annali xj. ridens hoc genus,

Contendunt Græcos, Graios memorare solent sos.

Festus in Romanos. Lego.

Contemnunt Græcos. —— &c. Proceres illi Romani Græcissantes contemnunt Græcos, se autem Graios dici volunt.

LVSCO DICERE LVSCE.

Imitatus hoc D. Hieronym. lib. ij. aduersus Iouinian. *Quid prodest luscum vocare luscum.* &c.

Luscus, cocles vnoculus, desioculus, μονόφθαλμος, ἑτερόφθαλμος.

ITALO QVOD HONORE.

Iocus in Romulos municipales; vt Horatij Sat. v. lib. j. Et M. Senecæ Procemio lib. iij. Controuers.

SVPINVS.

Elatus & resupinus. L. Seneca epist. xxc. Vultuosus, supinus, rigens. Prudentius in Coronis Hymno x.

Sed quare supini ædiles municipales magis quàm vrbani, siue honore Italo superbientes magis quàm Romano? Dico. Municipales illi magistratus quasi consules, siue ædiles illi quasi Coss. municipales. Ædilatus itaq. in municipijs & magistratus & honor fuit, propriéq. nunc Persius *honore Italo* dixit: at Romæ non fuit ædilitas propriè honor, sed magistratus tantùm, & primus ad honores nempe præturam, & Consulatum adscensus. Cicero iij. de legib. Ergo neque excusati à tutelis ædiles Romæ l. xvij. §. iv. D. de excusat. tut. in municipijs autem excusati l. vj. §. xvj. D. eod. Sic ædiles Arpini, Tullij epist. xj. lib. xiij. ad famil. Et Vlubris. Iuuenal. Sat. x. Et in municipio l. xxx. §. Ædilis. D. locati. Sic & ij viri, & iv viri, & Prætores, & dictatores in municipijs quasi Coss.

Hinc ergo & fasces ac secures his Italo sic honore supinis, siue magistratus municipales. *cum maiestate fascium.* vt loquitur l. liij. C. De decur. Male in electis c. xxiij. lib. j. negant ij viris fasces fuisse. Neq. facit eis Apuleius Milesijs lib. j. vbi ædilis Hypatensis cum virgis; nam virgæ ibi fasces virgarum. Neq. Tullij locus Agraria ij. iuuat. Nam oratoriè Tullius id exagitans tribuit superbiæ Campanæ. Neque adiuuat electa illa Petronij locus. Miraculo enim ibi, non quod vj viro Augustali fasces, sed fascium species noua & insolens, desinentium in embola nauis ahenea.

FREGERIT HEMINAS INIQVAS.

Sic, *mensuras iniquas frangere* l. xiij. §. iix. D. Locati. *Vasa minora frangere.* Iuuenal. Sat. x. *Iniusta pondera frangere.* D. Gregor. epist. xlij. lib. j. μέτρα σίτου ἢ οἴνου κλέπτα. Legib. agrar. c. De damno.

Arreti ædilis.

Munus enim hoc ædilium d. l. xiij. §. iix. l. xij. De peric. rei vend. l. xij. De decur. D. Plaut. Rud. Sc. iix.

Qviq. nvmeros.

Aut & risor arithmeticorum siue numerariorum. Glossæ *Ἀριθμητής. Numerarius.*

Abaco.

Quæ tabula Horatio epist. j. ad Mæcen. Abacus & numerarijs & Geometris. Numerarijs vt Marciani Felicis principio lib. vij. Geographis vt eiusdem principio. lib. vj. Vbi & *abaci mensulam* penicillo suo Africano pingit.

Et secto in pvlvere metas.

Aut & risor Geometrarum. Abacus communi vsu & numerarijs & Geometris: at puluis & radius proprius Geometrarum, significantérq. *sectum puluerem*, & *metas* Persius dixit, vt Marcianus Felix lib. vj. *vel lineares ductus, vel circulares flexus, vel triangulares abradere amfractus.* &c. Nam sectione linearum abradi semper aliquid necesse in puluere abaci. Et significanter, *abradere.* Non enim extima figurarum, sed angulos & iuncturas propriè spectat Geometres. At illud Marciano communiter dictum ibi, *abaci superfusum puluerem mouere.* Contra, *puluerem soluere*, L. Seneca epist. cxxiv.

Si cynico barbam vellat.

Barbam vellere, atrox iniuria, siue contumelia, vt Sat. sequente, & Horatij Sat. iij. lib. j.

Cynici autem sectæ siue gentis suæ ritu barbati, vt A. Gellij c. ij. lib. ix. *Cynicus aruscator, barba prope ad pubem vsque porrecta.*

Petvlans nonaria.

Lais meretrix. Tangit narratiunculam de Laïde, quæ in iurgio barbam Diogeni cynico peruellit. Rem ita Sidonius Apollinaris in epithalamio Polemij perstringit, narrans togę palmatę argumentum.

Commutat commota manus, ac pollice docto
Pingere philosophi victricem liuida cœpit,
Quæ cynici per menta feri, rugosáque colla,
Rupit odoratam redolenti forpice barbam.

Lege, *victricem Laida*, vt benè libri de meliore nota. Veteres in hunc Persij locum glossæ. Quod, inquiunt, de Diogene cynico philosopho dicitur & Laide meretrice, vel Thaide. Narrant glossæ illæ de Diogene: sed verius forte est de Cratete cynico de quo Laërtius. *Τὰς πόρνας ἐπίτηδες ἐλοιδόρει, συγγυμνάζων ἑαυτὸν πρὸς τὰς βλασφημίας.* Nonarijs *vltro conuiciabatur, vt insuesceret seipse pati conuicia.*

Admonent & glossæ illæ meretrices dici *nonarias*, quod à nona prostarent. Sic meretrix *nonaria* est scriptori nescio cui de disciplina scho-

larium qui putatur Seuerinus Boëtius c. ij. lib. j. Meretrices scilicet *noctibus concessa.* Fabius Declamat. xiv. Hinc fornicis lucernæ, & fuligo, vt M. Senecæ Controuers. ij. lib. j. Horatij Sat. vij. lib. ij. Iuuenal. Sat. vj. Martial. epigr. cv. lib. xj. Auctor obscœnus. alij.

HIS MANE EDICTVM.

Hos tales auditores à satyris ego meis ablego ad Neronis edictum; vocantis popellum, & pollicentis cantaturum se Callirhoen.

Edictum libellus propositus. Vt Cur. Fortunatianus Rhetor. schol. lib j. *Edictum* interpretatus *libellum propositum.* Propositum nempe ad columnas, vt rectè vetus interpres Horatij, qui & *Pittacium* vocat, vt & l. xxix. c. Theodos. De petit. & vltro dat. Aliter πιττάκιον pro inscriptione tabellæ pictæ, Laërtij Cratete. Sic *edictum ludorum.* L. Senecæ epist. xcxiix. Et *edictum muneris gladiatorij*, lib. de breuitate vitæ. Idem *programma.* Volcat. Gallicanus. in Cassio. *Programma in parietib. fixit.* Et *edictale programma* epistolis Cassiodori. Lucianus Hermotimo. Πιττάκιόν τι ἐκρέματο ὑπὲρ τοῦ πυλῶνος, μεγάλοις γράμμασι λέγον. Τήμερον οὐ συμφιλοσοφεῖ. Pittacium quoddam suspensum in vestibulo auditorij maiusculis literis, inquiens. Hodie non philosophor in auditorio. Alia omnia Pseudocornutus, sed & à Persij sensu aliena.

SATYRA II.

DE rectitudine votorum, hæc Satyra est. Triplex autem votorum genus reprehenditur. j. nefandum, vt *ô si ebullet.* &c. ij. Stultum vt

——— *& ô si*
Sub rastro crepet argenti mihi seria ———

iij. inutile, quia precator ipse culpa sua eiusmodi votis obex & remora est. vt *Poscis opem neruis.* &c.

Gemina huic germana est Iuuenal. Sat. x.

HVNC MACRINE DIEM.

In sermonem de votis ingreditur per occasionem diei natalis. Die natali sacra & vota soliti facere Genio suo. Itaque Tibullus eleg. ij. lib. ij. agens de Cherinthi natalitio die, & Genio, inquit

Annuat & Cherinte tibi quodcunq. rogabis,

Et quæ deinceps. omnia enim ad hunc ritum faciunt. Hunc ritum adlusit & lib. iv.

Magne Geni, cape thura libens, votisq. faueto.

Et alia deinceps. Melius autem forte an libri veteres Dousæ.

Alme Geni ———

Sic & apud Propert. eleg. iix. lib. iij. in descriptione diei natalis

Surge, & poscentes iusta, precare Deos. Et mox

Et pete qua polles vt sit tibi forma perennis.

Ouid. eleg. xiij. Trist. lib. iij. & ipse die suo natali.

Concipiámq. bonas ore fauente preces? Et alia inibi. Sit & vota natali vxoris die, operis eiusdem eleg. v. lib. v. Eodem & Apuleij facit epigramma die natali missum ad Critiam, Apologia i.

Hac itaq. mente & Persius ipse post paullò

——non tu prece poscis emaci.

NVMERA MELIORE LAPILLO.

Hunc diem qui natalis tibi est, lætum ac festum age. Ex Thraciæ autem hoc gentis ritu, quæ candidis & atris lapillis solita numerare, ac distinguere dies lætos à tristibus. apud Plin. c. xl. lib. vij.

Adlusit Martial. ritum illum epigr. xxxiv. lib. xij.

Et si calculus omnis huc & illuc

Diuersus bicolórque digeratur,

Vincet candida turba nigriorem.

Idémq. mos & in iudicijs olim, & suffragijs: Ouid. principio lib. xv.

Mos erat antiquus, niueis atrísq. lapillis,

His damnare reos, illis absoluere culpa.

Quem autem Plinius Thracum genti, hunc glossæ in hunc locum veteres, referunt ad Cretenses, non alio fretæ vt equidem suspicor, auctore, quàm Horatij versu illo ex Oda xxxvj. lib. j.

Cressa ne careat pulchra dies nota.

Cressam Horatius Cretensem accipit, non quia Creticæ genti mos ille, sed quia cretæ terræ candidæ nomen à Creta insula. Isidor. cap. j. lib. xvj. *Creta*, inquit, *ab insula Creta vbi melior est.* &c. Hinc itaque Cressa nota, instar cretæ terræ candida.

Blenni hercle illi qui *Thressam* ibi *notam* reposuêre. Nam Thressa quidem siue Thracia nota & candida & nigra, vt apud Plinium loco prædicto. At Horatius Candidam vult intellegi notam. Atq. vt oda illa Cressam notam dixit pro candida: similiter Sat. iij. lib. ij. *Creta notare*, dixit pro candidam rei notam adponere

——creta an carbone notandi. Siue, candida nota an nigra. Et imitatus Flaccum Persius Sat. v.

Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.

Lætæ rei candida nota: tristi nigra conuenit, vt enim Pythagoræ mos dicendi olim apud Laërt. τὸ μὲν λευκὸν τῆς ἀγαθοῦ φύσεως· τὸ δὲ μέλαν τοῦ κακοῦ. *Candidum est in rebus natura bonis: nigrum in malis.*

Candidus itaq. lapillus passim apud scriptores nota rei aut temporis læti. Plinius epist. xj. lib. vj. *O diem lætum, notandúmq. mihi candidissimo calculo.* Martial. autem ita spissè, vt ingerere identidem

velle videatur. Epigr. liij. lib. ix.

Felix vtraq. lux, diésque nobis
Signandus melliorib. lapillis.

Epigr. xlv. lib. iix.

—— hanc lucem lactea gemma notet.

Epigr. xxxvij. lib. xj.

Caius hanc lucem gemma mihi Iulius alba
Signat ——

Epigr. xxxiix. lib. x.

O nox omnis & hora quæ notata est
Caris littoris Indici lapillis.

Papin. Silua vj. lib. iv.

Nox & Erythræis Thetidis signanda lapillis.

Sidon. Panegyr. iij.

FVNDE MERVM.

Κατασπένδειν in sacris, *fundêre*, cui contrarium *Inuergêre*, siue vergere. L. Seru. ad vj. Æneid. Libationes in mensas antequam tollerentur, Genio fieri solitas quotidie, & de causis cur ita fierent, Philonides medicus, Theophrastus, & Philochorus, explicant apud Athenæum lib. xv. Et Diodor. Sicul. lib. iv. Mensásque omnes, Genijs sacras fuisse liquet, apud Festum in Mensæ. Sed propriјssima huiusce loci, ridicula meri fusio in caput Genij Dei. Solennis enim hæc fusio siue libatio die natali. Vide illud Tibulli eleg. ij. lib. ij. de Sacro Genij die natalitio,

Atque satur libo sit madeátq. mero.

Et eleg. iix. lib. j. *—— Geniúmq. choreis*

Concelebra, & multo tempora funde mero.

Sic & Pani deo siue Siluano rurestres lacte caput perfudêre, Tibull. eleg. lib. ij.

Lacte madens illic suberat Pan ilicis vmbra.

Et pastores Palem Deam. Idem eleg. j. lib. ij.

Et placidam soleo spargere lacte Palem.

Nempe vt lac Pani Deo, aut Pali Deæ, sic vinum Genio Deo conueniens. vt l. xij. c. Theodos. De pagan. sacrif. & templ. *Vel secretiore piaculo larem ignem erogenium; penates nidore veneratus accendat lumina, imponat tura, serta suspendat.* Rescribe. *Vel secretiore piaculo, larem igne, mero Genium, penates nidore veneratus*, &c. Horat. ad Pisones.

—— Vinóque diurno
Placari Genius —— Vino genius placatur non victimis. L. Censorin. Proœmio lib. de die natali. Non placatur inquam victimis, extra quam porco, quia idem est Genius & Lar familiaris siue Grundilis. Vt Horatij Oda xxiij. lib. iij. Sat. ij. lib. ij. Ar-

nob. lib. j. Marcell. in *Grundiles.* (Nam sic legendum est) & Diomedis c. iv. lib. j.

Trina autem, opinor, Genio Deo meri vini libatio. Nam & Iunoni natalitiæ trina. Tibull. eleg. iij. lib. iv.

Ter tibi sit libo, ter Dea casta mero.

Significanter autem Satyricus hic non vinum sed merum dixit. Nec enim purum sacris vinum nisi merum, siue non factum aqua. Nam id Spurcum vinum & sacris adhibere non licet. Festus in *Spurcum.* Ergo nec Græcum vinum purum siue idoneum sacris, quod factum esset aqua marina. Plin. c. xix. lib. xiv.

Hinc itaque crebra Poëtis meri mentio in sacris, aut vini puri.

Differt vinum merum & purum. Merum sine aqua: purum aptum sacris. Vt enim purum esset vinum sat non fuit merum esse. Aliæ multæ notæ vini puri, vt non esse de vitibus inputatis aut aut semiputatis, aut de cælo tactis, aut his juxta quas homo suspensus, siue suspendiosus; non esse vulneratis & cruentis pedibus calcatū. Non aliter quàm circumcisis vinaceis profluxisse. Non pollutum superne deciduo aliquo immundiore lapsu. Plinius, loco antedicto. Virgil. Ecl. ij. in eámq. Setuius, Plutarchus in Numa. Item, non defrutum, non igne factum, non mustum. Antist. Labeo apud Festum in *Spurcum.*

His nisi xj. notis præditum vinum, spurcum neque aptum sacris.

GENIO.

Solennia siue quot annis sacra Genio, die natali. Censorinus c. iij. De die natali. *Genio potissimum per omnem ætatem quotannis sacrificamus, &c.* Sic Genio die natali sacra apud Tibullum eleg. ij. lib. ij.

Ipse suos Genius adsit visurus honores. j. Sacrificia.

Et eleg. iix. lib. j.

Sic venias hodierne. Tibi dem turis honores.

Et lib. iv. *Alme Geni. &c.* ——————

Propert. eleg. iix. lib. iij. Ouid. eleg. xiij. lib. iij. eleg. v. lib. v. Tristium.

NON TV PRECE POSCIS EMACI.

Audaciter fac vota tua, siue certa spe fore vt impetres. Non enim est ὁσιότης tua quasi ἐμπορικὴ τέχνη, Ars mercatoria, qualis eorum qui opes à Dijs aut honores petunt. Plato in Eutyphrone, huiusmodi ὁσιότητα esse quasi ἐμπορικήν τέχνην θεοῖς καὶ ἀνθρώποις παρ' ἀλλήλων. *Talem siue sic petentium religionem, esse quasi nundinationem mutuam inter Deos & homines.* Eiusmodi vota & preces apud Petronium. *Statim ante quam limen Capitolij tangant, alius, donum promittit, si propinquum diuitem extulerit: alius, si thesaurum effoderit: alius, si ad trecenties HS. saluus peruenerit, &c.* Sic Paullus Samosatensis hæreticus apud Eusebium Ecclesiasticæ historiæ c. xxx. lib. vij. Et Nicephor. c. xxx. lib. v. vituperatus quod esset πορισμὸν ἡγούμενος τὴν θεοσέβειαν. *Religionem autumans artem quæstuariam.* Quod & Si-

gebertus in Chronicis notauit ad annum Christi CIↃ. LXXIV. *De Montanis*, inquit, *hæreticis Eusebius dixit. Sub nomine oblationis, artificiosiùs munera accipiunt. Poscere* autem dictum à Persio significanter, ita scilicet petere vt si mices siue licitere in auctione. vt Plauti Sticho Sc. ij. *Qui cœna poscit, ecqui poscit prandio?* Et Mercat. Sc. iv. *Commodiùs poscit pater.* Et mox *Quinquaginta poscit.* Sc. minis. Hoc est, *Quinquaginta minis licetur.*

QVÆ NISI SEDVCTIS.

Sapienter itaq. Pythagoras & qui à Pythagora, in præceptis dedêre, vocales preces oportere esse, μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι. Clemens Alexandrin. Strom. lib. iv. ἢ τίνι οἱ πυθαγόρειοι βουλόμενοι, μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι κελεύουσιν; ἐμοὶ δοκεῖ, οὐχ ὅτι τὸ θεῖον οἴονται μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῇ φθεγγομένων ἐπαΐειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλοντο εἶναι τὰς εὐχὰς, ἃς οὐκ ἄν τις αἰδεσθείη ποιήσασθαι, πολλῶν συνειδότων. &c. *Ergo quid Pythagorei volunt præcipientes clara voce precari? Meo quidem animo illi hoc, non quod putarent Deos exaudire non posse, si quid tacitè precemur: sed quia voluere iustas hominum esse preces, & quas non vererentur facere, multis arbitris siue conscijs.* Male codices Clementis omnes carent nota interrogationis post illud κελεύουσιν. Sic & Macrobius Saturn. c. vij. lib. j. *Præceptum*, inquit, *est philosophiæ. Sic loquendum esse cum hominibus, tanquam Dij audiant: sic loquendum cum Dijs, tanquam homines audiant. Cuius secunda pars sancit, ne quid à Dijs petamus, quod velle nos, indecorum sit hominib. confiteri.*

AT BONA PARS PROCERVM.

At pleriq. omnes principes ciuitatis, alia in votis habent, nempe absurda, & quæ palam, vel audiente aliquo, petere non auderent.

TACITA ACERRA.

Ex qua libat tacens siue non faciens vota propalam, quia turpia. vt apud Catull. epith. Pelei Ariadna pro Theseo

—— *Tacito suspendit vota labello.*

Quia suspendere palam pudet, virginem pro viro. Et Horatij nequam ille in specie viri boni, Deos orans,

Labra mouet metuens audiri ——

Sic L. Seneca c. ij. lib. j. de benefic. *Tacitè & intra se precari*, dixit. Et Martial. epigr. xl. lib. j. *Arcano ore Deos rogare*, res nempe quas effari pudet.

Tacita itaq. acerra metonymicè. Ex qua libat tacens, vt Æneid. iv.

—— —— *totúmq. pererrat*

Luminib. tacitis —— Et Æneide xij.

Incessu tacito progressus. ——

Impropriè autem proceribus adtribuit acerram. De acerra enim pauperes soliti libare paucula turis graua trib. digitis: diuites autem thus lance plena effundere in aram. Ouid. eleg. iix. lib. iv.

Nec quæ de patua pauper Dijs libat acerra
Tura, minus grandi quam data lance valent.

Sic *Lances turis* diuitum lib. eiusdem eleg. ix. & Propert. eleg. iix. lib. ij. Et Persio fine huius Satyræ.

Interpretare itaq. acerra & diuites dedisse thus sed plena, siue ex acerra thus profudisse in ignem. Martial. epigr. xlv. lib. iv.

Hæc tibi pro nato plena dat lætus acerra
Phœbe, palatinus munera Parthenius.

Pauperes dant, imponunt, ferunt, iniiciunt tura: diuites ingerunt, plenis nempe acerris aut lancibus. Vt Æneide v. Et Horat. Oda iix. lib. iij. Arnobij lib. iv. Sic tura aris ingerere Plinius dixit c. xiv. lib. xij. Et Herodianus lib. iij. λιβάνῳ τοὺς βωμοὺς σωρεύειν. Sic Datis Darij regis satrapes trecentas turis libras in aram Apollinis ingerit, Herodoti lib. vi. Hinc & turis acerui. Tibulli lib. iv. Martial. epig. liij. lib. vij.

Pauperes libabant grana turis, siue micas, siue globulos. Plaut. Patrui Sc. iv. Ouid. iv. Fastor. Eleg. xij. lib. iij. Trist. Tertyll. Apolog. Plin. c. xiix. lib. xij. Arnob. lib. vij.

Granailla prehensa trib. digitis. Porphyrius τοῖς ἄκρ. χ. ἐμβ. Lactant. c. xiix. lib. v. Ouid. ij. Fastor. Quanquam *duob. digitis*. D. Hieronym. dixit. epist. ad Heliodor.

APERTO VIVERE VOTO.

Athenodor. apud L. Senecam epist. x. *Tunc scito esse te omnib. cupiditatibus solutum cum eo perueneris, vt nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam.* L. idem cap. xxxix. lib. vj. de benefic. Martial. epigr. xl. lib. j.

Si quis erit recti custos, imitator honesti,
Et nihil arcano qui roget ore Deos.

MENS BONA.

Sollennis hæc voti formula. Mentem petere bonam L. Seneca epist. xciv. *Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Petron. *Ac ne bonam quidem mentem aut bonam valetudinem petunt.* Et Iuuenal. Sat. x.

Orandum est vt sit mens sana in corpore sano.

Mentem verò accipe non tam sciendi quàm volendi quæ recta. In definitione moralium virtutum intelligitur semper τὸ βούλεσθαι. i. velle. Andron. Rhod. ad Arist. cap. j. lib. v. ad Nicom.

FAMA FIDES.

Ἀπὸ κοινοῦ, Bona fama, bona fides. Aliqua enim & mala fama, & mala fides.

ET VT AVDIAT HOSPES.

Significanter hospes, siue peregrinus, qui falli potest. Sic Horat. epist. xvij.

Quære

Quære peregrinum, vicinia tota reclamat.

Et Oda vj. lib. ij.

Mire sagaces falleret hospites.

Hospes nempe siue peregrinus hic non pro eo qui ciuis non est, sed pro alieno & ignoto. Rectéq. hic glossæ. *Hospes, pro quolibet ignoto.*

ILLA SIBI INTRORSVM.

L. Seneca c. 1. lib. ij. De benef. *Tacite & intra se precari.*

INMVRMVRAT.

Alij *murmurat.* Sed Glossæ *Inmurmurat.* meliùs *Inmurmurat*, nempe quod Plaut. Aulul. Sc. j. dixit, *Secum murmurat.*

O SI.

Seruius profert ad Æneid. vj. & iix.

EBVLLIAT.

Huiusmodi votum Eumolpus ille frugi reprehendit apud Petronium. *Alius donum promittit si propinquum diuitem extulerit.* &c. Stringit huiusmodi vota & L. Seneca c. xxxiix. lib. vj. de benefic.

Ebulliat autem τὸ ἀποψύχειν siue ἐκπνεῖν. vt *semiuncia*. Sat. v. rectius quàm nunc est *semuncia*. Et *Sepely* Sat. iij. non vt est

Sepeli —— *Iampridem hunc sepely.*

Neq. tamen exerrauêre multum, scribentes Ebullet. Nec enim ebullire tantùm, sed & ebullare rectum est. Tertyllian. de Pallio cap. ij. *Fontium venæ ebullando, & fluminum viæ obumbrando.*

Funus autem ebullire dixit, quia pompa funebris quasi ebullit ex domo funesta. Sic & veteres glossæ hunc locum accipiunt.

PATRVI FVNVS.

Cur patrui magis quàm aui? Quia molesti patrui, censorio supercilio. Dixi ad Sat. j.

PRÆCLARVM.

Dilogia. Præclarum, expetendum heredi vel præclarum funalibus, à quib. & nomen funeris. Maro Æneide penult.

Funereas rapuere faces, lucet via longo
Ordine flamarum. ——

SVB RASTRO CREPET MIHI.

Ridet huius item sortis vota Eumolpus Petronij: *Alius domum promittit si thesaurum effoderit.*

ARGENTI SERIA.

In serijs & ollis thesauri. Interpres Aristoph. in Aues. ἐν ὑδρίαις εἰσὶν οἱ θησαυροί. *In hydrys repositi thesauri.* D. Hieronymus epist. xxxix. *In testaceis vasculis thesaurus sæpe reconditur.* Referens se cogitatione ad illud D. Paulli ad Corinth. ij. c. iv. θησαυρὸς ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι. *Thesaurus in testaceis vasculis.* Sic in Querulo, *Thesaurus in vrna defossus.* Et Horatij Sat. vj. lib. ij. *vrna argenti.* Hinc & Ciceronianum illud spe-

cie prouerbij, *Ollam denariorum implere.* Ex eodem ritu & nomina comœdijs, vt Plauti, Næuij, Laberij, Queruli, aliorum, *Aulularia.* Et Epicharmi Χύτραι. Iulij Polluc. lib. ix. c. *De talento.*

DEXTRO HERCVLE.

Ex Horatij Sat. vj. lib. ij.

> *O si vrnam argenti fors quā mihi monstret, vt illi*
> *Thesauro inuento, qui mercenarius agrum*
> *Illum ipsum mercatus arauit diues, amico*
> *Hercule* ———— *Dextro Hercule*, Horatius *Amico Hercule.* Persius Sat. v. *Ioue dextro.*

Dextro autem *Hercule*, quia vt Mercurius apertis lucris & negociationi præest: sic Hercules opertis lucris, siue thesauris. Acro & Porphyrio ad Sat. vj. lib. ij. veteres Glossæ in hanc Satyram.

QVEM PROXIMVS HERES.

Cui proximè substitutus sum pupillariter. Ita substituti sæpe insidiatores pupillis, & captatores, vt nunc, & Horatij Sat. v. lib. ij. Ergo & aduersus tales substitutos cautela Iustiniani est, §. *Sin autem.* Instit. De pupil. subst.

IMPELLO.

Vt in ordine substitutionis, aut turba heredum secundorum.

EXPVNGAM.

Expungam quasi testator ex tabulis testamenti, versu secundo, vt Horatij Sat. v. lib. ij. Pseudocornutus hæc transfert ex re militari, frustra ille. Nam expungere aut dispungere solitus testator in tabulis testamenti, dispungere si mutat aliquid, expungere si delet. Hinc formula testatoris, l. j. §. j. D. De his quæ in testam. del. *Lituras, inductiones, superinductiones ipse feci.*

NAMQ. EST SCABIOSVS.

Ergo & dignus expungi, vel propter contagionem. Contagiosus morbus scabies. Ausonius de scabie Poetica in præfatione Griphi. *Cuius*, inquit, *morbi quoniam facile contagium est, vtinam ad te quoq. prurigo commigret.* Virgil. iij. Georg. *Turpis oues tentat scabies.* Aristotel Problem. iix. Tomi vij. Eadémq. Alexander Problem. xlij. lib. ij.

ET ACRI BILE TVMET.

Ex bile scabies, sed atra. Paullus Ægineta c. [illegible] lib. iv. ἡ ψώρα ἐκ μελαγχολικοῦ χυμοῦ τὴν γένεσιν ἴσχει. *Scabies nascitur ex atra bile.* Item Aetius, alij. Scribo itaque vt Persio dictante ipso.

> ———— *& atra bile tumet.*

Rectéq. interpretantur veteres glossæ, *melancholia*, quia legit scilicet earum scriptor, *Et atra bile tumet.*

NERIO.

Mutuaticum hoc nomen Persio ex Horatij Sat. iii. lib. ii.

Scribe decem Nerio —— *Scribe* Nerio *decem*, videlicet dicas, siue formulas, siue actiones. Terent. Phorm. Act. iv. Sc. iij.

Sexcentas proinde potiùs scribito mihi dicas.

Locum illum Horatii sic & Seruius legit, ad Æneid. vii. sed frustra est, scribere, interpretans dare. Horatius enim de Nerio dicere voluit quemadmodum de Græcis Polybius fine lib. vi. παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησιν ἐὰν τάλαντον μόνον πιστευθῶσιν, ἀντιγραφεῖς ἔχοντες δέκα, καὶ σφραγῖδας τοσαύτας καὶ μάρτυρας διπλασίους, οὐ δύνανται τηρεῖν τὴν πίστιν. *In Græcis vnum talentum si forte creditur, & si decem adhibeas antigraphary, & totidem sigilla, & testes duplo tanto, fidem tamen seruare nesciunt.*

Ineptit Acro anxiè quærens, Nerius hic, an verò Anerius. Imitatione Persij patet Nerium esse. Neq rectiùs idem, & Porphyrio, & tertius ille qui nullo suo merito vetus interpres vocatur, ex Nerio feneratore & collybista, iuris studiosum fecére & legiscrepam.

IAM TERTIA.

Inuidet procer hic Nerio feneratori tertiam vxorem efferenti, cum non etiam prima sit superstes. Vota illa Romæ scelestis maritorum, efferre vxores, vt dotem lucrifacerent. Eiusmodi vota crebra in comœdiis. Tangit & Palladas Anthol. lib. ij.

Dos aduentitia viro manebat vxore mortua l vj. D. De iure dot. Recteq hoc ita glossæ veteres, vbi, *dos non patrio dictata nomine*, est dos non profectitia, sed aduentitia. Manebat tamen & profectitia dos, si mortua vxore pater non exstaret. l. xix. C. De iure dot. Vlpian. Regul. Tit. vj.

DVCITVR VXOR.

Malè in aliis. *Iam tertia conditur vxor.* Melius in glossis, & apud Seru. ad iv. Georg. est,

—— *Nerio tam tertia ducitur vxor.*

Seruius ibi & rationem subiungit. *Nam*, inquit, *ducere propriè funerum est*. Rectè Seruius. Nam satyricè Persius ludere voluit. Ducitur intelligi potest vel de nuptiis, vel de funere.

HÆC SANCTE VT POSCAS.

Hæc tam impia vt sanctè, siue piè, siue purè, siue castè, siue ritè poscas, à Ioue in Capitolio. Sequitur enim. *De Ioue quid sentis?*

MERGIS CAPVT.

Propriè dictum, *mergis*, vt & Iuuenal. Sat. vj.

Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
vorticibus, timidum caput abluet. ——

Superorum nempe sacris, ablutio capitis: inferorum sacris, respersio. Seruius ad Æneid. iv. Macrob. Saturn. c. j. lib. iij. Sic λούσας κατὰ κεφαλῆς. *Ablutio capitis*, Theophrasti character. c. De superstit. Apollon. tamen iij. Argonaut. vbi de inferorum sacris, λοεσσάμενον dixit: &

de ſuperorum ſacris Ouid. *irrorare* iv. Faſtor.

Ter caput inrorat —— Et *ſpargere* lib. eod.

Bis caput intonſum fontana ſpargitur vnda.

MANE.

Operaturus nempe ſacris. Sacrificia Diis ſuperis mane, ſole oriente: inferis veſpere, ſole obeunte. Interpres Apollonij ad I. Argonaut. Τοῖς μὲν οὖν καταχθονίοις ὡς περὶ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζουσι· τοῖς δὲ οὐρανίοις ὑπὸ τὴν ἕω ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου. *Dijs manibus ſacra faciunt ſole obeunte: cœlitibus autem mane, ſole oriente.* Et interpres Pindari in Iſthmia. Oda iv. Ἔθος πρὸς δυσμὰς ἱερουργεῖν τοῖς ἥρωσι· κατὰ δὲ ἀνατολὰς τοῖς θεοῖς. Καὶ συμβολικῶς ἑκάστῳ τὸ τῆς θυσίας πρός τι τὴν αὔξησιν, καὶ φθορὰν ἑκατέροις ἀφωμοιωμένων. *Ritus fuit, heroibus ſacrificare, ad ſolem obeuntem: dijs ad orientem, cum ſua ſibi cuiq. propria ſignificatione ſacrificij, nempe illis interitus, his incrementi.* Sic ergo illud capiendum ex Iuuenal. Sat. xij. de ianua,

Et matutinis operitur feſta lucernis.

Matutinis lucernis, ad ſacra matutina. Neq. recte aliter eſt in electis c. iij. lib. j.

BIS TERQ.

Bis aut ter, nam vterq. numerus ex ritu ſacrificiorum. Ouid. iv. Faſtor. *Ter caput inrorat* ———

Et mox. *Bis caput intonſum.* &c.

ET FLVMINE.

Vt ante, *Tiberino gurgite.* Nam pura, ſiue caſta, non alia quàm viua, id eſt fluminis aut fontis aqua, vt iv. Faſtor.

Et manibus puram fluminis hauſit aquam.

Tibull. eleg. j. lib. ij.

Et manibus puris ſumite fontis aquam.

Meliùs, *& manib. puram.* Idem eleg. x. lib. i.

——— *& puras fluminis iſſe vias.*

Hæc itaq. pura lotio, ſiue hoc purè lauari. Ouid. v. Faſtor.

Cumq. manus purè fontana perluit vnda,

Vertitur. ———

Tibull. eleg. iij. lib. i. ——— *puréq. lauaris.* T. Liuius lib. xxxix. *Deinde purè lautum.* Ouid. v. Faſtor.

——— *& vrna Purus ſuffuſa.* Feſtus in *Purè lautum.*

NOCTEM PVRGAS.

A concubitu ſe purificare, Suetonius dixit Auguſti c. xciv. Propert. eleg. iix. lib. ij.

Ac primum pura ſomnum tibi diſcute lympha.

HEVS AGE.

Hæc tam profana ſi ab homine peteres vt iudice Staio, indignè ferret, quid tu Deum cenſes?

MINIMVM EST.

Ironicè vt in impium. Minimum est tibi, siue leuissima quæstio de Deo.

AN SCILICET HERES?

Ironia. An heres, siue dubius es, ecquid iudici tam æquo qualis C. Staienus est anteponas Iouem? Tam æquo, id est iniquissimo & sacerrumo. Sic & ironice quod sequitur. *Quis potior iudex.* &c. De corruptela huiusce Staieni patet Tullij locis antedictis.

VIS STAIO?

Staius hic veteribus glossis est C. Stalénus. Is nempe *Staius* ante quàm Ailiorum genti se insereret, & vocari cœptus esset, C. Ailius Stalenus. Sed veriùs ille Staienus. Nam Tullius Bruto. *Et C. staienus*, inquit, *qui seipse adoptauerat, & de Staieno Ailium fecerat.* Sic libri veteres, vt & pro Cluentio, & pro Sextio, & in Topicis. Tullij locus in Bruto relegendus est, nempe. *Et C. Staienus, qui seipse adoptauerat, & de Staio, Staienum Ailium fecerat.* &c. Staius ille cum se Staienum fecisset, quasi adoptauit seipse, vt Cicero ludens dixit. Adoptatus mutabatur nomen. Sic Octauius, Octauianus: Aimilius, Aimilianus: Pomponius, Pomponianus. De hoc ritu Dio lib. xlvj. Appian. lib. iij. de Octauiano agens *Ἀντὶ Ὀκταουΐου*, inquit, *παιδὸς Ὀκταουΐου Καίσαρ ἦν, ϗ Καίσαρος υἱός*. Repone. *Ἀντὶ Ὀκταουΐου παιδὸς, Ὀκταουιανὸς Καίσαρ εἶναι.*

Staij nomen Romanum est, vt Velleij lib. ij.

AT SESE NON CLAMAT IVPPITER IPSE?

Malè hic interrogatio. Nam respondet impius ille, Sanè Staius siue Staienus, quanquam iudex poscinummus, exclamaret, sed Iupiter ipse non exclamat, O *Iupiter*, siue non irascitur impijs, non punit impios.

IGNOVISSE PVTAS.

Refellit impium illum Persius. Et, non idcirco inquit Iupiter non exclamat, siue tibi non irascitur, quia non statim fulmine te, cum omni familia exanimat. Et scribe, *Ignouisse putas;*

SVLFVRE SACRO.

Sulfur sacrum, fulmen. Quia fulmen odore ac luce sulfuris est. L. Seneca Natural. Quæst, c. liij, lib. ij. *Quocunq. decidit fulmen, ibi odorem sulfuris esse certum est.* Plin. c. xv. lib. xxxv. *Fulmina & fulgura quoq. sulfuris odorem habent, & lux ipsa eorum sulfurea est.* Lucret. lib. vj. agens de sulfure

—— *Noteq. graueis halanteis sulfuris auras.*

Tzetzes historia clxi. Chiliad. xij.

Θειώδη γὰρ ὁ κεραυνὸς βαρείαν ὀσμὴν ἔχει.

Nam sulfurati fulmen est grauißimiq. odoris.

Idémq. ibi admonet, fulmen etiam vocari sulfur.

——ὁ κεραυνός τε θεῖον.

Estq. fulmen sulfur. Et mox,

ἔστιν δ' αὐτῷ τῷ κεραυνῷ πάλιν καλεῖσθαι τοῦτο.

Itémq. fulmen sulfuris habere nomen scito.

Aliàs sulfur sacrum, est sulfur viuum. De quo Plinius c. xij. lib. xxxv. Glossæ. *Sulfur viuum*, θεῖον ἄπυρον. Eustath in Odyss. xxij.

DISCVTITVR

Sic fulmine discuti, Lucret lib. vj. L. Seneca Natural. Quæst c. xl. lib. ij.

FIBRIS OVIVM.

Bidentib. hostijs expiabatur locus fulmine ictus. Bidentes autem propriissimè oues. Hinc & locus ille expiatus, bidental. Festus. Marcellus in *Bidental*.

ERGENNAQ. IVBENTE.

Ergenna fulguratore, siue fulguritorum interprete, procurante inspectis ouium fibris.

IACES LVCIS.

Tanquam ilex fanatica, siue fulmine icta in luco iacet.

TRISTE BIDENTAL.

Sic *bidental triste*, Horatio ad Pisones.

Iaces autem bidental dixit, quia vbi fulmine icta corpora, ibi & sepeliri solita, neq. fas ea transferre. Itaq Numæ Pompilij caica lex apud Festum, in *Occisum*, vetat fulmine ictos *supra genua tolli*, hoc est, efferri. Hinc & scholica siue declamatoria lex Fabij Declam. cclxiv. *Quo quis loco fulmine ictus fuerit, eodem sep liatur.* Artemidorus c. ix. lib. ij. οὐ γὰρ οἱ κεραυνωθέντες μετατίθενται, ἀλλ' ὅπου ἂν ὑπὸ τοῦ πυρὸς καταληφθῶσιν, ἐνταῦθα θάπτονται. *Fulminati non mouentur in alium locum, sed vbicunq. fulmine occupati, ibi & sepeliuntur.* Bene Artemidorus θάπτονται. Nam ritus erat fulmine ictos non cremare, sed obruere terra siue humare. Plin. c. liv. lib. ij. *Hominem*, inquit, *fulmine exanimatum cremari fas non est, condi terra, religio tradidit.* Tertyllianus. *Qui de cælo tangitur saluus est, vt nullo igne cinerescat.*

Neq. omnes tamen humati, sed nonnulli & super terram, intra bidentalis conseptum relicti, vt spectarentur. Plutarch. Sympos. Problem. ij. lib. iv. τὰ ὑπὸ κεραυνοῦ διαφθαρέντων ἄσηπτα τὰ σώματα διαμένει. Πολλοὶ γὰρ οὔτε καίουσιν, οὔτε κατορύττουσιν, ἀλλ' ἐῶσι ἀεί. *Fulmine ictorum corpora non putiscunt. Multi enim neq. cremant ea, neq. terra obruunt, sed sinunt* ita iacere *sæpientes locum illum sæpimine, vt spectaculo sint mortui illi non putiscentes.* Iacuere autem veste amicti candida. Artemidorus loco quem dixi Λαμπρὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῖς περιτίθεται, ὡς ὑπὸ Διὸς τετιμημένοις. *Vestibus amiciuntur candidis, tanquam à Ioue honorati.* Honor enim ille

putatus miseris, qui fulmine icti, tanquam à Ioue tactis. Idem. Οὐδεὶς γὰρ κεραυνωθεὶς ἄτιμός ἐστιν, ὅθεν καὶ ὡς θεὸς τιμᾶται, *Nemo fulguritus, inhonorus* : *sed tanquam Deus colitur*. Hinc Fabius eburnus, *pullus Iouis*. Festus. Arnob. lib IV.

Humati quidem ergo κεραυνοπλῆγες: sed funera iustáue eis nulla. Itaq. Numæ Pompilij caica lex quam Festus recitat in *Oscum*. SEI HOMINEM FVLMEN IOBIS OCCISIT SVPRA GENVA NE TOLLITO. HOMO SI FVLMINE OCCISVS ESCIT EI IVSTA FIERI NVLLA OPORTETO. Duplex caput hoc legis. Vnum vetans efferri. Nam hoc est supra genua tollere: alterum vetans iusta fieri. Peccat qui corrigit. *em supra genua tollito.*

Veteres autem Persij glossæ etiam de humatione fulminatorum distinguunt. Nempe hos non vt alios terra defossos: sed in planicie terræ humatos, terra nempe adgesta.

Hoc amplius etiam lapidem fulminalem ibi terra defossum & absconditum adhibito fulguratore. *Cuius*, inquiunt, *impetratione rei, oues immolabantur*. Meliùs, *in patratione rei*.

EVITANDVMQVE.

Euitandum, quia nulli casto fas insistere, siue quia incestatur qui bidental intrârit. Lactant. ad Thebaid. X. *Tangi loca vbi fulminati iaceant non licet*. Et Artemidor. cap. IIX. lib. ij. de bidentalibus agens. Οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς ἐνδιατρίβειν ἔτι θέλει *Nullus deinceps versari in eis vult*. Ergo & sæpimine, sepiebatur bidentalne quis inscius fortè se inferret atq. incestaretur. Horat. ad Pisones

——— *An triste bidental*
Mouerit incestus ———

An se incestarit introitu bidentalis. Plutarch. Sympos. Problem. ij. lib. ἀλλ' ἐῶσι περιφράξαντες. *Sed sinunt, sæpientes locum illum*. Et Sidonius, carmine ad Felicem, *Septum bidental*. Intra consæptum illud ara & victimæ Artemidor. c. IIX lib. ij. notat in bidentalibus ἐπὶ ἱδρυμένους βωμούς, καὶ ἐν αὐτοῖς γινομένας θυσίας. *Dedicatas in eis aras, & procurata inibi sacra*, nempe piacularia. Sidonius carmine illo,

Nec quæ fulmine Tuscus expiato
Septum numina quærit ad bidental.

Bene itaq à Festo *Bidental* dicitur *templum*, & iniuriâ in eo reprehensus ille. Etenim planè bidental templum, quippe in quo ara & victimæ, & consæptum. Sic arbor quæ fulminata esset, dicta *fanatica*, quod sacra instar fani esset. Festus. *Fanatica dicitur arbor fulmine icta*. Alius modi est *colliculus sæpimine consecratus*. Apuleij Florida j. Vbi tamen Apuleij manus. *Vel iam & colliculus sæpimine consæptus*. σηκὸς ἐν χωρίῳ Collis nempe consæptus vbi sacris operarentur. vt identidem in literis sacris, Deuteronomij c. xij. Regum IV. c. xvj. & seq.

Atq. vt Apuleius ibi fagum & colliculum iunxit. sæpe ita in literis sacris iuncti montes, colles, & ligna densa siue arbores opacæ. vt locis prædictis & Ieremiæ c. ij. Ezechielis c. xvj. In ijsq. collibus aræ & columnæ. Vt Deuteronomij c. xij. Regum iv. c. xvij. In colliculis nempe illis sacra Diis superis: vt inferis in speleis siue speluncis. res nota ex Æneide vj. item alijs. Sic & Dijs superis sacrificia in altari: inferis verò in scrobe. Festus in *Altaria*. Lactant. ad Thebaid. iv.

BARBAM STOLIDAM.

Vt Theocriti Ecl. x. & xiv.

AVT QVIDNAM EST.

Aut quæ merces est, qua tu mercede. &c.

QVA TV MERCEDE.

Differit in hunc versum & sequentem Lactant. c. ij. lib. vj.

EMERIS AVRICVLAS.

Emeris, votis, quasi poscens, & licitans siue micans digitis: aut *emeris*, redemeris, corruperis, siue corrumpere paratus es, Redimere, corrumpere, vt l. xxix. & xxxiv. D. De iure fisci.

PVLMONE ET LACTIBVS VNCTIS?

Pinguibusne exstis? Quid propriè lactes tradit Plinius c. xxxvij. lib. xj. Priscian. lib. vj. & Glossæ, & Marcellus.]

ECCE AVIA.

Pergit de stultis auiarum & nutricularum votis.

INFAMI DIGITO.

Nam res turpiculæ contra fascinationem valent.

LVSTRALIBVS SALIVIS.

Saliua lustralis, siue piatoria est, & valens contrà fascinationes. Plin. c. iv lib. xxiix. *Si dormiens spectetur infans, à nutrice terna adspui.* melius. Despui. Acro ad Epodam iix. *Lingua detersa fronte mulieres amputare se infantibus putant fascinum.* Lego. *auerruncare.*

ANTE.

Ante quàm extra limen efferat, lustrico nempe die. Lustrico die infantes per templa circumlati, vt vestigium est Suetonij Caligulæ c. xxv. Ex quo & perspexeris pueros per Deorum, puellas per Dearum templa circumlatas.

EXPIAT.

Tanquam piatrix, siue simulatrix, saga, expiatrix. De qua Festus in *Piatrix*. Ne rectè apud Plaut. Phasmatis Sc. iij. *stimulatricem* eccêre *simulatricem*. Satis refellit Plautus ipse.

Neq. in characteristico meliùs est c. De superstitione. vbi Festum in *Piatrix* corrigunt *simpulatrix*. Apage. Simpulatrix in sacris licitis, Festus in *Simpulum*: simulatrix in sacris propriè magicis, vbi simulata plurima. Dixi propriè. Nam aliqua & in alijs sacris. L. Seruius ad

Æneid.

Æneid. ij. & iv. Festus in *Ceruaria ouis.* & in *Tauri.* Sidon. carmine ad Faustum.

VRENTES OCVLOS.

Fascinantes. Oculis vrebant siue fascinabant, vt Virgil. Ecl. iij. Heliodor. Æthiop. lib. iij. Plin. c. ij. lib. vij. Plutarch. Sympos. Problem. vij. lib. v. Alex. Aphrodis. Problem. liij. lib. ij.

Vrunt fascinantes oculi tanquam sideratione, de qua Plin. c. xxiv. lib. xvij.

INHIBERE PERITA.

Ne noxij illi oculi puerulo. Fascinantur oculis cum alij, tum puerculi maxime. Alex. Aphrodis. Problem. liij. lib. ij. Plutarch. Sympos. Problem. vij. lib. v. Hinc & turpicula res, siue fascinum pueris in collo, vt amuletum. Varro vj. de ling. Lat. Et *Fascinus Deus infantium custos.* Plin. c. iv. lib. xxiix.

SPEM MACRAM MITTIT.

Mittit in possessionem camporum Licini, quasi Prætor. Prætoris est mittere in possessionem, vt T. Liuij lib. xlix. Hinc res sic possessa, est *pignus prætorium.* Glossæ, *Πραιτώριον δίκαιον ἐνέχυρον. Honorarium ius, vel pignum*: Lego. *Πραιτώριον δίκαιον ἢ ἐνέχυρον Honorarium ius, vel pignus.* Vult dici Honorarium aut ius, aut pignus, sed ius sæpius honorarium: pignus sæpius Prætorium.

LICINI IN CAMPOS.

In latifundia Licini. Licini qui Augusti libertus paternus fuit, de quo est apud Dionem lib. liv. L. Senecam epist. cxx. Horat. ad Pisones. Iuuenal. Sat. j. Glossæ veteres ad Iuuenal. & in hunc locum Persij. Licinum autem & Crassum Persius nunc copulat, vt & L. Seneca epist. cxix. *Quorum nomina cum Crasso Licinóq. numerantur.* Veteres in hunc Persij locum glossæ vacillant, & modo Licinium Crassum, modo Augusti libertum accipiunt. Eædem frustra sunt manumissionem huius Licini Augusto tribuentes, nam rectè Dio & glossæ in Iuuenal. referunt ad patrem Augusti Iulium. Neq. rectè Dioni est *Λικίνιος.*

HVNC OPTENT GENERVM.

D. Hieronym. epist. c.

REX ET REGINA.

Reges & Reginæ, diuites, beati, potentes. Interpres Terent. ad Phorm.

HÆC EGO NVTRICI NON MANDO VOTA.

Cum talibus, tam stultis votis non mitto ego nutricem ad pueri circumlationem die lustrico. Nutricum vota & alij tangunt, vt Horat. epist. iv. L. Seneca epist. lx.

Huiusmodi nutrix *patrima* propriè Plauti Milite Sc. iix. Vbi in-

correctè corrigunt, *patrica* aut patrita. Patrima nutrix liberis: nutrix verò etiam vernis, vt Plauti loco eod. Sic patrimus D. Hieron. epist j.

QVAMVIS TE ALBATA ROGARIT

Albata die festo, die pueri lustrico. die albo, siue festo Dies festus λευκὴ ἡμέρα. vt Philostrati Apollonio lib. iv. Dieb. enim festis Romani albati, siue in togis candidis. Ouid. j. & ij. Fastor. Tibull. eleg. xj. lib. j. eleg. j. lib. ij.

TVCETAQ. CRASSA.

Crasso iure, & quasi glaciali. Arnobius lib. ij. aduers gent. *Et glaciali conditione tuceta*. Melius *conditione*, condita scilicet iure glaciali, crasso & tremulo. Glossæ, *Tucetum* ζωμὸς παχύς. id est, *ius crassum*. Et *Tucca*, κατάχυμα ζωμοῦ.

Magnarum autem deliciarum, tucceta. Itaq. Fulgentius in prisco sermone suo, tucceta interpretatus, *escas regias*, laudans & illud

—— *Ambrosio redolent tucceta sapore*. Quemadmodum & Apuleianum lib. ij est, *tucetum perquàm sapidissimum*.

Veteres ad Persium glossæ, item glossæ Isidori tucetum vt genus condimenti vulgare & bubulæ, porcinæue carnis accipiunt, mox vt deliciosum. Melius Apuleius lib. eodem sic depingit *Quæ suus dominus parabat viscum fartim concisum, & pulpam frustatim confectam, cacabum pascuè iurulentum*. Sic enim lego, non, *in abacum pascua iurulenta*. *Cacabum* ibi Apuleius dixit, vt mox, *cibarium vasculum*, & *ollulam*. Ollæ rotatione & concussione vsi ad tucetum. Glossæ in Persium. *Tuceta dicunt loca in quibus tunsæ carnes*. Fortè melius *Tuceta dicuntur, in ollis tunsæ carnes*. Fingit tucetum & Arnobius lib vij. *Tucetum*, inquit, *est aruina in exiguas miculas, & ilia minutim insecta*. Iunxit Arnobius in tuceto *aruinam & ilia*: Apuleius *viscum & pulpam*. Sed viscum & pulpa res eadem Isidor. c. j lib. xj Libri Apuleij veteres pro viscum habent *iuscum*. Fortè an fuerit, *ileum* quo vsus Marylus apud Seruium ad Eclog. iix. Glossæ λαγών. Ile, Ileum.

ADNVERE HIS SVPEROS VETVERE.

Vt Diogenes apud Stobæum Serm xxxiix. Διογένης, ἔφη μὲν τὴν θεῶν εὐχὴν, ὑγίειαν ἔχοντας, πάντα δὲ οἱ πολλοὶ τ' ἐναντία τῇ ὑγιείᾳ πράττουσι. Diogenes, à Dijs, inquit, *valetudinem petunt: plerique autem omnes valetudini contraria faciunt*. Et apud Laërtium, *Irascebatur Diogenes illis qui pro valetudine sua Dijs sacra facerent, & in sacrificio ipso contra quam valetudo ferret, cœnitarent*. Sic & Democritus apud Stobæum Serm. xxcvij. & Antonium Melissæ Serm. xxxix. Part. j.

ARCESSIS FIBRA.

Sic & Priscian. c. vj. lib. iix. Meliùs, *accersis*.

DA FORTVNARE PENATES.

Da hoc mihi vt *facias fortunatos siue felices*. Sic *fortunare* apud T.

Liuium lib. xxxiv.

ET GREGIB. FETVM.

Sic petunt à Mercurio in Hesiodi Theogonia.

QVO PESSIME PACTO?

Petis gregem tibi augeri, qui pote, cum ipse stulta succidanearum hostiarum sacrificatione minuas?

TOT IVNICVM.

Refer ad hostias succidaneas, de quib. A. Gellius c. vj. lib. iv. Festus. ἐπιθύειν hoc Artemidoro c. xiij. lib. j. Ergo & sequitur. *Intendit vincere exstis.* hostijs succidaneis.

IN FLAMAS OMENTA.

Priscus ritus ὠμοθετεῖν, de quo est Iliade j. vbi explicat Eustathius. Interdum autem & ipsum per se omentum flamis impositum, vt Iuuenal. Sat. xiij. Eiusmodi magorum ritus apud Geographum lib. xv. & Catull. epigr. in Gellium.

ET OPIMO FARTO.

Glossæ legunt, *ferto*. De *fercto* Festus, & glossæ ad hunc locum. Sed tam hoc Persio facit quàm siluis delphines. Persius *opimum fartum* dixit, pro victima opima siue altili, & farta. Satyricè fartum pro altili & opimo dixit. Nam propriè quidem amplius fartum est quàm altile, vt M. Catonis c. xxcix. & seq. de re rust. Hoc Tertyll. c vlt. de Pallio *coactum alimentum*. Victimas autem fuisse altiles patet Varronis c. j. lib ij. de re rust. *Boues*, inquit, *altiles ad publica sacrificia saginati, dicuntur opimi.* Sic & Plutarch. in Aimil. Paullo βοῦς σιτείας dixit, *boues altiles*, pro opimis, & fartis ad sacrificia. Sic Horatij epist. iij. *Pascitur votiua iuuenca.*

VINCERE INTENDIT.

Compos fieri pertendit. Glossæ *Intendimus* φιλονεικοῦμεν.

DONEC NECQVICQVAM SVSPIRET NVMMVS.

Sperabat nummus ille venturos sibi collegas, non veniunt, hinc deceptus & exspes suspirat, sed *necquicquam* siue frustra. Poëticè transfert Flaccus hic, domini adfectus in nummum. Melior hæc interpretatio quam illa glossographi in hunc locum: aut altera Seruij ad illud j. Georg. *Necquicquam seros.* &c. Videlicet, *necquicquam* esse *non*, & hoc Persium velle. Donec non suspiret, siue non audiatur & tinniat nummus aliquis reliquus in fundo imo.

IN FVNDO IMO.

Fundo crumenæ, vnde & crumena ipsa, *funda*. vt Macrobij Saturn. c. iv. lib. ij. Glossæ Philoxeni *Ventrale* κοιλιόδεσμος, φοῦνδα. Est enim ventrale fascia ventri adstricta, iunctam siue nexam habens fundam. *Vn tablier*. Ne rectè in excerpt. *ventrile*. φοῦνδαμ. *Ventrale* & *Funda* interest. Nihil ibi rectè adscribitur de σφενδόνη.

SI TIBI CRATERAS.

Seruius profert ad Æneid. j. Isidor. c. v. lib. vlt.

INCVSAQ. PINGVI AVRO DONA.

Impressa signis aureis, vt Æneide v.

Cratera impressum signis ——— Et j. Georg. *Lapidem incusum* explicat Seruius, *cudendo asperatum.* Sic *incusa auro dona*, aspera signis cudendo impressis. At Auson. epigr. cxxij. non *incusas* sed *inclusas* dixit *Clazomenas.*

Pingue aurum, crassum: sic passim Latinis *pingue.*

SVDES.

Lætitiâ. vt Sat. iij. *Pater sudans.*

EXCVTIAS GVTTAS.

Non sudoris guttas, sed lacrumas. De gaudij lacrumis Alexandr. siue Aphrodis. ille, siue Trallianus, Problem. xxxj. lib. j.

LÆTETVR.

Malè in nonnullis, *Lætari.*

PRÆTREPIDVM COR.

Subsiliens gaudio & cupiditate, vt Sat. iij.

HINC ILLVD SVBIIT.

Quia tibi sic cordi aurum est, etiam Dijs placere putas, ex tua Deos cupiditate metiris. Ergo & Deorum simulacra inauras, siue auro perlinis.

Subijt autem productè, vt Ouid. fabular. lib. j.

——— *Subijt argentea proles.* Et id genus alia quæ notatu facilia in Poëtis.

AVRO OVATO.

Plinius c iij. & vj. lib. xxxiij.

NAM FRATRES INTER AHENOS.

Stulte illud ita subijt. Nam mentib. ita deliris, fratres, &c. Glossæ veteres ex Acrone, accipiunt fratres Castores, aut Ægypti filios quinquaginta.

QVI SOMNIA MITTVNT PITVITA PVRGATISSIMA.

Qui incubantib. somnia mittunt quib. curetur pituita & hebetudo, & insania.

PRÆCIPVI SVNTO.

Quia præcipuus horum vsus illis qui tam fatui & blenni, vt & ipsi aurum insanè sitiant, & arbitrentur Deos auro delectari.

SITQ. ILLIS AVREA BARBA.

Quippe aurea, siue Æsculapij barba dignissimis, si tam deliras hominum mentes sanarint, si hanc de auro vt re præclara, & de auro vt Dijs placente, insaniam minuerint.

AVRVM.

Hoc ita Propert. eleg. xj. lib. ij.

Aurum omnes victa iam pietate colunt.

VASA NVMÆ.

Vt capedines siue capedunculas Numæ & vrnulas fictiles. Lucilius de Numa.

Hinc ancilia, ab hoc apices, capidásq. repertas.

Priscian. c. j. lib. vj. Tullius Paradoxo j. *Quid autem Numa Pompilius? minúsne gratas Dijs immortalibus, capedines ac fictiles vrnulas fuisse, quàm delicatas aliorum pateras arbitramur?* Melius membranæ. *Quid? Numæ Pompilij minúsne gratas Dijs in mortalibus capedines ac fictiles vrnulas fuisse, quàm felicatas aliorum pateras arbitramur?* &c. *Felicatas* pro *filicatas* vt in glossis Philox. Ne rectè Tullij loco illo *hirnulas* pro *vrnulis* aliqui reposuere, vt in Aduersar. c. xx. lib. xx.

SATVRNIAQ. ÆRA.

Saturnia æra, glossæ nunc æreos nummos accipiunt, mox ærea vasa. Sed planissimè vult Persius fictilib. Numę vasis iungere ahenea. Ahenea vocauit Saturnia, id est prisca. Quia vsus æris à Saturno, & Saturni ærarium. Addunt glossæ, Saturnum æreis vasis placari solitum.

IMPVLIT.

Loco mouit. T. Liuius. *Impulsa frons prima*, nempe aciei.

VESTALESQ. VRNAS.

Quæ & ipsæ inuentum Numæ regis. Vrnæ vestales ad lauacrum Vestæ, vt Propertij eleg. iv. lib. iv. Ouid. Fastor. iij. Dionys. lib. j. Iuliani Cæsaris hymno Solis. Et fragmento de origin. gent. Rom.

ET TVSCVM FICTILE.

Deos fictiles. Propert. eleg. j. lib. iv. Plin. c. xij. lib. xxxiv. T. Liuius lib. xxxiv.

Vasa vero fictilia etiam suo sæculo in libationibus Romæ vsurpata Dionys. notat lib. ij. vbi quod est ἐν ὀστρακίναις κυλίσκαις, meliùs ἐν ὀστρακίναις κυλίχναις. Tangit & Porphyr. lib. j. περὶ ἀποχῆς.

MVTAT.

Mutauit, vt Æneide iij, *Fumat*, pro fumauit. Et Iuuenal. Sat. iv. *Superat*, pro superauit. Male scriptum ibi *suberat*. Sic Terentij. Adelph. *Enarramus*, pro enarrauimus.

O CVRVÆ IN TERRAS ANIMÆ.

Tanquam pecudes. Paccuuius apud Varronem iv. de ling. Lat. *Incuruiceruicum pecus.*

QVID IVVAT HOC.

Meliùs, *Quid iuuat heu.*

EX HAC PVLPA.

Et tanquam bona dijs dare, ex pulpa, siue esca & pabulo, cupidi-

tatis nostræ & corruptelæ. Cupiditatis & corruptelæ pulpa multiplex, vt aurum, vnguenta, purpura.

HÆC SIBI.

Ex pulpa eadem & vsus vnguenti.

CORRVPTO OLIVO.

Vnguentum quasi corruptela est olei. Virgil. ij. Georg.

Nec casia liquidi corrumpitur vsus oliui.

Vbi Seruius Corrumpi oleum ex quo fit vnguentum. Olei enim vsus est multiplex: vnguenti vnus, deliciæ. Sic & colorum mixtura, quasi corruptela est. Plutarch. lib. de Ει Delphico. Τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσι. *Colores qui miscentur, infectores corrumpi aiunt, & mixturam, corruptionem vocant.* Nemesius c. iij. de natura hominis. Καὶ ὁ κεράσας δὲ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος, ἀμφότερα συνδιαφθείρει. *Mixtura vini & aquæ vtraque corrumpit*. Sic & Propert eleg xx. lib. ij. Itaq. & Athenæus lib. xv. Λακεδαιμόνιοί τε ἐξελαύνουσι τῆς Σπάρτης τοὺς τὰ μύρα κατασκευάζοντας, ὡς διαφθείροντας τὸ ἔλαιον· καὶ τοὺς τὰ ἔρια δὲ βάπτοντας, ὡς ἀφανίζοντας τὴν λευκότητα τῶν ἐρίων. *Lacedæmonij item de Sparta sua vnguentarios expellunt, tanquam olei corruptores; & lanarum infectores, vt qui lanarum corrumpant albitudinem.* Eadem de re & L. Seneca cap. vlt. lib. iv. Natural. Quæst. & Clemens Alexandrin. Pædog. c. x lib. ij. vbi ἀνομοσμέναις πόλεις dixit, intelligens Spartam, vt patet Stromat. lib. j.

CASIAM DISSOLVIT.

De vnguento ex casia Seru. ad ij. Georg. Plin. c. xix. lib. xij.

HÆC CALABRVM VELLVS.

Lanam Tarentinam, quæ optima. L. Varro c. ij. lib. ij. de re rust. Plin. c. xciix. lib. iix. Iun. Columel. c. iv. lib. vij.

Notauêre aliqui natiuum huic lanæ colorem purpuræ fuisse, vt Tertyllianus Pallij c. iij. Plinius loco antedicto. *Tarentum habet oues sua pulliginis.* Meliùs, *suæ ferruginis.*

COXIT.

Coquere pro tingere siue inficere purpura, vt iij. Georg. Martial. epigr. xxcv. lib. ij. Persius fine huius Satyræ. L. Plin. c. xxxiix. lib. ix.

VITIATO MVRICE.

In aliis lanis albus color vitiatur: in Tarentinis & Bæticis murex ipse natiuus, vt locis antedictis. Corruptores itaq. lanarum ij qui lanas sufficiunt, siue vitiatores vt Athenæi & Clementis loco prædicto.

HÆC BACCAM CONCHÆ RASISSE.

Explicant glossæ. *Radere margaritas de conchis marinis.* Sed potest intelligi, vniones repurgare à callo. De qua purgatione Plin. c. xxxv. lib. ix. Radere autem de conchis, non est pretij maioris, sed vilitatis: Viliores enim margaritæ sunt quæ sic raduntur, nempe tympania.

Plinius loco eodem.

Benè autem conchæ baccam pro vnione, vt Virgilij Culice.

———— Indi Conchea bacca maris ————

ET VENAS.

Venas ex camino fluentes. vt *manare venas argenti & auri* Lucretius dixit lib. v. Et Virg. ij Georg. Incendio nempe fluunt hæ venæ tanquam ex camino. Sed propriè nunc de camino, & conflatura Persius, de qua & D. Cyprianus, siue quiqui auctor est lib. de laude martyrij. Vbi quod est, *niues flama eligitur.* meliùs fuerit, *eliditur.* Non quia non proba vox eo significatu *eligitur*, sed quia prisca & in illius scriptoris linguam vix conueniens.

STRINGERE.

Ramenta enim auri argentiq. stringuntur siue coartantur in massam, & conflantur. Rutil. Numat Itinerarij lib. j.

Non Biturix largo potior strictura camino,
Nec quæ Sardonio cæspite massa fluit.

Hinc riui stricturæ Isidori c. xvij. lib. xvj. vbi malè, *structura.* Stricturæ sunt massæ Seru. ad Æneid. iix. Glossæ, Stricturæ *μίτωμα.*

FERVENTIS MASSÆ.

Feruens massa, aurum fluens ex camino: sed propriè massa cum desijt fluere. L. Isidor. c. xvij. lib. xvj.

DE PVLVERE CRVDO.

Auri terra, puluis crudus, comparatione auri massæ, nam hæc cocta est. Plin. c. iv. & seq lib. xxxiij. Prudent. hymno D. Laurent.

Quod terrulentum ac sordidum,
Flamis necesse est decoqui.

Auri argenti, æris terram Plinius dixit c. vj. lib. xxxiij. & arenas c. iv. Sed propriè quidem auri terra, est balluca, l. j. & seq. C. De metallar. iij. C. Theodos. eod. Glossæ *γήδιον χρυσοῦ ἀκαθάριστον, Baluca.*

VITIO TAMEN VTITVR.

Ex eadem pulpa aurum in templis, auri, argenti massæ: sed hoc illo minus vituperabile. Nam huius quidem aliqua vtilitas, nempe in contractibus: at illius quod in templis, vtilitas nulla.

IN SACRO QVID FACIT AVRVM?

Ail. Lampridius in Alexandro. *In templis*, inquit, *sanè nunquam præter aut quinq. argenti libras, auri ne guttulam quidem aut bracteolam posuit, susurrans versum Persij*

——— in sanctis quid facit aurum?

Non dissimuli postmodo mente Nicephorus Imperator. De quo Cedrinus Τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀναθέντας τῷ θεῷ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ σκεύη ἔψεγε, καὶ τὰ τῆς ἐκκλησιῶν ἱερὰ κοινοῦσθαι ἄξιον ἐδοκίμαζε. *Vituperabat qui post homines natos vasa aurea argenteáue Deo consecrauissent, censebátq. omnia tem-*

plorum donaria in vsus profanos verti verum esse. Sed & anterior his Plato xij. de legib. χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἱεροῖς ἐπίφθονον κτῆμα. Tullius ex Platone ij. de legibus. *Aurum & argentum in fanis inuidiosa res est*. Plato Alicibiade ij. & Eutyphrone. Lactant. c. xxv. lib. vj. c. iv. lib. ij. Isidor. Pelus. epist. xxciix. lib. ij.

QVOD VENERI DONATÆ A VIRGINE PVPPÆ.

Ritus priscus, de quo sic Acro ad Sat. v. lib. j. *Solebant pueri postquam pueritiam excedebant, dijs penatibus bullas suas consecrare, similiter puellæ pupas*. De ritu illo & glossæ veteres in hunc locum. Glossæ Philox. *Puppæ*. πλαγγόνες, αἱ τῶν παιδίων κόραι. Marcell. in *Pupæ*.

QVIN DAMVS ID SVPERIS.

Primitius Felix. *Litabilis hostia bonus animus, & pura mens, & sincera conscientia*.

Profert hunc Persij locum Priscian. c. iij. lib. ix.

DE MAGNA QVOD DARE LANCE.

Dixi, vbi & de *tacita acerra*.

MAGNI MESSALLÆ.

Tangere videtur cognomentum Messalarum, Maximus. Macrob. Saturn. c. vj. lib. j. Fasti.

LIPPA PROPAGO.

Lippa hæc propago, Valerius Cotta Messalinus, qui lippus ambifariam & oculis & animo. Narrant glossæ veteres. Dioni lib. lv. est *M. Valerius M. F. Messala, aut Messalinus*.

COMPOSITVM IVS FASQ. ANIMI.

Ius humanum, fas diuinum. Profert Lactant. ad Thebaid. ij.

SANCTOSQ. RECESSVS MENTIS.

Recessus tacitæ cogitationes, vt Tullij Cæsariana j.

ET INCOCTVM PECTVS.

Profert & interpretatur Lactant. c. ij. lib. vj. Sic Tertyllian. lib. de cultu feminar. *Succis herbarum, & concharum alueis incoquere lanas*.

Incoctum. valde coctum. *Impotens* valde potens. Carisius lib. ij. *Inmedicatum os*, valde medicatum. Apuleius Apolog. siue actione ij. *Inpromiscuus*, valde promiscuus. A. Gell. c. vij. lib. j. *Insegnes*, valdè segnes. Glossæ Philox. *Insegnes*, ἄγαν ἀργοί. Sic & *incoctum* pro validè cocto identidem apud Marcellum Empiricum, vt c. j. iv. xxij.

At *incœnare* Suetonij Tiber cap. xxxix. est Atticum, pro cœnare. Ἐμφαγεῖν pro φαγεῖν, ἐνδυστυχῆσαι, ἐμβλέψαι. Interpr. Aristophani ad Vespas.

GENEROSO HONESTO.

Generoso interpretatus Lactantius, *naturali*. Sic & Græce γενναῖον, τὸ μὴ ἐξιστάμενον τῆς φύσεως. Aristotel. c. j. lib. j. historiæ animal. *Quod à natura sua non abit*. Similitérq. c. xv. lib. ij. ad Theodect. Generosum itaq. honestum quod animis inditum à natura. Tull. Dial. de partit.

Est genus

Est genus hominum ad honestatem natum, &c. Ne rectè in hunc Persij locum de generoso glossæ, veteres.

VT ADMOVEAM TEMPLIS.

Admouere verbum sacrorum, vt exempla vbiq. in oculis. Sic Iul. Pollux c. j. lib. j. *ἱερῆα προσάγειν τοῖς βωμοῖς.*

ET FARRE LITABO.

Hinc illud Primitio Felici *Litabilis hostia*, &c.

Far autem pro mola salsa, nota res. Far nempe pium. Sic far pium, mola salsa Arnobij lib. ij. Asconij ad iij. Verrinam, Seruij ad Eclog ux. Marcell. in *Ador.*

SATYRA III.

NOTANT glossæ veteres translatam esse hanc Satyram *ex Lucilij lib. iv. castigantis diuitum luxuriam & vitia.* Sed Lucilius in diuitijs & vitijs potentes inuectus generatim: Persius speciatim mucronem stili sui stringit in adolescentes diuites, Stoicæ philosophiæ studia professos, sed ignauia torpentes, profluósq. luxu & delitijs.

Tractatum verò principium satyræ quasi dialogismo & personis vna doctoris siue philosophi Stoïci, non vt glossæ notant, pædagogi: altera discipuli, siue candidati philosophiæ.

NEMPE HOC ADSIDVE.

Orditur Stoïcus à reprehensione consuetudinis prauæ dormiendi in lucem, siue de die, siue in medios dies.

Eorum qui philosophiam docebant Romæ genus duplex. Vnum eorum qui veniebant ad ianuam, quod Græcis, *ἰέναι ἐπὶ θύρας.* Tales philosophi apud Laërt. in Aristippo. Eosdem & A. Gellius pingit c. x. lib. vj. *At nunc*, inquit, *videre est philosophos vltro currere vt doceant, ad fores iuuenum diuitum, eósque ibi sedere atq. operiri, prope ad meridiem, donec discipuli nocturnum omne vinum edormiant.* &c. Alterum genus eorum qui domestici, & in comitatu ipso diuitis, qualis philosophus nunc Persij. Itaq. dicitur post paullò, *comes. Vnus ait comitum* —— scilicet, magister philosophiæ Stoïcus qui in comitatu.

IAM CLARVM MANE.

Imitatus Ausonius Ephemeride.

Mane iam clarum reserat fenestras.

ET ANGVSTAS EXTENDIT LVMINE RIMAS.

Martian. Capella fine lib. ij.

Aurora primo conuenustans habitu
Surgens fenestras dissecaret lumine.

Lege.

Aurora primo cùm venustans halitu
Surgens fenestras dißicaret lumine.

Lumine rimæ fenestrarum quasi extenduntur, & dissicantur, quia diffusio fit lucis, siue radiorum ἐκχύσις, de qua Tullius epist. iij. lib. ij. ad Atticum.

QVOD DESPVMARE FALERNVM SIT SATIS.

Tantum stertis, quantum satis ventriculo, vt despumet in eo vinum, siue defernescat, & concoquatur. Despumat vinum in ventriculo, quasi dolio, siue ἀποπλύει, vt Geoponicis lib. vj. Sic *despumare*, L. Senecæ epist. lxiix. D. Hieronymi lib. ij. in Iouinian.

INDOMITVM.

Eleganter, *Falernum indomitum*, pro mero. Vinum aqua temperatum, quasi domitum est, & innocens: merum, indomitum & nocens. Itaq. Plato vj. de legibus iubet. Μαινόμενον θεὸν ἑτέρῳ θεῷ νήφοντι σωφρονίζεσθαι κολαζόμενον. *Furentem Deum castigari plectiq. adhibito alio numine sobrio.* Furens Deus Bacchus, sobrium numen Nymphæ. Profert & Plutarchus, lib. An seni capess. respubl.

Indomitum autem peculiariter Falernum, quia difficulter concoquitur. Athenæus lib. j.

DVM QVINCTA LINEA.

Lineas audi, quib. horæ notatæ in solario, siue horologio sciaterico. Lineæ quæ proficiscuntur ab vmbilico siue gnomone solarij, notæ, quæ indicant horarum numeros. Auson. Ephemeride.

Ad quinctam flectitur vmbra notam.

Linea, siue nota quincta, quæ meridiei proxima. Meridies enim hora sexta. Ergo & Persius hoc lineæ quinctæ tempus quasi pænè meridianum depingit,

——*Patula pecus omne sub vlmo est.*

TANGITVR VMBRA.

Quæ proficiscitur ab vmbilico siue gnomone, siue clauo, vt loquitur Isidor. c. propenult. lib. vlt. *A clauo*, inquit, *per lineam currit vmbra.*

INSANA CANICVLA.

Insana, vel quia in rabiem agit canes, Plinius c. xl. lib. ij. c. xl. lib. iix. vel quia & ipsa rabere videtur, radij sui æstu vehemente. Itaq. Horatius eam *furere* dixit Oda xxix. lib. iij. vel quia multi eo tempore homines ægrotant. Homerus Iliade xxij. vbi & Eustath. notat iccirco καύσους siue καύσωνας, siue febres ardentes quæ sub cane, vocari loquelariter κυνοκαύματα, quasi æstus caninos. Legend. Aristot. Probl.

iij. Tomi j. Seru. ad Æneid. iij.

COQVIT.

Coquit, exurit, vt Æneide iij. & Apollonij Argonaut. lib. ij.

PATVLA PECVS OMNE SVB VLMO EST.

Descriptio mediæ diei canicularis, vt Horatij Oda xxix. lib. iij.

VNVS AIT COMITVM.

Comes hic non pædagogus siue magister pueri: sed philosophus Stoicus, doctor adolescentis, qui pædagogum iam exsuit cum puerili prætexta.

Venit quidem comitis nomine & pædagogus vt l. xv. §. *comitem* D. De iniur. Et apud Martial. epigr. xl. lib. xj. sed nunc comes philosophus, Adolesceus quippe hic iam philosophâster, vt mox.

Haud tibi inexpertum est. ——

Philosophus autem hic Stoicus de genere illo qui συνόντες siue in comitatu. In hos liber est Luciani, Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, *In philosophos mercenarios*. Iidémq. ibi διδάσκαλοι.

VERVMNE?

Hæc discipulus, dulci fortuna ebrius, & de illis quos Dio Prusæus sic pingit, Orat. lxij. ὅτι ὀργιζομένοις ἔξεστι πάντα ποιεῖν, διὰ τοῦτο συνεχῶς ὀργίζονται. *Quod irascentibus quiduis licet, eò irascuntur adsidue.*

OCIVS ADSIT HVC ALIQVIS.

Superbè hoc & ignauiter, *Aliquis*, non expresso serui nomine. Meritò Cyrus apud Xenophontem Pædiæ lib. v. vituperat dominos seruis ita præcipientes ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ, ξύλα τις σχισάτω. *Ito aquatum aliquis: calam aliquis findito.* Et eleganter subiungit rationem. *Etenim illo pacto euenire, vt se mutuò respectarent, & nemo faceret imperata: vtq. omnes non perfecti operis in culpa essent, & nemo erubesceret aut metueret, propterea quod cum multis ei culpa par & communis. Itaq. Cyrus nomine suo quemq. adpellabat, cum quid imperaret.* Sic Latinè illa tinniunt. Lego enim ὥστε αἰσχύνεσθαι ὥστε φοβεῖσθαι· διὰ τὸ σὺν πολλοῖς ὁμοίως αἰτίαν ἔχειν. Non vt vulgarij, φοβεῖσθαι ὁμοίως, aut, φοβεῖσθαι ὅμως.

TVRGESCIT VITREA BILIS.

Iam excandescit, inquit Stoicus. Profert autem Acro ad Sat. iij. lib. ij. & *vitream bilem* Persio, vt Horatio, *splendidam bilem* esse ait tralucentem, quia irati nihil cælant. Sic vitreæ togæ multitiæ ac pellucentes, Varroni apud Marcell. in *Vitream*, & in *Tunica*. Et Horatio futilitas, *perlucidior vitro*, Oda xiix. lib. j.

Sed meliùs in Aduersar. c. xxiij. lib. xxiij. *vitrea bilis*, & splendida quæ in ore ipso enitet, vnde & nomen excandescentiæ: aut quæ cito vanescit frangitúrq. vt *vitrea fracta* Petronij, & vitrea fama Horatij Sat. iij. lib. ij. At vitreæ bili pro aperta, locus hic nullus, nihil enim arcani prodit.

FINDOR VT.

Alij libri *Finditur*, *Arcadiæ*, &c. Vtrisq. mens eadem. Findor, enallage, pro finditur. Finditur, inquit Stoicus, ebriolus hic rudens vt Arcadica pecus. Qui clamat, oris hiatu quasi finditur. Ne rectè in Aduers. c. xxij. lib. xxiij. de bile interpretati, refellit ἀκολουθία.

ARCADIÆ PECVARIA.

Profert Lactant. ad Papinij Thebaid. iv. & Arcadiæ pecuaria inquit à Persio dicta, quia Phyllos Arcadiæ regio, *abundet egregio pecore*, Veriùs dixeris, Arcadiæ pecuaria, asinos. Arcadia, asinorum patria in Græcia, in Italia Reate. Varro c. j. lib. ij. de re rust. Plinius c. xliij. lib. iix.

Comparat autem eleganter Flaccus hic Persius, cum illis Arcadiæ ciuibus, hunc Arcadicum iuuenem.

RVDERE DICAS.

Ita Seruius ad iij. Georg. Sed idem, *credas* ad Æneid. iix.

IAM LIBER.

Pergit Stoicus.

ET BICOLOR MEMBRANA.

Explicat Isidor. c. x. lib. vj. Bicolor scilicet membranum esse luteum, siue tinctum aut crocatum parte vna. Dixeris apertiùs. Bicolor membrana introrsum candida, extrorsum lutea purpureáue.

Et accipe membranam croceam purpureámne, qua inuolutus liber, vt Tibulli eleg. j. lib. iij.

Lutea sed niueum inuoluat membrana libellum.

Et de purpurea Ouid. eleg. j. lib. j. Trist.

Nec te purpureo velent vaccinia succo.

Martial. libello suo epigr. ij. lib. iij.

Et te purpura delicata velet.

Et epigr. vj. lib. v.

Quæ cedro decorata, purpuráq.
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Papinius de libello suo Silua vlt. lib. iv.

Noster purpureus nouusq. charta.

Lucian. ad imperitum libros emturientem. Βιβλίον πάγκαλον, πορφυρᾶν μὲν ἔχον τὴν διφθέραν, χρυσοῦν δὲ τὸν ὀμφαλόν. *Libellus pulcherrimus, purpurea velatus membrana, & aureum habens vmbilicum* Et libro de philosophis mercenarijs ὅμοιοι τοῖς καλλίστοις βιβλίοις, ὧν χρυσοῖ μὲν οἱ ὀμφαλοί, πορφυρᾶ δ' ἔκτοσθεν ἡ διφθέρα. *Similes pulcherrimis libellorum, quibus aurei vmbilici, & purpurea extrorsum membrana.* Hinc & διφθέρα siue membrana pro libello ipso. Glossæ διφθέρα, *membranum, codex.*

POSITIS CAPILLIS.

Expolita pumice, vt Catullus donatione libri sui ad Cornelium. aut,

æquata pumice, vt idem ad Varum Tibull. eleg. j. lib. iij.

Pumex & canas tondeat ante comas.

Martial. epigr lxxij. lib. iix.

——— Asperóq.

Morsu pumicis aridi politus.

Sic & pumicatæ frontes libri. Ouid. eleg. j. lib. j. Trist. Martial. epig. lxvij. lib. j.

INQ. MANVS CHARTÆ.

Liber velatus membrana, in libro ipso chartæ. Tibull. eleg. j. lib. iij.

Lutea nec niueum inuoluat membrana libellum.

Niueum chartis quarum laus *candor*. Plin. c. xij. lib. iij. Papin. Silua vlt. lib. iv.

Noster purpureus, nouusq. charta.

Hinc & chartæ pro libris populariter, siue ἐν τῇ συνηθείᾳ. l. lij. §. ij. De legat. iij. Catull. Procemio. *Tribus chartis*, id est, tribus libris. In libros exscripsere de tabellis ceratis nempe, *ad purum*, vt loquitur D. Hieronym. Apol. iij. in Ruffinum. siue, *in mundum*, vt l. xvij. C. De fide instrum. εἰς χάρτην καθαρόν. vt Nouel. xliv. c. vlt. Aliqui tamen & *libri liturarij*, vt Ausonij Procemio Centonis nupt.

NODOSAQ. VENIT ARVNDO.

Venit, quasi non cupienti, neq. sumenti.

TVM QVERIMVR.

Pergit Stoicus. Tum queritur nugo ille atramentum aut crassum nimis aut dilutum esse, aut calamum vitiosum.

VANESCAT SEPIA.

Sepiam dixit pro atramento, vt & Auson. epist. iv. Sed propriè quidem sepiæ humor non est atramentum. L. Plin. c. vj. lib. xxxv. quanquam & dicitur atramentum propter nigrorem, vt Plinij c. x. lib. xxxiij.

QVOD FISTVLA.

Vt *calami scriptorij fistulam* dixit Marcell. Empir. c. x.

HVCCINE RERVM VENIMVS?

Huccine rerum voluptariarum, siue huccine deliciarum, vt contra Æneide. i. *Fessi rerum*, nempe aduersarum.

AT CVR NON POTIVS.

At tu tantarum deliciarum, siue qui has delicias facis, & ambages quæris, quin potiùs apertè negas te velle philosophari, siue respuis philosophiam, vt *albulus columbulus Dionæus*, aut vt regis, siue beati, aut diuitis puerculus in crepundiis respuit papparium, aut lallum?

TENEROQ. COLVMBO.

Sic & Seruius legit ad Æneid. v. Alij libri, *palumbo*. Neutri malè. Nam & palumbi siue palumbes in deliciis, & palumborum genus

quoddam regium. Ailius Lamprid. in Diadum. *Aquila ei palumbum regium adtulit.* Omen hoc nempe imperij. Regum itaq. pueris conuenientes palumbi, rectéq. Persius palumbos & regum pueros iunxit. Et columbi quoq. in deliciis, albi maximè. Vt ille Valerij Catulli epigr. xxvii.

—— *albulus columbulus Dionaus.*

PAPPARE MINVTVM POSCIS.

Vt puerculi regum, pappare siue papparium recusant, quia non sat minutatum, aut præmansum: lallum autem, siue nutricis næuiam, quia irati sint.

Propriè, *pappare minutum*, vt Tullius ii. de orat. *minima mansa.* Sic Lucil. *Mansum ex ore daturum. Mansum* præmansum, non vt Marcellus explicat, mandendum. Et intellige Lucilium dicere μάλλον αἰπτηλαρχῶν.

Papparium M. Seneca dixit Controuers. i. & lib. ii. *Pappo* est mando siue μασῶμαι, Plauti Epid. Sc. vlt. Glossæ, *Pappat* μασᾶται. Pappo autem à nomine *Pappa* qui lingua infantulorū est pater, vt Aristoph. Pace, & Vespis. Ergo & nutricios, siue alerios, *Papas* vocauere. Iuuenal. Sat. vi. Nutricius enim siue patrimus quasi pater est, nutrix quasi mater. D. Hieronym. epist. i. *Nutricius, secundus post naturalem pietatem pater.* Sic *pater & mater* pro nutricio & nutrice l. i. §. vlt. D. De obseq. par. præst. Glossæ Isidori. *Pappas, pædagogus qui sequitur studentes.* Et Glossæ veteres ad Iuuen. Sat. vii. *Pædagi papati*, meliùs, *Papa.*

Pappa, etiam cibus infantulorum Varroni apud Marcell. in *Buas.* Qui cum ex Lucilio adscribit, *vini buas*, fortè an meliùs apud Lucilium legisset, *vini brias.*

Dixi *Pappare* esse mandere, intellige identidem mandere, nam hoc μασᾶσθ. Diomedes c. iv. lib. j. *Propriè autem quod Græci dicunt μασῶμαι, hoc est identidem mando.* Sic ibi legendum. Illud autem. Ταυτὸ χάος, κόσμος, post scribendum ad verba illa. *Cohaum enim apud veteres mundum significat.* Ταυτὸ χάος κόσμος.

ET IRATVS MAMMÆ.

Plato iv. de Rep. Τὰ παιδία θυμοῦ μὲν εὐθὺς γενόμενα, μεστά ἐστι. *Puerculi vt primum editi, pleni statim iracundiæ.*

LALLARE RECVSAS.

D. Hieronym. epist. j. *Antiquum referens mammæ lallare, congeminet.* Benè, *congeminet. Lallus* enim, vt Ausonius vocat, nihil aliud quam geminatio est vocis, *la.*

Benè autem Aristoteles, siue is Alexander est, Problem. xxxiix. lib. xix. ῥυθμῷ καὶ μέλει χαίρειν τὰ παιδία εὐθὺς γενόμενα. *Numero & cantu gaudere puerculos, vt primùm editi.*

CVI VERBA.

Ex Horatij Sat. iij. lib. ij.

QVID ISTAS SVCCINIS AMBAGES.

Succinis, tanquam tibia ſiniſtra, ſiue ſuccentiua. Tibia dextra, incentiua: ſiniſtra, ſuccentiua. Varro c. ij. lib. j. de re ruſt. Incinit nempe hic philoſophiæ magiſter, ſiue Stoicus: ſuccinit beatulus hic, ſiue diſcipulus. Præcepta induſtriæ & ſapientiæ incinit magiſter: diſcipulus ambages ſuccinit & fruſtrationes. Ergo neq. ſymphonia ſiue συνῳδὴν naſcitur, ſiue nulli progreſſus fiunt. Hinc itaq. ſuccinere pro reſpondere, aut adſentiri, vt Varronis cap. j. lib. ij. de re ruſt. Horat. epiſt. xvij.

TIBI LVDITVR.

Gloſſæ explicant, *teipſe illudis*. Meliùs, Tibi ego ludo, nempe vt tibia incentiua, ſiue incino tibi: at tu effluis, ſiue futilis es, ſiue nihil capis.

CONTEMNERE.

Daturus nempe olim ſpecimen ſapientiæ.

SONAT VITIVM.

Contemnêre vt fidelia, quæ ſonô, ſiue tinnitu ipſo vitioſa deprehenditur. *Sonat vitium*, vt mox, *malignè reſpondet*. Contra, *ſolidum crepare*, Sat. v. Dolia explorantur pulſatione & ſono. vt Sat. v.

———— *Pulſa dignoſcere cautus*

Quid ſolidum crepet —— Anatolius Geoponicis cap. iij. lib. vj. Dolia probari à nonnullus τοὺ κρουσθέντας ἀποδιδῶσι ἠχόν τινα ὀξὺν ϗ τορόν. *Si pulſatum reddat ſonum acutum & tinnulum*. Tangit & Ariſtoteles fine libri περὶ ἀκουστῶν. Hinc κροῦσις pro exploratione ſiue ſpectione, ſiue δοκιμασία. Suidas in Κροῦσις.

VIRIDI NON COCTA FIDELIA LIMO.

Quam figulus non coxit ante quàm limus areſcens, rimas ageret. *Viride*, vdum. vt mox. *Vdum & molle lutum es*. Sic χλωρὸν pro ὑγρόν. Sophocles Trachiniis χλωρὰν ἄχναν δακρύων. Euſtath. ad Iliad. ij.

SED RVRE PATERNO.

Sed dixeris, inquit Stoicus, eſſe tibi cenſum.

PVRVM ET SINE LABE SALINVM.

Purum, ſale puro: *ſine labe*, Splendens, exterſum Horat. Sat. iij. lib. j. *Concha ſalis puri*. Et Oda xvj. lib. ij. *Splendens ſalinum*. Tale autem ſalinum, pro *mundo victu* accipitur, quem vocat Horat. epiſt. iv.

CVLTRIXQ. FOCI SECVRA PATELLA.

Mundo victui, iuncta patella. Mundus victus elegantiæ: patella religionis. Patellam adpoſuere in menſa, vt ante cœnam partes in eam de cœna darent, quæ dijs penatibus ſiue domeſticis libarentur. Vt adponi patellæ poſſent, pediculis ſuſtinebantur. Valerius Max. c. iv. lib. iv. C. *Fabricius patellam ſuam corneo pediculo ſuſtineri voluit*. Varro apud Marcell. in *Patella*. *Quocirca oportet bonum ciuem legib. pa-*

rere, & Deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας. Plutarch. lib. de fort. populi Rom. παρθένον τὴν Ὀκρισίαν ἀπάργματα καὶ λοιβὴν ἑκάστοτε λαμβάνουσαν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐπὶ τὴν ἑστίαν κομίζειν. *Ocrisiam virginem, quotidie de mensa regis libamina sumentem atq. exsta, ferre solitam ad focum.* Ad focum nempe vbi lares, deferebatur patella. Itaq. nunc Persius *patellam foci cultricem* vocat. Et Dionys. lib. iv. ἐφ' ἑστίας συσσιτῆσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχάς. *Ad focum fieri libationes de cœna.* Partes ibi de patella in ignem solitæ imponi, siue adoleri Plutarch. loco prædicto. τῷ πυρὶ τὰς ἀπαρχὰς ἐπιβάλλειν. *Igni imponere libamina.* Silius lib. vij.

—— Ac primum Vestæ decerpsit honorem
Vndique, & in mediam iecit libamina flamam.

Decerpsit, decerpsit vndiq. de omni parte cœnæ. Laribus nempe libationes illæ, & Vestæ. Vestæ vt loco illo Silij, Ouidij vj. Fastor.

Fert missos Vestæ pura patella cibos.

Laribus, vt Tibulli eleg. j, lib. j.

—— nec vos de paupere mensa,
Dona, nec è paruis spernite fictilibus.

Hinc itaq. in omnib. familiis patellæ, & diuitibus quidem aureæ argenteæue, vt C. Fabricio Luscino, & Q. Aimilio Papo in summa paupertate argentea *patella Deorum,* & argenteum *salinum.* Quia scilicet, vtrumq. religionis. Valerius Max. c. iv. lib. iv. eæque exceptæ cum Reipublicæ necessitas exigeret collationes argenti & auri T. Liuij lib. xxvj. Hinc & Dij patellarij Plauti Cistell. Sc. iv. Et illud speciе prouerbij, *De patella edere*, in impios qui ne sacris quidem abstinent vngulas. Tullius ij. de finibus.

Fortean autem hæ patellæ fuerint phialæ illæ quas peditibus virtutis ergò datas Polybius tradit. lib. vj. Etenim quam Valerius *patellam*, Plinius *pateram* dixit c. penult. lib. xxxiij. & indicio est belli præmia illa fuisse. Verba Plinij. *Fabricius, inquam, qui bellicosos imperatores plus quàm pateram & salinum ex argento habere vetabat.* Hoc verius fortè, quàm Polybij φιάλην corrigere ψάλιον.

HOC SATIS?

An quia diues, nobilis, & eques Romanus es, ius fasq. tibi est adspernari sapientiam?

AN DECEAT PVLMONEM RVMPERE VENTIS.

Vt Sat. j. *Pulmo animæ prælargus.*

STEMMATE QVOD TVSCO.

Regio, quasi à Lucumone, aut Larte aliquo, vt C. Mæcenas; aut à Tarquinio Prisco.

RAMVM DVCIS.

Bene explicat, quid stemma generis. Series nempe imaginum, ramusculis laureis & lanis implicitarum. L. Seneca c. xxiix. lib. iij. de be-

de benefic. *Qui imagines in atrio exponunt, & nomina familiæ suæ longo ordine, ac multis stemmatum inligata flexuris in parte prima ædium collocant.* Plin. c. ij. lib. xxxv. *Stemmata lineis discurrebant ad imagines pictas.* Hinc & aduocatorum in caufis ritus de quo Isidor. c. vj. lib. ix. *Solent aduocati stemmata, siue ramusculos facere in genere, cum gradus cognationum partiuntur.*

MILLESIME.

Longissima plerisque series ac lista imaginum illarum, & ramorum siue flexurarum. Etenim atria pleris plena imaginum stemmate, non familiæ vnius tantùm, sed sæpenumero & gentis. Hinc Martial. epigr. xl. lib. iv.

Atria Pisonum stabant cum stemmate toto.

Toto, gentis totius Calpurniæ. Ergo & vt plures vnius gentis familiæ, sic partita imaginum atria dixerim fuisse, eoq. illud pertinere P. Ouidij eleg. iix. lib. j. Amor.

Nec te decipiant veteris quinque atria ceræ.

Non vt aliqui corrigunt. *Veteri cincta atria ceræ.* Ergo & Poëtæ cum atria dicunt, voluere, opinor, multiplicationem atriorum exprimere. Sic Papinius Thebaide ij.

——— *Læto regalia cœtu*
Atria complentur. Species est cernere auorum
Comminus, & viuis certantia vultibus æra.

Mutari nihil hic debuit, nam *æra* Græcanico ritu dixit, Romanè dixisset *ora.*

VEL QVOD TRABEATE.

Admonet Priscian. c. vlt. lib. xvij. esse pro, *trabeatus.* Trabeatus autem eques Romanus. Equites trabeati in pompis, vt transuectione Dionys. lib. vj. T. Liuij fine lib. ix. Valerij c. ij. lib. ij. In funere Germanici apud Cornel. Tacit. annali iij. In epulo Domitiani, Papin. Silua ij. lib. iv. Eidémque Silua ij. lib. v. *Trabea* Remi, pro ordine equestri.

CENSOREM TVVM SALVTAS.

Salutas in transuectione. Duplex Romæ equitum lustratio. Censio & Transuectio. Censio quinquennalis siue lustrica; Transuectio sollennis siue annua. Itaq. Dio in Nerone vocat ἐτησίαν ἐξέτασιν. *Annuam recognitionem.* In censione respondebant equites censori: in transuectione censorem salutabant. In censione rogare soliti censores equitem, vt, ecquid legitima stipendia confecisset? docebat eques se confecisse. Patet in Plutarch. Pompeio. Interrogabant item, cur equus ei strigosus, si talis forte videretur. A. Gellij c. xx lib. x. c. xij. lib. iv. c. vlt. lib. vij. Item alia interrogati equites. At in transuectione tantùm recogniti equites, & salutati ab eis censores. In censione

equites sine trabea: in transuectione trabeati, vt prædixi. In censione pedibus veniebant, equum publicum manu ducentes, Plutarch. Pompeio. Liquet idem & imagine quæ in nummo Imp. Claudij: in transuectione in equis albis sedentes, & oleæ termite coronati, ab æde Martis extramurana transibant per forum, & ante Castorum ædem, atque inde rectâ in Capitolium, & in transitu censores salutabant præsidentes in tribunali, & sellis curulibus in foro ante Castorum ædem. Liquet narratione Dionysij lib. vj. Tangit & Vlpianus l. ij. D. De in ius voc. & auctor de viris inlustrib. c. xxxij. Sueton. Augusti c. xxxiix. Plinius c. iv. lib. xv. Inquit auctor ille virorum inlustrium, *Ab æde honoris.* Magis Dionysio fides apud me,, qui ab æde Martis extramurana, ἀφ' ἱεροῦ τινὸς Ἄρεως ἔξω τῆς πόλεως ἱδρυμένου. Maior, inquam Dionysio fides, notat enim vectos in equis, ὡς ἐκ μάχης ἥκοντας, *quasi victores è pugna reuertentes*, & transuectionem illam esse quasi monimentum victoriæ de Latinis nunciatæ Romam à Dioscuris. Conueniens itaq. pompæ illius processio, ex æde Martis Dei bellici.

Dixi equites transuectos in equis. Equi illi sine strato, siue ephippio, siue veste stragula, siue dorsuali. Prisco id quidem ritu: sed principe Nerone, magis magisque crescente luxu equi illi strati. Dio in Nerone. Λέγεται δ' ὅτι καὶ οἱ ἱππεῖς, οἱ ἐκ τοῦ τέλους τότε αὐτοῦ πρῶτον ἐφ' ἵπποις ἐν τῇ ἱππάδι σφῶν ἐξετάσει ἐχρήσαντο. *Aiunt & equites primum sub isto,* nempe Nerone, *in annua eorum recognitione vsos ephippijs.* Male ibi ἐφ' ἵπποις, pro ἐφιππίοις. Quam tamen tuentur aliqui lectionem. Nam, inquiunt, ephippiis vsi iam olim etiam vulgò. Sanè, extra tamen quàm equites. Nam his in sollenni transuectione, & censione lustrali equus sine strato ex vetere disciplina. Sic Varroni ex prisco ritu equus sine ephippio. Marcellus in *Ephippium.*

Restat scrupulus vnus. Ait scriba ille virorum inlustrium, *albis equis insidentes*, Corrigunt, alti equis insidentes. Fundus illi correctioni quod supra fidem, eo numero equi albi, & quod causa nulla cur albi transuehentium equi: ambifariam oppono, nempe & ouationis speciem fuisse transuectionem illam: & de Clitumno Seruium dixisse *animalia* generatim, ad ij Georg.

Censor autem Persij ætate præsidens transuectioni, princeps ipse, vt Augustus in transuectione præsidet Suetonij c. xxxiix. Caius c. xvj. Claudius c. xvj. De Consule tamen aliquid apud Pseudocornutum est.

Dixi Augustum præsedisse in transuectione, accipe de ordinaria & sollenni a. d. Id. Iul. Aliæ transuectiones exordinariæ, puta in alijs pompis. Ad recognoscendas in his turmas equitum triumuiri creati ab Augusto. Sueton. c. xxxvij. iiiviri illi non censores, sed censoria

potestate, vt apud C. Tacitum annali iv. Volusius *censoria potestate legendis equitum decurijs functus est.* Neque, vt in illum Tranquilli locum obseruant, munus hoc ita censorium, vt non & his iiiviris fuerit, præditis censoria potestate.

AD POPVLVM FALERAS.

Benè equiti, *ad populum faleras*, dixit. Faleræ sunt equitum. Itaque Polyb. lib. vj. inter dona militaria recenset τῷ μὲν πεζῷ φιάλην, τῷ δὲ ἱππεῖ φάλαρα. *Pediti fialam: equiti falera.* Et T. Liuij. lib. xxxix. *C. Calpurnius donat equites suos faleris.* Et C. Plinius c. j. lib. xxxiij. faleras equitibus adtribuit. vt proprias. *Fallit*, inquit, *pleró∫q. qui tum & equestrem ordinem id fecisse arbitrantur. Est enim adiectum hoc quoque: sed & falera posita, propter quæ nomen equitum adiectum est.* Vitiosus ab interpunctione locus, lego: *Fallit pleró∫q. qui tum & equestrem ordinem id fecisse arbitrantur, est enim adiectum hoc quoque. sed & falera posita. propter quæ nomen equitum adiectum est.* &c. Mens Plinij est. Quod in antiquissimis annalibus verba illa adscripta sint, *sed & falera posita*, factum esse vt nomen equitum deinde adiectum sit, quia scilicet equorum & equitum faleræ sunt, & hinc pleró∫que suspicari anulos tunc abiectos etiam ordini equestri. Faleras equorum in narratione illa propalam Valerius intelligit c. iij. lib. ix. *Et faleras*, inquit, *equis detractas abiecerunt.* Faleras equorum esse ornamenta nemo nescit. Quid ergo est, inquies, quod Silius lib. xv. Scipione dona militaria distribuente canit,

—— *Faleris hic pectora fulget,*
Hic torque aurato circumdat bellica colla?

Dico ego, duplex falerarum genus fuisse, vnum equis, hoc equitum peculiare: alterum & homini, quod equiti & pediti commune, equiti vt loco illo Polybij: pediti vt L. Siccio siue Sicinnio Dentato, Plinij c. xxiix. lib. vij. & Dionysij lib. x. Hominum faleræ demissæ à collo in pectus. Itaq. Silius,

—— *Faleris hic pectora fulget.*

Et apud Dionysium vbi Siccius ille faleras detrahit hosti, vt & torques detrahuntur.

EGO TE INTVS ET IN CVTE NOVI.

D. Hieronymus epist. ad Paullinum. *Noli respicere ad faleras, & nomina vana Catonum. Ego te intus & in cute noui.* Profert idem Apolog. ij. in Ruffinum.

AD MOREM NACCÆ DISCINCTI.

Extrorsum faleratus, siue nobilis & speciosus & eques: introrsum nacca. Naccæ fullones & homines non nauci. Festus. Apuleius lib. ix. Idem apologia siue actione ij. *Quid illi existiment, nauci non putabo.* Meliùs libri veteres. *Quid illi existiment nacca, nauci non putabo.* Adlusit originationem verbi, Nacca, non nauci. Satyricè autem &

obſcœnè Perſius dixit morem naccæ diſcincti.

SED STVPET HIC VITIO.

Fruſtra moneo. Nam ſtupor animum eius occupauit.

ET FIBRIS INCREVIT OPIMVM PINGVE.

Omentum quaſi victimæ altilis & fartæ. Obbrutuit, bellutus eſt. Ex opimo pingui hebetudo & ſtupor. Tertyll. c. xx. lib. de Anima. *Opimitas ſapientiam impedit.* Notaui & ad Sat. j.

SVMMA NON BVLLIT IN VNDA.

Reſpicit ἐκβρασμὸν ſiue ebullitionem maris.

VELIS.

Seruius ad illud Æneid. j. *Eſſe velis.*

FERVENTI TINCTA VENENO.

Explicat D. Auguſtinus c. vij. lib. ij. de ciuit. Dei, *Omnes*, inquit, *cultores talium Deorum, mox vt eos libido perpulerit, feruenti, vt ait Perſius, tincta veneno, magis intuentur quid Iupiter fecerit, quam quid docuerit Plato, vel cenſuerit Cato.* Venenum itaq. illud, vis Lucilij, ſiue crementum. Tertyllian. c. xxvij. lib. de Anima.

INTABESCANTQ. RELICTA.

Crucientur dolore conſcientiæ quo nullus acrior. Docet comparatione cruciatuum, tauri Phalaridis, & gladij impendentis Damocli.

AERA SICVLI IVVENCI GEMVERVNT.

Gemuerunt muſicè, tibiis aheneis ad nares adpoſitis ſiue inſertis. Lucian. Phalaride j. προσθεῖναι μὲν τοὺς αὐλοὺς τοῖς δὲ πρὸς τοῖς μυκτῆρσι τοῦ βοός. *Adponere has tibias ad nares bouis.* Deinde. ὁ βοῦς δὲ διὰ τῶν αὐλῶν, μέλη σοι ἀποτελέσει οἷα λιγυρώτατα, καὶ ἐπαυλήσει θρηνῶδες, καὶ μυκήσεται γοερώτατον. *Eiulatus verò*, nempe incluſi hominis, *per tibias concentum tibi edet quam liquidiſſimum, & lamentabiliter incinet, & mugiet admodum lugubriter.* Hæc Perillus ibi ad Phalarim, tauri ſui opus ei laudans.

PVRPVREAS SVBTER CERVICES TERRVIT.

Ceruices Damoclis paraſiti. Narrat rem Tullius v Tuſcul. Macrob. ad ſomn. Scip. c. x. lib. j. Ammian. Marcellin. lib. xxix. Sidon. Apollin. epiſt. xiij. lib. ij. alij. Pſeudocornutus autem iocularia exerratione Democritum philoſophum pro Damocle ſiue Democle paraſito ſubſtituit. At neq. res neq. tempus conuenit.

Purpureas verò *ceruices*, aut quia Democles ille inter Dionyſij purpuratos: aut *purpureas* candidas. Vt *purpurei olores*, candidi, Horat. Oda j. lib. iv. Et Anacreonti Venus πορφυρῆ pro candida. Et Albinouano carmine ad Liuiam, *nix purpurea*, Candida enim quædam purpura, purpura Hermionica, de qua Plutarch. in Alexandro, Xenophon iix. Pædiæ, Lucian. in Pſeudomante. Neq. dixeris Albinouano de niue rubra quæ in montibus Armeniæ, cogitationem fuiſſe, de qua Euſtathius ad xj. Iliad. Nam διὰ πάθος, illa nix, καὶ οὐ τὴν φύσιν vt diceret

Aristoteles c. vj. lib. iv. de ortu animal. c. ix. lib. ix. sap.

Vt autem Persius *ceruices purpureas*, sic & *roseam ceruicem*. Virgil. Æneide j Horat. Oda xij. lib. j. pro candida nempe. Nam & rosa candida est.

IMVS IMVS PRÆCIPITES.

Vt Tiberius Suetonij c. lxvij.

MORITVRI VERBA CATONIS.

Declamationes intellegi vult glossographus, sed disconuenit. Nam de puerulo Persius nunc agit: declamationes adolescentulorum, & sub rhetore sunt. Veriùs itaq. dixeris recitationes pueriles. Recitabant pueri laudabilia siue quotidiana, siue aurea, siue oracula & priuatim magistro, vt Colloquio Dosithei magistri ij. & inter amicos vt nunc. In hoc itaq genere *verba morituri Catonis*, hoc est præcepta quæ M. Cato philosophus moriens filio suo dedit, vt inter cetera, *ne remp. capesseret*. Plutarch. in Catone.

Priscus autem ille ritus est vt parentes liberis, & amici amicis morientes mandata darent, quasi testamento nuncupatitio, siue nuncupatiuo. Flaccus Sat. iij. lib. ij.

—— & hæc pueris dixisse vocatis
Ad lectum —— Propert. eleg. v. lib. iij.
Flens tamen extremis dedit hæc mandata querelis.

Fabius Declam. iix. *Cum data suprema mandata sunt*. L. Seneca C. Taciti annali xv. *Et nouissimo quoque momento suppeditante eloquentia, aduocatis scriptoribus pleráq. tradidit, quæ in vulgus edita eius verbis.* Sic & Scilurus Scytha, Plutarchi lib. de loquacitate. Atque hoc *testamentum Physicum*, Varroni apud Marcell. in Bellicores.

MVLTVM LAVDANDA.

Laudabilia, vt in notis Valerij Probi L. L. *Locus laudabilis*. Et *operum laudes*. Vitruuij c. j. lib. iij.

Sic Manilius lib. v. in magistrorum genitura.

Pascentur curis, veterúmq. exempla reuoluent
Semper, & antiqui laudabunt verba Catonis.

AB INSANO MAGISTRO.

Iracundo & litigioso, vt Domitius Grammaticus Romæ cognomento, *Insanus*, A. Gellij c. vij. lib. xiix. Cuiusmodi & Linus Pædagogus, Bacchid. Plauti. Et, *pedagogi lites*. apud Cornufic. lib. iv. ad Herenn. Ouid. iij Fastor.

—— Turba feri sensu fraudata magistri.

Legunt aliqui, *censu*, repugnat Ouid. ipse, cum ait, *feri magistri*. Itaq. neq. rectè hic aliqui legunt, *incano magistro*. Pseudocornutus explicat, *insanum, valde sanum*: sed nihil ad satyram.

QVÆ PATER SVDANS.

Aut labore corrogandi amicos, aut lætitiâ, vt Sat. ij.

IVRE.

Esse debet πηγῇ. *iure. Etenim id summum*, &c. Iure oculos tingebam oliuo, nam puerculus eram, nesciens quid boni literæ, quid mali otium & alea: at tu iam adolescens, hæc discernere potes. *Haud tibi inexpertum est.* &c.

ETENIM ID SVMMVM.

Vitiosus hic locus ab interpunctione, sanus erit hoc modo.

—— *Etenim id summum, quid dexter senio ferret*
Scire, erat in voto ———

Summum ac primum hoc mihi in voto. *Scire quid dexter senio ferret.* &c. Scire ludum talarium cupiebam.

QVID DEXTER SENIO FERRET.

Senio talorum iactus siue bolus sex punctis, ἑξίτης Græcis siue ἑξάς, & χίος & κῷος. Iul. Pollux c. iix. lib. ix. Lucian. Saturnal. Eustath. ad j. Odyss. & Iliad. penult.

Dexter senio quia lucrosus. Lucian. Saturnal. εἰ μικρόν σοι δοκεῖ νικᾶν κυβεύοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐς τὴν μονάδα κυλιομένου τοῦ κύβου, σοὶ τὴν ἑξάδα ὑποφαίνειν ἀεὶ φαίνεσθαι. *Nisi parua tibi felicitas videtur vincere aleâ, & cum alijs in vnionem euoluitur tessera, tibi semper senionem emergere.* Isidor. c. lxvj. lib. xiix.

DAMNOSA CANICVLA.

Vnio in talis propriè canis siue κύων: vt in tesseris asinus siue ὄνος. Iul. Pollux c. iix. lib. ix. Isidor. c. lxv. lib. xiix. Iactus ille & casus damnosus est, & quasi mordet lusorem. Itaq. nunc *damnosa canicula*, & *damnosi canes*, Propert. eleg. iix. lib. iv. Ouid. ij Tristium, & ij Nequitiæ. Bene itaque Persius senionem & canem opposuit, vt & Iulio Polluci & Eustath. ad Iliad. penult. hæ πλάσεις ἀντικείμεναι.

QVANTVM RADERET.

Raderet, siue abraderet de summa vtrinq. deposita, quod Iulio Polluci loco anted. τὸ ὑποδιαιρούμενον ἀργύριον. Ad Suetonij Augustum c. lxxj. eandem arbitrati σωλῆνα ex l. j. C. De aleatorib. Non est. Σωλῆνας enim illa Iustiniano est non in puncta vt illud Polluci, sed bolos. Itaque non est eadem res nisi communiter, siue in puncta, siue in bolos, τὸ ὑποδιαιρούμενον. Quod autem illi censuere idem esse A. Gellij c. xiij. lib. xviij. *Æs manuarium*, potest anaphoricè ita sumi, propriè non item. A. Gellio enim *æs manuarium* ibi symbolarum collectio est. Sed hoc agamus. Locus & hic ab interpunctione vacillat. Legendus autem

——— *raderet angustæ.* &c. ——— Nempe mens Persij est, & in voto erat scire vsum orcæ, quo cauerem ne collusor meus talos componeret, & falleret.

ANGVSTÆ COLLO NON FALLIER ORCÆ.

Orca, purgus, turricula, phimus. Et benè collum orcæ dixit: oblonga enim, quippe turricula. Pomponius apud Priscian. c. iij. lib. iij.

Interim dum contemplor orcam, taxillos perdidi.

Eadem res etiam *purgus.* Horat. Sat. vij. lib. ij.

—— *Qui pro se tolleret, atque*

Mitteret in purgum talos —— Siue vt alij libri *phimum.* Suidas in πίνακα. ὁ δὲ πύργος. &c. Eadémq. Cedrinus. Sic & Isidor. c. lxj. lib. xiix. & identidem Sidonius Apollinaris. Martiali autem turricula, vt epigr. xvj. lib. vlt.

Eadem res & *phimus.* Iul. Pollux c. xxxj. lib. x. Æschines in Timarchum. Ἀστραγάλους τε τινὰς διασείστους, καὶ φιμούς, καὶ κυβευτικὰ ἕτερα ὄργανα. *Talos aliquos lusorios, & phimos, & alia instrumenta aleatoria.* Διασείστους dixi *lusorios.* Nam talis qui ludit eos διασείει siue quatit fritillo: sed magis est scripserit Æschines κατασήκτους siue notis compunctos, siue punctis notatos qui Græcis στίγμη & χαμμαί, & τρυπήματα Iul. Pollux c. iix. lib. ix. Ausonius parentalibus eleg. j. puncta dixit, & anterior Ausonio Tranquillus Nerone c. xxx.

In orcam mittebantur tali fritillo. Id acetabulum quo concussi tali antequam mitterentur, in qua concussione strepitus talorum, ex quo & nomen ipsum fritilli. Ergo & L. Seneca in satyra Claudiana dixit, *Tesseras mittere resonante fritillo.* Et Martial. epigr. j. lib. xiv.

Nec timet ædilem moto spectare fritillo.

Sidonius epist. ix. lib. ij. *Crepitantium fritillorum tesserarúmque strepitu.* Suidæ Ψηφιβόλον est in πίνακα. Glossæ, *Fritillum* πυξίς.

In latere orcæ siue turriculæ gradus per quos tali deciderent, & quasi tripudiarent. Auson. Parentalib. eleg. j. —— *bolos*

—— *Fundunt excisi per caua buxa gradus.*

Sidonius epist. xij. lib. iix. *Hic tessera frequens eboratis resultatura purgorum gradib.* Agathias lib. j. antholog. epigr. εἰς τὰ κατὰ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως. Meliùs. Εἰς πίνακα Ζήνωνος τοῦ βασιλέως. *In tabulam Zenonis imperatoris.* Hoc primùm: deinde versus ille

Πύργου δουρατέου κλίμακι κευθομένω.

Purgi duratei quæ latet in gradibus.

accipiendus de turriculæ gradibus. His gradibus in talario ludo tesserarióq. vsi, ne tesseræ aut tali artificio compositi fallerent, quæ & turriculæ totius siue orcæ vtilitas, Martial. epigr. xvj. lib. vlt. Ex orca itaq. propriè casus tabulæ Iuuenali Sat. j. quanquam & casus sine orca dici potest. Nam siue per orcam, siue de plano iacti tali tesseræúe, cadunt, siue πτώσεις faciunt.

Pseudocornutus orcam interpretatus amphoram. benè conuenit, vt mari arbores, nemori pisces.

HAVD TIBI INEXPERTVM EST.

At tibi non idem ius quod puerculo. Tibi pura siue virilis toga iam, notúmq. biuium virtutis ac vitij, & gustatus aliquis sapientiæ Stoïcæ.

CVRVOS DEPRENDERE MORES.

Stoïcè, recta, virtutes & laudes: curua culpæ & vitia.

QVÆQ. DOCET PORTICVS.

Stoa, Poëcile, Πεποικίλκηται. Laërt. Zenone. Suidas in Ποικίλη, & in Στωϊκοί. Glossæ in Persium.

BRACCATIS MEDIS INLITA.

Vbi depicta ad parietes Atheniensium victoria de Xerxe & Persis siue Medis.

Medi pro Persis nota res. Braccati autem Medi & Persæ, vt & Parthi. Obscœni carminis poëta.

Medis laxior Indicisue braccis.

Propert. eleg. iij. lib. iij. —— *Braccati militis arcus.*

Braccæ populis ad orientem stolæ fluentes & laxæ, quales hodiéq. Turcis ac Persis. Hinc fluxi vestium Arsacidæ Apuleij Florida j. Et *laxo Persis amictu.* Manilij lib. iv. Et Persæ πλωφορούντες, Xenophontis iix. Pædiæ. Diodori Siculi lib. ij. Proprijssimæ autem Medorum braccæ illæ siue stolæ Herodotus lib. j.

Etiam sui generis braccæ de pellibus, populis ad septentrionem. Hesych. Βράκκαι αἶγλαι διφθέραι περὶ Κελτοῖς. Sed alius hæc dicendi campus.

ET DETONSA IVVENTVS.

Detonsa iuuentus Stoïca, siue Zenonis æmula Athenis. Stoïci ἐν χρῷ κουρείᾳ. Lucian. vitarum mercatu. Arrian. Epicteti c. ij. lib. j. c. iix. lib. iv. Iuuenal. Sat. ij. Pseudocornutus legit, *indetonsa.* Forte an Persij manus fuit, —— *Quibus & intonsa iuuentus.*

Intonsa, pro valdè siue ad cutem tonsa, vt Plauti Rudente Sc. xiix. *Inrasum caput*, pro rasissimo. Dixi ad Sat. ij. Mihi hæc sincera Persij lectio videtur, eámq. corrumpi cœptam ab his qui stultè conati fulcire ruïnam carminis, nescientes litera illa finali, extendi syllabam. Ostendi ad Sat. ij.

SILIQVIS ET GRANDI PASTA POLENTA.

Iuuentus & tonsu & victu Stoïco. Polenta panis Græcanicus Plinij c. vij. & seq. lib. xiix. c. xxv. lib. xxij. Sic ergo & philosophis conueniens vt Lactantij c. xvij. lib. iij. & maximè Stoïcis vt L. Senecæ epist. xiix. & cx. Sed & communiter polenta etiam quiuis panis, & vero etiam farina. Glossæ, *Pulenta*, ἄλφιτα.

Sic & Carisius accipit lib. j. cùm polentam dici ait, *quod vsu omnium poliatur.* Sed lego, polliatur. Pollire & polire multum interest. Quid

polire

polire nota res. Pollire autem est cribrare cribro pollinario, siue cribrare pollinem. Qua de re Plin. c. xj. lib. xiix. A polliendo pollitor M. Catonis c. v. de re rust. Pollitor ille ad vsum cribri, non autem vt ad occationem agri politor. Sic esse manifesta ria res M. Catonis c. cxxxvij. vbi male scriptum *politori* & *politor* lege, *pollitori* & *pollitor*. Etiam apud Festum hæc aberratio. *Pistum*, inquit, *à pinsendo pro politum*. Lege, pollitum. Erratica illius correctio est qui rescribit, *molitum*.

SAMIOS RAMOS.

Biuium vitæ Pythagoricum. L. Isidor. c. iij. lib. j.

DEXTRO SVRGENTEM LIMITE CALLEM.

Benè virtutis viam callem dixit. Nam & callo siue labore teritur, & angusta est, vt callem definit Seruius ad Æneid. iv.

OSCITAT.

Oscitat, quia *vagus* tibi *animus*, & *hallucinans*, & *fluxè apertéque securus*. A. Gellius c. vlt. lib. iv. Interpres Terentij in Andr. Sic χασμώμενος pro pigro. & securo. Themist. Euphrad. Orat. iv. Et, *oscitat*, ergo nec audis, aut surdè audis. Oscitantes surde audiunt. Aristot. c. ij. lib. v. de ortu animal. Problem. xxix. & xliv. Tomi xj. Maximè autem surdè audientes illi qui oscitant à somno. Tomi eiusdem Problem. xxix. Omnes hæ oscitantium notæ in hunc Stoïci discipulum rectè conueniunt.

DISSVTIS VNDIQ. MALIS.

Genis pendulis, vt Plinij c. xxij. lib. xiv.

ET IN QVOD DIRIGIS ARCVM?

Sic *iaculari* Horat. Oda xvj. lib. j.

AN PASSIM SEQVERIS CORVOS.

Τὰ πετόμενα διώκειν. *Sectari volantia*. Plato Eutyphrone. Aristoteles c. v. lib. iij. Sap. Τὰ συμβαίνοντα διώκειν, *Fortuita sectari*. Demosth. Philipp. j.

QVO PES FERAT.

Theocrit. Ecloga iij

—— ὁ δ' ᾇ πόδες ἆγεν ἐχώρει.

—— *at ille pedes, ibat, quocúnq. ferebant.*

ELLEBORVM POSCENTES VIDEAS.

Cataplasma aut malagma ventri, ex veratro nigro, siue melampodio. Dioscorides c. clj. lib. iv. Plin. c. v. lib. xxx. Oribasius tetrabibli iij. Serm. ij. c. xxiij.

CVM IAM CVTIS ÆGRA TVMEBIT.

Hydrope τυμπανίτῃ. Itaq. ipse post paullò,

—— *atq. albo ventre lauatur.*

L. Cornel. Cels. c. xxj. lib. iij. Aretæus de signis chronior. c. j. lib. ij.

FRVSTRA.

Nam hic morbus inter initia curandus. Cornel. Cels. loco anted.

Item alij Asclepiadæ.

VENIENTI OCCVRRITE MORBO.

Sic interducendum. *Venienti occurrite morbo*, (*Ecquid opus* —— Nam hæc παρένθεσις siue interpositio est.

ECQVID OPVS CRATERO.

Non opus Cratero siue corporis medico, sed philosopho siue animi medico. De Cratero Tullius epist. xv. lib. xij. ad Att. Horat. Sat. iij. lib. ij. Porphyr. lib. j. περὶ ἀποχῆς.

DISCITEQ. Ô MISERI.

Occurrite venienti morbo; & discite. Benè interpretatus D. Augustin. c. vj. lib. ij. de ciuit. Dei.

ET CAVSAS COGNOSCITE RERVM.

Sapientiam Stoïcam, quæ tradit causas rerum, id est, viam ad felicitatem.

QVID SVMVS.

Quæ natura hominis.

AVT QVIDNAM VICTVRI GIGNIMVR.

Quis finis siue quâ fini nascimur.

ORDO QVIS DATVS.

Quis ordo vitæ, quasi in agone λαμπαδοῦχῳ, siue in λαμπαδηδρομίᾳ, vt Sat. vj. vbi hæc dicendi locus.

AVT METÆ QVAM MOLLIS FLEXVS.

Quantæ sit artis & operæ, metam adtingere vitæ, nempe felicitatem. Molle artificiosum, vt *æra mollia*, Æneide vj. *saxa mollia*, iij. Fastor. *mollia signa*, Tullij Bruto.

Perdifficilis autem & periculi aleæque plena metæ tactio fuit. Stringi enim debuit axe interiore, sed tali cautione ac temperamento, ne inlisus in metam axis frangeretur. Depingit hoc eleganter poëtico penicillo & coloribus suis Homerus Iliade xxiij. Theocrit. Ecloga xxiv. Sophocles Electra. Et Nonnus Dionysiacis lib. xxxvij. in funere Opheltæ. Silius Italicus lib. xvj. Sidonius Narbone.

Sic metam vt stringerent interiori siue sinistro equo habenæ contractæ, dextro siue exteriori laxatæ. Itaq. Nonnus de sinistro inquit.

> —— σφίγγε κυβερνητῆρι χαλινῷ.
> —— *Stringe hunc moderamine freni.*

Et Ouid. eleg. ij. lib. iij amor.

> *Tende precor valida lora sinistra manu.*

De dextro autem Nonnus.

> Αθλίβεος μεθέποντα παρήορα κύκλα χαλινοῦ.
> *Laxati freni peragentem leniùs orbes.*

Vna igitur flexuræ illius ars, metam stringere, quod *terere metam*. Propert. dixit eleg. xv. lib. ij. *stringere* metam. Ouid. & Silius. ἐγχρίμψαι

Homerus & Sophocles: altera ars cauendi metam siue seruandi, ne fortiter axis in metas inpingeretur. Hinc *meta feruidis euitata rotis*. Horatij Oda j. lib. j. Et *meta cauetur*. Claudiani lib. iij. de raptu Proserp. Et *λίθου ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν*. Homeri Iliade xxiij. Sic nisi cauerent periculum eis amissio victoriæ, etiam discrimen capitis, cum manu habenis implicita, & curru excussis, aut lædi necesse, aut discerpi, vt Sophoclis Electra, Sidonij Narbone, & Panopolitani loco quem dixi.

ET VNDE.

Quare, vt Hygini fabulis c. cxij.

QVID ASPER VTILE NVMMVS HABET.

Quæ nummi asperi siue noui, siue candidi vtilitas. Non implere ollam denariorum, sed vti liberaliter. In thesauris nummi asperi, siue non detriti & quasi decotes, deponebantur. Iisdem & fieri solitæ numerationes. Patet L. Senecæ epist. xix. Suetonij Nerone c. xliv. Glossæ. *Δηνάριον λευκὸν, Asprum.* Item: *Λευκότης, Aspritudo, Candor.* Nempe, qui nummi asperi ijdem fere & candidi, necdum scilicet decolorati manuum tritura. Hinc & aspratura, collybus. Glossæ. *Aspratura, κόλλυβον.* Hæc nempe collybi causa & origo, intertrimentum pecuniæ, vt pro eo quod nummis deteritur paruum hoc lucellum esset danti nummos mutuos. Itaq. glossæ. *Τίμημα μικρὸν, Collibum.* Loquelariter hoc *cambium* dicunt. Nec male. Sic enim & Latini *cambire*, Priscian. c. ij. lib. x. Cambio *ἀμείβομαι* ponit Carisius, &c. Locus Carisij est lib. iij: Glossæ. Cacumbeat, *ὑπνάζει*. Lego, *cambit*.

ET HVMANA QVA PARTE LOCATVS ES IN RE.

Quæ tuæ partes, quæ persona. Tull. j. de offic. *Nobis autem personam imposuit ipsa natura, magna cum excellentia præstantiaque animantium reliquarum.*

IN LOCVPLETE PENV.

Seru. ad Æneid. j.

PINGVIB. VMBRIS.

Pinguibus, aut abdomine. Catull. *Aut pinguis Vmber.* aut vbertate soli. Athenæus lib. xij. Propert. eleg. xxij. lib. j.

ET PIPER.

Italicum. Plin. c. vij. lib. xij. c. xxxij. lib. xvj. At Sat. v. Indicum.

PRIMA ORCA.

Quæ prima in seriola, siue orcarum ordine. Isidor. c. vj. lib. xx.

DE GENTE HIRCOSA CENTVRIONVM.

Hircosa, barbata & prisca. L. Seneca apud A. Gell. c. ij. lib. xij. *Quidam sunt tam magni sensus. Q. Ennij, vt licet scripti sint inter hircosos, poßint tamen inter vnguentatos placere.* Inter hircosos, inter barbatos, siue priscos qui omnes barbati. Prudent. Apotheosi.

Consule & hircosos Cynicos ——

id est, barbatos. Cynici barbati, vt dixi ad Sat. j. Ab hirquo barbato, hirquosi. Plaut. Pseud. Sc. xij. *Tu qui cum hirquina stas barba.* Hirquose. Glossæ veteres in Persium interpretatæ hirquosos, fœtentes, barbaros. Nec meliùs ad Theophrasti characteres. c. Περὶ δυσχερείας, centuriones hircosos accipiunt, quib. hircus in alis. Nec moueor à L. Seneca hircosis opponi vnguentatos. Nam & veteres illi siue barbati sine vnguentis. Itaque & fetentes, non reapse illi quidem: sed vnguentatis. Δυσχέρεια, verti non debuit fœditas. Non debuisse ostendam.

Centuriones autem Persius dixit nobiles. Nobilitas Romana ex rebus gestis. Sic Horat. Sat. vj. lib. j. Pers. Sat. vj.

ÆRVMNOSIQ. SOLONES.

Arcesilas philosophus de schola: Solo philosophus de foro, & legislator. Vtrosq. & scholasticos, & forenses siue politicos sapientes, siue legisperitos adspernatur hic superbè, hircosi filius.

Philosophi illi de foro & comitio, veri non adfectati philosophi. l. j. D. De iust. & iure. Et Politica illa ἀληθινὴ φιλοσοφία Dionys. in Isocrate.

De Solonis autem, item illorum qui Solones in ciuitatibus suis, ærumnis, nota res.

OBSTIPO CAPITE.

Expressit hunc Persij locum D. Hieronym. epist. iv. *Alij*, inquit, *sublatis in altum humeris, & intra se nescio quid cornicantes, stupentibúsque in terram oculis, tumentia verba trutinantur, vt, si præconem addideris, putes incedere præfecturam.* Cirrnus hic quidam D. Hieronymi ex Persio. Nam illud, *stupentib. in terram oculis*, &c, *trutinantur*, ex hac satyra est. *Cornicantes* autem ex v. Illud autem, *sublatis in altum humeris*, pro capite obstipo dixit ex hac satyra. Obstipo nempe capite nunc Persio est βυσαύχην quem sic definit Iulius Pollux lib. ij. Βυσαύχην ὁ εἰς ὤμους ἀνέλκων, τὸν δὲ αὐχένα συνέλκων. *Qui humeros adtollit, ceruicem contrahit.* Hæc autem arrogantiæ nota, vt in Tiberio Suetonij c. lxiix. & his nunc Persij de schola & foro philosophis.

ET FIGENTES LVMINE TERRAM.

Vt meditabundi. Homeri Iliade iij. Apollonij lib. iij. Theocriti Ecloga ij.

RABIOSA SILENTIA.

Qualia canis rabiosi. Canis rabiosus silet. Paull. Ægineta c. iij. lib. v. descriptione canum rabiosorum. Καὶ ἄφωνοι γίνονται αἰεί. Et mox. χωρὶς ὑλακῆς. &c.

SECVM RODVNT.

Imitatus Ausonius Ecloga ix.

Murmure concluso rabiosa silentia rodunt.

TRVTINANTVR VERBA.

Vt Æneide xj.

——— *& pictis bellantur Amazones armis.*

Vbi Seruius. Imitatus autem D. Hieronym. apol. j. in Ruffinum. *Contractis rugatisq. naribus concaua verba trutinatur.* Et epist. c. *Caua verba & in modum vesicarum tumentia, buccis trutinatur inflatis.*

Similiter de philosopho. Varro apud Marcell. in *Rostrum. Itaque videas barba rostro illum commentari, & vnumquodq. verbum statera auraria pendere.* Meliùs, *barbato rostro.*

ÆGROTI VETERIS SOMNIA.

Horat. ad Pisones. Lactant. c. x. De ira Dei.

GIGNI DE NIHILO NIHIL.

Hæc, κοινὴ δόξα τῶν φυσικῶν. *Communis physicorum sententia.* Aristotel. c. iv. lib. j. Physicor. Democrito adtribuit Hesychius Milesius. Idem Diogeni. Risere & comici hanc philosophiam Athenæi lib. iij.

HOC EST CVR PALLES?

In philosophos pallentes. Sic Aristophani Nebulis, ὠχριῶντας. Hæccine sapientia illa propter quam, &c.

HIS POPVLVS RIDET.

Meliùs. *Hoc populus ridet.* Nec rectè Pseudocornutus, *His populus ridet.* aut alij, *Hos populus.* &c. Hanc talem sapientiam populus Romanus ridet. Risor & osor philosophiæ populus Romanus. Notaui ad Sat. j.

TOROSA IVVENTVS.

Iuniores. Omnes qui inter pueros medij, & seniores. Dixi ad Sat. j.

CACHINNOS TREMVLOS.

Quibus. corpus tremit. Cachinnus, risus quatiens. Horat. epist. ij. lib. ij. ——— *Risu populum quatit.* Γέλως συγκρούοντος. Cornuto in Sat. j. μορμύλλως. Idem καγχασμός. Cachinnare καγχάζειν. Glossæ. *Cachinnat* καχάζει. Lege καγχάζει. Non καχλάζει. Fidem facit originatio ipsa.

NASO CRISPANTE.

Vt Sat. v. Nasi *rugosa sanna.*

INSPICE.

Hactenus ille hircosi filius: pergit iam Stoïcus in beatulos. Rident, inquit, illi fortunæ filij philosophos pallidos & impransos: at philosophi non vnum de his torosulis vident talem vt hic depingitur. *Inspice.* &c.

TREPIDAT MIHI PECTVS.

Signum febris in proximo, siue propinquantis. Cornel. Celsus c. ij. lib. ij.

FAVCIB. EXSVDAT.

Sic aliqui libri; alij, *faucibus exsuperat.* Neutra lectio sincera, sed

posterior tamen veræ indicium facit. Scripsisse Persium scilicet. *Faucibus exspirat.* Ex *faucibus* siue ore *spirat grauis halitus.* Ægrè siue grauiter respiro. Hæc item nota febris vicinæ, *si spiritus grauior est.* Cornel. Celsus loco antedicto.

Malè Pseudocornutus *ægras fauces* intelligit ægrotantis. Huiusmodi signa denunciant febrim, sed necdum illud morbi principium. Paull. Ægineta c. iij. lib. ij.

IVSSVS REQVIESCERE.

Iussus à medico. Quippe inter initia morbi, *omnium optima quies & abstinentia.* Cornel. Celsus c. ij. lib. iij.

POSTQVAM TERTIA NOX.

Nox magis quàm lux siue dies. Quia bonæ valetudinis signum, quies nocturna, diurna vigilia. Cornel. Cels. c. iij. & seq. lib. ij. Et *tertia* dixit, quia torosulo huic hyderus cum febri, Ex febri querquera sæpe hyderus. Cornel. Cels. c. xxj. lib. iij. Sammonicus, alij.

COMPOSITAS VENAS.

Quales dormientium sine febri. Pulsus moderatus. Actuarius methodi c. ix. lib. j. Asclepiadæ item alij.

DE MAIORE DOMO.

Domo maioris siue potentioris amici, ὑπερέχοντος φίλου, vt Sat. j. *Maiorum limina.* Ergo & sequitur nunc, *rogauit.* Frustra glossæ veteres aliter.

LAGENA MODICE SITIENTE.

Alij, *modicum.* Modicum autem siue modicè sitiens lagena, est paruula, non multum capax. Modicum sitire est capere, vt contra Plauti Curcul. Sc. ij. *Anus sitiens quadrantal.* Et Iuuenal. Sat. vj. matrona *totum œnophorum sitiens.* Lagenæ paruulæ sunt. Itaq. Galenus lib. xij. Therapeuticæ methodi opposuit κεράμια μεγάλα, & λαγύνια μικρά. Pseudocornutus fallitur cui *lagena modice sitiens,* est non plena.

LENIA SVRRENTINA.

Lenia Surrentina de maiore domo sibi gumia hic rogat, quia lene Surrentinum, rariùs inuentu. Pleràque enim omnia acerba & crucia. Itaque Tiberius Cæsar vinum Surrentinum solitus indigetare, *generosum acetum,* & Caius, *nobilem vappam.* Plin. c. vj. lib. xiv.

Et Surrentina hic petit, quia *tenuia salubriáq. ideoq. conualescentib. maximè probata.* Plin. c. vj. lib. xiv. Etiam *medicis maxime probata.* Idem c. j. lib. xxiij. Ex Dioscorid. c. x. lib. v.

Facit ingenium suum Pseudocornutus, *lenia* explicans *bona, fortissima.* Neque audiam si quis lenia interpretet, castrata, saccata, ἠθηκά.

ROGAVIT SIBI LOTVRO.

Vt bibat scilicet balnei ingressu ipso. Nam sic torosulis Romanis solitum. L. Seneca epist. cxxij. *Atqui frequens hoc adolescentium vitium*

est, qui vires excolunt: in ipso panè balnei limine inter nudos bibunt, immò potant, vt sudorem quem mouerunt potionib. crebris ac feruentibus, subinde distringant. Hæ ἀσκήσεις illæ de quib. Plutarch. in præcept. valetud. Sic & Alexander λουτρὰ καὶ πότους iunxit, Problem. vij. lib. j.

HEVS BONE

Hoc iam Stoïcus torosulo illi nominatim.

TV PALLES.

Palles hydero simul & febri. Alexander Trallianus c. iij. lib. ix. Sic post paullò *albus venter*, huius pallentis. *Atq. albo ventre lauatur. hoc est, pallenti*, inquit Acro ad Odam ij. lib. ij.

NIHIL EST.

Inquit torosulus, *nihil est*, rectè omnia.

VIDEAS TAMEN.

Stoïcus.

SVRGIT TIBI LVTEA PELLIS.

Propriè *surgit*, &, *lutea pellis* quippe hydropico. Prudentius in Coronis hymno ij.

Hydrops aquosus lurido
Tendit veneno intrinsecus. Sic *album* hydropici *corpus* accipiendum Horatij Oda ij. lib ij. & *albentia membra*, apud Serenum.

AT TV DETERIVS PALLES.

Glutto hic Stoïco. Tuus pallor meo deterior. Vituperat blennus hic, vt & alij Midæ Romani, pallorem philosophicum. Dixi ad Sat. j.

NE SIS MIHI TVTOR.

Plaut. Aulul. Sc. xiij.

IAMPRIDEM HVNC SEPELII.

Prouerbium Isidor. notat lib. x. Tutor, inquit, *qui pupillum tuetur, de quo in consuetudine vulgari dicitur. Quid me mones? Et tutorem & pædagogum olim obrui.*

TV RESTAS.

Tu restas tutor alius, mihi qui iam pupillum exsui. Sic Caius apud Herenn. Philonem lib. de legatione ad Caium, in Macronem præfectum prætorio. Πάρεστιν ὁ διδάσκαλος τοῦ μηκέτι μανθάνειν ὀφείλοντος, ὁ παιδαγωγὸς τοῦ μηκέτι παιδὸς ὄντος, ὁ νουθετὴς τοῦ φρονιμωτέρου. Ecce, inquit, *additus doctor mihi, cui nec opus iam discere, pædagogus mihi qui iam puer non sum, monitor mihi qui eo ipso sapientior.*

PERGE.

Stoïcus. Perge sanè, quia nihil audis.

TVRGIDVS HIC EPVLIS LAVATVR.

Pergit Stoïcus pingere iam exitum huius tam væcordis gumiæ. Turgens hic & saburratus epulis, rectâ in balneum. Ritus nempe ille Græcis & Romanis vt cœnati in balneum irent, persuasi hoc vtile

coquendæ in ventriculo cœnæ. Plin. c. j. lib. xxix. *Balineæ*, inquit, *ardentes, quib. persuasere medici in corporibus cibos coqui.* Alijs & ille scopus balnei, vt in balneo ipso perpotarent vt torosulo huic, & dixi ex L. Senecæ epist. cxxij. Aliis vt sudarent procliuius, venirentq. noui ac sitientes ad cœnæ repotia. Apuleius Apolog. j. *Aut secundo lauacro ad repotia cœnæ obeunda, vinolentum sudorem in balneo desudare.* Plutarch. lib. de cura valetud. οἱ μὲν ὑπὸ λαιμαργίας καὶ φιληδονίας ἐμβάλλουσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὰ βαλανεῖα, καὶ σπεύδουσιν ἐπὶ τὰς ἑστιάσεις. *Alij gulæ & deliciarum causa proijciunt seipsi in balnea, festinantq. ad repotia.* De repotiis intelligi patet cum subiungit, ἀπεψίας καὶ βαρύτητα, καὶ πλησμονὴν σώματος εἰς βαλανεῖον ἑλκομένου. *Cruditatem, grauitatem, oppletionem corporis pertracti in balneum.* Crebra sic post cœnam balnea. Horat. epist. vj.

> *Crudi tumidique lauemur.* Iuuenal. Sat. j.
>
> *Pœna tamen præsens cum tu deponis amictus*
>
> *Turgidus, & crudum pauonem in balnea portas.*

Tangit & Artemidor. c. lvj. lib. j. οἱ μὲν γὰρ πρότερον ἐσθίουσιν οἱ μὴ λούονται, οἱ δὲ καὶ ἐμφαγόντες. *Alij non ante cibum capiunt quàm lauerint: hi autem & à cibo.* nempe lauant.

Sed cœnæ in ventriculo excoquendæ duplex mandonibus illis siue mansucis via, vna balneo & lotione, de qua dixi: altera verò sudatione assa, & sine lotione, in Laconicis videlicet. Vitruuius c. x. & seq. lib. v. Itaque & Dio lib. liij. dixit πυριατήριον λακωνικόν. vbi & ratio nominis. De hoc genere sudationis assæ Iun. Columel. proœmio lib. j. *Mox deinde vt apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exsucto sudore sitim quærimus.* Sic & Vitruuius c. xj. lib. v. opposuit *Laconicum* & *caldam lauationem.* Et Cornel. Celsus, *balnea & assas sudationes* c. vlt lib iij. Depingit hæc Laconica L. Seneca Natural. quæstion. c. xxiv. lib. iij. Idémque nuperum hoc siue memoria sua inuentum esse ait epist. xc. Sed memoriam suam accipit ὡς πάλαι. Nam Laconicum Romæ iam Vipsanius Agrippa fecerat. Dio lib. liij.

Hæc itaq. *assa cella*, id est, sicca & sine lotione. Glossæ *Assa cella*, ἀνιδρωτήριον. Sic & in Epicteti cum Hadriano altercatione *assam perferentariam* accipe siccam, siue Laconicum. Neque illi altercationi glossæ pugnant, vt est in commentario ad notas Theophrasti c. de impudentia. Nam vtrisque & Epicteto & glossis assa cælla est sudatoria: sed duplex sudatoria cella est, assa, & cum lotione. De assa tantùm glossæ: Epictetus de vtraq. Eleganter Epicteto pueritia, *cælla vitæ sudatoria*: iuuentus *assa perferentaria*. Pueritiæ sudatio humida: iuuentutis sicca. Pueritiæ ludicra: iuuentutis perferentaria. Pueri humidi & calidi, qualis sudatio balnei: iuuenes calidi & sicci, qualis sudatio Laconici.

Balneorum itaq. propriæ tres cællæ, Frigidaria, tepidaria, & caldaria siue

ria ſiue ſudatoria. Pleriſq. balneis quaſi adpendix quarta, Laconicum, ſiue cælla aſſa. Hæc vbi, ea balnearia magis quàm balnea. Propriéq. dictum à Cicerone epiſt. i. lib. iii. ad Q. Fratr. *Aſſa in balnearijs.*

Plerumq. ergo tres balnei cællæ numerantur vt Plinii epiſt. vi. lib. v. vbi pro *tepidaria, mediã* dixit. Tepidaria enim media ſiue interiecta inter *caldariã, & frigidariã. Frigidaria,* inquit, *cællæ connectitur media, cui ſol benigniſſimè præſto eſt, Caldariæ magis.* Magis caldariæ, quia & huic magis opus ſolis radius. Male ibi corrigunt, *Caldaria magis.* Sic eadem *tepidaria & vnctuaria* Epicteto, & Plinio epiſt. xvii. lib. ii. *vnguentaria.* Sidonio epiſt. ii. lib. ii.

Neq. illud ſincerum ad notas Theophraſti, ahena Vitruuio accepta pro cellis c. x lib. v. Abſciſè ibi *Caldarium & tepidarium,* pro *cælla' caldaria, tepidaria.* Notari & illud in notas illas ibi iacta ahenorum mentione debuit, ahena illa tria quæ Vitruuius ponit, eſſe miliaria thermopolii, de quo dicam poſt paullò. Neq. rectiùs eadem fecêre *ahena, miliaria, ſcutra, & cucumas.*

Teletis philoſophi locus ex Stobæi Sermone cxxxvii. ad notas illas in menda relictus *τῶν μ̀ εἰδῶν ἀποπυρλὼ ποιήσας.* Et *τῶν μὲν εἰδῶν ἀπόπειραν ποιήσας. Poſtquam ſpecies omnes prætentauit.* nempe aquas aheni frigidarij, tepidarij caldarij, ſiue ſpecies omnes thermopolij, *ἐγχέας,* &c. tum perfundit Cynicus ille ſeipſe & abit. Planiſſimè quidem hoc Cynicus ille vt Theophraſti impudens *αὐτὸς αὑτὸν καταχέει* perluit ſeipſe, & abit inquiens balneatori. *Laui, κακῶς ὑδρίαν σοι χάρις. neque vlla tibi inde gratia.*

Dixi de balneo & Laconico, fuit & tertium gumiis illis ad poſtcœnium & repotia iter, *inſolatio.* De qua dicendi campus ad Sat. iv.

ATQ. ALBO VENTRE.

Hydero tympanite, vt ante dixi.

GVTTVRE LENTE EXHALANTE.

Exhalante animam qualis crudorũ, & ructantium cœnam dubiam.

SVLFVREAS MEPHITES.

Seru. ad Æneid. vij. Priſcian. c. xix. lib. vij. Sic & ſulfureus color crudorum, Martial. epigr. xliix. lib. xij.

SED TREMOR INTER VINA SVBIT.

Horat. epiſt. xvj. *Donec manibus tremor incidat vnctis.*

Balnei vſus noxius ægris. Plin. epiſt. iix. lib. ij. *Quæ ſic concupiſco, vt ægri vinum, balinea, fontes.* Et epiſt. j. lib. vij. quæritur an viceſimo poſt febrim die tuto iret in balneum. Artemidor. Dald. c lvj. lib. j. Ægroto ſomnianti ſe in balneo eſſe, denotari valetudinis reciperationem. *ἐῤῥωμένων γὰρ,* inquit, *τὸ λούεσθαι. Nam valentium eſt vti balneo.* Maximè autem hydropicis balneis vſus capitalis. Cornel. Celſ. c. xxj. lib. iij. Peccat ergo bifariam vappa hic. Nam & in febri eſt, & cum

M

aqua intercute. Hinc itaque vt ex inritatione morbi vtriusq. tremor. Sic Lucret. lib. iij. de illo cui morbus acer.

—— Ingemit, & tremit artus.

Inueteratis morbis tamen vtile balneum. L. Seneca epist. xcv. *Diutinam ægrotationem, balneo sudoribúsque laxare.*

CALIDVMQ. TRIENTEM.

In balneis enim χρυμοπωσίαι L. Seneca epist. cxxij. *Vt sudorem quem mouerunt potionibus crebris ac feruentib. subinde distringant.* Eaq. fini & thermopolia in balneis. Patet vetere pictura thermopolij, vbi nudi ad miliaria. Et thermopolium in thermis Diocletiani olim. Et in balneis thermopolium adpingit Vitruuius c. x. lib. v.

Legunt autem glossæ veteres· *Calidúmq. triental.* & triental esse aiunt, *calicem capientem tertiam partem sextarij aut tres heminas.* Aptius alij, *trientem.* quæ pars sextarij quarta. Notæ locutiones potandi non quadrantalia aut trientalia, sed quadrantes, trientes, sextantes, deunces, quincunces, besses. Pleni his potandi mensuris poëtæ, & ante omnes Martialis.

DENTES RETECTI.

Sic morientium, & mortuorum dentes. Ergo Appius Clausus Z literam *detestatus quod dentes mortui dum exprimitur, imitatur.* Martianus Felix lib. iij. Dentes scilicet, huius elementi adpellatione reteguntur.

CREPVERE.

Gestus morientis. Apuleius lib. x. *Et adtritu dentium longo stridore reddito, ante ipsos præsidis pedes exanimis corruit.* Sic & letale in febribus signum ὀδόντας συνείζειν πρίειν. Hippocr. in Coacis. Et in Prognostico. Et in Protrepticis. Paullus Ægineta c. iv. lib. ij. Cornel. Cels. c. vj. lib. ij.

TVNC PVLMENTARIA.

Melius alij, *hinc pulmentaria*, pro, dehinc.

LAXIS LABRIS.

Hippocrates in Prognostico. θανατῶδες, χείλεα ἀπολελυμένα ἢ κρεμάμενα. *Mortiferum signum, labra soluta & pendentia.*

HINC TVBA.

Pinxit morientem, sequitur funus. Tubæ in funere ad næniam siue carmen funebre. Patet Appiani lib. j. in funere L. Sullæ, & Plutarchi libro de animal. sollertia, vbi & notabilis tubicinum cantantium næniam, & totius funebris pompæ στάσεις siue statio ad Græcostasin. Propert. eleg. vlt. lib. iv. Hinc & Epicteto in altercatione. *Tuba, funeris deploratio.* Vt & Propertij eleg. iix. lib. ii. *Tuba vana querela fati,* siue mortis. Hinc & illud Petronij. *Ad tubicines mittere.* Tangit hunc ritum & Horatius Sat. vj. lib. j. Ouid. eleg. vj. lib. ij. Amor. alij. Tubarum autem funebrium & næniæ ratio vna ex physicis, vt cantu aberrent paul-

lisper animi à luctu. Alexander Problem. lxxiix. lib. j. altera ex historia fabulari, quam tradit Hyginus c. cclxiv. A. Tyrrheno institutum vt mortui cum sepelirentur populus sono conchæ pertusæ vocaretur, & cerneret non iam Tyrrheni comites ἀνθρωποφάγου vt ante, sed sepelire. Ad hoc exemplum deinde natam Romæ consuetudinem, vt in funere tubicines canant, & amici vocentur testificandi causa illum qui effertur, nec veneno, nec ferro exstinctum, sed morte sua obisse. Hinc C. Tacito lux lib. iij. vbi ait in funere Germanici requisitam à populo næniam. Aculeus ille populi in Tiberium, quo non insciente Germanicus necatus veneno. Dixi ad legem xij. Tabul. c. xc. Ex eadem causa receptus & collocandi ad ianuam mortui ritus, de quo iam mox dicam. Iul. Pollux c. j. lib. iix. καὶ αἱ προθέσεις δὲ διὰ τοῦτο ἐγίγνοντο, ὡς ὁρῷτο ὁ νεκρὸς μὴ βιαίως πέπονθε. *Et vero etiam collocationes iccirco fiebant, vt cerneretur mortuus, ecqua ei vis allata.*

Ac propriatim quidem tubæ funeris publici vt patet locis antedictis: tibiæ funeris priui. Dixi ad legem xij. tabular. c. xc. Bene itaque nunc tubam dixit in funere diuitis ac nobilis.

Candelæ.

Candelæ, cerei. Glossæ. *Candela*, λαμπτὴρ, κηρίον. Et benè cerei in torosuli funere, quippe acerbo. Sic ritus Romæ. L. Seneca c. xj. lib. j. de tranquill. *Totiens præter limen meum inmaturas exsequias fax cereúsq. præcessit.* Et epist. cxxij. *Quantulum enim à funere absunt, & quidem acerbo, qui ad faces & cereos viuunt?* Et c. vlt. de breuitate vitæ. *At mehercule istorum funera ad faces & cereos ducenda sunt.* Hoc est, digni sunt funere acerbo. Propriissimè autem funebres candelæ è scirpis. Plin. c. xxxvij. lib. xvj.

Tandemq.

Parata iam funeris pompa.

Beatvlvs.

Satyrica dilogia, *beatulus*. Beatus Romæ vel diues, vel mortuus. Ammian. Marcellin. lib. xxv. *Quem cum beatum fuisse Sallustius respondisset præfectus, intellexit mortuum.* Forte an melior lectio. *Quem cum beatum, & fuisse*, &c. Sic *felices* pro mortuis. Horat. Sat. ix. lib. j. Martial. epigr. l. lib. x. Et Atticis μακάριος, μακαρίτης, εὐδαίμων. Planissimè hoc Menander, Stobæi Serm. cclxxv.

> Διὰ ταῦτα γάρ τοι καὶ καλοῦνται μακάριοι.
> Πᾶς γὰρ λέγει τις. Ὁ μακάριος οἴχεται.
> Καπέδαρθεν εὐδαίμων.
> *Ergo & beatos nominitamus mortuos.*
> *Abijt beatus ille. Ita omnes inquiunt.*
> *Obdormit felix.*

Sic Theocrit. Pharmac.

Lucian. Philopseude, & lib. de luctu.

ALTO LECTO.

Altus lectus feralis huic torosulo, quippe in funere publico, vt diuiti, & nobili. Sic feretrum celsum, Silij Ital. lib. x. Et Virgilij Æneide xi. mortuus, *sublimis*. Et Luciani lib. de luctu, ὑψηλὸς ἐπὶ μετεώρου, ὥσπερ εἰς πομπὴν κεκοσμημένος. Celsus & sublimis, & quasi in pompā ornatus. Altus vero etiam lectulus feralis quia tomēto fartus, & exaggeratus puluinis. Martial. epigr. xliv. lib. iix.

Fartus papiro dum tibi torus crescit.

Propert. lib. ij.

Nec sit in Attalico mors mea nixa toro.

Sed alia de lecto ferali, & de lectulis imaginum dicendi meta. Et quidem facilis de hac vna pompæ funebris parte, non breuis notæ, sed libri iusti scriptio mihi, vt & de ceteris omnibus quæ strictim nunc tango ad Satyras Persij. Addo, *præfiscinè*.

COMPOSITVS.

Notat πρόθεσιν siue collocationem mortui de qua Iulius Pollux c. i. lib. iix. c. xix. lib. iij. Gloss. Collocatio. εἶδος νεκροῦ. Menander. Generis demonstratiui c. xvi. lib. j. Καὶ θηλείας νύκτωρ ἡ πρόθεσις, ἡ προθέσεως ἡμέρα ἐκτὴ, ὡς ἡ Ἀθήνησι. Lego. Καὶ Θουρίοις νύκτωρ ἡ πρόθεσις, ἡ προθέσεως ἡμέρα ἐκτὴ, ὡς Ἀθήνησι. *Et Thurijs noctu collocatio: aut collocationis dies præfinita vt Athenis.* Sic Attica lex apud Demosth. in Macartatum. Τὸν ἀποθανόντα προτίθεσθαι ἔνδον ὅπως ἂν βούληται. *Mortuum collocato in ædibus*, scilicet dominus funeris, *vt voluerit*. Hoc verbo, *vt voluerit*, liberum facit domino funeris ornatum mortui, vt palliolum, coronam floream, alia: sed non partem ædium. Collocationi enim præfinitus locus limen siue vestibulum. Sic Iliade vii. Patroclus mortuus

Κεῖται ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος.

Vestibulum spectans iacet.

Sic & Suetonij cap. c. Augusti funus *in vestibulo domus collocatur*. Et Virgilii Æneide iix. Pallantis corpus positum in limine.

——*Recipitq. ad limina gressum,*
Corpus vbi exanimi positum Pallantis, Acestes
Seruabat senior.

Vbi & notabilis, custos adpositus collocationi. Etenim mortuus neque ante collocationem, neq. in collocatione ipsa, neq. post collocationem & in pompa ipsa siue exsequiis, sine custode. Ante collocationem vt Apuleiasini lib. ii. vbi & auctoratus custos eiusmodi feralis, ex formula. *Si qui mortuum seruare vellet, de pretio liceretur.* De hoc genere & illud l. xiv. § iv. D. De religios. *Item & si quid ad corpus custodiendum vel etiam commendandum.*

Ad custodiendum, vt à mercenario: *ad commendandum*, vt amico. Sic intellige, neque causa tur litigent, *commendandum* ibi an *commundandum*.

Collocationi autem custos vt dixi: post collocationem etiam custos sepulchri subinde. Hinc illud l. lxxj. §. ij. D. De condic. & demonstr. *Titio centum relicta sunt ita, vt à monimento meo non recedat.* Hæ custodiæ collocationum & sepulchrorum ne defuncto cadaueri fieret iniuria, vt ab inimico, aut creditore, aut sagana, aut violatore sepulchri, siue τυμβωρύχῳ. Quamuis copiosè hoc differerem, si Persius nunc singeret. Nam hic quidem magis quæ reliqua de collocatione sunt, reddi poscit.

Collocauêre funus propinqui, vt parentes, fratres, alij. Itaque Lysias de cæde Eratosth. vt insolens notat quod triginta tyranni, κλίνην μισθωσάμενοι συνέθηκαν αὐτόν. *Conduxêre lectulum in, eoque composuêre illum.* Etenim caræ cognationis hæ partes, non extranei, aut iudicis. Etiam Dio lib. liix. Tiberium notat quod Liuiam οὔτε νοσοῦσαν ἐπεσκέψατο, οὔτε ἀποθανοῦσαν αὐτὸς προέθηκε, *neque ægrotantem viserat, neque mortuam ipse collocauerat.*

Cur autem ritus hic collocandi receptus iam dixi, vbi de tuba ferali.

Sæpe ad ritum illum Poëtæ ludunt, vt Plaut. Amphitruonis sc. i. Martial epigr. lxvj. lib. v.

CRASSISQ. AMOMIS.

Nam collocatio sequebatur vncturam & pollincturam, Lucian. lib. de luctu. Μετὰ ταῦτα δὲ λούσαντες αὐτούς, ὡς μύρῳ τῷ καλλίστῳ χρίσαντες τὸ σῶμα, καὶ στεφανώσαντες τοῖς ὡραίοις ἄνθεσι, προτίθενται. *Deinde lotos eos, vnguentóque optimo delibutos, & coronatos tempestiuis floribus, collocant.*

Dixi *vncturam & pollincturam.* Vnctio enim propinquorum munus, pollinctura vnctio seruilis Tull. j. de legibus. Expediui ad legem xij. Tabul. c xciv.

Vnctionum feralium differentiæ multæ. j Alia libera & prisca: alia seruilis & noua. ij Vnctio vna mortui ante exsequias & collocationem, altera posterior. iij Vnctio aut mortui est, aut reliquiarum. iv. Vnctio aut odoribus & aromatis fieri solita, aut abdomine. Aliæ item multæ vnctionum differentiæ, sed iusti voluminis ea res, non perfunctorij commentarioli ad Persium. Tangit vero nunc Persius vncturam primi generis vtramque secundi tertiique generis priorem.

Amomis autem dixit, quia frequens amomi vsus in feralibus vncturis, vt Ouidij eleg. x. lib. i. Iuuenal. Sat. iv.

LVTATVS.

Oblitus crasso vnguento tanquam luto. Sic M. Cato c. xcij. de re rust. eodem significatu *oblinere luto*, & *lutare* dixit. Et Ail. Lamprid. in

Alagab. *Lutare titulos statuarum.* Contra *delutare* Cato idem c. cxxiix. Sic D. Hieronym. Apol. j. in Ruffinum, *Lutata facies.* Et lib. ij. in Iouinian. *Lutatis pedibus.* Plautó est *lutulare*, in Rudente. Vnguento autem lutare est μυρακοφεῖν, cui oppositum χρίεσθαι. L. Clem. Alexandrin. Pædagogi c. iix. lib. ij.

IN PORTAM RIGIDOS CALCES EXTENDIT.

Homerus Iliade vij. de funere Patrocli. κεῖται ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος. Collocati scilicet pedib. in ianuam versis. Ratio eccilla Plinij c. iix. lib. vij. *Ritu naturæ capite hominem gigni: pedib. efferri.* Hinc illud L. Senecæ epist. xij. *Foras spectare.*

HESTERNI QVIRITES.

Liberti manumissi testamento, liberti Orcini, siue Charoniani, siue charonitæ. Ambitus ille autem proceribus Romanis quamplurimos, sæpe & omnes seruos manumittendi testamento, ἵνα χρηστὸς καλῶνται νεκροὶ, καὶ πολλοὶ ταῖς κλίναις αὐτῶν ἐκκομιζομέναις παρακολουθῶσι, τοὺς πίλους ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἔχοντες. *Vt bene eis diceretur, vtque multi lectulos eorum ferales sequerentur pileati.* Dionys. lib. iv. Non dixit τῇ κλίνῃ, sed ταῖς κλίναις. Secuti enim hi pileati patroni sui lectulum proximè, illi quidem, sed ante lectum ipsum mortui, erant lectuli omnes imaginum.

Plurimi vero illi & longissima serie plerumque imaginum lectuli. Etenim quot maiorum imagines totidem lectuli, siue suus sibi cuique imagini lectulus. Patet C. Taciti annali iv. in funere Drusi, & annali iij. in funere Iuniæ. Et Dionis lib. lvj. in funere Augusti. Sic in funere Marcelli filij Octauiæ sororis Augusti, lectuli sexcenti. Seruius ad Æneid vi.

Pono ante mortui lectulum, lectulos imaginum, vt & Silius lib. x. vbi de funere quod Marcello fecit Anibal.

——Nec celsis de more feretris
Præcedens prisca exsequias decorabat imago.

Priscas imagines dixit maiorum imagines, quæ in lectulis. Cum inquit *præcedens*, accipe curru vectam. Curribus vehebantur imaginum lectuli. Polyb. lib. vi. αὗται μὲν οὖν ἐφ' ἁρμάτων ὗται πρωίονται. Eo respiciens Papin. Thebaide vi. dixit.

Exin magnanimum series antiqua parentum
Inuehitur.

At ipsius mortui lectus humeris gestatus.

Ante currus illos lectulorum, lictores cũ fascibus, aliáque insignia magistratuum, quos illi gessere olim, quorum hæ imagines. Polyb. lib. eodem. Alia sexcenta de his lectulis imaginum, & funere imaginario dicerem, sed operam sibi nunc Persius dari vult.

CAPITE INDVTO.

Pileati. Liberti orcini, in patroni sui exsequiis pileati. Dionys. loco

antedicto. Appianus Mithridatica. Plura de his pileatis dico ad Sat. v.

SVBIERE.

Non quidem lecto siue feretro subiêre illi, sed pone lectum. Itaq. Dionys. dixit ἀκολουθεῖν siue sequi. Appian. Mithridatica ἐφεῖναι.

TANGE MISER VENAS.

Inducitur ille quem Stoicus mortuum pinxit, refellens Stoicum, & viuere se ac valere aiens. Tange, inquit, miser venam, bellissimè valeo. ἅπτου τῆς φλεβὸς σχέτλιε. Miser vt Homero σχέτλιε, ἰξύ, ἰσχυρὰ, σφοδρά. Conuenienter hoc ille in Stoicum censorem, & ἐπιπλήκτην. Interpungendum autèm.

Tange miser venas, & pone in pectore dextram,
Nil calet hic: summósque pedes adtinge manúsque,
Non frigent.

VISA EST SI FORTE PECVNIA.

Sane, inquit Stoicus, corpore vales, sed ab animo pessimè. Etenim si pecuniæ & lucri, aut adulteræ & mechimonij spes oblata, cor tibi non rite salit, sed morbum tuum declarat, auaritiam & libidinem; si olus & panis cibarius adponitur, alius morbus tuus patere incipit, ligurius nempe & catillo deprehenderis. Sic itaque morbis torosuli enumeratis auaritia, libidine, gula, metu, ira, ostendit animo eum quasi præmortuum esse, ac peiore loco quàm si efferatur.

SVBRISIT MOLLE.

Molliter, amatoriè. Vt Horat. Oda ix. lib. j.

CANDIDA.

Bella, vt Sat. seq. *Sum candidus.*

VICINI PVELLA.

Filia aut vxor. Puella quæuis mulier ætate virente, virgo, marita, vidua, vt L. xlj. §. vij. De legat. iij. Propert. eleg. iij. lib. iv. Alij.

COR TIBI RITE SALIT.

Lego interrogatoriè, *salit?*

OLVS DVRVM.

Non autem teneri cauliculi & cymæ. Nam hæ in deliciis. Plin. cap. iix. lib. xix.

ALGENTE CATINO.

At in deliciis cauliculi calidi & virentes. Martial. epigr. cxx. lib. v.

Ponetur digitis tenendus vstis
Nigra cauliculus virens patella.

Incorrecta correctio est, *Digitis tenendus vnctis.* Contra autem sordium & paupertinæ vitæ, caules frigidi & pallentes. Iuuenal. Sat. v.

Pallidus offertur misero tibi caulis.

Cauliculi vero illi etiam cymæ siue cymata Iun. Columel. in Hor-

tulo. Marcellus in Cyma. De virore cauliculorum Palladius Februarij. Tit.xxiv. Plin. cap.iix. lib.xix. vbi tamen discrimine aliquo cauliculi & cymæ.

VLCVS.

Gulæ, catillationis.

PLEBEIA BETA.

Cauliculi & cymæ torosulis: beta plebi. Martial. epigr. xiij. lib. iij.

RADERE.

Vt Horat. Sat. ij. lib. ij. *Gallina tergere palatum.*

ALGES.

O φόβος κατάψυξις. *Timor refrigeratio.* Aristoteles Problem. xxvij. Tomi vlt. Problem. iix. Tomi xxvij. Problem. xiij. Tomi x. Problem. xxxvj. Tomi xj. Et c.xiij. lib. ij. ad Theodecten.

TIMOR ALBVS.

Ex timore pallor. Aristot. Problem. iix. Tomi xxvij. Alexander Problem. xij. lib. j. Cassius Problem. xlix. A. Gellius c.iv. lib. xix. Macrob. Saturn. c.xj. lib. vij.

Excussit membris aristas.

Horripilatio ex timore. Aristoteles Problem. iix. Tomi xxvij. Alexander Problem. xxvj. lib. ij. Macrobius loco eodem.

Aristas autem pro pilis, vt Sat. iv. *plantaria* & *filix.*

NON SANI ESSE HOMINIS.

D. Hieronymus lib. j. in Iouinian.

SATYRA IV.

PRIMA Persij Satyra in Neronis poëticā fuit: hæc in eius politicam est. Adolescentulus Nero imperij regimen suscepit anno suo xvij. Suetonius Neron. cap iix. Atque vt Satyra j. Nero Midas, ita nunc Alcibiades. De imitatione autem Persij Platonica, Angelus Politianus Miscellaneis c.iv.

REM POPVLI TRACTAS?

Ita? tu tirocinio tuo iam rei Romanæ dominus, siue Imperator?

BARBATVM MAGISTRVM.

Socratem. Sic *barbatos magistros,* Iuuenal. Sat. xiv. Et *barbatum* philosophi *rostrum,* Varro apud Marcell. in *Rostrum.* Nota res de barbis philosophicis ex Horatij Sat. iij. lib. ii. L. Senecæ epist. xlix. Luciani Hermotimo. A. Gellij c. ii. lib. ix. Sic Tatiano in orat. pro barbarie philosophi πωγωνοτροφοῦντες *pascentes barbam.* Et apud Plutarch. lib. de Iside philo-

philoſophorum *πωγωνοτροφίαν*.

Socratis quidem hermæ ſtatuæque omnes barbatæ, aliquæ & barba pexa in octonos pluréſve crines, quales Deorum & ſponſorum barbæ. Iuuenal. de ſponſo Sat. vi.

—— *Iámque à tonſore magiſtro Pecteris.* ——

Contrarium *ἀποφαλακρῶν τὸ πώγωνα*, *facere caluitium barba*, in lege Moſaica. Clem. Roman. Conſtitut. apoſtol. c. iii. lib. i. Hodie Leuitici cap. xix. eſt, *φθείρειν τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος*.

QVEM TOLLIT.

Tollit pro ſuſtulit, vt tolliſſe l. xiii. §. iv. D. De acceptilat.

SORBITIO CICVTÆ.

L. Seneca epiſt. xiii. *Cicuta magnum Socratem fecit.*

DIRA.

Nam vltimum & legitimum ſupplicium Athenis Ophiuſæ potio illa. Plin. c. xiii. lib. xxv. Adde Valer. c. vi. lib. ii.

MAGNI PVPILLE PERICLI.

Sic C. Taciti annali xiv. Poppæa Neronem pupillum vocat, quaſi tutores ei Burrus & Seneca.

RERVM PRVDENTIA VELOX ANTE DIEM.

Qualis apud Æſchylum in vii. ad Thebas ille qui

Γέροντα τὸν νοῦν, σάρκα δ' ἡβῶσαν φέρει

Mentem ſenilem, corpus veſticeps geris.

Et Pindar. Pythijs Oda iv. *Κοῦρος γὰρ ἐν παίδεσσι νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς*. *Ille inter pueros iuuenis: in conſiliis ſenex.* Sic Tarchon canus prodiſſe in lucem dictus, quia prudens à puero Geograph. lib. v. Et Tiberius *ἔτι νέος ὢν ὁ πρεσβύτης ἐλέγετο*. *Etiam iuuenis cum eſſet, ſenex nominabatur.* ſcilicet *δι' ἀγχίνοιαν*. *Propter ſagacitatem & prudentiam.* Herennius Philo lib. de legat. ad Caium. Et de ſophiſta Iuliano Eunapius. *ὁ καὶ ἐν μειρακίῳ πρεσβύτης Ἰουλιανός*. *Simul adoleſcentulus & ſenex Iulianus.* Et Felix Caſſiodori amicus, *Senilis iuuenis.* Præfat. lib. xi. Et Macarius monachus *Παιδαριογέρων*. Nicephor. eccleſiaſt. hiſtor. c. xiv. lib. ix. Palladius Lauſiacæ hiſtoriæ cap. xvii.

QVIRITES, HOC PVTO NON IVSTVM EST.

In Neronem hoc ad Quirites concionantem. C. Tacitus annali xiii.

IVSTVM GEMINA SVSPENDERE LANCE.

Interrogatoriè, *lance?* vt & ſequentia. Lances verò inſigne iuſtitiæ. Dico ad legem xii. Tabular. c. xiv.

RECTVM VBI INTER CVRVA SVBIT.

Eiuſdem ſortis vetus dicterium. *Hic nobis curua corrigit.* L. Seneca ludo Claudij. Et *Inuenimus qui curua corrigeret.* Plin. epiſt. vlt. lib. v.

CVM FALLIT PEDE REGVLA VARO.

Ἐρωτηματικῶς, *Varo?* Malè in aduerſariis c. iix. lib. xxx. Perſium accipiunt

de regula siue canone architecti. Quęre, quis illius regulæ pes? *Scaput*, inquiunt, *siue hastile regulæ*. At enim sic regula erit pes regulæ. Pseudocornutus autem vt solitus est perplexè, modo de lãce, mox de norma, mera nugalia. Regula enim pede varo est decempeda siue pertica non recta, quare & pedes in ea notati, vari sint necesse est, & fallant agrimensorem siue censitorem. In decempeda siue pertica pedes notatos indicio est nomen ipsum decempedæ, & Græcis δεκάποδος Priscian. lib. vj. Isidor. c. penult. lib. xv. Auctores varij de limitib.

Perticam siue decempedam bene regulam vocari sciunt periti rei gromaticæ, neq. Philoxeni glossæ nesciũt. *Pertica*, inquiunt, κανών, κάμαξ.

Lances itaque, discrimen recti curuique, & decempeda, Persio sunt allegoricè officia principis & magistratuũ. Lances iuris & iniuriæ, rectum & curuum illud præmij hoc pœnæ, decempeda siue pertica, iuris regula inter contrahentes plus habẽti adimens, minus habenti addens: quemadmodum censitores decempeda siue pertica sua inter finitimos.

NIGRVM VITIIS PRÆFIGERE THETA.

Interrogatoriè & hoc, theta? *Theta vitiis præfigere*, iustam proferre in reos sententiam. Leg. Isidor. c. iij. lib. j. Theta nota mortis. Isidorus lib. eiusdem c. xxiij. Martial. epigr. xxxvj. lib. vij.

QVIN TV IGITVR.

Quasi responderit Alcibiades se nihil horum scire, Quin tu igitur inquit, &c. Quin igitur desinis imperator & magistratus esse velle, si ea quæ dixi, principis & magistratuum officia nescis?

SVMMA NEQVICQVAM PELLE DECORVS.

Sic Horat. epist. xvj. & Sat. j. lib. ij.

CAVDAM IACTARE BLANDO POPELLO.

Ostentare te & adulari, vt canes soliti cauda, qui inde σαίνειν. Interpres Æschyli in septem ad Thebas.

ANTICYRAS MELIOR SORBERE MERACAS.

Cui elleborum nigrum siue Melampodium opus magis quam imperium aut magistratus. Insane. Veratrum nigrum optimum ex Anticyra. Dioscorides cap. clj. lib. iv. Hinc *secessus Anticyræ*, Sueton. Caij cap. xxix.

QVÆ TIBI SVMMA BONI EST?

Quod τέλος, qui scopus vitæ?

VNCTA VIXISSE PATELLA SEMPER.

Responsum Alcibiadis siue Neronis impudens. Voluptas inquit, mihi τέλος.

ET ADSIDVO CVRATA CVTICVLA SOLE.

Malè hic interrogatio in libris plerisq. Cutem autem siue corpus sole curatum accipe insolatum, siue curatum insolatione siue ἡλιοκαΐα.

Ea verò duplex fuit,vna sine arte siue naturalis,apricatio nempe vt illa Zenonis apud Laërt. ἔχαιρε ἡλιοκαΐαις. Gaudebat insolationibus siue apricationibus.Et apud Arrian.Epicteti c.iv.lib.iv.ἐν τῷ Λυκείῳ ἡλιάζεσθαι.*In Lyceo insolari*,siue apricare. Glossæ ἡλιάζομαι. *Insolor, apricor. Soliclatur* ἡλιάζεται *Solidatur* ἡλιάζεται. Vtrobique rectum est, *Solielatur* pro *soliculatur*.Sic meliùs quàm *solicuratur*.*Soliculari*,in sole esse siue apricari,ex Græco nempe ἡλιάζεσθαι.De hoc genere Martialis epigr.xij.lib.x.

I precor & totos auida cute combibe soles.

Altera insolatio artis & balnei,de qua Arnobius lib. j. *Rutilare se flamis,& causas potionibus præparare*.Dixerat ante.*Sole torrere se, & acquirere corpori siccitatem.* Hæc chromatiatio illa de qua glossæ veteres in hunc locum.*Vngebant se*,inquiunt,*& in sole erant,vt oleum corpus imbiberet*.atque id esse chromatiari.De hoc genere & illud sequitur

At si vnctus cesses,& figas in cute solem.

Si vnctus oleo insoleris.Et illud Iuuenal.Sat.xj.

Nostra bibat vernum curata cuticula solem.

De eadem balnearia insolatione L. Seneca epist. xxcvj. *At nunc*, inquit,*blattaria vocant balnea, si qua non ita aperta sunt vt totius diei solem fenestris amplißimis recipiant,nisi lauantur simul & colorantur.*

Exspecta.

Sic libri omnes,etiam membranæ legunt,& glossæ item veteres ad Persium.Ego autem quouis deposito pignore certem, manum Persij fuisse,*En specta*. Viden' tu (inquit Socrates Alcibiadi, Persius Neroni) hanc aniculam,hic in vicinia , Baucin λαχανοπώλιδα siue holeratricem? Eam si rogem vt te interrogaui,*Quæ tibi summa boni est?* siue quid putas summum esse bonum , siue τέλος vitæ ; non deliriùs responderit quàm tu Alcibiades , qui te Athenis principem esse vis,aut tu Nero, qui te Dominum facis rei Romanæ. Etiam glossarium veterum scriptor sic legit.Interpretatus nempe est.*Inspice*

Glossæ. λαχανοπώλης. Holerator.

Hæc anvs.

Σκεπτέον. *Hæc anus. I nunc.* I nunc & gloriare tu Alcibiades,*Dinomaches ego filius sum* ; tu Nero , *Agrippinæ filius ego sum.*

Mater Alcibiadis Dinomacha,Platoni Alcibiade priore,Plutarcho in Alcibiade,aliis.Mentita Plinio memoria est cap.iix.lib.xxxiv. cui est *Demareta.*

Svffla.

Vt Græcis φυσᾶν, & φύσημα. Sufflatus esto genere materno, tu Alcibiades quod gentis Alcmæonidarum es : tu Nero,quod mater tibi Agrippina Germanici F.& per hãc vnus tu de stemmate domus Augustæ.Neque de patre gloriatur Nero,quia is omni parte vitæ detestabilis.Sueton. c. v.

SVM CANDIDVS.

Formosus Alcibiades, pulcher & Nero. Itaque apud L. Senecam Satyrâ Claudianâ Phœbus de Nerone,

Ille, inquit, *mihi similis vultu, similisque decore*. Item.

——— *Adfuso ceruix formosa capillo*.

Vbi & Lachesis fauet *homini fortißimo*, id est, pulcherrimo. Et adclamatum Neroni in spectaculis ὁ καλὸς Καῖσαρ, ὁ Ἀπόλλων. *Formosus Cæsar, Apollo*. Dio in Nerone. Sed Sueton. cap. lj. *Vultu*, inquit, *pulchro magis quàm venusto*.

PANNVCIA BAVCIS.

Pannis obsita, ῥακώδης, vt Isidor. c. xxij. lib. xix. *Pannuciam dici vestem quod sit diuersis pannis obsita*. Puto scripsit Isidor. *quod sit diuersis pannis consuta*. Etiam glossæ ad Persium veteres *Baucin pannuciam* esse aiunt *pannosam siue pannis obsitam*. Minus rectè Donat. ad Terentij Andr. accipit, *pannuciam, crassam*. Glossæ autem Isidori. *Pannucenum*, inquiunt, *genus vestis*. Puto fuisse Pannucium. Neque rectissimè tamen Isidoro, pannucium vestis. Nec enim pannucium vestimenti genus, sed vestis quælibet pannis obsita, siue ῥακῶν. Hinc itaq. Põponio titulus fabulæ, *Pannuciati*. Duo nempe fratres illi abdicati & eiecti domo, itaq. pannosi & laceri. Facilis coniectura ex fragmentis quæ apud Marcellũ in *Nubere*, & *Nebulones*. Hinc & Martialis *pannuceum* tralate dixit pro rugoso, epigr. xlvij. lib. xj. vt & *pannosas mammas*, rugosas, qualis pannucia vestis, epigr. lxxij. lib. iij. Patet significatus ille pomi genere, quod *pannuceum* dictum, apud Macrob. Saturn. c. xix. lib. iij. De pomis pannuceis. Plinius c. xiv. lib. xv. *Celerrimè in rugas marcescunt pannucea*.

CVM BENE CANTAVERIT OCYMA VERNÆ.

Cùm benè seruulo exprobrarit, nequã esse & domini osorem. Eoq. sapientior Baucis anicula quàm tu Alcibiades, aut tu Nero. Nam illa seruum admonet officij, & ocyma ei cantans virtutem vitio esse potiorem fatetur: at tibi voluptas vitæ scopus & meta est.

Cantare est prædicare, vt Atticè ᾄδειν αὐτὸν τὸ ἔργον. Geographus lib. i.

Cur autem ocimi cantatio seruis, siue ocimum venale seruis clamare, est exprobrare nequitiam, & significare seruũ esse inutilẽ, & domini osorẽ? Quia vt notant Suidas & Hesychius ὤκιμον, τὸ λεγόμενον βασιλικόν. *Ocimũ est, quod dicitur basilicũ*. Basilicũ autẽ est regium. Paterfamilias est rex familiæ suæ. Arist. c. i. lib. i. de Republ. Πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύεται *Omnis familia, quasi regnũ est*. Et c. iv. Μοναρχεῖται γὰρ πᾶς οἶκος. *Omnis domus monarchia*. Et c. xi. lib. iii. ἡ οἰκονομικὴ βασιλεία τις οἰκίας ἐστίν. *Administratio familiæ, quasi regnum est familiaricum*. Festus. *Regalia*, inquit, *exsta filiofamilias dominationẽ pollicetur*. hoc est, fore breui patrẽfamilias, qui tanquã rex familię. Basilici itaq. nomẽ ipsum odiosũ seruis. Hinc Ocimũ siue basilicũ dictũ μισόδουλον. Sotio apud Cassianũ Bassũ in Geoponicis,

Hæc vna ratio: altera, ocimum herba inutilis, immo & multifariam noxia, vt Sotio idem ostendit. Bene itaq. ocymum seruo inutili vt geminum ei germanum cantatur & ingeritur. Recta itaque Persij scriptura non ocymum, sed ocimum.

In ocymi tamen quoq. partem ratiunculæ sunt. Ocymi nomen à celeritate. Plin. c. xxiij. lib. xvij. cantatio itaq. ocymi seruis, exprobratio tarditatis & pigritiæ. Et furti, vt Sat. v. *Et in tenui farragine mendax.*

DISCINCTO.

Quia præcincta tunica linteo amiciuntur vernæ, inquiunt glossæ. Immo enim *discincto*, male cincto. male seruienti, pigro. Viceuersa *præcincti rectè pueri*, serui ministrantes, seduli. Horat. Sat. iix. lib. ij. Et *succincti popæ*, Propert. eleg. iv. lib. iij. Et *succinctus* Persij mercator Sat. v. Sic Seruio ad Æneid. j. *Accincti, industrij, negligentes discincti.*

Quod autem glossæ habent, *præcincta tunica linteo.* Lego *licio.*

VT NEMO.

Pergit Socrates in Alcibiadem. Persius in Neronem. Tu, inquit, populum tegere, & aliorum verrucas videre potes, ad tubera tua cæcus. Commune hoc tibi cum multis vitium. *Nam nemo in sese*, &c.

IN SESE TENTAT DESCENDERE.

De se & vitiis suis cogitare. vt *ἐγκύψαι εἰς ἑαυτόν*. Themistius orat. vi.

SED PRÆCEDENTI.

D. Hieronym. epist. xcj. *Si nostram peram non videntes, aliorum iuxta Persium, manticam consideremus.* Sic & ante Persium Catullus in Suffenum. Horat. Sat. iij. lib. ij, vbi & Acro Persium laudat. Tangit & L. Seneca. Item alij.

Primus huic sententiæ fons Æsopi fabella de duplice hominum mantica, Stobæus Serm. civ. Galenus lib. de curatione morborum animi. Et eleganter Themistius Euphrades Orat. j.

QVÆSIERIS.

Ponit exemplum illius cæci amoris, qui talpa domi lynceus foris. Si quæram, inquit, ex te Nero, aut alio tui simile. Nostin' qua regione prædium Vectidij? Statim vt sordidus ille à te & *triparcus* notatur.

VICTIDII.

In aliis. Ventidij.

CVIVS.

Sic ille qui interrogatus de Vectidij prædiis.

DIVES ARAT.

De Vectidio, inquit Persius, diuite quæro.

QVANTVM NON MILVVS OBERRET.

Vt Iuuenal. Sat. ix. ——*tot miluis intra tua pascua lassis.*

Sic Pertinax verbo Luciliano. *Agrarius mergus.* Iul. Capitolin. Notatur scilicet magnitudo latifundiorum Vectidij ex miluij volatu. Nam

Sic gladiatores *premere vulnus* dixit L. Seneca c. xv. In Sap. non cad. hæc auis solita circare siue circitare, vnde & miluius, *auis circanea*. Festus.

HVNC AIS?

Nero, aut alius geminus germanus Neroni maledicus. Hunccine ais *aridum, auidum, parcipromum*, vt Plautus diceret, senem?

HVNC.

Persius.

DIIS IRATIS.

Hęc iam maledicus. Et legendus hic locus totus interrogatoriè, aceti?

GENIOQ. SINISTRO.

Vt Plaut. Trucul. Sc. ij *Isti qui cum Genijs suis belligerant, parcipromi.* Exerrant glossæ interpretantes. *Dijs iratis Genióq. sinistro natum.* Verba illius maledici hæc. Mens autem. Hunccine qui quandoq. siue quandocunque iugum figit. &c. Cum festus & genialis dies, compitalia nempe quæ alij profusissimè celebrant, huic Genius dexter, siue propitius non est, tam sordido. Sic Mæcenas apud L. Senecam epist. cxiv. *Genium festo vix suo testem.*

PERTVSA AD COMPITA.

Compita dixit tangens compitalia rusticorum & ludos compitales. De his Varro v. de ling. Lat. Macrob. Saturn. c. vij. lib. j. Glossæ Philoxeni. Sic Horatio epist. j. lib. j. Pagi pro paganalib. compita pro compitalibus.

FIGIT.

Vt festo die, *suspensus vomer.* Tibulli eleg. j. lib. ij. *Aratrum palo suspensum.* Ouid. j. Fastor.

SERIOLÆ VETERIS.

Membranæ. *Seriolæ veterem.*

INGEMIT. HOC BENE SIT.

Cum gemitu dicit. Hoc bene sit. Contenti agamus lætique hac cænula. Formula fauentiæ. *Hoc bene sit.* Horat. Sat. ij. lib. ij.

—— bene erat non piscibus vrbe petitis
Sed pullo atq. hædo ——

Ouid. iv. Fastor.

Postmodo glans nata est, bene erat iam glande reperta.

TVNICATVM CÆPE.

Pseudocornutus. *Tunicatum*, inquit, *multis corijs purgatum.* Veriùs, quod velatur membranis tanquam tunicis. Et maiorum sordium ne purgatum quidem cæpe mordere siue λεπεῖν.

FARRATAM OLLAM.

Pultem ex farina. Festus. Insipere.

PVERIS PLAVDENTIB.

Vt epulo compitalitio.

PANNOSAM FECEM.

Mucidam.

MORIENTIS ACETI.

Vt Auidienus ille auidus apud Horat. Sat. ij. lib. ij.

—— *veteris non parcus aceti.*

ET FIGAS IN CVTE SOLEM.

Vt ante. *Adsiduo curata cuticula sole.*

IGNOTVS.

ὁ τυχών. Est aliquis prope te, siue in tuo comitatu Neronianus, siue tuæ farinæ, qui &c.

CVBITO QVI TANGAT.

Fodere hoc Terent. Hecyra. Horat. epist vj.

CEDIMVS.

Hoc Nero aut Alcibiades.

PRÆBEMVS CRVRA SAGITTIS.

Tangit pilæ lusum, in quo errantibus puerulis pœna, vt sura exciperent pilæ ictum à victore. Plutarchus narrans de Lentulo Sura in vita Ciceronis. Isidor. c. vlt. lib. xiix. Non dissimile multum quod Dio Prusæus Orat. iv. de regno, de puerculis agens. ὥσπερ, inquit, ἐκεῖνοι σφαίρᾳ παίζοντες ἀλλήλων, ὁ δὲ πληγεὶς ἥττηται. *Vt illi pila collineant alter in alterum, & qui ictus fuerit, pro victo est.* Sed plane quidem versus etiam hic Persij spurcus est, & Lethei fluminis aqua dignior, quàm acumine interpretis. Et feliciter hic quidem certe Pseudocornutus, qui nihil adtigit.

VIVITVR HOC PACTO.

Lego ἐρωτηματικῶς. Persius nempe aut Socrates miratur os illud ferreum & impudens.

SIC.

Respondet canatim *κυνικῶς* ille siue Nero siue Alcibiades. Planè sic viuitur.

NOVIMVS.

Non eram nescius, inquit Persius siue Socrates. *Nam ilia subter*, &c.

ILIA SVBTER.

Propert. eleg. iix. lib. iv. *Ilia subter, balthea.* Aratus Phænomen. ὑπὸ ζώνη. Manil. lib. j. *Sub pectore.*

SED LATO BALTHEVS AVRO PROTEGIT.

Non minus impudenter ille hoc Alcibiades aut Nero. Habeo, inquit, cæcum vulnus, sed defendit me baltheus, id est, principatus Athenis, imperium Romæ. Benè admonent glossæ veteres tralatum esse à gladiatoribus qui aureo baltheo tegunt, si vulnus acceperint.

iniur. Aliter Demosth. Philipp. j. τῆς πληγῆς ἔχεσθαι.

Vt baltheus gladiatori vulneris; sic principatus, imperium, Alcibiadi, Neroni vitæ flagitiosæ velamentum. Baltheus siue cingulum pro magistratu, dignitate, imperio. Suidas ζώνη, τὸ ἀξίωμα. Sic in iure ciuili *cinguli honor*. l. xiv. C. Theodos. De priuileg. eor. l. ij. C. vt dignitat. ordo.

VT MAVIS DA VERBA.

Quia sic tibi sedet, perge sane, falle alios & teipse, capesse rempubl. cum tua & populi pernicie. Sic Horat. Sat. iv. lib. i. *vt mauis, imitare.*

ET DECIPE NERVOS.

Falle vires ipse tuas. Impone humeris tuis onus Reipubl. aut imperij, cui longe impares.

EGREGIVM CVM ME.

Alcibiades aut Nero. Cum populus ipse me vt capacem, gerendæ Reip. aut regendo imperio laudet, non credam?

SI PALLES.

Inquit Socrates Alcibiadi, Persius Neroni. Popellus tibi blanditur. Esto. Non propterea dignus principatu es aut imperio, si libidinosus, si auarus, si periurus & iniquus es.

SI PVTEAL.

Si periurus es & corruptus iudex.

Puteal Libonis, ara fuit. Patet imagine putealis huius quæ in nummis antiquis, vt nummo Paulli Lepidi, & altero Libonis. In illo ex altera parte inscriptum est, CONCORDIA: in hoc, BONVS EVENTVS. Frustratoriè hoc eruditi viri ad concordiam iudicum & sententiarum euentus bonos referunt. Manifestaria enim res pertinere ad nuptias Octauiani cum Scribonia, & concordiam Octauiani cum Sex. Pompeio, & illius cum Sexto pacis bonum euentum. Legend. Dio lib. xliix.

Ad hanc Libonis aram iurare solitos iudices, item aduocatos liquet Horatij epist. xix. Sat. vi. lib. ij. Plinij epist. vlt. lib. v.

Nec male tamen Porphyrio in Horatij epist. xix. Acro in Sat. vi. lib. ij. puteal interpretati tribunal. Nam tribunal ibi fuerit necesse est, si ad puteal iurauêre. Etenim iuratio illa in iure siue ad Prætorem.

Neq. abs re glossæ veteres, Puteal dictum à puteo. Nam propriatim quidem puteal in sacris, puteus nempe sacrorum causa conseptus & opertus: puteus verò etiam profanus. Glossæ Philoxeni, *Puteal* φρεάτιον. Et ἱερὸς τόπος ἀσκεπαστος, Puteale, ἱερὸν φρεατιαῖος Puteale. Sic Aristidis sophistæ oratio, εἰς τὸ φρέαρ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, est. *In puteal siue puteale Æsculapij.* Subinde tamen & puteal est putei profani vt l. iix. §. vlt. D. De act. emti. Tullij epist. iix. lib. i ad Atticum.

Cuiusmodi autem illud Romæ puteal Dionys. tradit lib. iij. Tullius i.

lius j. de Diuinit.

Tria igitur hæc iuncta in comitio, puteal, ara siue puteal Libonis, & tribunal.

CREBRA VIBICE FLAGELLAS.

Glossæ veteres ad Persium vibices interpretantur acres feneratorum exactiones, quæ debitoribus tanquam vibices, quod & alij deinde secuti, vt ad Africanum: sed propiùs ad Persij mentem de periuriis iudicum acceperis. Nam hæc Satyra directa in magistratus, & horum caput Neronem. Debitorum etiam periuria ad puteal, eáq. & ipsa putealis flagellationes. Tango ad legem xij. Tabular. c.lxxiij.

BIBVLAS DONAVERIS AVRES.

Sic aures bibere. Horat. dixit Oda xiij. lib. ij. Propert. eleg. iv. lib. iij.

TOLLAT SVA MVNERA CERDO.

Cerdo figuratè popellus. Iuuenal. Sat. iv.

Sed periјt postquam cerdonib. esse timendus
Cœperat, hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

Cerdones, popellus: Lamiæ, nobilitas.

SATYRA V.

HÆC Satyra ad Annæum Cornutum Stoïcum doctorem Persij de paradoxo illo dissertatio est. Solum sapientem liberum esse. De quo & Tullius Paradoxo v. Horat. Sat. vij. lib. ij. L. Seneca epist. xxc. Dio Prusæus orat. de seruit. & libert. & passim Arriani Epictetus. Etiam Christiani vt D. Ambrosius epist. vij. D. verò Augustin. c. iij. lib. iv. de ciuit. Dei, paradoxum hoc Christi doctrinæ consentaneum esse ait.

Tractatum huius Satyræ principium est tanquam dialogismo Persij & Cornuti. Incipit Persius.

VATIBVS HIC MOS EST.

Principiũ Satyræ ex dissimili. Alij poëtæ centum voces sibi optãt, vt grande aliquid, tragœdiam puta vel epos scribant: ego centum mihi voces optauero, non vt grandia scribam, sed vt aperire tibi possim amoris mei magnitudinem. Ergo & sequitur. *Hic ego centenas*, &c. Pseudocornuti frustratio illa. Poëtam hoc velle. Nihil opus sibi esse linguas centum, quia media sit hæc vilisq. materia & Satyrica. Neutiquam satyrica illa aut vilis, sed Stoïca, itaq. minime vilis Persio Stoïco qui scribit: aut Cornuto Stoïco ad quem scribitur.

CENTVM SIBI POSCERE VOCES.

Ex Homerico illo. οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι. Ante Perſium expreſſere hoc multi, vt Cæcilius Oboloſtate.

—— ſi linguas decem Habeam ——

Poſui ad Sat. j. C. Hoſtius lib. ij. belli Iſtrici apud Macrob. Saturn. c. iij. lib. vi.

———— non ſi mihi lingua
Centum, atq. ora ſient totidem voceſq. liquatæ.

Virgil. ij. Georg. & Æneide vj.

Non mihi ſi linguæ centum ſint, &c.

Ouid. lib. iix.

Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia linguis. &c.

Silius lib. iv.

Non mihi Mæoniæ redeat ſi gloria linguæ,
Centenáſq. pater det Phœbus rumpere voces.

Claudian. Panegyr. Probini,

Non mihi centenis reſonent ſi vocibus ora.

Licentius carmine ad D. Auguſtinum.

—— non ſi mihi murmura centum
Det Boreas, totidémq. animas, centúmq. per ora
Lingua rigens adamante fremat ——

Bene itaq Perſius, *Vatib. hic mos eſt*, notans quaſi formulam eſſe hanc & ritum Poëtis ſollennem. Sed vſi & Rhetores. Quinctilian. Declam. vi. *Vincet tamen res iſta mille linguas.* D. Hieronym. epitaphio Paullæ. *Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas.*

HIANDA TRAGOEDO.

Hiatus tragœdiæ proprius. Iuuenal. Sat. vi.

Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu.

Prudent. lib. j. contra Symmach.

Vt tragicus cantor ligno tegit ora cauato
Grande aliquod cuius per hiatum carmen anhelet.

Sic Luciano tragœdi μέγα κεχηνώς. Et libro de Gymnaſ tragœdorum κράνη κεχηνότα παμμέγεθες. Et Philoſtrat. lib. v. pingit tragœdum βαδίζοντα μέγα, κεχηνότα βοῶντα. Tangit & Symmach. epiſt. xlvij. lib. iij.

VVLNERA SEV PARTHI.

Ἔπος. Bella Parthica quę Neronis auſpiciis cum Parthis geſta. C. Tacitus annali xij. & ſeq. Trahi poteſt & ad Auguſti meditationem belli Parthici, de qua Dio lib. xliv. Sueton. c. xxj. Iuſtin xlij. Hanc belli cogitationem Poëtæ lymphatici, vt bello iam maxime geſto laudauere. Patet Horatij Sat. j. lib. ij. Oda xij. lib. j. Propert. eleg. iij lib. iij. Ouid. i. Amor.

QVORSVM HOC.

Cornutus Persio. Quorsum hæc de centuplicis vocis optatione poëtica, anne & tu tragœdiam aut epos exsufflare vis? Respondebit aliquam multis interiectis Persius *Non equidem hoc studeo*, &c. Ego centum voces mihi optem, non vt tragœdias aut epica exsudem, sed vt tibi Cornute aperiam mei in te amoris magnitudinem.

NEBVLAS HELICONE.

Sublimia, μετέωρα. Vnde Aristophanis *Nebulæ*. Et apud Horat ad Pisones, *nubes captare*. Sublimia illa, tragica & epica.

SÆPE COENANDA.

Notat imperitiam tragicorum, & fortean Neronem petit, Thyestam, aut Atreum tragœdiam ita scriptitantes, vt quæ narrari debuissent, ea in proscænio exhibeantur. Vituperat hanc ἀηχίαν Aristot. in Poëtica c. xiv. Et Horat. ad Pisones.

——non tamen intus
Digna geri promes in scænam, multáque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet.
Aut humana palam coquat exsta nefarius Atreus.

Peccauit hoc tamen Seneca, siue quiqui est scriptor Medeæ. Nam actu v. inducitur Medea in proscænium, liberos suos trucidans. Error ei obiectus, si tamen error ille, ex persusoria lectione Euripidi. Nam videri potest ibi Medea propalam liberos suos necare, sed propius vide, patebit sub scæna id fieri, sed ita vt in proscænio exaudiatur facilè & ipsius sermo, & puerulorum eiulatus fugáq. Itaque chorus audito puerulorum eiulatu illo & fuga quæ in subscænio, Ακούεις, inquit βοὼ, ἀκούεις τέκνων, & quæ deinceps.

Sophoclis tamen Aiax flagellifer, palam seipse interficit. Vbi sapienter interpres notat, τὰ τοιαῦτα, *talia*, nempe ἄηχα siue *inertia*, σπάνια siue *rara inuentu* esse apud antiquos. Narrari enim solita illa non geri in proscænio. Quid ergo, inquies, causæ cur hoc ita Sophocles? Nempe, quoniam Æschylus in Thressis per nuncium fecerat Aiacis mortem narrari, euariare Sophocles voluit, & propalam exhibuit in proscænio, aut vt & magis adtonitos spectatores faceret. Hæc dicere satiùs, quàm veterem vetustum poëtam criminari. Sic mea Latina sed libera interpretatione, Sophoclem ille interpres defendit.

Eadem itaque benè dixeris pro Seneca. Nempe voluisse καινοτομεῖν, aut μᾶλλον ἐκπλῆξαι.

Sed alia item eccilla Sophoclis defensio. Priscos nempe tragicos omnes ἄηχα illa in proscænio exibuisse, primum Æschylum fuisse,

qui hunc ritum vt erraticum correxerit. Philoſtratus lib. vi. Et in Gorgia. Vbi & illud, Æſchylum primum oſtendiſſe ὡς ἐπὶ σκηνῆς τι καὶ ὑπὸ σκηνῆς χρὴ πράττειν, *quæ in ſcæna, quæ ſub ſcæna fieri par eſſet.* Neque tamen poſt Æſchylum lex illa & cautio tenuit, quin ἅπαντα illa omnia vt iugulationes, & alia eiuſdem ſortis, in proſcænio fierent, eique rei culter ille mimicus, qui pingitur ab Achille Statio Leucippæ lib. iij. Specta illam cultri mimici picturam, & clarore ipſo clarius fiet, *cludinem* rectè ſcribi Apuleij Apolog. ij. incorrectè *clunaclum* corrigi. Atqui *clunaclum* A. Gellius inter gladiorum genera numerat, & Pompeius, *clunaclum* eſſe inquit *gladium ad clunes adpendi ſolitum.* Eſto. Num ergo *clunaclum* culter mimicus? Immo enim *cluden* à *cludendo* dictus, culter cæcus & incluſus manubrio longo palmos iv. ferro exſtante digitos tres, ſed quod leni motione in longitudinem exiret quanta ipſius manubrij. Sic Achilles. Sed patet cludines & longiores fuiſſe, & in mimi ſaltantis manu, pro ſceptro. Huiuſmodi fere & dolones. Seruius ad Æneid. vij. *Dolo eſt flagellum intra cuius virgam latet pugio.* &c.

Ὑπὸ σκηνῆς ſiue deſub ſcæna, χαρώνειοι κλίμακες. Orcini gradus. Iul. Pollux cap. xix. lib. iv. De his Tullius iv. Tuſcul. *Ecce, alius exoritur è terra.*

INSVLSO GLYCONI.

De Glycone tragœdo veteres in Perſium, gloſſæ.

TV NEQVE.

At tu, inquit Cornutus, Perſie ſufflata & grandia non ſectaris vt tragœdiam aut epos. Ergo neq. opus centum voces. Malè in alijs. *Tu quoque.*

ANHELANTI.

Non quæris ſufflata, non inflas venam ſiue ingenium, vt folles fabriles anima. Expreſſus autem hic locus ex Horatij Sat. iv lib. i. *At tu concluſas*, &c. vbi laudat Acro hunc Perſij locum. Sic Iuuenal. Sat. vii. *Tunc immenſa*, &c.

Peccant gloſſæ veteres quæ Perſij hunc locum referunt ad Poëticam deſcriptionem officinæ Vulcani. Alia Perſio mens. Patet imitatione Horatij, & principio huius ſatyræ. *Fabula ſeu mæſto.*

FOLLE.

Vt Sat. j. *Quod pulmo animæ*, &c. D. Auguſtinus c. xxiv. lib. xiv. de ciuit. D. *Pulmones ad vocem emittendam ſeu modificandam, ſicut folles fabrorum vel organorum*, &c.

NEC CLAVSO MVRMVRE.

Nec graue aliquid meditaris. Sic Sat. iij. *Murmure concluſo*, &c.

CORVICARIS.

D. Hieron. epiſt. iv. Dixi ad Sat. iij. Profert & Priſcian. c. vj. lib. iix.

NEC SCLOPPO.

Scolpo est in aduersar. c.xxiij.lib.vj.sed non placet. De scloppo hic glossæ veteres. Prisciano est *stlopus* c.iv.lib.j.

Figuratè itaq. Persio nunc, *follis*, stilus sufflatus: *cornicari graue aliquid*, meditatio, siue cogitatio: *scloppus*, tumida pronunciatio. Tres hæ partes itaque. Elocutio, inuentio. pronunciatio.

VERBA TOGÆ SEQVERIS.

Verba satyrica sectaris, siue satyram scribis. Togæ siue togata verba satyrica, nam satyra propriè togata siue Romana est. Fabius c. j. lib. x. *Satyra*, inquit, *tota nostra est*. Pseudocornutus autem verba togæ accipit, *paci apta*, vel *forensia*, & *quotidiana*. Sed illi suum, mihi meum.

IVNCTVRA CALLIDVS ACRI.

Iunctura versuum mordaci & satyrica. En vt Persius ipse in illum Pseudocornutum.

Iuncturam autem Persius dixit non quam satyra j. Neronianam & rhythmicam: sed illam de qua Horatius ad Pisones.

—— *Tantum series iuncturaque pollet.*

Iuncturam accipe summissæ eloquentiæ siue adtenuatæ. Ergo & sequitur, *Ore teres modico*.

ORE TERIS MODICO.

Sic vulgarij omnes, etiam Pseudocornutus. *Teris*, inquit, *expolis*. At mihi tam liquet, quam medio die, hoc lucere iam, Persij manum esse, *Ore teres modico*. Ex Horatij nempe vestigio illo.

—— *Graiis dedit ore rotundo*

Musa loqui ——

Anterior vtroque Aristophanes de Euripide dixerat.

Χρῶμαι γὰρ αὐτῷ τὸ στόματος τῷ στρογγύλῳ

Oris mihi est rotunditate perutilis.

Sic *oratio teres*, Tullij iij. de orat. Os nempe teres: & oratio teres, oratoris deducti & Attici.

PALLENTES RADERE MORES DOCTVS.

Teres, elocutione: doctus *mores* improbos siue *pallentes radere*, satyra quæ pallori est improbis. Glossæ legunt, *cautus*.

ET INGENVO LVDO.

Sale candido, Attico, mores malos deculpare.

HINC TRAHE QVÆ DICAS.

Hæc tibi esto materies scribendi, mores mali. hoc est, Satyram scribito.

MENSAMQVE RELINQVE MYCÆNIS.

Et abstine vngues à scriptione tragœdiæ, vt Atreo, aut Thyesta.

PLEBEIAQ. PRANDIA NORIS.

Mores populi, qui propriè argumentum satyræ.

NON EQVIDEM.

Respondet iam Cornuto monitori suo & doctori Persius. Non eò centum mihi voces optaui, vt tragœdiam aut epos scriberem: sed vt copiam mei in te amoris exprimere possem.

BVLLATIS NVGIS.

Bullatæ nugæ Persio, non vt aliqui suspicati, nugæ pueriles, sed sufflatæ, vt tragicæ & epicæ. Et bullatæ nugæ non verba tantùm sufflata, sed & sententiæ. Sic *ampullæ* Horatio ad Pisones. *Cana verba & in modum vesicarum tumentia* D. Hieronymo epist. C.

DARE PONDVS IDONEA FVMO.

Pagina quæ fumum id est argumentum tragicum aut epicum, vt cœnam Thyestæ aut Iliadem, & huius sortis nugas graui & grandi stilo pertractet.

SECRETI LOQVIMVR.

Soli sumus, μόνῳ ἐσμέν. Liberè hic inter nos quæ libet, licet. Narro itaque tibi. Valeant tragœdiæ & heroi sensus: ego nunc siue hac satyra pectus meum tibi aperio.

HORTANTE CAMOENA.

Πλάνης poëtica, vt Horatij Oda xij. lib. ij. Oda vj. lib. j. Propert. eleg. vj. lib. ij.

QVID SOLIDVM CREPET.

Dixi ad Satyram iij.

ET PICTÆ TECTORIA LINGVÆ.

Tu qui cautus siue peritus es discernendi solida, veréque dicta, à fuco linguæ & simulationis artificio: linguam veracem, à lingua picta & incrustata mendaciis. κεκονιαμένη.

Quod parieti tectorium, hoc linguæ fallax & ementita oratio: illud parieti, hæc linguæ velamentum.

De tectoriis Vitruuius c. ij. & sequentibus lib. vij. Plinius c. xxiij. lib. xxxvj. Horum artifices, *albarij tectores* Tertylliano c. iix. De Idololatr. Glossæ κονιατής. *Dealbator*, *Albinus*, *Tector*. λευκαντής, *Dealbator*. Forte an & iidem Liatores. vt glossis Philox. *Liaculum* λειαντήρ. vt cisternam liare Tertylliani loco antedicto.

CVM PRIMVM.

Causa cur tantus Persij amor in Cornutum; Quia, inquit, tu mihi doctor philosophiæ.

CVSTOS PVRPVRA.

Puerilis prætexta. Nam hæc *pro maiestate pueritiæ fuit.* Plin. c. xxxvj. lib. ix. Pro maiestate, accipe pro sanctitate, castitate, pudicitia. Vt *matronarum maiestas*, T. Liuij lib. xxxiv. Sic Fabij declam. cccxl. *Sacrum illud prætextarum quo infirmitatem pueritiæ sacram facimus & venerabilem.* Et Macrob. Saturn. c. vj. lib. j. Prætextam datam pueris, *vt ex purpuræ*

rubore admonerentur pudoris ingenui.

MIHI CESSIT.

Mihi eam deponere cupienti cessit, deposita nempe ante lares. Propert.eleg.j.lib.iv.

Matris & ante Deos libera sumta toga est.

Descriptio autem hæc tyrocinij,anno xvj.vertente.

PAVIDO.

Quasi cui etiam tunc pædagogi lites ad auriculas, vt iv. ad Herenn.

BVLLAQVE DONATA PEPENDIT.

Acro ad Sat.v.lib.j.Notaui ad Sat ij.

Suspensæ vero bullæ pueriles ad suam cuiusque pueri effigiem. Tot enim effigies circum Lares positæ,quot in quaque familia essent liberi.Festus in *Pilæ*.Ad collum igitur effigiei suæ quisque suspendere bullam solitus,cum è pueritia sibi ætas exisset.

Vt liberorum effigies positæ circum lares:ita seruorum pilæ. Siue, quot capita seruorum in familia,totidem circum lares pilæ. Festus loco quem dixi.Pilas cape simulacra lanea vel fenea, non autem vt aliqui suspicati,pilas lusorias. De his pilis Ascon. ad principium Cornelianæ, Festus in *Pilæ*. Ergo & liberorum & seruorum simulacra circum lares sed liberorum effigies è ligno aliáve re solida: seruulorũ è lana,feno pilæ. Liberorum effigies cum bullis aureis scorteisue: seruorum absq bullis.

SVCCINCTIS LARIBVS.

Hi lares præstites, *κυνῶν διφθέραις ἀμπεχόμενοι.* Plutarch. Romanicis Quæst.li. Glossæ in hunc locum veteres. *Quia*,inquiunt, *Gabino habitu cinctuq. Di penates formabantur.* Alij libri. *Quia Gabino habitu Cynomia, id est, pelle canina dij penates formabantur,&c.*

CANDIDVS VMBO.

Toga pura,siue virilis,qui *albens amictus*. Papinio ij.siluarum.

Vmbo autem toga nunc tropicè, non vt est in aduersariis c.j.lib.xx. vmbo bellicus. Propriè autem vmbo pars togæ, quàm depingit Tertyllianus c.vlt.lib. de pallio. Cur.Fortunatian.lib.iij. Apuleius lib.xj. Pingerem ego vmbonem, & vt in tabella, totum illud contracti vmbonis figmentum ponerem, sed nunc operæ non est.Futurum breui est in historia mea togæ & pallij.

PERMISIT.

Quia cum toga puerili,etiam pædagogus exsuebatur. Hinc virilis toga dicta, *libera* Propert.eleg.j.lib.iv.Ouid.iij.Fastor. Papin.v.Siluar.

SPARSISSE OCVLOS TOTA SVBVRRA.

Ad furta nempe illa Suburræ,de quibus Propert.eleg.vij.lib.iv.

TREPIDAS MENTES.

Anxiè dubias,vt operis principio.Sic *trepidare* Propert.lib.ij.

Sic primùm iuuenes trepidant in amore feroces.

RAMOSA IN COMPITA.

Dixi ad Sat.iij.

DIDVCIT.

Membranæ, *traducit*, vt & Seruius ad Æneid.vj. Melius est, *diducit*. Error nescius vitæ, siue viuendi artis, siue prudentiæ, diducit in compita, dubium & ancipitem facit.

ME TIBI SVPPOSVI.

Glossæ. Me tibi *suppofui tanquam aliquod pignus*. Ferri potest, si pignus accipit filium. Transfert enim Persius hunc sensum à partu qui supponitur. Filius patri, suus sibi partus, discipulus doctori, vt nunc Persius Cornuto suppositus partus. Suppositus nempe legitimè, vt partus qui emti libræ pensis. Hic ritus Romæ, quod iam & cucurbitarij pictores sciunt, & Athenis vt indicio Demosthenes κατὰ Μειδίου, & in eam Vlpianus. Tetigi ad legem xij tabular.c. xxv.

SOCRATICO SINV.

Stoico. vt Paradoxo Tullij j. *Vereor ne cui vestrûm ex Socraticorum hominum*, &c. Socraticorum accipe Stoicorum, vt & Procemio ipso, *Paradoxa*, inquit, *maximè Stoica esse*. Et Epictetus Arriani c.xxvj. lib.j. Τοῦτο ἐμελέτα ὁ Σωκράτης.

SVSCIPIS.

Vt nutricula. Sic Plutarchus libro philosophandum esse cum principibus. Τὸ κρατοῦν ἐγκολπίσασθαι. *Principem sinu fouere.* Vulgarij malè Σωρκανόν. τὸ κρατοῦν, pro τὸν κρατοῦντα, vt libro de morbis animi & corporis, τὸ θεραπεῦον pro ὁ θεραπευτής.

TVNC FALLERE SOLLERS.

Glossæ veteres. Perita fallendi, suauitate doctoria, siue in docendo, vt medici fallunt ægrotos melle. Sed Persij alia mens. Tunc *regula sollers*, canon sapientiæ Stoicæ ostendit mores intortos siue curuos, fallere siue latere in specie recti, siue ostendit, quemadmodum cernerem ne fallerent illa me vitia quæ virtutem videntur imitari. De his D. Gregor. Nazianz. funebri laudatione D. Basilij. sic Sat.iij.

—— *Curuos deprendere mores.*

Iuuenal. Sat. xiv.

Fallit enim vitium specie virtutis ——

ET PREMITVR RATIONE ANIMVS.

Vt Æneide vj.

—— *fingitque premendo*,

vt equum, scilicet, freno.

VINCIQVE LABORAT.

Laboriosè & ægrè vincitur. Horat. Oda iij. lib. ij. *Laborat trepidare*, trepidat laboriosè.

TVO SVB POLLICE.

Iuuenal. Sat.vij.

Exigite vt mores teneros seu pollice ducat,
Vt si quis cera vultum facit. ——

Papin. Achilleide j.

Qualiter artifici victura pollice cera
Accipiunt formas.

Pollex in fictione, vnguis in exploratione.

ARTIFICEM VVLTVM.

Vt imagini cereæ vultus à pollice artificis: sic animo Persij vultus à doctrina stoici Cornuti. Sic *animi facies* L. Senecæ epist. cxiv.

CONSVMERE SOLES.

Ἠλίῳ κατέδυον. Callimachus apud Laërt. in Heraclito. *Condere diem.* Horat. Oda v. lib. iv.

CONSENTIRE DIES.

Sic & glossæ veteres. Seruius verò in membranis ad Aeneid. j. *Consentire Deos.* rectè, nempe, Deos Genios.

ET AB VNO SIDERE.

Natali astro. Horat. epist. ij. lib. ij. *Sidere horoscopo,* Manilius lib. iij.

SVSPENDIT LIBRA.

Ex Horatij Oda xvij. lib. ij.

Seu libra seu me scorpius adspicit.

AEQVALI.

Manilius lib. iv.

Felix æquato genitus sub pondere libræ.

Vult intellegi Persius signum natale suum & Cornuti, esse libram. Amici enim qui tertij trigoni, nempe, sub Geminis, Libra, Aquario. Manil. lib. ij.

Quosque dabunt chelæ, & quos dat aquarius ortus,
Vnum pectus habent, fideique inmobile vinclum.

DIVIDIT IN GEMINOS.

Manilius lib. eodem.

Magnus erit Geminis amor, & concordia duplex.

Bene autem, *diuidit.* Gemini enim signum δίσωμον.

SATVRNVMQVE GRAVEM.

Ex Horatij oda xvij. lib. ij.

—— *Te Iouis impio*
Tutela Saturno refulgens, Eripuit ——

Propert. eleg. j. lib. iv.

Graue Saturni sidus.

MILLE HOMINVM SPECIES.

Declarauit hactenus suum Cornuti amorem: pergit laudare Cor-

nutum à philoſophia. Aliis, inquit, alia ſtudia, tibi ſtudium ſapientiæ. Cum ait. *At te nocturnis*. &c.

CRASSOS DIES.

Vt Manilius lib. j. *Craſſo lumine*. Prudent. lib. j. ad Symmachum. *Liuida lux, ſpiſſuſque dies.*

LVCEMQVE PALVSTREM.

Vt arctos paluſtrilucas Martianus Felix lib. ix. vbi & *ſubde* pro, *ſub*: vt quamde pro quam, apud Feſtum. Imitatus Perſium Gulielmus Tyrius c. xxv. lib. xxj. Belli ſacri. *Negligētia torpētes, paluſtres trahebat dies.*

INSERIS AVRES.

Gloſſæ ad Perſium accipiunt, *inſeris fruge Cleanthea* nempe quaſi arborem ſurculo. Sed verum eſt, *inſeris aures fruge Cleanthea*, frugem Cleantheam ſiue ſapientiam Stoicam in aures ſeris. Sic Cleanthes pro Stoicis apud Sidon. Panegyr. Anthemij.

PETITE HINC.

Tranſit à Cornuti laude ad laudationem ſapientiæ Stoicæ.

CRAS HOC FIET.

Aliquis iuuenis aut ſenex Perſio. *Cras hoc fiet.*

IDEM CRAS FIET.

Perſius iuueni illi aut ſeni indignans & interrogans, Idem cras fiet? Benè ſic gloſſæ veteres.

QVID? QVASI MAGNVM.

Hoc iam iuuenis aut ſenex ille procraſtinator.

SED CVM LVX.

Hoc Perſius.

EGERIT HOS ANNOS.

Melius, *Egerit hoc annos*. Hoc cras, hæc procraſtinatio egerit, exhaurit, conſumit annos, neque ipſa exhauritur, ſed ſemper vlterius egerit. Forte an autem Perſij totus ille ſic verſus fuit,

Egerit hoc annos, ſemper paullum egerit vltra.

Et annos egerit, & vlteriùs.

CANTHVM.

Gloſſæ. *κανθὸς* ὀχῦ. *Vrus.*

LIBERTATE OPVS EST.

Sequitur nunc ipſum Paradoxum.

NON HAC.

Libertate opus Stoica vt ſis ſapiens & vir bonus, non illa ciuili qua ſerui manumiſſi fiunt liberi & ciues Romani, vt vindicta, cenſu, teſtamento.

TESSERVLA.

Vili teſſera, vt Iuuenal. Sat. vij. Teſſera vilis frumenti. ſiue vt ipſe mox dicturus *farris ſcabioſi.*

De tessera frumentaria omnem ab ouo ad pomum expediuere historiam alij. De figura tantum specieq. paullum euariani ab illis editione cômentarij mei ad Martialis amphitheatrû prima, quâ vix adolescentiæ limites primæ ingressus curaui. Nempe ostendi tesseras eiusmodi omnes ligneas fuisse, non vt illi cêsuêre, aliquas plûbeas. Ligneæ illæ omnes, & quidem è ligustri ligno, vt liquet Plinij c. xiix. lib. xvj.

Etiam ab illis tunc abij qui tesseras illas quadratas fuisse persuasi, & orbiculatas siue globulos feci: nunc discrimen facio. Missilium tesseras globulos ligneos fuisse. σφαίρια μικρὰ ξύλινα. Dio in Tito, frumenti autem tesseras quadratas fuisse. Illæ rotundæ vt spargerentur in capita: hæ quadratæ quia distribuebantur. Sic de tesseris congiarij & donatiui manifestaria res in nummo Titi Vespasiani vbi expressim quadrum tesseræ, tanquam cubi. Hinc & nomen ipsum tesseris frumentariis, quod deinde retentum & in missilium tesseris quæ postmodo vsurpatæ, etsi figura mutata esset quadra in orbicularem. Quadrum tesseræ patet quoque in nummis Hadriani, Antonini, Alexandri, Gordiani, aliorum, vbi & numerus pecuniæ expressus in tesseris. similiter & numerus frumenti notatus in tesseris frumentariis. Seruius ad i. Georg. *Tesseras*, inquit, *quibus frumentorum numerus designatur*. Eadem Isidor. cap. xiv. lib. vlt.

In nummo illo Hadriani, sedet in sella curuli Hadrianus ipse. in suggesto, facto specie cubi siue tesseræ notatæ in lateribus numero quinario: ante pedes eius in alio eiusmodi suggesto diuisor congiarij. Hinc à latere Liberalitatis effigies stolata, manu tesseram manubrio impositam præferens, impresso item quinario. Per gradus ad diuisorem adscendit mulier congiarium petens. Neque dissimiliter in nummis Alexandri Seueri vbi in gradibus puerulus. Sic in alio nummo effigies frumentariæ tesseræ, & in gradibus muliercula puerum ducens ad petitionem panis gradilis siue ciuilis, & in suggestu tessera, & curator annonæ.

VNA VERTIGO.

Vertigo manumissionis. Dominus manumittens seruum vertebat, siue circumagebat. Hinc vertigo pro manumissione; vertere, manumittere. vt mox. *Verterit hunc Dominus*. Fabius Declam. cccxlii. *Vt circumuerteres mancipium*. Lege. *Si circumuerteris mancipium*. Epictetus Arriani c. ii. lib. ii. Στρέφειν τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ἐπὶ στρατηγοῦ. *Vertere seruum suum apud Prætorem, id est manumittere*. Sic *vertere*, & *circumagere* L. Seneca epist. iix. *Circumducere*, Iustinian. l. vlt. C. De emancipationibus lib. Sic itaque nunc Persius *vertiginem*, & mox turbinem dixit pro manumissione vindictâ. Et Clemens Alexandrin. v. Stromat. καρπισμόν. Male ibi corrigunt καρπισμόν. Vertigo illa καρεισμὸς, & quasi lustratio serui, qualis Gallinæ ἀποκαρφισμὸς Alexandro Procem. lib. i.

Problem. Plutarcho Sympos. Problem. ij. lib. vij.

Versi autem serui siue circumacti non tantum specie quadam lustrationis siue expiationis à contagio seruitutis, sed insuper vt significaret dominus se conuersione illa seruo dare facultatem abeundi in omnes partes siue quo vellet. Ea verò facultas est libertas. Itaq. Epictetus Arriani c. xxvi. lib. iii. dicere volens, Liber sum. περιέρχομαι, inquit, ὅπου θέλω, ἔρχομαι ὅθεν θέλω, καὶ ὅπου θέλω. *Eo quo libitum mihi, venio vnde libet, & quo libet.* Vnde & ἐλεύθερος. ὁ ἐλθεῖν ὅπου ἐρᾷ. *Qui quo cupit, ire potest.* Suidas. Ergo & in formula illud manumissionis. *Liber esto, atque abito quo voles.* Plaut. Manæhm. Sc. xix.

L. Senecæ locus ex epist. iix. quem tetigi, sic habet. *Deinde ne resistere quidem licet, cum cœperit transuersos agere felicitas. Aut rectus sta, aut semel fuge. Qui hoc faciunt, non euertit fortuna, sed cernuat & allidit.* Nulla hic mens L. Senecæ idonea. At bene in membranis est. *Deinde ne resistere quidem licet, cum cœperit transuersos agere felicitas, aut rectus stare, aut semel fugere. Non vertit fortuna, sed cernulat & allidit.* Mens L. Senecæ. Fortuna cum irata est, neque resistere potes, neque rectus stare, neque fugere. Neque vertit siue manumittit fortuna mancipia sua sed adfligit, vt si dominus fingens se vertere siue manu emittere seruum velle, solo adfligeret.

HIC DAMA EST.

Sic & veteres Glossæ legunt. Hoc amplius, notam adponunt interrogationis, & Damam nobilem faciunt senatorem. *Quasi, inquiunt, interrogans poëta dicit. Hic, qui liber est factus, iam Dama est, id est, nobilis senator.* Hæc omnia ἀΐδη & ψάδη, & digna Pseudocornuto. Volo ego & hic iuuare Persium. Manus Persij est.

—— Hic Dama, & non trissis agaso,

Vappa & lippus ——

En, inquit, rem ridiculam. Hic paullo ante Dama, id est seruus, & non trissis agaso, si Dominus eum verterit, repente exit ciuis Romanus, & binomius M. Dama. Dama huic Flacco seruile nomen, vt & Horatio Sat. v. lib. ii. *Dama fugitiuus.* Et Sat. vi. lib. i.

Tune Syri aut Damæ, aut Dionysij filius ——

Hoc est, Tune filî ancillæ. Et Sat. vii. lib. ii.

—— Prodis ex iudice turpis Dama ——

Acro in locum illum. *Dama, inquit, seruile nomen*, vt hic. *Dama non trissis agaso.* Lego. vt *Hic Dama, & non trissis agaso.*

NON TRISSIS AGASO.

Vt Vatinius apud Ciceron. epist. x. lib. v. ad famil. *Non semissis homo.* Et Plauti Patruo Sc. ij. & iv. *Non homo trioboli.*

ET IN TENVI FARRAGINE MENDAX.

Dixi ad sat. iv.

MARCO SPONDENTE.

Pergit huic Marco adpingere notas aliquas liberi & ciuis Romani, ſpondere, iudicem eſſe, teſtem fieri claſſicum in libræ penſis ſiue contractibus, teſtem rogatum in teſtamento.

MARCVS DIXIT.

Inmoratur in prænomine Marci. Honorifica Romæ adpellatio prænominis, & nota ingenuitatis. Itaque Horat. Sat. v. lib.ij.

Marce puta aut Publi. Gaudent prænomine molles
Auriculæ.

Sic Polybio identidem pro Cornelio Scipione, Publius. Marcellin. lib. xxiix. *Prænominum claritate conſpicui quidam.* Puto ſcripſit Ammianus, *Cognominum claritudine.* Claritas cognominis, ingenuitas prænominis. Quæq. ibi recenſet Ammianus, cognomina magis quam prænomina ſunt. *Reburrus, Flauinius, Pagonius, Gerion.*

ASSIGNA MARCE TABELLAS,

Lege. *Adſigna.* id eſt. Subſcribe & ſigna.

Formula illa rogandi teſtis qui ad teſtamenti ſignationem vocatus venit. MARCE puta, aut CAI DOMINE, IVBE SIGNARI. Sic alij poſt alios rogati pro ſuæ quiſq. ætatis, aut ſui honoris gradu, Primus nempe qui natu maximus aut honoratiſſimus, deinde ſuo quiq. ordine ceteri. Fabius Declam. ccliix. *Inter extraneos quoq. & alienos eſt aliquod priuilegium ætatis. Honores prior peterem, ad ſignandum aduocatus prior rogarer.* Subinde & ſimul omnes rogati, vt in Porcelli teſtamento. MEI DOMINI, ET CONSOBRINI MEI, QVI HVIC MEO TESTAMENTO INTERFVISTIS, IVBETE SIGNARI. Hinc itaque teſtamentarij teſtes illi propriè, *teſtes rogati*, vt l. xxi. §. penult. D. De teſtament. *In teſtamentis quibus teſtes rogati adeſſe debent.* Et l. xxi. §. i. C. eod. *Teſtamenti ſcripturam, rogatis teſtib. ſeptem numero, ciuib. Romanis, puberibus omnibus, ſimul offerre ſignandam & ſubſcribendam.*

Propriè autem dixit Perſius *adſigna*, pro ſubſcribe & ſigna vt l. xcij. De legat. j. l. propenult. De auctor. tut. D. l. vn. C. De ſolut. & liber. debit. ciuit. Hinc & iuncta ſubinde ſubſcribere & adſignare, vt l. cxxvi. §. Chryſogonus D. De verb. oblig. Et in vetere inſcriptione. HVIC DONATIONI MONVMENTI, SICVT SCRIPTVM EST, CONSENSI, SVBSCRIPSI, ET ADSIGNAVI.

Peccant itaq. qui hunc Perſij locum ita legunt. *Has ſigna Marce tabellas.*

HÆC MERA LIBERTAS.

Libertas mera, quæ ciuem facit Romanum, ſiue libertinitas Romana. Triplex Romæ libertinitas Romana, Latina Iuniana, Dedititia. Prima illa libertinitate, ciues Romani erant, ceteris non item.

§. vlt. Instit. De libertin. Et eodem §. Theoph. Vlpian Regul. Tit. De libertis. Libertinitas autem Romana, ex manumissione legitima. Ea vero triplex, censu, vindictâ, testamento. Vlpian. & Theoph. locis antedictis, Auctor veteris fragmenti de libertis. Hæc itaque *libertas Romana*, quod sic manumissi fierent ciues Romani. Eadem & *legitima libertas*, vt in vetere illo fragmine De libertis. Eadem & *plenissima libertas* vt d. §. vlt. Et l. i. §. Sin autem socius. C. Comm. seruo manum. Et *maior libertas*, Theoph. d. §. vlt. Et *iusta libertas*. Suetonij Augusto c. xl. L. Senecæ c. xxiv. De vita beata. Et *Perfecta libertas* παντελὴς ἐλευθέρωσις. Plutarch in Valerio.

Sic itaque Tullius Topicis cum argumentatur, qui neq. censu, neq. vindicta, neq. testamento liber factus sit non esse liberum, accipe liberum plenè, siue cum iure ciuitatis, vt & pro Cornelio, *Seruos*, inquit, *libertate, id est, ciuitate donari.* L. T. Liuius principio lib. ij. Inepta itaque illis ratio, qui Tullij argumentationem reprehendere ausi. Nam qui manumissi non legitimo, sed naturali manumissionis modo, vt inter amicos, per mensam, per epistolam, hi semiserui, siue vt loquitur C. Tacitus annali xiij. *velut vinculo seruitutis adtinebantur.* Ergo & retrahi poterant in seruitutem. Auctor ille fragminis antiqui De libertis. Eoque trahi potest Plauti locus qui Menæhm. sc. vlt. Ergo & naturaliter manumissi quia imperfecta illa manumissio, rursus & legitime sæpe manumittebantur. C. Tacitus annali xiij. Plin. epist. xvi. lib. vii. Auctor ille idem fragmenti de libertis.

Hinc patet, iure Quiritium, siue iure ciuili mero liberum esse neminem qui non idem ciuis, siue Latinos & deditios, iure Quiritium liberos non esse. Sic capienda l. penult. §. vlt. De extraordinar. cognit. l. v. §. vlt. De statu hom. D. Nempe quod est d. l. v. *Expulsa ciuitate.* hoc vult. Expulsam ciuitate quia ciuis desierit esse, neq. liberam esse.

HANC NOBIS PILEA DONANT.

Hæc ille vappa & lippus ad Persium. Liber, inquit, sum. Viden' tu pileum notam libertatis? Pileum hic pro manumissione figuratè, quia serui manumissi, raso capite, & pileato, siue pileum nota manumissionis, & libertatis vt Appian. lib. ij. πῖλον vocat σύμβολον ἐλευθερώσεως. Et ille Plauti Sosia Amphitr. sc. j. *rasum caput* sibi & *pileum* optat, id est, manumissionem & libertatem. Plutarch. in Flaminino. ἔθος τοῖς οἰκέταις ὅταν ἐλευθερωθῶσιν, ξύρεσθαί τε τὰς κεφαλὰς, καὶ πῖλα φορεῖν. *Ritus seruis cum manumittuntur caluitium facere, & pilia gestare.* Ergo & Nicomedes Bithyniæ rex, τὴν κεφαλὴν ξυρησάμενος, καὶ πῖλον ἐπιθέμενος, *capite caluo, & pileato*, libertum Romanorum se dictitabat. Plutarch. lib. ij. de virt. fortunáq. Alexandri. Sed profecto mentita Plutarcho ibi memoria est. Non enim Nicomedes ille sed Prusias, vt bene Polybius notat Legat. cxvii. Narrat, cum legati Roma venissent, Pru-

ſiam eis occurriſſe ἐξυρημένον τὴν κεφαλὴν, καὶ πῖλον ἔχοντα, καὶ τήβενναν, καὶ καλίγας. *Raſo capite & pileato, & togatum, & caligatum, & omni ornatu quo illi qui nuiper à Romanis manumißi, quos libertos dicunt.* Et Appian. principio belli Mithridatici vbi Pruſias occurrit imperatoribus Romanis, εἱμά τι Ῥωμαϊκὸν ἀμπεχόμενος, ὃ καλοῦσι τήβεννον, καὶ ὑποδήματα ἔχων Ἰταλικά, τὴν κεφαλὴν ἐξυρημένος, καὶ πῖλον ἐπικείμενος. *Veſte indutus Romana, quam togam vocant, & calceos habens Italicos, & capite raſo, & pileato.* Et Diodorus legat. xxij. Pruſiam occurriſſe Romanis ἐξυρημένον τὴν κεφαλὴν, καὶ πῖλον ἔχοντα λευκόν, καὶ φοροῦντα τήβενναν, καὶ καίπιλον. *Caluo capite, & cum pileo candido, toga, & calceis.* Menda enim ibi καίπιλον pro καλτίους. vt Plutarch. Pompeio, τοῖς καλτίοις. Et Appian. ὑποδήματα Ἰταλικά. Sic & Artemidor. c. lxxiv. lib. iv. ἔχοντα Ῥωμαϊκὴν ἐσθῆτα, καὶ ὑποδήματα, ſcilicet, Ῥωμαϊκά. Et apud Plutarch in Pompeio, cum piratæ ludos facerent captum in mari aliquem de ciuibus Romanis, & proquiritantem, *Ciuis Romanus ſum*, quaſi malum metuentes, οἱ μὲν ὑπέδουν τοῖς καλτίοις αὐτόν, οἱ δὲ τήβεννον περιέβαλλον, ὡς δὴ μὴ πάλιν ἀγνοηθείη. *Alij calceis induebant eum, alij toga amicibant, ne iterum ignoratus, ab eis caperetur.* atq. ita exornatum & abire iuſſum deturbabant in mare. Calcei nempe ciuium Romanorum proprij, & neq. peregrinis, neq. ſeruis conceſſi. Seruius ad Æneid. i. *Serui*, inquit, *nec colobia, nec calceos habebant.* De manumiſſionis autem nota pileo, tāgit & Dio legat. xxij.

Ex locis antedictis patet quali ſchema & ornatu nouitij liberti. Nempe inſignia eis fuiſſe, *caluitium, pileum candidum, togam, caligas, aut calceos.* Caligas audi σανδάλια. D. Hieron. ad Eſaiæ c. xx. & Actor. xij.

Adde & coronam. Sic enim Tertyll c. xiii. de corona mil. *Coronat*, inquit, *& libertas ſecularis. Sed tu iam redemtus es à Chriſto, & quidem magno. Seruum alienum, ſæculum quomodo manumittet?* Ecce manifeſtario ibi manumiſſionis ſignum corona. Indicio & Plautus eſt Pſeud. Sc. vlt. vbi Pſeudulo ſeruo venienti cum corolla florea, inquit herus. *Libere hercle hoc quidem.* vt ſi diceret. Coronatus tu, quaſi iam manu emiſſus.

Quomodo ijdem pileati ſimul & coronati? inquies. Corona pileus ipſe redimitus. Patet in pileis Caſtorum qui in iconio nummi Cordij Rufi iiiviri monetalis, vbi corona in pileo eſt oleagina. Sic & Vulcani effigies cum pileo coronato in nummo L. Aurelij. Hinc & pileus coronatus incudi ſuperpoſitus in nummo T. Cariſij triumuiri monetalis. Inſigne hoc ibi Vulcani monetalium præſidis ac tutelæ Et quidem coronæ illæ in pileis loco illo vbi hodieq pilei faſciis coronati. Sic itaq. locus ille Tertylliani capiendus, non de Saturnalib. & Quinquatribus, vt hactenus intellexere, Tertylliano ipſo palam reclamante.

Dixeris, ſi corona in pileo ſerui manumiſſi, cur non & in nummis

percussorum Cæsaris, pilei coronati? Omissa ibi corona, odio illius laureæ triumphalis coronæ qua redimitus Cæsar, & reformidatum illud à Bruto Cassióque tanquam vestigium tyrannidis.

Sed de semita in viam. De pileo manumissionis & hoc insuper notemus. Solitos eum seruos capere in luco Feroniæ Deæ. Seru. ad Æneid. iix.

AN QVISQVAM.

Argumentatur vappa ille se liberum, ex definitione libertatis. Nota illa definitio ex l. iv. D. De statu hom. Cic. j. de offic. & Parad. v. Zenone apud Laërt. Epicteto Arriani c. j. lib. ij. c. j. lib. iv. Platone in definitionib.

LIBERIOR BRVTO.

Qui populo Romano auctor libertatis.

MENDOSE.

Refellit argumentationem illam Persius auctoritate Stoïci huius, nempe Cornuti doctoris sui.

AVREM MORDACI LOTVS ACETO.

Vt Paullinus epist. j. ad Ausonium.

——— *Satyræ mordacis aceto.*

Nunc autem Persio *acre acetum*, acrimonia Dialectica, quæ propria Stoïcorum, vt alius disserendi locus.

HÆC RELIQVA ACCIPIO.

Turbidus versus à librariorũ falsa interpunctione. Legẽdus autem.

Hæc (reliqua accipio) licet vt volo viuere, tolle.

Hæc tolle, siue hoc nego quod ais te vt velis viuere, nam cupiditatum seruus es. At reliqua nempe definitionem illam libertatis quam posuisti, accipio, siue concedo.

TOLLE.

Tolle, nego. vt Tullius Topicis.

VINDICTA POSTQVAM.

Eiusdem modi & Epicteti apud Arrianum dissertatio c. j. lib. ij. Pergit scilicet nunc vappa ille ostendere, se vt velit viuere, siue adsumtionem probare.

Bene glossæ veteres vindictam hic virgam Prætoris accipiunt, minus rectè Priscian. c. iix. lib. xiix. liberationem. Planiùs saltim dixisset, liberationem quæ fieri solita, virga Prætoris in serui caput imposita, vt *vindictam imponere* l. penult. §. Pater. De castr. pec. l. xiv. de manumiss. l. xij. §. Potest, De lib. cau. l. v. De manumiss. vind. D.

De vindicta Boët. ad Top. Cic Plutarch. lib. de sera num. vind. vbi malè ἀφαιρῶνται pro ἐπαίρωνται.

MEVS.

Vt Euripid. ἐγὼ δ᾽ ἐμός εἰμι. Explicat Priscian. *Potestatem mei habens.* cap. iij. lib. xvij.

MASVRI.

cap. iij. lib. xvij.

MASVRI.

Meliùs. Masurij. Masurij rubricam dixit pro iure ciuili, vt Epictetus Arriani c. iij. lib. iv. *Νόμους Μασουρίου.*

Cur Masurij potissimùm rubricæ, siue leges? Liquet l. ij. §. Hi duo. D. De orig. iur. Et Athenæi lib. xiv.

RVBRICA.

Glossæ Philox. *Διὰ μίλτου ἐπιγραφὴ, Rubrica.* Tituli legum rubrica picti. Hinc *rubræ leges* Iuuenal. Sat. xiv. Et *rubrica* pro legibus, Fabij c. iij. lib. xij. Prudent. lib. ij. contra Symmach.

DISCE.

Refellit Persius succidaneam illam huius vappæ rationem, & veram libertatem esse ait non à vindicta & iure ciuili: sed philosophia Stoïca. Sic Epicurus apud L. Senecam epist. iix.

NON PRÆTORIS ERAT.

Liber non est qui liber iure ciuili, sed qui ad regulam sapientiæ Stoïcæ. Liber iure ciuili est officio crasso, quod *τὸ καθῆκον*: liber Stoïcè officio tenui, quod *τὸ κατόρθωμα.*

SAMBVCAM.

Glossæ *Ψαλτήριον Sambucum*, & *ὄργανον μουσικὸν, Sambuca.* Et Clemens Alex. Strom. lib. j. Athenæus lib. xiv.

CALONI.

Glossæ Philox. *Θεράπων, ὑπηρέτης στρατιώτου, Calo.* Acro ad Sat. ij. lib. j. Idem *Cacula* Festus. Glossæ *Cacula, δοῦλος στρατιώτου.* Idem *Galearius*, Caper in ortograph.

GANNIT IN AVREM.

Gannire ad aurem Afranius Persa apud Marcell. in *Gannire.* Terent. Phorm.

VT INSCITIA.

Vt inscitus siue insciens sibi temperet à negocijs.

DILVIS ELLEBORVM.

Abluis, inquiunt glossæ veteres. Legebant puto, *Deluis.* Sed Persij manus, *diluis*, vt Lucret. lib. vj.

CERTO PVNCTO.

Plin. c. v. lib. xxv.

PERONATVS ARATOR.

Glossæ Isidori. *Pero, calciamenta rustica.* Lege, *Perones.* Glossæ Philox. *Crudus pero, ὠμοβύρσινον.* Seru. ad Æneid. vij. Isidor. c. vlt. lib. xix.

LVCIFERI RVDIS.

Stellæ notissimæ.

MELICERTA.

Seruius ad j. Georg.

FRONTEM.

Pudorem. Pudoris sedes aut frons, vt Persio: aut genæ, vt Plinio c. xxxvij. lib. xj. aut oculi vt Aristoteli Ploblem. iij. Tomi xxx.

ARS DEDIT.

Accipe condicionaliter. Si ars tibi dat siue tribuit Marce Dama. Ars nempe vitæ, siue sapientia Stoïca. Ergo & dicturus est. *Quæ dederam supra repeto.*

RECTO TALO.

Vt ὀρθῷ ἐπὶ σφυρῷ. Pind. Isthm. Oda vij. *Recto* talo. Horat. epist. ad August. *Recto talo*, recto pede. Tali hominib. in pedis iunctura: brutis in poplite cruris siue suffragine. L. Iul. Pollux lib. ij. c. περὶ σφυρῶν.

SVBÆRATO AVRO.

Vt *ærosa pecunia*, L. cij. §. j. D. De solut.

TINNIAT.

Priscian. c. ix. lib. iix.

ES MODICVS VOTI.

Symmach. epist. xv. lib. x. *Non sum voti immodicus.*

IAM NVNC ADSTRINGAS.

A Persij manu hæc aliter, nempe.

Iam nunc adstringis, iam nunc granaria laxas?
Inq. luto fixum poßis transcendere nummum?

Poßis, nempe, si oblatus.

INQVE LVTO FIXVM.

Ex Horatij epist. xvi. Narrant autem hic glossæ veteres.

NEC GLVTO.

Glossæ, *Glutto*, λίμβος. *Glutus*, βρόγχος. *Gluttus*, βρόχθος. Legêre aliqui βρόγχος. Meliùs βρώτης. Glossæ. Βρώτης, *edax*. Eædem res. λίμβος, *Ligurius*. Et λαίμαργος *Glutto*. Eadem res, *Glutto*, *Ligurius*, *Catillo*, *Gulosus*. Glossæ λίχνος. *Gulosus*, *Ligurius*, *Catillo*.

SORBERE SALIVAM MERCVRIALEM.

Ἑρμαϊκῶς vt ante alia. Et poßis talem te præbere, vt lucrum tibi non moueat saliuam? L. Seneca epist. lxxix. *Ætna tibi saliuam mouet.* Persius Sat. vj. *Turdorum nosse saliuam.*

HÆC MEA SVNT.

Si de his omnibus ante commemoratis potes dicere, *Mea sunt*, &c. *Teneo* siue possideo, tum tu vere liber.

AC IOVE DEXTRO.

Dextro, fauente *Ioue* liberatore. Sic Thrasia apud C. Tacit. annali xvi. *Libemus Ioui liberatori.* Quod Dio in Nerone. Σοὶ τοῦτο τὸ αἷμα Ζεῦ ἐλευθέριε σπένδω. Similiter L. Seneca C. Taciti annali xv. *Libare se liquorem illum Ioui liberatori.* Creber scilicet in ore Stoïcis Iupiter Liberator.

NOSTRÆ FARINÆ.

" Sectæ Stoicæ. Sic Pseudocornutus. Sed Persij mens nostræ farinæ, qui serui cupiditatum, & farinæ nominē ad pistrinum ludit.

PELLICVLAM VETEREM RETINES.

Vitiorum seruus es vt ante.

FRONTE POLITVS.

Ciuis Romanus, & Marcus Dama.

ASTVTAM VVLPEM.

Dolos, periuria.

VAPIDO SVB PECTORE.

Seruans astutam vulpem sub pectore, κερδαλεόφρων. Κερδώ, vulpecula: quasi κερδαλέα, άπατητική. Sic Horat. ad Pisones.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

Ne fallat te aliquis κερδαλεόφρων.

Vapidum pectus, vappam olens, vt Sat. vi. *Vapida lagena.* Et Iunij Columellæ c. v. lib. xij. *Vinum vapidum*, in vapam degenerans. Vapidum itaque pectus huius M. Damæ, quippe vappæ & lippi, vt ante dictum. Vappa nempe cuius animus in vitium degenerat, vt mustum in vappam.

Bene hinc & Augusti verbum explico, qui cum dicere vellet male se habere, suetus dicere, *Vapide se habere.* Sueton. c. xxcvij. Etenim vt inquit Plinius c. xx. lib. xiv. *Vitium musto quibusdam in locis, iterum sponte feruere, qua calamitate deperit sapor, vappæque nomen probrosum etiam, hominum cum degenerauerit animus.* Sic ergo & qui febri tentatur, quasi mustum iterato & non suo siue natiuo calore feruet, eoq. sapor illi deperit, siue os insipidum est.

QVÆ DEDERAM SVPRA REPETO.

Sic & glossæ veteres. Meliùs V. C. Petrus Pithœus in Subcesiuis. *relego.* Vt Horatij Epodaij. M. Catonis c. cl. De re rust. Vt fenerator nempe, sic Persius huic M. Damæ ad tempus dedit veram libertatem, & sub condicione.

FVNEMQVE REDVCO.

Funem seruitutis quem tibi laxaueram, rursus stringo. Seruitus quasi funis & catena est, vt post paullò.

—— *A collo trahitur pars magna catenæ.*

Non multum abeunt glossæ veteres. Alij de saltatione ad restim accepêre, de qua T. Liuius lib. xxvij. aut de cordace, de quo Theophrast. in notis, c. περὶ ἀπονοίας, siue, de amentia. Nam hoc ibi ἀπόνοια propriè. Item Terent. Adelph. Interpr. Aristoph. in Nebulas. Iul. Pollux lib. iv. alij. Sed ingeniosæ illæ in Persium magis quàm veræ cogitationes.

NIL TIBI CONCESSIT RATIO.

Nullius rei libertas tibi à ratione. Siue iure quidem ciuili tu liber: sed Stoïcè, ne in minima quidem re liber es.

DIGITVM EXSERIS, PECCAS.

Ne digiti quidem mouendi libertas tibi. Siue, ne digitum quidem Stoïcè sapientérque mouere potes, ne in minima quidem re liber es.

Digitum exserere nunc Persio non est verbum arenæ, vt notant glossæ veteres, sed Stoïcum. Stoïcæ sapientiæ decretum est. Ne digitum quidem exserendum temere. Epictetus fine Enchiridij. ἡ φιλοσοφία φησὶν, ὅτι οὐδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνειν εἰκῆ προσήκει. *Philosophia inquit, Ne digitum quidem temere extendi oportere.* Hinc & Stoïcis identidem digitus in sermone pro re minima, vt apud Cic. iij. de finib. Plutarch. lib. de repugn. Stoïc. Et lib. de communib. notitijs.

ECQVID TAM PARVVM EST?

Hoc iam Dama ille. Tam leuiculæ, inquit, rei vt digiti malè porrecti causa, minus aliquis liber?

SED NVLLO THVRE LITABIS.

Sanè, inquit Persius. Nam æqualia peccata. Æquè seruus qui malè digitum mouet, vt qui corpus. Nullis votis efficies siue impetrabis à Deo, quin si Stoïcè sapiens & liber non es, planè sis amens & seruus, siue absque illa seminncia sanæ mentis.

BREVIS SEMVNCIA.

Paruissima siue multesima. Pars nempe libræ iv & xx.

HÆC MISCERE NEFAS.

Non potest misceri seruitus & libertas, stultitia & sapientia. *Nefas* ἀδύνατον.

NE CVM SIS CETERA FOSSOR.

Vt fossor qui tres numeros Bathylli pantomimi effinxerit, non iccirco pantomimus est: ita neque tu propter semunciam recti siue sanæ mentis sapiens & liber.

Fossor pro agresti & rupicone, vt Catul. in Suffenum. Et σκαπανεὺς Aristoteli apud Ælian. Varr. c. xxiij. lib. ix.

MOVEARE.

Moueri, saltare mimicè, vt Tullij Paradoxo iij. Virgil. j. Georg. Horat. epist. posteriore lib. ij. Oda vj. lib. iij.

AD NVMEROS.

Ad numerum saltat mimus. Sic Virgil. Ecl. vi. *In numerum ludere. Hoc est,* inquit Seruius, *saltare ad modum rhythmi & cantilenæ.* cantante nempe tibia. Contra *extra numerum se mouere*, peccare in saltatione. Tullius Paradoxo eodem.

SATYRI BATYLLI.

Lege, *Bathylli.Bathylli* autem *Satyri*, Bathylli pantomimi satyrum saltantis. Bathyllus pantomimus Mæcenatis libertus, vt notant glossæ veteres. Hic Bathyllus delicium Mæcenatis. M. Seneca Procemio lib. iij. & Procemio lib. x. Cõtrouers. C. Tacitus annali j. Dio lib. liv. Suidas in ὀρχῆσις. Vbi lege παντόμιμος, & Βαθύλλου, vt rectè obseruauêre iam & alij.

Bathyllus hic mimus Alexandrinus. Patet Athenæi lib. i. Plutarchi Sympos. Problem. iix. lib. vi.

M. Senecæ locus Procemio lib. x. sic habet. *Recitauit rescriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenatis, in quo suspicietis adolescentis animum, illos dentes ad mordendum prouocantis.* Corrigunt. *Recitabit rescriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenatis.* &c. Sed M. Seneca voluit. *Recitabit rescriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenati.* Scripserat Mæcenas pro Bathyllo suo: rescribere illi scriptioni ausus Labienus, non veritus Mæcenatis offensionem, qui tunc Augusto in oculis.

Rescribere, verbum ex Rhetorum scholis, nempe orationem scribere ἀντίπαλον alicuius orationi. Sic Tullij orationibus rescripsit Cæstius, M. Senecæ Controuers. i. lib. iii. Et Scribonius Verrij libris de ortographia, apud Sueton. c. xxij. de illustr. Gramm. Sic rescribere ad Caluentij orationem Tullius epist. j. lib. iij. ad Q. Fratrem. Rescriptum itaq. Labieni M. Seneca dixit, vt rescriptam orationem C. Tacitus annali iv. Et rescripta Bruto de Catone Sueton. Augusti c. xxci.

LIBER EGO.

Malè hic vulgariis interrogatio. Nam est vappæ illius φωνή. Tamen liber sum ego.

VNDE DATVM.

Persius. Quomodo liber tu, qui tot cupiditatum seruus?

AN DOMINVM.

Dominus tibi nullus lege: sed cupiditates tibi dominæ.

I PVER.

Seruus est qui domino vni seruit: tu magis, qui sexcentis. Si quis herus, inquit Persius, puerum currere cogens sic increpet, *Cessas nugator?* tibi Dama hoc acre seruitium videtur: at te sexcentæ dominæ increpant & currere cogunt, nempe cupiditates.

STRIGILES.

Ad sudorem in balneo destringendum. L. Acro ad Sat. vij. lib. ij. Destringere hoc L. Senecæ epist. cxxij. & Plinio c. iix. lib. xxxiv. Hinc & strigmenta sordes fluentes è strigili, Valerij cap. xv. lib. ix. Glossæ *Strigmentum*, γλοιός. Et γλοιός, *Strigmentum*, *destrigmentum*. Στλεγγίσματα vt Hesychio.

Ita cum destricti, tum sabanis inuoluti. Marcell. Empir. cap. xxvj.

Exeunti statim à balneo, ita vt dum sabanis operitur. &c. Et *Si hanc potionem in sabanis adhuc constitutus.* &c. Glossæ veteres in Iuuenal. Sat. xiv. *lintea* interpretatæ, *sabana*. Sed interest. Marcell. Empir. cap. xv. *Linteo vel sabano intorto.* Lintea tenuiora: sabana crassiora. Lintea ex lino, sabana ex cannabe. Itaque Marcell. idem. *Et de sabano molli leniter detergebis. Molli*, quia propriè sabana aspera. Miscent tamen & glossæ, vt Σάβανον. *Sabanum*, *Lencium*. Hinc ergo & Epictetus Arriani cap. xj. lib. iv. balneariæ supellectilis scænam exponens strigiles & lintea iunxit, ὕδωρ, ἔλαιον, χεῖρες, ὀθόνιον, ξύστρα, νίτρον. *Aqua*, *oleum*, *manus*, *linteum*, *strigilis*, *nitrum*.

NEC QVIQVAM.

Nemo extra te dominus currere te cogit, esto: sed intra te domini sunt qui cogunt. Siue, seruus tu non lege, sed animo, vt Brysoni apud Stobæum Serm. clxxiii. seruorum genus triplex νόμῳ, siue lege: ἕξει τῆς ψυχῆς, ὁ καταχρήσει. Vitio animi, & abusione: φύσει natura.

MANE PIGER STERTIS.

Non solum pluribus dominis tu seruus, sed & contraria imperantibus, vt auaritiæ & luxuriæ.

ECQVID AGAM?

Glossæ veteres. En quid agam? Sed melius, *ecquid*.

SAPERDAM ADVEHE PONTO.

Athenæus lib. iii. Festus. Marcellus. Hesychius, Etymologista. Porphyrius lib. iii. περὶ ἀποχῆς.

CASTORIVM.

Quod item ex Ponto. Strabo lib. iij. Virgil. j. Georg. Plin. c. iii. lib. xxxiii. Interpres Nicandri ad Theriaca. Probus ad j. Georg. Sidon. Paneg. Maioriani.

E SITIENTE CAMELO.

Arist. c. iix. lib. iix. animal. historiæ. Plin. c. xiix. lib. iix.

VARO.

Varo, hebes, barde. Varonem] dixit vt ante calonem. Iidem calones, caculæ, galearij, varones, vt à cala calones, sic à vara varones. Vara pertica arrectaria Vitruuij cap. xix. lib. x. sed accepta videtur & pro vallo siue sude.

Aliæ de varonibus doctissimorum sententiæ vt Isidori cap. iv. lib. ix. Petri Pithœi subcesſ. c. iix. lib. i. Adriani Turnebi aduers. Alciati Parerg. c. xvi. lib. v. Eligere liceto.

PERAGES.

Pro perges. Peragere pergere, vt infra, *peragant sudare*. Salem vt solitus linges.

DIGITO TEREBRARE.

Digito ſali impreſſo, veſtigium facere, non vt Pſeudocornutus, *Diſcum digito terendo pertundere.*

VIVERE CVM IOVE.

Iuſtè, ſiue periurio, ita vt non vereare Iouem præſentem.

IAM PVERIS.

Bene V. C. Petrus Pithœus. *Iam puer is.* in ſubceſ. cap. iix. lib. i. Iam nunc proficiſceris tu qui puer ſiue ſeruus auaritiæ, vt fine Satyræ

——*Solea puer obiurgabere rubra.* Serue amoris & nequitiæ.

PELLEM.

Pellem, vidulum. aduerſaria c. i. lib. xx. Mihi, *pellem ſuccinctus*, eſt manticam ſiue peram accinctus. Accingit ſe mantica ſiue pera nempe ad cibum: aptat ſibi œnophorum ad vinum. ſic Apuleij Mileſ. lib. i. viator ille. *Et cum dicto*, inquit. *manticam meam humero exſuo, caſeum cum pane propere ei porrigo.* Et apud Heliodorum Æthiopicis lib. v. de viatore, πήρα ὑπὸ μάλης, ψωμῶν τινῶν καὶ ἀκόλων δῆθεν ταμιεῖον ἐξῆπτο. *Pera ſub aſcilla buccellarum & micarum penuario accinctus erat.* Gloſſæ *Mantica*, πήρα. Item πήρα, *Mantica, follis.*

Mantica & vidulus intereſt. Mantica cibo: vidulus nummis & diuitiis. Sic Plauti Rud. Sc. xxii. & xxiix. in vidulo ciſtella cum crepundiis, marſupium in quo nummi octingenti, paſceolus in quo denaria centum philippia, talentum magnum in crumina, ſinus, epichyſis, cantharus, gaulus, cyathus, alia. Mantica ſuccincti viatores: vidulo non item.

Pellem autem cibo hic eſſe, vt œnophorum vino, liquet infra, vbi iungitur cœna in tranſtro, & vinum ex obba.

OENOPHORVM.

Obbam vini, Ipſe poſteriùs. ——*vapida læſum pice ſeſſilis obba?* De œnoforo hic gloſſæ veteres, eademq. Iſidor. c. vi. lib. vlt.

APTAS.

Forte ſi melius. Oenophorum aptus. Succinctus pellem ſiue pelle: aptus œnophorum, ſiue œnophoro. Adnexum ſiue adpenſum tibi habens œnophorum. Notus ille vſus verbi, aptus.

ÆGEVM RAPIAS.

Vt poſt. *Mare tranſilias.*

BILIS INTVMVIT.

Bile atra tumes, atrabiliarius es, inſanis.

QVAM NON EXSTINXERIT VRNA CICVTÆ.

Tantum tibi atræ bilis vt cicutæ vrna ſiue plurima cicuta opus ſit ad expurgationem. Ex Horatij epiſt. ij. lib. ij.

——*Sed quod non deſit habentem*

Quæ poterunt vnquam ſatis expurgare cicutæ?

Qui apud Horatium legunt ficyæ refellit imitatio Perfij. In aduerfariis autem c.iix.lib.xxi.eft, cicutam pro elleboro fumi poëticè propter fimilitudinem. Melius Perfij vetus interpres cicutæ fucco & vnctione calorem exftingui. Plin.cap.xiij.lib.xxv. Ariftot. Problem.xxiv. Tomi iij. Ergo & matronas in Thefmophoriis perunctas cicutæ fucco, vt libidinis calorem exftinguerent. Hoc amplius Origenes lib.vij. cõtra Celfum, Athenis præfulem fiue ἱεροφάντην non aliter καθαρὴν νομίζεσθαι, id eft, *purum & caftum videri ἢ κωνειασθέντα τὰ ἀρρενικὰ μέρη, quàm fi partes viriles cicuta fibi exftinxerit.* Leg. Diofcorides c.lxxix.lib. iv.

TIBI.

Tali & tanto, M. Damæ.

TORTA CANNABE FVLTO.

Sedenti in fune nautico.

COENA SIT.

Appofita in margo, fiue menfula nautica. Gloffæ Philox. *Margus*, τραπέζιον τῶν ναυτῶν.

IN TRANSTRO.

Inter nautas fiue remiges loco fordido. Contrarius huic locus ὑπὸ τῷ καταστρώματος *fub ftrato nauis*, Theophrafti notis c. penult. Malè ibi τὸ κατάστρωμα vertere *tabulata*, neq. rectè mutauêre ὑπὲρ τῷ καταστρώματος. Etenim non mutat locum trierarches ille fordidus, fed fub fuo ftrato cubat in ftragulis gubernionis, vt fuis parcat. κατάστρωμα ibi eft trierarchi ftratum, quod propriè *fcæna*. Iul. Pollux cap. ix. lib.j. Τὰ δὲ περὶ τὴν πρύμναν προύχοντα ξύλα, περιτόναια καλεῖται, ἐκεῖ πού καὶ σκηνὴ ὀνομάζεται τὸ τηγύνιον στρατηγῷ ἢ τριηράρχῳ. *Quæ ad proram ligna eminent, dicta peritonæa. Ibi & quod imperatori aut trierarcho fiue ductori nauis tenditur, fcæna nominatur.* Propriè itaque illud Theophrafti ὑπὸ τῷ καταστρώματος dixeris, *fub fcæna*.

VEIENTANVMQ.

Vinum viliffimum, vt Horat. Sat.iij.lib.ij. Martial.epigr.liij.lib.ij. xlix. lib. iij. lxxj. lib. j. L. Acro ad Sat. iij. lib. ij.

RVBELLVM.

Cognomentum hoc vini Veientani. Martial.epigr.lxxj.lib.j. Etiam Nomentanæ vineæ *Rubellæ*, & *Rubellianæ*. Plin.c.j.lib.xiv. Iun. Colum. cap.ii. lib.iii.

VAPIDA LÆSVM PICE.

Quod infectum halitu obbæ picatæ. De picatione illa Plin. c.i.lib. xiv. Caffian. Baffus Geopon. lib. vi. Plutarch. Sympof. Problem. iii. lib.iv. Sed picatione vini odor infuauis, Plin.c.v.lib.xxiii. Hinc Martialis faftidit *vinum refinatum* epigr.lxxvj.lib.iii.

OBBA.

Obbam dixit quam prius *œnophorum*. Obba nempe huic Satyrico vas ven-

vas ventuosum & capax, quale *ob* vas Hebræis.

Sed fuit Romanis etiam *obba* genus poculi. Marcell. Adamant. Martyr. in Cassiod. Ortogr. *Obba* ποτήριον. Sed propriè quidem vt est in glossis. *Obba*, ἄμβιξ, ἐν ᾧ τοῖς νεκροῖς σπένδουσι.

SESSILIS.

Lato ventre, siue dilatata, vt *lactuca sessilis*. Plin. c. vii. lib. xix. Martial. epigr. xlvii. lib. iii. xliix. lib. x.

QVINCVNCE MODESTO.

Lucro quincuncis, aut vsura quincunce quæ modica est, vt vsura semissis modica Plin. c. iv. lib. xiv.

AVIDOS DEVNCES.

Ex mercatura. Iuuenal. Sat. xiv.

—— Pares quod vendere possis
Pluris dimidio ——

PERAGANT SVDORE.

Meliùs alij, *Peragant sudare*. Sudare labore mercaturæ.

CARPAMVS DVLCIA.

Explicat Donat in Adelphos.

NOSTRVM EST QVOD VIVIS.

Quod tẽpus viuimus siue Genio indulgemus id propriè nostrũ. Ne rectè Pseudocornutus interpretatus. *Mihi soli natus es, id est, ad luxuriam.*

ET MANES ET FABVLA.

Ex Horat. Oda iv. lib. j.

HOC QVOD LOQVOR INDE EST.

Bene hic glossæ veteres accipiunt. Hoc ipsum momentum quo tecum loquor de hora illa est, D. Hieronym. cap. vi lib. iij. comment. in epist. ad Galatas. *Breue est vitæ istius curriculum. Hoc ipsum quod loquor, de tempore meo mihi aut crescit aut deperit.* Imitatus Persium & Aurel. Cassiodor. epist. xxi. lib. ix. in laudatione Grammaticæ. *Hinc cunctos proceres nobilissima disertitudo commendat, & vt reliqua taceamus, hoc quod loquimur inde est.* De siue ex Grammatica est. *Inde*, pro ea de re. D. Augustinus c. iix. lib. xxii. de ciuit. Dei. *Se non inde tacuisse.* Meliùs ita quàm est in aduersar. c. i. lib. xx.

ECQVID AGIS?

Meliùs glossæ veteres. *En quid agis.*

IN DIVERSVM SCINDERIS.

Dio Prusæus fine orat. iv. de regno.

RVPI IAM VINCVLA.

Ouid. eleg. x. lib. iij. Amor.

Scilicet adserui iam me, fugiq. catenas.

NODVM ARRIPIT.

Meliùs alij. *Nodum abripit.* Patet imitatione ex Horatij. Sat. vij. lib. ij.

A COLLO TRAHITVR.

Vt apud Propert. eleg. j. lib. iv.

DAVE CITO.

Tractum de Menandri Eunucho. Glossæ vet.

CRVDVM VNGVEM ABRODENS.

Meliùs, *adrodens. Adrodens vnguem*, quia meditatur. Gestus meditantis vngues rodere. Dixi ad Sat. j.

Crudi vngues viui vngues. Horat. Satyr. x. lib. i. Propert. eleg. v. lib. iij.

Huic fluctus viuo radicitus abstulit vngues. Lego, *viuos.*

SICCIS COGNATIS DEDECVS OBSTEM.

Ipse scilicet ebrius & amator. Sequitur. *Ebrius ante fores.* Oppositus sicco madidus, Plauti Asin. Sc. xiv. Sicco vinolentus, Tullij Agrar in senatu; & in Lucullo. Sicco vuidus Horat. Oda v. lib. iv. Et Heraclitus apud Stobæum Serm. xxxvij ὑγρῇ ψυχῇ opponit αὔην. Etiam aliter sicci & madidi. Vt Ouid. *siccáque de lana.* Et in anathematico versu apud Plutarch. in Agide, ὑγρὰς καὶ τρυφερὰς, &c.

VDAS ANTE FORES.

Vdæ, quia exclusi amatores, vnguento perfudêre amicarum fores. Lucret. lib. iv.

At lacrumans exclusus amator, limina sæpe
Floribus & sertis operit, postésque superbos
Vngit amaracino, & foribus miser oscula figit.

Etiam vino. Interpres Aristophanis in Plutum, vbi de Laide. Αὐτῆς δὲ πολλοὶ τῶν Θετταλῶν ἠράσθησαν, καὶ τῷ ἔρωτι τὰ πρόθυρα αὐτῆς οἴνῳ ἔῤῥαινον. *A Thessalis multis adamata est, qui & præ amore vestibulum eius vino inrigabant*, Sic Plauti Curcul. Sc. j. amator forib. amicæ vinum inuergit.

Acceperis & vdas fores lacrumis, vt Ouidij eleg. vi. lib. j. Amor.

Adspice, vt inuideas, inimicáque claustra relaxa,
Vda sit vt lacrumis ianua facta meis.

Vt inuideas, vt inspectes. Inuidere, inuidentem esse, inuidere non videre, & inuidere in rem videre. Hic primus significatus. Itaque *inuidere florem liberûm.* Attius dixit apud Ciceron. iij. Tusc. & apud Marcell. *Inuidere bonos*, Cæsar apud Sallust. in Catilina. Sic enim ibi membranæ.

EXSTINCTA CVM FACE.

Sic exclusi amatoris signa *iacentes* siue *proiectæ* faces. Propert. eleg. xvj. lib. j.

Et mihi non desunt turpes pendere corollæ
Semper, & exclusi signa iacere faces.

Meliùs, *desunt.* Sic amator cum cereo Plauti Curcul. Sc j. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum.* Interpolari locus ille non debuit. Et in-

tellige hoc ibi dici *neque bellum esse nec memorabile*, videlicet, quia peccatum in ritus nuptiales. Pueri patrimi & matrimi hoc munus, non autem sponsi,& ante sponsam cereus, non autem sponsum. Frustra sunt qui alios sensus sectati.

CANTO.

Ouid. v. Fastor.

Ebrius ad durum formosæ limen amicæ

Cantat,habent vnctæ mollia serta comæ.

Sic *occentare ostium*. Plauti Curcul. Sc i. Mercat. Sc. iv. Persa Sc. xv. Eiusmodi occentatio apud Aristoph. ἀκαλζιάς.

Neq. cantauêre tantùm, sed & scripsêre ad fores laudes amicarum. vt Martial. epigr. lxij. lib xij. Plautus Mercat. Sc. iv.

Impleantur meæ fores elegiorum carbonibus.

Puto meliùs, *elogiorum*. Refero enim ad ritum quo inscribere soliti nomina deliciarum suarum & laudes in vrbe ad parietem & fores: ruri in corticibus arborum. De vrbano ritu interpres Aristophanis ad Vespas, & Acarnanes, vbi in versu Callimachi ὡς ἐρίνη, meliùs ἔαρ ἐρίνη. Tangit hunc ritum & Arnobius lib. vj. vbi de Phidia & Pantarce, & ante hunc Clem. Alexandrin. Propert. Rusticanus ritus apud Virgilium est Ecloga x. Ouid. epist. Oenones.

EVGE PVER SAPIAS.

Hoc iam Persius interloquitur, & ἐπιφωνῶ. Euge tu serue nequitiæ tàdem sapias, & vt possis efficere quod meditaris, dijs auerruncis lita.

DIIS DEPELLENTIBVS.

Diis auerruncis θεοῖς ἀποτροπαίοις Glossæ. *Auruncius* θεὸς ἀποτρόπαιος Lege. Auerruncus. Varro vj. de Ling. Lat Iul. Pollux. cap. i. lib. i. Iidem *Dij auertentes*, Tarquitio apud Macrob. Saturn. c. xx. lib. iij.

Sed hic quidem speciatim, Di auerrunci insaniæ, vt Lares, Siluanus, alij. Horat. sat. iij. lib. ij. Iuuenal. sat. vi.

AGNAM PERCVTE.

Porcus huic rei Horatio & Iuuenali locis prædictis. Agna tamen etiam periculorum auerruncis, vt Laribus. Horatij Oda xvii. lib. ii. Plauti Rudente sc. xxiv.

SED CENSEN'.

Pergit hoc iam Chærestratus Dauo.

PLORABIT RELICTA?

Propert. eleg. iv. lib. iij.

Siccine eam incomtis vidisti flere capillis?

NVGARIS.

Persius.

SOLEA PVER OBIVRGABERE.

Puer, amoris serue, aut cui tanquam puerulo Chrysis nates pulsabit. Iuuenal. sat. vj.

—— Mentem vexare mariti.

Et solea pulsare nates ——

Lucian. Philopseude. Ἐπεὶ σανδάλῳ γε χρυσῷ ἐς τὰς πυγὰς ὥσπερ τὰ παιδία παίεσθαι ἄξιοι ἂν εἶεν οἱ ἀπιστοῦντες. *Siquidem digni sint quibus solea aurea pulsentur nates, qui credere hæc nolint.* Et dialogo Veneris ac Lunæ. ἤδη δὲ καὶ πολλάκις αὐτοῦ ἔπαισα εἰς τὰς πυγὰς τῷ σανδάλῳ. *Iamprìdem & nates ei aureo sandalio pulsaui.* Sic & caput sandalio siue solea verberauêre. Turpillius Lindia apud Marcell. in *Mitis.*

Misero mihi mitigabat sandalio caput.

Terent. Eun.

Vtinam tibi commitigari videam sandalio caput.

Lucian lib. de scribenda historia. Παιόμενοι ὑπὸ τῆς Ὀμφάλης τῷ σανδάλῳ. Et eadem Dialogo Iouis & Æsculapij.

Obiurgare autem *solea*, vt *obiurgare ferulis.* Sueton. Caij cap. xx. Colaphis; Petronius. *Admonere flagris.* Valer. cap. j. lib. j. *Solea*, σανδάλιον. Glossæ.

RVBRA.

Aurea. σανδάλιον siue σανδάλῳ χρυσῷ. Vt Luciani Philopseude, & dialogo Veneris cum Luna, dial. Iouis cum Æsculapio.

Delicatarum sandalia aurea. Iul Pollux. cap. xxij. lib. vij. Plutarch. præcept. coniugij. Γυναικῶν ὑποδήματα διάχρυσα. Et *aureoli pedes*, Catull. epith. Manlij. Et mulierum *aurati calcei*, *aurati socci.* D. Hieronym. epist. xxiv. & ix.

Sed & aliusmodi versicolores soleæ calceive in mulierum deliciis, *mullei*, *cerei*, *albi*, *ederacei.* Vopiscus in Aureliano. Nihil necesse rescribere *calbi.* Nam albi calceoli & soleæ delicatarum. Ouid. lib. iij Nequitiæ.

Pes malus in niuea semper caletur aluta.

Apuleius lib. vij. habitum pingens muliebrem. *Calceis*, inquit, *albis illis & tenuibus indutus.* Nigri vero calcei tenuiorum. D Hieron. epist. ix.

Calcei albi phæcasia. Appian. lib. v. agens de Antonio Athenis deliciante, καὶ στολὴν εἶχε τετράγωνον ἑλληνικὴν ἀντὶ τῆς πατρίου, καὶ ὑπόδημα λευκὸν Ἀττικὸν, ὃ καὶ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον. *Et stola et quadrata Græcanica vice patriæ*, siue togæ, id est vice togæ pallium, *& pedum tegumen album Atticum, quali & Atheniensium & Alexandrinorum sacerdotes vtuntur, vocántque phæcasium.* Hinc ergo & Pythagoricus emit phæcasia, L. Senecæ c. xxi. lib. vij. de benefic. nêpe vt σιμικά. *Pythagoricus*, inquit, *quidã emerat à sutore phæcasia, rem magnam, non præsentibus nummis.* Delet illud, *rem magnam*, sed inuito

L.Seneca,cuius ille *ἀσιλοιός*. Hinc & insolens, miles *phæcasiatus* apud Petronium, vbi male *phocasiatus* aut *phæcasiatus*. Hæc veriora quam quod Hesychius phæcasium esse ait tegumen pedis rusticum.

NE TREPIDARE VELIS.

Dubitare, cunctari. vt ante, *trepidas mentes.*

ATQVE ARCTOS RODERE CASSES.

Scio quid Pseudocornutus hic: sed Persio nunc *rodere* est abrodere, Sic amoris plagæ. Lucretij lib. iv. Dicæogenes apud Stobæum Serm. cxxcv. *ὅταν δ' ἔρωτος ἐνδύτῶμεν ἀρκύων*, *cum caßibus amoris impliciti fuerimus*. Sic *rete adultere*, M. Senecæ Controuers. vij. lib. ij.

NVNC FERVS.

Pergit Satyricus. Nunc tu ferοculus es,&c. Distingue. *Casses. Nunc ferus* ——

QVIDNAM IGITVR FACIAM?

Ex Eunucho Terentij Act. j. Sc. j. ex quo & ante Horat. Sat. iij. lib.ij. Terent.autem ex illo Menandri, *εἶτα τί ποιῶ*;

CVM ACCERSOR.

Meliùs, *cum accersar.*

SI TOTVS ET INTEGER ILLINC EXIERIS.

Illinc, è cassibus illis, ab amica, à Chryside, quæ diceret vt illa Plauti Asinariæ Sc. iij.

Fixus hic apud nos est animus tuus clauo Cupidinis.

NVNC NVNC.

Lego. *tunc tunc.* Tunc demum eris liber si amoris aliarúmque cupiditatum vinculis liberatus & solutus.

HIC HIC.

Qui sic liber & solutus, is vere liber & sapiens.

FESTVCA.

Vindicta, vt Plauti Milite Sc. Volupe. Plutarcho *κάρφος* in Valerio, & lib. de sera numinis vindicta.

LICTOR QVAM IACTAT.

Dilogia. *Quam iactat*, de qua gloriatur, vt Martial. epigr. xcix. lib. xj. *Superba clamosi lictoris virga.* Aut *iactat*, mouet, turbam sc. summouens, vnde & nomen, *commotaculi*.

IVS SVI.

Τὸ *αὐτεξούσιον*, *αὐτεξουσιότης*. Sic ius sui l. j. §. vlt. De lib. agnosc. l. ix. §. Filium De lib. & post. D. Ius autem sui habens verbo vno, *suus*. vt §. ij. Instit. Ad Sc. Tertyll. Plauti Persæ Sc. xiv. Tullij iij. de Rep. apud Marcell. in *Famulatur*.

PALPO QVEM DVCIT.

Ducit. vt cæcum. Glossæ Isidori. *Palpones, qui ducunt cæcos.*

CRETATA AMBITIO.

Candidatum, siue in toga cretata, siue candida. Candidæ togæ duratæ creta saxo. Isidor. c. xxiv. lib. xiv. *Toga*, inquit, *candida addita creta quo candidior insigniórque esset*. T. Liuius lib. iv. *Album in vestimentum addere*. Tangit & Theophrast. lib. de lapidibus. Et in notis c. περὶ μικρολογίας.

Cretabat siue durabat togas fullo creta saxo. Plin. c. xvij. lib. xxxv. Durabat, nempe vt rigida esset, & tabularum siue strigarum & philyrarum siue tiliarum capax, quàm Tertyllianus lib. de Pallio, *tabulatam contignationem, & tabulatam congregationem* vocat, Macrobius structuram Saturn. c. xiij. lib. iij.

De tabulis illis siue strigis & tiliis togæ, Tertyll. c. vlt. de Pallio vbi pallium ostendit vacare his tabulis. *Adeo*, inquit, *nec artifice necesse est. qui pridie rugas ab exordio formet, & inde deducat in tilias, totúmque contracti vmbonis figmentum custodibus forcipibus adsignet*, &c. Lege, *porpicibus*, πόρπαξι, fibulis.

Sic durata & cretata cum toga, tum & plicata premebatur, vt tabulata fieret, & splendesceret, L. Seneca c. j lib. j de tranquill. *Non ex arcula prolata vestis, non ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa*.

Duratio autem illa & cretatio munus artis fullonicæ. Plaut. Asin. Sc. penult. Neque dissimile cretandi artificium Dioscorid. c. clij. lib. v. Sæpe itaque in iure ciuili fullones polire & durare dicti, vt l. xij. §. j. De furt. l. xxxi. Locati. D. Et Institutis §. Qua de causa. De locat. §. vlt. De mand. §. Item si fullo. De oblig. ex del. Omnibus illis legibus male perscriptum curare pro durare, inscitiâ interpretum nescientium quid *durare*. Neque rectè Theophilus *durare* interpretatus πλύνειν vt d. §. vlt. d. §. Item si fullo.

VIGILA.

De nocte ad lumina descende in campum, vt Plutarchi Catone, vbi de Domitio, & Tullij pro Murena. Quanquam & generatim acceperis, *Vigila*, Inuigila his studiis quibus itur ad honores, vt Iuuenal. Sat. xiv. *Scribe puer vigila*, &c.

CICER INGERE.

Sparge missilia ludis tuis in ædilatu. Hæc scilicet via deinde ad præturam & consulatum. Tullius pro Murena.

NOSTRA VT FLORALIA.

Ædiles ludis Floralibus spargere soliti cicer, fabas, lupinos & huiusmodi fruges, Horat. Sat. iij. lib. ij.

In cicere atque faba bona tu perdásque lupinis.

Vbi Porphyrio & Acro, & glossę veteres ad hunc locum Persij. Sic & nuces Cerialibus in circo, Festus. Ac recentę quidem hæ talium rerum

ſparſiones dicis cauſa tanquam veſtigium vetuſtatis paupertinę, etiam creſcente luxu: ſed alij inſuper miſſus addidi magno ſumtu. Tangit hoc diſcrimen eleganti narratione Plutarchus in Catone.

Floralium ludorum curatio ædilicia. Valerius c. x. lib. ij. Dio legat. xxciij. vbi lege. καὶ μζ´ νόμῳ. Porphyrio ad Sat. iij. lib. ij. Procurabant ludos noui ædiles impenſis ſuis, Tullius ij. de Offic. & pro Murena. Itaque & præſidebant ludis, & hiſtrionum eis coërcitio permiſſa olim etiam extra ſcænam, Auguſti edicto in ſcæna tantùm. Sueton. Auguſti. c. xl. *Præterquam*, inquit, *ludos & ſcænam*. *Præterquam* ibi eſt præter, neque opus corrigere.

Curauêre & Prætores Floralia ſubinde ſed extra ordinem, vt Suetonij Galba c. vj.

APRICI SENES.

Seru. ad Æneid. ij. & v.

AT CVM.

Dixit de ambitione, ſequitur ſuperſtitio.

HERODIS DIES.

Gloſſæ, *dies natales* Herodis, ſed pleniùs quoq. & communiùs dixeris, ſabbatha. L. Seneca epiſt. xcv. *Sabbathis lucernam accendere.*

VNCTAQ. FENESTRA DISPOSITÆ LVCERNÆ.

Ritus hic Iudæis ſabbatho, Quiritibus idem feſtis diebus. Iuuenal. Sat. xij.

—— longos erexit ianua ramos
Et matutinis operitur feſta lucernis.

Peccat ibi Seruius legens, *operatur*. Sic Tertyllian. Apologet. c. xxxv. *Clariſſimis lucernis veſtibula enubilare.* Et *ianuam lucernatam* lib. ij. ad vxorem, & *prolucere* lib. de Idololatr. ἅπτειν λύχνους. Epictet. Arriani c. xvij. lib. ij. c. xix. lib. j. λυχναψίαν Dio Nerone. Hinc & *cippus, lucius*. Laberio apud A. Gell. c. vij. lib. xvj.

PORTANTES VIOLAS.

Coronatæ violis ritu Iudaïco.

RVBRVM CATINVM.

Vt *rubra parapſis*, Martial. epigr. xxiix. lib. xj. *patella rubra*, epigr. cxiv. lib. vlt. *ruber vrceus*, epigr. cvi. lib. eiuſd.

AMPLEXA.

Exprimit magnitudinem, vt de rhombo. Martial. epigr. xxci. lib. penult.

Quamuis lata gerat patella rhombum
Rhombus latior eſt tamen patella.

Thynni cauda inuenta latitudinis duorũ cubitorũ & palmi. Plin. c. xv. lib. ix.

CAVDA THYNNI.

Thynnos in templis epulati feſto die, vetus gloſſa. Magis ad Perſij

mentem, sabbato, & in proseuchis.

RECVTITAQ. SABBATA PALLES.

Sabbatarius es, vnus de his quos Lucianus lib. de scribenda historia vocat τοὺς ὠχροὺς ἢ λεπτοὺς ἰσθμιαίους τραγῳδούς. *Pallidos & graciles tragœdos sabbatarios.* Iudæi *Sabbatarij*, Martial. epigr. iv. lib. iv. Sed Persius nunc, item Iuuenal. C. Tacitus, Tranquillus, alij impij, etiam Christianos sub eadem superstitionis causa obruunt, & Christiani eis nomine Iudæorum veniunt, quæque in Iudæos & Herodianos, eadem & in Christianos iaciunt. Itaque Christiana sanctitas est Iudaïca superstitio l. iij. §. vlt. D. De decur. vt rectè Alciatus, & frustra sunt qui opponunt l. xxi. C. De hæret. Aperte Sueton. Claudij c. xxv. *Iudæos impulsore Chresto adsiduè tumultuantes, Roma expulit.* Aliqui tamen & separauere nominibus, sed pari vtrosque impietatis gradu posuêre, vt Galenus principio lib. iij περὶ διαφ. σφυγμῶν. Τοὺς ἀπὸ Μωσοῦ καὶ Χρηστοῦ. *Illos qui à Moyse & Chresto*, id est, Iudæos & Christianos. Tangit & principio lib. ij. Chrestum & Chrestianos illos nominat, vt item Suetonius, & alij profani. Sed alius hoc dicẽdi campus.

TVNC NIGRI LEMVRES.

Meliùs, *Nunc nigri Lemures.* Hoc enim vult, Superstiosus es & quidem plurifariam. Alias sabbatarius, aliâs deinde laruatus, mox Gallis, aut Isiacis obnoxius.

Nigri Lemures, laruæ nocturnæ. Horat. epist. posteriore lib. ij. *Nocturnos Lemures.* Carisius lib. i. & Glossæ Philox. *Lemures*, νυκτερινοὶ δαίμονες. Marcell. *Lemures laruæ nocturnæ.* Νυκτερινοὶ φόβοι Athenæus lib. iv. Nocturni metus Ciceroni pro Cælio. L. Ouid. v. Fastor.

OVOQVE PERICVLA RVPTO.

Explicant glossæ veteres. Alia & superstitio in calicibus ouorum, de qua Plinius c. ij. lib. xxiix. Orphei quidem etiam liber ὠοσκοπικά. Suidas.

TVNC GRANDES GALLI.

Meliùs. *Nunc.* Aliâs Berecynthios furores times. *Grandes Galli*, pingues sacrificiis, inquit Pseudocornutus. Sed veriùs, grandes quia cothurnati. Sic Apuleij lib. iix. Galli, *pedes luteis induti soccis.* Iuuenal. Sat. vi. —— *& ingens semiuir.*

LVSCA SACERDOS.

Quæ quod Isis irata eam cæcitate percussisset, sacerdotula Isidis facta est, & hoc ita sibi euenisse testificans. Ouid. eleg. i. lib. i. Ponti.

Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
Isidis, Isiacos ante sedere focos.
Alter ob huic similem priuatus lumine culpam,
Clamabat media se meruisse via,

Hinc ergo metus huic Damæ orbitatis huius ab Iside. Iuuenal. de Iside

Iside lib. xiii.

——*& irato feriat mea lumina sistro.*

Apuleius lib. iix. *At te omnipotens & omniparens Dea Syria caecum reddat.* Sic & epigr. Lucillij

——*μὲ κατεγέλα*

Τὴν Ἶσιν αὐτῶ. &c.

INCVSSERE DEOS.

Incussere metum Deorum inflantium corpora.

INFLANTES CORPORA.

Dij corpora inflantes Cybele & Isis. Illa furore inflans, hæc morbis. Itaque indistinctè Pseudocornutus, Deos inflantes corpora, accipit *metum adferentes.* Quibus autem Isis inflet corpora & mutilet morbis, patet Iuuenal. Sat. xiij.

—*Et phtisis & vomicæ putres, & dimidium crus.*

Et mox, ——*locupletem optare podagram.*

Martial. epigr. cxxiij. lib. j.

Iuro per Syrios tibi tumores.

Plutarch. lib. de Superstitione. Syriam Deam, vt quidem superstitiosi persuasi, *ἕλκεσι τὸ σῶμα πιμπλάναι.* *Vlceribus opplere corpora.*

CAPVT ALLI.

Quia id amuletum cantionibus magicis. Sic glossæ veteres. Forte an & inde superstitio illa, quod allium aduersus inflationes efficax. Plinius c. vi. lib. xx.

INTER VARICOSOS CENTVRIONES.

Varicosos labore militiæ, vt Sat. iij. hircosos antiquitate. Et nobilitatem accipe, non vt Pseudocornutus milites. Populariter milites nobiles. Sed notæ iam illæ ineptiæ.

RIDET CRASSVM.

Militariter ac rusticatim.

GRÆCOS.

Vt Sat. j. *In crepidas Graiorum.*

CVRTO CENTVSSE.

Priscian. lib. de ponderibus legit. *Vno centusse.* Sed *curto* melius in satyra. Sic Lucilius. ——*Fannij centussi' misellus.*

A. Gell. c. xxiv. Curtus centussis, misellus centussis, paruum æs.

SATYRA VI.

RIMA Persij Satyra in poëtas malos, vt Neronem. II. in vota hominum improba: III. in adolescentes voluptarios simul & saperdas siue σουκοποιοὺς. IV. in magistratus pręcoquos. V. de vera siue Stoïca libertate. Hæc postrema in auaros.

BASSE.

Hic C. Cæsius Bassus poëta, de quo veteres glossæ siue Cornuti siue Probi alicuius illæ, in hanc Satyram, & in vita Persij, & Fabius c. j. lib. x. Verius autem hic A. Cæsius Bassus, vnde natus error ille Πηχαφὶς. *Ars Cæsij Baßi de metris*, pro *A. Cæsij Basii*, &c. De exitu Bassi huius glossæ in Persium veteres quæ ex bibliotheca V. C. Petri Pithœi.

FOCO SABINO.

Aliis enim prædiis actæ hiemes, aliis æstates, vt Plutarchi Lucullo, Horatij epist. vij. & xv. Sueton. Augusto c. lxxij. aliis. Bene in hunc Persij locum Glossæ, quas ante laudaui.

IAMNE LYRA.

Lyricus enim vates hic Bassus. Ex lyricorum eius lib. ij. versum illum Priscianus laudat lib. x.

Calliope princeps sapienti psallerat ore.

TETRICO PECTINE.

Stoïco.

VETERVM PRIMORDIA VOCVM.

Scripsit Cæsius Bassus libros de origine vocabulorum. A. Gellius c. xix. lib. iij. c. vij. lib v. c. xvij. lib xj. Sed hos à Persio libros non laudari hoc versu, liquida res. Nam de his primordiis vocum, Bassi poëmata: de originibus autem vocabulorũ libri eius prorsa oratione.

Meo quidem animo triplicem lyrici carminis materiam à Cæsio tractatam Persius notat, vnam veterem μυθοποιΐαν, vt θεογονίας, & aliàs de diis fabellas, alteram *iuueniles iocos*, amatoria, iij. *egregios senes*, heroum laudes. L. Fabius c. j. lib. x.

FIDIS LATINÆ.

Carisius lib. j.

MIHI NVNC LIGVS ORA.

Bassum hiemare in Sabinis, se in Liguria, portu Lunæ.

QVA LATVS INGENS DANT SCOPVLI.

Montes quibus Lunæ portus incingitur. De his Strabo lib. v. Ele-

ganter & Silius lib. iix.

LVNAÏ PORTVM.

Ex Q. Ennij annali prima. Verbosè hoc ille qui in membranis Cornutus siue Probus.

POSTQVAM DESTERTVIT ESSE.

Sic laudatus hic locus Probi catholicis. Prisciani c. j. lib. ix Carisij lib. j. Aliena est à Persij mente lectio quæ profertur ex membranis Carisij.

——*Pauus quum destitit esse*
Mæonides, Quinctus pauone ex Pythagoreo.

Persij mens est. Postquam desijt stertere Q. Ennius siue somniare, postquam exposuit somnium suum. Prima nempe annali narrauerat somnium illud suum principio ipso Q. Ennius, secuta deinde portus Lunæ descriptio, ex qua versus ille nunc Persio. *Lunai portum.* &c. Aliter, sed minus commodè in aduers. c. vij. lib. xxx.

MÆONIDES QVINCTVS.

Dilogia. *Quinctus*, aut Quinctus Ennius, aut quinctus serie παλιγγενεσίας. Quinque gradus illi παλιγγενεσίας, *Pythagoras, pauus, Euphorbus, Homerus, Q. Ennius.* Sic glossæ veteres. Tertyllian. autem lib. de resurrectione carnis, *Euphorbus, Pythagoras, Homerus, pauus, Ennius.* Lactantius ad iij. Thebaïdem *Euphorbus, Pythagoras, pauus, Homerus, Ennius.* Anilibus anachronismis, Pythagoram priorem Euphorphorbo & Homero fecêre, aut inter Homerum & Euphorbum, Pythagoram posuêre. Minus delirè de Pythagoricæ palingenesiæ gradibus interpres Apollonij ad j Argonaut. Interpres Sophoclis in Electram. Etiam Laert. in Pythagora. Tertyllian. c. xiv. lib. de anima D. Hieronym. apolog. iij. in Ruffin.

HIC EGO.

Ingreditur satyram, & destringere auaros.

ETSI ADEO OMNES.

Distingue. *nostro quia pinguior. Etsi adeo omnes,* &c.

SIGNVM LAGOENÆ.

Vt Tullij epist. xxvi. lib. xvi. ad famil.

NASO TETIGISSE.

Bene hic glossæ veteres.

DISCREPET HIS ALIVS.

Hæc mihi mens, aliis forte alia. Nam etiam geminis germanis mores sæpe pugnantes.

HOROSCOPE.

Astrum natale, sidus horoscopum. Dixi ad Sat. v. Aliter accipiunt glossæ veteres, sed minus oportunè.

VARO GENIO.

De varo siue discrepante sæpe geminorum fratrum horoscopo Nigidius Figulus apud A. Gellium c. j. lib. xiv. Quinctil. in Geminis languent. D. August. de ciuit. Dei c. iv. & seq. lib. v. Eustath. ad Iliad. xiix.

SOLIS NATALIBVS EST QVI.

Geminorum hæc discrepantia. Hic triparcus, ille prodigus. Imitatus autem Horatium est epist. posteriore lib. ij.

MVRIA.

Glossæ *Muria*, ἅλμη. Plinio est salsugo c. iix. lib. xxxj. Muria dura, de qua Iun. Columel. c. vij. lib. xij. Celsus, Scribonius, alij.

SACRVM PIPER.

Sacrum, cui dominus tanquam sacro parcit. Glossæ veteres. Sed forte an *sacrum* quia mordax & acre, vt *sinapis scelerata*, Plauti Pseud. Sc. x. Rectè ibi Seruius ad Æneid. xi. legit, *sinapis scelera*. *Scelera*, est *scelerata*. Pro Seruio stat lex carminis.

HIC BONA.

Alter geminorum.

VTAR EGO.

Gemini illi in extremis, auaritia & profusione: ego medium ferire volo, & tu quiqui es velle debes. Nempe liberaliter viuere, abesse à tenacia & luxu.

RHOMBOS LIBERTIS PONERE LAVTVS.

Sic plebej libri omnes, sed Persij quidem manus certissima

——— *rhombos libertis ponere lautis.*

Vtar, inquit, ego quæsitis, neque tamen sollers siue peritus fuero siue esse volam, ponere siue ponendi lautis libertis, siue libertis meis qui lautiores, vltra quam par est cœnas opiparas, & obsonia, & rhombos: aut sollers esse turdorum saliuam tenuem noscendi. Sic liberti *lautiores*, & *minus lauti*, Ciceroni epist. vlt. lib. xiij. ad Atticum. In magno comitatu amici, liberti, serui, & in his ipsis, alij aliis lautiores. Peccat profusione sua, & sumtu nimio, qui turbat hoc discrimen, & rhombos libertis adponit vt amicis.

TVRDORVM.

Turdarum legunt glossæ. At Varro Terent. iix. de ling. Latina negat, *turdam* dici aut *coruam*. Et glossæ Philox. κίχλα, *hic Turdus*. Isidorus tamen c. vij. lib. xij. *turdelam* dixit.

TENVEM SALIVAM.

Explicant glossæ. Talis autem ostreorum & echinorum saliua, & *vsus edendi*, Iuuenali Sat. iv.

MESSE TENVS PROPRIA VIVE.

Messe horna vtere, neque sepone & conde in annum aut annos sequentes. Itaque subiungit, *granaria emole*. Ne rectè aliorsum Per-

ſius acceptus in Prouerbiis.

AT VOCAT OFFICIVM.

Gloſſæ, *Aſt vocat*. Neque hoc neque illud Perſius agnoſcit. Facile oſtendo. Dixit Perſius diuiti. Noli cumulare meſſes, noli auarus eſſe. At, inquit diues, maior mihi meſſis quam opus. Ita? inquit Perſius, tibi non opus, hoc ſatis? An nemo eſt, cui elargiare? Ecce officium aduocat te, ſiue ad amici naufragi opem vocat, largire amico inopi. Sic *meſſe tenus propria viues*, neque cumulabis in annos ſequentes.

BRVTIA SAXA.

Pompon. Mela c. iv. lib. ij.

SVRDAQ; VOTA.

Non exaudita, vt *omina ſurda*, Propert. eleg. iij. lib. iv. *ictus ſurdi*, Plinio c. j. lib. xix. Sic infra. *ſeu ſpirent cinnama ſurdum*. hoc eſt, ita vt non percipiatur ex eis odor.

INGENTES DE PVPPE DEI.

In aliis. *Ingentes à puppe* Dei. Di à puppe, ſiue Di puppis, tutelæ nauis, ſiue Di nauis tutelares. Nam hos pingere ſoliti ad puppim. Itaque Lactant. in Thebaidem iix. *Pictos nauium præſules* vocat.

Notiſſimus hic ritus, & adponere exempla, in ſole lucernam adhibere fuerit. Patent act. apoſtolor. c. xxiix. Platonis Phædone, Lycophronis Alexandra, Q. Smyrnæi lib. xiv. Virgilij Aeneide x. Horatij oda xiv. lib. j. Ouidij eleg. iij. & ix. lib. i. Triſtium, & epiſtolis Heroid. Valerij Argonaut. lib. i. & iix. Iſacio in Lycophronem. Euſtath. ad Iliad. ix. Hinc & quæuis puppium inſignia & imagines, tutelas dixere, vt in gloſſis. *Tutela*, παράσημον τῶ πλοίου. Feſtus in *Europam. Nauem cuius tutela effigiem tauri habuerit*. Iſidor. c. xj. lib. iix. *Fuit in naui cuius inſigne erat taurus*. Fulgent. Mytholog. lib. j. *Iupiter Europam in tauro rapuiſſe fertur, id eſt, in naue tauri picturam habente, & Iſidem in vacca ſimiliter, in naui huiuſcemodi pictura*.

NVNC ET DE CÆSPITE VIVO.

Occaſio tibi hæc non emolendi ſolum granaria, ſed & largiendi aliquid de viuo cæſpite ſiue prædiis tuis.

Cæſpes viuus comparatione meſſis iam aridæ & quaſi emortuæ.

NE PICTVS OBERRET CÆRVLEA IN TABVLA.

De hoc ritu ad Sat. j.

SED HERES NEGLIGET.

Reſpondet auarus Perſio. Sane volo elargiri, ſed heredem vereor, ne ſi acciſa hereditas ei venerit, parcus in funere meo ſit, ne funere plebeio efferar, non indictiuo aut publico.

COENAM FVNERIS

Multæ in funerib. cœnæ. Prima illa quæ in rogum imponebatur, vt Iliade xxiij. Aeneide vj. Catulli epigrammate lv. Ouidij ij. Faſtor.

Quibus autem literæ semel laureatæ, his & laurus deinde in alijs omnibus epistolis. Cæsar belli ciuilis c. xiv. lib. iij.

INSIGNEM OB CLADEM.

Iocus in Caium L. Sueton. c. xliv.

IAM POSTIBVS ARMA.

Notissimus ritus ornandi postes spolijs & tropæis vt in elogio veteris Poëtæ de Africano, quasi ipso dicente.

Desine Roma tuos postes. Tullij ij. de orat. & iij. de finibus. Tangit hunc ritum & Plaut. Trucul. Sc. iix. Tullius Philipp. ij. Virgil. Æneide vij. Horatius Oda xv. lib. iv. Propert. eleg. vij. lib. iij. Plin. c. ij. lib. xxxv. Albinouanus consolatione Liniæ. Silius lib. vj.

Et quidem ita frequens hic ritus, vt & falsa pro veris spolia figerent, auram scilicet captantes & choragium gloriæ. Vnde M. Catonis oratio, *de spolijs, ne figerentur, nisi quæ de hostibus capta essent.* Festus in *Resignare.*

IAM LVTEA GAVSAPA.

Glossæ, *pilea.* Magis conuenit quod glossæ Philox. *Gausapa βαρβαρικὸν πῖλον.* Sic Trimalcio Petronianus, *inuolutus coccina gausapa.* Sic Martial. epigr. xxix. & cxlv. lib. vlt.

INGENTESQ. LOCAT RHENOS.

In triumphorum ferculis effigies fluminum regionis debellatæ. Patet Virgilij Æneide iix. Propert. eleg. j. lib. ij. Ouid. lib. j. Nequitiæ. Ponti eleg. iv. lib. iij. Tristium eleg. ij. lib. iv. Plinij c. v. lib. v.

CÆSONIA.

Milonia Cæsonia. Dio lib. liix.

INDVCO.

Male in aliis, *indico.*

NON AVDEO INQVIS.

Meliùs. *Non adeo inquis.* Negas te adire.

EXOSSATVS AGER IVXTA EST.

Negas te adire quia hereditas mea quasi exossatus ager est, siue instar agri exossati, Notus hic vsus articuli, *instar.*

Exossatus vero eneruatus, exhaustus largitione. Quod exossatum id debile, caducum. Nota vis verbi ex fabulis Plautinis. Pseudocornutus, deridiculi causa videtur adscripsisse glossarium illud. *Non te audeo prohibere, quia ager plenus lapidibus longe non est, quo me contradicentem obruas.*

AGE.

Respondet Persius. Ne adito si ne vis: ego mihi aliquem heredem facile inueniam, vel terræ filium eccillum Manium.

ACCEDO BOVILLAS.

Viâ Appiâ ignotum aliquem reperero mihi.

CLIVVMQ.

CLIVVMQVE AD VIRBI.

Qui cliuus mendicorum ſtatio, Iuuenal. Sat. iv. Vt ſi diceret, inueniam mihi vel mendicum aliquem.

PRÆSTO EST MIHI MANIVS HERES.

Manij nomine vſus quia *multi Manij Ariciæ*. Feſtus in *Manius*.

PROGENIES TERRÆ.

Hoc iam heres ille Perſio, Sane inueneris facile Manium aliquem, ſed is Manius tui generis non eſt, ac ne vllius quidem, ſed obſcurus ac terræ filius.

QVÆRE EX ME.

Non curo, inquit Perſius, Nam exceptis paucis proauis qui numerari poſſunt nempe ad tritauum, plerique omnes terræ filij ſumus. Vt ſi ex me quæres nomen tritaui, neſcio; ſic iam atauus meus quaſi terræ filius. Terra igitur quaſi tritauia mihi, & Manius ille prope ſiue paucis gradibus abeſt, quin mihi auunculus maior.

TERRÆ EST IAM FILIVS.

Vt Solini c. xv. *Æmathius genuinus terræ.*

RITV GENERIS.

Tanquam ſtemmate, de quo dixi ad Satyram iij.

QVI PRIORES.

Poteſt, inquit, fieri vt iure agnationis mihi ſit heres qui maior natu quam ego, vt Manius ille mihi quaſi auunculus maior. Anne abſurdum ſi heres talis iraſcatur mihi bonis meis fruenti, qui prior ipſe naturæ ordine moriturus eſt?

CVR ME IN DECVRSV LAMPADA POSCIS?

Tanquam in certamine λαμπαδούχῳ, ſiue in λαμπαδηδρομίᾳ. L. interpres Ariſtophanis in Ranas, & Harpocrates in λαμπάδιον.

SVM TIBI MERCVRIVS

Hermæum ſiue lucrum inſperatum tibi hereditas mea, quali quali ergo contentus eſſe debes.

VT ILLE PINGITVR.

Quaſi cum ſacculo pleno. Nempe τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ βαστάζων μάρσιπον. *Statua eius tenens manu marſupium*, Suidas in Ἑρμῆς. Sic in veteri lapillo ſcalpta Mercurij effigies læua caduceum tenens, dexta ſacculum, & in ore ſacculi ſtantem gallinaceum, talaria in pedibus, ad dextrum pedem ſcorpius, ad læuum hircus, & à latere dextro muſca, Emblema exprimens notas omnes mercatoris induſtrij.

AN RENVIS?

An ſi deminuo ego aliquid tu iure dices. *Non adeo?*

DEEST ALIQVID SVMMÆ.

Verbum heredis obmurmurantis.

SOLEA PVER OBIVRGABERE.

Puer, ambris serue, aut cui tanquam puerulo Chrysis nates pulsabit. Iuuenal. sat. vj.

——— *Mentem vexare mariti.*

Et solea pulsate nates ———

Lucian. Philopseude. Ἐπεὶ σανδάλῳ γε χρυσῷ ἐς τὰς πυγὰς ὥσπερ τὰ παιδία παίεσθαι ἄξιοι ἂν εἶεν οἱ ἀπιστοῦντες. *Siquidem digni sint quibus solea aurea pulsentur nates, qui credere hæc nolint.* Et dialogo Veneris ac Lunæ. ἤδη δὲ καὶ πληγὰς αὐτῷ ἐνέτεινα εἰς τὰς πυγὰς τῷ σανδάλῳ. *Iampridem & nates ei aureo sandalio pulsaui.* Sic & caput sandalio siue solea verberauêre. Turpillius Lindia apud Marcell. in *Mitis.*

Misero mihi mitigabat sandalio caput.

Terent. Eun.

Vtinam tibi commitigari videam sandalio caput.

Lucian lib. de scribenda historia. Παιόμενοι ὑπὸ τῆς Ὀμφάλης τῷ σανδάλῳ. Et eadem Dialogo Iouis & Æsculapij.

Obiurgare autem *soleá*, vt *obiurgate ferulis*. Sueton. Caij cap. xx. Colaphis; Petronius. *Admonere flagris.* Valer. cap. j. lib. j. *Solea*, σανδάλιον. Glossæ.

RVBRA.

Aurea. σανδάλιον siue σανδάλιον χρυσοῦν. Vt Luciani Philopseude, & dialogo Veneris cum Luna, dial. Iouis cum Æsculapio.

Delicatarum sandalia aurea. Iul Pollux. cap. xxij. lib. vij. Plutarch. præcept. coniugij. Γυναικῶν ὑποδήματα διάχρυσα. Et *aureoli pedes*, Catull. epith. Manlij. Et mulierum *aurati calcei, aurati socci.* D. Hieronym. epist. xxiv. & ix.

Sed & aliusmodi versicolores soleæ calceiue in mulierum deliciis, *mullei, cerei, albi, ederacei.* Vopiscus in Aureliano. Nihil necesse rescribere *calbi.* Nam albi calceoli & soleæ delicatarum. Ouid. lib. iij Nequitiæ.

Pes malus in niuea semper caletur aluta.

Apuleius lib. vij. habitum pingens muliebrem. *Calceis*, inquit, *albis illis & tenuibus indutus.* Nigri vero calcei tenuiorum. D Hieron. epist. ix.

Calcei albi phæcasia. Appian. lib. v. agens de Antonio Athenis deliciante, καὶ στολὴν εἶχε τετράγωνον ἑλληνικὴν ἀντὶ τῆς πατρίου, καὶ ὑπόδημα λευκὸν Ἀττικόν, ὃ καὶ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον. *Et stola ei quadrata Græcanica vice patritæ*, siue togæ, id est vice togæ pallium, *& pedum tegumen album Atticum, quali & Atheniensium & Alexandrinorum sacerdotes vtuntur, vocántque phæcasium.* Hinc ergo & Pythagoricus emit phæcasia, L. Senecæ c. xxi. lib. vij. de benefic. népe vt σεμνά. *Pythagoricus*, inquit, *quidá emerat à sutore phæcasia, rem magnam, non præsentibus nummis.* Delêt illud, *rem magnam*, sed inuito

L. Seneca, cuius ille ἀσιλωμός. Hinc & insolens, miles *phæcasiatus* apud Petronium, vbi male *phocasiatus* aut *phæcasiatus*. Hæc veriora quam quod Hesychius phæcasium esse ait tegumen pedis rusticum.

NE TREPIDARE VELIS.

Dubitare, cunctari vt ante, *trepidas mentes.*

ATQVE ARCTOS RODERE CASSES.

Scio quid Pseudocornutus hic: sed Persio nunc *rodere* est abrodere. Sic amoris plagæ. Lucretij lib. iv. Dicæogenes apud Stobæum Serm. cxxcv. *ὅταν δ' ἔρωτος ἐνδεθῶμεν ἄρκυσιν, cum caßibus amoris impliciti fuerimus.* Sic *rete adulteræ*, M. Senecæ Controuers. vij. lib. ij.

NVNC FERVS.

Pergit Satyricus. Nunc tu ferocultus es, &c. Distingue. *Casses. Nunc ferus* ——

QVIDNAM IGITVR FACIAM?

Ex Eunucho Terentij Act. j. Sc. j. ex quo & ante Horat. Sat. iij. lib. ij. Terent. autem ex illo Menandri, *ὅτι τί ποιῶ;*

CVM ACCERSOR.

Meliùs, *cum accersar.*

SI TOTVS ET INTEGER ILLINC EXIERIS.

Illinc, è cassibus illis, ab amica, à Chryside, quæ diceret vt illa Plauti Asinariæ Sc. iij.

Fixus hic apud nos est animus tuus clauo Cupidinis.

NVNC NVNC.

Lego. *tunc tunc.* Tunc demum eris liber si amoris aliarúmque cupiditatum vinculis liberatus & solutus.

HIC HIC.

Qui sic liber & solutus, is vere liber & sapiens.

FESTVCA.

Vindicta, vt Plauti Milite Sc. Volupe. Plutarcho *κάρφος* in Valerio, & lib. de sera numinis vindicta.

LICTOR QVAM IACTAT.

Dilogia. *Quam iactat*, de qua gloriatur, vt Martial. epigr. xcix. lib. xj. *Superba clamosi lictoris virga.* Aut *iactat*, mouet, turbam sc. summouens, vnde & nomen, *commotaculi.*

IVS SVI.

Τὸ αὐτεξούσιον, αὐτεξουσιότης. Sic ius sui l. j. §. vlt. De lib. agnosc. l. ix. §. Filium De lib. & post. D. Ius autem sui habens verbo vno, *suus.* vt §. ij. Instit. Ad Sc. Tertyll. Plauti Persæ Sc. xiv. Tullij iij. de Rep. apud Marcell. in *Famulatur.*

PALPO QVEM DVCIT.

Ducit. vt cæcum. Glossæ Isidori. *Palpones, qui ducunt cæcos.*

CRETATA AMBITIO.

Candidatum, siue in toga cretata, siue candida. Candidæ togæ duratæ creta saxo. Isidor. c. xxiv. lib. xiv. *Toga*, inquit, *candida addita creta quo candidior insigniórque esset.* T. Liuius lib. iv. *Album in vestimentum addere.* Tangit & Theophrast. lib. de lapidibus. Et in notis c. περὶ μικρολογίας.

Cretabat siue durabat togas fullo creta saxo. Plin. c. xvij. lib. xxxv. Durabat, nempe vt rigida esset, & tabularum siue strigarum & philyrarum siue tiliarum capax, quàm Tertyllianus lib. de Pallio. *tabulatam contignationem, & tabulatam congregationem* vocat, Macrobius structuram Saturn. c. xiij. lib. iij.

De tabulis illis siue strigis & tiliis togæ, Tertyll. c. vlt. de Pallio vbi pallium ostendit vacare his tabulis. *Adeo*, inquit, *nec artifice necesse est, qui pridie rugas ab exordio formet, & inde deducat in tilias, totúmque contracti vmbonis figmentum custodibus forcipibus adsignet*, &c. Lege, *porpicibus*, πόρπαξι, fibulis.

Sic durata & cretata cum toga, tum & plicata premebatur, vt tabulata fieret, & splendesceret, L. Seneca c. j lib. j de tranquill. *Non ex arcula prolata vestis, non ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa.*

Duratio autem illa & cretatio munus artis fullonicæ. Plaut. Asin. Sc. penult. Neque dissimile cretandi artificium Dioscorid. c. clij. lib. v. Sæpe itaque in iure ciuili fullones polire & durare dicti, vt l. xij. §. j. De furt. l. xxxi. Locati. D. Et Institutis §. Qua de causa. De locat. §. vlt. De mand. §. Item si fullo. De oblig. ex del. Omnibus illis legibus male perscriptum curare pro durare, inscitiâ interpretum nescientium quid *durare*. Neque rectè Theophilus *durare* interpretatus πλύνειν vt d. §. vlt. d. §. Item si fullo.

VIGILA.

De nocte ad lumina descende in campum, vt Plutarchi Catone, vbi de Domitio, & Tullij pro Murena. Quanquam & generatim acceperis, *Vigila*, Inuigila his studiis quibus itur ad honores, vt Iuuenal. Sat. xiv. *Scribe puer vigila*, &c.

CICER INGERE.

Sparge missilia ludis tuis in ædilatu. Hæc scilicet via deinde ad præturam & consulatum. Tullius pro Murena.

NOSTRA VT FLORALIA.

Ædiles ludis Floralibus spargere soliti cicer, fabas, lupinos & aliusmodi fruges, Horat. Sat. iij. lib. ij.

In cicere atque faba bona tu perdásque lupinis.

Vbi Porphyrio & Acro, & glossę veteres ad hunc locum Persij. Sic & nuces Cerialibus in circo, Festus. Ac recente quidem hæ talium rerum

ſparſiones dicis cauſa tanquam veſtigium vetuſtatis paupertinę, etiam creſcente luxu: ſed alij inſuper miſſus addidi magno ſumtu. Tangit hoc diſcrimen eleganti narratione Plutarchus in Catone.

Floralium ludorum curatio ædilicia. Valerius c. x. lib. ij. Dio legat. xxciij. vbi lege. καὶ μζ' πόνω. Porphyrio ad Sat. iij. lib. ij. Procurabant ludos noui ædiles impenſis ſuis, Tullius ij. de Offic. & pro Murena. Itaque & præſidebant ludis, & hiſtrionum eis coërcitio permiſſa olim etiam extra ſcænam, Auguſti edicto in ſcæna tantùm. Sueton. Auguſti. c. xl. *Præterquam*, inquit, *ludos & ſcænam*. *Præterquam* ibi eſt præter, neque opus corrigere.

Curauêre & Prætores Floralia ſubinde ſed extra ordinem, vt Suetonij Galba c. vj.

APRICI SENES.

Seru. ad Æneid. ij. & v.

AT CVM.

Dixit de ambitione, ſequitur ſuperſtitio.

HERODIS DIES.

Gloſſæ, *dies natales Herodis*, ſed pleniùs quoq. & communiùs dixeris, ſabbatha. L. Seneca epiſt. xcv. *Sabbathis lucernam accendere.*

VNCTAQ. FENESTRA DISPOSITÆ LVCERNÆ.

Ritus hic Iudæis ſabbatho, Quiritibus idem feſtis diebus. Iuuenal. Sat. xij.

—— longos erexit ianua ramos
Et matutinis operitur feſta lucernis.

Peccat ibi Seruius legens, *operatur*. Sic Tertyllian. Apologet. c. xxxv. *Clariſſimis lucernis veſtibula enubilare.* Et *ianuam lucernatam* lib. ij. ad vxorem, & *prolucere* lib. de Idololatr. ἅπτειν λύχνους. Epictet. Arriani c. xvij. lib. ij. c. xix. lib. j. λυχνακαυτῶν Dio Nerone. Hinc & *cippus*, *lucius*. Laberio apud A. Gell. c. vij. lib. xvj.

PORTANTES VIOLAS.

Coronatæ violis ritu Iudaïco.

RVBRVM CATINVM.

Vt *rubra parapſis*, Martial. epigr. xxiix. lib. xj. *patella rubra*, epigr. cxiv. lib. vlt. *ruber vrceus*, epigr. cvi. lib. eiuſd.

AMPLEXA.

Exprimit magnitudinem, vt de rhombo. Martial. epigr. xxci. lib. penult.

Quamuis lata gerat patella rhombum
Rhombus latior eſt tamen patella.

Thynni cauda inuenta latitudinis duorũ cubitorũ & palmi. Plin. c. xv. lib. ix.

CAVDA THYNNI.

Thynnos in templis epulati feſto die, vetus gloſſa. Magis ad Perſij

mentem; sabbato, & in proseuchis.

RECVTITAQ. SABBATA PALLES.

Sabbatarius es, vnus de his quos Lucianus lib. de scribenda historia vocat τοὺς ὠχροὺς καὶ λεπτοὺς ἐθελομαύτας τραγῳδούς. *Pallidos & graciles tragœdos sabbatarios.* Iudæi *Sabbatarij*, Martial. epigr. iv. lib. iv. Sed Persius nunc, item Iuuenal. C. Tacitus, Tranquillus, alij impij, etiam Christianos sub eadem superstitionis causa obruunt, & Christiani eis nomine Iudæorum veniunt, quæque in Iudæos & Herodianos, eadem & in Christianos iaciunt. Itaque Christiana sanctitas est Iudaïca superstitio l. iij. §. vlt. D. De decur. vt rectè Alciatus, & frustra sunt qui opponunt l. xxi. C. De hæret. Aperte Sueton. Claudij c. xxv. *Iudæos impulsore Chresto adsiduè tumultuantes, Roma expulit.* Aliqui tamen & separauere nominibus, sed pari vtrosque impietatis gradu posuêre, vt Galenus principio lib. iij. περὶ διαφ. σφυγμῶν. Τοὺς ἀπὸ Μωυσοῦ καὶ Χριστοῦ. *Illos qui à Moyse & Chresto*, id est, Iudæos & Christianos. Tangit & principio lib. ij. Chrestum & Chrestianos illos nominat, vt item Suetonius, & alij profani. Sed alius hoc dicēdi campus.

TVNC NIGRI LEMVRES.

Meliùs, *Nunc nigri Lemures*. Hoc enim vult, Superstiosus es & quidem plurifariam. Alias sabbatarius, aliâs deinde laruatus, mox Gallis, aut Isiacis obnoxius.

Nigri Lemures, laruæ nocturnæ. Horat. epist. posteriore lib. ij. *Nocturnos Lemures.* Carisius lib. i. & Glossæ Philox. *Lemures*, νυκτερινοὶ δαίμονες. Marcell. *Lemures laruæ nocturnæ.* Νυκτερινοὶ φόβοι Athenæus lib. iv. Nocturni metus Ciceroni pro Cælio. L. Ouid. v. Fastor.

OVOQVE PERICVLA RVPTO.

Explicant glossæ veteres. Alia & superstitio in calicibus ouorum, de qua Plinius c. ij. lib. xxiix. Orphei quidem etiam liber ὠοσκοπικά. Suidas.

TVNC GRANDES GALLI.

Meliùs. *Nunc.* Aliâs Berecynthios furores times. *Grandes Galli*, pingues sacrificiis, inquit Pseudocornutus. Sed veriùs, grandes quia cothurnati. Sic Apuleij lib. iix. Galli, *pedes luteis induti soccis.* Iuuenal. Sat. vi. —— *& ingens semiuir.*

LVSCA SACERDOS.

Quæ quod Isis irata eam cæcitate percussisset, sacerdotula Isidis facta est, & hoc ita sibi euenisse testificans. Ouid. eleg. i. lib. i. Ponti.

Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
Isidis, Isiacos ante sedere focos.
Alter ob huic similem priuatus lumine culpam,
Clamabat media se meruisse via,

Hinc ergo metus huic Damæ orbitatis huius ab Iside. Iuuenal. de Iside

Iſide lib. xiii.

——& irato feriat mea lumina ſiſtro.

Apuleius lib. iix. *At te omnipotens & omniparens Dea Syria cæcum reddat.* Sic & epigr. Lucillij

——μὲ κατεργῇ

Τὴν Ἴσιν πύτω. &c.

INCVSSERE DEOS.

Incuſſere metum Deorum inflantium corpora.

INFLANTES CORPORA.

Dij corpora inflantes Cybele & Iſis. Illa furore inflans, hæc morbis. Itaque indiſtinctè Pſeudocornutus, Deos inflantes corpora, accipit *metum adferentes.* Quibus autem Iſis inflet corpora & mutilet morbis, patet Iuuenal. Sat. xiij.

—Et phtiſis & vomicæ putres, & dimidium crus.

Et mox, *——locupletem optare podagram.*

Martial. epigr. cxxiij. lib. j.

Iuro per Syrios tibi tumores.

Plutarch. lib. de Superſtitione. Syriam Deam, vt quidem ſuperſtitioſi perſuaſi, ἕλκεσι τὸ σῶμα πιμπλάναι. *Vlceribus opplere corpora.*

CAPVT ALLI.

Quia id amuletum cantionibus magicis. Sic gloſſæ veteres. Forte an & inde ſuperſtitio illa, quod allium aduerſus inflationes efficax. Plinius c. vi. lib. xx.

INTER VARICOSOS CENTVRIONES.

Varicoſos labore militiæ, vt Sat. iij. hircoſos antiquitate. Et nobilitatem accipe, non vt Pſeudocornutus milites. Populariter milites nobiles. Sed notæ iam illæ ineptiæ.

RIDET CRASSVM.

Militariter ac ruſticatim.

GRÆCOS.

Vt Sat. j. *In crepidas Graiorum.*

CVRTO CENTVSSE.

Priſcian. lib. de ponderibus legit. *Vno centuſſe.* Sed *curto* melius in ſatyra. Sic Lucilius. *——Fannij centuſſi miſellus.*

A. Gell. c. xxiv. Curtus centuſſis, miſellus centuſſis, paruum æs.

SATYRA VI.

PRIMA Persij Satyra in poëtas malos, vt Neronem. II. in vota hominum improba. III. in adolescentes voluptarios simul & saperdas siue δοκησισόφους. IV. in magistratus pręcoquos. V. de vera siue Stoïca libertate. Hæc postrema in auaros.

BASSE.

Hic C. Cæsius Bassus poëta, de quo veteres glossæ siue Cornuti siue Probi alicuius illæ, in hanc Satyram, & in vita Persij, & Fabius c. j. lib. x. Verius autem hic A. Cæsius Bassus, vnde natus error ille Βηχαφὴς. *Ars Cæsij Baßi de metris*, pro A. *Cæsij Baßi*, &c. De exitu Baßi huius glossæ in Persium veteres quæ ex bibliotheca V. C. Petri Pithœi.

FOCO SABINO.

Aliis enim prædiis actæ hiemes, aliis æstates, vt Plutarchi Lucullo, Horatij epist. vij. & xv. Sueton. Augusto c. lxxij. aliis. Bene in hunc Persij locum Glossæ, quas ante laudaui.

IAMNE LYRA.

Lyricus enim vates hic Bassus. Ex lyricorum eius lib. ij. versum illum Priscianus laudat lib. x.

Calliope princeps sapienti psallerat ore.

TETRICO PECTINE.

Stoïco.

VETERVM PRIMORDIA VOCVM.

Scripsit Cæsius Bassus libros de origine vocabulorum. A. Gellius c. xix. lib. iij. c. vij. lib v. c. xvij. lib xj. Sed hos à Persio libros non laudari hoc versu, liquida res. Nam de his primordiis vocum, Bassi poëmata: de originibus autem vocabulorũ libri eius prorsa oratione.

Meo quidem animo triplicem lyrici carminis materiam à Cæsio tractatam Persius notat, vnam veterem μυθοποιίαν, vt θεογονίας, & aliàs de diis fabellas, alteram *iuueniles iocos*, amatoria, iij. *egregios senes*, heroum laudes. L. Fabius c. j. lib. x.

FIDIS LATINÆ.

Carisius lib. j.

MIHI NVNC LIGVS ORA.

Bassum hiemare in Sabinis, se in Liguria, portu Lunæ.

QVA LATVS INGENS DANT SCOPVLI.

Montes quibus Lunæ portus incingitur. De his Strabo lib. v. Ele-

ganter & Silius lib. iix.

LVNAÏ PORTVM.

Ex Q. Ennij annali prima. Verbosè hoc ille qui in membranis Cornutus siue Probus.

POSTQVAM DESTERTVIT ESSE.

Sic laudatus hic locus Probi catholicis. Prisciani c. j. lib. ix Carisij lib. j. Aliena est à Persij mente lectio quæ profertur ex membranis Carisij.

—— Pauus quum destitit esse
Mæonides, Quinctus pauone ex Pythagoreo.

Persij mens est. Postquam desijt stertere Q. Ennius siue somniare, postquam exposuit somnium suum. Prima nempe annali narrauerat somnium illud suum principio ipso Q. Ennius, secuta deinde portus Lunæ descriptio, ex qua versus ille nunc Persio. *Lunai portum.* &c. Aliter, sed minus commodè in aduers. c. vij. lib. xxx.

MÆONIDES QVINCTVS.

Dilogia. *Quinctus*, aut Quinctus Ennius, aut quinctus serie παλιγγενεσίας. Quinque gradus illi παλιγγενεσίας, *Pythagoras, pauus, Euphorbus, Homerus, Q. Ennius.* Sic glossæ veteres. Tertyllian. autem lib. de resurrectione carnis, *Euphorbus, Pythagoras, Homerus, pauus, Ennius.* Lactantius ad iij. Thebaïdem *Euphorbus, Pythagoras, pauus, Homerus, Ennius.* Anilibus anachronismis, Pythagoram priorem Euphorphorbo & Homero fecêre, aut inter Homerum & Euphorbum, Pythagoram posuêre. Minus delirè de Pythagoricæ palingenesiæ gradibus interpres Apollonij ad j Argonaut. Interpres Sophoclis in Electram. Etiam Laert. in Pythagora. Tertyllian. c. xiv. lib. de anima D. Hieronym. apolog. iij. in Ruffin.

HIC EGO.

Ingreditur satyram, & destringere auaros.

ETSI ADEO OMNES.

Distingue. *nostro quia pinguior. Etsi adeo omnes,* &c.

SIGNVM LAGOENÆ.

Vt Tullij epist. xxvi. lib. xvi. ad famil.

NASO TETIGISSE.

Bene hic glossæ veteres.

DISCREPET HIS ALIVS.

Hæc mihi mens, aliis forte alia. Nam etiam geminis germanis mores sæpe pugnantes.

HOROSCOPE.

Astrum natale, sidus horoscopum. Dixi ad Sat. v. Aliter accipiunt glossæ veteres, sed minus oportunè.

VARO GENIO.

De varo siue discrepante sæpe geminorum fratrum horoscopo Nigidius Figulus apud A. Gellium c. j. lib. xiv. Quinctil. in Geminis languent. D. August. de ciuit. Dei c. iv. & seq. lib. v, Eustath. ad Iliad. xiix.

SOLIS NATALIBVS EST QVI.

Geminorum hæc discrepantia. Hic triparcus, ille prodigus. Imitatus autem Horatium est epist. posteriore lib. ij.

MVRIA.

Glossæ *Muria*, ἅλμη. Plinio est salsugo c. iix. lib. xxxj. Muria dura, de qua Iun. Columel. c. vij. lib. xij. Celsus, Scribonius, alij.

SACRVM PIPER.

Sacrum, cui dominus tanquam sacro parcit. Glossæ veteres. Sed forte an *sacrum* quia mordax & acre, vt *sinapis scelerata*, Plauti Pseud. Sc. x. Rectè ibi Seruius ad Æneid. xi. legit, *sinapis scelera*. *Scelera*, est *scelerata*. Pro Seruio stat lex carminis.

HIC BONA.

Alter geminorum.

VTAR EGO.

Gemini illi in extremis, auaritia & profusione: ego medium ferire volo, & tu quiqui es velle debes. Nempe liberaliter viuere, abesse à tenacia & luxu.

RHOMBOS LIBERTIS PONERE LAVTVS.

Sic plebej libri omnes, sed Persij quidem mànus certissima

——— *rhombos libertis ponere lautis*.

Vtar, inquit, ego quæsitis, neque tamen sollers siue peritus fuero siue esse volam, ponere siue ponendi lautis libertis, siue libertis meis qui lautiores, vltra quam par est cœnas opiparas, & obsonia, & rhombos: aut sollers esse turdorum saliuam tenuem noscendi. Sic liberti *lautiores*, & *minus lauti*, Ciceroni epist. vlt. lib. xiij. ad Atticum. In magno comitatu amici, liberti, serui, & in his ipsis, alij aliis lautiores. Peccat profusione sua, & sumtu nimio, qui turbat hoc discrimen, & rhombos libertis adponit vt amicis.

TVRDORVM.

Turdarum legunt glossæ. At Varro Terent. iix. de ling. Latina negat, *turdam* dici aut *coruam*. Et glossæ Philox. κίχλα, *hic Turdus*. Isidorus tamen c. vij. lib. xij. *turdelam* dixit.

TENVEM SALIVAM.

Explicant glossæ. Talis autem ostreorum & echinorum saliua, & *vsus edendi*, Iuuenali Sat. iv.

MESSE TENVS PROPRIA VIVE.

Messe horna vtere, neque sepone & conde in annum aut annos sequentes. Itaque subiungit, *granaria emole*. Ne rectè aliorsum Per-

ſius acceptus in Prouerbiis.

At vocat officivm.

Gloſſæ, *Aſt vocat*. Neque hoc neque illud Perſius agnoſcit. Facile oſtendo. Dixit Perſius diuiti. Noli cumulare meſſes, noli auarus eſſe. At, inquit diues, maior mihi meſſis quam opus. Ita? inquit Perſius, tibi non opus, hoc ſatis? An nemo eſt, cui elargiare? Ecce officium aduocat te, ſiue ad amici naufragi opem vocat, largire amico inopi. Sic *meſſe tenus propria viues*, neque cumulabis in annos ſequentes.

Brvtia saxa.

Pompon. Mela c. iv. lib. ij.

Svrdaq. vota.

Non exaudita, vt *omina ſurda*, Propert. eleg. iij. lib. iv. *ictus ſurdi*, Plinio c. j. lib. xix. Sic infra. *ſeu ſpirent cinnama ſurdum*. hoc eſt, ita vt non percipiatur ex eis odor.

Ingentes de pvppe Dei.

In aliis. *Ingentes à puppe Dei*. Di à puppe, ſiue Di puppis, tutelæ nauis, ſiue Di nauis tutelares. Nam hos pingere ſoliti ad puppim. Itaque Lactant. in Thebaidem iix. *Pictos nauium præſules* vocat.

Notiſſimus hic ritus, & adponere exempla, in ſole lucernam adhibere fuerit. Patent actib. apoſtolor. c. xxiix. Platonis Phædone, Lycophronis Alexandra, Q. Smyrnæi lib. xiv. Virgilij Aeneide x. Horatij oda xiv. lib. j. Ouidij eleg. iij. & ix. lib. i. Triſtium, & epiſtolis Heroid. Valerij Argonaut. lib. i. & iix. Iſacio in Lycophronem. Euſtath. ad Iliad. ix. Hinc & quæuis puppium inſignia & imagines, tutelas dixere, vt in gloſſis. *Tutela, παράσημον τῶ πλοίω*. Feſtus in *Europam*. *Nauem cuius tutela effigiem tauri habuerit*. Iſidor. c. xj. lib. iix. *Fuit in naui cuius inſigne erat taurus*. Fulgent. Mytholog. lib. j. *Iupiter Europam in tauro rapuiſſe fertur, id eſt, in naue tauri picturam habente, & Iſidem in vacca ſimiliter, in naui huiuſcemodi picturæ*.

Nvnc et de cæspite vivo.

Occaſio tibi hæc non emolendi ſolum granaria, ſed & largiendi aliquid de viuo cæſpite ſiue prædiis tuis.

Cæſpes viuus comparatione meſſis iam aridæ & quaſi emortuæ.

Ne pictvs oberret cærvlea in tabvla.

De hoc ritu ad Sat. j.

Sed heres negliget.

Reſpondet auarus Perſio. Sane volo elargiri, ſed heredem vereor, ne ſi acciſa hereditas ei venerit, parcus in funere meo ſit, ne funere plebeio efferar, non indictiuo aut publico.

Coenam fvneris

Multæ in funerib. cœnæ. Prima illa quæ in rogum imponebatur, vt Iliade xxiij. Aeneide vj. Catulli epigrammate lv. Ouidij ij. Faſtor,

vbi munera illa. Solita enim mitti ab amicis, vt in funere L. Sullæ. Appiani lib. j. Eaq; cœna feralis Apuleij Florida iv. Altera funebris cœna περίδειπνον & circumpotatio, epulum nempe quod præbitum his qui reuersi ab exsequiis, vt Iliade xxiv. in funere Hectoris, Luciani lib. de luctu. Tull. iij. de Legib. Tertia, Silicernium siue cœna deposita ad sepulcrum; ἑκάτης δεῖπνον, νεκρῶν δεῖπνον. Hæc feralis cœna Iuuenali Sat. v. Quarta epulum nouendiale. Tangitur Plauti Aulul. Sc. vj. Pseudulo Sc. x. Et C. Taciti annali vj. De his omnibus cœnis Persius accipi potest, glossæ veteres de prima tantum accepêre.

In his vero cœnis omnibus cibi funebres, & supellex atra. Elegans narratio Dionis est in Domitiano.

OSSA INODORA.

Aut inhonora, inquiunt glossæ veteres, sed minus hoc ad mentem Persij, & refellitur mentione cinnami & casiæ quæ sequitur.

Tangit autem Persius ritum cineres & ossa siue reliquias odoribus miscendi. De hoc ritu Tibullus eleg. ij. lib. iij. Ouidius Tristium eleg. iij. lib. iij. Plin. c. xij. lib. xxxv. Iuuenal. Sat. vij.

SEV SPIRENT CINNAMA SVRDVM,

Surdum spirantia, odore vanescente, vt φάρμακα παλαιὰ διαπεπνευκότα. Dionis Prusæi orat. de exsilio. Sic ante, *surda vota*. Et Plinio, *surdus ictus*. Cinnamum suo sibi ingenio, est τῇ ὀσμῇ πληκτικόν. Quasi odore verberans siue iciens. Dioscorides c. xiij. lib. j. Tangit & Galenus lib. j. de antidotis. Surdum itaque spirant cinnama quæ sine illo ictu odoris, nempe euanida, aut pseudocinnama.

SEV CERASO.

Explicant glossæ veteres.

TVNE BONA INCOLVMIS MINVAS.

Hæc cum ita sint, amens, inquit auarus ille, sim, si talibus officijs bona minuam. Paullo seciùs glossæ.

BESTIVS VRGET.

Membranæ. *Et Bestius vrget*. Persium si roges, scripsi inquiet,

—— *en Bestius vrget*. Et insuper etiam Bestius ille rancidus, mucidus, sordidus homo, philosophos insectatur qui munificentiam & officia in amicos laudant. Bestius hic auarus ex Horatij epist. xv. vbi Bestius est in membranis, qui vulgo Menius. Quæsiuit hoc Bestij nomen Persius, vt conueniens in hominem bellutum, & qui declamet aduersus philosophos, declamationem dignam bestia.

ITA FIT.

Mimica declamatio Bestij in doctores Graios. Meliùs ita quàm vt glossæ, tribuentes hanc orationem heredi Bestij.

POSTQVAM.

Postquam hi Graij doctores inrepsere in vrbem, deliciæ vna in-

fluxere, itaque non vrbani tantum iam sed & rustici deliciantur.

CVM PIPERE ET PALMIS.

Cum mercibus transmarinis Asiaticis, vt *trans mare* pro in Asiam Horatij epist. xj. Ante piper autem, Romæ pro pipere baccæ lauri. Plin. c. xxix lib. xv.

NOSTRVM HOC MARIS EXPERS.

Duplex sapientia, vna transmariua siue Græca quæ cum pipere & palmis Romam venit: altera maris expers nempe Romana. Hęc nobis, inquit Bestius, vna olim sapientia, hodie facta gemina est; transmarina siue Græcanica & maris expers, siue Romana. Illa in pretio, hæc vilis & cõtemtui. Et sapientiam Romanam intelligit quæ beatos facit more Romano, id est diuites, quam & Horatius coloribus suis pingit epistola ad Pisones, & identidem Iuuenalis, item alij. Hanc ego sic primus lucem Persio, vt & alias infero. Nec enim illa mens Persij est quam faciunt glossæ veteres, aut quæ in aduersariis c. vij. lib. xxx. aut *cedo quemuis arbitrum*. Excipio vnum genus, cui à me pransa parata iam historia.

Sic *transmarina doctrina atque aduentitia*, Ciceroni iij. de orat. pro Græcanica & Asiatica.

Perpendit vero hunc Persij locum Lactantius Firm. c. xvi. lib. iij. sed læuorsum accipit, quasi Persij hæc tam odiosa in philosophos declamatio, non Bestij.

HÆC CINERE VLTERIOR METVAS.

Hoc iam Persius. Itane stultus ac bestia tu Bestie, vt etiam de funere tuo & herede cures, siue de his quæ post mortem tuam & cineres? siue vt heredi tuo rem serues & funeri?

AT TV MEVS HERES.

Auertit se iam Persius à Bestio ad suum heredem. Bestius heredem timet, at tu qui mihi es heres audi.

MISSA EST A CÆSARE.

Caio. Suetonius in Caio c. xliv. Iunge & Dionem lib. liix.

LAVRVS.

Pro literis laureatis, vt Martial. epigr. xxxvij. lib. ix.

Victricem laurum quam venit ante vides. Claudian.

Rumorémq. sui præuenit laurea belli. C. Tacitus historiar. lib. ij. *Lauream gestæ prosperæ rei.* Laureatæ literæ illæ, nempe lauru implicitæ. Patet literarum huiusmodi vetere pictura, neq. fat propriè veteres in Iuuenal. Sat iv. glossæ, fixam in his tabellis laurum. *Si*, inquiũt, *victoriæ nunciabãtur laurus in epistola fiebatur: si autem aliquid aduersi, pinna fiebatur*. Scripsit haud dubie interpres ille, *figebatur*. Inuolutas lauro literas disertim Appian. in Mithridatica. Τὰ γράμματα, inquit, δάφνῃ περιβαλών, ὡς ἔθος ἐστὶν ἐπὶ νίκαις. *Literis lauru implicitus, vt mitti solitæ ob victorias.*

Quibus autem literæ semel laureatæ, his & laurus deinde in allis omnibus epistolis. Cæsar belli ciuilis c. xiv. lib. iij.

INSIGNEM OB CLADEM.

Iocus in Caium L. Sueton. c. xliv.

IAM POSTIBVS ARMA.

Notissimus ritus ornandi postes spolijs & tropæis vt in elogio veteris Poëtæ de Africano, quasi ipso dicente.

Desine Roma tuos postes. Tullij ij. de orat. & iij. de finibus. Tangit hunc ritum & Plaut. Trucul. Sc. iix. Tullius Philipp. ij. Virgil. Æneide vij. Horatius Oda xv. lib. iv. Propert. eleg. vij. lib. iij. Plin. c. ij. lib. xxxv. Albinouanus consolatione Liuiæ. Silius lib. vj.

Et quidem ita frequens hic ritus, vt & falsa pro veris spolia figerent, auram scilicet captantes & choragium gloriæ. Vnde M. Catonis oratio, *de spolijs, ne figerentur, nisi quæ de hostibus capta essent.* Festus in *Resignare.*

IAM LVTEA GAVSAPA.

Glossæ, *pilea.* Magis conuenit quod glossæ Philox. *Gausapa βαρβαρικὸν πιλίον.* Sic Trimalcio Petronianus, *inuolutus coccina gausapa.* Sic Martial. epigr. xxix. & cxlv. lib. vlt.

INGENTESQ. LOCAT RHENOS.

In triumphorum ferculis effigies fluminum regionis debellatæ. Patet Virgilij Æneide iix. Propert. eleg. j. lib. ij. Ouid. lib. j. Nequitiæ. Ponti eleg. iv. lib. iij. Tristium eleg. ij. lib. iv. Plinij c. v. lib. v.

CÆSONIA.

Milonia Cæsonia. Dio lib. liix.

INDVCO.

Male in aliis, *indico.*

NON AVDEO INQVIS.

Meliùs. *Non adeo inquis.* Negas te adire.

EXOSSATVS AGER IVXTA EST.

Negas te adire quia hereditas mea quasi exossatus ager est, siue instar agri exossati, Notus hic vsus articuli, *instar.*

Exossatus vero eneruatus, exhaustus largitione. Quod exossatum id debile, caducum. Nota vis verbi ex fabulis Plautinis. Pseudocornutus, deridiculi causa videtur adscripsisse glossarium illud. *Non te audeo prohibere, quia ager plenus lapidibus longe non est, quo me contradicentem obruas.*

AGE.

Respondet Persius. Ne adito si ne vis: ego mihi aliquem heredem facile inueniam, vel terræ filium eccillum Manium.

ACCEDO BOVILLAS.

Viâ Appiâ ignotum aliquem reperero mihi.

CLIVVMQ.

CLIVVMQVE AD VIRBI.

Qui cliuus mendicorum ſtatio,Iuuenal.Sat.iv. Vt ſi diceret, inueniam mihi vel mendicum aliquem.

PRÆSTO EST MIHI MANIVS HERES.

Manij nomine vſus quia *multi Manij Aricię.* Feſtus in *Manius.*

PROGENIES TERRÆ.

Hoc iam heres ille Perſio,Sane inueneris facile Manium aliquem, ſed is Manius tui generis non eſt,ac ne vllius quidem,ſed obſcurus ac terræ filius.

QVÆRE EX ME.

Non curo,inquit Perſius,Nam exceptis paucis proauis qui numerari poſſunt nempe ad tritauum,plerique omnes terræ filij ſumus. Vt ſi ex me quæres nomen tritaui, neſcio;ſic iam atauus meus quaſi terræ filius. Terra igitur quaſi tritauia mihi, & Manius ille prope ſiue paucis gradibus abeſt,quin mihi auunculus maior.

TERRÆ EST IAM FILIVS.

Vt Solini c.xv. *Æmathius genuinus terræ.*

RITV GENERIS.

Tanquam ſtemmate,de quo dixi ad Satyram iij.

QVI PRIORES.

Poteſt,inquit,fieri vt iure agnationis mihi ſit heres qui maior natu quam ego, vt Manius ille mihi quaſi auunculus maior. Anne abſurdum ſi heres talis iraſcatur mihi bonis meis fruenti, qui prior ipſe naturæ ordine moriturus eſt?

CVR ME IN DECVRSV LAMPADA POSCIS?

Tanquam in certamine λαμπαδούχῳ, ſiue in λαμπαδηδρομίᾳ. L. interpres Ariſtophanis in Ranas,& Harpocrates in λαμπάδιον.

SVM TIBI MERCVRIVS

Hermæum ſiue lucrum inſperatum tibi hereditas mea,quali quali ergo contentus eſſe debes.

VT ILLE PINGITVR.

Quaſi cum ſacculo pleno. Nempe τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ βαστάζων μάρσιππον. *Statua eius tenens manu marſupium*, Suidas in Ἑρμῆς. Sic in veteri lapillo ſcalpta Mercurij effigies læua caduceum tenens, dexta ſacculum, & in ore ſacculi ſtantem gallinaceum, talaria in pedibus, ad dextrum pedem ſcorpius,ad læuum hircus, & à latere dextro muſca. Emblema exprimens notas omnes mercatoris induſtrij.

AN RENVIS?

An ſi deminuo ego aliquid tu iure dices.*Non adeo?*

DEEST ALIQVID SVMMÆ.

Verbum heredis obmurmurantis.

MINVI MIHI.

Persius. Non tibi hoc, mihi deest.

LEGARAT STADIVS.

Alij *Staius*, alij Tadius. Rectæ scripturæ vestigiú esse videtur quod veteres glossæ habent. *Quidquid mihi quondam à* TEDECIO TACIO *per legatum dimißum erat.* Scripsisse ille quiqui est videtur, à Teito Tacio. Titus Tacius dicis causa pro aliquo de maioribus.

NEV DICTA REPONE PATERNA.

Neque sis pater mihi aut patruus parcere iubens. Reponere significanter dictum. Pater aut patruus posuit hoc mihi, tu reponere vis. Sic *Achillem reponere* Horatius ad Pisones, quia scilicet positus in carmine iam ab Homero. Sic Iuuenal. Sat. j.

—— *Numquámne reponam?*

FENORIS ACCEDAT MERCES.

Hæc paterna illa dicta. Ne ociosa tibi pecunia esto. Ne sumtus facito.

QVID RELIQVVM EST?

Μιμητὴ heredis, vt ante. *Deest aliquid summæ.*

RELIQVVM?

Indignatio Persij.

NVNC NVNC.

Tanto iam maiores sumtus faciam, quia tibi displicet.

VRTICA.

Vrtica in cibo. L. Plinius c. xv. lib. xxj. Apicius cap. xv. lib. iij. Patina vrticæ. Idem c. ii. lib. iv.

SATVR ANSERIS EXSTIS.

Iecore anseris, Horat. Sat. iix. lib ii. Plin. c. xxii. lib. x.

PATRICIÆ INMEIAT VVLVÆ.

Vt *Permingere*, Horat. Sat. ii. lib. i. Et *abolla vxor* Cynici, Martial. epigr. liii. lib. iv. Quoniam submeiulus cynicus ille. Itaque abolla tanquam vxor cynico, quippe in qua & cubare solitus vt pelle lanata, & eadem vti pro pallio. Sic cùm mimus Græcus in Macedonia Oedipum saltaret, & de incestu cum matre doleret, risere barbari, & vt de re non magna exclamauêre, ἐμίαιν εἰς τὴν μητέρα. *Inminxit matri.* Tertyllian. Apologet. c. ix. Male ibi legunt ἐκινει εἰς τὴν λογικήν. Neque tetigere sensum Tertylliani, aut Macetum.

MIHI TRAMA FIGVRÆ SIT RELIQVA.

Ego tam gracilis sim & tenuis quam trama picturæ. Trama est quæ telæ siue stamini subit, vt graphice Ouidius exprimit principio lib. vi. in fabella Arachnæ, & L. Seneca epist. xc. Trama illa stamine ipso tenuior est siue subtilior, vnde & nomen ipsum subtilitatis. Subtile tenue tãquam trama siue subtel quod subit stamini. Priscian. lib. iv. Eadẽ

res nempe, *trama, subtemen, subtel.* Glossæ κρόκη. *Trama, Subtegmen.* Et *Subtemen,* κρόκη. Propter tenuitatem itaq; benè hoc Q. Ennius filum gracilentum vocauit. *Deducunt habiles radios filo gracilento.* Marcell. in *Gracilentum. Filo gracilento,* trama. Nam hæc radio inseritur. Ouid. loco antedicto.

Inseritur medium radiis subtemen acutis,

Quod digiti expediunt. ——— Interpres Homeri κερκίδες σωπῶσαι τὴν κρόκην τῷ σήμαϊ. Falluntur qui & illud Propert. eleg. iii lib iv.

Et Tyria in gladios vellera secta suos rescribunt, *in radios.*

Tenue igitur & gracilentum filum tramæ est illius quæ telæ subit: sed tenuior etiam trama figuræ, siue picturæ. Lineæ nempe illæ primæ, & quæ picturæ tanquam trama telæ subeunt. Nihil tali trama fingi pote gracilentius. Huic tramæ qui similes, tenuitate ipsa illi tenuiores, eóque dicti monogrammi, *homines,* inquit Marcellus, *macie pertenues ac decolores.* Sic *monogrammus* Tullius *formam pulcherrimam* opposuit, ii. de nat. Deor. Hoc itaque vult Persius, ego monogrammus sim, tuus ille nepos obesulus & torosulus.

Gracilior autem hæc monogrammica gracilitas siue *trama figuræ,* quàm illi Euripidi in Autolyco. τρίβωνες ἐκλείποντες κρόκας. *Palliola sic detrita, vt nihil præter tramam eis reliquum.* Apud Laërt. in Solone. Athenæum lib. x. vbi non tetigêre Euripidi mentem qui sic adscripsere. *Vestimenta habendo amittunt* κρόκας *& contrahunt sordes.* Dictum oportuit, Vestiméta cum deteruntur, ad tramam rediguntur. Neque vt ibi notant, Persij dictum Euripidio illi contrarium. Sed gracilitas duplex notari debuit. Vna hominis quasi decotis pallioli redacti ad tramam. altera hominis monogrammi. Illam Euripides pingit, hanc Persius. Illa inferiore gradu, hæc superiore.

AST ILLI.

Heredis mei heredi, siue tuo mi heres nepoti. Dilogia in nepotis nomine, nepos vel asotus & ligurius intelligi potest, vel filij filius. Sed priore modo Persius nunc accipiens, Satyricè nepotem dixit, Tuo illi nepoti, hoc est, filio nepotino.

POPA VENTER.

Pinguis, vt popanis pasti sacerdotes eorúmque ministri, inquiunt glossæ. παναγιώτης hoc Persij est. Nempe *popa venter,* qui sic fartus placentis siue popis, siue popanis, & pinguis, vt quasi totus popa siue placenta sit. Glossæ Philox. *Popa,* πλακοῦς, καὶ πόπανον.

VENDE ANIMAM LVCRO.

Pergit indignari Persius. Ob heredis huiusmodi curam Persi age, *vende animam lucro.* &c. Hæc figuratè, & εἰρωνικῶς. Directè autem dixisset. Tali scopo & fini, tam nullâ causâ, vendam ego animam lu-

cro, mercator sim & mango siue venalitius, siue venalitiarius, & rem multiplicem? Apage.

NE SIT PRÆSTANTIOR ALTER.

Ne quis peritior mangonij.

CAPPADOCAS PINGVES.

Venales saginatos, vt habitiores sint & vendibiliores. *Cappadocas*, figuratè pro seruos. vt Martial. epigr. lxxvj. lib. x. *nec de Cappadocis equos catastis*.

PAVISSE RIGIDA CATASTA.

In Catasta siue custodia venalium. Pingitur à Martiale epigr. lx. lib. ix. Hinc *catasti*, pro seruis de catasta. Vt, *catasti transmarini formosi*, Vitruuius c. iv. lib. iix.

Alia catasta in suppliciis martyrum, equuleus nempe, quem catastam dixere à similitudine equulei Cappadocum, qui & ipse catasta dictus. Narrant de Cappadocum equuleo illo siue catasta, glossæ veteres in hunc locum. Sic catasta pro equuleo apud Prudent. in coronis, Hymno x. *Emitto vocem de catasta celsior*. de equuleo. Patet cum sequitur.

—— *Quod retortis pendeo Extentus vlnis* ——

Apertum & narratione Vvitikindi Saxonis lib. i in narratione de supplicio martyris Viti. *Postremò*, inquit, *tormento quod catasta dicitur, cum Modesto & quadam nobili femina Crescentia figitur, & fractis omnibus membrorum motibus, à Christo consolatur*.

Aliâs in cruciatibus martyrum catasta igneus lectulus in quo strati & vsti, vt apud Prudent. in coronis Hymno ij. Itaque & Hymno j. dixit *catastas igneas*. ἐσχάρας Græci vocant. Vt Hermias Eccles. histor. cap. xj. lib. v.

Vtrumque catastæ significatum bene Isidorus tangit in glossis. *Catasta*, inquit, *lectus ferreus, scala in qua ligantur puniendi*. Scalam dicit equuleum.

REM DVPLICA.

Pergit indignari, & secum tacitus sermocinari. Imitatus autem illud Horatij ex epist. vi. *Mille talenta rotundentur*. &c. Cui est simile illud Aristophanis Pluto.

Ἀλλ' ἢν τάλαντά τις λάβῃ τρισκαίδεκα. &c.

IAM DECIES REDIT IN RVGAM.

Iam decuplex, si fas ita loqui, hoc est multiplex. Rugam dixit respiciens ad plicas multiplicationis. Vnde simplex, alterplex, duplex, triplex, &c. Tralatum à plicis siue tabulatis togæ, de quib. dixi ad Sat. v. Meliùs hunc ita locum glossæ accipiunt, quàm Aduersaria c. x. lib. xvij.

DEPINGE VBI SISTAM.

Ecquis finis multiplicationis?

INVENTVS CHRYSIPPE.

Hæc rei familiaris, inquit, multiplicatio, tanquam tua Chryſippe aceruatio eſt, ſiue ſorites. Vt ſoritæ, ſic auaritiæ & χρηματιστικῆς exitus inuentu difficilis. *εἰς ἄπειρον γὰρ ἡ ἐπιθυμία*, inquit Ariſtoteles nempe χρηματιστικῆς. c. vj. lib. j. de Republ.

TVI ACERVI.

Soritæ ſtruentis.

Duplex ſorites. Vnus ſtruens, addens, adfirmans: alter ruens, demens, negans. Vtrumque ſic Tullius tangit in Lucullo. *Soritæ dicuntur cum aliquid minutatim & gradatim additur aut demitur.* Sorites ruens. Horatio epiſt. ad Auguſtum, eſt *ruens aceruus*, vbi & elegans Soritæ ruentis exemplum. De ſorita ſtruente nunc Perſius.

FINITOR.

Pergit ſemper ſtruere ſorites, niſi finem ſtatuas ſiue reſiſtas. Itaque Horatius, *Excludat iurgia finis*. Reſiſtitur autem ſoritarum aceruationi, in aliqua earum quas *minutias* vocant aut *gradus*, vt Cicero in Lucullo. D. Hieronym. Apolog. j. in Ruffinum, legiſperiti *mutationes* vt l. clxxvij. D. De verb. ſign. In huiuſmodi mutatione aliqua ſi reſtiteris aceruus totus ruit. Vt j. de natura Deor. Velleius Epicuri ſublingio vult oſtendere, vt & poſtmodo hæretici anthropomorphitæ, Deum eſſe ſpecie figuraque humana. Sorite autem ſic vtitur. Si Dij ſunt beati ſunt. ſi beati, virtute præditi: ſi virtutis compotes, etiam rationis. ſi rationis capaces, homines ſunt. Reſiſte in iv. minutia, ruit ſorites. Nempe ratio in Deo. ſed non vt in homine. Ille fons: hic pertenuis riuulus, vt & noſter, quem in acceptis huic referimus vni, vt & aiios ſuum velle, & par, & credibile eſt.

FINIS.

PAVCVLA INSVPER OBLIVIA,

ET TANQVAM FVGITIVA SIC RETRAHO.

Proœmio.

Pag. iij. linea penult.

POST, *recepit.* addo. Coronati & à Cæſare ipſo, vt Papinij Silua iij. lib. v.

P. vj l. xxx.

Poſt, *inſcientibus*. moneo. Iam ab Hermolao Barbaro in Plinium, adnotatum eſt illud ex Homerico hymno in Mercurium.

—— θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄειδε.

Neque Angelo Politiano cauſa iuſta fuit repugnandi.

SATYRA I.

P. ix. l. xxij.

POST, *Amici dum viuimus, viuamus*. Adſcribo. Et in ore vulgi apud Tertyllianum eſt, c. iij. De reſurrect. carnis. *Viue dum viuis.*

P. eadem l. xxvij.

Poſt, *Adriano.* addo. Sic & vetus illa vrnæ depoſitoriæ inſcriptio. Ἡδὺς βίος, τὸ ζῶ γλυκὺ, τὸ θανεῖν ἀποψία.

P. xiv. l. xiv.

Poſt illud. *etiam pexa illa.* iungo. Pexum accipe vt dico ad Sat. iv.

P. xvj. l. vij.

Illic, *deliquare.* adſcribo. Plaſma illud Neronianum, vt Plinij c. xiv. lib. j. c. vj. lib. xix.

P. xxij. l. xxj.

Poſt illud, *præberi*, adiungo. Ad mentem Perſij propior ille ritus, flores ac ſtirpes ſerendi in tumulis eorum qui bene meriti. Flores vt pothum. Plin. c. xi. lib. xxj. ex Theophraſto fine lib. vj. hiſtoriæ ſtirpium, ex eoq. Athenæus lib. xv. ex Athenæo Euſtath. ad Odyſſ. xj. Et roſam vt in odis Anacreontis, laurum vt Propert. eleg. iix. lib. ij. Tangunt item gloſſæ Perſij hunc ritum.

Traxeris & eo sensum Persij, tali merito & felicitate hunc poëtam, vt & reliquiæ eius terram tumuli florentem facere possint, vt Sat. ij. *Quicquid calcauerit hic rosa fiat.*

P. xxvj. l. xiv.

Vbi est, *& carmina dicunt.* subijcio. Benè sic ego Persium de tricliniaribus lectulis accipio: alij in Suetonij Augustum de lucubratoriis accepêre. Sed negat sibi placere Persius. In lucubratoriis enim lectulis & scimpodiis seriæ lucubrationes, sic Cornelius Fronto *in scimpodio Graciensi.* A. Gell. c. x. lib. xix. in lectulis autem accubitoriis nugæ, vt Nero & Neroniani proceres in tricliniis poëtantes & potantes. Dignum hoc Musæum Satyra.

Neque Soli tamen ita Neroniani, sed item alij Romuli vt de Catullo & Licinnio Crasso dixi. Plinius de seipso epist. xiv lib. iv. *Accipies*, inquit, *cum hac epistola hendecasyllabos nostros, quibus nos in vehiculo, in balineo, inter cœnam oblectamus ocium temporis.* Ibidem Plinius hendecasyllabos *elegidia* vocat, vt & nunc Persius. *Non si qua elegidia.* Male in libris nonnullis apud Plinium est *idyllia.* Cur hendecasyllabi elegidia longum esset nunc dicere in omissis.

P. xxxv. l. iv.

Post illud *ex poëmatis suis*, iungo. Eiusdem modi versus Neronis quem L. Seneca profert Natural. Quæst. c. v. lib. j.

Colla Cytheriacæ splendent agitata columbæ.

P. eadem. l. xxix.

Vbi illud, *te excepto*, iungi velim. Sic L. Seneca ad Neronem c. j. lib. j. de Clement. *Nemo vnus homo vni homini tam carus vnquam fuit, quàm tu populo Rom.*

P. xxxiix. l. ij.

Post, *abrodens*, addo. Vbi & alia in hunc ritum.

P. xl. l. vlt.

Vbi, *adstricta erat*, iungo. Crepidarum autem nomine Persius tangit nudipedalia philosophorum, de quibus alia dicendi meta.

P. xlij. l. xxj.

Post illud, *L. Seneca epist. cxxiv.* adscribo. Puluerem & radium Geometris proprium accipe, non quod numerarii puluere non vsi, nam & Tertyllianus c. vlt. de pallio, *numerorum harenarios* dixit: sed numerarii & sine puluere vt calculatores: geometra semper in puluere.

P. eadem. l. xxvi.

Post, *porrecta.* Addo, Martial. epigr. xxci. lib. xiv.

SATYRA II.

P. lvij. l. xxxvij.

POST lineam xxxvij. interpono.

QVICQVID CALCAVERIT HIC, ROSA FIAT.

Ὑπερβολὴ felicitatis, vt eleganter veteris Galliæ Poëta ille de Aruernorum rege aurum ſpargente Bituito, interprete Poſidonio apud Athenæum lib. iv. ὅτι τὰ ἴχνη τῆς γῆς ἐφ' ἧς ἁρματηλατεῖ, χρυσὸν καὶ εὐεργεσίας ἀνθρώποις φέρει. *Veſtigia terræ per quam ille currum agit, aurum & beneficia mortalibus ferre.*

P. lx. l. xj.

Poſt illud. *pater ſudans.* Adſcribo. Sic in Aſpaſiæ verſu apud Athenæum lib. v.

> Κἀγὼ ὅπως ἤκουσα χροᾶς ὑπὸ σῶμα λιπαίνω
> Ἱδρῶτι ——————
> *Hæc ego vt audiui, toto mihi corpore ſudor*
> *Splenduit* ——————

Bene λιπαίνειν ego, *ſplendere* aut nitere, neque accedo illis qui interpretati ad Athenæum, κλαίειν ποιεῖν, aut τήκειν. Nitor ſudoris eſt, vt & olei. Hinc ἱδρὼς λιπαρός. Oppiano ἁλιευτ. β.

> Ἤδη δ' ἐκ μελέων λιπαρὸς καὶ ἀθέσφατος ἱδρώς.

SATYRA III.

P. lxxiij. l. xxiv.

POST *ora.* De multiplicatione atrij indicium Tullij epiſt. j. lib. iij. ad Q. Fratr.

P. lxxix. l. xiix.

Poſt illud, Nerone c. xxx. Adſcribo. Huic meæ correctioni refragatur, quod tali ſine punctis Iul. Pollux lib. ix. Quanquam pictum forte aliquid & in talis. Forte an autem Æſchini manus fuit, Ἀστραγάλους τε ἴσους, κανδίσκους, &c.

P. eadem l. xxiij.

Poſt, *fritillo.* Iungo & epigr. vlt. lib. v.

> *Et blando malè proditus fritillo.*

SATYRA IV.

P. xcix. l. xix.

POST colorantur, adſcribo. Sic & in gloſſis, *Balneator* Βαλανεύς. *Lutor*, πλυντής.

SATYRA V.

P. ciix. l. xvij.

Poſt, *pugio*, &c. ſubijcio. Cultrum mimicum dixi, vt Latinus interpres Tatij, ſed veriùs fuit, gladium mimicum dicere. Tatius enim ipſe ξίφος τὴν μὲν κώπην ἔχει πλατεῖαν παλαίστης τὸν δὲ σίδηρον ἐπὶ τῇ κώπῃ τραχύτατον, δακτύλων ὅσον οὐ πλείω τεσσάρων. Lege. Βραχύτατον. Malè ibi & καθεδεῖται, pro κατεδύετο. Illius, inquit Tatius, gladijs in theatris vſus, πρὸς τὰς κιβδήλους σφαγάς, *ad cædes mimicas*, vt *mimicam mortem* dixit in re non diſſimili Petronius, referens ſe cogitatione ad cædes illas mimicas in theatris.

P. cxiv. l. xxxv.

Poſt illud, *Paradoxum*. interpóno.

VT QVISQVE VELINA.

Bene hic gloſſæ veteres, ex bibliotheca v. c. Petri Pithœi.

P. cxxvj. l. xv.

Poſt, φύσει natura. inſero.

QVOD NERVOS AGITET.

Luſit ad νευρόσπαστα, vt & Horat. Sat. vij. lib. ij. L. A. Gell. c. j. lib. xiv. Sed de his alia dicendi meta. Omnia enim quæ Perſius tangit, dicere volenti, mulus Marianus exiret pro Perſio.

P. cxxxiij. l. iij.

Poſt, *Tegumen pedis ruſticum*, adiungo. Sic Tertylliani c. iv. de pallio *crepidas cretatas Græcatim* accipe phæcaſia neque corrigendum, *crepidas Græcatas*. Cretatæ crepidæ, vt *cretatæ faſciæ*, epiſt. iij. lib. ij. ad Q. Fratr. Circenſis *mappa cretata* Martial. epigr. xxix. lib. xij. Bos *cretatus*, Iuuenal. Sat. x. vt & in verſu Lucilij, quem ibi adſcripſit vetus interpres.

Rubram ſoleam auream explico ego, nam ita conuenientius ſæculo Neronis. Ad antiquiora ſi quis reſpiceret de mulleo calceo acciperet: Nam & mulleoli calcei mulierum, vt Vopiſci Aureliano: & mullei calcei rubri. Sed ſoleam Perſius dixit non calceum. Mulleum calceum eſſe rubrum liquet. Nam Feneſtella apud Plinium c. xvij. lib.

V

ix. mullum piscem dictum ait quia sit eodem colore, quo & mullei calcei. Mullos autem rubere nemo nescit. Aliter tamen de mulleis calceis Festus, dictos nempe à *mullando*, id est suendo. Nempe quod adsutæ eis lunulæ patriciæ, vt contra puri calcei qui sine lunis & sutura illa. Illi patricij calcei, hi plebeij. Itaque Tertyllian. c. iv. lib. de pallio *mulleis calceus* opposuit *puros*. Aliter hoc alij & malè ad Festum & Tertyllianum accepêre. Vtrique autem & Verrio & Fenestellæ ratio sua constat. Nam & rubri calcei illi, & lunati. De his Plutarch, Romaïcis Quæst. lxxvj. Philostratus in Herode Attico. Martial. epigr. l. lib. j. Papin. Siluaij lib. v. Zonaras annali ij. Isidor. c.xxxiv. lib. xix. Iidem *calcei signati*. Ammiano Marcellino lib. xiv.

Oppono mihi Iuuenalem Sat. vij. vbi ait

—— & generosus
Adpositam nigræ lunam subtexit alutæ.

Significanter nigræ alutæ lunam opposuit. Lunula enim illa ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές. *Fibula in malleolo pedis eburnea, specie lunæ.* Sed vt dicere occœpi, si nigra pellis siue aluta illa, quopacto mullei rubri? Duplex ego mulleorum genus facio. Vnum eorum qui magistratum curulem cepissent, vt consulares prætorij, ædilicij. Hi & lunati & rubri. Facilis certáque coniectura inde quod Festus notat mulleis calceis primum Albanos reges vsos, deinde patricios. Albanis autem regibus tegmina pedum rubra fuisse liquet Dionis lib. xliij. Ergo & Romuli πέδιλα ἐρυθρά. Zonaræ annali ij. Et triumphalium virorum calcei punicei vt C. Marius in veteri inscriptione, *calceis puniceis*. Aliqui ne recte, *patricijs*. Sic & Iulius Cæsar tegmine pedum puniceo, specie quidem vt triumphalis, reapse fastu regio & ritu Albano. Dio lib. xliij. Τῇ τε γὰρ ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσιν ἐνεβρύνετο, καὶ τῷ ὑποδήματι. καὶ μετὰ ταῦτα ἐνίοτε καὶ ὑψηλῷ καὶ ἐρυθροχρόῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν τῇ Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφίσι διὰ τὸν Ἴουλον ἐχρῆτο. *Togáque fusa vbique deliciabatur, & pedum tegmine. Et hoc quidem subinde fulmentato, & puniceo vt Albani reges olim, vtebatur: quippe & genus suum ad hos referens propter Iulum*, à quo gens Iulia. Pessimè locus ille totus conuersus ab interprete. vt cum illud ὑποδήματι ὑψηλῷ καὶ ἐρυθροχρόῳ reddidit, *veste subli-miori ac rubea*. Et cum accipit Dionem dicere, à Iulo ad reges Albanos peruenisse hunc ritum. Frustrationi fuit huic interpreti menda. Scripserat enim Dio. Καὶ τῷ ὑποδήματι. καὶ ταῦτα μετ᾽ ἐνίοτε καὶ ὑψηλῷ, &c. Ex insolentia verò illa togę & pedum tegminis ausa obtrectatoribus Cęsaris, vt notatum à Dione. Hanc declinans Augustus, *togis vsus neque restrictis, neque fusis*. Sueton. Augusti c. lxxiij.

Sed quomodo in tegmine pedum fulmentato & rubro ansa fuit obtrectationi, cum Acro in Horat. Sat. vj. lib. j. notet, omnium Senatorum altiores fuisse calceos? Ego illud insolens in tegmine pe-

dum Cæsaris notatum opinor quod non calceatus Italicè, sed soleatus Græcanicè vt Albani reges, vt & ante Romulus πεδίλοις ὑψηλοῖς ἐρυθροῖς. Zonaras annali ij. & postmodo imperatores veteris nouæque Romæ. Quibus & peculiare ἐπίσημον hoc imperij. Magistratibus Romanis calcei lunati: Cæsari & Romulo soleæ rubræ & regiæ. Insolens hoc in magistratu Romano. Hinc Ciceronianum illud in Verrem. *Stetit soleatus Prætor P. R.* Et apud A. Gellium c. xx. lib. xiij. T. Castritij Rhetoris declamatio *in soleatos P. R. senatores.* Sic ergo & Festus accipiendus loco antedicto vbi regibus Albanis mulleos calceos fuisse ait, calceos nempe Græcanicos siue soleas.

Dixi his qui magistratum curulem cepissent calceos puniceos & lunatos fuisse, ceteris patricijs lunatos & nigros. Sed apud Festum *Mulleos*, M. Cato His *qui magistratum curulem cepissent calceos mulleos lunatos tribuit, ceteris perones.* Nempe discrimen hoc lunati calcei rubri & nigri posterius sæculo Catonis. Etsi neque Philostratus tangit hoc discrimen in Herode Attico, vbi malè scriptum ἐν ἰσχάνοις pro ἐν ἰσχανωῖς. Et Βραδύας pro Βαρείας.

Triplex itaque genus hoc, solea fulmētata punicea Imperatoria, calceus puniceus lunatus magistratuum, calceus lunatus niger ceterorum patriciorum, vtrumque genus item fulmentatum. Eaque & calceis Augusti altiusculis ratio esse potuit, non tantum illa quam Suetonius notat cap. lxxiij vt procerior videretur, quæ tamen & Indis quoque visio apud Arrianum Indicis, & Persis apud Xenophontem iix Pædiæ.

FINIS.

MEMORABILIA IN NOTATIONIBVS AD PERSIVM.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

M.

PRIVILEGII SENTENTIA.

Cautum est authoritate Henrici IIII. Franc. & Nauarr. Regis, ne quis hosce Theodori Marcilij Professoris eloquentiæ Regij Commentarios ad Persium intra decennium imprimat néve védat. Quis secus fecerit, libris & pœna in sanctione ęstimata, mulctabitur, vt latius patet literis datis Paris. 1601.

V v

AVCTORES QVOS HI COMMENTARII QVA EMENDANT, quà explicant, est vbi & notent.

EXERRATIONES SCRIPTVRÆ.

Pagina v. *Paumachium, lege, Pammachium.*
iix. *Fusidius, l. Fufidius.*
ix. *annam, l. annuam.*
xj. *munerorum, l. numerorum.*
xij. *ei, l. eis.*
xvij. *remittun, l. remittunt. trepedare, l. trepidare. Aristænetus epist. x. lib. i. l. Aristænetus epist. x. lib. i. ex Philostrati* Como.
xx. *leua, l. lena. loca, l. lota.*
xxij. *exequÿs, l. exsequÿs.*
xxiij. *multinonium, l. multinomiũ.*
xxv. *deoplene, l. deoplenè.* ἐ ἰχάσω, *l.* ἐφ' ἰχάσω.
xxvj. *Calum, l. Caluum.*
xxix. *postergaueas, l. posterganeas.* ἄμαι, *l.* ἄμμον. *c. iix. lib.* Dicere, *l. c. iix. lib. xiix.* Dicere, &c.
xxxj. περιζωνης, *l.* περιζωνης.
xxxiij. *Formulosi, l. Formosuli.*
xxxvij. *Cæsar i. libelli ciuil. l. Cæsar i. belli ciuil.*
xxxix. τυμήσω, *l.* τιμήσω.
xl. κρηπὶς μὲν αὐτῆς, *l.* κρηπὶς μὲν αὐτῆς.
xlj. *Festus in* Romanos, *l. Festus in* Sos.
xlij. *arrox, l. atrox.*
xliij. λέγων, *l.* λέγει.
xliv. *Sit & Vota, l. Sic & Vota.*
xlv. *Tibul. eleg. ÿ. lib. ÿ. l. Tibul. eleg. iv. l. ÿ. Idem eleg. i. lib. ÿ. l. Idem eleg. i. lib. i.*
xlvj. *aut aut, l. aut.*
xlvij. *graua, l. grana.*
xliix. *Porphyrius* περὶ ἀποχ. ἐμψ. *l. Porphyrius lib. iÿ.* περὶ ἀποχ. ἐμψ. *idem c. xxxix. l. idem c. xxxiix.*
xlix. Alius domum, *l.* Alius donum. *Oda* vi. *l. Oda* vÿ.
liv. *Fabÿ Declam. cclxiv. l. Fabÿ Declam. cclxxiv.*
lv. *Plutarch. Sympos. Problem. ÿ. lib. l. Plutarch. Sympos. Problem. ÿ. lib. iv.*
lxj. *Plin. c. xÿ. lib. xxxiv. l. Plin. c. xÿ. lib. xxxv.*
lxx. Pædagi papati, *l.* Pædagogi papati.
lxxiij. quinque atria cera, *l.* quinque atria ceræ.
lxxv. *adiectum fit, l adiectum sit.*
lxxiix. *bolus sex punctis, l. bolus numeri senarÿ.*
xxciv. *Nem, l. nempe. ribiosus, l. rabiosus.*
xxcxij. diftringant, *l.* deftringant.
xciv. *Contra delutare, l. Etiam delutare.* αἰὰ, *l.* ἀιὰ.
xcvj. *Excußit mẽbris aristas. scribe,* EXCVSSIT MEMBRIS ARISTAS.
cj. VICTIDII, *l.* VECTIDII.
ciix. *Statio, l. Tatio.* CORVICARIS, *l.* CORNICARIS.
cxiix. pleniffiima, *l.* pleniffima. συμζολον, *l.* σύμζολον.
cxxiix. ad proram, *l.* ad puppim.
cxxxij. mariti. *l.* mariti, pulsate, *l.* pulsare.
cxxxix. *Euphophorbo, l. Euphorbo.*
cxliij. *transmariua, l. transmarina,*
cxlv. *dexta, l. dextra.*
cxlix. *aiios, l. alios.*
In epistolio ad lectorem, subcesiuis, l. subsiciuis.

FINIS.

IOANNIS TORNORVPÆI, IN AVLI PERSII FLACCI SATYRAS, NOTÆ.

LVTETIÆ,
Apud CLAVDIVM MORELLVM, via Iacobæa ad insigne Fontis.

CIↃ. IↃCI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO D. D. GROLARTIO SENATVS ROTHOMAGENSIS PRINcipi, Sanctioris consessus regis Christianiss. Consiliario, Baroni Monuillæo, Torciaco, &c.

Ioannes Tornorupæus.

EN partus ingenij è tuo Lexoueo, si mauis Torciaco, quem parēs alter excipias sinu, & tollas in spem melioris vitæ, petit suppliciter ac demissè nexu & mancipio tuus. Ridet ad patrem, agnatos, gẽtiles, amicos; huic etiam singuli arridẽt in vicem: vereor tamen aliis ne inuidiæ sit, & nescio qua corruptela malæ mẽtis, malíque animi proiectitius, tan[illegible] insignis ad deformitatem, cen[illegible]atur.

Quod ſucculentum, forma elegãs, facie venuſtum;inuidẽti eſt exugum,deforme. At recẽs natũ fouebis,ac expiabis antè luſtralibus ſaliuis, quàm quis vrentibus oculis poſſit nocere. Ferunt Ypallum Pythagoricum quid ageret rogatum reſpondiſſe, nondum nihil, cùm nondum mihi inuideatur; ſi bonitatis ac felicitatis ingenij teſtificatio eſt inuidia, quæ nobis comes, magna gerimus in his quæ gerimus. Lingua maleuolis prodiga,infreniſque,vt fluat ſemper, æſtuétque colluuione verborum teterrima; quòd grauius, Academici maiorem in partem importuni locutores verbis lapſantibus, ac iniurioſis diffluunt. Quòd ſi amuleto ſingularis tuę virtutis nexum tuum ab inuidiæ faſcino arceas, ſperes breui cum Numeria eundem,cuius vena languer[illegible] anteriùs viſa eſt, potentem ac beatũ [illegible]is creandis, quos tibi eſt ſupposi-

turus. Caligula infantem Iuliam Drusillam per Dearum ędiculas circumferens Mineruę gremio imposuit, alendámque & instituendam commendauit; quid aliud mihi faciendum quàm tibi vni, qui Musarum ornamentum, ac exemplar vnum in litteris, fœtus litterarios, vt victuri Genium habeant, dicare ac consecrare. Interim vigila Lucina, vt non videar parturire, qui debeam intra vnius & alterius mensis moram conceptas animo ac efformatas in leges Xuirales parere notulas, quas, vbi nomine apparuerint tuo, videbis placido lumine. Scio te ingenij huius esse, vt, simulatq; à negotiis grauioribus cessare licet, in humanitatis aream Lubentia ipsa lubentior insilias, qui animum semper induxeris tuum litteras litteratissimas humaniores cęteris viam munire. Erant Bizantij in vrbis mœnibus septē turres eo artifi-

cio substructę, vt à prima in septimam non esset aditus, nisi per omnes ordine iretur: & quidem in prima, quæ vltra muros proiiceretur, vigiles aliquot interdiu ac noctu collocabantur, quibus erat id negotij, vt si hostes ingruentes, aut in vrbe tumultum prouiderent, in proximam turrim lapillum iniicerent, vnde sonitus in tertiã, à tertia in quartam, & deinceps certâ machinatione deferebatur, vt puncto temporis qui vltimæ turri assiderent, tumultum in vrbe esse, vel in agris incursum hostiũ admonerentur: quod mihi ea mente factum esse videtur, vt honestarum artium miram inter se consensionem adumbrarent; prima turris, quæ vltra mœnia protenderetur, vnde sonitus in omnes diffunderetur, mihi litteræ humaniores, quarum adminiculo ceteræ fulciuntur, & vnde sonitus vndequaque diffunditur. Tu, igitur, qui studiũ

humanitatis ſemper colueris, inuiſes, poſſidebis per vices pignora ingenij, nec patieris maleuolentiæ aura exanimari. Non dignaretur excipere, complecti alius à te, quia partus de ſchola; duriuſculè partus pędagogicus: pauci ſtolones Academici, proh dolor, labem vilitatis inurunt Academiæ: eruditionẽ multitudinis deuenuſtat paucorum ignorantia. Vt in oculum, etiāſi ſordecula incidat, totum lumẽ obſcurat, ſic in Academia etiamſi pauci ſordida faciant, prope totum Academici ſplendoris lumen obſcuratur. Hîc contineo ſtylum,

ne in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora.

Vale anno CIↃ. IↃCI. x. Kal. Iul.

LECTORI BENE PRECATVR IOANNES TORNORVPÆVS.

QVIA Persius cascos Romanorũ mores adumbrans, verba notæ rarioris insistens, multarum artium, & maximè præcepta Philosophiæ in suo Satyrico, quasi in planitie agrorũ spargẽs insectatur, vt hodie cõcionator de loco superiore, vitia liberiùs ac solutiùs; studui maximè, vt eum legendo intelligerẽt studiosi, quod fore faciliùs visum est, si maius in lumen ac sententiam huic insererentur notulæ. Sunt quidem istæ tricæ; sat scio, & nolim eis maius sit pretium quàm pro æstimatione mea, cùm voluntas nitatur ad præclara, quæ non potest industria prestare. Vtentur tamẽ & fruentur ij, quibus Musæ desiderio: vt enim in castris, sic in literis plures cultu pagano, quos interdũ cinctos & armatos ingenio ardentissimo reperias. In percurrendo Persio Turnebum, Scaligerum, Casaubonum, Lipsium legi Deos Viales, quibus, vt olim Herculi Saxano viatores, sacra propter viam perpetuò sum facturus. Spero etiã hisce ducibus, quocumque deferar, non erronem fore, sed rectâ iturum. Conantur pulmonei & vari aliis viam monstrare; at ego è pluribus vnus vererer maximè cum ijs varo pede rationem studiorũ inire. Ne te morer pluribus, Lector, probabis in notulis Persianis consilium, hisque passerculis & columbulis dabis pennam & volatum inter aquilas tuas, si & sibi, & tibi placeant; si tantum sibi, continendos cauea & nido curauissem. Vale benè ac beatè.

PROLOGVS PERSII.

QVOD Persius in hocscazonte voluerit, eruditè Turnebus pater eruditionum, idémque arbiter omnium leporum explicat cap.13.lib.10. Aduerſ. cui Turnebicæ interpretationi aſſenſum eſt.

NEC FONTE.

Hunc locum in animo & cogitatione videbatur habuiſſe Sidonius, cum ad Leonem ſuum ita ſcriberet epiſt.3.lib.8. *Sepone tantiſper Pythicas lauros, Hippocrenémque, & illos carminum modos tibi vni tantum penitiſſimè familiares, qui tamen doctis, vt es ipſe, perſonis non tam fonte quàm fronte ſudantur.*

NEC IN BICIPITI.

Duplex indicat Ennij ſomnium vir nobiliſſimus Ioſephus Scaliger in coniectaneis ad Varronis librum II. de lingua latina, quorum vnum in Annalibus, alterum in Epicharmo. At Ennius lib. 1. Annalium occurrens tacite inuidulis ac derogatoribus, qui maledicendi licentia inſtitutum eius vellicabant, quaſi ſcripta non domi eius nata, ſed ab Homero, qui viſus auctori in ſomnis adeſſe, mutuata; reſpondet non poſſe quenquam in ſomn is videre ſapientiam, niſi priùs eam didicerit,

Nec quiſquam Sophiam, Sapientia quæ perhibetur,
In ſomnis vidit priùs quàm ſam diſcere cœpit.

Magnificè, dum eſſet in viuis, de ſe ſenſit, vt 1. Annal.

Nos auſei reſerare,

Vt & Satyrarum lib.3. apud Nonium in *propino* & *medullitus.*

Enni poëta ſalue, qui mortalibus
Verſus propinas flammeos medollitus.

EDERAE.

Cui non apparet poëtas ederâ coronari ſolitos, quia eſſent in tutela Bacchi: Edera vel alba, de qua Virg.

Candidior cygnis, edera formoſior albâ,

Vel eſt nigra, & à Plinio maſcula vocatur: Baccho autem nigra non alba ſacrabatur, adi & vide Dioſcoridem.

LAMBVNT.

Ederæ lambunt, id est ambiunt; ambitiosæ ederæ, quæ habiles in circumeundis parietinis, quemadmodum ambitiosæ puellæ, quæ agiles in circumplectendo tenacissimè amatore suo, dicuntur apud Horatium Od. lib. 1.

Nec Damalis nouo
Diuelletur adultero
Lasciuis ederis ambitiosior.

SEQVACES.

Ederæ sequaces Persio, vt errantes Virgilio in Buccolicis. Vox duriuscula, *sequaces*, qua non vtitur Plinius in Panegyrico nisi præfata venia, *Flexibiles quamcumque in partem ducimur à principe, atque (vt ita dicam) sequaces sumus.*

IPSE SEMIPAGANVS.

Id est, cum nondum sim vere miles musarum, tamen affero carmen nostrum ad sacra vatum, vt apud ipsos militiæ sacramentum dicam, & nomen meum accipiant: paganus priscis Romanis ille videbatur, qui militiæ cupiens erat, & illi cingi seu ascribi volebat; eo enim interuallo, quo id quærebat, & ad militiam aspirabat, paganus; mox militiam adeptus miles dicebatur: vnde Scæuola ad legem Falcidiam, *si dum paganus erat, fecerit testamentum, militiæ tempore codicillos, lex Falcidia in codicillis locum non habet, in testamento locum habebit*: nec tamen fugit paganum dici sæpius eum, qui non est miles; quæ non ex meo, sed Ioannis Caluini iuris doctoris, Academiæ Heidelbergensis professoris sensu deprompta sunt; consule illius Lexicon Iuridicum in verbo, *paganus*. At Petrus Gregorius Tolosanus professor cap. 1. lib. 19. Syntagmatis iuris interpretatur Persium semipaganum, videlicet semidoctum, non omnino ablutum vel madidum fonte musarum qui poëtas reddere dicebatur: sic enim intelligit potiùs, quàm semirusticum, vt dicat semipaganum, quasi semifontanum, non omnino aquæ fontis compotem.

Pagani proprie dicuntur qui habitant in pagis, vel oppidis rusticis, à fontibus ita dicti: quia circa fontes soliti erant antiqui ædificare villas, aquationis facilioris causa, vt ait Festus. Dionysius Græca lingua πάγους vocatos esse ait, quia singulæ agri partes singulis tribubus habitandæ datæ essent, quibus se montibus, rupibus, & specubus aduersus latronum incursus munierant. Latius patet pagi appellatio, vt obseruauit Scaliger in Ausonium: Gallia olim per pagos habitabatur. Sic apud Plinium pagus Gessoriacus intelligitur non de vno vico, sed de magno modo agri, atque adeò de vna gente quantumuis numerosa. Sic in veteribus monumentis Christianorum martyrum legitur pagus Velaunus, hoc est tota præpositura Velaunorum: vnde Gallica lingua retinuit, sed corrumpens more suo; dicit enim, *païs:*

non enim pronunciát, *g*, ante vocalem.

AD SACRA.

Sacra, τὰ ἄδυτα: Propertius, &, *Coi sacra Philetæ*, Scaliger comment. in Ætnam. Vel, *sacra*, nempe quod poëtæ se sacros dicunt, Turnebus cap. 6. lib. 21. & maximè sacri post mortem, Horat. epist. 1. lib. 2.

Miratúrque nihil nisi quod Libitina sacrauit.

Alij referunt, τὸ *sacra*, ad templum Apollinis & musarum, quod Augustus Cæsar excitauit in Palatio: Romanus Apollo legitur apud Petronium propter ædem quam in Palatio haberet.

Musarum spondet chorus, & Romanus Apollo.

Exercitationes poeticæ olim in palatio visæ sunt; Plinius lib. 1. ad Senecronem, *magnum prouentum poetarum annus hic attulit, toto mense Aprili nullus fere dies, quo non recitaret aliquis.* & paulo pòst; *At hercle memoria parentum Claudium Cæsarem ferunt, cùm in palatio spatiaretur, audissetque clamorem, causam requisisse, cumque dictum esset recitare Monatianum, subitum recitanti, inopinatumque aduenisse.*

Hæ poeticæ scriptiones, hæc poetica certamina non sine elegantia dici possunt, *commißiones*, vt passim intelligitur in Suetonio, vel, *pericula*, in Cic. 1 de leg. *faciunt imperite qui in isto periculo, non vt a poeta, sed vt à teste veritatem exigant.* Significat enim Cicero poëma suum de Mario, quod edidit periclitandi ingenij gratia.

Agon Capitolinus poeticus, quem à Domitiani institutione vsque ad tempora obtinuisse Censorinus scribit, gloriosior cæteris extitit, cuius perpetua materia Iouis Capitolini laudes, authore Quintiliano lib. 3. in eo Statius Thebaidem recitauit suam, sed non placuit, & contra eum alij coronati fuerunt. Quod ludicrum certamen poëticum ad nobilissimas Normanici agri ciuitates, Rothomagum, & Cadomum translatum aliquatenus esse videtur, vbi piè ac relligiosè quotannis dictos virgini Mariæ Dei præpotentis verè Iouis parenti versus politissimos ac elegantissimos certatim non sine magnis conditionibus vocati ex omnibus Europæ angulis poetæ occinunt. In agone Capitolino poëtæ victores coronabantur; neque putat Scaliger aliunde poëtarum laureatorum morem manasse, quem vide cap. 10. lib. 1. Auson. lect.

Domitianus in Albano certamen anniuersarium, nõ quinquennale vt Capitolinum, dictũ Mineruæ suæ curauit exhiberi, è quo Statius ter discessit victor, si eum ita canentem audimus & probamus.

ter me vidisti Albana ferentem
Dona comes, sanctoque indutum Cæsaris auro
Visceribus complexa tuis, sertisque dedisti
Oscula anhela meis ——

Non in coronis & palmis lemniscatis morabor studiosum lecto-

rem, cui eſt ad manum patulcius rerum veterum Scaliger in Auſon. lect. Velim id quidem vnum ſubſcribi, quod in præmium coronæ, Feſto authore, dicerentur propriè ac ſignatè, *coronæ donatica*.

VATVM.

Vates, plus virtutis ac dignitatis includit quam, *poëta*. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus cùm comparat poëticam cum oratoria, *Quis Salcium noſtrum egregium poetam* (*vel ſi hoc honorificentius eſt*) *preclariſsimum vatem deducit, aut ſalutat aut perſequitur*,

QVIS PSITTACO.

Pſittacus vocalis; & modum inſtitutionis tradit Apuleius Floridorum lib. 2. his verbis: *Pſittacus Indiæ auis eſt, cùm ſermonem noſtrum cogitur æmulari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magiſtri vt perſentiſcat: hæc ferula diſcenti eſt. Diſcit autem ſtatim pullus vſque ad duos ætatis ſuæ annos, dum facilè os vti conformetur, cum tenera lingua vti conuibretur. Senex autem captus, & indocilis eſt & obliuioſus, verum ad diſciplinam humani ſermonis facilior eſt pſittacus, glande qui veſcitur, & cuius in pedibus, vt hominis, quini digituli numerantur: non omnibus pſittacis id inſigne; ſed illud omnibus proprium, quò eis linguæ latior quàm cæteris auibus, eò facilius verba hominum articulantur, patentiore plectro & palato.*

Narrat Plinius lib. 10. cap. 42. Cæſares iuuenes turnum & luſcinias Græco, atque Latino ſermone dociles, præterea meditantes in diem & aſſiduè noua loquentes, longiore etiam contextu habuiſſe.

Plutarchus in Sympoſiacis diſertè tradit vocales aliquando inuentas perdices.

ΧΑΙΡΕ.

Aue & Χαῖρε mutuo ſibi reſpondent. Nam propriè in matutinis ſalutationibus, Aue, ſicut, Χαῖρε. Salue tamen inualuit crebro in matutina ſalutatione, Suetonius in Galba cap. 9. *obſtinatiſsimè retinuit vt mane ſaluere, veſperi valere ſinguli dicerent*

CONCAVVM SALVTARE.

Quis expediuit coruo per gutturis concauum dicere principi ſalutem: Sidonius epiſt. 7. lib. 9. *per cameram palati*; idem epiſt. 9. lib. 8. *per palati concauum* ſcribit, *aliquos verſuum meorum per muſicum palati concauum, voce variata tinnientes, quaſi tibijs multiforatilibus effudi.*

PICA.

Picæ variæ garrulitate amabiles, Petronius, *Super limen autem cauea pendebat aurea, in qua pica varia intrantes ſalutabat.* De hoc genere Plinius lib. 10. cap. *nuper, & adhuc tamen rara, ab Appennino ad vrbem verſus cerni cœpere picarum genera, quæ longa inſignes cauda variæ appellantur.* Pica, inquit Geſnerus lib. de auibus, quaſi poëtica, quod verba in diſcrimine vocis, vt homo exprimat.

CONARI NOSTRA VERBA.

Aues conantur noſtra verba, ſed non eloquuntur. Ad res difficiles, quæque ad exitum non facile perducuntur, hoc verbum adiungitur, Virg. 6. æneid.

Bis conatus erat caſus effingere in auro,
Bis patriæ cecidere manus,

Cic. in orat. *nos conamur, Demoſthenes perficit.*

MAGISTER ARTIS.

Mirabile paupertatis ingenium: Neſcio quo modo bonæ mentis ſoror eſt paupertas. Vnde Arrianus à Gadireis paupertatem atque artem ſummo cultu habitas ſcripſit; hanc, quod vitam ſuſtentet; illam, quod induſtrios ac ingenioſos homines reddat.

QVOD SI.

Si poëtis liberale aliquod pecuniæ honorarium proponeretur, poëtas coruos, & poëtricas picas videremus cantus pierios effundere. Neque verò tam clarum ingenium, vt poſſit emergere, niſi illi cum ingenij felicitate vſus, ars, materia, occaſio, fautor etiam, commendatorque contingat, Pl. epiſt. 23. lib. 6. Mart. epig. 9. lib. 12. ad Priſcum.

Tu facis ingenium, tu, ſi quid poſſe videmur,
Tu das ingenuæ munera pigritiæ.

SATYRA I.

O CVRAS HOMINVM.

PERSIVS reprehenſurus eos, qui ſcribenda oratione ſoluta, vel ſcribendo carmine famam ingenij ſtultè ambiunt, per indignationem auſpicatur.

QVIS LEGET.

Salluſtius in coniuratione Catilinæ, *is demum mihi viuere & frui anima videtur, qui aliquo negotio intentus, præclari facinoris, aut artis bonæ famam quærit: beati qui ſcribenda faciunt, aut legenda ſcribunt*, In eam rem Plinius Salluſtij æmulus epiſt. 16. lib. 6. *beatos puto, quibus datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda.*

VEL DVO, VEL

Axioma Heracliti phyſici, qui ſummam laudis putabat ab vno probari, dum-modò optimus; vide Sen. epiſt. 102. & Symmachum epiſt. 105. lib. 6.

TVRPE ET MISERABILE.

Gloria lata, vt magna iuuat, Pl. epiſt. 12. lib. 9. Quamobrem gra-

tum ac iucundum est nobis, si quid scripserimus, à pluribus, iisdemque iustis arbitris legi & relegi: Id iudiciũ de optimo libro, qui vel varietate, vel doctrina singulari, vel eloquẽtiæ laude, aut dotibus aliis, quanquam sæpe repetitur resumitur, placet, laudatur, amatur; non vt librorum quorundam vulgarium fæces, quos vel semel, vel pro parte legisse poeniteat.

Miserum & miserabile, limatum poema non legi: aliquid miserũ habetur quod non est miserabile, diuus Hieronymus aduersus Iouinianum lib. 2. sub finem. *Sed ipsæ mulierculæ miseræ, & non miserabiles.*

POLYDAMAS.

Legendus Turnebus cap. 28. lib. 28. Aduersariorum.

TROIADES.

Romani ratione generis Æneades, Troiades denominantur. Ennius lib. 1. Annalium.

In Romà Troia reuixsti.

Galli etiam Troiades, qui olim se sanguinis Troiani societate cum Romanis iunctos esse gloriabantur, Lucan. lib. 1.

Auernique ausi Latio se fingere fratres
Sanguine ab Iliaco populi.

SI QVID TVRBIDA ROMA.

suspectum esse solet iudicium plebeculæ sapientibus; elegans sententia Plinii epist. 19: lib. 2. *plerique non intelligunt, ne audiunt quidem. nec vlli magis laudant. Si quando transibis per basilicam, & voles scire quomodo quisque dicat, nihil est quod tribunal ascendas, nihil quod præbeas aurem; facilis* Diuinatio. *Scito eum pessimè dicere, qui laudabitur maximè.*

ACCEDAS.

Hîc alluditur discessionum mos in Senatu. Sollemnibus & lege præscriptis verbis discessiones imperatæ, & in contrarias partes vocati ii, qui sententiis dissidebant, iussique in hanc & illam partem discedere, vt tradit Pl. epist. 19. lib. 8. in hunc modum; *Qui hæc sentitis, in hanc partem, qui alia omnia, in illam partem ite qua sentitis.*

NEC TE QVAESIERIS.

Sapiens Romanus epist. 29. *Multò ad rem magis pertinet, qualis tibi videaris, quàm qualis aliis.* Idem epist. 3. *Id age vt sis foelix, non vt videaris, & vt tibi videaris, non aliis.* Pl. epist. 3. lib. 1. *Scio quem animum, quod hortor ingenium: tu modo enitere vt tibi ipse sis tanti, quanti, videberis aliis, si tibi fueris.*

SCRIBIMVS INCLVSI.

Nos in alto secessu studiis asserimus: si quando quid scribere proposuimus, locum quærimus, quem Syracusas, & τεχνόφυον vocaremus. Loca enim secreta plurimum possunt ingenia vegetare; hinc Plinius

in epistolis, *ô mare, ô litus verum secretumque musæum quàm multa inuenitis, quàm multa dictatis.*

NVMEROS.

Scribimus inclusi numeros & innumeros, id est pedestrem, & solutam orationem; videtur enim Persius in oratores vt in poetas flammeus ac ignitus. Vel, si de poëtis tantum agatur, scribimus innumeros, id est solutos comœdiæ versus: liberior autem est comica poësis. Plura Scaliger in Ausonium.

PVLMO ANHELET.

Quid tam aduersum valetudini, tam inimicum corpori tam viribus infestum; quæ metalla, quæ lapidicinæ, quæ baiulorum operæ sunt vocis contentioni pares: Liceat de obscuritate naturæ paulò subtiliùs disputare: primùm enim à pulmonibus arteria vsque ad os infimum pertinet, per quam vox principium à mente ducens percipitur & finditur, deinde lingua ficta in ore dentibus eam profusam immoderatè fingit & terminat, vt pressi & distincti efficiantur soni: quæ vero spiritu in pulmones anima ducitur, cum incaluerit agitatione illarum partium, ab eo concipitur quem cordis ventriculum appellant, & si paulò concitatiùs effusiùsque proruat sub ipsis faucibus percussa exit in sonum, qui vt relatus amplificetur, arteria recessus asperiores habet, & vt ex tortuosis locis & inclusis voces referuntur ampliores: quapropter in effundenda voce neruos omnes contendimus, vires nobiliorum partium excitamus, totum corpus debilitamus, & quò roboris est minus, eò verba exilius tanquam exanimata proferuntur. Homerus, a quo sunt omnia & dicta sapienter, & excogitata preclarè, cum fortissimos heroas titulis honorificentissimis ornaret, non maius quæsiit roboris symbolum, quàm vt ij mirè vocales dicerentur.

SCILICET.

Poëta in recitatione malobatratus, pumicatus, comptus, pexibarbus, totus de capsula: studebat in id vt quàm splendidissimo ornatu amictus veniret in concionem; nam sæpe accidit, vt quos orationis maiestas non mouet, eos vestium elegantia, & corporis mundicies in admirationem rapiat. Mundiciem nimis exquisitam Lucilius lib. 7. sat. cecinit.

> *Sardor, subbellor, desquamor, pumicor, ornor,*
> *expilor, pingor.*

PEXVS.

Caue referas, Τὸ *pexus*, ad togam. Quid vero sit toga recens Lipsius, qui nec æmulum nec æqualem habet, lib. 1. elect. explicat.

NATALITIA.

Natali dona missitari solebant ab amicis. Plures auaritiâ non solû

diem natalem ſemel, ſed in anno pluries celebrabant, vt ab amicis acciperent munuſcula, Mart. epig. 69. lib. 8. *Vt poſcas, Clyte, munus, exigaſque, vno naſceris octies in anno.*

Tutor ſolemnia munera parentibus cognatiſque pupilli poterat mittere, vt refert Paulus in l. cumplures, §, cũ tutore ff. de adminiſt. tutor. Quamuis prohibitæ ſint iure Romano ſimplices donationes inter virum & vxoré, vt ait. Vlp. in l. 1. ff. de donat. int. vir. ſi tamen vir vxori munus etiã immodicũ die natali dederit, valebit donatio, vt ait Pomponius in l. ſed ſi vir lana, §. ſi vir ff. de donat. inter vir. & vxor.

SARDONICE.

Poëta recitaturus, orator acturus aſcendebat non niſi gemmis adornatus, vt in ſe populi ora conuerteret, eique placeret; quam inaniam in oratoribus ſui temporis notat Iuuenalis ſat. 7.

Vt redeant veteres, Ciceroni nemo ducentos
Nunc dabit nummos, niſi fulſerit annulus ingens:
Reſpicit hoc primum qui litigat, an tibi ſerui
Octo, decem comites poſt te, an ſit ſella togati
Ante pedes, ideo conductã Paulus agebat,
Sardonice, atque ideo pluris quàm Coſſus agebat.

SEDE LEGENS CELSA.

Athenæum in quo ſæpiuſculè recitaret. Sidonius epiſt. 9. lib. 2. Athenæi cuneata ſubſellia notat: cunei enim erant in auditorijs gradiles & ſcanſiles, ita vt gradus cuneorum primis ſecundi denexiores eſſent, vt ad omnium aures ſine obiectu recitantis vox perueniret, Vitruuius lib. 5. cap. 6.

LIQVIDO CVM PLASMATE.

Studebant etiam in id poetę, vt voce mollicula, & ſono exili carmina proferrent ſua: intereſt enim plurimùm quo geſtu, qua voce pronuntientur. Sæpe recitatio rem multò venuſtiorem facit, vt oratio quæuis humilis, & parum accurate ſcripta, eleganti pronuntiatione ſplendeſcat: contra vileſcit oratio, quanquam optima, ſi recitatione indecora audiatur. Pl. Proculo ſuo epiſt. 15. lib. 3. *Videor iam nunc poſſe reſcribere opus eſſe pulchrum, nec ſuprimendum, quantum æſtimare potui ex ijs quæ preſente me recitaſti, ſi modo mihi non impoſuit recitatio tua.* Martialis lib. 1. epig. ad Fidentinum.

Quem recitas meus eſt, ô Fidentine, libellus:
Sed male cum recitas, incipit eſſe tuus.

Sit mihi integrum in maiorem explicationem præfari, quod Romanis nõ minima cura, & cogitatio fuerit bonitate, ceu ſuauitate vocis præcelere. Regebant vocem ad phonaſcum: phonaſcus vocis exercitor Suet. in Aug. cap. 89. *dabat*, inquit, *aßiduè phonaſco operam.* Plutarchus in vita Gracchorum ait Tiberium Gracchum artificio phonaſc

phonaſci vocem ſuam, vel iacentem erexiſſe, vel incitatam ad moderationem reuocaſſe. Suet. in Nerone cap. 20. Nero, inquit, *plumbeam chartam ſupinus pectore ſuſtinere, & clyſtere, vomituque purgari, & abſtinere pomis, cibiſque officientibus capit vt vox ſuauior eſſet*: Idque factum ad præſcriptionem phonaſci, ſicuti docet idem Suet. cap. 25. *Neque quicquam ſerio, iocoque egerit niſi aſtante phonaſco, qui moneret parceret arterijs, & ſudarium ad os applicaret.*

Porro genus cantionis videtur Turnebo cap. 26. lib. 28. Aduerſ. plaſma: non vt quidam interpretantur, genus potionis eſt, ſed flexio vocis, & fictio, quæ apud Perſium, quod liquida exeat, guttur colluere dicitur. Nemini tamen obſcurum eſt potiones adhiberi ſolitas ad vocis bonitatem.

PATRANTI OCELLO.

Perſius patrantes oculos, & Apuleius lib. 10. Met. Venerem ſaltare ſolis oculis dixit innuens oculos eſſe mobiles, lubricos, verſatiles, quaſi ſaltare videantur. In caluum quendam lepidum iſtud

Non oculos laudo, ſunt luſci oculi, atque patrantes.

Et apud Petronium:

Oblandos oculos

Et quadam propria nota loquaces.

HIC NEQVE MORE.

Videre eſt Romanos, cùm poëtæ verſus intimos lumborum receſſus pruritu quodam inflammauerint, mox laſciuiæ & libidinis ſuæ documentum dare. Non eſt itaque tutum in moribus audire poëtas laſciuientes, vel ſpectare pantomimos, leg. Plin. epiſt. 24. lib. 7.

INGENTES TITOS.

Id eſt, iuuenes aulicos. Qui Titi ſint, docet Beroaldus in Suet.

LVMBOS INTRANT.

Alludit Perſio Iuuenalis Sat. 6.

Nota bonæ ſecreta Deæ, cum tibia lumbos
Incitat.

QVID DIDICISSE.

Quid proſim didiciſſe, & verſus lucubraſſe, niſi hoc fermentum poëſeos erumperet, quemadmodum erumpere ſolent è parietinarum, & monumentorum commiſſuris ſteriles ficus. Quò quiſque ineptior, eò audacius ſcribit, ſcriptáque ſua in lucem emittit; Plin. epiſt. 17. lib. 4. *Recta ingenia debilitat verecundia, peruerſa confirmat audacia.* Quò quiſque doctior, eò magis procraſtinatur in editione librorum, vt Soſibianus apud Martialem lib. 4. epigr. 32. qui tandiu differret libros à ſe ſcriptos edere,

Plena laboratis habeas cum ſcrinia libris,
Emittis quare, Soſibiane, nihil?

Edent hæredes, inquis, mea carmina, quando
Tempus erat iam te, Sosibiane, legi,

Eo ferme sensu Pl. Octauium procrastinantem hortatur epist. 9. lib. 2. *Hominem te patientem, vel potius durum ac pene crudelem, qui tam insignes libros tandiu teneas. Quousque & tibi & nobis inuidebis? tibi maximam laudem, nobis voluptatem. Dices vt soles, amici mei viderint. Opto equidem amicos tibi tam fideles, tam eruditos, tam laboriosos, vt tantum curæ suscipere & possint, & velint. Sed dispice ne sit parum prouidum, sperare ex alijs quod tibi ipse non præstes.*

Liber speculum mentis, Cassiod. in præfat. *Celas etiam (vt ita dixerim) speculum mentis tuæ, vbi te omnis ætas ventura possit inspicere.* Quemadmodum speculum veram exprimit imaginem, ita liber doctrinam & mores verè imaginatur ac effingit.

FERMENTVM.

Fermentum à feruendo, quòd suo feruore farinæ massam turgidam reddat. Id nominis hic non in propria, sed translatitia notione sumitur pro eruditione. Solinus in Præfatione, *Cui si animum propiùs intenderis, fermentum cognitionis magis ei inesse, quàm bracteas eloquentiæ deprehendes.*

RVPTO IECORE.

Dixit *iecur*, quia in eo etiam, non tantum in corde, sensa animi collocata & affectus crederent, eámque animi sedem & domicilium existimarent, leg. Turn. cap. 1. lib. 10. Aduers.

CAPRIFICVS.

Ambitiosa eruditio figuratè caprificus dicitur. De caprifico, id est ficu siluestri, vide Plinium lib. 15. cap. 19. Religio esset præterire hunc locum Tertulliani cap. 36. lib. de præscriptionibus aduersus hæreticos. *Etiam de oliuæ nucleo mitis opimæ & necessariæ asper oleaster exoritur, etiam de papauere fici gratissimæ & suauissimæ, ventosa & vana caprificus exurgit, Ita & hæreses de nostro fructificauerunt, non nostræ: degeneres veritatis grano, & mendacio siluestres.*

O MORES.

Exclamatio hæc vsitata, vbi quid non satis placeret. Martial. lib. 9. epigr. 72.

Dixerat ô mores, ô tempora Tullius olim,
Sacrilegum strueret cum Catilina nefas:
Cur nunc ô mores, cur nunc ô tempora dicis?
Quod tibi non placeat, Cæciliane, quid est?
Non nostri faciunt, tua quòd tibi tempora sordent,
Sed faciunt mores, Cæciliane, tui.

AT PVLCHRVM.

Pulchrum ijs, qui ventoso gloriolæ curru ducuntur, circumspici &

monstrari, si quid ingenio factum sit. Atque hoc nomine multi olim irrisi; in his Eupolis poëta, cui obijcit Aristophanes, quod partâ victoriâ palestras obambularet, vt spectaretur à prætereuntibus ob partam victoriam. Omnes qui gloriæ cupiditate tenentur, mirum in modum assensio, & laus à minoribus etiam profecta delectat. Sic Plin. de seipso epist. 23. lib. 9. *Recumbebat mecum vir egregius Fabius Ruffinus, qui illo die primùm in vrbem venerat: cui Ruffinus demonstrans me, vides hunc? multa deinde de studijs nostris. Et ille, Plinius est, inquit. Verum fatebor, capio magnum laboris mei fructum. An si Demosthenes iure lætatus est, quod illum anus Attica ita demonstrauit, &c.*

CIRRATORVM.

Pueri cirrati, qui cirros, id est cincinnos alebant, Turneb. cap. 26. lib. 28.

DIA POEMATA.

Dia poëmata, vt apud Horatium lib. 1. Sat. 2. Dia sententia
——— *macte*
Virtute esto, inquit, sententia Dia Catonis,
Ad imitationem Lucilij
Valeri Dia sententia.

HIC ALIQVIS.

Horum verborum hæc est sententia: tametsi rancidè, & insuauiter, & odiosè, & putidè non tam ore, quàm balba nare ipse loquitur, tamen mollicula & liquida conatur voce eliquare fabulam Phyllidis. Notatur eo loci vitium potiùs vocis quàm linguæ. Verum τραυλίζειν balbutire, est vitium linguæ, non vocis. Aristoteles in Problem. segmento. 11. tria genera huiusmodi vitiorum ponit: Trabentem, id est blæsitatem, cum litteram aliquam exprimere non possumus; eámque non quamlibet, sed certam: psellotem, id est balbutiem, quæ est litteram exercere vel syllabam, id est pronuntiando eximere & prætermittere. Hiscophoniam, id est hæsitantiam, quæ est syllabam iungere non posse. Hæc tria vitia expressit Vlp. De ædil. edict. in l. idem Offilius. 55. quæsitum est.

SVPPLANTAT.

Propriè dicitur supplantare in lucta; vnde & translatio, quod verba non fortia, & recta, & virili plenáque voce animata foràs efferat, sed effœminata, & suppressa, ac subuersa; nec recto cursu & tenore euntia, sed deiecto & deuoluto labentia, & languido eneruatóque non satis expressa sono: hæc, vt pleraque alia, Turnebus, ne plagiarius videar.

ELIQVAT.

Translatum est à sacco, vel colo vinario: eo enim vinum transmissum defæcatur, & liquidum redditur; voces igitur percolat. Nemo

nescit veteres vinum quod ætatem tulerat, succolare solitos ; hinc illud Horatij lib. 1. od.

Vina liques.

ASSENSERE.

Quia dictum est à Persio in accubatione epulari solitos recitare versus, hîc ostendit quid honoris conuiuæ deferant poëtæ recitatis versibus; adeóque blanditiis verborum congratulari videntur, vt cinerem illius fortunatum, & mortui ossa nullo tumuli pondere deprimi exoptent. Veteres precabantur manibus quietem sacram, pacem: Cassiod. epist. 8. lib. 6. *Defunctorum quinetiam sacram quietem* ; Virgil. lib. 11.

Placida composti pace quiescant.

Et Valentinianus Nouel. de sepulchris, *Pax sepultis*: Valerius Probus. H.R.I.P. hic requiescat in pace. Precabantur etiam vt ossa tumultuarij cespitis mole non deprimerentur, vt terra superiecta (ita Diuus Hieronymus epist. ad Innocentium de muliere septies icta) subducta tellus (ita Cic. 2. De legibus) non esset grauis.

Poëta, quem recitandi morbus teneret, nullo non & loco, & tempore hominum molestiam auribus versuum suorum recitatione exibebat, Horat.

Non recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus:
Non vbiuis, coramúe quibuslibet, in medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quique lauantes,
Suaue locus voci resonat conclusus inanes
Hoc iuuat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno.

Martialis lib. 3. epigr. 99. de Ligurino.

Et stanti legis, & legis sedenti,
In thermas fugio, sonas ad aurem:
Piscinam peto, non licet natare:
—— *Ad cœnam propero, tenes euntem;*
—— *Ad cœnam venio, fugas sedentem:*
Lassus dormio, suscitas iacentem.

LAVDANT CONVIVÆ.

Auditor pecuniæ vel cœnæ adipiscendæ gratia inculta & male nata poëmata plausu etiam immeritissimo prosequebatur : qui deterius nil quàm domicœnia oderat, subito Sophocles, laudicœnus fiebat, & recitatori frequentem aurium operam locabatj, non quidem carminibus (quibus hercle nil inuenustius) sed multò potius cœnâ illectus. Conduci & redimi pecunia olim solitum auditorem scribit Pl. epist. 19. lib. 2. *Heri duo nomenclatores mei ternis denariis ad laudandum trahebantur; tanti constat vt sis disertißimus; hoc pretio*

quamlibet numerosa subsellia implentur; hoc ingens corona colligitur; hoc infiniti clamores commouentur.

Recitatio, non tam domestica quam publica, proposito pittacio significabatur, huic dies dicebatur, Iuuenalis.

Lætam fecit cum Statius vrbem,
Promisitque diem.

Conuocabantur omnes amici, quorum frequentiâ erat honoratior deductio recitatoris; hinc familiare officium adesse recitationi, Horat. epist. 2. lib. 2. *Hic sponsum vocat, hic auditum scripta.* Augustus benignè & patienter audiuit recitantes carmina, historias, orationes, & dialogos authore Suetonio in illius vita. Recitabatur historia, dialogus, carmen, oratio in frequentia & celebritate auditorum, quamuis placuerit nonnullis historiam non recitandam, quæ non ostentationi, sed fidei, veritatiq; tribuitur; nec tragœdiã, quę non auditorium, sed scenam, & actores exigit. Atque duplex ratio recitandi, prima sollicitudo & cura videtur esse, altera verò audientium iudicium & consilium: quæ duo si quis adhibuerit, sua scripta limatiora fecerit, quàm si vnum se in consilium adhibuerit. Plinius iunior recitabat, vt sollicitudine incenderetur, tum etiam vt admoneretur si forte aliqua in re peccaret. Sollicitudo me hercle acerrimus emendator; hoc ipsum quod nos recitaturos cogitamus, emendat; quòd pallemus, perhorrescimus, circumspicimus, emendat. Qui recitaturus est, iudicio aliorum seipsum subijcit, adeo vt antequam id faciat, sæpe vnum retractare, & quasi sub incudem reuocare debet, si velit reprehensionis aculeos effugere. Viri magni, & Cæsares ipsi recitarunt; Suet. in Domitiano, *simulauit inire modestiam, inprimisque poeticæ studium: tam insuetum antea sibi, quàm postea spretum & abiectum, recitauitque publicè.*

An erit.

An erit aliquis, qui crepantes adulationum bullas non libenter audiat; an erit, cui laudum conuasatæ, collectæ aclamationes displiceant:

Scombros.

Id est liquores scombrorum, vt Martialis loquitur lib. 13. epig. 90. Garum scombrorum.

Cornea fibra.

Qui natura torui, rigidi, & inflexibiles, eis aliquando ossa concreta, hoc est sine medulla esse, & corneos vocari satis constat. Ergo licet colligere cur corneam fibram dixerit Persius. Plin. lib. 31. ait cornea piscatorum corpora, vt pote qui sole & salo durata sint, Scaliger commentariis in Ætnam.

Sed recti.

Sapit is vere, qui suæ vitæ rationes in conscientia bene factorum,

quæ ſibi ipſi ampliſſimum præmium eſt, non in gloria, quæ poteſt eſſe fallax, conſtituit. Pythagoras præſentem vitam dicebat celebritati ſimillimam: quemadmodum enim ad hanc alij certaturi, alij negotiaturi, alij optimi futuri ſpectatores veniunt; ita & in vitam alios quidem gloriæ mancipia naſci, & cupiditatis aucupes, alios vero veritatis ſtudioſos, Diogenes Laërtius in illius vita.

Verecundia dedignatur laudes, præſertim nimias. Euripides,

> *Αἰνούμενοι γὰρ οἱ ἀγαθοὶ τρόπον τινὰ*
> *Μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας ἂν αἰνῶσ' ἄγαν:*
> *Laudati enim viri boni, quodammodo*
> *Laudantem odêre, laudet ille ſi nimis.*

Decet gloriam humanam parciſſime delibare, aut omnino recuſare, ne verecundia oneretur nimia laudum ſerie, Caſſiodorus, epiſt. 16. lib. 9. *Plura vellem, ſed verecundiam tuam nimio laudis excurſu non oportet onerari*: Plin. epiſt. 19. lib. 1. *ſed hoc ipſum amantis eſt, non onerare eum laudibus*. Marcus Tullius Philip. 2. *Qui me non ſolum meis laudibus oneraret, ſed honoraret alienis.*

EVGE.

Veteres recitantem probabant maximè tribus modis, ſilentio attẽto, geſtu corporis aliquo, vel acclamationibus. De ſilẽtio Pl. 2. epiſt. *Cùm dico vel recito non minus ſilentio quàm clamore delector; ſi modo ſilentiũ acre & intentum & cupidum vlteriora audiendi.* Probabant geſtu, vel manibus plaudentes, vel aſſurgentes, exultantéſque vel certo quodammodo vultum componentes; Pl. 6. epiſt. *Non mouerunt manum, non aſſurrexerunt.* Probarunt acclamationibus, quę quàm crebræ fieri ſolerent, intelligitur ex his Senecæ Controuerſ. lib. 9. *Quid quod laudationibus crebris ſuſtinentur, & memoria illorum aſſueuit certis interuallis quieſcere.* Hiſce dabat ſignum *μεσόχορος*; Plin. epiſt. 9. lib. 2. Plauſu & acclamatione; *Euge, ſophos, bene, pulchrè feſtiuè, decenter*, quaſi frangebantur ſubſellia, Iuuenalis de Statio.

> *Sed cùm fregit ſubſellia verſu*
> *Eſurit, intactam Paridi niſi vendit Agauen.*

Poëtæ mens non alia, quàm vt doceat optimos quoſque poëtas cùm maximè placeant, nil tamen ex eo cõmodi capere, adeo ut victus causâ cogantur ſcripta vendere, vt interpretatus eſt in Suet. Caſaubonus omnium authorum bono natus; à cuius tamen interpretatione longiſſimè abeſt quod ſcripſit Scaliger in Auſ.

Recitatori focalia & ſplenia: ſaltem Plin. lib. 6. epiſt. ad Arrianum ſplenia tribuit Regulo, quem nimia cura coquebat acturum; *ſoleo* (inquit) *nonnunquam in iudiciis quærere Marcum Regulum, nolo enim dicere deſiderare. Cur ergo quæro? habebat ſtudiis honorem, timebat, pallebat, ſcribebat, quamuis non poſſet dediſcere illud ipſum, quod oculum modo dextrum, modo*

sinistrum circumlinebat: dextrum, si à petitore, alterum si à possessore esset acturus, quod candidum splenium in hoc, aut illud supercilium transferebat, quod semper aruspices consulebat de actionis euentu, animi superstitione, sed tamen & à magno studiorum honore veniebat.

NON EST.

Mea, inquit, carmina gloriam & laudem non affectant, vt insana Ilias Atti. Quòd porrò illam fingit ebriam veratro, per insanam significat, quæ tantum illius pharmaci epotarit; parcius enim poculum medicamenti parua desiderat insania, largius magna: de poëta accipiendum est, quod de poëmate dictum fuit, Turn. cap. 26. lib. 26. Aduers. Verumtamen plerique purgabant se veratro vt animo essent vegetiori: Chrysippus ter elleboro animum detersit, vnde Lucianus lib. 2. de veris narrationibus ait Chrysippo non priùs licuisse in beatas insulas ascendere, quàm se expurgaret elleboro quater accepto. Sic & Carneadem ferunt albo elleboro superiora corporis purgasse, vt acrior in disputando esset.

VERATRO.

Veratrices, quæ profitebantur se vera dicturas; vnde verare est verbum vatum, Ennius

Satim vates verant ætate in agunda.

At, quia veratores & veratrices pro insanis habebantur, ab eo elleborum veratrum, quòd eo insani purgabantur, Scaliger in Cirin.

DICTARVNT.

Dictare, scribere; quod verbum in ea notione bonis authoribus familiare est. Tractum ex eo quòd olim scriptores notariis suis dictarent, Pl. epist. 36. lib. 9. *Quæris quemadmodũ in Tuscis diem æstate disponam: euigilo quum libuit, plerumque circa horam primam sæpe ante, tardius rarò; clausæ fenestræ manent: Mirè enim silentio & tenebris animus alitur. ab iis quæ auocant abductus, & liber, & mihi relictus, non oculos animo, sed animum oculis sequor, qui eadem, quæ mens, vident, quoties non vident alia. Cogito si quid in manibus, cogito ad verbum scribenti, emendantique similis: nunc pauciora, nunc plura, vt vel difficile vel facile componi tenerive potuerunt. Notarium voco, & die admisso, quæ formaueram dicto, abit, rursúsque reuocatur, rursúsque remittitur.* Idem epist. vlt. eiusdem libri. *scribis, pergratas tibi fuisse literas meas quibus cognouisti quemadmodum in Tuscis otium æstatis exigerem: requiris quid ex hoc in Laurentino hyeme permutem. Nihil, nisi quòd meridianus somnus eximitur, multúmque de nocte vel ante, vel post diem sumitur; & si agendi necessitas instat, quæ frequens hyeme, non iam comœdo vel citharistæ post cœnam locus, sed illa quæ dictaui, identidem retractantur.* Non probabit aliquis forsitan paginas authorum nostris notulis inseri, sed sciat, velim, me Musis & populo canere, litteratis & litteratoribus consulere.

LECTIS CITREIS.

Lectos lucubratorios, non triclinares, non discubitorios attendas, studiose lector. Ne te pluribus morer, lege Casaubonum commentariis in Suet.

CALIDVM SCIS.

Non deerant iis temporibus homines lauti ac locupletes qui re nulla alia, quàm carmina sua vt recitarent, assidua cœnarum præbitione auditorum studia corrogarent, interdum lacernarum etiam vel similium rerum largitionibus gratiam eorundem ac fauentiam aucupantes, Ligurinus apud Martialem.

Hæc tibi non alia est ad cœnam caussa vocandi;
versiculos recites vt, Ligurine, tuos.

Idem epigr. 27. lib. 2.

Laudantem Selium cœnæ cum retia tendit,
Accipe siue legas, siue patronus agas:
Effœte, grauiter, cito, nauiter, euge, beatè.
Hoc volui, facta est iam tibi cœna, tace.

Nolim præterire illa Horatij in epist.

Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum & tritæ munere vestis.

SVMEN.

Sumen suis quod optimum, & à quo nomen illud primùm impositum fuerit, narrat Plin. cap. 51. lib. 8. Delitias, cupedias, & ganeam è suibus peti solitas scribit Plautus in Cap. idem in Menec.

ET VERVM AMO.

Qui scribebant, quamuis muneribus, cœnis, & sportulis laudatores conducerent ac redimerent, tamen assentationes odiisse simulabant, & veritatem quidem amare, Mart. epigr. 76. lib. 8.

Dic verum mihi, Marce, dic amabo:
Nil est quod magis audiam libenter:
Oras me, rogásque semper.
Durum est me tibi, quod petis, negare.
Vero veriùs ergo quid sit audi:
Verum, Marce, non libenter audis.

In rebus virtutis ac eruditionis gratia dominatur, & per gratiam imperiti aliquando præferuntur peritis; mali laudantur versus, Horatius

Quid Romæ faciam, mentiri nescio, librum
Qui malus est, nequeo laudare.

Ad quod facetissimum dictum Philoxeni apud Dionysium, cùm ab eo carminis parùm limati commendationem ipse exspectaret, deduc me in Gemonias.

NVGARIS.

Nugacia sunt tua carmina, præsertim cum sis hebes, & stolidus, siue stultus. Ingenui est hominis ingenuè sentire, nec laudare ea, quæ merentur culpari. De nomine calui leg. Turn. commentariis in iocos Cic.

Magnum est de poëmate iudicare: pulchrum est alioqui totius carminis inspicere œconomiam, & ordinem, structuram vniuersi operis & analogiam considerare: at singulas vel minimas particulas intueri, verba, iuncturas, clausulas, & vitia detegere, si quid redundans tanquam stolones exscindere, vt pulchrum, ita laboriosum.

PINGVIS.

Obesus, & prægrandis homo,

Corporis vt tanti non moueatur onus.

Cui contrarius

Plena sic iunceus aluo.

Vinciæ, authore Festo, dicebantur cótinentes, quod tales gracilioris & tenuioris sint abdominis, quàm incontinentes, quibus propendet aqualiculus.

Venter obesus figuratè aqualiculus, Diuus Hieronymus, *in morem cochleæ futuræ dapi aqualiculum parat.*

Aqualiculus propriè aquæ manalis, siue aquimanale, vrceolus lauandis manibus Varroni dicitur: in glossario κυρίζον. aquimanile.

Athenæus lepidus ac festiuus in recensendis nonnullis, quâ obesis & pinguibus, quâ gracilibus. Anaximenem conueniens Diogenes pingui aqualiculo ventrem; impertire, inquit, & nobis pauperibus ventrem, quippe & ipse ab onere leuaberis, & nobis emolumento eris.

IANE.

Id est, qui vt Ianus, in occipite oculos non habetis, date operam ne derideamini postica sanna: etsi vos tam prudentes esse debebatis, vt vel in occipitio oculos habere crederemini, si quid saperetis; sed quosdam vestri ordinis fas est minus oculatos esse, minúsque prudentes, cùm stultitiam patiantur opes, Turn. cap. 27. lib. 28.

PATRITIVS.

Patricius senatorij seminis homo, cui in senatu sententiam dicere licebat, etsi non senator, Tribonianus in l. vlt. de senat.

QVEM NVLLA CICONIA.

Tres modo irridendi notat Persius, manu pinsentem ciconiam exprimere, opposito temporibus pollice auriculas asininas effingere, & linguam exertare instar sitientis canis. Huic triplici generi irrisionum Suet. in Cæsaribus addit osculandam manum offerre formatam, com-

motámque in obſcœnum modum;in quo,vt in aliis,eruditum ſe probat Caſaubonus lib.9.animad. in eundem Suet.

SANNÆ.

Sanna dicitur,cum geſtu aliquo mimico exprimitur id,quod volumus obiicere ei quem ridemus. Plura Turn.in iocos Cic.

PER LÆVE.

Carmen inſertum venuſtè,iunctum ſeuerè,vt impacto digitus vngue perlaberetur, Sidonius epiſt.7.lib.9. *Structura fortis & firma,coniunctionúmque perfacetarum nexa cæſuris inſolubilibus, ſed nec hinc minus lubrica & leuis, ac modis omnibus erotundata: quæ lectoris linguam inoffenſam decenter expediat, ne ſalebroſas paſſa iuncturas, per cameram palati volutata balbutiat. Tota denique liquida prorſus,& ductilis,veluti cum cryſtallinas cruſtas, aut onychintinas non impacto digitus vngue perlabitur; quippe ſi nihil eum,rimoſis obicibus exceptum tenax fractura remoretur.*

Nemo neſcit dicendi genus figuratum eſſe,& peti à fabris qui explorant vngue num commiſſuræ coaluerint, Seneca controuerſia 1. lib. 2. *In hos ergo exitus varius ille ſecatur lapis, vt tenui fronte parietem tegat: at quàm iunctus ſeuerè?*

SCIT TENDERE.

Is facit verſus læues, & æquales,ſine aſperitate & inæqualitate, in quibus nil ſit curuum, nil tortuoſum,nil eminens, ſed omnia æqualitate directa,& perpolita.

ECCE.

Nonnulli carmen heroicum agrediuntur, cum tamen deſcriptiones tantum amœnas fluuiorum poëticæ initia & progymnaſmata poſſint ſcribere,quas idcirco non ſuo loco adhibent, & poëmata fucant, & adulterant intempeſtiuis ornamentis. Tale illud Horatianum in poëtica.

Inceptis grauiter plerúmque & magna profeßis,&c.

Nec etiam cuius datur heroica ſcribere,Horat.od.6.lib.1.

Quis martem tunicâ tectum adamantinâ
Digne ſcripſerit?

CVM DICTATOREM.

Sidonius epiſt 8. lib.8. *Aut ſi te tantum Cincinnati dictatoris vita delectat,duc Erciliam,quæ boues iungat.* Pacatus in paneg. Theodoſij. *Sic agreſtes Curij,ſic veteres Coruncani,ſic nomina reuerenda Fabricij, Cincinnati, cum induciæ bella ſuſpendebant,inter aratra viuebant,& ne virtus quiete langueſceret,depoſitis in gremio Capitolini Iouis laureis,triumphales viri ruſticabantur.* Sata manibus honeſtis lætiùs proueniebant,inquit Plin.maior; & ager Romanus fertilis erat,quum gauderet vomere laureato & aratore triumphante. Conclamatum eſt à Cincinno cincinnatos capillos dici, & ab eodem Cincinno Quintios veteres Romanos cogno-

minari. Crinis autem hoc est capillus in familia Cincinnatorum erat pro insignibus; hunc ademit Caligula cuidam Cincinnato ex vetusta familia. Suet. in illius vita cap. 15. *vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademit; Torquato torquem, Cincinnato crinem, Cn. Pompeio stirpis antiquæ Magni cognomen.*

Cùm capitis capillos alij calamistro intorquerent, alij in gradus quosdam formarent, nonnulli pone ceruicem submitterent, vt distinctæ familiæ, singulis propria & distincta ratio ac cura formandi capillitij, quod conijceretur ex verbis Suet. in Claudio, *Capillo pone occipitium submißiore, vt ceruicem etiam obtegeret, quod gentile in illo videbatur.*

EST NVNC.

Satyricus erumpit in nimios antiquitatis admiratores. Sexcenti loci huic indignationi allucent.

COR FVLTA.

Puluino solemus nos fulcire cum sedemus; & ceruicali caput, cum cubamus. At verò Antiopa, cuius cor tot ærumnæ obsessum cingebant, fultum habere his cor dicitur, velut nixum & incumbens iis; Metaphora non audaci tantum, sed propè temerariâ & absurda, sed de industria affectata ad Accij similitudinem ac exemplum qui irridetur, Hæc Turn. in aduers. quem lubens nomino cum aliis Europæ luminibus, quando quid sum ab eo mutuatus, ne videar præteritis nominibus suffurari eruditionem alienam, & vt nostram commendare ac æstimare. Caue, quod olim de Chrysippo dictum est, mihi tribuas & occentes; *si quis tollat de Chrysippi libris, quæ aliena sunt, vacua illa charta relinquetur,* Diog. in Chrysippo.

SARTAGO LOQVENDI.

Vt patina piscium dicitur, aut alterius obsonij, sic satyrica translatione & audaciori imitatione sartago loquendi, velut quædam miscella nouæ, & vsitatæ, & veteris obsoletæque locutionis, ceu eduliorum in sartagine frixorum hîc dicitur.

TROSSVLI.

Qui Trossuli sint, explicat Lips. cap. 1. lib. 2. elect.

NIL NE PVDET.

Reprehendit poëta oratores, qui si pro reo dicere agrediantur, non obiecta crimina diluunt, nec in defensionem rei aliquid effundunt, arbitrati fore satis, si animum iudicis demulserint quibusdam mellitis verborum globulis. Est boni oratoris præcipuum causę cardinem vel disceptationis caput intueri: *Iugulum statim videat, hunc premat.* Mart. in Posthumum epig. 19. lib. 6.

Non de vi, neque cade, neque veneno;
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abesse furto:

Tu Cannas, Mithridaticúmque bellum,
Et periuria punici furoris,
Et Sullas, Marióśque Muciośque
Magna voce sonas, manúque tota.
Iam dic, posthume, de tribus capellis.

FVR ES.

Fur, aliis iisdémque grauioribus verbis, latro, inuolator, suppilator, leuator, effractor, apertularius, præmiator, vasifer, vargus, superuentor. Quæ singula lumen habebunt suum in duodecim tabulis, quas breui fore in manibus studiosorum cum Deo speramus.

AIT PEDIO.

Non probantur tolutim loquentes, lingulacæ, locuteleij, quorum rationes myricis humiliores, niue Gallica frigidiores, qui gloriolæ & eloquentiæ solius libidinosi, qui belli aut vrbani volunt videri, qui ὑπεράλλει τῷ ἀξιώματι ἡ κατασκευὴ τῆς φωνῆς [illegible]. Non audiuntur liberè qui extra oleas dicunt, id est, qui effutiunt ea quæ parum rei subiectæ conueniant. Festiuus actor comediæ, cum videret nescio quem magnifico Meandrico fluxu delicatam vestem humi protrahentem festiuè exclamauit, *Qualem iste demens chlamydem disperdit?* non minus, simulátque auditor oratorem digredi obseruat, etsi splendida & venusta digressio, solet exclamare, *Qualem iste demens orationem disperdit?*

LIBRAT IN ANTHITETIS.

Oratorum laudatur oportunitas in exemplis, virtus in argumentis, pondus in sensibus, flumen in verbis, fulmen in clausulis, vrbanitas in figuris, proprietas in epithetis. Sueton. in Domitiano causidicorum figuras meminit. Sextus Victor figuras vocat obliqua dicta.

PLORABIT VERVM.

Plorabit verum, idem sonat, quod plorat verè, vt enallage sit partis. Scitum est ilud Demosthenis apud Plutarchum, Μέγα μέρος πίστεως ὁ τόνος καὶ ἡ ὑπόκρισις τῶν λεγόντων. *Plurimum ad fidem momenti habet vocis tenor, & ipsa dicentis actio;* Horat. in arte poëtica.

Vt ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus; si vis me flere, dolendum est
Primùm ipsi tibi.

SED NVMERIS.

Obijcit quidam Persio, poëtas, quos reprehendit, leuem versum suauitate iuncturæ, & structuræ coagmentatione æquabili perpolire, vt eo etiam aspera crudaque leniátur. Mox Persius subijcit exemplum non leuis tantum sed fractæ, & mollis compositionis, eneruatæque atque elumbis.

ARMA VIRVM.

Grauis & virilis Maronis compoſitio videtur horrida & ſcabra,ſimiliſque cortici ramalium annoſorum. Arma virum, ſonat Æneidem Virgilij, ac ſi principium operis denotet totum opus. Auſonius epigr. 119.

Arma virúmque docens, arma virúmque peritus
Non duxi vxorem, ſed magis arma domum.

Sic docta argutia Martialis Æneidem Virgil. à primis primorum verſuum vocabulis nominat lib. 8. epigr. 91.

Protinus Italiam concepit, & arma virúmque
Qui modo vix Culicem fleuerat ore rudi.

Sic lib. 34. Apoph.

Accipe facundi Culicem ſtudioſe Maronis;
Ne nugis poſitis arma virúmque legas.

Ouid. 2. Triſtium.

Et tamen ille tuæ felix Æneidos author
Contulit in Tyrios arma virúmque toros.

Marcus Tullius ab initio libri Dialogum de ſenectute notat ad Atticum libri epiſt. 3. *Quod vero ſcribis te magis delectari, ô Tite ſi quid ego, ſi quid agis, addis mihi ſcribendi alacritatem.*

SPVMOSVM.

Verborum ſpuma, Diuus Hieronymus Damaſo epiſt. 125. *Laudentur vt volunt, & inflatis buccis ſpumantia verba trutinent, mihi ſufficit ſic loqui vt intelligar.* Claudianus Mamercus lib. 2. cap. 8. de ſtatu animæ, *dumque imperitas aures puerilium verborum ſpuma conſpuunt.*

RAMALE.

Ouidius; *ramaliáque arida tecto*: Martianus Capella, *denſis obumbrata ramalibus.*

TENERVM.

Dixit, tenerum legendum, pro tenerè legendum vt ſit enallage partis. Tenerè autem legere, vnico verbo, *Minurire*, id eſt exili voce canere. Minuritio ad exilitatẽ ac remiſſionem vocis pertinet; quemadmodum pæan eſt cantiuncula, quæ clara, & exultanti voce pronuntiatur.

BOMBIS.

Bombus apum ſonus propriè: & Feſtus bombilationem apum ſtrepitum eſſe teſtatur: auctor Philomelæ.

Bombilat ore legens munera mellis apes.

Adi & vide Caſaubonum animaduerſ. in Sueton.

HOC NATAT.

Id eſt, hæc liquida & tenera voce in recitando pronuntiantur: qui autem viriliter pronuntiat, non primore lingua, & labris verba ef-

fœminat, ſed medio ore firmam concipit & robuſtam vocem.

NEC PLVTEVM CÆDIT.

Doctorum niſus in verſibus edendis: nam docti poëtæ ſæpe caput ſcabunt, & crudos in procudendis carminibus vngues arrodunt. Plutei ſunt librorum repoſitoria & pulpita ex tabulis ſectilibus.

Iſidori gloſſæ *pluteum, arma, ſedile grammatici, vel armarium.* Item, *ſectile, gremium, arma, pluteum.*

MORDACI.

Veritas acerba eſt, Cic. de amicit. & Attico epiſt. 16. lib. 3. Socrates hiſtor. Eccleſ. in proemio lib. 9. Terent. in And. Sc. 1. Tertul. in Apolo. Diuus Hieronymus Bonaſo. Caſſiod. de amicit. c. 29.

VIDE SIS.

Id eſt, caue acerbitate verborum minus ameris, ardorem amicitiæ extinguas, in amicitia cuiuſpiam frigeas. Ita Suet. in Claud. cap. 91. *Cum primùm frequenti auditorio commiſiſſet, ægre perlegit, refrigeratus à ſemetipſo*; id eſt frigore & faſtidio ſæpe affectus à ſeſe. Teporem illum gratiæ, ſiue amicitiæ vocabant frigus. Plin. lib. 8. epiſt. 19. Senec. epiſt. 123.

SONAT.

Etſi canes non baubentur, tamen ringitant. Hirrire ringere eſt. Nonius irritare tractum à canibus, qui cum prouocantur, irriunt. Gloſſæ veteres. ὅταν κύων ἀπιλῇ λεκτῶν, hirrit.

PER ME OMNIA ALBA.

Pythagoras apud Diogenem Laërtium in vita illius, aiebat quod eſt candidum ad boni naturam pertinere, atrum vero ad mali. Albæ ſententiæ, clarâ quadam luce ſuffuſæ, Aſinius Pollio apud Senecam.

SACER EST.

Magna debetur ſanctis & ſacris reuerentia. Qui ſacra & ſancta prætexirent adorandi gratia manum labris admouebant: ſcelus olim in ſanctitate locorum aliquid vrinæ reddere, Iuuenal. Sat.

—— magnæ
Maura impudicitiæ veterem quum præterit aram:
Noctibus hîc ponunt lecticas, micturiunt hîc.

PINGE ANGVES.

Appingebantur Genij in formam ſerpentum, Turneb. in Aduerſ.

ADVNCO NASO.

Catullus,

Digna tuis naribus, & cachinno.

Legitur in quibuſdam membranis, *auribus*, ſed male, quæ caſtigatio eſt Scaligeri in Catullum.

AVRICVLAS.

Quis non habet auriculas aſini, id eſt quis non eſt ſtolidus. Aſini-

næ auriculæ cedunt adagio pro patulis & prægrandibus. Sunt in Pomponio Mela populi immani auricularum patularum prolixitate, quæ totum corpus tegunt, nomine Satmali; de quibus vt suspicor, prodigiosa illa fabula ficta est, quia toto corpore pelliti erant, vt cum hinc inde penderent pellium prægrandes alæ, aures viderentur.

EVPOLIDEM PALLES.

Id est pallorem studendi in Eupolidis libris palles, vel pallorem studio & assiduitate legendi Eupolidis comœdias contractum palles.

INDE VAPORATA.

Lector ferueat meorum poëmatum studio; inde vaporata, & calefacta, afflatáque aure, quòd & audierit, & peruolutarit veteres comicos, Turn. cap. 26. lib. 28.

LVSCO.

Luscus non qui strabis ac distortis oculis sit, sed qui altero captus est oculo. Eluscare, eluci ficare est luce priuare. Laberius.

Volo elucificare exitum ætatis meæ.

Malè Nonius elucificare explicat lucidare; quidam enim auarus apud Laberium dolet asotiam filij, aitque velle se luminibus oculorum priuare, ne videat filium nequitia & luxu patrimonium dissipantem; Beroaldus in suis in Apul. commentarijs.

Lepidum epigr. Mart. lib. 6. epigr. 78. in Luscum.

IN CREPIDAS.

Plerique habitu & vestitu corporis iactantiam philosophi præferebant, qua de re infrà.

HEMINAS.

De mensuris cognoscebant ædiles, Iuuenal. Sat. 10.

Et de mensura ius dicere, vasa minora
Frangere pannosus vacuis ædilis Vlubris.

Vlpian. l. 13. ff. locati.

Valebant etiam plurimùm in improbis mercibus, & iniquis pretijs cohibendis, Diuus Hieronymus, *Ab ædilibus vendentium coercebatur rabies*: Plautus in Rudente; *quamuis fastidiosus ædilis est, si quæ improbæ sunt merces, iactat omnes.*

NEC QVI ABACI.

Mos olim Mathematicorum cùm aliquid describere vellent, in abaco puluere consperso suas lineas, circulos, numeros, notas virgula ducere, hunc eruditum puluerem Cic. lib. 2. de nat. Deorum vocat. Senec. epist. 88. Mart. Capella lib. 9.

NONARIA.

Nonaria meretrix est quia apud veteres, à nona hora prostabant,

ne mane omiſſa exercitatione, illò irent adoleſcentes, vetus interpres Perſij.

POST PRANDIA.

Diſſoluti meridianis horis meretricem quæritabant, inde meridiari, perfrui voluptatibus apud bonos authores.

SATYRA II.

HVNC, MACRINE.

HÆc ſatyra ſumpta eſt ex Platone in Alcibiade, cuius contextu Perſius in vota, preceſque impias & ſceleratas inſurgit, quibus homines perditiſſimi deos fatigabant.

Orditur à die natali Plotij Macrini, cui dictum poëma eſt Satyricum. Dies non modo natalitij, ſed & cæteri, qui illucerent hilares & beati, notabantur albis calculis; in cuius rei maiorem fidem nolim aliena, vt mea, ſubtexere, more haud probo nonnullorum, quos aiebat Seuerus Caſſius videri ſimillimos furibus alienis poculis anſas mutantibus: multi ſunt qui detracto verbo, aut mutato, aut adiecto putant ſe alienas rerum veterum memorias lucrifeciſſe.

FVNDE GENIO.

De Genijs varia veteres, nec eadem ſcriptis prodiderunt. Genius & generalis, omnium præſul; & ſpecialis ſingulis mortalibus admouetur. Genius omnium cunctalis oponitur familiari apud Martianum Capellam.

AT BONA.

Taciti vota concipiebant, Martialis.

Si quis erit recti cuſtos, imitator honeſti,
Et nihil arcano qui roget ore Deos.

Tibullus lib. 2. eleg. 1.

Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate
Voce: palam pecori, clam ſibi quiſque vocet.
Aut etiam ſibi quiſque palam.

MENS BONA.

Stoïci virtutem, bonam mentem, rationem perfectam diuinitus dari negabant, ſibique ea vnumquemque ſuis viribus comparare dicebant. Hac inſanienti ſapientia tinctus Horat. cecinit,

Hæc ſatis eſt orare Iouem, qui donat & aufert,
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

Etiam Seneca epiſt. 91. *Facis rem optimam & tibi ſalutarem, ſi, vt ſcribis, perſeueras*

perseueras ire ad bonam mentem, quam stultum est optare, cum possis à te impetrare. non sunt ad cœlum eleuandæ manus, nec exorandus æditiuus vt nos ad aures simulachri, quasi magis exaudiri possimus, admittat.

ILLA SIBI.

Horat. epist. 16. lib. 1.

Labra mouet metuens audiri pulchra Lauerna.

Fallere da; sanctum, iustumque videri.

Seneca in epistolis, *turpissima*, inquit, *vota Dijs homines insusurrant, si aurem admoueris; ac si velint hominem, quæ Deo narrant, non scire: sic viue cum hominibus, tanquam Deus videat, & loquere cum Deo tanquam homines audiant.*

O SI EBVLLIAT.

Hîc dicitur absolutè ebullire funus, quod, vt aqua ebulliens extra lebetem redundat & effunditur, sic domo foras effertur, ita Turnebus in Aduersarijs.

O SI SVB RASTRO.

Horatius sat. 6. lib. 2.

O si vrnam argenti fors mihi monstret.

Cùm quid inuentum erat à pluribus dicere solebant, *in commune*, Seneca epist. 120. *quoties aliquid inueni, non expecto donec dicas in commune, ipse mihi dico.*

PVPILLVM VTINAM.

Atque vtinam pupillus, cui hæres proximus sum substitutus in secunda cæra, moriatur præsertim valetudinarius & scabie obsitus, & bile suffusus. Dicebatur olim popus, pupus, pupillus: Glossarium, popus, Νηπιος.

PROXIMVS HÆRES.

Hæredis appellatio per multas successiones accipitur, nec tantum ad proximum hæredem, sed & ad vlteriores refertur, itaut hæredis hæres, & deinceps ea appellatione contineatur, l. 65. l. 170. ff. de verb. signific. l. 2. ff. de lib. leg. exceptis paucis speciebus, in quibus hæredis appellatio proximum tantum continet: vt in substitutione impuberi his verbis facta, *quisquis mihi hæres erit*, & in l. Ælia Sentia, & in Edicti Prætorij his verbis, *tum quem ei hæredem esse oportet*. l. 70. & l. 227. ff. de verb. significat. l. 1. ff. vnde legit. Quinimo & ita in secundis tabulis facta substitutione, *quisquis mihi hæres erit, idem filio meo hæres esto*; scriptos tantum hæredes, & qui ex testamento hæredes existerent contineri placuit.

NERIO.

Aut si hoc ipsum abs te, ô bone Iupiter, licet non exorare; saltem eo genere felicitatis patiare me fortunari, quo Nerius beatus est: Nerius iam tertiam vxorem ad sepulchrum effert. Neque verò pro-

bata legibus monogamia, ſed ad matrimonium compulſi iterum vidui, aut diſparati: quinetiam indultum viris olim pluries, quàm fœminis coniugium repetere.

Spatium tamen coniugij repetendi definitum eſt lege; adeout improbaretur coniugium ſeptuagenarij, qui ſobolis generationi minime aptus videretur: etſi conſtat in quibuſdam longe aliter fuiſſe olim, vt de Maſiniſſa, alijſque legimus.

In Gallia iuuentus, ſi quem ætate ad nimiam ſenectutem præcipitata dantem conidgio operam auditione habuerit, incedit per vrbis plateas perſonata, fuligine oblita, domum ſenis delirantis init, eumque inconditis dicterijs inſequitur, vernaculè. *faict vn cariuari*; vox *cariuari*, detorta eſt è Græco fonte.

HÆC SANCTE.

Vt vota, preceſque audiantur, perditiſſimi illi purgãt ſe aquis. Ad purificationem veteres non quauis aqua contenti, ſed viua, & perenni, & limpida; non ſtagnanti, non turbida.

Præcaturi Deos ſuperos abluebant ſe; at Dijs inferis operaturi tantum aſpergebant vtentes aſpergillo ex oleæ vel lauri ramuſculo. Iuuen.

Cuperent luſtrari ſi qua darentur
Sulphura, cum tædis, & ſi foret humida laurus.

Abluebãt aliquando non ſolum pedes, vel manus, vel caput, ſed totum corpus; & qui ita purgaretur, denominari ſolebat ἁγνὸς lautus vel purus, Arnobius lib. 7. *quorum templa cum adire diſponitis, ab omni labe puros, lautos, caſtiſſimoſque præſtatis.*

Viſebant templa ſub primam lucem; Seneca de ſalutatione Deorum matutina, *vitemus,* inquit, *homines ſalutationibus matutinis fungi, & floribus aſſidere templorum; humana ambitio iſtis officijs non capitur.*

DE IOVE.

Horum verborum hæc eſt ſententia; arbitraris Deos eiuſmodi votis non offendi, cùm & Staius ipſe nequam & perditus poſſet non offendi ſi ea audiat.

IGNOVISSE.

Si non ſtatim fulmine tactus es, putas impunè te quæuis facturum. Dij lento gradu ad vindictam procedunt, ſed tarditatem grauitate ſuplicij compenſant. Dij laneos pedes habent. Iupiter ſerò diptheram inſpicit. Iuuen. ſat. 13.

Vt ſit magna, tamen certe lenta ira Deorum eſt.

Quia fulmen Iouis eſt vltio impietatis, factum eſt, vt Græci damnatos κεραυνοῦσθαι dicerent. Artemidorus. lib. 2. cap. 3. Καὶ γὰρ τοὺς καταδικασθέντας κεραυνοῦσθαί φαμεν. Iuuenalis Græcam phraſim ſequutus ſat. 8. cecinit *iuſto fulmine ruere*, pro damnari.

ECCE AVIA.

Theodoricus apud Cassiodorum lib. 6. initio formulæ de referendis in senatu magistris scrinij ait, *difficilimum esse auiditatis genus, parentum vota satiare.*

FRONTEM.

Ad fascinum arcendum inualuit sputum, Interpres Iuuenalis ad illum Sat. 7. versum. *Conspuiturque sinus.*

Propter fascinum, inquit, *verborum ter sibi in sinum spuunt, & videntur fascinum arcere.* In medicina quoque solebant despuere, Plinius lib. 20. cap. 9. *veniam à Deis spei alicuius audacioris petimus in sinum spuendo. Etiam eadem ratione terna despuere deprecatione in omni medicina mos est.* Quod & apud Petronium Arbitrum anus illa obseruat, *mox turbatum sputo puluerem medio sustulit digito, frontemque repugnantis signauit. hoc peracto carmine ter me iussit expuere.* Hæc Scaliger in Cirim.

Etiam ad fascinum arcendum verba solemnia inualüerunt: auertendi fascini gratia, hæc præfari mos erat, *ne quis sæuus & inuidus concordiam nostram effascinet.* Symmachus epist. 78. lib. 6. *nunc quoque nuntio si dictum nullus fortunæ liuor effascinet, in concordiam mecum sanitatem redire.* Idem epist. 92. *ne quis fascinet destinatam quietem.*

NVNC LICINI.

Coniunctim Licinius & Crassus; vt apud Senecam epist. 119. *Ad summam, quem voles mihi ex his, quorum nomina cum Crasso Licinioque numerantur.*

Licinius libertus Claudij imperatoris prædilectus, primum dispensator factus, postea regimini Galliarum præpositus. Vetus interpres Iuuen. satyra 1. Seneca in ludo Claudij; *hunc ego tibi recipio Lugduni natum, vbi Licinius multos annos regnauit, Galliasque tributis exhausit.*

PVELLÆ RAPIANT.

Imo potius; rapiat adultus puellas. Rapere in nuptijs, quia raptus Sabinarum bene cesserit Romanis.

ALBATA.

Legendus Lipsius cap. 13. lib. 1. Elect.

POSCIS OPEM.

Corpus solidum succique plenum in ætate senili poscis, cùm interea luxu diffluas, intemperanter viuas: & sacrificijs assiduis vis rem tuam familiarem augere, cùm te planè exhaurias. Clamabat Cynicus hominum vitam facile à Dijs dari, verùm occultari illam quærentibus mulsum, vnguenta, & his similia, Diogenes Laertius in vita illius.

GRANDES PATINÆ.

Suspiriosi ministri, pallentes propter congeriem liuentis argenti, quam humeris, aut capite portabant, Sidonius, *geruli caput plicantes anaglyptico metallo.*

REM STRVERE.

Antiquè ductum, *rem struere*; vt apud Horat. lib. 2. Od. 3.

Et exstructis in altum.
Diuitiis potietur heres.

MERCVRIVMQVE.

Mercurius Deus Lucrinus, de quo plura in sextam Satyram.

DA.

Da, verbum sollemne in precibus, vise Brissonium in formulis. Augendæ rei familiaris gratia minores & maiores hostias offerunt, gregem & victimam; victimam de magnis, gregem de minoribus dici putant qui purè loquuntur: Plautus in Pseudolo ex verbis lenonis, *nolo victimas: minimis extis placari me volo.* Vbi minima exta opposuit victimis.

IAM CRESCIT AGER.

Quicquid Deo spargis tibi colligis, Sidonius epist. 5. lib. 8.

FVNDO SVSPIRET IMO.

Sacra facientes arcæ vel crumenæ fundum exhauriunt. fundum & profundum dixerunt veteres crumenam; Macrobius, *Demissa in fundū,* sic habent teste Cuiacio libri veteres, *paupere manu paucos denarios protulit*; vide Cuiaciū 10. obseruat. cap. 26. Ventrale videtur sacculi genus fuisse, pecuniæ ad vsum quotidianum necessariæ gestandæ accommodatum; & vt plerique volunt, sub ventrem appensum. Vlpianus l. 6. de bon. damnat. zonam à ventrali sic distinguit; *nec si zonam circa se habuerit, protinus aliquis sibi vindicare debebit; sed vestem qua is fuerit indutus, aut nummulos in ventralem quos victus sui caussa in promptu habuerit.* Et ita ib Adriano Imperatore l. diuus, Cod. de bon. damnat. pro crumena ventrale accipitur. *Nummulos,* inquit, *in vetralem,* legendum *ventralem.*

SI TIBI.

Si aurea munera delectent homines; non inde colligendum Deos etiam delectari aureis. Dona incusa auro, id est dona in auro cusa & fabricata, vel vasa aurea solidæ materiæ, non gracilis bracteæ.

AVRO PERDVCIS FACIES.

Prioribus reipublicæ Romanæ temporibus dij fictiles fuerunt, posterioribus aurei. Priscorum inopiam, & posteriorum luxuriem scitè Varro describit lib. 1. de vita pop. Rom. *Hæc ædis quæ nunc est, multis annis pòst fuit; quia omnia regijs temporibus delubra facta sunt, vt in cætero cultu quæ sunt consentanea, quòd sint paupertina sine elegantia atque castimonia. Quid inter hos Ioues intersit, qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo aduertere & horum temporum diuitias, & illorum paupertates.* Dij fictiles magis propitij fuerunt, quàm cum aurei: Cato in suasione legis Oppiæ apud Titum Liuium lib. 39. *In festa, mihi credite, signa ab Syracusis illata sunt huic vrbi. iam nimis multos audio Corinthi & Athenarum*

ornamenta laudantes, mirantesque, & antè fixa fictilia Deorum Romanorum ridentes: ego hos malo propitios Deos, & ita spero futuros, si in suis manere sedibus patiemur. Seneca in epistolis, *exurge & te dignum finge Deo; finges autem non auro, nec argento, non potest enim in hac materia Dei imago exprimi: quin cogita illos fuisse fictiles cùm propitij fuerunt.* Dijs aureis & argenteis custodes addebãtur; ligneis aut Capideis minime; quod ridet Iustinus martyr epist. ad Diognetum. horum & custodum meminit Tertul.

SOMNIA PVRGATISIMA.

Ausonius æmulatus Virgilium ita cecinit in Ephemeride,

Diuinum perhibent vatem sub frondibus vlmi
Vana ignauorum simulachra locasse soporum,
Et geminas numero portas, quæ fornice eburno
Semper fallaces glomerat super aera formas,
Altera quæ veros emittit cornea visus.
Quod si de dubijs conceditur optio nobis:
Decesse fidem lætis meliùs, quàm vana timeri.
Ecce ego iam malim falli: nam dum modo semper
Tristia vanescant potius caruisse fruendis
Quàm trepidare malis. satis est bene si metus absit.

Pythagoras philosophatus est aëra plenum esse animis, eosque & dæmones & heroas existimari, atque ab ijs immitti somnia, vt est author Diogenes in vita illius.

Superstitiosi veteres, qui attendebant plurimum ad sua somnia & aliena de se, Suet in Augusto. cap. 91. Qui vero de publica re aliquid somniassent, id non præteribant, sed notum omnibus faciebant, vel præconis voce, vel proposito pittacio, quo id contineretur, Casaubonus in Augustum Suetonij.

Græci narrabant somnia Apollini, vt apud Sophoclem Clytemnestra, plerumque Soli. Sed cur Soli? quia, quemadmodum sua luce tenebras fugat, mundumque illustrat, ita noctis species ac tenebras discutere, somniaque irrita reddere putabatur. At Romani sæpenumero Dijs domesticis, ac Vestæ commemorabant somnia, Propertius lib. 2. Eleg. 30.

Ibat & hinc castæ narratum somnia Vestæ,
Neu sibi, neue mihi quæ nocitura forent.

SITQVE AVREA.

Suspicatur Turnebus cap. 16. lib. 1. Aduers. eo ipso significari summorum Deorum, vt Iouis ac Neptuni, insignia, & ornamenta: vt pari honore, qui vera miserint somnia, heroes & semidei afficiantur, ac supremus Iupiter. Suetonius id videtur indicare, sic scribens in Caligula, cap. 52. *plerumque aurea barba fulmen tenens, aut fuscinam aut*

caduceum, *Deorum insignia.* Fratres aëni, quibus sit aurea barba, explicantur à nonnullis statuæ quinquagintafiliorum Ægypti, quæ Romæ in quadam porticu somnia felicia imittere credebantur.

VENERI PVPÆ.

Mox nupturæ pilas cum pupis & strophiolis suspendebant veneri. Varro Sesquiulysse; *suspendit Veneri marinas pilas, reticula, ac strophia.*

FARRE LITABO.

Horatius lib.3. Od. 23.

Immunis aram si tetigit manus:
Non sumptuosa blandior hostia,
Mollibit auersos penates
Farre pio & saliente mica.

SATYRA III.

IN parentum liberis educandis, & liberorum circa bonas disciplinas negligentiam, qui adolescentum animos nullis rebus honestis excolunt, cùm percipiendis studijs maximè conueniant, totum poëma Satyricum est.

NEMPE HOC ASSIDVE.

Vita hæc adolescentuli dissoluti, vt ab eo dies per somnum, nox oblectamentis & voluptatibus transigeretur.

Plerique tamen Romæ propter officia familiaria nocturna erant Antipodes, qui noctu vigilarent, interdiu stetrerent; non cum famæ dispendio. Officiorum familiarium pleraque noctu, vel prima luce celebrabantur; officium togæ virilis circa mediam noctem; officium sponsalium circa primam vel secundam diei horam; Festus, *prima aut secunda diei hora dicata sponsalibus.* Iuuenalis.

—— officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini:
Quæ causa officij? quid quæris? nubit amicus:

Hoc amplius, confectis negotijs maioris momenti circa meridiē prandebant, sed leuiter; deinde meridianum somnum capiebant, postmodò ad negotia se conferebant, sed quæ leuioris ferè operæ essent. Quia lecti veterum, vt obseruauit Casaubonus in Augustum Suetonij, non erant vulgò vt nostri pannis obpansis clausi, ideò moris fuit ditioribus, vt cum meridiarentur, ac paulisper conquiescerent, astans aliquis ventulum faceret; simul refrigerandi caussa, & muscarum ac culicum abigendorum.

Antiquorum alij diem inter otium & curas diuidebant, vt Seneca loquitur de tranquillitate vitæ lib. 1. Hi sex septem horas negotijs tribuebant, reliquas otio & curæ corporis, Plutarchus in quæstionibus Romanis.

IAM CLARVM MANE.

Ausonius in Ephemeride.

Mane iam clarum reserat fenestras.

LINEA TANGITVR.

Idem Ausonius.

Ad quintam flectitur vmbra notam.

Veteres vsi sunt lineis certa proportione distinctis, quibus prælongus ex ære vel ligno baculus soli oppositus supereminebat, cuius vmbra in lineas incidens horas indicabat. Quæ horarum obseruãdarum ratio Romæ in vsu esse cœpit bello is punicis, cùm priùs Ortus & Occasus, postmodo Meridiei ratio haberetur: audiendus Plin. cap. 60. lib. 7. *solarium horologium Romæ seriùs contigit. Duodecim tabulis Ortus & Occasus nominantur: post aliquot annos adiectus est & Meridies. accenso consulum id pronuntiante cum à Curia inter Rostra & Graco-stasim prospexisset solem.* Quia tamen nubilo cœlo non satis sibi constaret horologium solarium, clepsidrarum vsus in vrbem illatus est à Nasica Scipione, quod & hydrologium seu aquaticum horologium; Phiala, è qua furtim aqua flueret; & vbi reliquisset inanem phialam, tempus exactum esse designabat, quæ in alterum spatium rursus per ministrum replebatur.

Solarium vel nomine alio Sciothericum festiuè comici versus illi attingunt.

Vt illum Dij perdant, primus qui in horas repperit,
Quique adeo primus statuit hîc solarium.
Qui mihi comminuit misero articulatim diem,
Nam me puero venter erat solarium,
Multò omnium istorum optimum & verißimum,
Vbi iste monebat esse, nisi cùm nihil erat,
Nunc etiam quod est, non estur, nisi Soli lubet.
Itaque adeò iam oppletum est oppidum solarijs,
Maior pars populi aridi reptant fame.

Antiquitùs rebus agendis legem solaria, vel clepsidræ dicebant, itaut ad horas viuerent, & ad certum dimensumque tempus; quod Plautini parasiti iocus Plautinissimus, in Boetia Comœdia, quòd horologia ventri suo famem indixerint, non tantum docet apud Gelliũ lib. 3. cap. 3. sed etiam locus Senecæ de breuitate vitæ, cap. 12. *nec illos quidem inter ociosos numeraueris, qui sella se & lectica huc & illuc ferunt, & ad gestationum suarum, quasi deserere illas non liceat, horas occur-*

runt, quos quando lauari debeant, quando natare, quando cœnare alius admonet, & vsque eo nimio delicati animi languore, soluuntur, vt per se scire non poßint an esuriant. Quod viuendi genus ad solarium laudat Theodoricus apud Cassiodorum 1. epist. vlt.

Seriùs verò in vsu fuerunt horologia solida nostratibus similia, quæ expressis & solidis sphæris, orbibusque automatis, & ponderum iusta grauitate sese mouentibus, ad numerum circumdarent indicem diametrum, per orbem planum, in viginti quatuor interualla distinctum, qui repræsentaret nobis circulum illum Æquinoctialem; & vbi attingeret interualla illa index, tùm horæ indicatæ numerus nolæ impulsû significaretur. Quanquam & ætate Ciceronis sphæras automatôs habuerunt, quibus expressa erat orbium celestium descriptio, & etiam planetarum, similemque ex argento solidam Possidonium habuisse testatur Cicero 2. de nat. Deor. hæc sunt Francisci Polleti Catuaci in historia fori Romani.

INSANA CANICVLA.

Calescit sol hora diei quarta, in Ephemeride Ausonius.

Quartam iam totus in horam sol calet, &c.

Ita etiam in l. 25. §. Lucius Titius de liberis & posthumis *calescente cælo.* Mane sol albescit, Prudentius in hymno matutino.

Lux intrat, albescit polus.

Et Mattius.

Iam iam albicaßit Phœbus & recentatur.

Verùm fallere clementissimo recessu (vt verbis vtar Sidonij Apollinaris epist. 2. lib. 2.) inclementiam canicularem olim voluptati fuit.

Romæ sacrum anniuersarium Canarium fiebat per publicos sacerdotes, Iunius Philargyrius Georg. 9. *oriente Canicula maximi calores & ex his graues morbi, ideoque Romæ quotannis sacrum Canarium fit.* Festus rutilæ canes, id est non procul à rubro colore immolantur, vt ait Ateius Capito, Canario sacrificio pro frugibus deprecandæ sæuitiæ sideris Caniculæ. Fiebat id prope portam Cartulariam, vt est apud eundem festum.

VNVS AIT COMITVM.

Qui sint comites, qui serui cubicularij docet lex 103. de verb. signific. Glossæ veteres, *κοιτωνίτης*, cubicularius.

VITREA BILIS.

Sat. 5.

Intumuit mascula bilis.

Vitrea bilis, quæ se clarissimè prodit: Difficilimum est iram, si quam in animo conceptam habeamus, continere ne erumpat.

IAM LIBER.

Mediâ

Mediâ pene nocte ſcholam aperire incipiebant, Iuuen. ſat. 7.

Dum modo non pereat mediæ quòd noctis ab hora
Sediſti: qua nemo faber, qua nemo ſedebat,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dum modo non pereat totidem olfeciſſe lucernas,
Quot ſtabant pueri, cùm totus decolor eſſet
Marcus, & hæreret nigro fuligo Maroni.

Vide Mart. epig. lxx. lib. ix.

Hic ordo veteris inſtitutionis, vt primùm poëticam auſpicarentur, à poëtica ad rhetoricam, a rhetorica ad hiſtoriam gradus eſſet. Mutare habenas dicuntur adoleſcentes apud Petronium Arbitrum, quũ è curriculo poetarum in oratorium tranſcendunt; mutare habenas vernaculè *changer de claſſe & de regent.* Sed proh dolor, liberalium ſcholarum conuentum quærunt, & mox vt foro potuerint eſſe digni, ſtatim incipiunt agreſti habitatione neſciri; proficiunt vt dediſcant; erudiuntur vt negligant, Caſſiod. epiſt. 31. lib. 8.

Erat in ſchola, qui non docendis tam pueris, quàm eorum moribus præfectus erat, vt ſcilicet concinnè ad magiſtrum accederent, vt togam componerent, vt omni geſtu, inceſſu, veſtitu compoſiti eſſent. Nam ante ſcholæ auditorium erat locus proſcholij nomine ab auditorio ipſo velo diſſeptus. Ibi pueri conueniebant eius loci præfectum, quem proſcholum vocabant, vt admonerentur officij ſui antè, quam ad magiſtrum reducto velo accederent. Id inſtitutum probat Scaliger in Auſonium ex veteribus puerorũ colloquijs vtraque lingua ſcriptis.

Scholæ ceſſabant menſe Iulio ad Octobrem, Martialis epig. 62. lib. 10.

Ludi magiſter parce ſimplici turbæ:
Sic te frequentes audiant capillati,
Et delicatæ diligat chorus muſæ.
Albæ leone flammeo calent luces,
Toſtamque feruens Iulius coquit meſſem.
Scuticaque loris horridis Scythæ pellis,
Ferulæque triſtes ſceptra pædagogorum,
Ceſſent, & Idus dormiant in Octobres,
Æſtate pueri ſi valent, ſatis diſcunt.

Decurſu anni plures ſcholarum intermiſſiones: Saturnalibus feruentibus non habebantur lectiones, exactis aperiebantur ſcholæ, Plin. epiſt. 7. lib. 8. *neque vt magiſtro magiſter, neque vt diſcipulo diſcipulus (ſic enim ſcribis) ſed vt diſcipulo magiſter (nam tu magiſter, ego contra, atque adeò tu in ſcholam reuocas, ego adhuc Saturnalia extendo) librum miſiſti.* Scholis feriæ ſuæ, Tertullianus cap. 10. lib. de

idolatria; *non dubitandum est magistros cum discipulis affines esse multimodæ idolatriæ: primùm quibus necesse est Deos nationum prædicare, nomina, genealogias, fabulas, ornamenta honorifica quæque eorum ennunciare, tum solemnia festaque eorundem obseruare, vt quibus sua vectigalia suppetant. Quis ludimagister, si non Tabularia idolorū, Quinquatria tamen frequentabit? Ipsā primā noui discipuli stipē Mineruæ & nomini & honori consecrat: flore schola coronanda: schola ferijs honorantur*, feriæ ex hisce verbis Tertulliani conijciuntur, Tabularia, Minernalia. Tabularia suspicatur Pamelius fuisse festum aliquem diem quo tabulas litterarias idolis dedicabant. Mineruai intelligit primam stipem, quam magistris noui discipuli dabant, hinc illud Varronis lib. 3. de re rustica, *Axius, Merula mi, inquit, recipe me quæso discipulum: ille, simul ac promiseris mineruál, incipiam.*

Honorarium mense Martio dabatur magistris, quod appositione locorum probabitur nostris notulis in Statij sylnas.

IAM LIBER.

Adolescens, in cuius manu membrana polita, pilis expurgata sois, multa fingit ac comminiscitur, quibus scribendi laborem subterfugit: conqueritur enim quod atramentum crassum sit, & calamo inhæreat, aut nimis tenue propter infusam aquam, & quod inter scribendum perfluat, adeout non rarò guttæ plures pro vna in papyrum excidant.

POSITIS CAPILLIS.

Liber nudatus pilis, morsu pumicis aridi expolitus Martiali, liber pumicata fronte eidem epig. 67. lib. 2. & politæ pumice frontes Ouidio el. 1. lib. 1. Tristium.

MEMBRANA,

Membrana triplex, candida, lutea, purpurea; Diuus Hieronymus lib. de custodia virginitatis, Isidorus cap. 10. lib. 6. Lutea Tibullo eleg. 1. lib. 3.

Lutea sed niueum inuoluat membrana libellum.

Purpurea Martiali lib. 11. epig. 5.

Etiam purpureis dat tertia nomina fastis.

Diuus Hieronymus prologo in Iob, *habeant qui volunt, veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque descriptos*, verùm eo loci, *bicolor membrana*, ex commentariis veteribus, quod pars crocea, pars glutinata apud antiquos.

CALAMO.

Calamus in charta & membranis scribit, stilus in cera, inquit Diuus Hieronimus in expositione psalmorum. Stili cuspis, qua a quo illud cereum inarabatur, acumen cluebat, vnde Marcus Tullius, *acumen stili subeant necesse est*: Altera pars retusa erat, qua inducebant, era-

debantque, si quæ minus ex animi sententia viderentur, ipsamque ceram illam denuò complanabant ad nouam scripturam supponendam. Stilum ergo vertere est interpollare atque emendare quod scripseris, nec partem stili acutam, sed obtusam adhibere ad delendum. Petronius Arbiter precipit frequentes in scribendo lituras faciundas, verbaque quamuis inuita recedant, acri stilo esse effodienda, id est crebro inuertendum graphium, nec stilo aut ceræ parcendum, si quis digna posteritatis auribus velit scribere, hæc post Turnebum in Aduers. interpres Petronij.

Quia graphijs plerique abuterentur ad cædem inferendam, cautum aliquando Romæ fuit, ne ferrea graphia quisquam haberet, sed ossea, vt Isidorus refert. Euagrius lib. 3. scribit Stephanum Antiochiæ Episcopum à pueris interemptum graphijs. Cassianus martyr apud Prudentium puerorum stilis confossus Christo animam reddidit.

Magister litterarum sederat,
Verba notis breuibus comprendere cuncta peritus,
Raptimque punctis dicta præpetibus sequi.
Fictis notare verba signis imbuens, &c.

O MISER.

Solitudo est in scholis professorum, inquit Seneca in epistolis; *At quàm frequentes culinæ sunt; quanto circo, sine circulo nepotum focos iuuentus premit.* Nunc pueri malunt in sphæristeriis quàm in scholis versari; iuuenes ridentur in foro, & quod vtroque turpius est, quod quisque perperam discit, in senectute confiteri non vult.

AT CVR.

Ac si diceret Persius; vbi ea inertia cœperit adolescentem, vt in conciliando sibi eruditionis habitu nil laboris velit transmittere, cur ad infantiam non redit, cur se alterum columbum, quem natura mollem & lasciuientem procreauit, non ausit fateri? cur iterum pappare, cur non iratus mammæ vel nutrici recuset lallare.

Lallus nænia nutricum, qua infantibus inducunt somnos, subinde hoc repetendo *lalla, lalla.* Vnde lallare infantes dicuntur, cum hac cantiuncula somno declinant oculos: plura Scaliger in Ausoniū, Turnebus in Aduers. cap. 39. lib. 19.

TIBI LVDIS.

Tibi seris tibi metis, quod cessit adagio; vide Erasmum.

SONAT VITIVM.

Fidelia rimosa vel male cocta, vbi digito percussa fuerit, malè tinnit, ipsoque sono vitium emptori indicat: non minus adolescens, cuius animus non legitimè excultus, tùm oratione sua, tum actionibus prodit semetipsum.

VDVM ET MOLLE LVTVM.

Horatius epist. 2. lib. 2. *argilla vda.*

PINGENDVS ROTA.

Rosam figuli intelligit, de qua Horatius in arte poëtica, *currente rota cur vrceus exit.* Eius rotæ inuentor Anacharsis apud Diogenem Laertium in vita illius.

EST TIBI.

Pueri, quibus facultates paternæ, solent odijsse literas & literatos, Plinius lib. 7. *Natus splendide, abundat facultatibus, amat studia, vt pauperes solent;* vnde videas iam inde à Plinianis tēporibus litteras amori fuisse pauperculis; & odio diuitibus; proinde non est quod nostri seculi fastidium ac contemptum miremur.

FAR MODICVM,

Arnobius lib. ij. *fit panis ex farre, aut vt secula imitemur antiqua; ex cinere caldo glandes.* Primitiui autem panes ex hordeo fiebant, Plin. lib. 18 cap. 7, Lucanus in Panegyrico ad Pisonem. Mansere tamen hordeacei panes in vsu pauperiorum, & frugaliorum; Seneca epist. 18. *non enim iniucunda res est aqua & polenta, aut frustum hordeacei panis.* Persius infrà de victu frugali Stoicæ sectæ.

Siliquis, & grandi pasta polenta.

Sulpitius Seuerus Dial. 1. vbi Monachos Orientales in quadam incognita insula fuisse in delicijs memorat; *incolæ lacte viuunt. qui solertiores sunt, vel, ut ita dicam, ditiores, hordaceo pane vtuntur.* Hordaceus panis in pœnam militibus datus est ad edendum; Suetonius in Augusto, cap. 29. *cohortes, si quæ cessissent loco, decimatas hordeo pauit.*

PVRVM SALINVM.

Sic apud Horatium lib. 1. sat. 3.

Concha salis puri.

Et Catullum.

Purior salillo est.

Romani ponebant in mensis salinum; atque tum sacras esse mensas existimabant. hâc memoriâ rerum veterum nil tritius.

Salem delingere apud aliquem idem est quod cœnam sumere apud aliquem, Plautus in Curculione.

Therapontigone platagidore salue: saluus quam aduenis
In Epidaurum, hic hodie apud me nunquam linges salem.

Præterea delingere salem sonat sobriè ac philosophicè cœnare: Cratero precante vt ad se Cynicus proficisceretur; at malo, inquit, sal Athenis lingere, quàm apud Craterum frui magnificè instructa mensâ.

CVLTRIXQVE FOCI PATELLA.

Vetus interpres, *cultrix foci, quia delibandæ dapes in ea positæ ad focum*

feruntur. Varro, *quocirca oportet bonum ciuem legibus parere, Deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας*, Tibullus lib. 1. eleg.

Nec vos è paupere mensa
Dona, neque è paruis spernite fictilibus.

Fictilia ista sunt patellæ, è quibus è mensa dapem libabant laribus.

AN DECEAT.

Te-ne adeo tumidum inflatumque & superbi animi esse oportet, vel quod longa seriè sis nobilis, vel patricia sis ortus familia, vel quòd ex equestri sis ordine, & in traductione trabeatus spectantem salutes censorem? tuorum equorum ornamentis populum fallito, nil mihi impones. Maior, vt præmonuimus, virtutis ac doctrinæ in tenuioribus voluntas, quàm in potentioribus, qui sæpius ignaui ac stupidi, Iuuen. sat. 8.

Viuas, & originis huius
Gaudia longa feras: tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies. solet hic defendere causas
Nobilis indocti: veniet de plebe togata,
Qui iuris nodos, & legum ænigmata soluat.
Hic petit Euphratem iuuenis, domitique Bataui
Custodes aquilas, armis, industrius: at tu
Nil nisi Cecropides, truncoque simillimus hermæ.

PVLMONEM RVMPERE VENTIS.

Erasmus in prouerbio, *de pulmone reuellere tumorem*, fastum, inquit, in pulmone collocant; quibus tamen Plato in Tymeo, Aristoteles, & Galenus passim reluctari videntur. Addo apud Arnobium lib. aduersus gentes legi, *ventosum superbi fastus tumorem efflare.* Venti nomine intelligitur fastus; Horatius epist. 1. lib. 1. *Ventoso ducitur gloria curru.*

RAMVM DVCIS.

Stemmata cognationum in duas lineas separantur, quarum altera superior, altera inferior, & multi gradus sunt, velut rami, propinquitatis in affinitate & cognatione dispositi.

CENSOREM SALVTAS.

Transuectio equitum apud censorem. Olim equites assignatum sibi equum à censore, dum viuerent, retinebant, nisi censor vel præteritione, vel notatione adimeret. Censorum erat notare & nudare. Cùm vero precibus amicorum censor alicui condonaret notam censoriam, sui tamen iudicij cupiebat extare aliquod testimonium, Dio lib. 90.

PHALERAS.

Non inspicienda sunt equi ornamenta, non inspiciendæ priùs phaleræ; Seneca in epistolis, *si quis equum empturus eum instratum tan-*

tantam inspiciat, nummos suos profundere, seque ipse in laqueos inducere velle videtur. Horat. lib. 1. epist.

Regibus hic mos est, vbi equos mercantur, apertos inspiciunt.

Apuleius de Deo Socratis, *neque in emendis equis phaleras consideramus, & baltei polimina inspicimus, & ornatißimæ ceruicis diuitias comtemplamur; si ex argento & auro & gemmis monilia variæ gazæ dependent; si plena artis ornamenta capiti & collo circumiacent; si frena cælata, si ephippia fucata, cingula aurata sint; sed istis amotis, equum ipsum nudum contuemur, vt si ad speciem honestus, ad cursuram vegetus, ad vecturam validus; iam primùm in corpore si sit.*

Argutum caput, breuis aluus, obesaque terga,
Luxuriatque toris animosum pectus honestus,
Preterea si duplex agitur spina.

In stratum equorum superbum constitutiones imperatoriæ fuerunt, quibus prohiberetur nulli licere in frænis ac sellis equestribus, margaritas, smaragdos aptare.

NACTÆ.

Scaliger in Ausonium *nactæ*, legendum putat: nactæ sunt homines nugatores. At, quibus alia sedit sententia, legunt, *nacca*; Festus, *naccæ appellantur vulgò fullones, vt ait Curiatius, quod nauci non sint, id est nullius pretij.*

FIBRIS CREVIT.

Vel fibras intellige per vniuersum corporis habitum intextas, circa quas excrescit adeps; vel fibras ipsius sanguinis quarum beneficio solo excrescit idem; vel fibras hepatis: hepar est officina sanguinis, & à sanguine adeps.

NESCIT QVID PERDAT.

Præclara mehercle res est hominem ab ineunte ætate versari in cognitione rerum, vt ramum aureũ sinuosis Mæandri flexibus iunctũ, & densissimis nemorum tenebris abditum nullis molestissimis spinis debilitatus, nec sæuissimis fluctuum procellis consternatus indefesso labore apprehendat. Ramus aureus est elegans forma & venusta facies virtutis, ac doctrinæ, cuius semina insæuit nostris animis natura simul atque sumus in lucem editi; quæ si malis moribus & incuria non patiamur excrescere, in densissimas ignorantiæ tenebras delabitur animus.

ANNE MAGIS.

An Damocles in grauiori metu fuerit, cùm in magnifica epulari acubatione fulgentem gladium è lacunari purpuratis suis ceruicibus impendere sentiret, quàm vir perditus & nequam, qui seipso iudice damnatus pœnam versari ob oculos videt, auribusque suis id vocis perpetuò insonare putat; *perijsti, perijsti.* An non ille in miserrimis vi-

ris, qui animi morbum, nomine cuius pallescit, ne vxori quidem ausit concredere. Conscientia malè actæ vitæ

Occultum quatiens animo tortore flagellum.

Damoclis historiam describunt Plato lib. 3. de Repub. Marcus Tullius lib. 2. de finibus, & lib. 5. Tuscul. Horat. lib. 3. Car. Od. 1. Macrob. lib. 1. in somn. Scip. cap. 10.

Ad historiam Damoclis alludens Cassiodorus sic epist. 21. lib. 6. scribit, *Quis audeat peccare, cùm supra ceruices suas districtionem cognouerit imminere.* Saturninus imperator apud Vopiscum; *nescitis amici, quid mali sit imperare, gladij & tela nostris ceruicibus impendent, imminent hasta vndique, vndique spicula, ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur, non cibus pro voluptate, &c.* Nilus Matyr in Gnomis, *peccatorē fortunatè degentem luges, iustitiæ enim gladius extensus capiti illius imminet.*

AVRATIS LAQVEARIBVS.

Laquearia aurata, vel bracteata, id est bracteis, & auri folijs inducta: bracteæ sunt malleo contusæ laminæ, & in tenue extensæ.

SÆPE OCVLOS.

Equidem ipse à Musis aliquando abhorrui, sed pueritiæ inscitia, & lasciuia ætatis ludo deditæ delinquebam: at tu neque inscitiam excusare potes, cùm philosophiā didiceris; nec pueritiam prætendere, qui natu grandis, Turn. cap. 22. lib. 23. Aduers.

GRANDIA.

Id est, si nollem declamare. Declamandi ratio sexta quoque die in scholis, in qua præirent præceptores.

Declamandi studium serò apud Romanos receptum est, vsu tamen ipso sic vtile honestumque apparuit, vt principes ciuitatis viros, summos etiam imperatores in eo se exercere non puduerit. Pompeius sub ciuilis tumultus initium repetijt declamandi consuetudinem. Augustus ne Mutinensi quidem bello, in tanta rerum mole dimisit, arbitratus eam esse iudiciorum consiliorumque imaginem, id est forensium & popularium actionum meditationem.

MORITVRI CATONIS.

Consilium mortis Catonis laudatur à multis, vituperatur ab alijs; Diuus Augustinus de ciuitate Dei non probat causam mortis, *nam si turpe erat sub victoria Cæsaris viuere, cur author huius turpitudinis pater filio fuit, quem de Cæsaris benignitate omnia sperare præcepit? Cur non & illum secum coëgit ad mortem? nam si eum filium, qui contra imperium in hostem pugnauerat, etiam victorem Torquatus occidit; cur victus victo filio pepercit Cato, qui non pepercit sibi?*

QVID DEXTER.

Iuuenis tamen est studere pilæ, non aleæ: iuuenis sphæristarum se turmalibus potest immiscere, non aleatorum. Senex exercitio pilæ

renuntiare solet, & alea oblectare animum : Petronius satyricè Trimalcioni illudit, quod senex caluus inter pueros capillatos ludat pila sparsiua, nec enim senilis ludus est pila, sed alea. Multi tamen graues annis hoc pilæ lusu pugnauerunt cum senectute, Pl. epist. 1. lib. 3. Anton. phil. pila lusit, authore Capitol.

Quid tesseræ, quid tali satis conclamant scholæ.

DETONSA IVVENTVS.

Legitur in quibusdam codicibus, intonsa ; sed malè : stoici enim ad cutem tonsi erant.

ET TIBI QVÆ SAMIOS.

Ausonius.

Pythagoræ binium ramis pateo ambiguis.

EST ALIQVID.

Est aliquis tibi finis præscribendus, ad quem omnia referas : caue ne tibi, quod aucupibus, accidat. Vt enim aucupes, cùm aues lapidibus aut luto insectantur sine ratione modoque, fit vt pedem offendant ; ita qui aliquem vitæ cursum non sibi definiunt ab ineunte ætate, ij solent multitudine ac magnitudine calamitatum obrui.

Persius ad illud Virgilij in Culice alludit.

Huc mittit, & omnes
Dirigit huc sensus.

VENIENTI.

Plinius in epistolis, *occurrendum est augescentibus vitijs & medendum.*

MAGNOS MONTES.

Nonnullis in locis montes aurarijs & argentarijs vberes fuisse cōstat, vnde *montes magnos polliceri*, Varro apud Nonium in voce *relligio*,

Non fit thesauris, non auro pectus solutum,
Non demunt animis curas ac relligiones
Persarum montes.

FLEXVS METÆ.

Legitimus ac laudabilis vitæ cursus tenendus est, & circumflectenda meta felicissimè ; hic Persius adumbrat aliquid eorum quæ fieret in aurigatione Olympica Græcorum, & Circensi Romanorum. Nec verò à me factum iri præposteris consilijs video, si quem de aurigatione Olympica Græcorum, & Circensi Romanorum libellum pene adolescens exscripsi, in partem hisce notulis inseram, vt qui nō nouerunt, conatum meum non serò fuisse in literis literatissimis sentiant ac intelligant.

CARMEN DICTVM SVIS.

Vos ô discipuli chari, mea maxima cura,
Accipite hæc nostræ primordia grata Camenæ,
Incita mens iusto sit responsura labori.

Circi

Circi ludus erat Romæ, velut aspera Martis,
Seriaque ad bellum veræ virtutis imago.
Nam circus similis castrensis in agmine campi;
Et certatores pugnantibus inde, vel illinc
De palma victrice, & honesta fronde corona;
Omnis apud veteres hinc & laus gloria Circi.
Vtque vetus fama est, post raptas vrbe Sabinas
Conso dicta deo certamina ludicra, Conso
Ludus, & hic sacer est Circensis rite vocatus.
Est, vt consilij, quo nil præstantius, author,
Omnibus in bellu numenque, & numinis omen:
Virtus hinc Romana supremas venit ad arces
De paruis casulis; quas Romulus ipse, Remusque
Aula pro regali habitasse feruntur; & illa
Re licet è tenui fratrum certamen iniquum
Tellurem fecit fraterno sanguine tinctam:
Dedecus, atque nefas, quod nulla piauerit ætas:
Vera sed hinc virtus alios successit in annos,
Per numerosque, gradusque suos peruenit in altum.
Omni se ad belli laudem exercente iuuenta.
Non vt posteritas ad ludicra vana, iocosque
Turpes, obscœnosque, quibus deus ille præesset
Mimorum salibus fœdis, ioculisque proteruis
Omnibus integras vitijs maculantibus aures:
Non Consus, qui consilijs erat optimus author,
Prodigus at Comus, cui luxus maxima cura
Omnibus è diuis: vetus & Comœdia nomen
Vt liquet, inde tenet, quæ dum popularis habetur
Gaudia dans populo, ac opprobria publica taxans,
Non ea comprimit, imo docens popularia reddit.
At melior cum ætas, plioraque secla vigerent,
Necdum corruptis factum esset moribus æuum;
Triste nefas, auro de prisco ignobile ferrum:
Bellica res teneris iam discebatur ab annis
Ad res præclaras matura ætate gerendas,
Veloces pede quos, aurigarumque per artem,
Dignos quos in equis sua Roma videbat agendis;
Omnes ad currus, omnes cursusque figuras,
Virtutis veræ guaros ad prælia vera.
Inter & hos celeris cursus bellique magistros
Nobilium iuuenum certans generosa propago
Fundebat iaculis vibrata hastilia longè

Recta ad propositum diuersis partibus album,
Ad certos iactus discendas vndique in hostes.
Nec fuit vnius hac æui res tanta repertum,
Cursus vt ille celer vi certaretur equorum,
Troianus Latias hoc iam solemne per oras
Omni cum turma Troum comitante suorum;
Tros Anchisiades celebrauerat Anchisæum,
Grande super funus, super & solemnia sacra.

Celebritas aurigationis Olympicæ: triginta dies Athletarum. Oratio olympica.

MAgna fuit celebritas Olympiorum, quæ visebant diuersarum nationum populi, vt se non spectatores, sed valentissimos actores præberent, cùm meditabantur quasi sub oculis totius vniuersitatis colligendam esse breui suarum virium commendationem. Horatius. Od. 1. lib. 1.

Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegisse iuuat.

Idem.

Quis circum pagos & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine puluere palmæ.

Athletæ (Philostratus cap. 15. l. 5. in Apolonij vita.) triginta dies exercebant sese instituto Elidensium, priusquam in apertum certamé descenderent. Cautio diligens, ne quis malè instructus accederet. quòd pœna victis, vt victoribus iusta compensatio laborum constituebatur. Apollonius audiuit ex Thelesino imperatorem lora Elidensium extimescere. Cùm enim assentatores ipsum hortarentur, vt in Olympijs decertans victricem Romam præconis voce prædicari contenderet: *Modo mihi, inquit, Elidenses non inuiderent. Fertur enim ipsos verberibus cædere, qui errauerint.* Atque, vbi dies instabat, quo venirent in campum, oratio ab Elidensibus habebatur concepta ijs verbis: Εἰ πεπόνηται ὑμῖν ἐπαξίως τοῦ ἐς Ὀλυμπίαν ἥκειν, καὶ μηδὲν ῥᾴθυμον μηδὲ ἀγεννὲς ἔργον δράσαντες. οἷς δὲ μὴ ὧδε ἤσκηται χωρήτω οἷ βούλεται. Id est: *si iam sufficienter elaborastis, vt in Olympijs certare possitis, nec ignaue quidpiam, aut humiliter estis facturi, audenter stadium intrate: qui verò non ita paratus est, quocunque vult abeat.* Idem cap. vlt. lib. 5.

Quis primus in Olympijs currum agitauerit; ad metam quoties circum flectebatur currus:

TErtullianus cap.5.lib.de spectaculis,in Grçcia Erichthonium Mineruæ & Vulcani filium aurigationis primum authorem testatur. Circumflexio metæ satis nota. Iudices sortitione fiebant, quam incusat Apollonius apud Philostratum his verbis, qui sic in sermonē Latinum transferuntur. *Græcorum etiam iudicum numerum, quos decem ludis Olympicis præficitis, nequaquam laudamus, nec legem, quæ in eligendis illis viris seruatur: sorti nanque electionem committunt, quæ prudentiæ nihil habet: ita ut possit etiam pessimus quispiam sorte eligi: quod si ex optimatibus, aut per suffragia talium virorum fiat electio, similis quoque potest error incidere: denarius enim numerus, quem prætergredi, aut non implere non licet. Si plures fuerint viri boni talis honoris participes fieri non sinit: rursus quoque si iusti decem non fuerint, nullus talem sortietur honorem.*

Præco, meridiana renuntiatio. quæ nomina victorum.

ETsi Nero victorem seipse pronuntiauerit ausus de vocis magnitudine contendere, præcones erāt Olympijs qui victorem iudicio brabeutarum renunciarent. Virg.5.Æneid.

Tum satis Anchisa cunctis ex more vocatis,
Victorem magna præconis voce Cloanthum
Declarat, viridique aduelat tempora lauro.

Fiebat renunciatio perendinis horis. Philostratus cap. 4.lib.6. ἀθληταὶ περιμένουσι τὸ μεσημβρινὸν κήρυγμα. I. *Apud Eleos Athletæ meridianam præconis vocem expectant.* Renuntiati victores sortiebantur varia nomina. Hieronicæ, Olympionices, Paradoxoi tanquam sint admirabiles, & præter opinionem præstantes, cuius nominis author est Fortunatianus.

Triumphus. muri disiecti. certamen Iselasticum.

VIctores aurigationis inuehebantur in patriam more triumphantium. Marcus Tullius in oratione pro Flacco ait iocans, & Græcos irridens Olympicorum certaminum victoriam Græcis maiorem, & gloriosiorem fuisse, quàm Romanis triumphum. Vitruuius in præfatione lib. 9. *Nobilibus Athletis, qui Olympia vicissent, Græcorum*

maiores ita magnos honores constituerunt, vt non modò in conuentu stantes cũ palma, & corona ferant laudes, sed etiam quum reuertantur in suas ciuitates cum victoria triumphantes quadrigis in mœnia, & in patriam inuehebantur. Quod etiam respexit Horatius Od. 1. lib. 1. cum cecinit,

Palmaque nobilis
Terrarum dominos euehit ad deos.

Reuersus imperator Nero è Græcia victor Romam eo curru, quo Augustus olim triumphauerat, & in veste purpurea, distinctaque stellis aureis chlamyde, coronamque capite gerens Olympicam, dextra manu Pythiam petijt Palatium & Apollinem. Victoris triumpho in vrbe mœnia diruebantur. Suetonius: *Neapolim, quòd in ea primùm artem protulerat, albis equis introijt disiecta parte muri.* Non enim opus est muro ciuitati viros habenti, qui possunt pugnare & vincere. Tum demum certamen curule dicebatur Iselasticum, quando victores cum triumpho in patriam redirent. Plinius: *Iselasticum tunc primum mihi videtur incipere, quum ingressus quis in ciuitatem suam est.*

Suplicationes, statuæ; ridiculus Nero.

PLato lib. 5 de repub. vitam Olympionicarum pro beatissima posuit, animo reputans triumphos, suplicationes, statuas quibus ornarentur. De suplicationibus locus est apud Philostratum, in Apollonio. 1. *Post hos sermones velocißimus quidem cursor venit Gades, iubens vt incolæ supplicationes facerent, & ter Olympiorum victorem Neronem decantarent. Gaditani itaque victoriæ genus intellexere, vt pote qui rebus Græcorum studentes in Achaia præclarum ludorum certamen sciebãt exerceri. Ceteræ vero ciuitates nec quid essent Olympia intelligebant, nec quid illic ludorum, certaminisue celebraretur sciebant: atque ideo cuius rei caussa sacrificandum, esset, ignorabant: sed opinione ridicula tenebantur, bellicam victoriam esse arbitrantes, quod Nero contra aliquos nomine Olympios bellum gesisset.* Statuas erigi victoribus docuit Plinius: *Olympiæ qui vicissent statuas dicari mos erat; eorum vero qui ter ibi superauissent ex membris ipsorum similitudine expressa quas Iconas vocant.* Statuæ fuerunt equestres, quemadmodũ idem Plinius testatur. Nero ne cuius alterius Hieronicæ memoria, aut vestigium extaret vsquam, subuerti, & vnco trahi, abijcique in latrinas omnium statuas & imagines imperauit: tantum verò suas reseruari edixit, à quarum vertice currus appositus cum inscri-

ptione. *Nunc demum agona esset & trahere tandem*, Suet. cap. 29. in eius vita. Vehemens Neronis studium in aurigatione fecit vt ridiculus extiterit. Apollonius apud Philostratum. *Vir egregie an maius aliquid spectaculum erudito homini esse censes, quàm regem impudentem videre. Dei namque ludibrium homo est iuxta Platonis sententiam. Rex autem hominum ludibrium factus, suumque pudorem, vt plebi gratificetur, negligens, quos & quales Philosophantibus præbebit sermones.*

Pecunia attributa.

IN sacris certaminibus non solum triumphi, supplicationes decretæ: verum etiam constituta pecunia. Vitruuius in præfatione lib. 6. *Victores è re publica perpetua vita constitutis vectigalibus fruuntur.* Suetonius: *Nero præmia, quæ prius omiserat contentus solis coronis, soloque honore victoriam, pecunia exhaustus cœpit repetere.* Plinius, quia victores in certaminibus Iselasticis à Traiano factis peterent præmia, & de tempore nasceretur controuersia, rogat imperatorem quid facere debeat: eius hec verba sunt. *Athletæ, domine, ea quæ pro Iselasticis certaminibus constituisti deberi putant sibi statim ex eo die quo sunt coronati. Nihil enim referre quando sunt in patriam inuecti, sed quando certamine vicerint ex quo inuehi poßint.*

Author circensis aurigationis: Color, numerus, ætas equorum: Equi vernaculi.

VT Græci Romanis antiquiores, multa ex Græcis ad Romanos conuolarunt. Interea translatum est Romam certamen curule. Tertullianus cap. 5. lib. de spectaculis non profitetur qui Romæ primus aurigauerit dubius & anceps de Romulo, cuius hec verba sunt: *Si Romæ Romulus quadrigam primus ostendit, puto ipse inter idola conscriptus, est, si idem est Quirinus.* Oportebat equos Circenses colore distingui inter se Cœlio testante lib. 8. cap. 7. A principio etiam aurigationis equi albi & rosei erant: albi ob niues candidas Hyemi, Rosei ob solis ruborem Æstati deuouebantur. Tertullianus eiusdem

lib. eodem cap. Numerus equorum, qui currum pertraherent, non certus & legitimus: ille pendebat solum ex nutu, & studio agitatoris: hinc currus biiuges, triiuges, quadriiuges, seiuges, decemiuges. Augustus seiuges, Nero aurigauit decemiuges. Nec descendebant in circum equi, quin prius ætas subducta fuisset ad quintũ annum. Plinius lib. 8. cap. 42. *Diuersa circo ratio quæritur: itaque bini in alio subiugantur imperio, non antè quinquennes ibi certamen ineunt.* Atqui versiculus Propertij,

Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,

probabitur in equis; quorum alios ad vecturam, alios ad cursum Marcus Varro scribit dociles. Lampus apud Silium, Irpinus apud Martialem, Corita apud Iuuenalem, Arion Adrasti, Cyllarus Castoris: ij omnes in decursu præualebant. Itaque peritus belli alios eligit, alios quadrigarius. Romani in aurigatione Circensi equos Italicos, quos dicerent vernaculos, sibi putarunt conuenire, quorum bonitatem attingit Plinius lib. vltimi cap. vlt. *Omnium pulcherrima est Italia parens mundi altera, viris, fœminis, ducibus, militibus, seruitijs, artium præstantia, ingeniorum claritatibus, iam situ ac salubritate cœli atque temperie, accessu cunctarum gentium facili, littoribus portuosis, benigno ventorum afflatu. Quicquid est quo carere vita non debeat, nusquam est præstantius, fruges, vinum, vellera, lina, vestes. Ne equos quidem in trigarijs præferri vllos vernaculis animaduerto.* Quum primum generositas apparuerat in Circensi spectaculo, incipiebant esse in delitijs. Suetonius in Caligula cap. 55. Iulius Capitolinus in Vero imperatore.

Elephanti curules. certamen curule in Vaticano. Circus stratus.

HAbebant & docebant elephantos Afri, Asiani, Græci ad prælia: Romani magis ad spectacula. Non solum quadrigæ equorũ in Circensibus decurrebant, sed etiam elephantorum. Suetonius in Claudio cap. 11. *Claudius Cæsar auiæ Liuiæ diuinos honores & Circensi pompa currum elephantorum Augusteo similem decernendum curauit.* Heliogabalus apud Lampridium currui Circensi admouit elephantes. Nero commisit camelorum quadrigas. Vaticanus collis locus fuit, vbi sæpius currus agitarent imperatores. Suetonius in Claudio api. *Circenses frequenter in Vaticano commisit, nonnunquam interiecta per quinos missus venatione.* Plinius cap. 11. lib. 38. Vaticanum eleganter appellat Circum Neronis. Lampridius in Heliogabalo: *Fertur in Euripis vino plenis nauales Circenses exhibuisse, & quadrigas in Vaticana agitasse dirutis sepulchris quæ obsistebant.* Circus

ſternebatur vt ſuperficies æquabilis, terſa, & quaſi raſa eſſet, Suet. cap. 18. in vita eius. Caligula, vt Circenſes ludos faceret honorificentiores, pro arena conſternebat Circum minio, & chryſocolla: cùm minij arena rubens ſit, chryſocolla cærulei coloris.

In circenſibus variæ contentiones. Priuata interdum Aurigatio.

OLympijs aurigatio cernebatur. Sed ludis Circenſibus varias exercitationes vſurpari ſolitas diſcimus à Suetonio cap. 21. in vita Claudij. Fiebant agitationes ad voluptatem in priuato ſpectaculo. Heliogabalus, apud Lampridium, quadrigas Circenſium in porticibus ſibi ſemper exibuit pranſitans vel cœnitans, & conuiuas ſenes agitare cogebat. Non nunquam priuatis locis inſtituebantur, vt poſito tyrocinio audacius prodirent in publicum. Suetonius cap. 22. *Nero voluit aurigare, atque etiam ſpectari ſæpius poſitoque in hortis inter ſeruitia, & ſordidã plebem rudimento vniuerſorum ſe oculis Circo maximo præbuit aliquo liberto mittente mappam.*

Oſtia; Circenſis linea.

IN Circi carceribus erant repagula, ſeu trabes ligneæ, quibus equorum impetus cohiberetur. Erant & fores, quibus apertis currus emitterentur. Ouidius lib 5. Triſtium el. 10.

Vtque fores nondum reſerati carceris acer
Nunc pede nunc ipſa fronte laceſſit equus.

De repagulis Silius lib. 16.

Iamque vbi prolato ſoluêre repagula ſigno.

Fores ſeu oſtia fuerunt duodecim, vt admonet diſerte Caſſiodorus lib. 3. variarum epiſtola ante penultima ad Fauſtum, eius verba ſunt: *Biſſena ad duodecim ſigna poſuerunt: hæc ab Hermulis funibus demiſſis ſubita æqualitate panduntur.* Auſonius epiſt. 18. ad Vrſulum grammaticum.

Oſtia quot pro parte aperit ſtridentia Circus.

Præter illa oſtia, quæ Zodiaci duodecim ſigna repræſentarent, fuit in medijs carceribus maximum oſtium in medio, quo ſenatores ſpectaturi ſupra carceres ipſos in cuneis altis & editis conſiderent: Sed illo oſtio non emittebantur currus; eius meminit idem poëta cùm ait,

Excepto medium quod patet ad ostium.

Alba autem linea carceribus ad metam quasi regula directa ducebatur non longe ab ostijs in vtrunque podium. Est podium, veluti pes muri, qui proxime ad terram pertinet. Sidonius Apollinaris in hendecasyllabis describens ludos Circenses ait.

Partem si patefecerit sinistram
Totas ad podium ferens habenas.

Hoc est, linea, cum extenderetur ad terram, signum erat emittendos iam esse currus. Ouid. el. 2. lib. 2 amorum.

Quid frustra refugis, cogit nos linea iungi.

Quæ ornamenta in circo: lux poetæ Lucretio.

OVid. 4. fast.

Circus erat pompa celeber numeroque Deorum.

Antonius iussit vt imago aurea Circensibus per pompam ferretur authore Iulio Capitolino. Fortassis etiam in Circo sacellum dijs extructum maximè Neptuno, cùm huic deo essent Circenses, quemadmodum scenici Libero patri, venationes Saturno. Igitur maior pars ornamenti & celebritatis, vel à statuis, vel à sacellis. Scio delphines, columnas sessias, messias obeliscos, oua castorum exornasse Circum; oua, inquam, quæ constituerentur notata calce propter metam, vnde quam nunc in Circo metam dicunt Latini, calcem antiquos appelasse scribit Seneca, quia scilicet finis curriculi oua essent, & circuitus metarum ouorum erectionibus exprimeretur. Quæ, velim studiosi expendant, vt ratio vsus illius prouerbialis loquutionis assignetur: *A carceribus ad calcem*: Nec non facessant negotium amplius Lucretiani versus.

Tu mihi supremæ præscripta ad candida calcis
Currenti spatium præmonstra callida Musa.

Numerus factionum. conditio. aurigabat nobilitas Romana interdum.

FActiones quatuor aurigauerunt, veneta, prasina, alba, rosea. Sidonius in hendecasyllabis.

Micant colores.
Albus, & venetus, virens, rubensque.

Quibus à Domitiano additæ fuerunt duæ: altera aurati, altera purpurei panni. Alexander Seuerus notauit conditionem factionum tenuem

tenuem, vt ſcribit Lampridius : *Frequentauit Imperator ſpectacula cum ſumma donandi parſimonia dicens & venatores, & aurigas ſic alendos, quaſi ſeruos & miniſtros.* Viſum eſt agitationes fieri à ſenatu; Suet. cap. 18. *Caligula edidit & Circenſes plurimos à mane vſque ad veſperam interiecta modo Africanorum venatione, modò Troiæ decurſione : nec vllis niſi ex ſenatoribus ordine aurigantibus.* Cornelius Tacitus lib. 15. *Nero circenſe ludicrum edebat habitu aurigæ permixtus plebi, vel curriculo inſiſtens.* Iulius Cæſar Circenſibus, ſpatio Circi ab vtraque parte producto, & in gyrum Euripo addito, produxit nobiliſſimos iuuenes, Suet. cap. 39. Aurigæ ſibi miniſtros habebant cùm in ſpatio decurrendo poſſent re aliqua indigere. Vitellius Caio Caligulę auriganti miniſtrauit. Suetonius cap. 17: *Erat in eo enormis proceritas, facies rubicũ, plerumque ex vinolentia, venter obeſus, alterũ femur ſub debile, impulſu olim quadrigæ: quũ auriganti Caio miniſtratorẽ exhiberet, minutiſſimis ictibus excarnificatus & confectus eſt.* Miniſtri nominantur tentores, viatores, ſucconditor, procurator dromi, quorum partes & munera diſcuterem niſi præcurriſſet vir doctiſſimus Turnebus in Aduerſ.

Domini factionum. numerus miſſionum.

ERant Romæ qui pretio conſtituto factiones & curules equos producerent : Illi faciebant rem ſuam maiorem ſi plures miſſus exiberentur. Lampridius in vita Commodi : *Circenſes multos addidit non libidine potius, quàm religione, & vt dominos factionum ditaret.* Nunquam miſſionum Circenſiũ conſtitit numerus, quia id eſſet arbitrio eius qui ludos inſtitueret. Quamuis Varro & Seruius tradiderint miſſus viginti quatuor olim tantummodò exibitos, quorum vltimus appellaretur ærarius, quia de collatione populi exibebatur. Expedit meminiſſe centum miſſus Domitiani, qui perficiebantur quinis ſpatijs, cum per ſeptena ſpatia prius ſolerent peragi : Nec vacat quòd viginti quatuor miſſibus conditio huius certaminis expeditur, vt diei noctiſque horæ tali numero clauderentur. Caſſiodorus leg. lib. 3. variarum.

Forma, materia metæ. quot ſpatijs illa circumflectebatur.

FIgura metæ piramidis eſt a lato incipiens in acutum. Meta fuit ab initio lignea & tophacea : poſtea ex marmore, & auro illita, Suetonius in Claudio cap. 21. Decurrebatur ex legè & inſtituto ſepties

ad metam. Propertius.

Non prius infecto deposcit præmia cursu
Septima quàm metam triuerit antè rota.

Ausonius.

Phosphore, clamosi spatiosa per equora Circi
Septenas solitus victor obire vias,
Improperanter agens primos à carcere cursus,
Fortis prægreßu vt potirêris equus;
Promptum & veloces erat anticipare quadrigas,
Victores etiam vincere laus potior.

Lactantius lib. 7 diuinarum institutionum subobscurè septena illa spatia explicat, cuius verba sunt hæc. *Septem erant spatia quæ totidem metis interiacebat.* Nam videretur commentari septem numero esse metas, ad quas septies currus circumflectendus.

Spectatores factiosi.

IN spectatoribus factiones, quia distraheretur fauor nonnullorum in prasinam, aliorum in venetam. Plinius lib. 4. epist. 6.: *Miror tot millia virorum, tam pueriliter cupere currentes equos, insistentes curribus homines videre. Si tamen aut velocitate equorum, aut hominum arte traherentur, esset ratio nonnulla: nunc fauent panno, pannum amant: & si in ipso cursu, medioque certamine hic color illuc, ille hinc transferatur, studium, fauorque transibit.* Spectatores inuicem contendebant deposito pignore: alij alium victorem fore asseuerabant. Iuuenalis Sat. 2.

— Spectent iuuenes, quos clamor, & audax
Sponsio, quos cultæ decet assedisse puellæ.

Cassiodorus scribit vrbem non minus solicitam fuisse de victoria equos agitantium, nec aliter inter se contendere consueuisse, quàm si reipublicæ discrimen adesset. Non pigebit tanti authoris verba inserere: *Hoc tantum dicimus omnimodis stupendum, quod illic, supra cætera spectacula, feruor animorum inconsulta grauitate rapiatur. Transit prasinus, & præcedit venetus, & potior turba ciuitatis affligitur: nihil proficientes feruenter insultant: nihil patientes grauiter vulnerantur: & ad inanes contentiones sic descenditur, tanquam de statu periclitantis patriæ laboretur.* Iuuenalis eadem sat.

Et fragor aurem
Percutit euentum viridis quo colligo panni:
Nam si deficeret, mœstam attonitamque videres
Hanc vrbem veluti Cannarumque in puluere victis
Consulibus.

Caligula factioni prasinæ fuit addictus, vnde cum turba popularis faueret alteri aurigarum factioni, quæ veneta nominaretur, subtristis exclamauit. *Vtinam populus vnicam ceruicem haberet.*

Loca Senatoria, equestria, popularia in Circo.

AD imperium Augusti spectaculum Circense senatus, eques, plebs inibant promiscui. Imperator Augustus iussit quidem seorsim spectaret senatus, seorsim eques: non tamen illis certa loca constituit. Itaque in diuersis Circi partibus spectabant senatores, donec Claudius imperator senatui suum locum definiuit. Suetonius: in Claud. cap. 21. *Circo maximo marmoreis carceribus, auratisque metis exculto propria senatoribus constituit loca promiscuè spectare solitus.* Nero equiti; Suetonius cap. 11 in Nerone. *Circensibus loca equiti secreta à cæteris tribuit.* Promiscua spectandi licentia iniqua est, quando sine discrimine nobiles & ignobiles, opulenti, & pauperes confusè occupatis ordinibus spectant, cùm deceret nobiliores seiunctos a popularibus habere in spectaculis honoratiora. Domitianus suscepta morum correctione licentiam theatralem promiscuè in equite inhibuit.

Præfectus Circensium.

PRætor dabat signum ludorum committendorum. Martialis Epig. 29. lib. 12.

Cretatam Prætor cùm vellet mittere mappam.

Liuius lib. 8. *quia L. Plautius, Prætor, graui morbo fortè implicitus erat, signum mittēdis quadrigis daret.* Mappa signum, Tertullianus lib. de spectaculis. *Dehinc ad signum anxij pendent. Vnius dementiæ vna vox est; misit, dicunt, & nuntiant inuicem quod simul ab omnibus visum est, nec vident missum quid sit. Mappam putant, sed est diaboli ab alto precipitata figura.* Visum autem est aliquando consulem preesse, & quadrigarum emittendarum dare signum. Præclarè apud Ciceronem poëta Ennius.

Expectant, veluti Consul cùm mittere signum
Vult, omnes auidi spectant ad carceris oras
Qua mox emittat pictis è faucibus currus.

Visum etiam Romæ imperatorem præsidere. Sexcenti loci ad manum, sed hîc de Augusto vnus Suetonij faciet satis cap. 45. *Augustus spectaculo interdum aberat petita venia, commendatisque his, qui suam vicem præsidendo fungerentur.*

Equi curules ex Hispania, & Italia.

PRimùm equi curules sunt idem cum Circensibus. Nam & in veteri glossario ita scriptum legitur: *Curulis equus.*

Et Apuleius lib. 4. Asini aurei, de celeritate Circensium equorum agens ita scribit: *Cursu me concito proprio, vt Hercule ipse sentirem non asinum me, verumetiam equum curulem nimia velocitate refectum.* Symmachus lib. 4. epist. 60. *Quadrigarum curuliũ nobilitas præparanda est,* id est quadrigarum Circensium. Sed eiusmodi curules equi ex Italia & Hispania petebantur maximè. Iam diximus de vernaculis siue Italis: de Hispanis Symmachus lib. 4. epist. 60. epist. 64. 2. lib. 7. epist. 105. lib. 9. epist. 11. 8. non semel facit mentionem. Velocitas equorum Hispanorum nota est ex Plinio lib. 8. cap. 42. vbi vento concepti esse dicuntur.

Vulnerati agitatores quid sibi ad remedium adhibebant.

PLinius lib. 28. cap. 17. rotâ vulneratos fimo aprugno sanari & refici scribit: etiam quæ infra sunt apud eundem, videntur ad rem institutam plurimum facere: adhuc enim de fimo aprugno loquens; *Cinerem*, inquit, *eius reuerentiores ex aqua bibunt feruntque & Neronem hac potione recreari solitum, cùm sic quoque se trigario vellet approbare.* Nec prætereundum illud diui Ambrosij in Apologia Dauid. cap. 9. de curilibus equis elisis in certamine curuli: *Plerique equorum cùm ceciderint se iactare consueuerunt, & quos casus non læserit, iactando se debilitant & frangunt. Alij qualis curulium equorum fertur natura, cùm in certamine curuli elisi fuerint, vel fortuitò ceciderint, nequaquam mouere se consueuerunt, & quandam tenent quietis & patientiæ disciplinam. His si casus non nocuit, quies prodest. Certè non acerbatur offensio. Nonne mutis animalibus deterioribus æstimandi qui se in flagitiis iactant & putant insigne virtutis esse, vbi lapsus est criminis.*

Equorum bonitas impedita malis imprecationibus.

MVlti ex agitatoribus impediebant aduersariorum equos dæmoniacis imprecationibus. Cassiodorus lib. 3. var. epist. 51. de quodam nobili auriga loquens: *Frequentia palmarum eum dici faciebat maleficum. Necesse enim ad peruersitatem magicam referri, quando victoria equorum meritis non potest aplicari.* Arnobius lib. 1. aduers. gentes. de magorum artibus: *Quis enim hos nesciat familiarum disrumpere charitates aut sine clauibus reserare, quæ clausa sunt, aut ora silentio vincire, aut in curriculis equos debilitare, incitare, tardare.* Ammianus Marcellinus lib. 18, eiusmodi aurigis Circensibus nescio quid criminis impingit. *Alius si credi-*

torem suum flagitare molestius aduerterit debitum, ad aurigam confugit audentem omnia, cumque vt veneficum curat vrgeri. Diuus Hieronymus in vita diui Hilarionis: *Auriga in curru percussus à dæmone totus obriguit: ita ut nec manum agitare, nec ceruicem posset reflectere. Delatus ergo in lecto, cùm solam linguam moueret ad preces, audiuit non prius posse sanari quàm crederet in Iesum, & sponderet pristinæ arti renuntiaturũ. Credidit, spopondit, saluatus est.*

Palmæ in Circensibus plures: pecunia victoribus attributa.

TRia palmarum genera in Circensibus fuisse huiuscemodi inscriptiones ostendunt: *Vicit* CXXX. *Secund. tulit* LXXXVIII. *ter tulit.* VII. Vt qui primas tulit, vicisse dicatur absolutè, alij secundarum, tertiarumque palmarum. Nero ampliauit numerum palmarum, vt est apud Suetonium cap. 22. in vita Neronis. Quod verò pecunia fuerit attributa victoribus, docet hic locus Suetonij cap. 4. *Perfidiæ vero tantæ vt non modo argentarios pretiis rerum coemptarum, sed & in pratura mercede palmarum quadrigarios fraudauerit.* Iuuen. sat. 7:

Accipe victori populus quod postulat aurum.

Quadrigæ curules temporibus Cæsarum Christianorum impugnatæ.

CÆsares Christiani retinerunt aurigationem Circensem reluctantibus Episcopis. Chrisostomus & Augustinus scripserunt aduersus aurigarum factiones: hoc interea perfecerunt suis declamationibus sancti illi viri vt saltem omnis theatrorum atque Circensiũ voluptas per vniuersas vrbes prohibita sit dominicis diebus, & festis Natalis, ac Epiphaniæ Domini, Paschæ item, & per totam Penthecosten, l. Dominico. de spectaculis. in cod: Theodos. Concessi quadrigarij fortassis vt exemplo eorum sic currerent Christiani, vt apprehenderent. & meminissent quòd nisi legitimè certauerint, coronari no npossint.

Hîc, vt commentarioli, non iusti voluminis esset species quædam, inserui tantum particulas libri de aurigatione Olympica Græcorum & Circensi Romanorum scripti anno ætatis nostræ vigesimo, vt studiorum meorum ratio in adolescentia constaret; in illisque particulis nil immutandũ putaui, cùm aliquid faciliùs cõdonetur culpę iuuenili.

Redeo ad Persiũ, vnde digressus; *metæ quàm mollis flexus*, quanti laboris, quantæ industriæ metam vitæ attingere, Seneca cap. 9. de tranquillitatæ vitæ, *non in cursu tantum, circique certamine, sed in his spatijs vitæ interiùs flectendum.* QVIS MODVS ARGENTO.

Aurum, argentum, æs in triplici genere; infectum, factum, signatum. Modus habitus lege fuit auro, argento æri; Titus Liuius lib.

34. in oratione Catonis, *Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus signati argẽti & æris domi haberemus*; quam legẽ tractu aliquo temporis abolitam restituit Iulius Cæsar vt narrat Dio. lib. 90. Aurum factum est, vnde artifex opus aliquod effecit; infectum, quod rude adhuc, & in massa est, signatum, quod forma aliqua percussum est, quod, vt cum Iuuenale loquar, *concisum est in titulos faciesque minutas*, quodque nummi atque pecuniæ appellationem recipit.

Ornatus muliebris, veluti annuli, inaures, stalagmium, lunulæ, periscelides in auro, eo minùs in argento facto. Stalagmium genus inaurium Cæcilius notat ex auro, *stalagmium ex auro domi est*. Lunulæ apud Isidorum sunt bullulæ aureæ dependentes. Periscelides, eodem Isidoro authore lib. 19. cap. 31. sunt ornamenta crurum mulierum, siue armillæ pedum, à quibus gressus earum ornantur.

Pocula aurea, siue argentea continentur sub auro, argento facto: olim verò dabatur conuiuis optio deligendi poculi aurei, argentei cristallini; Martialis.

> *Cùm nigro madeas Opimiano,*
> *Propinas modò conditum Sabinum,*
> *Et dicis mihi, Cotta, vis in auro?*

Aurum, argentum factum, vel est purum, vel cælatum; hinc illud Plinij Iunioris epist. 1. lib. 3. *apponitur cœna non minus nitida quàm frugi in argento puro & antiquo*; id est in argenteis poculis, aut vasculis quæ solo pondere debeant æstimari, sine vlla cælatura.

Signati auri species, *aureus*, qui centum nummis taxabatur: eadẽ fuit æstimatio aurei Romani & solidi. *Biniones* erant aurei maioris formæ duplicisque æstimationis. Egesippus lib. 5. *Aliqui biniones aureos absorbuerant, cùm adornarent fugam.* *Philippeus* dictus à Philippo rege Macedone valebat circiter duos aureos Gallicos. *Sestertium amplum*, vel quia nummus erat omnium apud Romanos maximus, vel potiùs quòd veteres Romani solebant summas reuocare ad rationem sestertiorum. Argenti signati species, *denarius*, cuius æstimatio satis nota & notata. Olim rationes fiebant ad denarium, vel ad sestertium; vt si centum millia æris debita fuissent Titio, eam summam sibi in ære numerari nolebat, in argento optabat; nemo enim est, qui non magnam summam in argento quàm in minuto ære malit habere; non recusabat debitor, sed aliquid deduci volebat si ad denarium solueret.

QVID ASPER NVMMVS.

Nummus asper, id est recens bene percussus, non vetus, neque tritus, atque ipso vsu læuis fugientibus notis, nec forma expressa. Veteres nummi pluris habiti recentibus fuerunt, saltem ætate Plauti, quemadmodum conijcitur in prologo Cassinæ; *antiqua opera & ver-*

ba vobis placent, æquum est placere, veteres fabulas; nam tunc nouæ, quæ prodeunt comœdiæ, multò sunt nequiores quam nummi.

PATRIÆ ELARGIRI.

Prima tempora & media patriæ debentur, nec ante sexagesimum annum in otium secedere licet.

DISCE.

Non inuidendum patronis, in quos animus clientum liberalis est; plura in duodecim tabulis.

HIC ALIQVIS.

Hircosi centuriones philosophiam vltro derident: hos enim si quis ad philosophiæ studium exhortetur, statim dicturi sunt; quid mihi cum miseris ac ærumnosis philosophis? quantum decet sapio mihi. Absit vt velim ego simillimus esse ijs, qui demittunt os vultumque, qui dentibus nescio quid taciti infrendunt, qui nil nisi præter inanes nugas, & somnia ægrotantium effutiunt; hæc ita Turn. in Aduers.

HIRCOSA.

Plerique laudi ducebant habere totum latus horridum, & brachia, hirsuta, Iuuenalis.

Hispida membra quidem, & duræ per brachia setæ
Promittunt atrocem animum.

Verumtamen constat apud Romanos sine vlla mollitiei suspicione alas velli solitas, sed postea eo deliciarum ventum est, vt volsellis, pice, resina, & pumice brachia, crura, aliasque partes læuigarent; quam ad rem ministerio seruorum vtebantur, quos alipilos vocabant.

ARCESILAS.

Idem philosophus, qui & Arcesilaus ab alijs, inter quos Laertius in eius vita; quem Cicero omnem philosophandi rationem, ait sustulisse: asseuerabat enim nil certò sciri posse; meminit huius opinionis Aristoteles in Metaphysicis; vtebaturque argumento remi infracti, & colli columbini, in quo aliud quid videtur, quàm reuera est, Cic. in Academicis.

SOLONES.

Philosophi moribus, victu, vestitu; vultu probabantur; hi demisso vultu, tenui victu, prolixis capillis, cum pallio & claua. Quod crinem, barbamque promitterent, scribit Seneca ep.5. & ep.98. Firmicus lib. 8. cap.6. Gellius lib.13. cap.8 Artemid. lib.1. cap.19. & 32. Primus autem philosophorum barbam aluisse dicitur Antisthenes, Suidas. De pallio Lactantius lib.5. cap.2. Apul.1. Florid. Capitol. in Antonino philosopho, *Duodecimum annum ingressus habitum philosophi sumpsit, & deinceps tolerantiam, cum studeret in pallio, & humi cubaret.* Philosophi etiã in exemplum Herculis clauam, id est baculum nodosum gestabant,

Apuleius in apol. idem 9. Flor.

At plerique falsa morum & illicita velarunt tristis philosophiæ flexibus, Seneca de vita beata cap. 20. Plin. epist. 22. lib. 1. Gellius lib. 13. cap. 8. Iulius Firmicus lib. 8. cap. 6 *aliud ex fronte pollicentur, aliud latenter in moribus celant, sunt enim austiba facie, prolixa barba, ceruice curua, sed totum hoc fucato mentiuntur affectu, sunt enim natura petulantes, & qui latenter amorum illecebris semper exæstuent.* Fabius in præfat Institut. *nostris temporibus sub hoc nomine maxima in plerisque vitia latuerunt, non enim virtute ac studiis vt haberentur philosophi, laborabant, sed vultum & tristitiam & dissentientem ab alijs habitum pessimis moribus prætendebant.*

OBSTIPO CAPITE.

Philosophi curui ceruici; his verò contrarij sunt, qui rigida ceruice capite retrorsum adducto incedunt, quos Græci *ὑψαυχένους* nominant.

Dici tamen possunt curui ceruici, qui nil virtutis meditantur, nil altum sapiunt, sed toti terrenis inhærent quorum

Curuæ in terras animæ & cælestium inanes.

Speusippus curua ceruice, cuius luxuria & auaritia infamis; Sidonius Apollinaris epist. 9. lib. 9. *Speusippus ceruice curua, Aratus panda, Zenon fronte contracta, Epicurus cute distenta, Diogenes barba comante, Socrates coma candente, Aristoteles brachio exerto, Xenocrates crure collecto, Heraclitus fletu oculis clausis, Democritus risu labris apertis; Chrysippus digitis propter numerorum indicia constrictis; Euclides propter mensurarum spatia laxatis.* Deflecti lumina ijs dicebant veteres, qui alicuius rei subitò cupidi fiebant; Varro, *nam qui ad eum sunt ingressi integris oculis, omnes sunt strabi facti.* Strabum fieri, & deflecti oculos idem est.

INSPICE.

In morbis corporis qui medico non paret, vitam periclitatur suam. Detur enim aliquis febricitans, qui medicum compellet his verbis: medice, quid sibi vult ista pectoris trepidatio, quid mali graueolentia portendat. Medicus, quia tertianam metuit, iubet eum quiescere, & à vino ac balneis abstinere. Quid fit? vbi post tertium diem sentit morbum in partem leuari, vnam & alteram noctem tranquillius esse traductam, mox eius, quod est à medico prescriptum, oblitus vinum Surrentinum curat sibi afferri. Reuersus ad eum statuto die, medicus hominem obiurgat, & vini ac balnei vsum dissuadet, quoniam inde febris grauior, vel alius morbus nasceretur. Verum ille tantum abest, vt præscribenti medico pareat, seseque contineat in cibo & potione, quin magis corpori blanditur suo: hæc Turn. in Aduers.

IVSSVS QVIESCERE.

Ægrotorum est iacere, quiescere; vnde, *iacentes,* Petro Crysologo sermone

ſermone 30. &, *grabatarij*, concil. Altiſſiod. can. 18.

SVRGIT TIBI LVTEA PELLIS.

Surgit tibi hydropiſis, quæ *aquoſus albo corpore languor*, Horatio eſt lib. 2. Carm. Heraclitus Epheſius morbo aquæ intercutis arreptus medicos per ænigmata ſciſcitabatur, an poſſent ex imbre ſiccitatem facere: illis non intelligentibus, ſeipſum boum ſtabulo includens, & fimo bubulo obruens, eo calore arbitrabatur noxium ac exundantem humorem exhaurire poſſe.

LAVATVR.

Balneæ tempeſtiuæ proſunt, nocent corpori intempeſtiuæ. Veteres caldariis vtebantur, vt cruditatem decoquerent, Seneca epiſt. 86. Plin. lib. 29. cap. 1. Quemadmodum cibos balneis calidis decoquebant, ita potiones ſudoribus exugebant, Seneca epiſt. 122. Poſt caldariam, in frigidariam cellam deſcendere ſolebant, vt corpus ſolidarent, Seneca. epiſt. 86. Plin. epiſt. 6. lib. 5. Vnctoria cellula erat, vbi lauti tergerentur, ac vngerentur: illuſtris ſtrigilum linteorumque ad deſquamandum, fricandum, purgandumque corpus apud Senecam mentio epiſt. 122.

Veteres peregrinantes balnei vtenſilia ad ſuum ſibi vſum ſecum habebant; hinc Plautus in Mercat. capiet lucem, *tollo ampullam atque hinc eo.*

Hora balnei hyeme nona, æſtate octaua, Plinius in epiſtolis de Spurina.

Quidam molles ac delicati aqua per ſaccum percolata in balneis ſeſe lauabant, Seneca epiſt. 85. *O hominem calamitoſum? neſcit viuere, non ſaccata aqua lauabatur.*

Balneæ marmoreæ, vel æneæ, vel ligneæ laquearibus ſuſpendebantur, quæ manum impulſu aliàs leniter, aliàs vehementius agitabantur; maxima in iſtis iucunditas dum præter ſuauiſſimum illum motum aquæ delectatione, eaque molliſſima, & quadam titillatione ſingula membra corporis tangeretur.

In balneis voluptuariorum variæ cælaturæ, vt lubrici pugillum nexus, & paleſtritarum laſciuæ vertigines, laſciuæ inuolutiones parietibus illinerentur, quorum etiam tortuoſos, & in pudendum modum compoſitos amplexus virga Gymnaſiarchæ dirimebat ac diſſoluebat; perſonæ ridiculorum hiſtrionum multicoloribus pigmentis effingebantur, Symmachus in epiſtolis.

Architecti balneas à Septentrione & Aquilone auerſas, ad Occidentem vero verſas conſtruebant, Vitruuius lib. 1. cap. 2. Columella lib. 1. cap. 6.

Plerique habebant in opere, non in vſu balnea, Sidonius epiſt. 9. lib. 2.

Primis temporibus Reipub. Romanæ balnea per rimas tantum admittebant diem, erantque tenebricosa; idcirco iocose blattaria vocabantur, id est cæca, & lucifuga, Seneca. epist. 86.

Veteres sub veste lauabantur; Celsus, *sub veste primùm in Balneo insudare, ibi vngi, tum transire in caldarium.*

EXHALANTE.

Guttur ex illuuie, vel ingluuie tetrum odorem exhalat: illuuies sordium à non lauando, ingluuies ventris, ab inglutiendo.

SVLPHVREAS MEPHITES.

Id est, graues odores, Seruius ad illud Virgilij 7.

Sæuamque exhalat opaca mephitim.

Mephitis, inquit, Dea fœtoris.

HINC TVBA.

Tubæ in diuitum funeribus adhibebantur, Propertius lib. 9.

Sic mœstæ cecinere tubæ, cum subdita nostrum
Detraheret lecto fax inimica caput

Tibiæ in pauperculis efferendis, idem de funere suo,

Nec tuba sit fati vana querela mei.

Romani mutuati sunt vsum hunc tubæ aut tibiæ à Phrygibus, Statius. 9. Theb.

Cum signum luctus cornu graue mugit adunco
Tibia, cui teneros suetum producere manes
Lege Phrygum mœsta.

CANDELÆ.

Faces adultis, cerei pueris; itaque mirum quòd adultus Persij efferatur cum cereis. At mirari desinet, quisquis attentus erit ad locum Senecæ in extremo de breuitate vitæ, *At me hercle istorum funera tanquam minimum vixerint, non ad faces, sed ad cereos deducenda sunt.*

BEATVLVS

Beatulus, vel quòd hic immatura morte præuentus fuerit ditissimus; qui enim erat in magna re dicebatur vulgi sermone, *beatulus*; cui alludit Horat. lib. 2. Od. 2.

Redditum Cyri solio Phreaten
Dissidens plebi, numero beatorum
Eximit virtus,

Vel *beatulus*, quod mortuus sit; mortui beatuli, felices; Horat.

Omnes composui felices.

COMPOSITVS ALTO.

Componebatur mortuus lecto puluinis farto; & adhibebatur cõposito custodia, Vlpianus l. 19. ff. de religiof. & sumpt. funer. *impensa peregre mortui quæ facta est, vt corpus perferretur; licet nondum homo funeretur. Idemque & si quid ad custodiendum, vel etiam commendandum fa-*

ctum sit. Petronius Arbiter, *non contenta vulgari more funus paßis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam prosequta est: positum in hypogæo, Græco more corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cœpit.*

Custodela ista feralis vt plurimum adhibebatur propter veneficas; Apuleius lib. 2. Metamorphos. *conspicor medio foro procerum quendā senem, insistebat lapidem, claraque voce prædicabat; Si qui mortuum seruare vellet, de pretio liceretur. Et ad quempiam prætereuntium, quid hoc, inquam, comperior; hiccine mortui solent aufugere? Tace respondit ille. Nam oppidò puer, & satis peregrinus es, meritóque ignoras Thessaliæ te consistere, vbi sagæ mulieres ora mortuorum paßim demorsicant; eaque sunt illis artis magicæ supplementa.*

LVTATVS AMOMIS.

De vnctura dicturi sumus in legibus duodecim Tabularum.

CALCES EXTENDIT.

Mortuus extendit pedes; &, *extendere*, simpliciter cecinit Papinius lib. 1. Thebaïdos.

——Tu matris honori
Terrigenam Tityon Stygijs extendis arenis.

Ita &, *explicare*, idem 5. Syluar. in patris epicedio.

Sed te torpor iners, & mors imitata quietem,
Explicuit.

HESTERNI QVIRITES.

Serui testamento facti liberi, non vespilones, cadauer exportarunt: cognationis ergò, & amoris, quidam non contenti erant vulgari more funus prosequi, sed propenso in defunctum amore, proprijs humeris efferebant, Plin. lib. 18. c. 3.

Manumittebantur aliquando serui in testamento vt funus Domini sequerentur pileati, aut cadauer thure ventilarent, aut idipsum efferrent ad pyram l. vnica, Cod. de Lat. libert. tollenda.

CAPITE INDVTO.

Huic Persiano conatur nebulam discutere Heraldus in Martiale.

TANGE.

Quæ sit mens Persij in reliquis versibus huius carminis Satyrici, Turn. cap. 22. lib. 23. Aduers. docet.

SATYRA IIII.

REM POPVLI TRACTAS.

NERONEM sub nomine Alcibiadis lacessit, qui, cùm neque vsu neque ætate valeret, imperatoriã sustinebat. Imperatoria definitur cura salutis alienæ; quæ cura seruatur in bello & pace. Nam hæc vita in belli & pacis oportunitate diuisa est, vt ait Plato 1. de Repub. Arist. 1. Polit. c. 3. & l. vnica. Cod. de Iustiniani Cod. confirmando,

QVEM SORBITIO.

Veneno hausto perijt Socrates, Seneca epist. 98. & 104. & lib. de tranquil. animi. cap. 3. Gellius lib. 17. cap. 21. Iul. Firm. Mathes. lib. 1. cap. 3. & Boetius libro primo, prosa. 3. Socrati obiecta est religionum violatio, & iuuentutis corruptela; Tertullianus in Apologetico, *lego partem sententiæ Atticæ in Socratem corruptorem adolescentium pronuntiatam.* Seneca epist. 104. idem de tranquillit. cap. 15.

SCILICET.

Sapientiæ condimentum ætas. Elegans in conuiuio Platonico locus sub persona Alcibiadis, *tum vel maximè oculus mentis acutè cernere incipit, quum primùm deflorescit corporis oculus.* Diuus Hieronimus in epist. ad Nepotianum, *adolescentia inter incentiua vitiorum, & lumborũ titillationes, quasi ignis in viriditate lignorum suffocatur, & suum non potest explicare fulgorem.* Verumtamen in iuuene aliquando senilis maturitas, Plin. epist. 16. lib. 5. Apuleius 2. Florid. *senilis in iuuene prudentia.* Symmachus epist. 1. lib. 1. Fortunatus ad Leuntium Episcopũ.

Paruus erat annis, & grauitate senex.

Iocosè Varro, *sed neque vetulus canterius, quàm nouellus melior, nec canitudini comes virtus.* Cassiod. epist. 22. lib. 9. *multi iuuenes morum grauitate maturi sunt, è contra quidam senes morum leuitate maculantur.*

DICENDA, TACENDAQVE CALLES.

Magnum est Locutio, & Deo Silentio litare; magnum est, aut tacere, aut loqui tempestiuè. Vt intempestiuum silentium pudorem onerat interdum, sic importuna responsio non rarò de laude iam quæsita, meritisque diminuit.

SCIS ETENIM.

Cùm libræ lances æqualiter suspensæ sunt & examinatæ, tum iustũ pondus est, neutra præponderante; ac tum libra est anceps, ac vtram

in partem vergat, nescit pariter æquata & perlibrata. Rectum etiam potes, ô Alcibiade, illudens ait Socrates, per te discernere & cognoscere, etiam cum inter curua subit: cuius tum & animaduersio difficilior est, cùm aliorum deprauatio, quibus admixtum est, speciem eius obscuret, & pari vitio prauitateque deformet. Quinetiam si regula vara & praua tibi in manum detur, quæ, quod rectum est, mentiatur curuum & prauum, per te tamen tuaque sponte rectum intelligere poteris, & vitiosam regulam coarguere, hæc Turn. cap. 8. lib. 30. Aduers.

VITIIS PRÆFIGERE THETA.

Præfigere theta vitijs est mortis sententiam in reos proferre, vel notam adponere ad ea quæ virtutis vel vitij sunt. Dicta & facta, quæ vocabant laudabilia, notâ L. vel X. notabant; ita etiam contra, quæ improbabant litera Θ designabant; Sidonius.

Isti qui volet exarationi
Districtum bonus applicare theta.

Ea scripta quibus theta inustum erat, dicebantur à grammaticis deculpata, vt apud Agellium lib. 19 cap. 1. nam culpæ dicebantur annotamenta vitiorum in alienis scriptis.

QVIN TV IGITVR DESINIS.

Quin desinis Imperatoriam, si officia imperatoriæ nescis; quæ sunt rem romanam tutari armis, moribus ornare, legibus emendare; Horatius epist. 1. lib. 2.

MELIOR SORBERE.

Cui veratrum nigrum aduectum ex Anticyra magis necessarium quàm imperium.

QVÆ SVMMA BONI EST.

Qui finis, quod extremum.

VNCTA VIXISSE PATELLA.

Responsum Alcibiadis siue Neronis nequiter viuentis. Voluptas, inquit, mihi summum bonum.

CVRATA CVTICVLA SOLE.

Insolatio duplex, vna naturalis scilicet apricatio, altera est artificialis, & balnearis, cuius meminit Seneca epist. 46. *At nunc*, inquit, *blattaria vocant balnea, si qua non ita aperta sunt, vt totius diei solem fenestris amplißimis recipiant, nisi lauantur simul & colorantur.* Chromatiari, id est colari dicebantur, qui vngerentur, & in oleo essent, vt oleum corpus imbiberet.

EXPECTA.

Inspice tu, Persius inquit Neroni, vetulam Baucin oleratricem? eam si rogem vt te interrogaui, *quæ tibi summa boni est?* non secus responderit quam tu qui princeps & imperator. Anicula te adæquat

ſapientia, vt oratio tua è maiori prudentia non proficiſcatur, quàm eius contumeliæ, conuitia, quæ ſeruulis nequam in vijs ingerit. Id enim eſſe videtur, *cantare ocimum*, quod ſeritur cum maledictis, teſte Plinio lib. 19. cap. 7. Vt vero te ex genere venditas, cæteriſque bonis ſimilibus, ſic illa ſe liberam & ingenuam vernulam ſeruam dicit.

Aut potiùs ſignificat Perſius mulierculam olerum venditricem, quæ per vrbem cantitat ocyma venalia, quæ ſerui ſolent emere, æque ac ipſum Alcibiadem, ſi mauis, Neronem, ſapere; Turn. cap. 8. lib. 30.

SVFFLA.

Vultuoſus, elatus, ſufflatus eſto genere non tam paterno quàm materno tu Nero, quòd mater tibi ſit Agrippina, & ratione huius tu de ſtemmate domus Auguſtæ. Neque vero patrem iactat Nero, quia is omni parte vitæ infamis, authore Suet. c. 5.

SVM CANDIDVS.

Adclamatum Neroni in ſpectaculis ὁ καλὸς Καῖσαρ, ὁ Ἀπόλλων. formoſus Cæſar, Apollo. Dio in Nerone. At Sueton. cap. 51. *vultu*, inquit, *pulchro magis quàm venuſto*.

Romani, vt Lacædemonij formæ dignitati & proceritati plurimùm tribuebant: Lacædemonij eminenti ſtatura, & eximia corporis maieſtate regem eſſe volebant; quæ qui non haberet, ſucceſſorem potiùs & filium regis, quàm verè regem exiſtimabant.

Pulchritudo maximè cernitur in duobus, nimirum in iuſta ſtatura, & legitima conuenientique partium ſingularum corporis conſtitutione. Iuſta ſtatura æſtimatione romana ſenûm pedum circiter fuit: in tyronum delectu proceritas iuſta cenſebatur ſi ſenos, vel certe quinos pedes, & denas vncias habere probarentur, vt ſcribit Vegetius lib. 1. cap. v. Imperatores Valentinianus & Valens in tit. Cod. Theodoſ. de tyronibus dilectum haberi iubent in quinque pedibus, & ſeptem vncijs vſualibus. Verùm qui ſeptimum pedem implerent; proceritate notabiles & quaſi gigantum loco habebantur, Sidonius Apollinaris. lib. 8.

Hic burgundio ſeptipes, frequenter
Flexo poplite ſupplicat quietem.

Interea, ne quis aberret in rerum veterum memoria, pes Romanorum longior, & aliarum gentium breuior; quamobrem non alicui mirum eſſe debet, ſi decem pedum homines in hiſtoria græca memorentur. Iulius Capitolinus narrat maximum pedum octo, eo plus; quod ſi accipias de pede veteri Romano, ſtupenda proceritate fuit.

Pulcher à vertice ad imos talos obſeruabatur. pedes modici in laudem, vt grandes in vituperium: qui erant hac parte corporis vitioſi, dici ſolebant pedones, planci. Seneca cap. 18. libri in ſapientem nõ

cadit iniuria, tribuit Iulio Cæsari pedum encrinitatem.

Crura ſuris fulta turgentibus erant laudi, Sidonius Apollinarius lib. 1. epiſt. in laude Theodorici regis: contrà exilitas crurum vitio, Sen. citato loco.

Carneum femur, internodia poplitum bene maſcula, genua minime rugoſa.

Patulæ manus, longiores digiti in homine ſuis partibus abſoluto, quemadmodum breuiores in homine vndecumque deformi notabantur. Patulas manus & longiores digitos in militum delectu laudat Vegetius: patulis enim manibus & longioribus digitis milites valentiùs arma tractant: & qui milites munus Martium & functioné militarem auerſantur, vt inhabiles ſint, digitos ſibi amputant, Suet. in Auguſto. vide Cuiacium cap. 9. lib. 15. Obſeruat. quibus adde quod legitur l. 4. 5. & 10. Cod. Theod. de tyronibus. Milites eiuſmodi imbelles inter iocum appellabantur, *murci*, vide Ammianum Marcellinum lib. 15.

Dura brachia, id eſt pilis aſpera: Duri, piloſi, hiſtrienli, non glabræ commendabantur. Veteres brachia, & crura pumice, reſina, pſilothro, ſalamandra, & veneto luto expolibant; quod Plinius appellat lib. 29. cap. 2. *pilorum euirationem*. Læues enim illi & glabri virum euirare videbantur.

Perſequor reliqua corporis; ille, cui ſuccincta eſſent ilia, qui ventre modicus, ille, cuius pectus accederet recedente aluo, ille, cuius abdomen non propenderet, merebatur laudem.

Ceruix ſucculenta deſiderabatur, itaut non eminerent nerui, Apuleius de Batillo. 2. Flor. *ceruix ſucci plena, nec cedens neruis.*

Laus ex cute lactea, quæ propiùs inſpecta iuuenili rubore ſuffunderetur: rubor laudabilis, quem non ira, ſed natura & habitus corporis inducit. Labra ſubtilia, nec dilatatis oris angulis ampliata nil detrahebant legitimæ conformationi corporis.

Naſuti commendabantur; Artemidorus lib. 1. cap. 19. rationem luculentam reddit cur naſuti cordatiores ſint, ac venuſtiores. Naſus venuſtiſſimè incuruus non dabatur vitio, Martialis.

Frons breuis, atque modus breuiter ſit naribus vncis.

Pulchrum, quando geminos oculorum orbes hiſpidus ſuperciliorum coronaret arcus vt cum Sidonio loquar lib. 1. epiſt. id eſt, ſi ſupercilium hirſutum geminos orbes obtegeret.

Summum & vltimum in homine, capitis apex rotundus: Caſſiodorus lib. de anima. cap. 16. *caput noſtrum ex oſsibus compactum in ſimilitudinem ſphera cœleſtis rotunda concauitate formatum eſt.*

PANNVCIA.

Pannuceius, pannoſus laceris pannis, pruinoſis, Iuuen.

Vilis adulator fuluo precingitur auro
Sola pruinosis mœret facundia pannis.

DISCINCTO.

Discinctus seruus, id est male cinctus, male seruiens; cui opponitur præcinctus, id est sedulus, scitulè ministrans. Seruius ad 1. æneid. *accinctus*, inquit, *industrius*; *discinctus, piger. neglgens.*

VERNÆ.

Verna interdum nomen maledicti; Ennodius de Veneto qui Gallis obloquutus est, *maculatæ vernula terræ.*

VT NEMO.

Tu, inquit Persius, imperium ferre in populum, & illius vitia intueri potes, ad tua cæcutis; Catullus,

Suus cuique attributus est error;
Sed non videmus, manticæ quid in tergo est.

Seneca, *papulas obseruant alienas ipsi vlceribus obsiti.*

ARAT QVANTVM NON MILVVS OBERRET.

Magnitudo latifundiorum Vectidij significatur ex miluij volatu; Iuuen. satyra. 9. *tot miluus intra tua pascua lassis.* Modus agri possidendi fuit definitus lege Stolonis; Titus Liuius lib. 34. *quid legem Liciniã excitauit de quinquaginta iugeribus, nisi ingens cupido agros continuandi.* Miluius, authore Festo, auis circanea, quæ insueuit circare siue circitare.

QVI QVANDOCVMQVE.

Cum instant Compitalia, quæ alij festiuè celebrant, huic sordido, parcipromo Genius sinister, non propitius est; iste cum Genio suo belligerat die Compitaliorum. In veteri kalendario semel notatata sunt sexto Non. Mai. Varro lib. 5. de lingua lat. *compitalia dies attributus laribus; quotannis is dies concipitur*: ætate Varronis non nisi vna Compitalia; eorumque dies, vt fere conceptiuarum feriarum, incertus fuit.

FIGIT IVGVM.

Compitalibus, vt die festo, suspensum aratrum.

HOC BENE SIT.

Rusticus cœnula contentus ingemit ac exclamat, *hoc bene sit*; quæ formula est fauentiæ, Ouid. 4. fast.

Postmodo glans nata est, bene erat iam grande reperta.

TVNICATVM CEPE.

Cepe velatur membranis tanquam tunicis. Salisberiensis, *cepa tunicatior, densatus pellibus.* Victus priscorum cepe; Varro in bimarcho; *aui & ataui nostri cùm alium & cepe verba eorũ olerent, tamen optimè animati erant,* Homerus Nestori & Machaoni pro obsonio apponit cepe & mel flauum.

PANNO-

PANNOSAM FÆCEM.

Tria sunt in vino flos, flox, & quod propriè vinum dicitur; Cæcilius, *ego neque florem, neque flocces volo, mihi vinum volo.* Flocces autem vocauit fæcem, quòd in fæce sint flocci quidam, & panni; vnde etiam Persius cecinit pannosam fecem. Per saccum fæces vini transmissæ olim purgabantur; glossæ veteres Græco Latinæ, Διυλίζω defæco, fæco, sacco, succolo.

SED LAVTO BALTHEVS.

Ridiculus miles qui vulnus illatum sibi aureo baltheo tegeret; non minùs vecors & insulsus, qui ingenium & mores corruptissimos claritate generis sui conatur obducere. Nam vt miles iste alijs quidem hominibus imponit, & verba dat, vires autem & neruos omnes decipit; ita perditus & nequam supercilijs, fronte, opibus, splendore familiæ potest in errorem inducere saltem eos, quibus ignotus est; seipsum nequicquam potest decipere reclamante conscientia, Turn. in Aduers.

SI PALLES.

Non dignus imperatoriâ si auarus, si libidinosus, si periurus es.

SI FACIS IN PENEM.

Si quicquid tibi molestè amarèque prurit ea parte, quæ virum à muliere discernit, facis; si quicquid amaræ titillationis in eam partē incidit, facis, & in omnem libidinem te profundis, penique inseruis, non te vt capacem gerendæ Reipub. iudica, licet popellus tibi blandiens aliud sentiat.

AMARVM.

Differit Aristoteles multas voluptates a molestiæ impulsu oriri; illa vrtica & scabies libidinis amara & molesta est, nec quiescere sinit pruritus titillans.

PVTEAL.

Puteal Libonis ara fuit, non domus, non tribunal. Ad hoc iurare soliti iudices & aduocati: Horatius lib. 1. *puteal Libonis mandabo siccis*; quasi dicat, sint sobrij iudices qui ad puteal Libonis in leges iuraturi se conferunt. Plinius lib. 4. epistolarum meminit senatusconsulti, quo qui negotij aliquid haberent, iurare debebant nil se ob aduocationem cuiquam dedisse. Et aduocatos etiam iurasse, nil se ob aduocationem accepisse constat ex Horat. sat. 6. lib. 2.

Ante secundam

Roscius orabat sibi adesses ad puteal cras.

Quia iurare in aram Libonis cum aduocatis suis litigatores solent; hi quidem nihil se dedisse, cauisse, aut promisisse: illi verò sese nil accepisse ob aduocationem, idcirco cecinit Horatius Roscium orasse aduocatum suum, vt sibi adesset ad Puteal Libonis; ad quod huiusmodi

iusiurandum solet præstari.

Nummi veteres, vt nummus Paulli Lepidi, & alter Libonis circumtulerunt imaginem putealis; in nummo Paulli ex altera parte inscriptum, *concordia*; in Libonis nummo exaltera parte, *bonus euentus*; scilicet vt concordia, sententiarúque euentus bonus notaretur, Ræuardus cap. 8. lib 5. Variorum, siue de iuris ambiguitate. Verumtamen ex Dione lib. 48. intelligi potest id potiùs referendum esse ad nuptias Octauiani cum Scribonia, [illegible] concordiam Octauiani cum Sexto Pompeio. FLAGELLARE VIBICE.

Puteal multa vibice flagellare, nil aliud sonat quàm peierare; Cic. pro Flacco, *ergo is, cui, si aram tenens iuraret, crederet nemo; per epistolam, quod volet, iniuratus probabit?* Ideoque si is, qui in aram iurabat, peieraret; sic illi diuo, ad cuius aram iurabat, iniuriam facere existimabatur, vt non tangere, sed flagellare potiùs multa vibice suo periurio aram diceretur. Aram igitur tangit, qui ex animi sui sententia iurat, aram flagellat, qui peierat; idem Ræuardus.

RESPVE QVOD NON EST.

Vt verbis vtar Horatij lib. epist. *ne cui de te plus quàm tibi credas.*

TOLLAT SVA MVNERA CERDO.

Non imponendum sibi, quod impar est viribus; non imponenda cerdoni exibitio ludorum; nec etiam imponendum Neroni onus imperij.

Triplex olim ludorum exhibendorum caussa; Deorum relligio, mortuorum ὁσία, & exibentiũ honos: qui ex duabus prioribus caussis exibebantur, sacri erant & inuiolabiles, eorumque origo prior est & antiquior; serò enim transierunt ludi à relligione Deorum & mortuorum ad honorem exibentium. Postea vero ita res in vsu frequenti fuit, vt imperio Augusti non solum qui honestiorem locum, sed etiam qui sortirentur in Repub. infimum, magnam partem patrimonij impenderent in editione spectaculorum. Augustus etiam ludos coercuit, qui ex ambitione praua habebant originem: hæc Casaubonus in Augustum Suetonij.

Lepidum Martialis epigramma, 16. lib. 3. in cerdonem, qui gladiatorum munus ederet vltra facultates.

Das gladiatores, sutorum regule cerdo,
Quodque tibi tribuit, subula, sica rapit.
Ebrius es; nec enim faceres id sobrius vnquam,
Velles vt corio ludere, cerdo tuo:
Lusisti, satis est; sed te, mihi crede, memento
Nunc in pellicula cerdo tenere tua.

TECVM HABITA.

Id precepti

Figendum, & memori tractandum pectore, siue
Coniugium quæras, vel sacri in parte Senatus
Esse velis, nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se traducebat Vlysses
Ancipitem. seu tu magno discrimine caussam
Protegere affectas: te consule, dic tibi qui sis
Orator vehemens, an Curtius an Matho, &c.

SATYRA. V.

IN principio carminis huius satyrici dialogismus. Mirum enim Cornuto, quia centenas voces Poëta sibi poscat, cùm satyram scriberet, non tragoediam. Cui respondet Persius se id non ad nugas, & carmen tragicum petere, sed vt, quis & quantus sit in preceptorem animus, exprimat faciliùs.

CENTVM VOCES.

Virg. 2. Georg.

Non mihi si linguæ &c.

Quæ verba Diuus Hieronimus infigit in epitaphio Nepotiani. Sedulius.

Nam centum licet ora mouens vox ferrea clamet,
Centenosque Sonos humanum pectus anhelet.

LABVLA SEV MOESTO PONATVR HIANDA TRACOEDO.

Siue tragœdia scribitur, cui proprius hiatus, Iuuen. Sat. 16.

Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu.

VVLNERA SEV PARTHI DVCENTIS AB INGVINE FERRVM.

Siue scribitur carmen epicum, vbi bellum Neronis auspicijs cum Parthis gestum describitur.

Parthi plus Græcos quàm Romanos metuebant ratione armorum quibus munirentur. Romanorum galea, non tantum caput, sed etiam vultum tegebat, vt foramen tantùm ad aspirationem tenue relinqueretur, & in humeros vsque descendebat, sic vt collum ferro impeditum in alterutram partem flecti non posset, habebant etiam loricā catenis consertam: quæ armaturæ sagittis Parthorum poterant traijci. Fuit verò armatura Græcorum clypeus ferreus: thorax scammis ferreis asper, qui nullo telo traijceretur: pileum in capite ferreum gere-

bant,cui galeam duplicem ferream ſcammis obductam imponebant, ne lapidibus opprimerentur: vultum nudum & collum liberum habuerunt, oblongas haſtas, breuiſſimos enſes; quibus armis Perſas ſemper vicerint, quòd neque ſagittis, neque lapidibus violari poſſent: à Romanis tamen victi ſunt, qui vultus eorum nudos longis enſibus petebant.

NEBVLAS HELICONE LEGVNTO.

Turnebus cap. 1. lib. 20. explicat nugas, & inania & nugacia poëtarum figmenta fumis & nebulis ſimilia; quæ omnia eis in Helicone, quod Muſarum domicilium eſt, naſci videntur. Nebulam pro re nihili dixit Plautus in Poenulo.

Cuius ego vel nebulæ cyatho ſeptem noctes non emam.

SÆPE COENANDA.

Plerique tragici adeò imperiti vt ea in proſcænio exhiberent, quæ tantum narrari debebant; Horat. in arte poëtica.

—— Non tamen intus
Digna geri promes in ſcænam, multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præſens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet.
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus.

TV NEQVE.

Perſi, inquit Cornutus, grandia non ſectaris vt tragicum vel epicũ; itaque non tibi deſiderantur centum voces.

NEC CORNICARIS.

Nec quid ſufflatum meditaris; Diuus Hieronymus epiſt. 4. *intra ſe neſcio quid cornicantes tumentia trutinantur.*

CVLPAM DEFRINGERE INGENVO LVDO.

Aſpergere prauos mores ſale candido non Bioneis ſermonibus & ſale nigro, vt verbis vtar Horatij epiſt. 2. lib. 2,

NON HOC STVDEO.

Non ſtudeo in carmen, quo fumus, reſque leues & nugatoriæ verborum amplitudine atque tumore dignitatem & pondus aſſequuntur.

TECTORIA LINGVÆ PICTÆ.

Id eſt, fucum linguæ & orationis; tranſlatione ſumpta è parietibus, quorum erepturas calce modica perfundunt. Tectorium enim eſt incruſtatio ex calce, quæ parietem reddit læuigatiorem.

Loricatio, tectorium eſt parieti in modum loricæ inductum: loricationes, inquit Alciatus, ſunt ſuperficies integendi cauſa; quæ ad pauimenta maximè pertinent, fiuntque & calce & arena.

PARS ANIMÆ.

Amicorum blandientium formulæ; Paulinus ad Seuerum epiſt.

12. *tu inquam pars nostri maior & melior.* Rutilius itinerar. 1.

Prouecta est animæ portio magna meæ.

Diuus Ambros. epist. 65. *& ideo nunc quasi animæ portionem conuenio meæ.* Symmachus epist. 66. lib. 3. *quanta sit in Domino meo Flauiano pectoris mei portio.* Sidonius epist. IX. lib. 5. *animæ duæ, animus vnus:* animus vnus vt idem sapiamus; animæ duæ, quia vna eademque anima viuere non possumus. At, vt scribit Diuus Hieronimus in epistolis, *desiderium meum, vita mea, lux mea, dimidium animæ, rosa mea,* eiusmodi blanditias sanctus diuinusque amor non habet.

CVM PRIMVM PAVIDO CVSTOS MIHI. PVRPVRA CESSIT.

Simulatque posita bulla, & prætexta sumpsi togam puram, ac ætatem militarem attigi. Purpura symbolum pudoris ac verecundiæ; pudor custos & magister morum: itaque non ineleganter, *purpura custos,* à Persio.

Togam puram adepti remotis magistris liberiùs viuebant; Statius lib. 5. Syluar. protrept. ad Crisp.

Quem non corrupit pubes effrena, nouæque
Libertas properata togæ?

Propert. lib. 3.

Vt mihi prætextæ pudor exuelatus amictu,
Et data libertas noscere amoris iter.

CANDIDVS VMBO.

Hîc vmbonem plerique accipiunt togam virilem: at Turnebus cap. 1. lib. 20. interpretatur ætatem militarem: qui enim prætextam posuerant, ætatis militaris censebantur; primis autem stipendijs vmbonem candidum, id est clypeum gerebant, vt ex versu 9. æneid. notum est.

Ense leuis nudo parmaque inglorius alba.

CVMQVE ITER AMBIGVVM.

Ego Persius sumpta virili toga malui virtutem per aspera prorumpentem, quàm voluptatem blandissimos sinus expandentem amplexari; studui philosophiæ Socraticæ sub auspicijs Cornuti, cœpique vitæ numeros ediscere.

Consilium & studium res sacra est, maxime illud quod de cultu animi sui suscipitur, Plato in Theage.

DVCIT VVLTVM SVB POLLICE.

Quemadmodum imaginis cereæ vultus a pollice artificis, sic animi Persij facies ab eruditione Cornuti ducitur. Iuuen. sat. 7. ita figuratè cecinit.

Exigite vt mores teneros sub pollice ducat,
Vt si quis cera vultum facit.

ET AB VNO SIDERE.

Persij & Cornuti idem natale astrum; quod vinculum est mutuæ beneuolentiæ, Manil lib. 2.

Quosque dabunt chelæ, & quos dat Aquarius ortus,
Vnum pectus habent, fideique immobile vinclum.

PARCA TENAX VERI.

Horatius in carmine Seculari.

Vosque veraces cecinisse parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus seruat, bona iam peractis
Iungite fata.

MILLE HOMINVM SPECIES.

Explicatus est amor Persij discipuli in Cornutum preceptorem, nunc laus eiusdem Cornuti ducitur à philosophia. Alijs alia consilia, alia studia; Cornuto vnicus labor, vnicum studium est philosophiæ.

HIC CAMPO INDVLGET.

Id est, ludo & exercitationi campestri indulget. Romæ duplex campus, maior, & minor: quum campus Martius diluuio Tiberis stagnabat, fiebant exercitationes in Cœlio;

Cœlius accipiet pulnerulentus equos

ILLE IN VENEREM PVTRIS.

Ille in Venerem solutus & promptissimus est, non in exercitationes campestres; qualis apud Horatium Sybaris lib. 1. Carm.

Cur apricum
Oderit campum, patiens pulueris atque solis:
Cur neque militaris
Inter æquales equitet, Gallica nec lupatis
Temperet ora frenis:
Cur timet flauum Tyberim tangere? cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat? &c

Plautus in Bac.

Neque equidem illum me viuo corrumpi sinam; sed tu, qui
Tam pro corrupto dicis causam filio; eademne erat hæc disciplina, cùm
Tu adolescens eras: ante solem exorientem nisi in palæstram veneras,
Gymnasii præfecto haud mediocres pœnas penderei.
Ibi cursu, luctando, hasta, disco, pugilatu, pila saliendo sese exercebāt
Magis quàm scorto.

LAPIDOSA CHIRAGRA.

Nodosa chiragra, nodosa podagra; Chiragrica manus vnctis cata-

plaſmatum pannis, tanquam ceſtibus inuoluitur.

CRASSOS TRANSISSE DIES.

Craſſi dies, liuidi, ſpiſſi, qui clara liquidaque luce carent, craſſumque & concretum habent cœlum.

Illi, inquit Perſius, qui ſic vixerunt, vbi luxu & nequitia morbos contraxerunt, grauiſſimè ferunt ſe eam vitæ ſectam ſecutos, quæ tota diei nubilo, aut luci paludum nebulis & caliginibus offuſæ ſimilis ſit; nec ad illuſtrem vitam adſpiraſſe, quam conciliat philoſophia, quæ diſcuſſis tenebris ſtultitiæ ſapientiæ lumen oſtendit: hæc Turn. cap. 1. lib. 20. Adu.

Vidi iam iuuenem premeret quum ſerior ætas
Mœrentem tardos præteriiſſe dies.

INSERIS AVRES FRVGE CLEANTHEA.

Hippallage; *inſeris aures fruge Cleanthea*, pro, *inſeris frugem Cleantheam aure*; nomine frugis Cleantheæ intelligitur ſapientia Stoica.

PETITE HINC.

A laude Cornuti digreditur in commendationem philoſophiæ Stoicæ.

EGERIT HOC ANNOS.

Scaliger hunc locum Perſij ita emendat.

Egerit hoc annos, ſemper paulum egerit vltra.

Hæc procraſtinatio diſcendæ philoſophiæ Stoicæ, hoc cras egerit, conſumit annos, & ſemper vlterius egerit.

NAM QVAMVIS PROPE.

Quemadmodum priores non aſſequntur poſteriores quadrigarũ rotæ, etſi vno eodemque temone prouehantur, & circa ſuum axem pari celeritate ruant: ſic illud cras, quod præterijt, non reſtitui aut ſubſequenti tempore poteſt anteuerti.

LIBERTATE OPVS EST.

Superior contextus verſuum quaſi parergon: hîc res ſubiecta poëmatis, ſcilicet diſſertatio paradoxi, *ſolum ſapientem liberum eſſe.* Vt aliquis ſit ſapiens, deſideratur libertas animi, non illa ciuilis, qua ſerui manumiſſi fiunt liberi & ciues Romani, vt vindicta, cenſu teſtamento.

TESSERVLA.

De teſſeris frumentarijs Lipſius in Electis.

Teſſeræ frumentariæ, & miſſiles; illæ quadratæ quia diſtribuebantur, illæ rotundæ vt in capita ſpargerentur. Xiphilinus in Nerone.

Πάντα μὲν γὰρ τὰ πολυτελέστατα οἱ ἄνθρωποι ἐσθίουσι· πάντα δὲ καὶ τὰ ἄλλα τιμιώτατα ἵππους ἀνδράποδα, ζεύγη, χρυσίον, ἀργύριον, ἐσθῆτα ποικίλην ἐδίδου διὰ συμβόλων. σφαίρια γὰρ μικρὰ γεγραμμένα ὡς ἕκαστα αὐτῶν ἔχοντα εἰς τὸν ὅμιλον ἐρρίπτει ὅ τι τὶς δ' ἐκείνων ἥρπασεν. edulıorum omnium chariſsima & alia quæque pretioſiſsima,

equos, mancipia, currus, aurum, argentum, vestes varias per tesseras dedit: sphærulas enim quasdam, quibus singulis aliquid ex istis inscriptum erat, in cœtum proiecit, & vnicuique datum est id, quod ea tessera, quam rapuerat continebatur.

VERTIGO.

Seruus vertebatur, circumagebatur, circumducebatur in manumissione; vnde vertigo, circumactio circumductio pro manumissiono apud bonos authores. In vertigine, circumactione formula illa verborum sæpiuscule, *liber esto, atque abito quo voles.*

MARCO SPONDENTE RECVSAS.

Dama, vbi circumactus fuerit, vindictaque manumissus, liber & ciuis habebitur, quod his argumentis constat; nam sponsor esse poterit, iudex, testis, signator.

Credebant veteres nominibus certis datoque sponsore, Seneca, *annulis plus creditur, quàm animis.* Horat. epist. 1. lib. 2.

Romæ dulce diu fuit, & solemne reclusa
Mane domo vigilare, & clienti promere iura
Cautos nominibus certis expendere nummos.

Martialis epig. 25. lib. 12.

Cum rogo te nummos sine pignore, non habeo, inquis.
Idem, si pro me spondet agellus, habes.
Quod mihi non credis veteri, Thelesine, sodali,
Credis colliculis, arboribusque meis.

Verum, vt habeatur vera notio verbi, creduntur propriè nummi, qui reddantur, Plautus in Curculione.

Argentarijs male credidi, qui aiunt, nugas prædicant
Non male creditur, qui nunquam redditur; prorsus perit.

Vt credita, non nisi quæ redduntur; sic debita, non nisi quæ soluntur, Martialis lib. 2. epig.

Sexte nil debes, nil debes, Sexte, fatemur,
Debet enim quisquis soluere, Sexte, potest.

HIC DAMA EST.

Hic paullo ante Dama; nunc factus liber & ciuis Romanus Marcus Dama: Nomina seruilia *Dama, Dauus.*

HÆC VERA LIBERTAS.

Iusta, legitima, plena, perfecta libertas, qua quis fieret liber Latinus & ciuis Romanus; eaque tribus modis acquirebatur testamento, censu, vindicta: Imperfecta, illegitima inter amicos, per epistolam, per mensam; qua non plenè liberi, nec ciues fierent; imo poterant retrahi in seruitutem.

HANC NOBIS PILEA DONANT.

Notæ, insignia noui nouitij liberti, *caluitium, pileum corona redimitũ,* toga,

toga, calcei. vide Plutarchum in Pompeio.

AN QVISQVAM.

A definitione libertatis probat se liberum esse; *libertas est viuendi potestas, vt velis: viuere vt velis*, cætera satis nota apud Marcum Tullium 5. parad.

AVREM MORDACI LOTVS ACETO.

Ait Persius aurem Stoici acri aceto lotam, quòd eius auris exercitata est in Dialecticis conclusionibus, cuius artis acri disciplina & acuta instructus non fallitur captiosis ratiocinationibus; sed eas statim acris eius & acuta auris percipit; hæc Tur. cap. 1. lib. 20. Aduers.

Acetum pro acumine & prudentia poni non est nouum, Pl. auc in Pseud.

Nunc experiar sitne aceto tibi cor acre in pectore.

Idem.

Ecquid habet is homo aceti in pectore.

VINDICTA.

Quod vindictam Persius, festucam Plautus appellat in Milite.

Quid ea ingenua, an festuca facta, serua an libera est.

In manumissione rapismata, Claudianus.

Aspice mox latum sonuit clamore tribunal,
Te fastos ineunte quater: solemnia ludit
Omina libertas, deductum Vindice morem
Lex celebrat, famulusque iugo laxatus herili
Ducitur, & grato remeat securior ictu.
Tristis conditio pulsata fronte recedit
In ciuem: rubuere genæ, tergoque remouit
Verbera promissi fœlix iniuria voti.

Simulatque peracta esset manumissio, statim in acta nomen manumissi referebatur, adiecta manumissionis caussa, Terentius in Adelphis.

Ædepol hodie mea quidem Sente ntia
Iudico Syrum fieri esse æquum liberum M. *Istunc*
Liberum?
Quodnam ob factum.

Ad hæc verba, *quodnam ob factum*, sic Donatus; *iure: adscribi enim caussas manumißionis in iure formula est.* Nomen vero manumissi in acta referri olim consueuisse, auctor Plautus in Persa.

Dic bona fide, iam libera est?
Do, i, i, ad prætorem, exquire, siquidem credere non vis
Libera est, inquam, ecquid audis.

MEVS.

Meus meæ potestatis, mei iuris; vt suus, suæ potestatis, sui iuris.

Iustin. 55. 2, ad S. C. Tertull. *Sed & filiæ suæ mortuæ filius vel filia* præponitur; id est, quæ sui iuris, suæque potestatis est. Sic Plautus in Persa, vbi lenonem inducit, qui ancillam manumiserat; *ita ancilla mea, quæ fuit hodie, nunc est sua*. Et apud Cic. lib. de Repub. 3. *est enim genus iniustæ seruitutis, cum ij sunt alterius, qui sui possunt esse.*

NON PRÆTORIS ERAT.

Solus sapiens liber est: sapientis autem proprium est vita recte vti & officijs optime fungi quarum rerum scientiam complectitur; eam autem scientiam tradere non potest prætor, proinde nec libertatem quidem: facilius enim prætor consequeretur, vt prægrandes isti militum calones, qui musicam nunquam didicerunt, recte sambucâ vterentur; vt enim illi, quia scientia modorum & cantuum carent, sambuca carere non possunt, sic qui scientiam vitæ non sunt adepti, officia vitæ nõ possunt recte obire, quare nec liberi esse. Turn. cap. 1. lib. 20. Aduers.

PERONATVS.

Pero rusticum calceamentum, vnde peronatus arator Persio: pero etiam peregrinum calceamentum: vetus interpres Iuuen. sat. 1. ad hæc,

Pedibus qui venerat albis.

Vel pedules nouos, quos perones dicunt, vt peregrinus, deest habens vel gestans, aut quid simile. Pero, etiam calceamentum senatorium, Marcus Cato Orig. lib. 7. *qui magistratum curulem cepisset calceos mulleos allucinatos, cæteri perones*: cæteri scilicet magistratus peronibus, curules & maiores magistratus mulleis calceabantur. Catonis verba criticis negotium facessunt, qui pro, *allucinatos*, comminiscuntur, *alutatos, lunatos, vncinatos*. Fragmenta Festi Pompeij, *allutaciniatos*.

FRONTEM PERIISSE.

Horatius epist. 1. lib. 2.

Clament periisse pudorem
Cuncti pene patres.

ARS DEDIT.

Sapientia Stoica tibi tribuit viuere recto talo, id est recto pede.

MODICVS VOTI.

Pauca petenti multa dij dederunt, Horat.

Hoc erat in votis modus agri non ita magnus,
Hortus vbi & tecto vicinus iugis aquæ fons,
Et paulum syluæ super his foret; auctius atque
Dij melius fecere.

Votum non nefandum sit, quale illud sat. 2.

O si præclarum patrui funus ebulliat.

Non ridiculum, vt, *O si fors vrnam mihi monstret.* Votum non irritũ ac

inutile, quale manduci, comedonis, tricinij ; *o si corpus validum in senectute*, cui obex est intemperantia victus.

DVLCIS AMICIS.

Liberalis amicis quantum satis sit, nec semel. Nescit enim semel incitata liberalitas stare, cuius pulchritudinem vsus commendat: præterea id vnum ex amicitiæ officiis, nil habere proprium, omnia cum amicis habere communia, saltem in annonæ incendio. Pl. Pompeiæ Celerinæ epist. 4. lib. 1. *non me hercle tam mea sunt, quàm quæ tua.*

I.N QVELVTO.

In vijs nummo fixo prætereuntes illudebantur, Horat. epist. 16. lib. 1.

In triuijs fixum cùm se dimittit ob assem.

SALIVAM MERCVRIALEM.

Et possis eius ingenij te probare, vt lucrum tibi non moueat saliuam. Glutto, ligulius, catillo, lurco, lurchiabundus Catoni apud Fabium lib. 1. cap. 2. degulator Afranio apud Charisium lib. 1.

HÆC MEA SVNT.

Solemnia in manus iniectione, *hæc mea sunt.*

CVM FVERIS NOSTRÆ FARINÆ.

Id est, cùm fueris famulus ac minister tuarum cupiditatum, cùm veneris in nostrum pistrinum.

VAPIDO SVB PECTORE.

Vapidum pectus, degenerans animus in vitium, vt vinum in vappam. Vappæ nomen probrosum, cum animus hominum degenerauerit, Pl. cap. 20. lib. 14.

QVÆ DEDERAM.

Per me liber eras, quando frena inijceres tuis cupiditatibus; At modò seruus, qui vapidè te habeas animo, qui patiaris vinci à vitijs.

NIL TIBI CONCESSIT RATIO.

Fortean iure ciuili liber es; sed philosophicè seruus ; in minima re peccas: digitum exere, peccas.

Stoici, inquit Turn. in Ad. cap. 1. lib. 20. ne digitum quidem exeri, vt oportet, a stultis existimant. Digitum autem interdum viriliter exerit & fortiter, qui alteri denuntiat terrorem, vel se nil timere digito exerto ostendit.

ET QVID TAM PARVVM EST.

Poterit ne aliquis libertatem Stoicam periclitari digiti malè exerti caussa? Respondet Persius, æquè peccat qui male digitum exerit, vt qui malè corpus mouet.

NVLLO THVRE LITABIS.

Nullis precibus ac votis, nullis sacrificijs perficies, quin planè amés & seruus sis, si peccas, etsi in rebus leuiusculis.

Quemadmodum aliquis rure inficeto infiçetior qui tres numeros Batylli pantomimi effinxerit, nō censetur pantomimus Batyllus, sic propter breuem semunciam bonæ ac sanæ mentis non iudicaris sapiens & liber animo.

MOVEARE AD NVMERVM.

Batyllus Satyrum saltat mimicè ad numeros, id est ad modum rhytmi & cantilenæ, vt interpretatur Turn. cui pugnat *extra numerum saltare*, id est contra leges saltationis peccare.

LIBER EGO.

Verba serui vappæ; videor tamen liber.

VNDE DATVM.

Verba Persij, vnde tibi data libertas, cui dominæ cupiditates.

I PVER.

Ostendit magis esse seruum, qui libidini paret & cupiditati, quàm qui dominum habet & seruitutem seruit. Nam si dominus tibi imperarit aliquid, si tamen cessator & nugator es, te imperium hercle nihil impellet; at si intus dominæ sunt perturbationes, æquè nos plectunt, ac serui cessatores à domino verberantur.

STRIGILES.

Attigi strigiles sat. 3. in balnearia supellectile, quibus adde sabana aspera, lintea tenuia, oleum, nitrum, aquam saccatam.

SI INTVS.

Non tibi dominus extrorsum qui te ad cursum cogit, sed introrsum domini plures, qui cogunt.

MANE PIGER STERTIS.

Tu seruus auaritiæ, & luxuriæ. Auaritia gannit in aurem.

Gnauus mane forum, & vespertinus pete tectum
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutius, indignum quod sit peioribus ortus.

VARO.

Pithœus cap. 8. lib. 1. Aduers. Subs. *baro*, non *varo* legendum putat; *quisquis*, inquit, *baronis nomen ei loco magis congruere non videt, verè baro est.* Vari tamen vitium ad animum quoque transfertur; cui non dissimilis loquendi forma, *recto talo viuere.*

Sententia huius loci est; stultus eris si iusiurandum colas, & nisi vel periurio rem quæras, vix sal tibi, quem delingas, suppetet: ac salinum tibi, propter salis inopiam, vt micas & reliquias quasdam eius salini conchæ tenaciter inhærentes reuellas, erit pene digitis terebrandum.

Quædam Scaliger ad hunc versum commentarijs in Priapeïa.

IAM PVERIS PELLEM.

Iam te accingis ad nauigandum, & accommodas sarcinas pueris, vidulum scorteum, & œnophorum: ita se comparare solebant, qui aliquò proficiscebantur, Plautus in Epidico.

Nisi si in vidulo, aut in mellina attulisti:

Quod est, nisi in scortea habes mantica, aut in œnophoro, aut lagena mellinæ, est autem mellina potio confecta melle adiecto, Turn. in Aduerſ. cap. 1. lib. 20.

BILIS INTVMVIT.

Tu, qui nauigare paras, bile atra percitus insanis & furis, nec vrna cicutæ feruorem insaniæ tuæ posset extinguere. Vetus interpres Persij notat cicutæ succo extingui calorē. Scribit autem in Aduerſ. cap. 8. lib. 21. cicutam pro elleboro sumi.

TIBI TORTA.

Vsque adeone insanis, vt tibi cannabinis rudentibus sedem fulcire velis cœnanti in transtro vice mensæ, & velis sedentem te sustineri funibus, & duros rudentes tibi sedile esse, qui in elegantibus & mollibus lectis discumbere solitus sis?

FVLTO.

Tò *fulto*, non ad transtrum, sed ad hominem referendum est, Plautus in Sticho.

Mane puluinum. A. bene procuras, satis sic est fultum mihi.

Propertius el. 7. lib. 3.

Et fultum pluma versicolore caput.

Si tamen quis ad transtrum referat, non valde dissentiet Turn. cap. 1. lib. 26. Aduerſ.

IN TRANSTRO.

Super transtris dormiebant nautæ in naui, non sub transtris. Trierarcho verò suus erat locus ad nauis puppim, vbi illi tabernaculum extrui solitum, Pollux. plura Casaubonus ad Theoph. Char.

PICE LÆSVM.

Odor insuauis vini resinati, picati, id est, vini deprompti è cadis resina vel pice oblitis. Verumtamen cadi oblinebantur vt vinum maiorem ætatem ferret. Claudius vno die viginti edicta proposuit: inter quæ duo, quorum altero admonebat, vt vberi vinearum prouentu bene dolia picarentur, altero nil æquè facere ad viperæ morsum, quàm taxi arboris succum, Suet. in eius vita cap. 16.

SESSILIS OBBA.

Oenophorum capacissimum; vas dilatatum.

ET MANES ET FABVLA FIES.

Vt, *nullus eris*, Plautus.

Anima est amica amanti; si abest, nullus est.

Nullus est, mortuus est.

QVINCVNCE MODESTO.

Significat ei satius fore quincunciali vsura, mediocrique & infra semissem fœnore pecuniam occupare, quam studio maioris questus magnos labores & periculosam nauigationem subire.

NOSTRVM EST QVOD VIVIS.

Perinde est ac si diceret; ego tibi vitæ, salutisque author sum, & absque me foret, lubricæ precipitisque vitæ rationes amplexus, aut duritiam aut parsimoniam secutus fato raptus esses: at impulsu suasuque meo tibi genioque tuo indulsisti.

HOC QVOD LOQVOR INDE EST.

Diuus Hieronymus cap. 6. lib. 3. comment. in epist. ad Galatas respiciebat ad Persium cùm ita scriberet; *breue est vita istius curriculum. hoc ipsum quod loquor, de tempore meo mihi aut crescit aut deperit.*

DVPLICI IN DIVERSVM SCINDERIS HAMO.

Id est, distraheris in duas contrarias partes duplici hamo, scilicet auaritia & luxuria. RVPI VINCVLA DICAS.

Dicas, me asserui in libertatem disruptis vinculis auaritiæ & luxuriæ, quibus constrictus antea fueram.

SICCIS COGNATIS.

Sicco vuidus opponitur Od. 5. lib. 4. Carm. Horatij.

Dicimus integro
Sicci mane die, dicimus vuidi
Quum sol Oceano subest.

REM PATRIAM FRANGAS.

Meretrix bona iuuenum abligurit, prodigit: Ianuæ meretriciæ portitorum sunt simillimæ, patent si adferas. Paroemia hæc non inelegans *cupidinum crumena porri folio vincta est.*

Meretrix à rapacitate *lupa*, Isid. l. 18. cap. 42. *ignis*, Donato in Eunuchum ad hæc, *accede ad ignem, id est, ad meretricem, quia auida est, vt ignis alimentorum*: Plauto in Pseudolo *gallina*, quia vt gallina spargit & perdit omnia; plerisque *domestica Charybdis*.

Soluebant iuuenes luxu proflui mercedem cellulæ statim cùm ingrederentur; Petronius, *iam pro cella meretrix assem exegerat.* Iuuen. sat. 6. *voce*

Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit:

Æra, dicit, *capturam*: Ita Suetonius turpem illum quæstum appellauit in Caligula cap. 40. *ex capturis prostitutarum quantum quæque vno concubitu mereret.* Seneca pater lib. 1. Controuers. *pretia stupri accepisti, & manus, quæ dijs datura erat sacra, capturas tulit.*

In locis meritorijs cellulæ, cubicula, vbi nudæ stabant meretrices; nudæ, vt eas inspicere possent amatores, ne quâ labe occulta deci-

perentur, Apuleius lib. 10.

In cellulis tituli, Seneca 2. Cont. *deducta es in lupanar, accepisti locũ, pretium est constitutum, titulus inscriptus.*

ANTE FORES CANTO.

Amantes carmen ad fores amasiarum occinebant Horat. Od. 7. lib. 3. *Prima nocte domum claude: neque in vias*
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram difficilis mane.

Idem Od. 18. lib. 1.
Parcius iunctas quatiunt fenestras. &c.

Sen. epist. 51. *Habitaturum tu putas vnquam fuisse in Vtica Catonem, vt præternauigantes adulteras dinumeraret, & aspiceret tot genera cymbarũ varijs coloribus picta, & fluitantem toto lacu rosam, vt audiret canentium nocturna conuicia.* Plautus in Persa: *Illi noctu occentabunt: proinde iubeas occludi ædes foribus ferreis.* Plut. in ἐρωτικῷ latinè sic redditur: Quid vero prohibet, quin ad fores eius eat, cantet carmen παρακλαυσίθυρον, ad ianuam imagunculas inserat, sertisque adornet, omni conatu cum riualibus decertet.

Vdæ fores amasiarum, quia perfusæ vnguentis, etiam vino, Plautus in Curc. sc. 1. vdæ præterea fores lachrymis exclusi amantis, Ouid. el. 6. lib. 1. amor.

DIIS DEPELLENTIBVS.

Dij depellentes id est malorum depulsores, Auerrunci.

SOLEA.

Intelligit Persius amantem vapulaturum sandalio amasiæ. tale illud Terentianum in Eunucho act. 5. sc. 85. *Vtinam tibi commitigari videam sandalio caput.*

Suet. *ferulis obiurgari.* Petron. *colaphis obiurgare puerum.*

Soleæ versicolores cereæ, albæ, luteæ, ederaceæ.

FERVS ET VIOLENS.

Vix datur amanti se totum à laqueis amasiarũ expedire; leg. Plautus in Asinaria, iam a principio scenæ huius: *Vnum istorum nummis philippis non emam. &c.*

IVS HABET.

Non liber qui candidatus est magistratus alicuius, sed seruus maximè suffragatorum quorum manus prehensandæ. Redempti olim suffragatores muneribus & largitionibus manumque prehensatione. Horat. epist. 7. lib. 1.
Si fortunatum species, & gratia præstat
Mercemur seruum, qui dictet nomina: læuum
Qui fodiat latus: & cogat transpondera dextram
Porrigere. Hic multum in Fabia valet: ille Velina

Cui libet hic fasces dabit: eripietque curule
Cui volet importunus ebur. frater, pater, adde,
Vt cuique est ætas, ita quenque facetus adopta.

Sen. ad Lucilium: *Quàm putas iucundum esse tribubus vocatis, quum cādidati in templis suis pendeant, & alius nummos pronuntiet. alius per sequestrem agat, alius eorum manus osculis conterat.* Petronius Arbiter.

Nec minor in campo furor est, emptique Quirites
Ad prædam strepitumque lucri suffrágia vertunt:
Venalis populus, venalis curia patrum.

Id tamen lege vetitium Cic. 3. de leg. *Ne donum capiunto, neue danto, neue petenda, neue gerenda, neue gesta potestate.*

CICER.

Missilia in ludis, & duorum generum fuerunt. Quædam enim nullius ferè pretij habebantur, vt fabæ, cicer, nuces: quæ cum in populum mitterentur ludis Floralibus, cæterisque fèstiuitatibus rixæ nascebantur in populo ad prædam attentiori. Alia fuerunt pretij lōge maximi. Mart. lib. 8. epig. 77.

Omnis habet sua dona dies, nec linea diues
Cessat, & in populum multa rapina cadit.

Statius lib. 1. Syl.

Iam noctis propioribus sub vmbris
Diues sparsio.

Deinde subijcit.

Interque subito cadunt volatu
Immensæ volucrum. &c.

Aues intelligit phasianas, & gallinas Numidicas siue Aphricanas. leg. Suet. in Aug. cap. 41. idem in Calig. c. 17.

Sed aliquando viris & mulieribus separatim tesseræ proiectæ sunt, ne quid dedecoris in ijs rapiendis committeretur; Xiphilinus in Adriano. CRETATA AMBITIO.

Candidati magistratuum cum toga cretata. Fullones, vt verbis vtar Liuij, album in vestimentum addebant.

NON IN FESTVCA.

Non in festuca, vel bacillo lictoris ministri prætoris verè aliquis liber, sed is qui omnino vacat perturbationibus: lictor ineptus in datione libertatis. VNCTAQVE FENESTRA.

Ritus appendendi lucernas in die festo, etiam sabbathis Iudæorum explicatur à Lipsio lib. 1. elect. cap. 3.

AT CVM HERODIS.

Superstitio Iudæorum inualuit apud Romanos. Augustus à relligione Iudæorum non abhorruit, cuius rei fidem faciunt plurima, quæ de eius in illam gentem indulgentia narrant Philo & Iosephus.

Verum

Verum Iudæi superstitiosi in cultu sabathi; nudipedes, & ieiuni sacra peragunt, quæ à Tert. & Hieron. nudipedalia dicuntur. Berenice regina vt deo vota solueret pro salute Ierosolimam venit, & pro more patrio hostijs cęsis capillisque derasis nudipes ante tribuna stetit, vt est author idem Iosephus.

Sabbathis ieiunasse Iudæos verum est, si sabbathum pro hebdomade accipiamus, sin, vt solet, de septimo die hebdomadis intelligimus, falsum omnino est. Neque enim in sacra pagina neque in Iudæorum commentarijs vllum huius moris extat vestigium. At Romani qui nouerant crebra ab ijs vsurpari ieiunia, cum viderent sabbathum ab ijs celebrari singulari castimonia, ignari morum eius gentis istud sibi temere persuaserunt, Iustinus lib. 36. Petronius in epigrammatis; hæc Casaubonus in Augustum Suetonij.

APRICI SENES.

Aprici senes vel quia gaudent apricatione; vel quia pauperes, quorum focus cùm non splendeat, apricari solent. Plerique tamen interpretantur Persium cecinisse, *apricos* vt Lucilium *passos senes* id est exuctos.

LABRA MOVES.

Horat. epist. 16. lib. 1.

Labra mouet metuens audiri pulchra Lauerna.

RECVTITA SABBATA PALLES.

Id est, recutiti Iudæi sabbatum vereris. Iudæus recutitus vt ab Horatio, *Iudæus apella.* Iudæo sabbatum duplex, septimum & tricesimum. Septimum septimo quoque die repetebatur. Sabathum tricesimum tricesimo quoque die, mensis initio. Iudæorum menses triginta dierum erant, vt menses Atheniensium.

CAPVT ALLII.

Superstitio inualuerát vt alliorum capita crederent valere ad multarum noxarum depulsionem.

DIXERIS HÆC.

Dixeris in ore, in vultu Centurionum acquiescens non aliam, quã animi libertatem, videri expetendam, nullus eorum sententiam æstimabit tuam. Translatum verbum, *licetur*: licêri enim est in auctione faciunda pretium deferre, Turn. in Aduers.

VARICOSOS.

Varicosi centuriones, qui varices habent præ labore militiæ. Cicero varicosus; vatrax; Vatinij scomma, qui Ciceroni respondit, cum humeris Reipub. se reportatum de exilio gloriaretur, *vnde ergo tibi varices*, Macrobius lib. 2. cap. 3. Sunt autem varices eminulæ venæ, quæ occaluerunt vel in capite, vel in ventre, sed vt plurimum in cruribus.

SATYRA VI.

HOC poëma Satyricum Cæsio Basso dictum est; rogatque num in agro Sabino hibernet, & versus ad lyram moduletur: scribit enim se iam ad portum Lunæ, quæ in Liguria vrbs est, recepisse, cuius meminit Ennius in Annalibus, eoque loci velle cum animi tranquillitate viuere procul ab omni strepitu & ambitione; vnde prærepta occasione subsannat eos, qui seipsos excruciant vt hæredes locupletent suos.

ADMOVIT BRVMA FOCO.

Ægyptij, vt author est Pierius, hyemem mensâ foco admotâ prænotabant.

TETRICO PECTINE.

Lyra tetrica, vt apud Horatium od 12. lib. 1. *Acris lyra*; atque ita Persius intelligit illam, cuius vox sit acris siue acuta, siue virilis. Nam puellares aliæ sunt & amatoriæ, aliæ viriles, quæ perfectæ dicuntur, & amplius quàm perfectæ, vt copiosè differit Atheneus agẽs de Alexandrinis.

MIRE OPIFEX.

Bassus poëta lyricus. lyrici autem primò diuos, & virtutem victorum sacris certaminibus carmine extollebant: atque ea sunt primordia veterum vocum. postea Melici etiam de iuuenum amoribus, & senum luxu iocisque scribere cœperunt: qua argumentorum materia suum poëma Bassus distinxerat. Iocos autem iuuenes, iocos iuueniles intelligit: & iocos senes, seniles. Ad hunc locum pertinet illud Horatianum in arte poëtica.

Musa dedit fidibus diuos puerosque deorum
Et pugilem victorem, & equum certamine primum
Et iuuenum curas & libera vina referre.

POLLICE HONESTO.

Triplex fuit canendi modus ad Lyram; vnus, cum priùs veteres fidibus, mox assa voce canerent, cuius meminit vetus interpres Pindari; Alter modus, cùm simul & voce & fidibus canerent, qua de re legendus Plutarchus in problematis; tertius, primùm simul & voce & fidibus, mox assâ voce canere, cuius memoriæ rerum veterum subscriptor Tibullus lib. 3. vbi alloquitur Apollinem & Lyram.

Hanc primum venies plectro modulatus eburno,
Felices cantus ore sonante dedit.

Sed postquam fuerant digiti cum voce locuti,
Edidit hæc tristi tristia verba sono.

MIHI NVNC.

Turn. cap. 7. lib. 30. putat ita interpretandum: mihi tepet liguria ora, & mihi hibernat: ac pro hybernis est eius oræ mare, id est in ora Ligustica hiberno, & hyemen traduco ad portum Lunæ.

LVNÆ PORTVM.

Ruris & vrbis gratissima vicissitudo, Plin. epist. 19. lib. 3. *habet multum iucunditatis soli, coelique mutatio.*

Ex secessibus frequentabant præcipue Romani maritima, quæ vocarent, *amœna.* Veteres glossæ Turnebo descriptæ, *actæ, littora amœna.* Tacitus 3. historiarum *noctu dieque fluxi & amœna littorum personantes.* Victor in Aurelio Antonino, *quæ in tantum petulantiæ proruperat, vt in Campania sedens amœna littorum obsideret.*

Amœnitas littoralis cœpit submouere maria, vt cum Horatio loquar oda 18. lib. 2.

-- sepulchri
Immemor struis domos.
Marisque Baijs obstrepentis vrges
Summouere littora,
Parum locuples continente ripa.

Ea de re Apollonij apud Philostratum cap. 2. lib. 9. in vita illius, querimonia, quæ in latinum sermonem traducta sic vulgò legitur; *satius est habere animum virtutibus ornatum, quàm superbè constructas Domos, in littore, ac vlteriùs: ædificia eodem in loco semper manent, nec alibi vsquàm vbi fuerint exstructa videri possunt; boni autem viri vbique videntur, vbique loquuntur. Nihil ab Homerico Ioue differnnt, qui sub varijs formis ab Homero inducitur multò admirabilior eo, qui ex ebore fabricatus est, hunc enim in terra tantum apparere, illum verò quamcunque cœli partem percurrentem mente ac cogitatione comprehendi.*

POSTQVAM.

Postquam se Homerum esse desijt somniare, ad seque reuersus, omissa Pythagoræ de animorum in alia corpora transmigratione sententia, Quintus Ennius sibi videri cœpit non Homerus. Quintus vel numeri nomen est, vel Ennij prænomen.

DESTERTVIT ESSE MÆONIDES.

Figura græca est, pro destertuit se Mæonidem esse, vt Luc. lib. *Tutumque putauit iam bonus esse socer.*

PAVONE EX PYTHAGOREO.

E Charisio constat id non a Persio fictum, sed ex Ennio sumptum:. adfert enim lib. 1. gram. ex Ennio: *Memini me fieri pauum.*

ET SIGNVM.

Auarum insimulat qui vapidum vinum obsignaret & biberet. Lagenas vini obsignabant veteres, id copiosè à Lipsio in 1. lib. annal. Corn. explicatum est.

SOLIS NATALIBVS.

Persius æmulus Horatij epist. 2. lib. 2,

Cur alter fratrum cessare & ludere & vngi
Præferat Herodis *palmetis pinguibus, alter*
Diues & importunus ad vmbram lucis ab ortu
Syluestrem flammis & ferro mitiget agrum:
Scit Genius natale comes qui temperat astrum.

Stellæ mortalium geneses moderantur: genesis, genitura, fatum natalicium, thema; Suetonius in Augusto cap. 24. *tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, vt thema suum vulgauerit*, id est, genesim, genituram: Spartianus in Antonino Geta, *Seuerus gnarus genituræ*: Eutropius in Vespasiano genituras interpretatur, *fata natalicia.*

SACRVM PIPER.

Sacrum piper, a quo abstinet triparcus tanquam re sacra:

GRANDIA PERAGIT BONA DENTE.

Quantùm auarus addere facultatibus suis conatur, tantùm hæres detrahit. Laudabile facultatibus hæreditarijs vt nil alieni addere, ita nil imminuere. Vetus interpres Iuuen. sat. 1. *moris erat apud antiquos, ne quis adderet possessionibus suis, aut de illis minueret.* Ausonius Epicedio in patrem.

Litibus abstinuit, non auxit, non minuit rem.

Hoc amplius, tantum abest quis rem parentum debeat vendere & alienare quin potiùs diuenditum & alienatum prædium redimere connitatur, recordatione maiorum ad quos pertinuerat, & quod ibi primùm infans reptauerat. Sidonius Apollinaris epist. 5. lib. 3. *Nunc vir alieni non appetens, possessionis antiquæ alienatæ non tam damno angitur, quàm pudore, quam vt redimere conetur, non auaritiæ vitio, sed verecundiæ necessitate compellitur.* Vox querula apud Quintilianum declam. 337. *Penates illos, in quibus natus sum, qui mihi quotidiana imagine adhuc versantur ante oculos, illos penates in quibus aliquid sacri esse credimus, amisi.* l. si in emptionem. De minoribus, *si eius interesse emptam ab eo rem fuisse adprobetur, veluti quod maiorum eius fuisset.*

NOSSE SALIVAM.

Nosse saliuam turdorum, id est nosse gustum. Seneca dixit *saliuam mouere*, gustum mouere vel facere. *Saliuosæ aquæ* in Catalectis.

Quibus repletus in saliuosis aquis
—— os vsque larobis sauijs.

Aquæ saliuosæ, vt *saliuatum* apud Columellam, quicquid gustum re-

ficit. Itaque versuum hæc est sententia, repletus aquis, in quibus gustus, more canum, qui aliquid ligurierunt, labra etiamnum lambis.

OCCA.

Qui fruges annuas consumis, agrum colito tuum, & protinus succrescet altera seges, quam molas, quæque tibi quantum consumpseris reponat. Ergo ex occatione, quæ pars est culturæ agri, tota cultura intelligitur: hæc enim in agrorū cultura *arare, occare, stercorari, serere, sarrire, metere*. Plautus allegoricè: *Occator, sartor, messor, malorum.*

AST VOCAT OFFICIVM.

Est angusti animi contemnere diuitias si habeas; potes enim eas ad beneficentiam conferre; Marcus Tullius 1. offic.

INGENTES DE PVPPE DII.

In puppi sacrarium quoddam habebant veluti lararium. Virg. 10. æneid.

Et aurato fulgebat Apolline puppis.

Val. lib. 1.

Visa coronatæ fulgens tutela carinæ.

Horat. eò respexit, od. 19. lib. 1.

Non dij quos iterum pressa voces malo.

SED COENAM FVNERIS.

Velim quidem miseris & afflictis subuenire, sed vereor ne, si res decurtata ei aduenerit, parcus sit hæres in meo funere.

Multæ impensæ in funere indictiuo aut publico, quæ cæteris ferendæ magis ac præstandæ, vt est in iure ciuili.

Impensæ in epulis; quæ numero quatuor.

. Culinæ ferales; Sextus Pompeius, *culina vocatur locus, in quo epulæ in funere comburuntur.* In sepulchretis aut in vstrinis ipso rapere è rogo cœnam solebant pauperiores.

Impensæ in exibitione spectaculorum.

In facibus.

In simulachris defunctorum cereis, quæ vt a populo conspici possent, machinamentis erigebantur. Simulachrum Cæsaris ab Antonio est ostensum super funebri lecto, eo factum artificio, vt versatile esset, omniaque ei imposita vulnera mirè subijceret oculis. Aurata ædes pro rostris collocata Cæsari est, vt ibi collocaretur corpus, dum oratio funebris haberetur; ædes non parietibus sed columnis cincta erat. Sanè, vt obseruat Casaubonus in Iulium Cæsarem Suetonij, cùm legantur multi ante Cæsarem in foro laudati, nemini tamen exstructam ædem legimus, sed lectum pro rostris positum. Posteà vero quàm cœpêre Imperatores consecrari, id quoque seruatū est.

Sunt & aliæ impensæ, quas cuique studioso licebit conijcere. Et si

tacere necdum cœpimus, certe taciturire, duplici nomine ; vt si placemus, pauca lecturis incitent voluptatem ; si displicemus, non excitent multa fastidium.

VRNÆ.

Discincti ossa legebant, Tibullus

ossa

Incinctæ nigra candida veste legant.

Ossa collecta in vrna suaueolenti condebant, quemadmodum passim legitur.

De ossilegio Heraldus multa in Martialem.

HÆRES.

Horat. epist. 5. lib. 1.

Parcus ob hæredis curam nimiumque seuerus

Assidet insano.

POSTQVAM SAPERE VRBI.

Postquam transmarina cœpimus vti sapientia & philosophorum disciplina græcorum, eaque nobis probata fuit; nostra hæc vernacula, & cismarina sapientia haberi cœpit, nec in pretio esse, quòd transmarina non esset. Itaque etiam fœnisecæ degeneranere & corrupti sunt, & pultes suas magis quam olim vngere cœperunt, Tur. cap. 7. lib. 30.

MISSA EST A CÆSARE LAVRVS.

Missæ sunt ab imperatore litteræ laureatæ, litteræ victrices ; quæ festinanter ad nos peruenerunt. Vetus Glossographus *veredarij dicuntur à vehendo, quia festinanter in equis currunt, nec descendunt de equis, antequam responsa sua liberent, habent pennas in capite, vnde intelligitur festinatio itineris.* Nuntij ad instar Mercurij, qui subeius tutela sunt, pennas fronte gerebant; ad cuius antiqui moris fidem faciundã circumspice Iuuenalis versum Sat. 4.

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

INGENTESQVE LOCAT CÆSONIA RHENOS.

Fluuiorum & gentium deuictarum imagines in triumpho deportabantur, subijciebanturque gentium victarum imagines statuis victoris. Fluuiorum genios senili ore veteres fingebant, qui accumbentium more in tergum reclinarentur, quales hodie visuntur Romæ Nili & Tiberis statuæ ; ijdem fluuij capillati fingebantur. Plura in Syluas Statij dicturi sumus.

CENTVM PARIA.

Duplicem significare videtur Hecatomben : sed fortasse ludos gladiatorios significat, cùm paria dicat : vt apud Horat. lib. 2. sat. 3.

Gladiatorum dare centum

Damnati populo paria.

ARTOCREAS LARGIOR.

Largior artocreas, id est visceratione m.

EXOSSATVS.

Exos Lucretio lib. 3. exossis Sidonio epist. 16. lib. 8.

MANIVS HAERES.

Multi erant Ariciæ Manij pauperes & obscuri: sed & cliuus Aricinus abundat mendicis. Iuuen. sat. 9.

Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes.

Sed & Manius nomen etiam seruile est. Cato de re rust. cap. 191. *Mando tibi Mani, illa solitaurilia circumagi iubeas.* Si igitur quia mihi indulsero & liberalius victitaro, remque imminuero, nemo meorum hæres meus esse volet: Manius aliquis ex Aricia pauper ignobilis mihi hæres erit: qui quamuis sit filius terræ, è gente mea videri poterit. Tu autem qui es me maior natu, dum in decursu sum, & adhuc viuo, postulas, vt tibi patrimonio meo cedam, & tibi tanquam lampada tradam, nec eo vtar, ac mihi eo interdicam; cum hereditatem meam in lucro aduentitio numerare debeas, si forte tibi illa quãdoque obtingat, & veluti Hermeum quoddam existimare, & in lucro deputare quicquid tibi reliquo, Tur. cap. 7. lib. 30.

SVM TIBI MERCVRIVS.

Mercurius lucri Deus; vnde & ipsi statuæ cum crumena erigebantur.

FOENORIS.

Te fœnebris pecuniæ merces & vsura alere sic debet, & tuum sumptum sustinere, vt aliquid inde etiam redundet & reliquum sit. Sic enim ille, qui hereditati inhiat, calculum iam ponit, & ab eo iam nunc rationem reposcit: quo fit vt vehementer excandescat Persius, & exclamet, *Reliquum*? & sepius impensurum postea minetur.

VAGO.

Vt in Priapeis, *vaga pelle*: in quibusdam membranis legebatur *vacua pelle*, sed malè, vt obseruauit Scaliger.

MIHI TRAMA.

Hic trama non est subtegmen, sed pannus pertenuis è solo sub tegmine: appellaturque, vt ait Varro, quòd frigus eam trameat. Sim, inquit, macie & fame enectus, & vix ossibus hæream, vt alij nepotinis sumptibus à me parta disperdant. Horat. od. 14. lib. 2.

Absumet hæres Cæcuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinget pauimentum superbo
Pontificum potiore cœnis,

POPAVENTER.

A popis, qui victimarij erant & se hostiarũ visceribus bene curabant. Tur. cap. 7. lib. 30.

NE SIT.

Ne sit vllus venalitiarius, qui plures seruos habeat: nam mangonium & mercimonium venalium maximos questus adferebat. Auari certatim opes congerunt. Horat epist. 6. lib. 1.

Gnauus mane forum, & vespertinus pete tectum
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius, indignum, quòd sit peioribus, ortus.

OMNE LATVS MVNDI.

Idem Horat. od. 24. lib. 3.

neque
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataque solo niues
Mercatorem abigunt.

CAPPADOCAS RIGIDA PINGVES PAVISSE CATASTA.

Ita legendum putat Scaliger ex reliquijs veteris interpretis Cornuti.

Cappadocas rigidos pingui plausisse catasta.

Legitur, inquiunt, *& plausisse, quoniam venales cantant vniuersi pariter more gentis suæ.* Saltabant, vt canebant; cùmque saltarent, eis plaudebat præco, qui eos, vt portisculus remiges, incentiuo citabat. Næuius.

Age, ne te mihi aduorsari dicas, hunc vnum diem
Demea, segnior sinam illos esse tax pax. postea
Currentes ego illos omnes vendam, nisi tu viceris.

Seruos omnes, qui venum ibant, titulos gestasse, in quibus quid morbi, vitijque cuique esset, quæ conditio inscribebatur, constat ex Ædilitio edicto apud Agellium.

Titulus seruorum singulorum, vt scriptus siet
Curato, ita vt intelligi recte poßit, quid morbi,
Vitijque cuique siet, quis fugitiuus, erroue siet.
Noxaue solutus non siet.

Lapide sanitatem vel morbum venalium tentabant; Apuleius, *incensus gagates lapis, vt apud Physicos lego, pulchrè & facile hunc morem explorat, cuius odore etiam in venalitijs vulgò sanitatem aut morbum venalium experiuntur.*

Mancipiorum pedes creta signabantur, si quidem priuati hominis essent, heri sigillo: sin publica, Reipub. Probat id antiquitatis ex Xeno-

Xenophonte Scaliger in quartum Propertij

CATASTA.

Voces græcæ originis, etsi græcis non vsitatæ, *aretologus*, *elogium*, *catasta*, & sexcentæ hoc genus.

CHRYSIPPE.

Martianus Felix lib. 4.

Chrysippus cumulet, proprium consumat aceruum.

Sidonius Carm. 23.

Non hunc si voluit rotare rhytmos,
Quicquam proposito virum morari
Chrysippus potuisset ex aceruo.

Aceruum vocat Persius Soriten. Sumitur autem plerumque sorites in malam partem pro sophismate; nec male Vlpianus & Iulianus dixerunt, *cauillationis, quam græci Soriten vocant, eam esse naturam, vt ab euidenter veris, ad euidenter falsa per breuissimas mutationes disputatio perducatur.* Cicero, *captiosissimum genus interrogationis, quod minime in philosophia probari solet, cùm aliquod minutatim & gradatim additur, aut demitur. Soritas hos vocant, qui aceruum efficiunt vno addito grano: vitiosum sanè & captiosum genus.* Glossæ veteres, σωρείτης, cauillatio.

SECVNDÆ CVRÆ.

Cùm notulas in Persium excudi curarem, æstus accedens & recedens tertianæ febris malè me habuit, vnde pleraque memoria exciderint, quæ nunc ita reuoco.

IN PROLOGVM.

NEC FONTE.

QVOD Persius de seipso, idem propemodum Sidonius Apollinaris epist. 16. lib. 8. scribit; *Non hîc ego commentitiam Terpsichorem more studij veteris asciui, nec iuxta scaturiginem fontis Aganippici per roscidas ripas, & pumices muscidos stylum traxi.*

Figmentum vulgare illos, quibus felicitas ingenij est in scribendo, exceptos sinu musarum, & immersos aquis fontis Hippocrenei; idem Sidonius carmine 23.

Iam primo tenero calentem ab ortu
Excepere sinu nouem sorores:
Et te de genitrice vagientem
Texerunt vitrei vado Hippocrenis;
Tunc hac mersus aqua loquacis vndæ,
Pro fluctu litteras bibisti.

PALLIDAM PIRENEM.

Poeta decolor, subluridus vt & philosophus studio; vterque macie interiori & colore buxeo; vtriq facies pallida, veluti per horas vmbris mœstificata larualibus, vt cum Sidónio loquar epist. 13. lib. 3. Lucianus initio Iouis Tragœdi, Ω' ζεῦ σύννους, καὶ καταμόνας σεαυτῷ λαλεῖς ὠχρὸς περιπατῶν φιλόσοφον τὸ χρῶμα ἔχων.

QVORVM IMAGINES.

Statuæ non modo poëtis, verum etiam oratoribus, Martialis epig. 70. lib. 9.

Poëtæ coronati de palatino, vt oratores de foro reuertebantur.

Sæpe perorata percepi lite coronam,
Et data sunt linguæ præmia digna meæ.

Palmâ ianuæ causidicorum ornabantur, Casaubonus in Domitianum Suetonij.

LAMBVNT EDERÆ.

Fulgentius in Astronomicis.

crinem frondea Phœbi
Succingunt, ederæue comas angustiùs vmbrant,

Ederæ poetam & chorum musarum; quinetiam non solum capitis comam, sed & sinus variosque flexus vestis vtriusque succingunt, Sidonius epist. ij. lib. 8.

Et rugas tibi syrmatis profundi
Succingant ederæ expeditiores.

AD SACRA VATVM.

Scripta non semper in Apollinis Palatino, interdum in Capitolino Iouis recepta fuere. Tabulæ vnius & alterius generis Capitolinæ; vel eæ, in quibus triumphaturi duces, tabulas, victoriæque suæ titulos in Capitolio figebant; vel eæ, in quibus recitatores carmina scribebant. Id antiquitatis à Suetonio conijcitur in Nerone cap. 10. *recitauit & carmina in theatro, tanta vniuersorum lætitia, vt supplicatio decreta sit, atque pars carminum aureis litteris Ioui Capitolino dicata.*

NOSTRA VERBA CONARI.

Psitacus non eloquitur, sed simulat eloqui.

Psitacus hic viridis decoratos torque rubenti
Nascitur, humanæ simulat qui verbera linguæ.

Verbera, id est verba.

DOLOSI NVMMI.

Nummi dolosi, pellaces, tergiuersatores, fallaces, seductores, persuasores: nummi pelliciunt, seducunt maxime plebem; hinc *aurum plebeium*, *aurum populare* Sidonio Apollinari Carm. 7.

Non tibi centurias aurum populare parauit,
Nec modò venales numerosoque asse redemptæ
Concurrunt ad puncta tribus, suffragia mundi
Nullus emit, pauper legeris, quod sufficit vnum,.

Aurum populare est, quo populi suffragia mendicata redimuntur.

IN SATYRA. I.

O CVRAS HOMINVM.

Qvantum curæ, quantum inanitatis est in poëtis: quàm ieiuni animi & laudis ambitiosi & honoris cupidi poetæ; ita Turnebus cap. 1. lib. 10. Aduers. cui qui dissentiet, nugabitur.

Turpe est difficiles habere nugas,
Et stultus est labor ineptiarum.

QVIS LEGET HÆC.

Non scribit, cuius scripta nemo legit.

NON ACCEDAS.

Romani in maiorem partem non æqui iudices poëmatum.

Sed, etsi plerique non bene scribunt, bene iudicant; Symmachus epist. 23. lib. 1. *intelligendi natura indulgentiùs patet, alioqui præclara rerum paucis probarentur, si boni cuiusque sensus etiam ad impares non veniret.*

NAM ROMÆ QVIS NON?

Qui Romæ non blenni, non stolones, non praui iudicio?

SCRIBIMVS INCLVSI.

Scribimus inclusi bibliothecis, quæ foris sæpius, quàm domi extruebantur; bibliothecæ in rusticis fundis; Paulus 3. Sent. tit. 7. de legatis, § *instructo fundo legato, libri quoque & bibliotheca, quæ in eodem fundo sunt, legato continentur.* Martialis lib. 7. epigrammate 16.

Ruris bibliotheca delicati
Vicinam videt vnde lector vrbem, &c.

PVLMO ANIMÆ PRELARGVS.

Pulmo loquitur: diuus Augustinus cap. 23. lib. 14. de ciuitate Dei, *pulmones ipsi omnium nisi medullarum mollissimi viscerum, & ob hoc pectoris antro communiti, ad spiritum ducendum ac remittendum, vocemque emittendā*

seu modificandam, sicut folles fabrorum vel organorum, flantis, respirantis loquentis, clamantis seruiunt voluntati.

QVID DIDICISSE IVVAT.

Occultæ virtutis ac eruditionis nullus honos. *Quid inertiæ distat celata virtus?* Horat. lib. 3. Carm.

CONVIVÆ.

Conuiuæ, concibi, concœnæ, conrecumbentes, condegentes.

CORNEA FIBRA.

Rupices & indolatites, *cornea corda*; *fibræ glaciales*, Sidonio epist. 10. lib. 4. *rigidarum nationum cornea corda, fibræ glaciales emollirentur, egelidarentur.*

DIGITO MONSTRARI.

Digito monstrari, δακτυλοδεικτεῖσθαι vnico vocabulo. Vnde monstrabilis ὁ ἀοίδιμος. Plin. epist. 21. lib 6. *nescio an noris hominem. quanquam nosce debes: est enim probitate morum, ingenij elegantia, operum varietate monstrabilis.* Sidonius epist. 6. lib. 3. epist. 3. lib. 4.

NVNC E TVMVLO NASCANTVR VIOLÆ.

Si cui bene precarentur, vt ex illius tumulo suaueolentes herbæ nascerentur optabant; è contrario si cui male precarentur, graueolentes. Interpres Cassandræ Lycophronis putat hîc Persium alludere ad veterem morem coronæ imponendæ mortuo ex omnigenis floribus contextæ.

BELLE HOC EXCVTE TOTVM.

Meræ adulationes in hisce acclamationibus. Multa de recitatione iam diximus quibus adde mutuas recitatorum operas; Plin. epist. 13. lib. 1. *possum repetere secessum, & scribere aliquid quod non recitem, ne videar, quorum recitationibus affui, non auditor fuisse, sed creditor.*

Recitatio orationum, quæ tamen non plurimùm probatur a Plinio epist. 19. lib. 2. *Hortaris vt orationem amicis recitem; faciam, quia hortaris, quamuis vehementer addubitem. Neque enim me præterit actiones, quæ recitantur, impetum omnem caloremque ac prope nomen suum perdere,* &c.

Recitatio panegyrici à Plinio, quæ in tertium diem producta, idem legendus epist. 18. lib. 3.

Poetæ non contenti lingua sua, versus dabant alijs recitandos, qui vocabantur *curiones*, Plinius epist. 7. lib. 4. *scripsit publicè, vt è curionibus eligeretur vocalissimus aliquis, qui legeret;* in quibusdam membranis, *decurionibus*, sed malè.

LECTIS CITREIS.

Ludunt versibus inter iocos & munera Liberi in lectis triclinaribus; Catullus epigrammate ad Licinium, Horatius epist. 1. lib. 2.

puerique patresque seueri
Fronde comas vincti cœnant & carmina dictant.

Scribunt serio in lectis lucubratoris: verùm ij, quorú Persius castigator acerrimus, conantur seria scribere; itaque *in lectis citreis scribitur*, id est, lucubratorijs, non triclinaribus.

PINGVIS AQVALICVLVS.

Glutto, *cui pelagus ab domitis exundantis*, Sidonius epist. 13. lib. 3. *cui aquor ventris*, Agellius lib. 12. cap. I. *cui area pectoris*, idem Sid. citato loco.

O IANE QVEM A TERGO NVLLA CICONIA PINSIT.

Prudens, qui anteriora, & posteriora respicis. accidit verò, vt qui in os laudant, à tergo irrideant. Irrisionum generibus adde *vesicas ad caput displodere*; quod respicere videtur Seneca Natural. Quæst. lib. 2. cap. 27. *aliud genus est acre, quod crepitum magis dixerim quàm sonum, qualem audire solemus, cum super caput alicuius dirupta vesica est.*

AVRICVLAS ALBAS.

Auriculæ asinorum plenæ introrsum pilis albis vt plurimùm; vel *auriculæ albæ* sunt auriculæ asini albi. Quintilianus lib. 6. cap. de risu, Bassum dicacissimum appellatum fuisse asinum album scribit; cuius dicterij argutiam eruit Turnebus cap. 35. lib. 28. Aduers. *ridiculum*, inquit, *vt è Cic. & Arist. notum est, sedem constat habere in quadam deformitate & ineptijs: hominem porro ineptum asinum vocari à latinis nemini dubium: contrà quod iucundum, faustum, prosperum, lepidum album dici; de colore illius iucunditate & pulchritudine nemini etiam paulo doctiori est ignotum; hinc albæ aues; & illud Persii, sint omnia protinus alba. Qui igitur ridiculus erat propter ineptiolas ridiculorum, asinus dicebatur; sed idem propter iucunditatem albus, quod ea diceret, quæ iucunda & grata & probata hominibus essent & placerent.*

Asini derident, & irridentur; quemadmodum Diogenis Cynici dicterium apud Laertium in vita illius indicat. Dicenti cuidam, multi te irrident, & illos, inquit, forte asini: sed non illi asinos curant, neque ego illos, respondit.

Quod alius commentarijs in Persium attigit; sed caue, credas quid ab eo mutuatum fuisse, cùm iampridem fuerit obseruatum in nostris notulis Persianis, quas Cadomi excudendas curaui anno millesimo quingentesimo octogesimo nono, quarum copiam feci amicis, cùm res postulauit.

QVIS POPVLI SERMO EST.

Iudicij est dicere liberè, quæ de scriptis alienis sentias; humanitatis verò, multa remittere, conniuere ad errata, & dissimulare etiam in quibus peccatum est.

NEC PONERE LVCVM ARTIFICES.

Minutulis describẽdis vix satisfacientes accingunt se grauioribus;

materias inchoant, quas purpureis locorum communiũ pannis non possunt protendere; cuius centuriæ nequicquam Statius iudicio Sidonij Carm. 22. *omnes descriptiones vir ille præiudicatißimus, non distichorũ aut tetrasticorum stringit angustijs, sed potiùs vt Lyricus Flaccus in artis poeticæ volumine præcipit, multis ijsdemque purpureis locorum communium pannis semel inchoatas materias decenter extendit.*

CVM TREPIDA ANTE BOVES.

Sidonius Carm. 7.

ad patriæ res fractas pauper arator
Cincinnate venis, veterem cùm te induit vxor
Ante boues trabeam, dictatoremque salignæ
Excepere fores, atque ad sua tecta ferentem
Quod non perseuit, turpique è fasce grauata
Vile triumphalis portauit purpura semen.

DENTALIA.

Isidorus l. 20. cap. 14. *Dentale est aratri pars prima, in qua vomer inducitur, quasi dens.* Nonius; *dentes non solum quibus cibus atteritur, sed omne quo aliquid exsecari vel teneri potest.* Ennodius.

Incurui dente ligonis
Scribit agros.

VNDE ISTVD DEDECVS.

Vnde nobis illud loquendi tetricum genus ac perantiquum? vnde illa verba Saliaria, vel Sybillina, vel Sabinis abusque Curibus accita, quæ magistris plerumque reticentibus promptiùs fœcialis aliquis aut flamen, aut veternosus legalium quæstionum ænigmatista, patefecerit. Nos opuscula sermone edidimus arido, exili, certè maxima ex parte vulgato: cuius hinc honor rarus, quòd frequens vsus; hinc difficilis gratia, quia facilis inuentio; Sidonius Apollinaris epist. 16. lib. 8.

CRIMINA RASIS.

In glossis veteribus legitur Pedium sacrilegij & peculatus reum pedestri non soluta oratione caussam egisse suam, vt magis placeret Neroni: quæ res quasi ita se haberet, conijcit alius in suis commentarijs locum Persij non posse intelligi de oratoribus. Malim esse Turnebi discipulus, eiusque disciplinæ prebens assensum dicere Persium in transcursu oratores perstringere, quibus suauitas verborum, quàm maiestas rerum ac sententiarum acceptior est.

ARMA, VIRVM.

Æneis elegantissimum poëmation & Virgilio dignissimum. Votum Maronis pro suscepto Æneidis opere suspensum in templo Veneris.

Si mihi susceptum fuerit decurrere munus,
O Paphon, o sedes quæ colis Idalias:

Troius Æneas Romana per oppida digno
Iam tandem vt tecum carmine vectus eat:
Non ego thure modo, aut picta tua templa tabella
Ornabo, & puris serta feram manibus.
Corniger hos aries humilis, & maxima taurus
Victima sacratos tinget honore focos, &c.

DELVMBE HOC.

Dictio delumbis, tenera, exossis Sidonio Apollinari epist. 16. lib. 8. *atque vtinam hic nil molle, nil fluidum, siquidem maturo lectori non tantum dictio exoßis, tenera, delumbis, quantum vetuscula, torosa, & quasi mascula placet.*

NATAT IN LABRIS.

Dictio tenera & delumbis fractâ & scissâ voce pronuntiatur, non sonorâ & virili. Ennodius in vita Epiphanij, *vox sonora, succo virilis elegantiæ condita, nec tamen agrestis, nec infracta, gradatimque à mascula soliditate deposita laudatur.*

SED QVID OPVS EST.

Sidonius Apollinaris epist. 11. lib. 1. *petis satyram nescio quam transmitti, quod quidem te postulasse demiror. Non enim sanctum est, vt de moribus amici cito perperam sentias. huic etiam themati scilicet incubaturus? id iam agens otij, idque habens æui, quod iuuenem militantemque dictasse præsumptuosum fuißet, publicasse autem periculosum. Cui namque grammaticum vel salutanti Calaber ille non dixit?*

Si mala condiderit in quem quis carmina ius est
Iudiciumque.

Plura in duodecim tabulis.

NEC CVM SCROBE.

Alludit Persius ad Midæ fabulam; vt Petronius in carmine de aulicorum vanitate.

Nam citiùs flammas mortales ore tenebunt,
Quàm secreta tegant: quicquid dimittis in aula,
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgasse fidem, simulatiùs exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commissa verens auidus seruare minister
Fodit humum, regisque latentes prodidit aures:
Excepit nam terra sonos, calamique loquentes
Inuenere fidem, qualem narrauerat index.

AVDACI.

Lector mei poëmatis Satyrici, qui multum versatur in Aristophane, Cratino, Eupolide: non lector, qui philosophos, maxime Geometras risui habet, qui ædilitate municipali insolens, qui petulcus,

qui vitiorum corporis exprobrator; derisori philosophorum, insolenti & supino magistratu Italico, petulanti legendum sub primam lucem programma est, quo significatur à meridie histrionem recitaturum fabulam: sic glossæ veteres.

HIS MANE EDICTVM.

Hic versus potest habere id luminis ac sententiæ; his manè prætoris edictum, post prandia legendi flores signatæ virginis.

IN SAT. II.

EMACI PRECE.

PReces emaces, quibus homines quasi a dijs emere videntur: concipiuntur enim preces, quibus vota succedunt; vnde coniunctim vota & preces apud bonos authores.

TACITA LIBABIT ACERRA.

Libare tacita acerra placare Deos thure. Diuitum vt pauperculorũ est signatè *thura dare, imponere*, Martialis epig. 15. lib. 8.

Dat populus, dat gratus eques, dat thura senatus.

Ouid. 3. amorum. eleg. 3.

Et quisquam pia thura focis imponere curat

Sic *thura iacere* dixit diuus Hieronymus epist. 1.

Pauperculi tamen parca, diuites plena manu dijs thura imponunt.

O SI SVB RASTRO CREPET.

O si effodiatur thesaurus sub aratri vomere, vel sub rastro: Thesaurum inuenire Imperator Leo beneficium Dei appellat, interpretaturque thesaurum mobilia condita ab ignotis dominis tempore vetustiore. l. vnica, de thesaur. Cod. lib. 10. Triphoninus autem donum fortunæ in l. si is qui in aliena. ff. de acquir. rer. dom. Thesaurus est, inquit Paulus, vetus quædam depositio pecuniæ, cuius non extat memoria, vt iam dominus non habeat: sic enim fit eius qui inuenerit, quod non alterius sit, l. nunquam nuda, ff. de acquir. rer. dom. Refertur elegans Sceuolæ responsum tit. de rei vind. *à tutore, inquit, pupilli domum mercatus, ad eius refectionem fabrum induxit; is pecuniam inuenit, quæritur, ad quem pertineat? respondi: si non thesauri fuerunt, sed pecunia forte perdita, vel per errorem ab eo, ad quem pertinebat, non ablata; nihilominus eius eam esse, cuius fuerat.*

Hercules lucris improuisis, insperatis vt thesauris præerat, cui etiã decimam vouebant, qua in re non morabor lectorem.

Hercules, vt Mercurius, Deus Vialis, cui peregre profecturi sacrificaban

ficabant propter viam: In Herculis templo culinæ, quemadmodum indicat vetus inscriptio.

Herculi saxano Seru. Sulpit. Trophimus, ædem, Zothecam,
Culinam pecunia sua à solo restituit; &c.

HOC IGITVR.

Si vota impia, stulta, irrita fierent Staio homini scelerato, Staius exclamaret ô *Iuppiter*, & ira excandesceret; Iuppiter impietate votorum non exclamabit & graues concipiet iras? Secus res se habet; nam Iuppiter in presens nec exclamat, nec irascitur, subest tamen metus vltionis futuræ. Iupiter quia te impium cum tua familia nō exanimat fulmine, non propterea delicti tui gratiam fecisse videtur. Attingam fulmine occisos ad legem Numæ Pompilij, *hominem mortuum si fulminis occisit supra genua ne tollito.*

Bidental locum fulmine tactum aruspex expiabat bidente, id est oue. Fronto, *bidental locus fulmine tactus, & expiatus oue, bidentes enim oues appellantur.* Festus lib. 13. ex Ælio Stilone in *obstitum.* idem lib. 14. *in pura vestimenta. ea propter aruspex expiabat, & expiata consecrabat, consecrataque calcare nefas erat*, vnde sepiebantur. Vide Artemidorum lib. 2. cap. 8. hæc Sauaro ad illud Sidonij. Carm. 9.

Septum numina quærit ad bidental.

Coluius, qui multò plura commentatus est in Apuleium.

ANTE.

Expiabatur antè infantulus saliuis valentibus contra fascinum, quàm extra limen efferretur die lustrico. Ante septimum diem, quòd sanguinolentorum, id est recens natorum, & ad huc à matre rubentium plerique extinguerentur, ideo receptum esse apud Græcos ait Aristoteles lib. 8. de historia animalium, vt septimo die pueris imponerentur nomina. Plutarchus author est apud Romanos maribus quidem nono, fœminis octauo die nomina imponi solita, cuius differentiæ rationes aliquas adferre nititur.

Officium, solemnitas nominalium; Tertullianus de idolatria, *circa officia priuatarum & communium solemnitatum, vt togæ puræ, vt sponsalium, vt nominalium nullum putem periculum.* Lustrico die ad epulum & conuiuium propinquos vocari solitos Capitolinus docet in Nerone his verbis; *cùm rarum esset aquilas in his locis videri, in quibus natus est Albinus, septima eius diei hora conuiuij, quod celebritati pueri deputabatur, cùm ei fierent nomina septem aquilæ paruulæ de nidis allatæ sunt*, &c.

Nominalibus circumferri solitos infantes per templa Deorum putani aliquando posse conijci ex Suetonio cap. 25. In Caligula, *infantem Iuliam Drusillam appellatam per omnium Dearum templa circumferens, Mineruæ gremio imposuit, alendamque & instituendam commendauit*; At verba Suetonij non videntur modò facere satis mihi ad memoriam

n

huiusce rei veteris,cùm non lucida mentio nominalium fiat eo loci.

FIBRIS OVIVM.

Rimari exta, vnico verbo, *fißiculare*, à fisso iecoris, vt a misso *misßiculare*. Apuleius de dæmonio Socratis; *vel somnijs confirmandis, vel extis fißiculandis.* Martianus, *fißiculatis extorum proficijs.* Idem, *hæc aruspicio exta fißiculant admonentia quædam.* Scaliger mihi Deus vialis digitum intendit ad fontem, in Priapeïa.

HVNC RAPIANT PVELLÆ.

Huius loci hæc est sententia; cùm adoleuerit ætas illius, venustus sit, adeout omnia in amore succedant ex animi sententia.

NOCTEM FLVMINE PVRGAS.

Purgas noctem, purgas noctis adulteria, vel somnia horrenda. expiare somnium est sacrificijs & relligione malum, quod portentum est, deprecari. Tibullus cecinit *procurare*,

Ipse procuraui, ne possent sæua nocere
Somnia.

DA PECVS.

Da vt sim pecorosus & peculiosus; pecorosus in pascuis, peculiosus in pastoribus, Statius.

Cui fœtura gregem pecoroso vere nouauit.

Sidonius Eucharistico ad Faustum.

Quique etiam adsumptum pecorosi de grege Iesse
Aflasti regem.

HÆC SIBI CORRVPTO.

Dij non ijsdem nobiscum affectibus ducuntur; homines sibi placent vnguentis delibuti, nec quicquam dij. Seneca tamen fragmento de superstitione idola vnguentis perungi solita scribit, *in Capitolium perueni, pudebit publicatæ dementiæ, quod sibi vanus furor attribuit officij. Alius horas Ioui nunciat, alius lictor est, alius vnctor, qui vano motu brachiorum imitatur vngentem.* Diuus Augustinus de ciuitate Dei lib. 16. cap. 38. *nec more idolatriæ lapidem perfudit oleo Iacob. veluti faciens illum Deum, neque enim adorauit eum lapidem, vel ei sacrificauit.* Arnobius aduersus gentes lib. 1. *venerabar nuper veternosis in arboribus tænias si quando conspexeram lubricatum lapidem & ex oliui vnguine odoratum: tanquam inesset vis præsens adulabar, affabar, & beneficia poscebã nil sentiente de trunco.*

At de fuco mulierum Tertulianus, Cyprianus legendi.

HÆC BACCAM.

Non dijs, sed mulierculis ornatus est curæ ac studio. Alexander Seuerus modestus imperator, & in cultu temperando seuerus, inaures tamen matronis concessit, Lampridius in vita illius, *gemmarum quod fuit, vendidit, & aurum in ærarium contulit, dicens, gemmas viris vsui non esse: matronas autem regias contentas esse debere vno reticulo, atque inauribus, & monili.* In eam memoriam rerum veterum Heraldus multa epigrammate 50. lib. 11. Mart.

IN SATYRAM III.

FENESTRAS.

FEnestræ, nomine alio *specularia*. Seneca epist. 91. & lib. de prouident. diuina cap. 4. Plin. lib. 15. cap. 16.

COLVMBO.

Columbus quasi colés lumbos; columbus etiam auicula Veneris; palumbes quasi parcentes lumbis, Pierius in Hieroglyphicis.

PVLMONEM RVMPERE VENTIS.

Pulmones inflantur, vnde translatè pedes pulmonei; Plautus in Epidico, *pedibus pulmoneis qui perhibetur prius venisset, quàm tu aduenisti mihi.* Pulmonea poma Plinio, vt plerique interpretantur, sunt stolidè tumentia.

BRACCATIS ILLITA MEDIS PORTICVS.

In porticu Stoicorum Medi expressi. Verumtamen in scholis philosophiæ depicti philosophi, Sidonius epist. 9. lib. 9. *Tum præterea, non cæsariem pascere, neque pallio, aut claua, velut sophisticis insignibus gloriari, aut affectare de vestium discretione superbiã, nitore pompam, squalore iactantiam, neque te satis hoc æmulari, quòd per gymnasia pingantur Areopagitica, vel Prytaneum; Zeusippùs ceruice curua, Aratus panda, Zenon fronte contracta, Aristoteles brachio exerto, Socrates coma candente, Epicurus cute distenta,* &c.

QVANTVM PROPINQVIS ELARGIRI.

Propinquis, maxime fratribus elargiendum; Horat. lib. 2. Car.

viuet extento Proculeius æuo
Notus in fratres animi paterni
Illum aget penna metuente solui.
Fama superstes.

Proculeius fortunarum, quas ex paterna hereditate acceperat, dimidiam partem concessit fratri, plurimis illum indigere dictitans, sibi verò pauca satis esse: deinde monitionibus crebris illius aures circumsonans ad vitam meliorem reducere tentabat talibus verbis ipsum alloquens; dum pater nobis superstes fuit, erat, qui nos errantes moneret, & bonis moribus imbuere posset; illo autem nunc denato, tu mihi relictus, & ego tibi: decet igitur si quid deliquero, te mihi consulere, & mea delicta emendare ac castigare; quòd si quid fortè contrà peccaueris, non grauiter consilium nostrum perferre debes, Philostratus cap. 10. lib. 1. in Apollonij vita.

FLEXVS VNDÆ.

Adumbrat naumachias, quas in Mosella cecinit Ausonius pugnas iocantes. In medio lacus prominebat, & proijciebat meta, ad quam se nautici velut in circo agitatores exercere solebant, Virg. 5. Æneid.

DECVSSA FARINA.

Cecinit Virgilius in Moreto, *decutere farinam.*

Fusas in cribra farinas

Decutit.

In quibusdam codicibus, *& quatit*, sed malè.

IN SATYRAM IIII.

QVANDOQVE IVGVM.

IN Compitalibus erant culinæ, ad quas epulum laribus ponebatur, quod à pauperibus diriperetur, vnde *compitalia vncta.*

TVNICATVM CÆPE.

Tunicæ interiores cæparum, quæ apud Lucilium *talla,*

Lachrymosaque ordine tallæ.

Tunicas, siue summum corticem cæparum Virgilius cecinit, *summa coria.*

Singula tum capitum numerosa cortice nudat,

Et summus spoliat corys.

BALANATVM.

Latet hîc obscœnitas, vt in Suetonio cap. 75. in vita Augusti *interdum nihil præter Cilicia & spongias, & rutabula, & forcipes, atque alia id genus, titulis obscuris & ambiguis.*

FORCIPE.

Formicapes, postea forcipes, quod forma, id est calida caperent.

IN SATYRAM V.

TECTORIA PICTÆ LINGVÆ.

Translatum ab ædificijs calce politis. Festo lib. 3. *calicata ædificia.* Vitruuio *polita*; sic ille lib. 5. cap. 10. *deinde opere albario siue tectorio poliatur.*

Picta lingua, fucata non simplex. Poteſt etiam tribui *picta lingua.*

ei, cui *depinnatum orationis eloquium*, vt Varro loquitur Mystagogo. cui *sermonum infulæ*, Diuus Ambrosius in Lucam lib. 8. cap. 3. cui *enthecatum dicendi genus*, Fulgentius Mythol. cui *bracteæ eloquentiæ*, Solinus in Polyhistor; cui denique *folia verborum inesse tantum videntur*, Diuus Hieronymus in Ecclesiast. cap. 10. *eloquentiæ, & orationi, quæ verborum fronde sit composita facile vulgus cedat agnobile.*

TVNC FALLERE SOLERS.

Stoica sapientia docet mores prauos latere sub recti specie: vel, docet quemadmodum cernerem ne vitia me deciperent, quæ speciem recti circumferunt, eo loci, *fallere*, pro latere potest sumi.

Sunt quædam vitia virtutibus proxima, quæ plerumque decipiunt sub specie & vmbra virtutum.

Virtutes etiam inesse videntur hominibus, quæ non virtutes sed vitia æstimantur. In hanc sententiam singularis est Zeno Veronensis serm. de liuore & inuidia: *isti magnanimum quemque virum proteruum vocant, constantem & patientem sine sensu doloris appellant, sobrium acerbum dicunt, iustum crudelem, prudentem callidum, liberum arrogantem, liberalem verò luxuriosum criminantur, parcum auarum nominant, & omnes prorsus species virtutum decolorare contrarijs & à malitia sumptis gestiunt.* Hyperides, *cùm cæterorum opinionem fallere conaris, tute frustraris; non enim probas te pro astuto sapientem intelligi, pro confidente fortem, pro illiberali diligentem rei familiaris, pro maleuolo seuerum; nullum enim est vitiũ, quo virtutis laude gloriari possis, vnde vetus sententia.* ἀκρότητες ἰσότητες nimietates, æqualitates sunt.

Verumtamen ex regula philosophorum μεσότης ἡ ἀρετὴ κακία ὑπερβολὴ πλέονη modus virtus est, vitium nimietas reputatur.

MANE PIGER STERTIS.

Auaritiæ & luxuriæ interdum societas; sui enim profusi quærunt vndecumque fomenta luxuriæ suæ; Sallustius in coniurat. Catil. *alieni appetens sui profusus.* Sid. epist. 11. lib. 1. *pecunia per auaritiam parcus, per ambitum prodigus.* Claudianus 2. Panegyrico Stilbonicis

> *Trudis auaritiam, cuius fœdissima nutrix*
> *Ambitio, &c.*

CRETATA AMBITIO.

Politæ vestes eorum, qui ambiunt magistratus. Poliri vestimenta dicuntur à fullone cum villos cogit & increstat; Plin. lib. 35. *Vmbrica creta non nisi poliendis vestibus adsumitur.* Festus in *Polimina.* Nonius in *interpollare.*

INFLANTES CORPORA.

Tumorem, vlcera in corpus immittentes, Focquelinus.

IN SATYRAM VI.

LVSISSE.

Poëtæ ludunt amatoria, scribunt heroica.

COR ENNI.

Ennius tricor, quia græcè, latine, oscè loqueretur, leg. Agellius cap.17. lib 17. nisi conuenientiùs sit respicere quæ Horat. addidit ad nomen epist. 1. lib. 2.

Ennius & fortis, sapiens, & alter Homerus.

Olim massilienses trilingues scribit Varro, quod græcè, latinè, & gallicè loquerentur.

Tricordes cytharæ Siagrij apud Sidonium Apollinarem epist. 4. lib. 5. quia trium linguarum peritiam scilicet Latinæ, Germanicæ, & Burgundionicæ teneret.

COENARE SINE VNCTO.

Id est, cœnare sine obsonio condimentis perfuso. Vnctum obsonium est conditum.

COSTA RATIS.

Costæ sunt interiora quædam statumina, quibus laterum compages & coassatio nitebatur, quales in naui costas videmus. Pl. lib. 13. cap. 9. *Nec minus spina celebratur in eadem gente duntaxat nigra, quoniam incorrupta etiam in aquis durat, ob id vtilissimâ nautum costis.*

TERRÆ FILIVS.

Vulgò è plebe tenuiores appellabantur terræ filij. Vt rem planius doceamus, generis apud Romanos discrimen duplex : alij patricij, alij plebei. rursum ex vtrisque, alij nobiles, alij noui. Nobiles censebantur illi soli, quorum maiores magistratum ceperant, quique ius habebant imaginis ponendæ. Noui, quorum maiores vitam priuatam vixerant, & quibus imagines nullæ.

FINIS.

INDEX NOTABILIVM QVÆ IN HOC COMMENTARIO CONTINENTVR.

FINIS.

IN PERSIVM A IO. TORNORVPÆO ILLVSTRATVM.

Œdipodis credo manes rediisse sepulcro,
Vt sphingem & Persi nubila discuteret.
Qui spinis, dumisque fuit circumsitus ante,
Quemque diu noctis presserat ante peplum.
Iam prodit nitidus, primos iuuenescit in annos,
Vt positis serpens lætior exuuiis.

Felleus antè fuit, nunc florea mella propinat,
Ex hoc mellificet Dædala turba libro.
Præpinguem hinc delibet apis per fercula succum
Roscida, mellis vti ditet odore fauos.
Cedro vnctus tineas nullas, blattasve timebit
Persius, hoc vno vindice tutus erit.

RVMOLDVS MORTIERIVS.

ERRATA.

Pagina 3. ad tempora, subiunge, sua. Certamen poëticum in conceptionem Deiparæ virginis conferas potiùs cum anniuersario Domitiani in monte Albano. 8. athenæum, lege Athenæum erat. 11. Trabentem. l. Trabeatem. 12. Hominum molestiam auribus, l. hominum auribus molestiam. Sophocles, l. cum minuscula, s. 17. quà obesis, quà gracilibus, l. quà obesis, quà gracilibus. 18. petit à fabris, l. petit à marmorarys. 20. Tolutim loquentes. l. si mauis, solutiloquentes. 23. elucificare, l. elusificare. 26. posset non offendi, l. non posset non offendi. 28. Et ita ib, l. ab. 29. ligneis aut capideis, l. ligneis aut lapideis. 31. sex septem, l. sex, septem ib. bello ii punicis, l. bellis punicis. 32. automatôs, l. automatus. ibid. cartulariam, l. catulariam. 60. in bello & pacis oportunitate dimissa est, l. in bellis & pacis oportunitates. 61. colari, l. colorari. 64. papulas, l. pupulas. 90. decoratos, l. decoratus. 92. indolatites, l. indolatiles 93. lucubratoris, l. lucubratoryis.

Non persequar vlterius studiosè, lector, & si quæ alia tibi occurrant, tu ipse corriges, emendabis liberali animo: hisce, vt cum Sidonio loquar epist. vlt. lib. 1. genuinum molarem non figat inuidia velim.